ගුරුළු ගෝමීන් විසින් කරන ලද

අමාවතුර

"පුරිසදම්මසාරථි" පද වර්ණනාව

පණ්ඩිත

කෝදාගොඩ ඤාණාලෝක

ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින්

සංශෝධිතයි

පටන් බස

අමාවතුර හෙළ ගත්වැලෙහි උසස් මැ තැනැ දිලියෙහි. මෙය අසෝ වසැ ගෙතිණැයි නියම කොටැ මැ කියනුවට ඉසව්වක් නැතුදු දෙළොස්වන සියවසැ අග කොටසට අයත් එකෙකැයි පිළිගන්නට කරුණු පැනෙයි.

මෙ ගත් සැපැයුවෝ ගුරුළුගොමි නම් වියතාණ කෙනෙකි. මෙය මතු නො වැ ධර්මප්‍රදීපිකාව දු ඔවුන් විසින් සැපැයුණෙකි. "ඔහු කෙබඳුවහ!" යනු මෙ දෙ ගතින් හෙළි වෙයි. සකු මගද ඈ බස් දතුවෝ එ ද මහපඬිහු යැ. ඔහු මහමිහිඳු පරපුරින් ගෙනැ ආ බණ පෙළබසින් හා හෙළබසින් හා රැක්කහ. අන් බොදුනකාහි බණ හා බැහැරි සිප් සතර හා සකුබසින් හදලහ. ගුරුළුගොමීහු එ හැම දහම් සතරෙහි නිපුණයෝ යැ. ධර්මප්‍රදීපිකායෙහි ඒ ඒ තැන පෙළ අටුවා දෙකින් මතු නො වැ ජතකමාලා බොධිචයර්‍යාවතාර ආදියෙන් ද ඇරැ පෑ ප්‍රමාණපාඨ රාශියෙන් ඔහු සිය සමය සේ මැ බැහැරි සමය ද දතුවන් බව්, එසේ මැ වියරණ සයුරු තිණු මහවියරණැජර කෙනකුන් බව් හෙළි කෙරෙති. ලක්දිවැ කිසි ඇඳුර කෙනෙක් සකුපද වැඩි කොටැ යොද සිය නිබැඳුම් තෙද ගැන්වූහ. කෙනෙක් හුදු හෙළ වහරින් මැ සිය යෙදුම් ඔද ගැන්වූහ. බෙහෙවින් මේ දෙකින් එකෙකැ සමතා අනෙකැ නොසමත් යැ. එසේ ද වත් ගුරුළුගොමීහු මේ සිනා දෙකෙහි මැ තමා එක් සේ සමත් බව ධර්මප්‍රදීපිකායෙන් පැහ. එහි බොහෝ තැනැ හර බර සකුපද බහුල වැකි යෙදූහ. 'සුළු කලිඟු වත්' ඈ ඇතැම් තැනැ විසිතුරු වැනුම්න් සැපැයුණු රසවත් ඔදවත් නොමුසු හෙළබසින් මැ පිරුණු වැකි යෙදූහ. මෙයින් ඔහු භාෂායෙන් හා ධර්මයෙන් හා ශාස්ත්‍රයෙන් හා සෙසු පඬුවන් ඔබා සිටුත් තමන් සමත් බව් දක්වති. ඔහු ධර්මප්‍රදීපිකාවට පසු පොදු හුදී ජනයා සඳහා ගතක් කරනුවෝ 'පුරිසදම්මසාරථී' යනුවෙන් දැක්වුණු බුදුගුණය මැය කොට ගෙනැ බුදුරජුන් පෙරැ බෝසත් සෙමෙහි දු, බුදු වීමෙන් පසු දු සෙස්සන් කෙරෙහි කොදැමෙන රළු පරොස් පුගුලන් හික්මවනුයෙහි සමත් නිසා දක්වනුවෝ, ලිහිල් බසින් මේ අමාවතුර සැපැයූහ.

මැනැවින් විමසන්නහුට මෙහි වෙසෙසි ලකුණු කිහිපයෙක් මතු වෙයි. මෙහි සකුපද අඩු යැ. කියවන්නහුට වෙහෙස කරන වැඩි වැනුමෙක් හෝ පුන පුනා එක් බඳු දෑ ඇරැ පෑමෙක් හෝ නැත. පෙළ අටුවාහි ආ දෑ හෙළබසට නැගීමෙහි දී පදරුතට වඩා හව් අරුතට මුල් තැන දින. අදහස ඉඳුරා හෙළි කරන, වියරණ වැට නො උලැඟැ යෙදූ. සිලිටි වූ මුහුකළ පැහැදිලි බස්වහරින් කරුණු දැක්විණ. පටනැ සිට අවසාන තෙක් මැ පැතිරැ පැවැති, කියවන්නහු සිත අදනා පණ ඇති රසවත් ඔදවත් නිබැඳුමෙන් සැරැසුණේ යැ.

මනා බස්වහරෙහි නිපුණ වන්නට උගත මනා හොඳ පොත් කිහිපයක් ඇත ද. 'අමාවතුර' ඒ හැමට මුදුන් වැ සිටී.

අද ලක්දිවැ වැජඹෙන මහපඬිරුවනක් වූ කෝදගොඩැ ඥාණාලොක තෙරණුවන් අතින් විසුදු වැ හෙළි දක්නා මේ සැකැසුම ලොවට වැඩ පිණිස වේවායි පතම්හ.

බලන්ගොඩ ආනන්ද මෛත්‍රය
මහානායකස්ථවිර.

බු:ව: 2502

ක්‍රි:ව: 1958. 4. 30 දිනැ
බළන්ගොඩැ දහම්ගිරි
අසපුයෙහි දී යැ.

පිරියෙස්ලි

අමාවතුර හා ගුරුළුගොමීහු

සව්සත කෙළ පැමිණි ගුරුළුගොමි වියත් සිළුමිණිහු අමාවතුරු නම් 'බුද්ධචරිත'ය කරනුවෝ ග්‍රන්ථාරම්භයෙහි ලා "නවගුණ හැම කියත්, නොපිළිවතින් 'පුරිසදම්මසාරථි' යන පදය ගෙනැ අප බුදුන් පැරුම් පුරා බුදු වැ දෙව්රම්වෙහෙර පිළිගෙනැ එහි වෙසෙමින් තුන් ලොව්හි සැරිසරැ විෂමපුරුෂයන් දමා අමාමහනිවන් පැමිණිවූ සෙ නොවියත් හුදී ජනන් සඳහා සියබසින් මා විසින් සැකෙවින් දක්වන ලැබෙ" යනු කියති. මෙයින් මුළු ගත්හි පිණ්ඩාර්ථය දක්වත්. තමන් කරන 'බුද්ධචරිත'ය නම් 'පුරිසදම්මසාරථි' යන පදයෙහි සංවර්ණනාමාත්‍රයක් වත් මුත් අනෙකක් නොවනසෙ ද කියත්.

අටළොස් පරිච්ඡේදයෙකින් පිරිසුන් මෙ ගත්හි දුර්දන්තදමන යැ, ස්වසන්තානදමන යැ, පරසන්තාන දමන යැ යන පරිච්ඡෙද තුන වනාහි "අප බුදුන් පැරුම් පුරා බුදු වැ දෙව්රම්වෙහෙර පිළිගෙනැ" යනුවෙන් පළමු වන වට මුලැ මැ අළ වස්තුනිර්දෙශයෙහි ලා කියූ කරුණු විස්තර කරන්නට වෙන් කරති. ගෘහපතිදමනයැ පටන් ගෙනැ බ්‍රහ්මදමනය තෙක් ඇති පසළොස්පරිච්ඡේද 'පුරිසදම්මසාරථි' යන පදය විස්තර කරන්නට වෙන් කරති. එහෙයින් මැ "මෙසෙ බුදුහු දෙව්රම්වෙහෙරැ දහම් අමාවහරෙ වස්වමින් වැඩැ වසනුවො තුන් ලොව්හි සැරි සැරැ උපාලිගහපති ඈ සිටනුදු .... බක ඈ බඹනුදු දමා අමාමහනිවන් පැණිණිවූහු" යි දෙ වන වට පටන් ගනිමින් සතර වන පරිච්ඡෙදයෙහි මුලැ දී ඒ ඒ දුර්දන්තපුරුෂයන් වෙන මැ නිර්දෙශ කරත්.

විද්‍යාචක්‍රවර්තීන් කළ බුද්ධචරිතයෙහි වාක්‍යච්ඡෙදයක් පාසා "බුත්සරණ යා යුතු" යනු ඇත. එනිමිත්තෙන් ඒ බුද්ධ චරිතයට බුත්සරණ යන නම රූඪ වි යැ. එසෙයින් මැ මෙ ගත්හි දු 'අමාමහනිවන් පැමිණිවූහු'යි පරිච්ඡෙදන්තයෙහි බෙහෙවින් සිටුනා 'අමා' යන ශබ්දය මිසැ අමාවතුර යන නම පිණිසැ අන් හෙතුයෙක් නො පෙනේ.

මෙහි දෙ තැනෙකැ ගුරුළුගොමිහු 'ධර්මප්‍රදීපිකාව' සඳහන් කරති. "මෙ කර්මයන් ගෙ විභාග 'ධර්මප්‍රදීපිකා' නම් 'මහබොධිවංශපරිකථා' යෙන් දන්නෙ යැ. හෙ බුද්ධධර්ම යැ. මේ බුද්ධචරිත යැ" යනු

එක් තැනෙකි (142 පි:). ගුරුළුගොමීහු මැ 'අමාවතර' බුද්ධචරිත වත් මුත් බුද්ධධර්ම නොවනසෙ මෙයින් කියති. බුද්ධධර්මය නම් අමෘතගාමීමාගී වන හෙයින් අමාවතුරක් විය හෙත් මැසැ බුද්ධචරිතය අමාවතුරෙක් නොවිය හෙයි. එසේ ද වුව, මෙ ග්‍රන්ථප්‍රබන්ධයට අමාවතුර යන නම තබති. මෙහි අමෘතගාමීමාගීය නොවනතුදු ග්‍රන්ථාරම්භය පටන් කොටැ පරිච්ඡෙදන්ත ද පවා නො හැරැ ගොස් ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දූ වැදූ සුනා 'අමා' ශබ්දය නිසා ශබ්දනිමිත්තක වැ නෛමිත්තිකනාම වශයෙන් අමාවතුර යනු සටිත වෙයි.

සියබසෙහි එන 'වතුරු' ශබ්දය 'වතුරු' ධාතුයෙන් මැ නිපන් ශබ්දයෙකි. පාළියෙහි එන 'අවත්ථර' යනු ඒ ධාතුයෙහි මූලය වෙයි. 'වැතිරෙමින්' යනාදි පද එයින් සිද්ධසෙ පෙනේ. ගලන ඔසය ද වතුරන සැහැවි ඇත් නුයි 'වතුර' නම් වෙයි. හසු වන දූය මුහුද කරා වේ වයි, යම් මැ තැනකට වේ වයි, පමුණුවනු වතුරෙහි දහම වේ. මෙගත්හි වස්තුනිර්දෙශය කළ තැන 'අමාමහ නිවන් පැමිණිවූ සෙ' යනුයෙන් කී දැ එ සැටියෙන් මැ වි යැ. 'පැමිණැවීම්' නැමැති ඔසධර්මය මෙහි ඇත් නුයි 'වතුරු' ශබ්දය ද අත්‍යර්ථයෙන් මැ මෙහි ලා උචිත වෙයි. එයින් මැ නම ද සාර්ථක වේ.

ගුරුළුගොමීහු 'බොධිවංශපරිකථා'වට 'ධර්මප්‍රදීපිකා' යන නම තබති. සකුබසින් එහි නම් කොට මෙහි 'අමාවතුර' යි සියබසින් නම් තබත්. පොත් දෙක එකකර්තෘක වුව ද, දෙපොත්හි බස් ආර වෙනස් වෙයි. 'බොධිවංශපරිකථා' වට සංස්කෘතභාෂායෙන් නම් තබනු නිසි වූව ද, මෙ 'බුද්ධචරිත'යට සියබසින් මැ නම් තබනු මිසැ සකුවෙන් නම් තබනු නිසි නොවේ. එහි නිසිනොනිසිකම් දෙ පොත්හි බස් ආරින් මැ හෙළි වෙයි.

සිරිදම්රම් මාහිමිහු 'අමාවතුර' ලියූ ගුරුළුගොමි පඬිවරයා විසූ කාලය පරීක්ෂා කරමින් මෙසේ කියති:

"මේ මහා පඬිවර තෙම අසවල් කාලයෙහි වද්‍යාධර්මවභාසයෙන් ශ්‍රී ලංකාද්වීපය උද්දීප්ත කෙළේ ය යි වර්‍ෂවශයෙන් කාල නියමයක් දක්වන්නට ඉතිහාසාරූඪ වාර්තාවක් නැතත්, අනුමෙය බුද්ධීන් සලකන කලැ ජම්බුද්‍රොණිපුරය රාජධානි කොට ගෙන ලංකාරාජ්‍යශ්‍රීපදප්‍රාප්ත වැ විසූ මහාවංශාදියෙහි සුප්‍රසිද්ධ ගුණමහිමාන්විත 'කලිකාල සාහිත්‍ය

සර්වඥ' යන උපාධිධාරී වූ ද්විතීය පරාක්‍රමබාහු මහ රජාණන් ගේ කාලයට පූර්ව වැ තත්සමීපකාලයෙක්හි වාසය කළ සිංහල මහා පඬිවරයෙකැයි සැලැකිය යුතු වේ. අර්ථකථාචාර්ය්‍ය බුද්ධඝොෂ මහා ස්වාමීන් වහන්සේ ගේ ද, ටීකාචාර්ය්‍ය ශාරිපුත්‍ර මහාස්වාමීන් වහන්සේ ගේ ද ශාසනාභිවෘද්ධිකාලද්වයට අතර හා තත්සමීප කාලයෙහි ලෝසසුන් වැඩ වැඩූ ග්‍රන්ථකාර මහාපඬිවරයන් දක්වන තැන ද්විතීය ධර්මකීර්ති මහාස්වාමීන් ගේ ශාසනවංශකථායෙහි ශූරපාද ය, ධර්මකීර්තිපාද ය, ධරනාගපාල ය, රාජමුරාරි ය, කවිරාජශෙඛර ය, ගුරුළුගොමි ය, ආගමචක්‍රවර්ති ය, පරාක්‍රමපණ්ඩිග ය, අග්‍රපණ්ඩිත ය යනාදී වූ ශාස්ත්‍රාගමධාරී ගෘහස්ථ පණ්ඩිතජනයන් විසින් ද පශ්චිමජනතාවට අනුකම්පා පිණිස ධර්මානුගත ශ්ලෝක ප්‍රබන්ධ හා විචිත්‍රාර්ථ ප්‍රකාශක වූ සන්න ගැටපද හා නොයෙක් ව්‍යාඛ්‍යාන උපදවා ලෝ සසුන් වර්ධනය කරන ලද බැව් කියන ලද්දේය. මෙ කී මහපඬිවරයන් කෙරෙහි ඇතුළත් වූ ආචාර්ය්‍ය ගුරුළුගොමීන් විසින් මේ ධර්මප්‍රබන්ධය මීට අවුරුදු සත්සියගණනෙකින් අතීතයෙහි ශ්‍රී බුද්ධවර්ෂයෙන් සතළොස් (17) වන ශතවර්ෂය ගත වූ ළඟ කලෙක්හි රචනා කරන ලද යි සැලැකියැ යුතු වේ. කරුණු කිම යත්? මේ ආචාර්ය්‍යෝත්තමයන් විසින් ස්වකීය කෘතියට ගුරු කොට ගන්නා ලද යි සිතිය යුතු ප්‍රකරණයන් අතුරෙන් "ජිනාලංකාරවර්ණනා" නම් මාගධග්‍රන්ථය ද එකෙකි. එය ශ්‍රී බුද්ධවර්ෂ 1700 ය පමණේ දී ලංකාරාජ්‍යාභිෂෙකයට පැමිණ පන්තිස් වර්ෂයක් රාජ්‍යානුශාසනා කළා වූ කලිකාලසාහිත්‍යසර්වඥපණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහු මහරජතුමන් කල්හි කරන ලද සිංහලශබ්දලක්ෂණයෙහි (සිදත්සඟරායෙහි) "ගුරුළුගොමි සඳගොමි රතැසිපා" යනු දක්වූ හෙයින් සිද්ධාන්ත සංග්‍රහ රචනාකාලයෙන් ගුරුළුගොමීන් ගේ පූර්වත්ත්වය ද සුප්‍රකාශ ය. මෙ නයින් සලකන කලැ ගුරුළුගොමීන් ගේ කාලය 17 වෙනි 18 වෙනි ශතවර්ෂ දෙකෙන් සම්බන්ධ වූ අතර කාලයක් බව හැඟේ."

ශ්‍රී ධර්මාරාම මාහිමියන් 'ධර්මප්‍රදීපිකා'ව පිණිසැ ලියූ විඥාපනයෙහි දී කළ තෙල විනිශ්චය නොබිඳැලියැ හෙනසෙ පෙනේ. 'ජිනාලංකාර වර්ණනා'ව බුදුන් පිරිනිවි එක්වාදහස් සත්සියෙහි කළ බව එහි අවසන්හි පැවැසිණ. ගුරුළුගොමීන් එයින් යම් යම් දය ගත් බව පෙනෙනුයෙන්

ඔවුන් විසූ කාලය ඉන් මෙ පිට විය යුතු යැ. එසේ වුව ද, කිසි ඇදුරු කෙනෙක් ජිනාලංකාරවණ්ණනාසාධකය තහවුරු කොට නො කියති. 'ජිනාලංකාරවණ්ණනා'ව නන් ගතින් කරුණු නඟා ගෙනැ ලියන ලද හෙයිනුදු ගුරුළුගොමිනුදු ජිනාලංකාරවණ්ණනාකාරයන් නෙත් ලූ ඒ ඒ ගතින් මැ කරුණු ගත්සෙ සිතියැ හෙන හෙයිනුදු ජිනාලංකාරවණ්ණනා යෙන් ගුරුළුගොමීන් විසූ කාලය විනිශ්චයට නොයනසෙ ඔහු සිතත්, ගුරුළුගොමීන් ගේ 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහිඃ

"තමසීති අනුබ්‍යඤ්ජන -
සමනුබ්‍යඤ්ජිත විචිත්තලක්ඛණවිභවං[1],
පජ්ජලිතකෙතුමාලා -
ජාල[2] සමුජ්ජලිතරූපසොභං වන්දෙ"

යන ආයර්‍ය්‍යාගීතිය ඇත. ජිනාලංකාරයෙහි විජාතමංගලවණ්ණනායෙන් උපුටා ගත් ගීයෙකි. 'ජිනාලංකාරවණ්ණනා'ව හා 'අමාවතුර' සා සසඳා නඟා ලියැ හෙන සාධක මෙහි නොදක්වුව ද, මෙ ගීතිය ප්‍රමාණ කොට ගත හැකි වේ නම් ජිනාලංකාරය කළ භදන්ත **බුද්ධරක්ෂිතාචාර්‍ය්‍යයන්** කෙරෙන් මොබ ගුරුළුගොමීන් විසුසෙ තහවුරු කොට කියැ හෙන්නේ යැ. **ශ්‍රී ධර්මාරාම** මාහිමියන් කියන කැරුණු අනු වැ බුඃ වඃ 18 වැනි ශතවර්‍ෂයෙහි දූ මුල් අවධිය වන, පොළොන්නරු පුරැ මහ පැරකුම්බා මහරජාණන් සමයෙහි මෙ පඬිවරයා විසුවනැයි ද එ මහ රජාණන් සතු සුප්‍රසිද්ධ ධර්මාගාරයෙහි නියුතු පඩිම්ණිවැළෙහි රජමිණි සෙයින් වැජඹුණහ යි ද සලකම්හ.

අග්බෝ මහරජාණන් දවසැ දෙළොස් මහකිවියන් කෙරෙහි පළට වැ සිටි 'දැමි' හු නම් 'ගුරුළුදැමි' හු යැ යි සිතන කියන අය ද ඇත. නාමමාත්‍ර ගෙනැ වරදවා ගත් දැයක් මිසැ සහෙතුක දැයෙක් නොවේ. රත්නාවලිය කළ **ශ්‍රීහර්‍ෂදෙවයෝ** ක්‍රිඃවඃ 606 සිට 647 තෙක් භාරතයෙහි රජය කල නරදෙව කෙනෙක් වෙති. රත්නාවලියෙහි එනඃ

---

1. සිරිවිභවං, මුඃ තිඃ 2. ජාලං, මඃ තිඃ

"ද්වීපාදන්‍යස්මාදපි -
මධ්‍යාදපි ජලනිධෙර්දිශො 'ප්‍යන්තාත්,
ආනිය ඣටිති ඝටයති -
විධිරභිමතමභිමුඛිභූතඃ"

යන ආයඝීාව ගුරුළුගොමීහු 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි ලා දක්වති. අග්‍ර බෝධීහු යැ. හඝීදෙවයෝ යැ යන දෙ රජුන් සමකාලයෙහි ලා කියැ හෙතුදු හඝීදෙවයන් පසු වැ වුසු හෙයින් ඔවුන් ගේ රත්නාවලිය අග්බෝ දවසැ වුසූ කිවිහු නො දක්කැ හෙති. එයින් ගුරුළුගොමින් අග්බෝ දවසැ වුසුසෙ සිතනු කියනු අකාරණ මැ වෙයි.

බුත්සරණ කළ විද්‍යාචක්‍රවර්තීන් වුසූ අවධිය අවිනිශ්චිත වුව ද, පොළොන්නරු අවධියෙහි ඔවුන් වුසුසෙ සලකන්නට කරුණු ඇත. ඔවුන් ගේ බුත්සරණට පසු වැ 'අමාවතුර' කළසෙ සිතන පඬිවරු ඇත. අමාවතුරෙහි වස්තුනිර්දෙශය කරන තැනැ "බුදුගුණ අනන්ත වන බැවින් නවගුණ හැම කියත්, නොපිළිවනින්" යනුදු ඒ පඬිවරු සාධක කොටැ ගනිති. ගුරුළුගොමීන් ග්‍රන්ථාරම්භයෙහි මෙ බඳු බසක් කියන්නට හෙතු නම් යම් මැ කෙනකුන් නව ගුණ හැම කියන්නට බැසැ නොපිළිවත් වුසෙ දක්නට ලැබීම යැ යි ද "එසේ නොපිළිවන් වූවෝ විද්‍යාචක්‍රවර්තීහුනු"යි උන්ගේ 'බුත්සරණ' පිණිසැ කියූ දූයෙකැයි ද ඔහු සිතත්. අප ගේ කලණමිත් වන, සියබසෙහි කළ අත් ඇති, ලබුගම ලංකානන්ද පඬිහිමිහු තෙල කී දූය සාධක විසින් තර කොට ගෙනැ "බුත්සරණට පසු වැ අමාවතුර කළහ" යි නිශ්චයට බසිති.

අමාවතුරෙහි කී එ බස් දූකැ එය නිගන්නට ගොස් "නවගුණ හැම කියන්නට පිළිවන්සෙ දක්වම්හ"යි හටගත් දර්ප ඇති වැ "බුත්සරණ" කළහ යි ද එයින් 'අමාවතුර'ට පසු වැ 'බුද්සරණ' ගෙතිණැයි ද විරුද්ධ වාද විසින් කියැ හෙතුදු ඇපි දු ලංකානන්ද හිමියන් ගත් මතය පිළි ගනුම්හ.

අමාවතුර ගොතන ගුරුළුගොමීහු උද්දෙශ නිර්දෙශ ප්‍රතිනිර්දෙශ නිගමන විසින් සිය ගත්හි විභාග දක්වා මැනැවින් පරිච්ඡේද බිඳැ නිරවුල් කොට වියත් බසින් ලියූහ. සියබසින් ලියූ ධර්මප්‍රබන්ධයන් කෙරෙහි 'අමාවතුර' සෙයින් ක්‍රමානුකූල කොට ලියූ අන් ග්‍රන්ථයෙක් නැත. විද්‍යාචක්‍රවර්තීන් අමාවතුර බලා පසු වැ 'බුත්සරණ' ලියුසෙ

සැබෑ වේ නම් එහි සංවිධානය අමාවතුරට වඩා මනා වන්නේ ය. එක් මැ හිත්තියක් ඇසිරි කොට ලියන පොත් අතර පළමු පොතට වඩා දෙ වන පොත සංවිධානයෙන් ප්‍රෞඪ වෙයි. සංවිධානයෙන් 'අමාවතුර' මඩනට 'බූත්සරණ' නොපොහොසත් වේ. 'බූත්සරණ' මඩනට 'අමාවතුර, හා සසඳා බලත් මැ, දෙ පොත්හි නම් ගොතා-ලූ සැටියෙනුදු සංවිධානය සකස් කැරැ-ලූ සැටියෙනුදු බස සකස් කැරැ යෙදූ සැටියෙනුදු 'අමාවතුර' පසු වැ කළසෙ පිළිගැනේ. ගුරුළුගොමි ඇදුරිඳු 'බූත්සරණ' දැකැ නවගුණ හැම කියත්, නොපිළිවතින් එක් ගුණයක් ගෙනැ නමිනුත් සංවිධානයෙනුත් බසිනුත් 'බූත්සරණ'ට වඩා උසස් කොට සිය ගත නිමහම් කළසෙ පිළිගත මනා මැ අවධියෙහි වුසූ බව ද සැළැකියැ හෙයි.

ගුරුළුගොමි ඇදුරිඳු කලිඟුරටින් මෙහි පැමිණ මෙහි දී හෙළබස ඉගෙනැ පොත් ලියූ පඬිවරයකුසෙ පිළිගන්නා උගත්තු ඇත. පුරාතනයන් 'කාලිංග හෙළු'ව යන නම 'අමාවතුර' පිණිසැ කී බව හා ගුරුළුගොමි වහරෙහි ඇති වෙනස හා සාධක වශයෙන් කියති. මුඛපරම්පරායෙහි වැටෙන කාලිංග හෙළු'ව යන කථාමාත්‍රයෙන් වේ වයි, අනන්‍යසාධාරණ රචනාපද්ධතිය නිසා වේ වයි, උදර සිංහලයකු වන ගුරුළුගොමි ඇදුරු විදෙශියකු කොට නොසැලකිය හේ මැ යැ. කාලිංග වංශය විජයමහරජාණන් කෙරෙහි වැටෙතුදු ඒ මහරජාණන් හෙළ දූයින් වෙන් කොට නො සිතත්. එසේත් තිබියැ දී ගුරුළුගොමීන් හෙළ දූයින් වෙන් කොට ලන්නට තර්ක නැගීම මහත් වරදක්සෙ පෙනේ.

ගුරුළුගොමීහු ධර්මප්‍රදීපිකාව පළමු කොට ලියූහ. එහි 'සුළුකලිඟු කථා'ව ලියනුවෝ කාව්‍යරස බහා ගැදිකවක් සෙයින් බෙහෙවින් හුදුහෙළුයෙන් මැ ලියූහ. 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි ලා ධර්මව්‍යාඛ්‍යාන කරන්නට මිශ්‍රභාෂාව යෙදුව ද, 'කලිඟුසිරිත' හුදුහෙළුයෙන් ලියා වෙනසක් කෙළෙන් 'කලිඟුහෙළු'ව යන ව්‍යවහාරය ඇති වි යැ. එහි අර්ථය නම්: "කාලිංගකථාව ලියූ හෙලුව" යනුයි. 'අමාවතුරෙහි' බස ද බෙහෙවින් 'කලිඟුසිරිත' ලියූ බස හා සම නුයි "අමාවතුර නම්, කාලිංග හෙළු යැ"යි කියන්නට වන්හ. එහි අර්ථය: ධර්මප්‍රදීපිකායෙහි

එන කලිඟුහෙළුයෙන් 'අමාවතුර' ලියූ බව වෙයි. ග්‍රන්ථාකරයා කාලිංගයකු බව එයින් නොකියත්. ගුරුළුගොමීහු 'අමාවතුර' පටන් ගනිමින් "සියබසින් මා විසින් සැබෙවින් දක්වන ලැබෙ" යනු කියති. අමාවතුරෙහි වැටෙන බස "සිය බස-තමන් ගේ නිරුක්ති යැ" යනු පිටරැටියකු විසින් නොකිය හැකි යැ. මෙහි 'සියබස' යන්නෙන් ද්වීපභාෂාව දක්වත්. එ වනාහි හෙළබසයි. ද්විවාසීන් හෙළු බැවින් නොකියැ හෙත් මැ යැ. කාලිංගාදි දෙශභාෂාවට නෑ සබඳ කම් ඇති වචන ද පවා ගුරුළුගොමීහු නො ලියති. **රතනාවලි-පූජාවලි** ආදී හැම දෙමළවදන් හෝ දෙමළුයෙන් ආ වදන් හෝ ඇත ද, ගුරුළුගොමීන් ගේ පොත්හි එ බඳු බසෙකුදු නැත. තමන් ලියූ බසිනුදු හෙළදජ දක්වා තිබියැ දීත් ගුරුළුගොමීන් විදේශිය කාලිංගයකු කොට කෙසේ කියමෝ ද?"

"ගුරුළුගොමි-ගුරුළුදමි" යන දෙ නැමින් මැ මේ පඬිවරයා දන්නා ලැබේ. 'ගුරුළු' යනු මෙ කලැ කිසි කෙනකුන් 'ගරුඩ' යැයි සකුවට නඟා ලියතුදු 'ගරුඩගොමි'යැ යි පැරැණි උගතුන් ලියූ තැනෙක් දක්නට නො ලැබිණ. අරුත් නො දැනැ නො සලකා හෙළවදන් පෙළ සකුවහරට නගත් මැ මූලාර්ථය නෂ්ට වනසෙ පෙනේ. "ජයමහලාන" යනු 'ජයමාල' යැ යි **වෘත්තරත්නාකරපංචිකායෙහි** දී සකුවට නඟා ලූහ. "විල්ගම්මූළ" යනු ල-ළහෙදයෙන් කියන අර්ථභෙදය නො දැනැ, නො සලකා කෙනෙක් 'සරසිගාමමූල'යැ යි පෙළබසට නඟා ලියූහ. සියබසෙහි දී දෙන අර්ථය ඒ සකුවදනෙහි හෝ ඒ පෙළවදනෙහි හෝ නො ලැබේ. එ සෙයින් මැ 'ගුරුළු' යනු 'ගරුඩ' යැ යි සකුවට ගනුත් මැ, මූලාර්ථ නැති වැ යනසෙ සිතම්හ. 'ගුරුළු' යනු පැරැණි වහර දක්නට ඇති හෙයිනැ. එසේ නොවත් හොත්, පැරණි පෙළපත් නමෙක් හෝ විය හෙයි. "සවුළු විජෙබා" යන නමෙහි 'සවුළු' යන්න සෙයින් 'ගුරුළු' යනු දු මේ පඬිවරයා ගේ ගමෙහි හෝ පෙළපතෙහි හෝ නම වෙති යි අපි සිතම්හ. පොළොන්නරු අවධියෙහි බොහෝ පඬිවරු සියගත්හි ලා පෙළපත්නම හෝ උපාධිනාමය හෝ යෙදූහ. **කවිසිළුමිණෙහි** කර්තෘවරයා 'පඬුඉඳු' බව එහි සක්බැඳුම්හි එයි. ඒ ඔහු ගේ පෙළපත්නමයි. "කලිකාලසරස්වතී" නම් පඬිවරයා ගේ ආරාධනයෙන් "කලිකාලසර්වඥ" නරෙන්ද්‍රයන් එ කව

කළසෙ කව්හි ඇත. ඒ නම් දෙක උපාධි දෙකෙකි. එහි 'සරස්වතී' යනු දෙවියක ගේ නමෙකි යි සිතනුවන් ඇත ද පඬිවරයකු ගේ උපාධිනාම බව විශද වැ පෙනේ. විද්‍යාචක්‍රවර්තින් 'බුත්සරණ' කළ බව පළට දූයෙකි. 'විද්‍යාචක්‍රවර්ති' යනු උපාධිනාම යි. මෙ සෙයින් පෙළපත් නමිනුදු උපාධිනාමයෙනුදු ග්‍රන්ථකාරයන් දක්වන සිරිත ඇත. 'සවුළු' පෙළපත් නැඟී ගියාක් සෙයින් 'ගුරුළු' යනුත් පැරැණි ගමක් මුල් කොට නැඟි පෙළපත්නමෙකැ යි සිතියැ හෙයි.

"දැමි" යනු ඉපැරැණි තනතුරෙකි. "බණ් වජාරන දමිනට ඉසා දූදුර දමීනට ඉසා දමින් සජනක් හට ඉසා"යි මිහින්තලා ලිපියෙහි අමීහු සඳහන් වෙති. ඔහු ධර්මදෙශකයෝ යැ ආචාර්‍ය්‍යවරයෝ යැ යි දෙ පරිදි වෙත්. මේ ඇත්තනට රජුන් තනතුරු දුන් බව පැරැණි ලිපියෙන් පෙනේ. මේ පඬිවරුන් දහම් දෙසීමෙනුදු දහම් උගන්වා ලීමෙනුදු දුසිරිත් බිඳැ හැරැ රටහි දුර්දන්තයන් දමනය කෙරෙමින් රජුට සෙවා කළහයි සිතම්හ. එයින් මැ රජුන් අතින් 'දැමිතනතුරු' ලැබැසාධුසම්මතයහ.

ගුරුළුගොමීහු දූ දැමි කෙනෙකි. පොළොන්නරුයෙහි මහලු පැරැකුම්බා මහරජාණන් ගේ 'ධර්මාගාර'යෙහි නියුක්ත වැ 'දැමි තනතුරු' ලැබැ-ගෙනැ දහම් ඉගැන්වීමෙන් ආචාර්‍ය්‍ය වැ රට සෙමෙහි තබා ගෙනැ විසුසෙ පෙනේ. දහම් උගන්වනු දැමියනට අයත් නුයි පළමු වැ 'ධර්මප්‍රදීපිකා'ව කළහ. සියතනතුරුනමට යෙදෙන සේ 'පුරිසදම්මසාරථී' පදය තෝරා ගෙනැ නොඑක් තැනැ 'දැමි' පදය බහා ලමින් 'අමාවතුර' ද කළහ. දශකුමාරචරිතය කළ දණ්ඩින් ග්‍රන්ථාරම්භයෙහිලා සියනමෙහි වැටෙන 'දණ්ඩ' ශබ්දය සිහි කළාක් සෙයින් ගුරුළුගොමීනු දූ සියනමෙහි වැටෙන 'දැමි'යන්න 'අමාවතුර' කරමින් නොඑක් තැනැ දී සිහි කළසෙ පෙනේ.

මෙහි ලා වෙසෙසින් සැලැකියැ යුතු දූයෙක් ඇත. 'දැමි' කිව ද, 'මහොපාසක' කිව ද, කාර්‍ය්‍යයෙහි නියුක්තයෙකි. එයින් සියබසෙහි වැටෙ 'දැමි' ශබ්දය පිණිස සකුවෙන් 'ගොමි' යනු යෙදියැ හැකි යැ. බෞද්ධව්‍ය වහාරයෙහි වැටෙන 'ගොමි' ශබ්දය 'මහොපාසක' යන් කියනසෙ නිඝණ්ඩුශාස්ත්‍රයෙහි පළට වේ. මේ හෙතුවින් ගුරුළුදැමි යනු මැ ගුරුළුගොමි යැ යි වහර පත්සෙ පෙනේ. අග්බෝ දවසැ පළට වැ සිටි 'දැමින්' වෙන්

කරනු පිණිසැ පෙළපත් නම් විසින් හෝ ග්‍රාමනාමවශයෙන් හෝ 'ගුරුළු' යන උපපදය යෙදිණ. එය අන් බසෙකින් නොතැබියැ යුතු ශබ්දයෙකි. 'දූමි' යනු පිණිසැ 'ගොමි' යනු යෙදුව ද 'ගුරුළු' යනු පිණිසැ යෙදුව මනා ශබ්දයෙක් නැත් නුයි, ගුරුළුදූමි - ගුරුළුගොමි යන දෙ තන්හි මැ 'ගුරුළු' ශබ්දය නොබුන් වැ එයි. ඇතැම් පඬිවරුන් ගොමි ගැමි, දූමි' යි විපර්‍යාසයක් සිතතුදු එය නොපිළිගත හෙයි. මෙ ලෙස විමසා බලත් බලත්, හෙළදිවැ ඉපැරැණි 'ගුරුළු' ගොත්‍රයෙහි උපන් 'දූමි' ඇඳුරිඳු ගුරුළුදූමි වේ නු යි, තෙල නම පෙළපත හා තනතුර හා කියන නමෙකි. අන් කරුණු තැන ද, ගුරුළුදමි යන නැමින් මැ මේ පඬිවරයා පිරිසිදු හෙළයකු බව පෙනේ මැයි.

අනුවාදමාර්‍ගය

ආචාර්‍ය ගුරුළුදූමියන් ධර්මවිනයෙහි දූ සමයාන්තරයෙහි දූ ශබ්ද ශාස්ත්‍රයෙහි දූ කාව්‍යනාටකාදියෙහි දූ කෙළපත් මහ පඬිවරයකුසෙ 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙන් වුව ද දත හැකි යැ. ධර්මව්‍යාඛ්‍යානයෙහි ලා ඔවුන් දක්වන චාතුර්‍ය්‍ය අත්‍යර්ථයෙන් මැ විස්මය එළවයි. අර්ථෝද්ධාර යැ, නිරුක්ති යැ, පර්‍යායවචනයැ, ප්‍රත්‍යයෝද්ධාරයැ, ප්‍රත්‍යයාර්ථ දීපන යැ, සාධක යැ, ආප්තවචන යැ යනාදි ව්‍යාඛ්‍යානාඞ්ග ඔවුන් ගේ 'ධර්‍මප්‍රදීපිකා' නම් ව්‍යාඛ්‍යානමාර්‍ගයෙහි බෙහෙවින් දක්නා ලැබේ. ඒ මතු ද නො වේ. එක් මැයෙකින් මැය වැළක් මවා-ගෙනැ ව්‍යාඛ්‍යානමාර්‍ගය පළල් කිරීමෙහි දු සමර්ථ වෙති. මෙ යැ, නිදර්ශනයෙක් නම් :

"දහනපරිගතා වීය කුඤ්ජරො වනගහනා ගෙහා නික්ඛමිත්වා-යන මෙයින් මහාපුරුෂයා ශ්‍රද්ධාදිපඤ්චධර්මයෙහි සිට පඤ්චදුශ්ශීලයෙහි ආදීනව දැකැ පඤ්චසීල හා උපොසථසීල ගිහිගෙහි සිට පිරියහැකි වු ද, සර්වාකාරපරිපූර්‍ණ කොට සමාධිපදස්ථාන වූ බ්‍රහ්මචර්‍ය්‍යා පුරන්නට අශක්‍යයෙන් 'මනාපකායිකා' නම් දෙවතාවන් බඳු අභිරූප ස්ත්‍රීන් විසින් රම්‍ය වූ ගිහි ගෙ පියා ළැව්ගිනි ගත් වනගහනයෙකින් නික්මෙන ඇතක්හු සෙයින් නික්මුණු පරිදි කීහු"

'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි ලා එන තෙල වැකියෙහි දී "දහනපරිගතා" යනාදි පාඨය මැය කොට තබා-ගෙනැ එයින් මැ ශ්‍රද්ධාදි පංචධර්මයෝ යැ, පංචදුශ්ශීල යැ, ප්‍රාණවධයෙහි ආදීනව යැ, අදත්තාදානයෙහි ආදීනව යැ, කාමමිථ්‍යාචාරයෙහි ආදීනව යැ, මෘෂාවාදයෙහි

ආදීනව යැ, සුභාෂිතවචන යැ, මද්‍යපානයෙහි ආදීනව යැ, පංචශීල යැ, ශීලඵල යැ, පෝෂධශීල යැ, පෙහෙවස්හි ඵල යැ, දිව්‍යසුඛ යැ, මනාපකායිකදෙවතාවො යැ, මනාපකායික දෙවත්වය කරන අෂ්ටධර්ම යැ, ස්ත්‍රීන් අභිරූප වන්නට හෙතු යැ යි ෂොඩශමාතෘකාවක් මතු කොට ගෙනැ පෙළිනුදු අටුවායෙනුදු ආප්තවචනයෙනුදු ප්‍රමාණ ඇරැ පාමින් සුවිස්තර ධර්මව්‍යාඛ්‍යානයක් කරති. එහි අවසනැ "මෙතෙකින් 'දහනපරිගතා විය කුඤ්ජරො වනගහනා ගෙහා නික්ඛමිත්වා' යනුයෙහි සම්භව වන පරිකථා උද්දෙශයෙන් දක්වන ලදී." යනු කියමින් තමන් මාතෘකා නැඟු සැටි දු කියති. අල්පවස්තුවක් ව්‍යාසවශයෙන් වින්‍යාස කිරීමෙහි ලා මොවුන් තුළ පැවැති පාරිණත්‍යය මෙයින් පෙනේ.

"ශ්‍රමණඵල නම් කවරැ ය ක්ඃ ජාති ජරාමරණදුඃඛයෙන් පරිමුක්ති යැ"

මෙ ද 'ධර්මප්‍රදීපිකා' යෙහි එන වාක්‍යයෙකි. මෙහි " ගර්භාවක්‍රාන්තිමූලක දුඃඛ යැ, ගර්භපරිහරණ මූලක දුඃඛ යැ, ගර්භවිපත්ති මූලකදුඃඛ යැ, විජායනමූලකදුඃඛ යැ, ගර්භයෙන් බහිර්නිෂ්ක්‍රමණමූලකදුඃඛ යැ, ආත්මොපක්‍රමමූලකදුඃඛ යැ, පරොපක්‍රමමූලකදුඃඛ යැ යනාදි අනෙක දුඃඛයනට මුල් වන බැවින් ජාතිය දුකෙකි" යනාදී විසින් කියැ යුතු ඉතා පළල් ධර්මකථාවක් දෙ තුන් වචනයෙකින් කෙටි කොට කියා ඒ දුඃඛයෙන් පරිමුක්තිලක්ෂණ නිර්වාණපදප්‍රාප්තිය ද එක් මැ වචන යෙකින් සැකෙවින් කියත්. 'ශ්‍රමණඵල'ය මාතෘකා කොට 'රතනාවලි'ය සා මහත් පොතක් ලියූව ද, ගුරුළුගොමීන් ගේ තෙල කෙටි වැකියෙහි එ හැම ඇතුළත් වෙයි. සුවිස්තර ඇති දූයෙහි සාරය හකුළා කීමෙහි චාතුර්‍ය්‍යය මෙයින් පෙනේ.

හැකුළු දූය අරුත් විසින් පළල් කොට ලිවීමෙහි දූ පළල් දූය හකුලා ලිවීමෙහි දූ යම් කෙනෙක් සමර්ථ වෙත් නම් එබඳු සමර්ථයෝ දුර්ලභයහ. එ බඳු සමර්ථ ලෙඛකයන් කෙරෙහි දූ ගුරුළුගොමීන් නෙත්තියෙහි මැ සිටුනාසෙ මෙහි අළ නිදර්ශන කිහිපයෙන් දත හැකි යැ. ගුරුළුගොමීන් ගේ අනන්‍යසාධාරණ පද සටනාව ඔවුන් ගේ විශෙෂය කියනු විත්නයක් වුව ද, "පාළියෙහි පද සිටි සැටියෙන් ගත් ඡායාමාත්‍ර මිසැ උන් ගේ විශේෂදක්ෂත නො වෙති"යි කියනුවෝ ඇත. "ථුතිමංගල ගීතෙහි" යන මෙහි පරිකථා ද "බොධිගුත්තාදිහි පාලිතො" යන මෙහි පරිකථා දූයි ඔවුන් කළ ඉබෝහෝ පරිකථා බලත් මැ, ඒ

අනන්‍යසාධාරණ පදසටනාව ඇත. ඒ පරිකථා පාළිපාඨයෙක අනුවාද නො වේ. පිළිපාඨයෙක ඇසිරි ඇත ද, නැත ද, ඔවුන්ගේ පදසටනාව නම් ඔවුන් මැ ගේ විශේෂය දක්නට තුවණැතියන් යන සංඥාපථ යෙකි. ඔවුන් 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි දී සියබසින් 'කලිඟු කථා'ව ලියමින් පළ කළ අනන්‍යසාධාරණ පදසටනාව පිණිසැ කිසි දු පාළිපාඨයෙකැ ආශ්‍රයෙක් නැත.

පන්සියපනස් ජාතක පොත 'ජාතකට්ඨකථා'යෙහි අනුවාදයකි. **සද්ධර්මරත්නාවලිය** 'ධම්මපදට්ඨකථා'යෙහි අනුවාදයෙකි. **සද්ධර්මාලංකාරය** 'රසවාහිනි'යෙහි (-සහස්සවත්ථුයෙහි) අනුවාදයකි. **සිංහලබොධිවංශය** 'පාළිබොධිවංස'යෙහි අනුවාදයකි. **සිංහල ස්තූපවංශය** 'පාළිථූපවංස'යෙහි අනුවාදයෙකි. **එළුඅත්තනගලුවංශය** 'හත්ථවනගල්ලවිහාරවංස'යෙහි අනුවාදයකි. **සද්ධර්මරත්නාකරය** 'සාරසංගහ' නම් ග්‍රන්ථයෙහි අනුවාදයකි. මෙසේ පෙළබසින් වැටෙමින් ආ බොහෝ දූය පූරාණාචාර්‍යයවරයෝ සියබසින් අරවා තැබූහ. ගුරුළුගොමීහු මතු නො වෙති. පෙළ ඇසිරි කොට පොත් කළ බොහෝ ඇදුරුහු ඇත. එසේ වුව ද, එ හැම පොත් එක් පසෙක තබා ගුරුළුගොමින් කළ 'අමාවතුර' විරුදු පසැ තබා ශ්‍රැතිරම්‍ය වූත්, විමර්දක්ෂම වූත්, ක්‍රමබද්ධ වූත් වාක්‍යවශයෙන් අගය නඟත් මැ, එහැම පොත් එක වට මඩනට 'අමාවතුර' සමත් වෙයි.

ගුරුළුගොමින් ගේ අනුවාදයෙහිත් සෙසු ඇදුරන් ගේ අනුවාදයෙහිත් දක්නා ඉමහත් අතුර එයට හෙතු වෙයි. සෙසු ඇදුරුහු පාළිපාඨය හෝ අටුවාපාඨය හෝ ඇසිරි කොට ගෙනැ තමන් සැපැයූ උපමායෙන් තමන් සැපැයූ පරිකථායෙන් සඳමින් අනුවාද කෙරෙති. විදූහු මොණරපිල් කලබක් සෙයින් මූලපාඨය පළල් කොට දක්වති. එයින් මැ ඔවුන් ගේ චාතුර්‍යය හා බහුශ්‍රැතභාවය හා දක්වති. ගුරුළුගොමීහු අමාවතුරෙහි ලා එමඟ නො ගනිති. ඔහු මූලපාඨය අඩු වැඩි නො කොට සියබසින් අරවා තබත්. තමන් සැපැයූ උපමාවක් හෝ විස්තරයක් හෝ එහි ලා නො කියත්. **අංගුලිමාල දමන, නාලාගිරි දමන, නන්දොපනන්දදමන, ආළවකදමන, සච්චකදමන, බකබ්‍රහ්මදමන** යන මේ කථා 'බුද්සරණෙ'හි ලියූ සැටි හා 'අමාවරතුර'හි ලියූ සැටි හා සසඳන්නේ යැ. 'රතනාවලිකාර'යන් අටුවා අනුවාද කරන සිටි දූ ගුරුළුගොමින් අටුවා අනුවාද කරන සැටි දූ සසඳන්නේ යැ. ඒ සැසැඳිල්ලෙන් සෙස්සන් ගේ අනුවාදමාර්‍ගයෙහි මහත් අතුර පැහැදිලි

වෙයි. ගුරුළුගොමිහු ශ්‍රැතිරම්‍ය වූත්, විමර්දක්ෂම වූත්, වචන යොදමින් මූලපාඨයෙහි බැසැ සිටුනා අර්ථය හකුළා ගෙනැ එහි ඇති සැටි මැ මිසැ නො කියති. ඔවුන් ගේ අනුවාදයෙහි හි දී විස්තෂ්ට සඳහා වත් මූලපාඨය අඩු වැඩි නො කෙරෙති. එසේ ද වත්, ගුරුළුගොමි ඇදුරිඳු බුත්සරණකාරයන් සෙයින් රතනාවලිකාරයන් සෙයින් කථා වස්තුවක් රස ඔවා විදහන්නට අසමර්ථයහයි නොසිතියැ යුතු යැ. 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි ලා 'කලිඟුකථා'ව රස ඔවා විදහා කීමෙන් වස්තුවිකාශනයෙහි පරමාචාතුර්‍ය්‍යය දක්වා-ලූ හෙයිනි.

ගුරළුගොමීහු කථාශරීරයෙහි පිරැවිය යුතු තැනක් දුට අන් අටුවා යෙකින් කරුණු ලා එ තැන පුරවනු මිසැ හානි නො කරති. 'අමාවතුරෙහි' එන 'ස්වසන්තානදමන'ය නම්, 'ජාතකඅටුවා'යෙහි එන 'අවිදූරනිදනකථා'ව ඇසිරි කොට ගෙන කළ අනුවාදයෙක් වේ. එහි "සිංහයො නාද කෙරෙති" යනුදු "තුඩු දසදහසක් සක්වළැ සතලිස් දහසක් වරම් රජහු සහපිරිවරින් අවුදු ගබ්දෙර පහාදෙර පටන් ගෙනැ සක්වලගල් දක්වා වටා අරක් ගත්හු" යනුදු "නැහැ හඬවනුවන්" යනුදු "දුගඳ වා විහිදුනවුන්" යනුදු 'අවිදූරනිදනකථා'යෙහි නැත. එසේ වුව ද, ඒ ඒ කරුනු අන් තැනෙකින් ගෙනැ යොදති. 'පරසන්තාන දමන'ය ද 'ජාතකඅටුවා'යෙහි මැ අනුවාදයෙක් වේ. එහි "එ කල්හි සැරියුත් මුගලන් දෙ දෙන දෙසිය පනස් දෙනකු ගෙනැ බුදුන් කරා එළඹැ එහිභික්ඛුභාවයෙන් පැවිජි වැ සහ පිරිවරින් රාත් වැ අගසවුතන් පත් වූහු" යනු දු "එක්බිති කොසොල් රජහු දූ සමන්කුමාරි පන්සියක් රථපිරිවරින් ගඳමල් ගෙනැ නික්මුණු" යනුදු අන් තැනෙකින් ගෙනැ යොදති. 'ජාතක අටුවා'යෙහි 'සන්තිකනිදනකථා'යෙහි මෙ කරුණු නො එයි. මතුයෙහි දු ඒ ඒ තැනැදී අවශ්‍ය දූය අන් තැනෙකින් ගෙනැඌනපූරණ කරනසෙ මූලපාඨ හා අනුවාද හා සසඳත් මැ දත හෙන්නේ යැ. ගුරුළුගොමින් ඒ ඒ පරිච්ඡේදයෙහි අනුවාද සඳහා යම් මැ අටුවාකථාවක් ඉදිරියෙහි තබාගත ද, කිසි තැනෙක දී ඒ අටුවාකථායෙහි සඳහන් නොවන කරුණත් තෙවළායෙහි ඒ ඒ තැනින් නඟා ගෙනැ එහි ගළපා ලන සැටි සමහරු නො දනිති. එ නො දැනැ අනුවාද, මාත්‍රයෙහි සමත්සෙ කියා ගුරුළුගොමින් පසසන්නාහු බොහෝහ.

ගුරුළුගොමිහු පෙළ අටුවා නො තබා දත් නුවණ හා විස්මයාවහ ප්‍රතිභාශක්ති හා තමන් කළ ගත්ති ලා දක්වති. 'අමාවතුරෙ'හි 'දූරදන්තදමන' නම් ප්‍රථම පරිච්ඡේදය වුව ද, ඔවුන් ගේ විස්මයාවහ

ප්‍රතිභාගතිය කියා පානට නිසි නිබන්ධයෙකි. ඒ පරිච්ඡේදය මූලපාඨයෙකැ අනුවාදමාත්‍රයෙක් නො වේ. සියබසෙහි එන පැරැණි පද්මිණි පියන්පත ඒ ප්‍රථමපරිච්ඡේදය වේ. ඒ ඒ විෂය පිණිසැ ජාතකකථා දෙසිය පහක් පමණ සිම්දූ - ගෙනැ දවත්මුතුවැළින් ඒ පියන්පත විසිතුරු කළසේ පෙනේ. 'ජාතකකථාසංග්‍රහයක්' හෝ ඇසිරි කොට ගෙන අමාවතුරෙහි ප්‍රථමපරිච්ඡේද ලියන ලදැයි නොකියැ යුතුයැ. 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි දී "ජින්නං මෙ ගිනිබන්ධනං" යනුවට පරිකථා කරමිනුදු ගුරුළුගොමිහු ජාතකපොතෙහි ලා පැවැති කෞෂල්‍යය දක්වති. ජාතක අටුවායෙහි ගත් **භාණ්ඩුකණ්-පාණ්ඩුකණ්ණාදීන්** ගේ පවත් ඈ නෙළුක් දෑ 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි නොළුක් තැනැ නො පැකිළැ පැවැති නුවණ මැ ඔවුන් ගේ එළියසෙ පෙනේ. ගුරුළුගොමිහු තම නැණපමණින් දුටුවා මිසැ මෙරමා ගේ සංග්‍රහයන් තමන් සැපැයූ දැය සෙයින් පැහැරැ ගෙනැ සිය ගත්හි ලා ලොව වළහමින් වියත්කම් නොකියනු වෙති. 'දූර්දන්තදමන' පරිච්ඡෙදය මැ ගුරුළුගොමින් නවඟසසුන්හි එක අඟෙකැ පුහුණු ලත් සැටි කියතුදු එහි ලා විමති පහළ කරන අය ද මෙ කලැ ඇත. අනෙක් ශාසනාංගයෙහි ඔවුන් වියත්කම් දක්වන සැටි 'ධර්මප්‍රදීපිකා' යෙහි දී පෙනෙනුයෙන් අපට මෙහි විමතියෙන් නැත. ඔවුන් ගේ ආගමධරභාවය සඳහා 'අමාවතුර' උසස් නොවේ. 'අමාවතුරෙ'හි එන බුද්ධචරිත හැම ද බෞද්ධයන් කෙරෙහි පළට වැ ඇත. බෞද්ධයන් දන්නා දැය වුව ද, එය කියන බසෙහි බැසැ සිටුනා රසය නිසා 'අමාවතුර' හෙළයනට රසවි පොතෙක් වි යැ. එයින් මෙහි වටනා කම නම් බස අතින් ඇති වටනාකම වේ. ගුරුළුගොමිනුදු සියබස පිණිසැ මැ මෙ ගත් කළසෙ සිතියැ හෙයි. සෙස්සන් වචන ශතයෙකින් කියන දැය තමන් දෙ තුන් වචනයෙකින් කියන හෙයිනුදු ඒ දෙ තුන් වචනය ද පවා විමර්දක්ෂම වත් මිසැ බොරු බස් නොවන හෙයිනුදු හෙළදිවැ පළ පැරැණි පදවැළ හා වියත් වැකි මිසැ කිලිටි පද හා නොවියත් වැකි නො ලියන හෙයිනුදු වියරණ වැට නො බිඳැ රැකැගන්නා සැටි දක්වන හෙයිනුදු වැකි බැඳුමෙහි දී පැරැණි හෙළ නියර මැසැ දෙමළ නියර අනු වැ නොයන හෙයිනුදු මූල පාඨයෙහි තුබූ සැටි මැ සියබසින් අරවා තබනු මිසැ අඩු වැඩි නොකරන හෙයිනුදු ගුරුළු ගොමීන් ගේ 'අනුවාද'ය ඉස් වටා බණන්නක්හු සෙයින් හැම තැනැ මතු වෙයි.

අමාවතුරු බස්වහර

සියබසෙහි පදවැළ පෙළ සකුවහරින් සිද්ධ යැ. තත්සමවශයෙනුදු තත්භවවශයෙනුදු අද ද පවා සියබස සඳහා පද එයි. අන්‍යදෙශභාෂායෙන් පැමිණි පදයෝ ඉතා අල්පයහ. පෙළසකුවහර හා සබඳකම් ඇති පදයෙන් ගොතන වැකි ද පෙළනියර හා සකුනියර හා අනු වැ තුබුව මනා වෙයි. ගුරුළුගොමීහු මෙ කරුණ මැනැවින් දැනැ තමන් ලියන වැකි නිරතුරු පෙළසකුවහර අනු වැ මැ ලියූහ. ඒ සැටියෙන් නොලියූ උගතුන් කළ ග්‍රන්ථ හා ගුරුළුගොමීන් කළ ග්‍රන්ථ සසඳන විට මතු වන ඒ වෙනස රසාවහ වෙයි. ගුරුළුගොමීන් ගේ නිබන්ධන රසාවහ වනුයේ ඒ හෙතුවිනි.

ව්‍යක්තභාෂාව හා අව්‍යක්තභාෂාව හා ලොවැ හැම ද ඇත. තෙල දෙ බසින් ලොකයාත්‍රාව පවත්නාසෙ අපි දැනුම්හ. ව්‍යක්තයෝ ඉතා විරලයහ. අව්‍යක්තයෝ බොහෝ වෙති. අව්‍යක්තයන් වැඩිසෙ දැකැ ව්‍යක්තයා ද අව්‍යක්තගණයට යා යුතු වේ නම්, ව්‍යක්තයාගෙනුදු ව්‍යක්තභාෂායෙනුදු වැඩෙක් නො වෙයි. ව්‍යක්තයා ව්‍යක්තභාෂායෙන් ලියන්නේ යැ. ඒ නිබන්ධ අව්‍යක්තයන් ව්‍යක්ත කරන්නට සමත් වෙයි. පොළොන්නරු සෙමෙහි විසූ අව්‍යක්තජනයා ද උන් ගේ භාෂාව ද වැඩිසෙ දැකැ ගුරුළුගොමීහු අව්‍යක්ත නොවූහ. අව්‍යක්ත භාෂාව ද නො ලියූහ. ඒ හෙතුවින් 'ධර්මප්‍රදීපිකා'ව ද 'අමාවතුර'ද අව්‍යක්තයන් ව්‍යක්ත කරන්නට සමත් වැ ඇත. ගත වූ දීර්ඝ කාලය තුළ මේ ව්‍යක්තරචනාව නිසා සිදු වූ වැඩ ඉබොහෝ වෙයි. පොළොන්නරු අවධියට අයත් මුවදෙව්දවත-සසදවත ආදිය ලියූ බස එ කල රටවැසියන් බුණු බස් නො වේ. එසේ ද වත්, ඒ කව් රටවැසියන් පිණිසැ ගෙතිණ. ගුරුළුගොමින් ලියූ බස ද ඒ කලැ රටවැසියන් බුණු බස් නොවතුදු ඔවුන් ගෙතු ගත් රටවැසියන් පිණිසැ වෙයි. රටවැසියනට බසිනුදු වැඩද වන සේ ලියයුත්තෝ නම් බස නිසි සේ දත් ව්‍යක්තයෝ මැ යැ.

බස අතින් සලකත් මැ 'අමාවතුරෙ'හි කිසි තැනෙකැ ඉපැරැණි හෙළබස ද කිසි තැනෙකැ හුදු පෙළබස ද කිසි තැනෙක හුදු සකුබස ද කිසි තැනෙකැ මුසු බස ද කිසි තැනෙකැ සෙස්සන් නොලියූ වචනද ඇතිසෙ කියැයුතු යැ. "සැබෙවින්, සඪරුන්. සිද්ධත්කුමර, දිවසොධා, තිඪයො, රඪණියෙන්, අභිභවන්නට, නොධැමිටි, කම්පඪ. පත්ධම්" ආදී විසින් මෙහි යොදන වචන හා 'සිටි' ආදි හලන්තශබ්ද පොළොන්නරු අවධියෙන් පෙර පැවැති වහර දක්වන යෙදුම් වෙයි. මෙහි පැනෙන පැරැණි බස් වහර නිසා 'අමාවතුර' 'ධර්මප්‍රදීපිකා'වට වඩා පැරැණිසෙ පෙනේ. ගුරුළුගොමීහු කැලැ මැ 'ධර්මප්‍රදීපිකා'ව ලියා පසු 'අමාවතුර' ලියූසෙ කියති. එයින් 'අමාවතුර'ට වඩා 'ධර්මප්‍රදීපිකා'ව පැරැණිසෙ දත හෙනු මිසැ බසින් නම් නොදත හෙන්නේ යැ. 'අමාවතුර' තුළ ඇති "තො කවරෙහි? තො කවරහු? දෙව්දුවක්මු" යනාදි යෙදුමුදු ප්‍රාකෘතලක්ෂණ බහුල කොට සිටුනා බස්වහර දු ප්‍රමාණ කොට ගනුත් මැ, පොළොන්නරු අවධියට වඩා පැරැණි බසින් හා පැරැණි සදනියරින් හා මෙ ගත් කළසෙ පෙනේ. " සන්තුසිත, එහි භික්ඛුභාව, ගයාසීය, සාසංක, සඤ්ඤම, දුබ්භොජන, දුක්ඛසෙය්‍යා, පටිපාටි, නිය්‍යාණික, පපටිකා, අබ්බොහාරික, පරියන්ත, ව්‍යාවට, ආලම්බන, අච්චන්තනිට්ඨ, අචජන්දික" යනාදී පාළිවචන ද මෙහි යොදති. පාළිවචන සිට ව මැ ගෙනැ ලියනු අනුරාධපුරසමයෙහි පැවැති සේ හුදු පාළිවචන ද ඒ ඒ තැනැ යොදති. මෙයිනුදු 'අමාවතුරෙ'හි බස පොළොන්නරු අවධියට වඩා පැරැණිසෙ පෙනේ. "පඤ්චධූපගන්ධ පරිවාසිත, පරමසෞභාග්‍යප්‍රාප්ත, ධ්‍යානචෙතනා. නිර්ව්‍යාපාර, ශත්‍රුමථන, ස්වර්ණශිවිකා, පරමදක්ෂිණීය, විප්‍රකාර, අනුයොගක්ෂම, විමාර්ජනක්ෂම, ප්‍රතිමුක්ත, නිෂෙධ. පර්‍ය්‍යාදෙශිකඥාන, උද්වෙග, රොමහර්ෂ, යන්ත්‍රාරූඪ, ක්ලේශක්ෂොභ, උත්කර්ෂ, ශික්ෂිත, වික්ෂිප්ත, පයර්‍යන්ත, අභිඥාපාදකධ්‍යාන, පර්ව, පරිෂෙක, නිරිහ, අන්තඃකුටාගාර" යනාදි සංස්කෘතවචන ද මෙහි ඇත. හුදු හෙළුවදන් වැළෙහි තැනැ තැන සකුවදන් ඇතියෙන් එ ඇතිබවෙකුදු නො පෙනේ. "කෙලෙස් වාසනාලව, වායව්‍යාදෙසෙහි, ගමන්ශ්‍රම, පුත්‍රසනා, සෘද්ධි පෙළහර, දුනුවායොධයන්, සර්වඥපවරුණ, ශිල්පසමහර, ස්වෙද බිඳුපොද, ඇඟිලිපර්වයක්, ලාරසපරිෂෙක, නෑසමාගමයෙහි" යනාදි මුසුබස ද මෙහි ඇත. හෙළුපද හා පෙළසකුපද එක් කොට ලියනු වරදසෙ දක්නවුන් මෙ කලැ ඇත ද, එ ද වරද න තිසෙ ගුරුළුගොමීන් ගේ වහරවිදියෙන් පෙනේ. එ මතු නොවේ. "චුල්ලධර්මා,

අනුපාදවිමෝක්ෂ" යනාදි විසින් පෙළ සකු පද ද එක් කොට ලියූ තැන් මෙහි වෙයි. "ඔස" යන පදයෙක් 43, 69, 67, 86, 101, 114, 128, 193, 218, 242, 243, 250, 250, 264, 300, 302 යන ලකුණු ධරන ඒ ඒ පිටුයෙහි ඇත. අන් පොතෙකැ, නුදුටුවිරූ පදයෙකි. සාහිත්‍යයෙහි දුර්ලභ පද ද මෙ ගත්හි යෙදුසෙ එයින් පෙනේ. හුදු හෙළුව ලියන වර්‍ණමාලයෙන් පෙළසකුවදන් ලියා සියබසෙහි ලා ගත් තැන් 'ගුත්තිලකාවය'ය, කාව්‍යශෙඛර'ය යනාදි පොත්හි ඇත. එහි එන " සිල්ප-දෙසන්තර" ආදි වචන නිදර්ශන වශයෙන් එළැවියැ හෙයි. 'අමාවතුරෙ'හි දූ පෙළසකුවදන් හුදු හෙළුව ලියන වර්‍ණමාලායෙන් ලියා සියබස්බවට ගත්සෙ නො එක් තැනැ දක්නට ඇත. මෙහි නිදර්ශන මතු නො කළ ද, ග්‍රන්ථය හදරන විට එ බඳු තැන් පාඨකයනට හමු වෙයි. මෙ හැම යෙදුම් ගුරුළුගොමීහු 'සියබස' කොට ගනිත්. ග්‍රන්ථාරම්භයෙහි ලා "සියබසින්" සැබෙවින් දක්වන ලැබෙ'යි සඳහන් කළ 'සියබස' නම් මෙ හැම යෙදුම් වෙයි. පෙළවදන් වේ වයි, සකුවදන්, වේ වයි, මුසුවදන් වේ වයි කියුව මනා අර්‍ථය පහළ කරන්නට පොහොසත් පදවැළ සියබසෙහි අඟපසඟසෙ අමාවතුරින් ප්‍රකාශ වේ.

වාක්‍යවිධි

ගුරළුගොමීන් ගේ වාක්‍ය විමසා බලත්, සියබසෙහි පෙරැ පැවැති රීති බෙහෙවින් මත කරැ-ගත හැකි වෙයි. ඔවුන් යොදන පදවැළ බෙහෙවින් පැරැණි සන්න ගැටපද විවරණ පිටපොත් ආදියෙහි තුබූ පදවැළ වියැ හෙයි. ඒ පදවැළින් ගොතන වාක්‍යයෙහි දූ පැරැණි වාක්‍යරචනාවිධි තුඩුව මනා මැයි. මෙහි ලා අපට දුටු කිසි දෙයක් ඇඳ දක්වීම වටතියි සිතම්හ. 'අමාවතුර' හදාරන ශිෂ්‍යයනට එයින් වැඩ සිදුවේ.

1. දසමසින් (-දසහි මාසෙහි) කෙළෙන් (-සටෙහි) කේල්පතින් (-කදලිපත්තෙහි) නියෙන් (-නබෙහි) දිවියෙන් සරණ ගියහ (-පාණෙහි සරණං ගතා) නවමහ වැස්සෙන් (නවහි ..... වුට්ඨීහි) යුවළ දෙර පුවරියෙහි (-පඤ්චසු වෙරෙසු) කෙහෙයෙහි ගෙනැ (-කෙසෙසු ගහෙත්වා) කනැ (-කණ්ණෙසු) සරණැ තො ද පිහිටියහ (-න සරණෙසු පතිට්ඨිතා) මෙ ආදි විසින් අටුවාපාඨයෙහි අනුවාද ගත් සැටි බලත්

මැ, අමාවතුරෙහි දී කරණාධාර දෙක්හි එකවචන බහුවචන වශයෙන් රූපභෙදයක් නොසලකනසෙ පෙනේ. බහුවචන පිණිසැ කී තෙල පද එකවචන පිණිසැ ද එ සැටි මැ මිසැ අන් සැටියෙකින් නොවැටෙන හෙයිනි. දම්පියාටුවාගැටපද ආදි පැරැණි ගත්හි දූ මෙ සැටිය මැ දක්නට ලැබේ. පැරැණි ගැදි පදි දෙක්හි මැ කරණාර්ථ හා ආධාරාර්ථ හා කියන අචෙතන පද දෙ බස්හි සම සේ යෙදිණ. සිදත් සඟරායෙහි දී කරණ විබත් දක්වන තැනැ දෙ බසෙහි සම රූපි කියකුදු, අදරවිබත්ති 'අන්හි' යන බහුවචන විභක්තිය කියති. "පහනැ තඹරන්හි බමන බමරමුළු තමඹ පිරියෙසැ සරන තිමිරබලල්වලා" යනු ආධාර බහුවචන පිණිසැ නිදර්ශන ද කෙරෙති. ආධාරබහුවචන සිදු කරන්නට අළ ඒ නිදසුන තබා අන් එක ද නිදසුනක් පැරැණි ඡෙකව්‍යවහාරයෙන් සපයා නොගත හැකි යැ. තඹරත්හි (-තාමර-සොදරයෙහි) යන පදය තඹරන්හි කියා ලිපිදෙසින් තිබියැ දී 'සිදතෙ'හි ප්‍රමාණපාඨ පිණිසැ ගියහයි ද එයින් ප්‍රමාණපාඨ නො වෙතියි ද නිශ්චය කොට ගෙනැ බැහැරැ ලන්නට වටනේ යැ. සියළසෙහි දී චෙතන ශබ්ද ගණයෙහිත් අචෙතන ශබ්ද ගණයෙහිත් කාරකාර්ථ කියන පදරූපයෙහි දක්නා වෙනස විමසත් මැ. 'තඹර' අචේතන නුයි එහි බහුවචන රූපයෙක් නොලැබියැ හෙන්නේ යැ. ගුරුළුගොමීන් ආදි ඡෙකයන්ගේ වහරෙහි 'ආධාරබහුවචනයහ'යි වෙන් කළ මනා රූපභෙද නොලැබේ.

2. ගුරුළුගොමීන් පෙළ අටුවා දෙක්හි ලැබෙන අනාගත ආඛ්‍යාතයෙකැ අනුවාද පිණිසැ ගන්නා ක්‍රියාපද වර්තමාන කාලය කියන්නට යෙදියැ හෙන පද මැ වෙයි. අනාගතාර්ථ කියන විශෙෂ ක්‍රියා පදයක් සියබසෙහි ලා ඔහු කිසිදු තැනෙකැ නො දකිත්.

"සත්තමෙ දිවසෙ මරිස්සතී'ති වුත්තං. සො තථෙ'ව මතො. ඉදං පඨමංපාටිහාරියං. අලසකෙනා'ති වුත්තං. අලසකෙනෙ'ව මතො. ඉදං දුතියං, කාලකඤ්ජකෙසු නිබ්බත්තිස්සතී'ති වුත්තං, තථෙ'ව නිබ්බත්තො. ඉදං තතියං බීරණත්ථම්භකෙ සුසානෙ ඡඩ්ඩෙස්සන්ති'ති වුත්තං. තථෙ'ව ඡඩ්ඩිතො. ඉදං චතුත්තං. නිබ්බත්තට්ඨානතො ආගන්ත්වා සුනක්ඛත්තෙන සද්ධිං කථෙස්සතී'ති වුත්තං. සො කථෙසියෙව. ඉදං පඤ්චමං පාටිහාරියං"යි සුමංගලවිලාසිනියෙහි සඳහන් ලත් තෙල පාඨයෙහි අනුවාද කෙරෙමින් ගුරුළුගොමීහු මෙ සැටි ලියති.

"සත් දවසින් මියෙ'යි වදළහැ. හෙ එසෙ මැ මෙළෙ. මෙ පළමු වන පෙළහර යැ. 'ආලස්‍යයෙකින් මියෙ'යි වදළ හැ. හෙ එසෙ මැ මෙළෙ. මෙ දෙ වන පෙළහර යැ. 'කාලකංජකඅසුරයොන්හි උපද්දි' වදළහැ. හෙ එහි මැ උපනැ. මෙ තුන්වන පෙළහර යැ. 'බීරණත්ථම්භක නම් සොහොනට ඇද්ද - පියතී' වදළ හැ. ඔහු එහි මැ ඇරැ දමා-පිහ. මෙ සතර වන පෙළහර යැ. 'උපන් තැනින් අවුදු සුනක්ඛත්තයා හා බෙණ'යි වදළහැ. හෙ එසෙ මැ වියැ. මෙ පස් වන පෙළහරයි" (178 පිː) යනු ලියති.

මෙහි **මරිස්සති, නිබ්බත්තිස්සති. ඡඩ්ඩෙස්සන්ති, කථෙස්සති** යන අනාගත ක්‍රියා පිණිසැ පිළිවෙළින් **මියෙ, උඑද්දි, පියති, බෙණෙ** යන පද සියබසෙහි ලා යොදනසෙ විමසන්නේ යැ. හැම තැනැ මෙ සැටියෙන් ම වර්තමාන කාලය කියැ හෙන ක්‍රියාපද මැ අනාගතාර්ථයෙහි දු යොදනසෙ පෙනේ. එයින් ගුරුළුගොමීන් ආදී ජෙකයන් ගේ වහරෙහි මේ 'අනාගතරූප' යැයි වෙන් කළ හැකි විශෙෂ රූපයෙක් නැත. එසේ නැති වත් මැ, කෙසේ නම් අනාගතාර්ථ වෙන් කොට දත හෙන්නේ යැ යත්; අර්ථ යැ, ප්‍රකරණ යැ, ලිංග යැ, ඖචිත්‍ය යැ, දෙශ යැ, කාල යැ යනාදිය ශබ්දාර්ථවිභාගයෙහි ලා ප්‍රමාණ කටයුතු බව ආචාර්‍ය්‍යවරයෝ කියති. එ මගින් 'මේ වර්තමාන යැ; මේ අනාගත යැ' යනු විනිශ්චය කළ හෙයි. වැකියෙහි වැද්ද සිටුනා 'මතු' යනාදි පදයන් ගේ වහලිනුදු කාලවිභාගය දත හෙන තැන් ඉබොහෝ වෙයි.

සිද්ධාන්තසංග්‍රහයෙහි දී සියබසෙහි අනාගත ක්‍රියාපද වෙන් කොට ගනු පිණිසැ **අන්නේ, එන්නේ** ආදි ප්‍රත්‍යය දක්වා 'හනන්නේ' දෙන්නේ' ආදී උදහරණ ද කියති. ඒ උදහරණ බලත් මැ, ශබ්දයෙකැ වරනැගිල්ලක් වත් මුත් ධාතුයෙහි වරනැගිල්ලක් නොවන හෙයිනුදු වර්තමානකාලයෙහි වැටෙන හෙයිනුදු අනාගතක්‍රියාපද විසින් නොපිළිගත මනාසෙ **කුමාරතුංග සූරීහු** කියති. "තමා කෙරෙහි නැති පය්මජ්ඣන් තමා කෙරෙහි ඇති එව්, සමවජිම් සමවැජිම් සමවජින්නෙම් එව්, අනික් මිනිස් සතක් හට බුහුමන් කැමැති සිත්තෙන් පරියාමුද ඉඳුරා කිව, වැළැතැ සිටැ මොහු දන්වම් යන මිනිසුන් එවිගස දත පරිජි වේ" යන **සිඛවළඳවිනිස** වැකියෙහි එන 'සමවජිම්, සමවැජිම්, සමවජින්නෙම්' යන පද තුන විමසත් වටී. තුන් කල් වෙන් කොට කියනු පිණිසැ ඒ පද තුන එකිනෙක වෙනස් කොට එක්මැ තැනැ යෙදූහ. 'සමවජින්නෙම්' යනු අනාගත කාලය කියන විශෙෂරූපය වෙයි.

'සමවජින්නෙම්' යනු අනාගත කාලය කියන විශෙෂ රූපයක් කොට පිළිගනුත් මැ, 'දනන්නේ, දෙන්නේ' ආදි පද අනාගතක්‍රියාපද නො වෙතියි නොකියැ හැකි යැ. 'දනන්නේ, දෙන්නේ' ආදිය ශබ්ද වරනැගිල්ලෙහි වැටෙන පද වුව ද, කිසි ආචාර්‍ය්‍ය කෙනකුන් අනාගත කාලය පිණිසැ වෙන් කළසෙ පිළිගත යුතු වේ. කාලයැ, කාරක යැ, පුරුෂ යැ යන මෙතෙක් දූය කිය හෙන පදය ක්‍රියාපදයෙක් වේ. සිය බසෙහි 'දනන්නේ' ආදිය පුරුෂ තුනෙහි වරනැගෙමින් කාලය හා කාරකය හා කියන විටැ ක්‍රියාස්වභාවය ඇත් නුයි ක්‍රියාගණයෙහි ලා පරිගණනා කරනු වටනේ යැ. එසේ වතුදු ගරුළුගොමීන් ආදි ආචර්‍ය්‍යවරයන් ගේ පදසටනායෙකින් එබඳු 'අනාගතරූප' නො ලැබියැ හැකි යැ.

3. කිසි වැකියෙකැ පදන්තරසංගීහෙතුවින් දක්නා පදවිධිද තැනැ තැනැ ඇත. ඒ පදවිධි පෙළසකුවහර හා නො සැසැඳෙයි. "මහරජ, තොප පියන් මුත්තන් ඈ සත් වන කුලපරම්පරායෙහි වූවන් රැස් කළ ධන යැ" (102 පිඃ) "හුරන් මුවන් ළිහිණියන් ඈ නොඑක් සතුන් නො ද මැරූහ" (107 පිඃ) "බුදුන් ආදීන් ගෙ ගුණ නො දන්නි" (137 පිඃ) තෙල වාක්‍ය තුනෙහි 'මුත්තන්, ළිහිණියන්, බුදුන්' යන පද විමසන්නේ යැ. පොළසකුවහරෙහි ලා මේ තැන් සමාසවිධියෙන් 'ආදි' ශබ්දයා හා එක් කොට ලියනු දක්නා ලැබේ. "බුද්ධාදීනං"යි 'බුද්ධ' - ශබ්දය හා 'ආදි' - ශබ්දයා හා සමාස විධියෙන් එක් කොට ලියනු පෙළවහර වේ. එසේ ද වත්, සියබසෙහි දී සමාසයට නිසි තැනැ සමාස නො කොට 'මුත්තන්, ළිහිණියන්, බුදුන්'යි ප්‍රත්‍යය යොදා-ලූ සැටි දක්නේ යැ. මෙහි කාරකාර්‍ථයක් නැතියෙන් සකුයෙහි කියන 'උපපදවිභක්තිගණ'යෙහි ලා සසඳා ලියැ හැකි යැ. වැකියෙහි දක්නා 'ඈ' යනාදි පදයෙන් ගේ සංසර්ගය මෙයට හෙතු වෙයි. එසේ වුව ද, සකුයෙහි උපපදවිභක්ති යොදනුයේ සමාසගොචර නොවන තන්හි වේ. මෙහි සමාසගොචර තන්හි දු උපපදවිභක්තිරීතිය ඇසිරි කරනසෙ පෙනේ. "(සච්චක) බුදුන් දක්නා ලැබෙයි. බණ අසනු ලැබෙයි." යනාදි තැනුදු විමසන්නේ යැ.

4. බහුවචනප්‍රත්‍යය නොයෙදුව ද, බහුභාවය ප්‍රකාරාන්තරයෙන් අඟවමින් පද යොදන තැනුදු ගුරුළුගොමීන් ගේ වාක්‍යයෙහි ඇත. තෙල වාක්‍යයන් විමසන්නේ යැඃ

"ඔවුන් ඇනු වැ එ එ රටින් ආ මිනිස් පිරිස් බුදුනට මැ පිරිවර වී" (207 පිඃ)

"එ කල්හි මරපිරිස් ගල්සෙල් සෙයින් වැතිරෙමින් අවුදු වටා ගත්හ" (27 පිඃ)

තෙල දෙ වැකියෙහි 'පිරිස්' යනු නොවෙනස් වැ තිබියැ දී වාක්‍යවසානය වෙනස් වැ දෙ සැටියෙකින් සිටුනේ යැ. එක් තැනෙකැ එකවචන වෙයි. එක් තැනෙකැ බහුවචන වෙයි. මුල වැකිහි චෙතනයන් වෙන වෙන නො ගෙනැ පිරිස් විසින් එක් කොට සලකන ලද නුයි එහි 'ව' යන එකවචන ක්‍රියාව සටිත වෙයි. පිරිස් විසින් ගන්නා කලැ එකක් වුව ද, පිරිසෙහි හැම දෙන වෙන වෙන අවුදු වැටැලීම් ක්‍රියාව කෙළෙන් දෙ වන වැකියෙහි 'වටා-ගත්හු' යන බහුවචනය ද සටිත වෙයි. සමූහවාචී ශබ්ද චෙතනයන් කියන කලැ බහුවචනප්‍රත්‍යය නැත ද, උන් ගේ බහුභාවය වෙන් කොට ගත මනාසෙ පෙනේ නම් වාක්‍යාවසානපදය බහුවචනයෙන් යොද-ලීම නිදෙස්සෙ මෙයින් දත හෙන්නේ යැ. "යම්සෙ පෂීද් ඕහු ගෙ රූප නො දකිත් ද" (227 පිඃ) යනාදි තැනුදු මෙ සැටියෙන් සැලැකියැ යුතු යැ.

බහුවචනප්‍රත්‍යය නැත ද සමුච්චයාර්ථපදයන්ගේ වහලින් බහුභාවය සලකා ගන්නා තැන් පෙළ සකු දෙක්හි ඇත. ගුරුළුගොමීහු ඒ තැන් පෙළසකුනියර ගෙන ද ලියති. "සක්දෙව්රජ දූ ඔවනට වල්ලභ වෙසවුණුරජු දූ මහතෙරුන් පෙරට කොටැ විජයත් පහයට ගියො" (278 පිඃ) යනු නිදර්ශන යි. මෙහි 'ගියො'යි බහුවචනයෙන් වාක්‍යාවසානය කරති. 'දූ' යන සමුච්චයාර්ථපදයෙන් 'කර්තෘහු බොහෝහ' යනු කියන හෙයිනි. "සක්කො ච දෙවානමින්දෙ වෙස්සවණො ච මහාරාජා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං පුරක්ඛත්වා යෙන වෙජයන්තො පාසාදෙ තෙනුපසංකමිංසු" යනු මෙහි පෙළයි.

5. මාතෘභාෂායෙහි දක්නා අචෙතන ස්ත්‍රීලිංග ශබ්ද සියබසින් අරවන තැනැ ගුරුළුගොමීහු ඵකාන්තව්‍යවස්ථායෙකැ නො සිටිති. "මහ, පොළොව රැව් දහස් රැව් සුවහස් විහිදූ හැඬවැ" (29පිඃ) මෙහි මූලපාඨයෙහි 'මහාපඨවි' යනු එයි. පාළියෙහි ලා ඒ ස්ත්‍රීලිංග ශබ්දයෙකි. එයින් සියබසට එන 'මහපොළොව' යනු අචෙතන වුව ද, පෙරැ සිටි

ස්ත්‍රීලිංග ගෙනැ එයට සරිලන සේ 'හැඬුවැ' කියා වාක්‍යාවසානපදය යොදති. "මහපෙළො ගුගුළෙ" (39 පිː) යන මෙහිලා වාක්‍යාවසාන පදය "ගුගුළෙ'යි යොදති. ඒ ස්ත්‍රීලිංගභාවය නො සලකා යොදන ලද පදයෙකි. ස්ත්‍රීලිංගභාවය සැලැකුව, 'ගුගුළ' හෝ 'ගුගුළා' යනු වත් මුත් 'ගුගුළෙ'යි 'එ' - විබත් නො යෙදිය හෙන්නේයැ. සිදත්සඟරායෙහි දු එන "පණිත් වෙළපන්නී අවිදු-කිවිත් නුදුටුයෙ කෙළැවම්" යන දෙ වැකි විමසත් වටනේ යැ. 'අවිදු' යන මෙහි ස්ත්‍රීලිංගභාවය ගෙනැ 'වෙළපන්නී'යි යෙදුව ද, 'උවම්' යන මෙහි ස්ත්‍රීලිංග භාවය නොසලා 'නුදුටුයෙ'යි යෙදුව ද, 'උවම්' යන මෙහි ස්ත්‍රිලිංග භාවය නොසලකා 'නුදුටුයෙ'යි යෙදිණ. මාතෘභාෂයෙහි සිටුනා අචෙතන ස්ත්‍රිලිංග ශබ්දයන් ගේ ස්ත්‍රිත්වය පිණිසැ සර්වනාමශබ්ද ද පවා යොදන තැන් ගුරුළුගොමීන් ගේ වැකියෙහි ඇත. "අවිජ්ජා සංසාරය හිස් වන බැවින් මුදුන. රාත් මහනුවණින් ඇය කඩන බැවින් විද්‍යාමුදුන් පැළුමැ" (208 පිː) යන මෙහි 'ඇය' යනු අවිජ්ජා' ශබ්දයෙහි ස්ත්‍රීලිංගගාවය දක්වමින් යොදන ලද පදයෙකි. ගුරුළුගොමීහු "උපමායෙක්, ප්‍රීතියෙක්, කථායෙක්" යනාදි පද එහි ස්ත්‍රීභාවය නො සලකා පුංරූප සෙයිනුදු ලියති. එතන්හිදී ශබ්දය ස්ත්‍රීලිංග වුව ද, එහි අචෙතනභාවය පිණිසැ පුංරූප කොට ලියනසෙ පෙනේ. මෙසේ විමසා බලත් මැ, මාතෘ භාෂායෙහි දක්නා අචෙතන ස්ත්‍රීලිංගශබ්ද සියබසින් අරවා තබන විට, ස්ත්‍රීරූපයෙනුදු කැමැත, පුංරූපයෙනුදු යෙදුව නිවරදසෙ නිශ්චය කට හෙයි.

6. "බන්ධනගත සත්ත්වයො බන්ධනයෙන් මුක්ත වූහ" (10 පිː) "ඇත්හු වල් ඇත් වෙති, අස්හු වල් අස්වෙති" (136 පිː) යන වාක්‍යයන් විමසත් මැ විශේෂ වාක්‍යවිධියෙක් මතු වෙයි. 'මුක්ත වූහ' යනු මිසැ 'මුක්තයො වූහ' යනු ගුරුළුගොමීහු නො ලියති. 'වල් ඇත් වෙති-වල් අස් වෙති' යන මිසැ 'වල් ඇත්හු වෙති-වල් අස්හු වෙති' යනුදු නො ලියති. සියබසෙහි ලා 'ව'-ධාතු (වූ) පුරණයක් අපේක්ෂා කෙරේ. පුරණාර්ථ පිණිසැ සිටුනා පදයෙහි උක්තානුක්තභාවයෙක් නොලැබීයැ හෙන්නේ යැ. මෙහි අළ 'මුක්ත-ඇත්-අස්' යන පදයෝ 'ව' - ධාතුයෙහි අර්ථ පූරණය කෙරෙමින් සිටිති. එයින් එහි ලා උක්ත භාවයෙක් වේවයි. අනුක්තභාවයෙක් වේ වයි නැත. ඒ හෙතුවින් ඒ පද හා උක්ත බව කියන ප්‍රත්‍යයෙක් හෝ අනුක්ත බව කියන ප්‍රත්‍යයෙක් හෝ නො යෙදේ. "බන්ධනගත සත්ත්වයො බන්ධනයෙන් මුක්තයො වූහ"යි කිව, "ඇත්හු වල් ඇත්හු වෙති"යි කිව, "අස්හු වල්"

අස්හු වෙති"යි කිව වරද වන සැටිය මතුයෙහි 'එක්, අක්' යන රූප පිණිසැ ලියන පදවිභාගයෙහි ලා පැහැදිලි කරම්හ. සකුයෙහි දි කියන 'අර්ථාතිශයයොග'ය සියබසෙහි දූ ප්‍රකාරාන්තරයෙකින් ලැබෙනසෙ ගුරුළුගොමීන් ගේ තෙල වාක්‍යවින්‍යාසයෙන් කියැහෙන්නේ යැ.

7. "සිල්වත්හි" (96 පිː) "දිළිඳුහි" (119 පිː) "තො කිනම්හි" (168 පිː) "දත් නම්මි; මිත් නම්මි" (101 පිː) තෙල වාක්‍යයන් විමසන විට සියබසෙහිලා ශබ්ද ප්‍රකෘතිය තසදකරු අරුතෙහි දු මසදකරු අරුතෙහි දූ යොදන සැටිය පෙනේ. අතීතාදි කාලභෙදය කියන ප්‍රත්‍යය නැතුවත් පුරුෂමාත්‍රය කියනු පිණිසැ ශබ්ද වුව ද යොදන්නට මෙයින් උපදෙශ ලැබේ. ඒ ඒ ශබ්ද අස්මදර්ථයෙහි වැටෙන විට 'ම' කාරයා හා යුෂ්මදර්ථයෙහි වැටෙන විට 'හ'-කාරයා හා ළං කළ යුතුසෙ තෙල පදසටනායෙන් පෙනේ.

8. සාමාන්‍ය ආමන්ත්‍රණ යැ, විශෙෂ ආමන්ත්‍රණ යැ යන ආමන්ත්‍රණ දෙක එක් මැ වැකියෙහි යොදන විට සාමාන්‍ය ආමන්ත්‍රණය එකවචනයෙනුදු, විශෙෂ ආමන්ත්‍රණය බහුවචනයෙනුදු යොදනු පැරැණි මතයෙකි. "පුතැ, තෙමියසිරෙනි" යන සිදත්සඟරා පාඨය ද එයට නිදසුනෙකි. ගුරුළුගොමීහු එය ගණනට නො ගනිති. "සබඳ, ජීවකය, යා තො මැ ඇතුන් සදවයි කී යැ" 6 120 පිː) "සබඳ, ජම්බූකය" (86 පිː) "පුතැ, පංචසිඛය" (288 පිː) තෙල වාක්‍යයෙහි ආමන්ත්‍රණ දෙක ඇත ද එකවචන බහුවචන වශයෙන් භෙදයක් නො දක්වති.

9. "එ කල්හි දෙව් පිබිදැ රජගහ සැළකළහ" (10 පිː) "රජපා ඔවුන් සිරිරු ලෙවැ යපෙත්" (115 පිː) "අප හැඹු මඳක් යෙත්වයි" (260 පිː) "එ කල්හි මහසත් .... වැඩැසිටියො" (25 පිː) "මහසත් පැරුම් සිම්දුමින් වැඩහුන්හු" (27 පිː) තෙල වැකි විමසන්නේ යැ. 'සැළකළහ, යපෙත්, යෙත්වායි, වැඩැසිටියො, වැඩහුන්හු' යන වාක්‍යාවසානපදයෝ බහුවචනයහ. එහි උක්ත වන 'දෙවී, රජපා, හැඹු, මහසත්' යන පදයෝ උත්තමයන් කෙරෙහි දු උත්තමාවන් කෙරෙහි දූ ඒ ඒ තැනැ යෙදෙති. ඒ උත්තමයනට දූ උත්තමාවනට දූ ගෞරව පිණිසඅ අවසානපද බහුවචනයෙන් තුබුසෙ පෙනේ. පෙළසකු වහරෙහි ලා ගෞරවාර්ථ බහුවචන ඇත ද, කර්තෘපදය එකවචනයෙන් තිබියැ දී ක්‍රියාපදය බහුවචනයෙන් තබන තැනෙක් නැත. සියබසෙහි දි අවිභක්තිකනිර්දෙශ වශයෙන් යොදන ශබ්දප්‍රකෘතිය කර්තෘවශයෙන්

සිටියැ හෙයින් එහි එකත්වය හා බහුත්වය හා අවසානපදයෙන් සැලැකිය හෙන්නේ යැ. "දීර්ඝතපස්වී වනාහි කලින් කලැ බුදුන් කරා එළඹැ සිටි, හිඳි, පැන පුළුවුස්සි" (56 පිː) තෙල වැකියෙහි 'පුළුවුස්සි' යන ක්‍රියාපදයෙහි කර්තෘ 'දීර්ඝතපස්වී' යන මෙයින් දැක්වේ. ඒ අවිභක්තික නිර්දෙශයෙකි. විභක්තිප්‍රත්‍යය නො ගෙනැ සිට මැ කර්තෘත්වය හා එකත්වය හා ක්‍රියාපදයෙහි වහලින් දක්වා සිටුනේ යැ. එසේ වත්, වාක්‍යාවසානපදය බහුවචනයෙන් සිටුත් මැ, එහි වහලින් කර්තෘත්වය හා ගෞරවබහුත්වය හා දත හෙන්නේ යැ. "අප හැඹූ මඳක් යෙත්වා" යනු එයින් ව්‍යක්ත සේ සැලැකියැ හැකි යැ. 'ධර්ම ප්‍රදීපිකා'යෙහි එන "එක් සමයෙක්හි සමන් කුමරි පන්සියක් රථ පිරිවරින් දෙව්රම් ගොස් පන්සියක් කුමරියන් පිරිවරා බුදුන් කරා එළඹැ වැඳැ එකත්පස් වැ හිඳැ පැන පුළුවුසිත්" යනාදිය ද මෙ කී නියරින් විමසන්නේ යැ.

10. මූලපාඨයෙහි දී කර්මකාරක වශයෙන් සිටුනා වාක්‍යප්‍රදේශ අමාවතුරෙහි දී බෙහෙවින් මැ කර්තෘකාරක වශයෙන් අනුවද කරනසේ පෙනේ. "මෙ ළදරු කලැ පියරජු හා ගොස් බුදුන් දුටුවිරි යැ" (123 පිː) - "ඉමිනා කිරි දහරකාලෙ පිතරා සද්ධිං ආගම්ම භගවා දිට්ඨපුබ්බො") "කවරහ, අප ගෙ දදය මඩවා-පීහ?" (151 පිː) - ("කෙන මහාධජො මද්පිතො?") "තෙපියැ, අප ගෙ දදය මඩවා-පිව?" (152 පිː)- (තුම්හෙහි අම්හාකං ධජො මද්දපිතො?") යනාදි අනුවාද හා මූලපාඨ හා සසඳා බලත් මැ, පෙළෙහි කියන කර්මකාරකාර්ථය කර්තෘකාරකාර්ථයෙන් අරවා තබනසෙ පෙනේ. ගුරුළුගොමීන් ගේ වාක්‍යයෙහි බෙහෙවින් මේ සැටිය මැ දක්නා ලැබේ. "කෙටු, වැටු, ගැහැටු, වුහුටු, දුටු, පිව්ටු" ආදි පදවැලෙහි කර්මකාරකාර්ථය ඇත ද, එ හැම එහි කර්තෘකාරකාර්ථය සලකා ගුරුළුගොමීන් යොදන තැන් සුලභ යැ. එයින් මැ ඔබ ගේ වැකි සිලුටුසෙ කියැ යුතු වෙයි.

11. "උපායයෙන්, සමයයෙන්, අසුරකායයෙහි, සමයෙයහි"යි යකාරාන්තපද යෙදුව මනා සෙයට මෙ කලැ විවාද කරතුදු "උපායක්" (62 පිː) "සමයෙන්" (51 පිː) "අසුරකයෙහි" (176 පිː) "සමයෙහි" (22 පිː) යනාදි ප්‍රයොග 'අමාවතුරෙ'හි ඇත. 'ධර්මප්‍රදීපිකා' යෙහි දූ ඇත. එයින් උච්චාරණයෙහි පහසු සලකා ඒ පද එ සැටියෙන් ලියනු වටනේ යැ. එක් සැටියෙකින් ඒ පද ව්‍යක්ත නොවනසෙ පෙනෙතුදු, ඡෙකයන් ගේ ව්‍යවහාරය ද ප්‍රමාණ කටයුතු නුයි එයින් අව්‍යක්තභාවය

වැසෙන්නේ යැ. වාෂ්ටිවාචි 'වෂී' ශබ්දය අකාරාන්ත වුව ද 'වෂීා' යි ගුරුළුගොමිහු ලියති. "එක්බිති දෙවියො ඔහු රටැ පෙරැසෙයින් නවවිධ වෂීා වැස්වූහ." (69 පිː) යනු විමසන්නේ යැ. එයින් ඒ ජෙකව්‍යවහාර වී නුයි 'වෂීා' යනු සාධුප්‍රයොගයෙක් වෙයි. 'සොෂා, බ්‍රහ්මචයසීා' යන පද යෙදුම් ධර්මප්‍රදීපිකායෙහි ඇත. එ හෙතුවින් ඒ පද යෙදුම් සාධුප්‍රයොග කොට සලකන්නේ යැ. සකුවහර අනු වැ 'වෂීා' යි කිව නිත්‍යබහුවචනාන්ත ශබ්දයෙකි. එයින් වැසි සාරමස මිසැ වෘෂ්ටිමාත්‍රය නො කියන්නේයැ. සියබසින් 'වෂීා'යි කියත් මැ වෘෂ්ටිය කියැවෙයි. එය වැස්ස කියන ජෙකව්‍යාවහර වන හෙයිනි. ගුරුළුගොමීන් ගේ බසෙහි දු නිත්‍යබහුවචනාන්ත ශබ්දයෙක් ඇත. එ නම්ː 'සඟ' ශබ්ද වෙයි. කිසිදු තැනෙකැ ගුරුළුගොමිහු 'සඟ' ශබ්දය එකවචනයෙන් නො ලියති. 'සඟ' ශබ්දයන් කියන භික්ෂුපෂීද් බොහෝ දෙනකුන් වන නිසා නිරතුරු බහුවචනයෙන් ලියනු ගුරුළුගොමීන් හසළ මඟ වෙයි.

12. "හෙවත්-නොහොත්" යන නිපාතයන් කෙරෙහි 'හෙවත්' යනු අමාවතුරෙහි කිසිදු තැනෙකැ නොලැබේ. 'නෙහොත්' යනු නම් කිසි තැනෙකැ ඇත. "ම-පියෙ තට ඉසුරු නො දුන්නෙද? නොහොත් සැදූහැ නැත්තෙහි ද?" (119 පිː) යන වැකියෙහි 'නොහොත්' යනු යෙදිණ. 'හෙවත්' යනු නොයොදන්නට හෙතු කිමැ? ගූඨාර්ථපදයක් දැකැ එහි අර්ථ පැහැදිලි කරනු පිණිසැ මුත් අන් කරුණක් නිසා 'හෙවත්' යනු නො යෙදෙයි. මෙ කලැ උගතුන් 'හෙවත්' යනු කෙවල නිපාත පදවශයෙන් සලකතුදු නිපාතපදයෙක් ද නොවේ. මෙහි පද දෙකෙක් ඇත. එහි අර්ථ පරීක්ෂා කරත් මැ, එ කරුණ ප්‍රකට වෙයි. "හෙ, මුලැ කී ඒ දූය; වත්, කියත් හොත්" යන අර්ථ තෙල දෙ පදයෙහි ඇත. "මුලැ කී දූය ගූඪ වන හෙයින් එය පහදා කියත් හොත්ː මෙසේ වෙයි" යනු කියන්නට 'හෙවත්' යන දෙ පද සිය බසෙහි යෙදිණ. පසු කලෙකැ දෙ පද එක් කොට ගෙනැ කෙවලනිපාතවශයෙන් සලකා ගත්හ. පද්විභාග නැති වැ ගියෙන් එහි අර්ථ ද නිලීන වී යැ. ගුරුළුගොමිහු ගූඪාර්ථපදයක් ලියා නැවත එය තෝරා දී වැකි පටන් ගන්නාහු නො වෙති. එසේ වැකි ලියනු දුර්වල ලක්ෂණයෙකි. මේ හෙතුවින් අමාවතුරෙහි 'හෙවත්' යනු නොඑන පදයෙකි.

13. i. "විජයත්පහයට උතුරු දෙසෙහි සුධම් නම් දෙව්සභයෙක් ඇති" (266 පි:)

ii. "මෙ ලොව්හි මෙ බඳු මියුරු දිය නොලදින් නස්නා සත්හු හා ඇති" (300 පි:)

iii. "මහණ ගොයුම් දර්ශන සම්පත් ඇත්තෙ යැ" (89 පි:)

iv. "කුමාරය, පෙරැ මිනිස්සු බොහො කලට ආ ඇත්තාහ" (113 පි:)

v. "සතර දෙනකුන් කෙරෙහි විස්වස් නැති" (1325 පි:)

vi. "අප ගෙ රජ සැදැහැ නැත්තේ යැ" (67 පි:)

vii. "පුහුදුන් සැදැහැත්තන් කෙරෙහි මෙ රජ හා සමයො නැති" (74 පි:)

මෙහි මුලැ සඳහන් සතර වාක්‍ය විමසා බලත්, එහි දෙ තැනෙකැ 'ඇති' යනු යෙදුණුසෙ පෙනේ. එකවචන බහුවචන විසින් භෙදයෙක් හෝ නො වෙයි. පෙළවහරෙහි 'අත්ථි' කියාත්, සකුවහරෙහි 'අස්ථි' කියාත්, සියබසෙහි 'ඇති' කියාත්, එක් මැ පදය ව්‍යවහාරභෙදය ගෙනැ රූප විසින් වෙනස් වැ සිටුනේ යැ. මේ නිපාතපද විසිනුදු පෙළසකු දෙක්හි මැ යෙදේ. "අස්තික්ෂීරා - අස්තිධනා" යනාදි සමාසපද විවරණ කරන ලඝුවෘත්තිකාර පුරුෂොත්තමදෙවයෝ "අව්‍යයාභ්‍යාම ස්තිනාස්තිශබ්දභ්‍යාං සමාසඃ"යි 'අස්ති-නාස්ති' යන පද නිපාත වනසෙ ද කියත්. විද්‍යමානාර්ථයෙහි වැටෙන වාක්‍යාවසානබොධක 'අස්ති' යන ක්‍රියානිපාතපදය සියබලසෙහි ලා 'ඇති' කියා සිටුත් මැ, එකවචනබහුවචනභෙද නො ගෙනැ නිපාත විසින් මැ සිටුනේ යැ. මෙ හෙතුවින් 'දෙව්සභයෙක් ඇති' යන මෙහි දු 'සත්හු හා ඇති' යන මෙහි දු 'ඇති' යන පදය එකවචන බහුවචන නිසා වෙනස් නො වෙයි. එසෙ වතුදු එහි උක්තපදයෝ 'දෙව්සභයෙක්' කියා එක් තැනෙකැ එකවචන විසිනුදු 'සත්හු' කියා එක් තැනෙකැ බහුවචන විසිනුදු වෙනස් වැ සිටිත්.

"මහණ ගොයුම් දර්ශනසම්පත් ඇත්තෙ යැ, මිනිස්සු බොහො කලකට ආ ඇත්තාහ" යන තෙල දෙ වැකියෙහි 'ඇත්තෙ, ඇත්තාහ' යන පදයෝ දෙ දෙන 'ඇති' යන අසංඛ්‍යයෙන් මැ නිපන්හ. එසේ වුව ද, එකවචන බහුවචන විසින් වෙන් වෙන් වැ සිටිති. හෙතු කිමැ

යත්ඃ 'ඇත්තෙ, යන පදයෝ ද්‍රව්‍යශරීරයෙහි වැටෙති. මුලැ කී දෙ වැකියෙහි 'ඇති' යනු වද්‍යමානමාත්‍රය කියන 'වාක්‍යවසානබොධක ක්‍රියා නිපාත' වත් මුත් ද්‍රව්‍යයෙහි නො වැටේ. 'ඇත්තෙ, ඇත්තාහ' යන මෙයින් චෙතන වේ වයි, අචෙතන වේ වයි, යම් මැ ද්‍රව්‍යයක් කියත්. 'ඇති, යන මෙයින් එසේ ද්‍රව්‍යය නො කියත්. මෙසේ විමසා බලත්, 'ඇති' යනු වාක්‍යාවසනයෙහි වැටෙන කලැක්‍රියානිපාත විසිනුදු ද්‍රව්‍යයෙහි වැටෙන කලැ ශබ්ද විසිනුදු සැලැකියැ හෙන්නේ යැ. ද්‍රව්‍යයෙහි වැටෙන කලැ 'එ' - ආදි ප්‍රත්‍යය ගෙනැ 'ඇත්තෙ, ඇත්තාහ' යනාදි විසින් රූපොත්නයනය ගනී. එසේ රූපොත්නයනය ගනුත් මැ, ඒ ද්‍රව්‍යයෙහි "ඇති දූය කිමෙකැ හෝ!" යන අපෙක්ෂායෙක් උදා වේ. එ විට අර්ථපූරණ වශයෙන් ඇති දූය සඳහන් කරන්නේ යැ. මාතෘභාෂායෙහි මෙ බඳු තැනැ එන 'අස්ත්‍යර්ථතද්ධිත'ය පිණිසැ සයබසෙහි තෙල මාර්‍ගය සිටුනේ යැ. 'මහණ ගොයුම් ඇත්තෙ යැ' කිව, හෝ කුමක් ඇත්තේ හෝ!යන අපෙක්ෂා ඇති වෙයි. ඇති දෑ ආයුෂ නුයි, 'මිනිස්සු බොහො කලට ආ ඇත්තාහ' කියා වැකිය සිටී. 'ඇත්තෙ, ඇත්තාහ' යනාදි ද්‍රව්‍යවාචකපදයෝ අර්ථපූරණය ද බලා සිටිත් නුයි, අර්ථපූරණයක් නැති වැ කිසි දූ කලෙකැ වැකියෙහි නො යෙදෙති. තෙල ව්‍යවස්ථායෙන් "බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජෙක් ධන ඇත්තේ යැ" යනු නිර්දෙෂ වාක්‍යයෙක් වේ. 'ධන' යන මෙයින් ඇති දෑ කියූ හෙයිනි. 'අස්ති' යන නිපාත ක්‍රියායෙහි එන අර්ථය පිණිසැ වැකිය ගළපත් මැ, "බ්‍රහ්මදත්ත නම් නම් රජෙක් ඇති" යන මෙතෙක් මැ නිර්දෙෂ වත් මුත් "බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජෙක් ඇත්තේ යැ" යනු නොවියැ හෙන්නේ යැ. එක් පදයෙක් වාක්‍යාවසානබොධක නිපාතක්‍රියා වෙයි. අනෙක් පදය අර්ථපූරණය ද අපෙක්ෂා කරන ද්‍රව්‍යවාචක පද වෙයි. මේ යැ, එයට හේතු නම්.

ආචාර්‍ය්‍ය ගුරුළුගොමීන් ගේ යෙදුම්හි ලා මෙ කී ක්‍රමය හැම තැනැ පැතිරැ-ගෙන සිටුනේ ය. 'නැති, නැත්තේ යැ, නැත්තාහ' යනා දි

පද පිණිසත් කියුව මනා දුය මෙතෙක් මැ යැ. 'ඇත්-ඇත, නැත්-නැත' යනු 'ඇති-නැති' යන දෙ පදයෙහි රූපාන්තර නුයි, විශෙෂාර්ථයෙක් නො ලැබේ.

"දූන් මට මෙහි අනෙක් පිළිසරණෙක් ඇත්තෙ නො වෙයි" (164 පිː)

"මෙහි මා කිසි නෑ කෙනෙක් ඇත්තාහු නො වෙති" (27 පිː)

තෙල දෙ වැකියෙහි අර්ථපූරණයක් අපෙක්ෂා නො කොටැ 'ඇත්තෙ ඇත්තහු' යන පදයෝ යෙදුණහ. හේ කිමෙකැ යත්ː 'ඇත්තෙ' යනු 'පිළිසරණෙක්' යන්නෙහි විශෙෂණ වන බැවිනුදු 'ඇත්තාහු' යනු 'නෑ කෙනෙක්' යන්නෙහි විශේෂණ වන බැවිනුදු නාමවිභක්ති ගෙනැ පරනිපාත වැ යෙදුණුසෙ පෙනේ. සමානවස්තුක විශේෂණය විශෙෂ්‍යයෙන් පර වැ සිටුත් මැ. විශෙෂ්‍යයෙහි ඇති ලිංගවිභක්ති වචන ගන්නේ මැ යැ. එයින් මේ ප්‍රයෝග මුලැ කී ව්‍යවස්ථා නො බිඳුනේ යැ. 'ඇත්තෙ-ඇත්තාහ, නැත්තෙ-නැත්තාහ' යනාදි පද ක්‍රියාපද වශයෙන් ගෙනැ මෙ කලැ උගතුන් වාක්‍යසටනා කරතුදු ගුරුළුගොමීන් ගේ වහර අනු වැ සොයා බලන්නකුට ඒ සටනායෙහි වරද මහත්සෙ වැටැහෙයි. 'ඇති, නැති' යන පද ද්‍රව්‍යය කියන කලැ කම් කතු ආදි අර්ථ පහළ කරන්නට නාමවිභක්ති ගෙනැ වර නැගෙතුදු ක්‍රියාව කියන කලැ නාමවිභක්ති නොගන්නේ වේ.

14. i. "බොසතාණො වනාහි ඇත්ගණනින් කෙළදහසක් ඇත්නට බල ඇතියව්හු" (19 පිː)

ii. "බුදුහු වනාහි දෙ තිස්වරලකුණෙන් හා අසූ අනුව්‍යඤ්ජනයෙන් සැදි සිරිරු ඇතියව්හු" (124 පිː)

මෙහි 'බල ඇතියව්හු, සිරිරු ඇතියව්හු' යන පද ගුරුළුගොමීහු යොදති. 'හැකියව්හු, යනාදි මෙ බඳු අන් පද ද 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි දී යොදති. මෙහි නිෂ්පත්තිය විමසත් මැ 'බල ඇතියාවූහ. කියැ යුතු තන්හි 'බල ඇතියව්හු'යි පදසිද්ධිය සිටුනාසෙ පෙනේ. 'වූ'-යනු ශබ්දයෙකි. එ වනාහි 'ව' - ධාතුයෙන් සිද්ධ යැ. එහි ලා බැහැරින් ළං වියැ යුතු අර්ථයක් පුරවනු පිණිසැ 'බල ඇති' යනු යෙදිණි. එ අනුප්‍රයෝගයෙකි. පද මැදූ 'ආ' - කාරාගමයෙන් හා පදඅගැ නාම විභක්ති ගැනීමෙන් හා 'බල ඇතියාවුහු' යනු සිද්ධ වෙයි. පසු වැ

සන්ධිවිධියෙන් 'බල ඇතියව්හු' කියා වාක්‍යයෙහි සිටුනේ යැ. 'හැකියව්හු - වැනියව්හු' යනාදිය ද මෙ සැටිය මැ ගත් තැන් වෙයි. 'බල ඇතියහු'යි කියැ යුතු තැනැ 'ව' - කාරාගමයෙන් 'බල ඇතියව්හු' යනු සිද්ධ වනසෙ කෙනෙක් කියති. ඒ කථායෙහි ලා සත්‍යය ඇතිසෙ නො සිතම්හ. 'ව' - කාරාගමයකට හෙතු නොපෙනෙන හෙයිනැ. " අරක් ඇතියා වැ, පිරිවර ඇතියා වැ" යනාදි තන්හි 'ව' - ධාතුහු ගේ පූර්වක්‍රියාව හා අනුප්‍රයොගය ප්‍රකට කොටැ පෙනෙන හෙයින් 'ව' - ධාතුයෙන් සිද්ධ 'වූ' ශබ්දයා හාත් අනුප්‍රයොග සලකන්නේ මැනැවැ.

'එ, මෙ' - ශබ්ද බුහුබසැ වර නඟන විටත් මෙ කි 'වු' - ශබ්දය සිය බසෙහි කිසි තැනෙකැ යෙදෙනසෙ පෙනේ. 'එවුහු' යනු ස්වරලොපයෙන් 'එව්හු' කියා සිටුනේ යැ. එකපද බවට ගිය ද, 'එ, වු' යන පද දෙකක් මෙහි ඇතිසෙ කියැ යුතු යැ. 'එ' - යනු විශෙෂණයි. 'වූ' යනු විශෙෂ්‍යයි 'හු' යනු විභක්තිප්‍රත්‍යය යි. "නුවරැ වූවෝ මෙසේ කියති"යි කිව. 'වූවෝ' යන තන්හි 'වු' - ශබ්දයෙන් එහි වැදූ සිටුනා ඇත්තන් කියත්. 'එවුහු යන මෙයිනුදු 'එ ඇත්තො' යන අර්‍ථ කියත්. විශෙෂණ විශෙෂ්‍යවශයෙන් සිටුනා 'එ, වු' දෙ සද එක් වැ විබත් ගෙනැ "එව්හු" ආදි පද සිද්ධ වෙයි. වකාර-උකාරයන් ගේ ඔෂ්ඨජත්වය පිණිසැ පිළිපෙරැ ළියෙන් "ඔව්හු" ආදි පද සිද්ධ වෙයි. අන්කරු බුහුබස් කිරියෙහි ලා " එහු, ඔහු" යන උක්තපද දක්නට ඇත. 'එ' - ශබ්දයා හා 'හු' - විභක්තිය හා එක් වැ ගෙනැ 'එහු' යි වෙයි. අන්කරු බුහුබස් කිරියෙහි ලා "එහු, ඔහු" යන උක්තපද දක්නට ඇත. 'එ' - ශබ්දයා හා 'හු' - විභක්තිය හා එක් වැ ගෙනැ 'එහු'යි වෙයි. පර උපකාරයා ගේ ඔෂ්ඨජත්වය පිණිසැ පිළිපෙරැළියෙන් 'ඔහු' යනුදු සිද්ධ වෙයි. එසේ වතුදු, හුදු 'එ' - ශබ්දයෙන් කර්මාදීන් ගේ බහුත්වය පහළ නො කළ හැකි යැ. 'එ, වු' දෙ සද වෙසෙසුන් වෙසෙස් විදියෙන් එක් වැ සිටැ - ගෙනැ එ බඳු තැනැ බහුත්වය කියන්නේ යැ. 'මෙ' - ශබ්දය පිළිබඳ කොටැ ද මෙතෙක් මැ කියැ යුතු යැ. ගුරුළුගොමීන් මෙ ලෙස නිපන් පදරූප 'අමාවතුර' තුළැ බෙහෙවින් යෙදුසෙ ඒ ඒ තන්හි මැ දන්නේ යැ.

15. "මම වනාහි අඹුන් මිනිස්බැවැ විරාග ඇති වැ පිරිමිබවට පතා (291 පි:)තව්තිසැ වැසි දෙවියන් කෙරෙහි උපදනෙයිම් සක්දෙව්රජහු පුත් වැ ගොපක නම් දෙව්පුතක් වැ උපන්නෙමි" (291 පි:)

තෙල වැකියෙහි 'උපන්මි' යනු අවසානපදය වෙයි. 'මම' යනු එහි ප්‍රකෘතිකර්තෘ වෙයි. 'දෙව්පුතක්' යනු විකෘති කර්තෘ සිටි සැටිය වෙයි. මෙහි 'දෙව්පුතක්' යන පදය විමැසියැ යුතු තැනෙක් වේ. මෙ ගත් කරන ගුරුළුගොමීහු මෙහි මැ 'යක්ෂයක් වැ, මහතවසක් වැ'යි අන් තන්හි දු එ බඳු පද යොදති. ඔබ ගේ 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහිඃ

"ඔව්හු සසර වසන කලැ මගධ රට රජගහානුවර තරහල් දරුවක් වැ පාපමිත්‍රසංසර්ගියෙන් පරදරපරිග්‍රහ කොට ජීවිතපර්‍ය්‍යවසානයෙහි අවසර ගත් අනෙක් පින්කමෙකින් වගුරට කොසඹෑ නුවර අසූකෙළක් ධන ඇති සිටුදරුවක් වැ උපද කල්‍යාණමිත්‍රසංසර්ගියෙන් බොහො පින්කම් කොට මියන කල්හි රජගහා නුවර ලා කල පව් අවසර ගත්තෙන් රෞරවමහානරකයෙහි උපද අනෙකවර්ෂකොටිසහස්‍රයෙහි පැසී බොහො දුක් විඳැ පව් ගෙවා කර්ණාට ජනපදයෙහි කොටළුවක් ව උපන්හු"යි.

මෙ එක් මැ වැකියෙහි 'තරහල් දරුවක් වැ, සිටුදරුවක් වැ, කොටළුවක් වැ' කියා එ බඳු පද තුන් තැනෙකැ මැ යොදති.

i. "හො තෙරැ එක් සැඬෙලෙක් වෙසෙයි" (85 පිඃ)

ii. "ඒ කල්හි ඒ නුවරැ ගණිකාවක් රථයට නැඟී පන්සියක් මාගමුන් පිරිවරා නුවර ගොඩවමින් ඇවිද්දි" (61 පිඃ)

තෙල දෙ වැකියෙහි 'සැඬෙලෙක්' යනුදු 'ගණිකාවක්' යනුදු අවසාන ක්‍රියායෙන් උක්තපදයි. එහි 'සැඬොලෙක්' යනු පුරුෂයකු කියයි. 'ගණිකාවක්' යනු ස්ත්‍රියක කියයි. මෙ බඳු වැකියෙහි පුරුෂයා කියන තැනැ, 'එක්' යනුදු ස්ත්‍රියක කියන තැනැ 'අක්' යනුදු ඇතියි ගෙනැ ලිංගභෙදවශයෙන් 'එක්, අක්' කියා ප්‍රත්‍යය දෙකක් කොට දක්නාහු මෙ කලැ ඇත. 'දෙව්පුතක්, යක්ෂයක්, මහතව්සක්' යනාදි විසින් මුලැ සඳහන් පදස්ත්‍රියක කෙරෙහි නොවැටෙනුයෙන් දුෂ්ටපද විසින් සලකා 'දෙව්පුතෙක් වැ, යක්ෂයෙක් වැ, මහතව්සෙක් වැ' කියා සංස්කරණ කරනුවෝ ද ඇත. එයින් මෙහි ලා යථාභූතාර්ථ කිමැයි? සොයනු වටනේ යැ.

'සැඬෙලෙක් වෙසෙයි' යන මෙහි 'සැඬොලෙක්' යනු උක්තකර්තෘපද වේ. එහි කකාරයා (-ක්) අඥාතාදි අර්ථයෙහි වැටෙන ප්‍රත්‍යයෙකි. ආචාර්‍ය්‍ය පාණිනීහු දූ අඥාතෙ (15.2.73) ආදී සූත්‍ර කිහිපයෙකින්

සකුවෙහි දූ ලා අඥාතාදී අර්ථයෙහි 'ක' - ප්‍රත්‍යය කියති. සියබසෙහි දූ අඥාතාදි අර්ථ කියන්නට කකාරය (-ක්) යෙදෙනසෙ සලකන්නේ යැ. 'එ' - යනු අවසාන ක්‍රියාව නිසා උක්ත වූ පදයෙහි යෙදෙන එකවචන සම්බන්ධය නොගන්නා ප්‍රත්‍යයෙකි. එය කිසි දූ තැනෙකැ ස්ත්‍රියක නො දක්වයි. චෙතනයන් කෙරෙහි පුරුෂභාවය මිසැ ස්ත්‍රීභාවය නොගන්නෙන් නියතාර්ථප්‍රත්‍යයෙක් ද වෙයි. 'සැඩෙලෙක් වෙසෙයි' කී කලැ කකාර (-ක්) යෙන් අඥාතභාවය කියැවේ. ඉන් පෙරට සිටුනා 'එ' - කාරයෙන් එ සැඩලා ක්‍රියායෙන් උක්ත වූ කර්තෘවශයෙන් සිටුනා පුරුෂයකු බව කියැවේ. 'ගණිකාවක් ඇවිද්දි' කී කලැ කකාරයෙන් අඥාතභාවය කියැවේ. ගණිකා පුරුෂයකු නොවනුයෙන් 'එ' - කාරය නො ළඟ වෙයි.

වැකියෙකැ උක්තපදය වේ වයි, අනුක්තපදය වේ වයි, එහි යෙදෙන විභක්ති ප්‍රත්‍යය එ වැකියෙහි මැ අන් පදයෙකැ යෙදෙත් මැ, එ දෙපදයෝ විශේෂණ විශෙෂ්‍ය විසින් එකාර්ථ වෙති. විශෙෂ්‍ය විසින් එකාර්ථ නොවත් හොත්, සමානවිභක්ති නො ගනිති. මුලැ සඳහන් ලත් 'දෙව්පුතක්, යක්ෂයක්, මහතව්සක්' ආදී පදයෝ එ එ වැකියෙහිලා වෙන් වෙන් අර්ථ දක්වන පද වෙති. එයින් එකාර්ථ නො වෙත් නුයි, ප්‍රධාන වැ සිටුනා උක්ත පද හා සමානවිභක්තික වැ නො සිටිත්. සියබසෙහි 'ව' - යන ක්‍රියාර්ථය අර්ථපූරණයක් අපෙක්ෂා කෙරේ. එයින් සිද්ධ 'වැ' - යන පූර්වක්‍රියා නිපාතය ද අර්ථපූරණයෙන් මා සාර්ථක වෙයි. 'දෙව්පුතක්, යක්ෂයක්, මහතව්සක්' ආදි පදයො 'වැ' යන පූර්වක්‍රියායෙහි ලා අර්ථපූරණය පිණිසැ යෙදෙති. යම් පදයක් අර්ථපූරණය පිණිසැ ක්‍රියාපදයක් හා ළඟ වත් මැ, එ පදය ක්‍රියාපදයෙහි 'උක්ත' යැ කියා හෝ 'අනුක්ත' යැ කියා හෝ පරිගණනා නො ලබයි. එයින් උක්ත බව කියන ප්‍රත්‍යයෙක් වේ වයි, අනුක්ත බව කියන ප්‍රත්‍යයෙක් වේ වයි, එහි නො ලැබේ. මේ හෙතුවින් 'දෙව්පුතෙක් වැ, යක්ෂයෙක් වැ, මහතව්සෙක් වැ, යනාදි විසින් උත්තභාවය කියන 'එ' - කාරය නොයොද - ලැයි හෙන්නේ මැ යැ. තෙල පදයෝ 'දෙව්පුතක් වැ, යක්ෂයක් වැ, මහතව්සක් වැ' යනාදි විසින් උක්තභාවය කියන 'එ' - ප්‍රත්‍යය නො ගෙනැ අර්ථපූරණය පිණිසැ සිටුනා අනුප්‍රයොග විසින් සිටිත්. එ එ වැකියෙහි අවසාන ක්‍රියායෙන් උක්ත වන ප්‍රකෘතිය තමාට අයත් විභක්තිප්‍රත්‍යය ගත් වන බැවින් එහි විකෘතිය 'වැ' යන ක්‍රියාර්ථයෙහි පුරණාර්ථ පිණිසැ අනුප්‍රයුක්ත වේ නුයි. ලිංග විභක්ති වචන නො ගනී.

'ධර්මප්‍රදීපිකා' යෙහි ලා "ජනයො පාපමිත්‍රසංසර්ගයෙන් දුර්ජන වෙති. කල්‍යාණමිත්‍රසංසර්ගයෙන් සජ්ජන වෙත්" යනාදි නානා වාක්‍යසටනාත් මෙහි ලා සසඳත්නේ යැ. "දුර්ජනයො වෙති; සජ්ජනයො වෙත්" යනුයෙන්නොගෙනැ "දුර්ජනවෙති, සජ්ජනවෙති" යනුයෙන් සටනා කළේ, 'ව' - යන ක්‍රියාර්ථයෙහි පූරණ වන හෙයිනැ, මේ ප්‍රයොග පෙළ සකු වහර පිණිසැ බලත් හොත්, විපයර්‍යාසගණයෙහි වැටෙතුදු සියබස්වහර පිණිසැ බලත් හොත්, බසෙහි දහම මිසැ කියැ යුතු අන් දූයෙක් ඇත්තේ නො වෙයි.

16. i. "මෙ තෙක් කල් මෙවෙනි පෙළහරයක් නුදුටු විරිමු" (24 පිː)

ii. පිරිසිදු වන්නට යනුයෙම් සැඩලක්හු දිටිමු" (71 පිː)

iii. "මම් දෙව්දුවක්මු" (228 පිː)

අමාවතුරෙහි එන මෙ තුන් තැනැ ම-ශබ්දකාරකයෙහි වැටෙන 'නුදුටු විරිමු, දිටිමු, දෙව්දුවක්මු' යන රූප ඇත. 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි දු මිනිසක්මු, කැත දුවක්මු' යන රූප දෙකෙක් ඇත. මෙ හැම පසෙක් වේ. මේ පස් තන්හි මැ 'මම්' යනු උක්තපද වෙයි. එ ද එකවචන මැ යැ. එයින් 'නුදුටුවිරිමු, දිටිමු, දෙව්දුවක්මු, කැතදුවක්මු" යනුදු එකවචනයි.

ගුරුළුගොමීන් ගේ ආම්නාය ප්‍රමාණ කොට-ගෙනැ 'නුදුටුවිරිමු' යනාදි පද පරීක්ෂා කරත් මැ, ම-ශබ්දකාරකබහුවචනයෙහි ලා සම්මත 'මු' - ප්‍රත්‍යය ඔව්නට අභිමත නොවනසෙ විශද කොට කියැ හෙන්නේ යැ. 'ධර්මප්‍රදීපිකා'යෙහි වේ වයි, 'අමාවතුරෙහි' වේ වයි. ම-ශබ්දකාරකබහුවචන කියන තැනැ 'මො, මහ, මිහ' යන මෙ තෙක් මැ ප්‍රත්‍යය විසින් කියත් මිසැ 'මු' - යන බහුවචනප්‍රත්‍යය නො කියති. 'අපි' - යනු උක්ත වනු පිණිසැ ම-ශබ්දකාරකබහුවචනයෙහි 'මු' - ප්‍රත්‍යය යොදා කළ එක ද පදයක් හෝ ඇත් නම් 'නුදුටුවිරිමු' යනාදිය බහුවචනයහයි කියැ හැකි යැ. ගුරුළුගොමීන් විසින් එ බඳු පදසටනායෙක් නො කැරිණ. 'මම්' - යනු උක්ත වන තැනැ මිසැ, 'අපි' - යනු උක්ත වන කිසි දු තැනෙකැ පදන්ත 'මු' - කාරය නො ලැබෙනු යෙන් ගුරුළුගොමීන් ගේ ආම්නායෙහි ලා එකවචන වත් මුත් බහුවචන නො වෙති යි සුවිනිශ්චිත වෙයි.

'මු' (-ම්+උ) යන මෙහි මකාරය අස්මදර්ථය කියයි. අස්මදර්ථයෙහි වැටෙන ශබ්දයෙකැ වාච්‍යය ස්ත්‍රියක් වූ නම්, එ බව කියන්නට යෙදු 'උ' - ප්‍රත්‍යය 'නුදුටුවිරීමු' යනාදියෙහි අගැ ලා යෙදිණ. 'නුදුටුවිරීමු. දිටිමු. දෙව්දුවක්මු. මිනිසක්මු. කැතදුවක්මු' යන පස් තැනැ මැ වාච්‍යය ස්ත්‍රියකැ, ඔ ද එකක් මැ යැ.

ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි එන 'උම්' යන රූපය මෙහි හෙළි කළ 'මු' - කාරයෙහි මුල් අවස්ථා විසින් සැළැකියැ හෙයි.

(අ) "මතු ජෙනුයුම් කිසෙයින් ජෙමි" (29 පි:*

(ආ) "මානුසිම්හි, මිනිසකුම්" (61 පි:)

(ඇ) "රකෙන තැනක් නැහැයුම්" (173 පි:)

(ඈ) "උක්කණ්ඨිතා, දූන් භවගහණෙහි උකැටියුම්" (266 පි:)

(ඉ) "අඳුබල් දෙවියුම්" (173 පි:)

(ඊ) "නිරයට යනුවියුම්" (227 පි:)

(උ) "අනාවාසා, වසන තැනක් නැතියුම්" (277 පි:)

මෙ සත් තැනැ පදන්තයෙහි 'උම්' - යන රූපයෙක් ඇත. එහි 'ම' - කාරයා අස්මදර්ථය පහළ කෙරෙයි. 'උ' - කාරයා ස්ත්‍රීභාවය පහළ කෙරෙයි. 'ධම්පියාටුවාගැටපද' යෙහි දී 'උකැටියුම්' යනාදිය 'ම' - ශබ්දකාරක එකවචන බව හා ස්ත්‍රියක වාච්‍ය වන බව හා කියන්නට 'උම්' - යනු යෙදුහු. බහුවචනයෙහි මෙබඳු යෙදුමෙක් නැත. ගුරුළුගොමීන් ගේ අවධිය වත් මැ, එ 'උ' - කාරයා 'ම' - කාරයා තුළැ වැදූ ගැන්ම නිසා 'මු' - යන රූපය නැඟිණ. 'ධම්පියාටුවාගැටපද යෙහි එන 'උම්' - යනුත්, 'අමාවතුරෙහි' එන 'මු' - යනුත් එයින් සමානාර්ථයි. පැරැණි සියබසෙහි ලා ස්ත්‍රීප්‍රත්‍යය එකවචනයෙහි සිටිය ද, බහුවචනයෙහි පහ වැ යෙයි. එයින් 'උම්' - යනු එකවචනයෙහි වත් මැ, එයින් මැ නිපන් 'මු' - යනු බහුවචන නොවියැ හේ. තවද, කියැ යුත්තෙක් ඇත. 'ධම්පියාටුවාගැටපද' යෙහි ලා කිසි දු තැනෙකැ 'ම' - ශබ්දකාරක බහුවචනයෙහි 'මු' - ප්‍රත්‍යය නොයෙදුහු. 'කව්සිළුමිණ' කව ද තෙල සම්ප්‍රදය මැ ගෙනැ ලියුසෙ එහි එන 'නුළුමු' ආදි පද වැළෙන් පෙනේ. වෙසතුරුදාසන්නයෙහි " මද්දී ච දෙව අහං තෙ හුසා" යන කැනැ "මහරජ, මම තොප යෙහෙළි මිද්‍රීමි" යි ව්‍යාඛ්‍යාත යැ. "මද්දි අයෙය්‍ය, අහං තෙ හුසා" යන තැනැ

"හිමියා මව, මම තොප යෙහෙළි මදීමු" යි ව්‍යාඛ්‍යාත යැ. **වෙසතුරුදාසන්නකාරයන්** ගුරුළුගොමීන් සෙයින් ව්‍යවස්ථායෙකැ නො සිටැ 'මි, මු' යෙදූ සැටි එයින් පෙනේ.

සිද්ධාන්තසංග්‍රහයෙහි ම-ශබ්ද කාරක බහුවචනයෙහි 'මු' - ප්‍රත්‍යය කියති. ගුරුළුගාමීන් ගේ පොත් මැ ප්‍රමාණ කොටගෙනැ බලත් හොත්, එබඳු ප්‍රත්‍යයෙක් සියබසෙහි නැති යි කියැ යුතු යැ. එසේ වුව ද බහුවචනයෙහි ප්‍රසිද්ධ 'මො' - යන ප්‍රත්‍යය 'මු' - යි විකාරයට යා හැකි වේ. අස්මදර්ථයෙහි පළට 'ම' - කාරයා (-ම්) හා බහුවචනයෙහි පළට 'ඔ' - කාරයා හා දෙ දෙන එක් වැ 'මො' - යනු සිද්ධ වේ. 'ඔ' - කාරයා කණ්ඨයෙනුදු ඔෂ්ඨයෙනුදු උපදනේයැ. 'උ' - කාරයා කෙවල ඔෂ්ඨයෙන් උපදනේ යැ. කණ්ඨ ඔෂ්ඨජ 'ඔ' - කාරයා ගේත් ඔෂ්ඨජ 'උ' - කාරයාගේත් එකදෙශයෙකින් සම්බන්ධයෙක් ඇත. එ සම්බන්ධය ගෙනැ 'මො' - යනු 'මු' බවට වැටේ. සිදතෙහි 'ම' - කාරයා හා 'උ' - කාරයා හා දෙක එක් වැ ගෙනැ 'මු' - ප්‍රත්‍යය (ම්+උ=මු) සිද්ධසෙ කියතුදු, 'මු' - යනු 'මො' යන්නෙහි විකාරයක් බව මැ පෙනේ. එසේ නොවේ නම්, ගුරුළුගොමීන් ආදීන්ගේ වහරෙහි මසදකරු බුහුබස්හි එය ආ යුතු වෙයි. ගුරුළුගොමීන් ආදීන් නො යෙදුව ද, ආචාර්යවරයන් ඔසදකරු බුහුබස් හි 'මු' - ප්‍රත්‍යය ගත්සෙ උන් උන්ගේ වහරින් දත හෙන තැන ඉබොහෝ වෙයි.

17. i. "මම් මෙ පැනයන් බොහො දවස් බොහො මහණ බමුණන් පුළුවුස්නෙයිම් තොහො කොටන්නක්හු සෙයින් කිසි සාරයක් නො ලදුමි." (128 පිඃ)

ii. "මම් පෙරැ මෙ පියෙස්හි සිටියෙයිම් මෙරගල් දක්මි" (231 පිඃ)

iii. "තව්තිසැ වැසි දෙවියන් සුධම් දෙව්සභයෙහි නටන්නෙයිම් ඇසීමි" (287 පිඃ)

iv. "තව්තිසැ වැසි දෙවියන් කෙරෙහි උපදනෙයිම් සක්දෙව්රජහු පුත් වැ ගොපක නම් දෙව්පුතක් වැ උපන්මි" (291 පිඃ)

තෙල වාක්‍යයෙහි 'පුළුවුස්නෙම්, සිටියෙම්, නටන්නෙම්, උපදනෙම්' යන අස්මදර්ථයෙහි වැටෙන පද මකාරයෙන් පෙරට වැ 'ඉ' - ප්‍රත්‍යයක් කොටැ 'පුළුවුස්නෙයිම්, සිටියෙයිම්, නටන්නෙයිම්, උපදනෙයිම්' කියා

යොදති. 'ධර්මප්‍රදීපිකා' යෙහි ද 'මහදන් දෙන්නෙයිම්' යි මෙබඳු පද යෙදිණ. ගුරුළුගොමීහු මතු නොවෙති. පැරැණි කිසි ඈජර කෙනකුන් මෙබඳු පද යෙදූසෙ ඔවුන්ගේ ලිපියෙන් දත හෙන්නේ යැ. 'ආයෙයිම්, ඇතියෙයිම්, වැසියෙයිම්' ආදි විසින් එන ධම්පියාටුවා ගැටපද ආදිය නිදර්ශන යි.

මේ පදසිද්ධි පිණිසැ සිදතෙහි විශෙෂ අනුශාසනා නැත ද, ඡෙකව්‍යවහාර වන හෙයින් පිළිගත මනා වෙයි. මේ 'ඉ' - ප්‍රත්‍යයෙන් කිමෙක් දක්විණි ද? එ එ සිද්ධි අතීත බව දක්විණ. 'පුළුවුස්නෙම්, පුළුවුස්නෙයිම්' යන රූප විමසා බලත් මැ, වර්තමානයෙහිත් අතීතයෙහිත් ලා පසරුත්සද වරනැඟිසෙ පෙනේ. කිසි විටෙකැ ශබ්ද ප්‍රකෘතිය ද ධාතුධර්ම ඇසිරි කරනසෙ මෙයින් නිශ්චය කළ හැකි යැ.

18. i. "තො කුමක් කොටැ තනතුරු පිළිලදහු" (62 පිː)
    ii. "තො ඔසප්හු වෙහි" (77 පිː)
    iii. "තො කවරෙහි? තො කවරහු?" (150 පිː)
    iv. "තො කවරහු?" (228 පිː)
    v. "කුමට සාධුකාර දුන්හු" (228 පිː)
    vi. "තො මෙ සුත බුදුන් දෙසන්නා ඇසුහු?" (228 පිː)
    vii. "තො කොතැනැ සිටැ ඇසුහු?" (228 පිː)
    viii. "තී සිටී තැන් දුරැ; බුදුන් දුටුහු" (228 පිː)
    ix. "තො ද රාත් වුහු දැයි? කීහ." (228 පිː)
    x. "තො සොවන්හු" (229 පිː)

මෙ වාක්‍යයෙහි ලා 'තො' - යනු ස්ත්‍රියක කියයි. පෙළ සකුවහරෙහි දී 'ත්වං' - කාරය පුංස්ත්‍රීනපුංසක වශනේ හෙදකර පදයෙන් නොවේ. සියබසෙහි එ පදය 'තො'-යි සිටුනේ යැ. පුරුෂයකු කෙරෙහි වේ වයි ස්ත්‍රියක කෙරෙහි වේ වයි, යොද-ලියැ හැකි වේ. මෙහි 'තො' - යන්න ස්ත්‍රියක කෙරෙහි වැටෙන හෙයින් 'පිළිලදහු' යනාදි පදත් ස්ත්‍රියක කෙරෙහි වැටෙනසෙ සළක්නනේ යැ.

'තො'- යනු එකවචන වන බැවින් 'පිළිලදහු' යනාදි පද ද එකවචන වෙයි. එකවචන වත් මැ, පදන්ත 'උ' - කාරය ස්ත්‍රීප්‍රත්‍යය වශයෙන් සළකන්නේය. 'දෙව්දුවක්මු' යනාදි පදවැලෙහි බැසැ සිටුනා නියරට

සරිලන නියරෙක් තසදකරු අරුතෙහි ද ඇති සැටිය මෙයින් පෙනේ. "තො ඔසප්හු වෙහි" යන මෙහි 'වෙහි' යන කිරිය තසදකරු අරුතෙහි එකවචන වෙයි. එහි විවාදයෙක් නැත, 'තො' - යනු එ කිරියෙහි උක්තපද වෙයි; එකවචන ද වෙයි. එහි ද විවාදයෙක් නැත. 'ඔසප්හු' යනු 'තො' යනුයෙහි විශෙෂණ වෙයි. එ බහුවචන වෙතියි කියැ හේ ද? නො කියැ හේ මැයැ, එයින් 'ඔසප්හු' යනුදු එකවචන මැ වේ නුයි, පදන්ත 'හු' - ප්‍රත්‍යයෙහි බැසැ සිටුනා 'උ' - කාරය ස්ත්‍රීප්‍රත්‍යය මැ වෙයි. 'පිළිලදහු' යනාදි හැමයෙහි වාච්‍යය ද 'තො'- යනු මිසැ අනෙකෙක් නොවේ. 'පිළිලදහු' යනාදි පදවැළ තශබ්දකාරයෙහි ස්ත්‍රීභාවය කියන එකවචන කොට අපි සිතම්හ. එහි වාච්‍යය 'තො'- යි එකවචන වන බැවිනැ. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි ද තෙල යෙදුම් ඇත. "ආරාධිකා, සිත් අරියහු විහි" යන ක්‍රියාපදය එකවචන නොවියැ හැකි යැ. මෙ ද ස්ත්‍රියක කියු තැනෙක් වේ. එහි මැ "කාසි ත්‍වං, තො කවරහු? සිල් රකින්නියක්හු? නොරක්නියක්හු?" (91 පිː) මෙ ආදි ප්‍රයොග ඇත. වෙසතුරුද සන්නයෙහි ද, "ත්‍වං දහරා, තො ළදරියෙහි; රූපවතී, රූ ඇතියහු; පුරිසානං අභිපත්ථිතා, පිරිමින් විසින් වෙසෙසින් පතන ලදුවහු" (246 ගාථා) යනාදි ප්‍රයොග ඇත. මෙ හැම විමසත් මැ, පෙරැ සියබසෙහි 'හු, මු' ප්‍රත්‍යය දෙක ගෙනැ පැවැති ව්‍යවස්ථා අද වහරෙහි ලා බිඳුණුසෙ පෙනේ.

19. i. "හාත්පස්හි මල්වැසි වට" (11 පිː)
   ii. "ආකාශයෙහි දිවබෙර ගුගුරයි" (11 පිː)
   iii. "සුළඟ හමන කලැ අතු සැලෙයි" (51 පිː)
   iv. "ඇස් පෙරැළී මළ මිනිසුන් ඇස් වැනි වි යැ" (82 පිː)
   v. "සියල් සිරිරින් ස්වෙද වැහිණ" (123 පිː)
   vi. "සියලු නුවරැ ආයුධ දිළිණ" (130 පිː)
   vii. "තුබු තුබු තැනැ ඇඟිලිනස්සි" (132 පිː)
   viii. "දඬු පහණ හකුරු අවුත් මහතෙරුන් මැ වෙරැ හෙයි" (141 පිː)
   ix. "හැම ගඟ හො උඩුහො බලා යන්නෙ වී නම්" (182 පිː)
   x. "වර හො සිඳෙයි" (185 පිː)
   xi. "පියෙහි පියෙහි පියුම් පිපෙයි" (257 පිː)
   xii. "එකෙකී දළ සත් සත් පොකුරුණි වෙයි" (273 පිː)

'අමාවතුරෙ' න් ඉදිරු දෙළොස් වැකියෙක් මෙහි දැක්විණ. අවසාන ක්‍රියායෙන් උක්ත වැ සිටුනා චෙතනපදයෙහි බහුත්වය හෙළි කරනු පිණිසැ, 'ඔ, හු' - යන විභක්තීහු ඇත. කිසි විටෙකැ එ විභක්තීන් අචෙතන පදයෙහිත් යෙදෙතුදු, නොයෙදෙන තැන් ද වෙයි. එසේ නොයෙදෙන විටැ අචෙතනපදයෙහි විද්‍යමාන වන බහුත්වය ශබ්ද ශක්තීන් මැ හෙළි වෙයි. හෙළි වුව ද, බහුවචන විභක්ති නැතියෙන් අවසාන ක්‍රියාපදය බහුවචනයෙන් නො සිටුනේ යැ. එකවචනයෙන් සිටුනේ වෙයි. මෙහි අළ "අතු සැලෙයි" යනාදිය නිදර්ශන යි.

i. "හැම බෙරහු තමන් තමන් ගෙ ධ්වනි වුහුව්හු" (10 පිː)
ii. "ගංගාවො නො ගොස් සිටියහ" (10 පිː)
iii. "ගල්කුළුහු දු අවි සුවහස්හු දු අහසින් ගොස් පැරුම් සිමිඳුමීන් හුන් මහ සත්හු කරා පැමිණැ දිවකුසුම් වැ වගුළො" (29 පිː)
iv. "පන්සියක් කුටාගාරයො අහසින් ගියහ" (228 පිː)
v. "ඔවුන් ගෙ ඇත් අස්හු ද එලකායුධයො ද අපට කුම් කෙරෙති" (214 පිː)
vi. "හැම රුක්හු හැම තණ ආදීහු වියැළි දෙළොස් අවුරුද්දක් නො නැඟෙති" (248 පිː)
vii. "පැනයො ද නො නසිත්ව යි" (251 පිː)

තෙල වැකියෙහි අචෙතනපදයන් 'ඔ, හු' - යන විබත් ගත් සැටිය දක්නට ලැබේ. අචෙතනපදයන් චෙතනපදයන් සෙයින් කිසි විටෙකැ යෙදෙන හෙයිනැ. දූන් බහුවචන විභක්ති ඇත් නුයි, අවසාන පදය බහුවචනයෙන් සිටුනේ යැ. "හැම බෙරහු ..... වුහුව්හු" යනාදිය නිදර්ශන යි.

"ඇත්හු ද අස්හු ද රිය ද පද ද - ඇත්අස්රියපද" යන සිද්ධාන්ත සංග්‍රහ පාඨයෙහි දී චෙතනඅචෙතනභෙදය 'හු' - විභක්තියෙන් දක්වන හෙයිනුදු, අමාවතුරෙහිත් "බුදුන් නොබුදුහයි, දහම් නොදහමැයි සඟහු නොසඟහයි" යන පාඨයෙහිත් චෙතන අචෙතනභෙදය 'හු' - විභක්තියෙන් දක්වන හෙයිනුදු 'හු' - විභක්තිය නම් වෙසෙසින් මැ චෙතනපද විෂය කොට ගත්සෙ සැළැකියැ හෙන්නේ යැ. 'ඔ' - විබත් ද මෙ සැටිය මැ වෙයි. ගුරුළුගොමීන් මෙ වෙනස නොඑක් තැනැ දී හෙළි වන සේ තමන්ගේ අනුවාද බෙහෙවින් මැ කළ බව

පාඨසංන්දනයෙන් ප්‍රකට වන්නේ යැ. "පඨවීහිමවන්තසිනෙරු චක්කවාළමහාසමුද්දචන්දසූරියා ඉමිනා නිම්මිතා" යන පාඨයෙහි ලා "පොළොව් හිමගල් මෙරගල් සක්වළගල් මහමුහුදු හිරිසඳ මුහු විසින් මවන ලද්දෙ යැ" යනු අනුවාද යි. මූලපාඨයෙහි විභක්තියෙන් බහුත්වය කියතුදු, අනුවාදයෙහි බහුවචන විභක්ති නැත. අචෙතනශබ්ද වන හෙයිනැ. මෙබඳු යෙදුම් තෙල අමාවතුරු අනුවාදයෙහි බොහෝ තන්හි දක්නට ඇත.

20. i. "ඉදින් මෙ කුලදූ මා නිසා මහත් යශස් නොලදූ නම්, මා සූවිසි බුදුන් අතැවැසියෙක් නම් නො වෙයි" (77 පිː)

තෙල වැකියෙහි එන 'මා සූවිසි බුදුන් අතැවැසියෙක් නම්, නොවෙයි' යන මෙහි වරද දක්නාහු ඇත. ඔහු "මම් සූවිසි බුදුන් ඇතැවැසියෙම් නම් නොවෙමි" කියා ශුද්ධ කොට ලියති. අප දුටු පැරැණි පොත්හි 'මා සූවිසි බුදුන් ඇතැවැසියෙ නම් නො වෙයි" යනු එන බව ද එක් පොතෙ කැ 'අතැවැසියෙක්' යනු තුබූ බව ද මෙහි ලා කියම්හ.

මාතෘභාෂායෙහි ලා මකාරයා නැත ද උත්තමපුරුෂ ආඛ්‍යාතපද සිද්ධ වෙයි. පෙළෙහි 'කරෙ' යනු දූ සකුවෙහි 'කුර්වෙ' යනු දූ නිදර්ශනයි. එ දෙ පදයො පෙළසකු දෙක්හි පිළිවෙළින් උත්තම පුරුෂ ආඛ්‍යාතපද වෙති. එහි මකාරයෙක් නැත. සියබසෙහි දී මකාරයා නැති වැ උත්තමපුරුෂයෙහි වැටෙන ක්‍රියායෙක් සිදු නොවේ. එ ක්‍රියායෙන් උක්ත වන එකවචන පදය ද මකාරයා නැති වැ නො සිටුනේ යැ. එයින් වාක්‍යාවසාන පදයෙහි මකාරයා වැටෙත් මැ, ඒ පදයෙන් උක්ත ඒකවචනයෙහි දූ මකාරයොගය නියත ලක්‍ෂණයෙකි. ඡන්දෙහෙතුයෙන් වන විපර්යාසාදිය තබා විමසා බලත් මැ, සියබසෙහි තෙල නියර තහවුරු දූයෙක් වෙයි.

මහශබ්දයෙහි වේ වයි, අන් ශබ්දයෙකැ වේ වයි, මදසකුරු අරුතෙහි ක්‍රියායෙන් උක්ත බව කියන ප්‍රත්‍යය 'ම' - කාරයා වේ නුයි, 'මම්' - යන මෙහි දූ පදන්ත 'ම' - කාරයා මශබ්ද උක්ත බව දක්වයි. එය මශබ්දයෙහි 'පළමුවිබත් ලකුණැ' යි සළකනු කෂ්ටමතයි. එය මශබ්දයෙහි පළමු විබත් ලකුණ වේ නම්, "මම ගියෙම් වෙමි" යන මෙහි 'ගියෙම්' යනුදූ මශබ්දයෙහි පළමු විබත් වියැ යුතු යැ. එසේ නොවේ.

මුලැ කී වැකියෙහි 'නො වෙයි' යනු මශබ්දකාරක ක්‍රියාපදයෙක් නොවේ. එයින් වැකියෙහි සිටුනා මශබ්දය අපෙක්‍ෂා නොකළසෙ පෙනේ. "අපි දෙ දෙන රාජ්‍යසම්පත් හැර මහණ වන්නමො ජීවත් වන උපායක් නැති හෙයින් මහණ වූවමො නොවෙයි" යනු රත්නාවලි පාඨයෙකි. මෙහි දු 'අපි මහණ වන්නෙමා - වූවමො' යන පද කෙරෙහි අපේක්‍ෂා නොතබා 'නො වෙයි' යනු යෙදිණ. සැමියන් අතින් මෙහෙ ගන්නා කුලයෙක මා උපන්නේ නැත" යනු බුත්සරණ පාඨයෙකි. මෙහි ද මෙහිලා සසඳන්නේ යැ.

මුලැ කී වැකියෙහි 'අතැවැසියෙක්' යනුයෙන් තමන්ගේ අවස්ථාන්තරයක් මතු කෙළේ නුයි, ඒ අවස්ථාන්තරය අපේක්‍ෂා කොට 'නො වෙයි' යනු යොදා මශබ්දර්ථය අප්‍රධාන වන සේ යට කොට තැබූහ. එයින් එහි 'මා' යනුදු සඳෙස්සෙ නො කියැ හෙයි.

මසදකරු කිරියෙන් උක්ත නොවූවත්, මශබ්දයා පදන්ත මකාර යොගය ගන්නා තැන් ද ඇත. "බුදු වූ මම් මැ වේ ද" යනාදිය නිදර්ශනයි. මේ නිදර්ශනයෙහි දු මනොද්වාරයෙහි අපාතයට ගිය අතීතාවස්ථාව බලා "වේ ද" යනු යෙදිණැයි සිතම්හ. මාතෘභාෂායෙහි එන ප්‍රයොගයෙන් හා සසඳත් මැ, 'සටිත නොවනසෙ ඇත් නුයි වහරවිදි පෙරළනු නොමනා දූයෙකි.

21. i. "වහන්සෙ සිතා පිරික්සා සරණ යන්නට වදුරන දෑ යැ" (88 පිඃ)

ii. "වහන්සෙ, අඟුල්මල් දෑ යැ හො!" (138 පිඃ)

මෙහි එන 'දෑ' - යන්න ගෞරාවර්ථප්‍රත්‍යය වශයෙන් පිළිගනිති. " කරන දෑ යැ, පුළුවුස්නා දෑ යැ, වැඩහිඳිනා දෑ යැ, ඉවසූ දෑ යැ" යනාදි විසින් තන් තන්හි තෙල රූපය ගත්සෙ පෙනේ. මේ 'දෑ' යන්න 'සෙ' - යන්නෙහි විකෘතියෙකිහි සළකම්හ. අත්‍යන්ත ගෞරව පිණිසැ පාත්‍ර වැ සිටිනුවන් ගේ නම එළියෙහි ලා කියනු නො යෙදෙයි. ඉරියවු ඈ එළියෙහි ලා කියනුදු නො යෙදෙයි. පර්‍ය්‍යාසයෙන් කියන කලැ යෙදෙයි. 'බුදුහු වැඩියහ' යනු එළියෙහි ලා කියමන් වෙයි. 'වැඩි බන්දහ, වැඩි වන්හ, වැඩි සේකැ, වැඩි දෑ යැ' යනු එළියෙහි ලා කියමන් නො වෙයි. එයින් 'වැඩියහ' යනුවට වඩා 'වැඩිබන්දහ' යනාදි පද ගෞරව දක්වීමෙහි දී යුතු වේ. 'බඳු, වන්, සෙ දෑ' ආදිය සමානාර්ථ යැ. තෙල

පද යොදා ගෞරව දක්වනු ගුරුළුගොමීන් ගේ බසෙහි බෙහෙවින් ප්‍රසිද්ධ දූයෙකි. 'බඳු' - යන අර්ථ 'සෙ' - යන්න එකාරාන්ත වන හෙයින් 'ක' - කාරාගමයෙන් 'සෙයෙකැ'යි සිටුනේ යැ. 'සෙ' - යන මෙයින් නිපන් අන් ප්‍රකෘතියෙක් නම් 'දෑ' යනුයි. 'ස, ද' යන දෙ දෙන උත්පත්ති ස්ථානයෙන් සම්බන්ධ වෙති. 'නමස්ස' යනු 'නමඳ - කියා සිටුනේ ඒ සම්බන්ධ හේතුවින් වේ. 'එ, ඈ' යන දෙ දෙනා ද උත්පත්ති ස්ථානයෙන් සම්බන්ධ වෙති. 'මෙ' යනු 'මැ' - කියා සිටුනේ ඒ සම්බන්ධ හෙතුවින් වේ. එහෙයින් 'සෙ' - යනු 'දෑ' - කියා පෙරළියැ හෙයි. 'භදන්ත' ශබ්දය බෞද්ධ ව්‍යවහාරයෙහි රූඪ ශබ්දයෙකි. එයින් නිපන් 'භන්තෙ' යනු සියබසෙහි ලා 'වහන්සෙ' කියා සිටුනේ යැ. පසු වැ ඒ රූපය මැ 'වහන්දෑ'යි පෙළුණුසෙ පෙනේ. මෙසේ 'සෙ, ද' දෙදෙනාගේ සම්බන්ධය ප්‍රකට වන හෙයින් 'වදරන සෙ යැ' යනු 'වදරන දෑ යැ' යි අන් සැටියෙනුදු ලියතියි සළකම්හ. පසු කලෙකැ ගෞරවරාර්ථ ප්‍රත්‍යය වශයෙන් බිඳැ-ගෙනැ, 'මැණියන්දෑ' යනාදි පදසටනා යොදතුදු, ගුරුළුගොමීහු එබඳු පදසටනා නො කරති.

22. i. "පස්වනක් බමරගණන් හා නන් විසිතුරු ලිහිණිගණයො මියුරු සරයෙන් කුල්මින් ඇවිදිති" (12 පිː)

("පංචවණ්ණභමරගණා නානප්පකාරා ච සකුණසංඝා මධුරස්සරෙන විකූජන්තා විචරන්ති.")

ii. "කිසවච්ඡ නම් තවුස්පාණන් හා සෙනාපතිහි හා මවුන් පුස්නා රාම නම් වෙණෙඳ දරුවකු හා මෙ තුන් දෙන දිවි ලදහු" (65 පිː)

("කිසවච්ඡතාපසො සෙනාපති මාතුපොසකරාමො'ති තයො'ච මනුස්ස තා අරොගා අහෙසුං")

iii. "ඇතැම් බමුණන් හා ගහපතිහි බුදුන් වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්හ" (100 පිː)

"බ්‍රාහ්මණගහපතිකා අප්පෙකච්චෙ භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තංනිසීදිංසු.")

iv. "කෙරාටිකයන් හා අන්ධබාලයො යි" (101 පිː)

("කෙරාටිකා චෙ'ව අන්ධබාලා ච"

v. "ශාක්‍යරජුන් හා කොලිය රජහු කිඹුල්වත් නුවර හා කොලිය නුවර හා දෙ අතුරෙහි රොහිණී නම් ගඟ එක් අවුණෙක් බඳවා බොහො ගොයම් කරවති" (214 පිː)

("සාකියකොලියා හි කිර කපිලවත්ථුනගරස්ස ච කොලිය නගරස්ස ච අන්තරෙ රොහිණිං නාම නදිං එකෙනෙව ආවරණෙන බන්ධාපෙත්වා සස්සානි කරොන්ති".)

මෙහි මුල් වැකියෙහි 'ඇවිදිති' යන ක්‍රියාව බමරගණන් කෙරෙහි දු ලිහිණි ගණන් කෙරෙහිදු සමසේ යෙදේ. එයින් එ දෙ ගණ ක්‍රියායෙන් එකාර්ථ යැ. එයින් මැ දෙ ගණ මැ ප්‍රධාන යැ. 'බමරගණන් හා' යන මෙහි සහාර්ථයෙහි කතු විබත් කිව, බමරගණ අප්‍රධාන වෙයි. එ අප්‍රධාන නොවනුයෙන් සහාර්ථයෙහි කතුවිබනෙක් මෙහි නැත. මෙ තැනැ 'හා' - යනු වාචාර්ථයෙහි නිපාතයෙක් වේ.

භ්‍රමරගණයාගේ ද උක්තකර්තෘභාවය දක්වනු පිණිසැ තුබුව මනා වනුයේ 'ඔ, හු' දෙ විබතින් එකෙකි. "එකල්හි ලිච්ඡවි රජ්ජුරුවො ද බමුණු මහසල්කුලො ද ගැහැවි මහසල්කුලො ද නන් තොට්ටො ද මහණබමුණො ද පාථිකාරාමයට ගියො" (183 පිඃ) යනුයෙන් ගුරුළුගොමීහු මැ චාර්ථනිපාතයොගය ඇත ද, වාක්‍යාවසානපදය පිණිසැ තුබුව මනා 'ඔ' - විබත් ලියති. 'බමරගණන්' යන මෙහි දු 'ඔ, හු' දෙ විබතින් යමක් තුබුව මනා වුව ද, බමරගණා හා එක් කොට ගෙනැ 'ලිහිණිගණ' ශබ්දයෙහි ලා 'ඔ' - විබත් ලියති. එක් කොට ගත්සෙ දක්වන්නට 'හා' - නිපාතය යෙදිණ. උක්තභාවය කියන 'ඔ' - ආදි ප්‍රත්‍යය එහි නො යෙදේ තුයි 'බමරගණන්' යනුයෙන් 'අන්' විබත් යෙදුසෙ දන්නේ යැ. මාතෘභාෂායෙහි චාර්ථසමාසයෙන් පද එක් පිණිසැ 'හා' - නිපාතයෙනුදු පද එක් කොට ගෙනැ අගපදයෙහි විභක්ති ලියති. බමරගණන් හා නන් විසිතුරු ලිහිණිගණයො, බමුණන් හා ගහපතිහි, කෙරොටිකයන් හා අන්ධබාලයො, ශාක්‍ය රජුන් හා කොලිය රජහු" යන ප්‍රයොග නිදර්ශනයි. අටුවාපාඨ ඒ ඒ තැනැ දක්වා-ලූම්හ. අටුවාපාඨ හා සසඳා බලත් මැ, සියබසෙහි එන වෙනෙස හෙළි වෙයි. "නාගයන් හා සුපර්ණයො, අසුරයන් හා දෙවියො, නෑයන් හා මිත්‍රයන් සෙයින්" යනාදි විසින් අමාවතුරෙහි අන් තන්හි දු මෙ යෙදුම් ඇත.

"කිඹුල්වත් නුවර හා කොලිය නුවර හා දෙ අතුරෙහි" (214 පිඃ) තෙල නිදර්ශනයෙහි 'හා' - යනු දෙ තැනෙකැ ඇත. එහි කියන අතුර (=අන්තරය) කිඹුල්වතට අයත් වෙයි. කොලියනුවරට ද අයැති වෙයි.

එයින් එ දෙ තැනැ 'හා' - යනු තුබුව මනා වෙයි. සමුච්චයාර්ථය පිණිසැ 'හා' - යනු ඒ ඒ පදයෙහි වෙන වෙන යෙදෙත් මැ, එ හැම පදයෝ සමාන විභක්තික වැ සිටිත්. "ශාක්‍ය රජුන් හා කොලිය රජහු" යනාදි තන්හි 'හා' - යනු සමුච්චයාර්ථ වුව ද, එක් මැ තැනැ යෙදේ. භින්නවිභක්තික බව ද පෙනේ.

23. i. "සෙනානී කෙළඹියා දූ සුජාතා නම් දූරි" (23 පි:)

ii. "මෙ කථා වස්තුව ගෙනැ ගොස් මෙ තමා ගෙ සථරහු මහනුවට හට කියයි" (52 පි:)

iii. "අප වත්හිමියො දෙව්දත් තෙරහු මහත් අනුභාව ඇත්තාහ" (114 පි:)

iv. "වහන්සෙ, අප වත්හිමියො භාර්ගයො මන්ත්‍රාණිපුත්‍රයො සස්නෙහි අභිරත වෙත්වයි" (138 පි:)

v. "අප වත්හිමියො පුණුමහතෙරහු වැඩියහ" (193 පි:)

vi. "අප නැන්දණියන් පුතණුවො බුදුහු වැඩියහ" (257 පි:)

vii. "අඟුරට භද්දිය නුවර මැඩ මහසිටහු පුතු ධනඤ්ජයසිටහු දූ විසාඛා නම් වැ" (259 පි:)

viii. "තී පියා තිම්බරු නම් ගඳෙවු දෙව්රජහු වතමි" (285 පි:)

ix. "සක්දෙව්රජ මාතලීසංග්‍රාහකයා පිතෙක් සිඛණ්ඩි නම් ඔහට ඇය දියටී වැ සිටි" (287 පි:)

තෙල වැකියෙහි 'දූ සුජාතා' යනුදු 'සථරහු මහනුවට හට' යනු දූයි ඒ ඒ දෙ පදයෝ ඒකාර්ථ වෙති. 'වත්හිමියො දෙව්දත් තෙරහු' යනුදු 'වත්හිමියො භාර්ගයො මන්ත්‍රාණිපුත්‍රයො' යනුදු 'වත්හිමියො පුණුමහ තෙරහු' යනුදු 'නැන්දණියන් පුතණුවො බුදුහු' යනුදු 'දූ විසාඛා' යනුදු 'පිතෙක් සිඛණ්ඩි' යනුදු එ සැටියෙන් මැ එකාර්ථ යි.

"විශෙෂ්‍යයෙහි සිටුනා ලිංගවිභක්ති වචන විශෙෂණයෙහි දූ තුබුව මනා වෙයි" යනු මාතෘ භාෂායෙහි ව්‍යවස්ථා යැ. එසේ වුව ද, සියබසෙහි ලා නීලපීතාදි ගුණවිශෙෂණ විශෙෂ්‍යයා හා එකාර්ථ වුව ද, පූර්වනිපාත වැ සිට ලිංගවිභක්ති වචන නොගනුතුදු, විශෙෂ්‍යයෙන් පරනිපාත වත් මැ, ලිංගවිභක්ති වචන සෙවිනේ යැ, "කිරිමව්හු ඇතුළුවටනැ වැදූ

බලන්නාහු එ පෙළහර දැකැ ගොස් රජ හට කීහු" (16 පිː) යන මෙහි 'බලන්නාහු' යනුදු "පස්වගමහසඟහු බුදුන් වඩනවුන් දුරින් දැකැ" (34 පිː) යන මෙහි 'වඩනවුන්' යනු දැයි සියබසෙහි ඉබොහෝ නිදසුන් ඇත.

චෙතනයකු කියන සාමාන්‍ය වචනයක් හා විශෙෂ වචනයක් හා සමානාධිකරණ වැ සිටුත් මැ, පූර්වපද වුව ද ලිංග විභක්ති වචන සෙව්නාසෙ පෙනේ. 'වත්හිමියො, භාර්ගයො, මන්ත්‍රාණිපුත්‍රයො' යන පදයෝ තුන් දෙන තුල්‍යාදිකරණයහ- පද විසින් තුනක් වැ සිටිය ද එකවස්තුකයහ. එහි 'මන්ත්‍රාණිපුත්‍රයො' යනු විශෙෂවචන වෙයි. 'වත්හිමියො' භාර්ගයො' යන දෙ වචන සාමාන්‍ය වචනයි. විශෙෂ්‍ය වන 'මන්ත්‍රාණිපුත්‍රයො' යන්නෙහි සිටුනා ලිංගවිභක්ති වචන විශෙෂණ වන 'වත්හිමියො, භාර්ගයො' යන දෙ තන්හි දු ඇත. සියබසෙහි තුල්‍යාධිකරණ විශෙෂණ විශෙෂ්‍ය විධියෙහි ලා චෙතනයකු කියන සාමාන්‍ය වචනය පූර්වපද වැ සිට විශේෂ්‍යයෙහි ලිංග විභක්ති වචන සෙව්නාසෙ කියැ හැකි වුව ද, නීලපීතාදි ගුණ විශෙෂණාදිය පූර්වනිපාත වැ සිට එසෙයින් නොපවත්නාසෙ ගුරුළුගොමීන් ගේ පදසටනායෙන් විනිශ්චය කළ යුතුයි. සාමාන්‍ය වචන විශෙෂ වචන විසින් වෙන වෙන සඳහන් කළ වචන 'පර්‍ය්‍යායවචන' විසින් ගත ද වටී. ප්‍රාණිවාචක පර්‍ය්‍යාය වචන සමානාර්ථ වූවත්, වෙන වෙන ලිංග විභක්ති වචන යොදා ගුරුළුගොමීන් ලියූසෙ පෙනෙන හෙයිනැ.

ගලන හොයෙක් එල්ලේ නො යෙයි. එ සෙයින් මැ ග්‍රන්ථභාෂාව මිසැ ව්‍යවහාර පථයෙහි වැටෙන බසෙක් එක් සැටියෙකින් මැ නො වැටෙයි. කාලවශයෙන් ප්‍රදෙශ වශයෙන් බිඳෙමින් නැගිමින් බස්මින් වැටෙයි. සියබසෙහි ද තෙල සැහැවී ඇත. එසේ ද වත්, එහිලා අව්‍යක්තයන් නිසා වන වෙනස ව්‍යක්තයන් විසින් නොගතමනාසෙ ගුරුළුගොමීන් ගේ පදසටනායෙන් ප්‍රකාශ වෙයි. පොළොන්නරු සෙමෙහි සාමාන්‍ය ජනයාගේ වහරවිදි නො ගෙනැ ග්‍රන්ථභාෂා වශයෙන් පිළිගත මනා ව්‍යක්ත භාෂායෙන් මැ අමාවතුර ලියූ බව මෙතෙක් මෙහි අල වාක්‍ය ප්‍රදෙශ රාශියෙන් දත හෙන්නේ යැ. සාමාන්‍ය ජනයා ලියූ කියූ බසින් 'අමාවතුර' කරන ලද නම්, යටැ කී 'වාක්‍යවිධි' අද තෙක් නො පවත්නේ වෙයි. ඇද දැක්වුව මනා වියරණ විදි මෙහි බොහෝ ඇත ද, මේ ලිපියෙහි එ හැම නොකියැ හෙන්නේ යැ. මෙ ග්‍රන්ථය සංස්කරණ කරත් මැ, ශොධන වශයෙන් අප කළ වෙනස මේ තැන් සිට දක්වම්හ.

කිලිටිපද

දුර්දන්තදමනයෙහි එන "ආදිත්තජාතක දසබ්‍රාහ්මණ ජාතකාදියැ විචෙය්‍යදන දෙවමින්" යන වැකියෙහි 'විචෙය්‍යදන' යනු 'විශෙෂදන' යි සොරතසංස්කරණයෙහි ද මහානාම සංස්කරණයෙහි ද යෙදිණ. " විචෙසදන, විචෙචදන, විචෙයදන" යන නානා පාඨ පුස්කොළ පොත්හි ඇත. සඳහන් කළ ජාතකකථා විස්තර කරමින් "විචෙය්‍යදනන්ති දක්ඛිණං ච දක්ඛිණෙය්‍යං ච විචිනිත්වා දින්නදනං" යනු අටුවාහි වදළහ. "විචෙය්‍ය, (-සං: විචිත්‍ය) දෙයධර්ම හා පිළිගාවන් හා ඉලියා- අන්වෙෂණය කොට දෙන දනය 'විචෙය්‍යදන' නම් වේ" යනු එ අටුවාවෙහි වදළ සැටිය වෙයි. එයින් මෙහි ශුද්ධපාඨය 'විචෙය්‍යදන' යන පාළිපදය මැ වෙයි. පොත්හි එන 'විචෙයදන' යන පාඨය බෞද්ධ සංස්කෘත වශයෙන් සලකත් මැ පිළිගත හෙතුදු, සංස්කෘත භාෂායෙහි 'විචෙය' යි පූර්ව ක්‍රියායෙක් නො ලැබේ. එයින් පොත්හි එන 'විචෙයදන' යන පාඨය ශුද්ධරූපයෙක් ද නොවේ. 'අමාවතුරෙ' හි නොඑක් තැනැ පාළිපද සියබසෙහි ලා යොදනුයෙන් අටුවාහි වදළ 'විචෙය්‍යදන' යන පදය මැ මෙ තන්හි යෙදූසෙ සළකම්හ. ආදිත්ත ජාතකයෙහි ද දසබ්‍රාහ්මණ ජාතකයෙහි ද 'විචෙය්‍යදන' යනු අප පාඨයෙකි. ශොධකයන් 'විචෙස' යන සදෙසපාඨය පෙරළා 'විශෙෂ' කියා නිර්දෙෂපාඨයක් තනා ගන්නට සිතුබව පෙනෙතුදු, අටුවා බලන්නට සිතුබවෙක් නො පෙනේ.

දුර්දන්තදමනයෙහි "භූරිදත්තජාතක සංඛපාලජාතක චම්පෙය්‍ය ජාතකාදියැ තණපතක් සෙ දිවි පියා පොළොව පෙරළන්නක්හුසෙ සිල් පොහො පිසමින්" යන වැකියෙහි "සිල් පොහො පිසමින්" යනු 'සිල් පොපියමින්' කියා පැරැණි පොත්හි එයි. එ කී ජාතක වනාහි සිල් හා පොහොය හා දෙක වෙසෙසින් දක්වන ජාතක වෙයි. උපොසථය මතු නො දක්වයි. එයින් 'සිල් පොහො' යනු ශීලය හා උපොෂධය හා දෙක එකවට පරිපාචනා කළසෙ දක්වීමෙකි. 'පිසමින්' යනු 'පාචනය කෙරෙමින් - මුහුකුරුවමින්' යන අරුත් ඇති පදයෙකි. තෙල පරිච්ඡෙදයෙහි අගැ "ශීලසමාධිප්‍රඥලක්ෂණ ගුණ ධර්මයන් පිසමින්" යන මෙහි ද එය යෙදිණ. මෙ වැකියෙහි 'පිරිපසමින්' යි පොත්හි එන පදන්තරය ද මෙයට පමණ කටයුතු තැනෙකි. මෙ හැම එක් කොටැ

ගනුත් මැ, "ශීලය හා උපොෂධය හා දෙක පරිපාචනා කෙරෙමින්" යන අර්ථය ලැබේ. චම්පෙය්‍යජාතකාදිය එය මැනැවන් දක්වන්නේ යැ. 'පොළොව පෙරළන්නක්හු සෙ' යන මෙයින් කළ සෙ දුෂ්කර බව අඟවයි. **සඬසන්තානදමනයෙහි** ලා "සහවුරුද්දක් පොළො පෙරළනුවන් සෙයින් අහස ගැට ලනුවන් සෙයින් කිසි කෙනකුනුදු විසින් නොකටහැකි කෙළ පත් මහත් වීර්‍ය්‍යය කොට" - යනාදි වැකියෙහි ගුරුළුගොමීහු මැ දුෂ්කරභාවය කියන්නට එ උපමා අළහ. 'පොහොපො'යි ද පිසමින් - පියමින්' යි දූයි පෙරළුණු දෙ පද එක් වැ 'පොපියමින්' යන අප පාඨය සිද්ධ වී යැ. තෙල අපපාඨය ප්‍රමාණපාඨ කොට ගෙනැ ඒ ඒ උගතුන් නන් ලෙසින් ව්‍යාඛ්‍යාන කරතුදු, අපි මෙ සංස්කරණයෙහි දී 'සිල් පොහො පිසමින්' කියා සකස් කළම්හ.

සඬසන්තානදමනයෙහි "බොසතාණො වනාහි ඇත්ගණනින් කෙළ දහසක් ඇත්නට බල ඇතියව්හු. පුරුෂගණනායෙන් දස කෙළ දහසක් පුරුෂයනට බල ඇතියව්හු" යන වැකියෙහි "කෙළ ලක්‍ෂයක් පුරුෂයන්ට බල ඇතියව්හු" යනු සොරතසංස්කරණයෙහි එයි. හැම පුස්කොළපොත්හි එ පාඨය ඇත. අපි "දසපුරිසකොටිසහස්සානං" යන අටුවා බලා "දස කෙළ දහසක් පුරුෂයනට" යනු යොද-ලුම්හ. ගුරුළුගොමීන් 'ධර්මප්‍රදීපිකා' යෙහි දී "ප්‍රකෘතිහස්තිගණනායෙන් කොටිසහස්‍රයන් ඇත්නට බල ඇත්තාහ. පුරුෂගණනායෙන් දශ කොටිසහස්‍රයක් පුරුෂයනට බල ඇත්තාහ" යනු කියුයෙත් 'අමාවතුරෙහි' හි දි ලියන්නන් කළ වදර විශද වැ පෙනේ.

සඬසන්තානදමනයෙහි "අස් හට විළුම්සන් කොටැ, අසු, අඩ ඉස්බක් පමණ පළල් ගඟ පැනැ පරතෙර ගොස් සිටි කලැ අසුපිටින් බැසැ..........." යන වාක්‍යයෙහි දි සොරත සංස්කරණයෙහි "අසූ අට ඉස්බක්" යනු එයි. ඉස්බ ගණනින් අටාසුවෙක් ගොස් බඹ විසින් තුන් දහස් තිසෙක් වෙයි. බඹ තුන්දහස් තිසෙක් ගොස් රියන් විසින් දෙළොස් දහස් තුන්සියවිස්සෙක් වෙයි. **කන්ථක** අස්රජ දෙළොස් දහස් තුන්සිය විසිරියනක් පමණ පළල් ගඟ පැනැ ගියසෙ එයින් පැවැසිණ. මෙසෙ සොරතසංස්කරණයෙහි එනුයෙ පුස්කොළ පොත්හි එන සැටි මැයි.

"අස්සො උප්පත්තිවා අඩ්ඪ - උසභවිත්ථාරාය නදියා පාරිමතීරෙ අට්ඨාසි" යනු මෙහි අටුවාකථා වෙයි. "අසු පැනැ අඩ ඉස්බක් පමණ

පළල ගඟැ පරතෙරැ සිටියෙ" එයින් වදළහ. ඉස්බෙහි අඩ නම් : සැත්තෑ රියනෙකි. කන්ථක අස්රජු කුලවත් අසකු වන බැවින් සැත්තෑ රියනක් පමණ තැන් පනනු පිළිගත හෙයි. කිසි පොතෙකැ "අට්ඨ - උසභවිත්ථාරාය" යන පාඨ ඇත. එය ගනුත් මැ, 'අට ඉෂ්බෙක්' පැවැසෙ. එය ගොස් එක් දහස් එක් සිය විසි රියනෙක් වෙයි. කිසි පොතෙකැ "අට්ඨාරස උසභවිත්ථාරාය" යන පාඨ ඇත. එය ගනුත් මැ, 'අටළොස් ඉස්බෙක්' පැවැසෙ. තෙල පාඨ එකෙකුදු නො වටී. අද ද පවා අසු පැනැ ගිය තැන් ඇසින් දුකැ මැනැ ගත හෙන හෙයිනි. අමාවතුරැ පාඨයෙහි එන 'සිටිකලැ' යනුවෙන් කී ස්ථිතික්‍රියායෙහි කර්තෘ 'අසු' යි දක්විණ. එ "අශීති" යෙහි වැටෙන පද විසින් වරදවා ගැනීමෙන් "අසූඅට ඉස්බෙක්" ගෙතිණ. එයින් වූයෙ කිම? අසු පැනැ ගත් සැත්තෑ රියනක් පමණ පළල තැනෙක් දෙළොස් දහස් තුන්සිය විසිරියනක් පමණ පළල වී යැ. අපි 'අසු' යනු අශ්වවාචක වත් මුත්, අශීතිවාචක නොවන සෙ ගෙනැ පද බිඳැ යෙදුම්හ. "අඩ්ඪ - උසභවිත්ථාරාය" යන අටුවා ප්‍රමාන කොටැ ගෙනැ "අඩ ඉස්බක්" යනු සුදුසු පාඨ සෙ ගතුම්හ.

ඎසන්තානදමනයෙහි මාරයුද්ධය කියන තැනැ "වන දූ, ගසුදූ, රැකුදු එ සෙයින් මැ උපුරා.........." යන වැකියෙහි දී "වන දහසුදු රැකුදු එ සෙයින් මැ උපුරා........." යනු දක්නා ලැබේ. පුස්කොළ පොත්හි දු එ සැටි මැ එයි. "වන ගච්ඡරුක්ඛාදීනි" යනු මෙහි අටුවා වේ. වනත් ගසුත් රැකුත් වෙන වෙන ගත්සෙ අටුවා පාඨයෙන් පෙනේ. 'වන ද, ගසුදූ' න මෙහි 'ද' - කාරයා 'වන' ශබ්දයෙන් ඈත් වැ 'ගසුදූ' යන්න හා සමඟ ළඟ වි යැ. එයින් සිද්ධියට ගිය 'දගසුදූ' යනු දුටු ලියන්නො 'දහසුදූ' යි සකස් කැරැ ගත්හ. සොරතසංස්කරණාදියෙහි එනුයෙ ලියන්නන් කළ එ විපර්‍ය්‍යාසය මුත් යථාර්ථය නොවන බව පෙනේ.

මාරයුද්ධය කියන තන්හි මැ "එ සෙයින් මැ මවන ලද වැලිවැසි දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු පාමුලැ දිවසඳුන්සුණු බවට ගියො. එ සෙයින් මැ මවන ලද සියුම් වැලිවැසි දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු කරා පැමිණැ දිවකුසුම්රොන් බවට ගියො" යනු සොරතසංස්කරණාදියෙහි දක්නා ලැබේ. මෙ දිනැ වාත යැ, වර්ෂ යැ, පාෂාණ ය, ප්‍රහරණ යැ, අංගාර යැ, කුකුල යැ, වාලිකා යැ,

කලල යැ, අන්ධකාර යැ යි නවවිධ වරෂායෙක් වැටිණ. "මෙ නවමහවැස්සෙන්" යි ගුරුළුගොමීහු දු එ බව සඳහන් කෙරෙති. 'වැලිවැසි එකෙකැ, සියුම් වැලිවැසි අනෙකෙකැ'යි වෙන වෙන ගණනට නොහැකි යැ. එහි ද්‍රව්‍යභෙදයක් නොවන හෙයිනි. එ දෙක එක් වත් මැ, සොතසංසකරණාදියෙන් ලැබෙනුයෙ අටමහ වැස්සෙකි. අටුවායෙහි නම් විසින් වෙන් කොටැ වදළ 'කුකුලවර්ෂා' තුබුව මනා තන්හි 'වැලිවැසි' යනු 'හළුවැසි'යි සකස් කැරැ ලුම්හ. එ විටැ අටුවා හා අමාවතුර හා සටිත වෙයි.

ගහපතිදමනයෙහි "කුමහර හට 'කිරිමිල වළමිල' යැයි එ එ තැනින් අළ ධන සියදහසක් කෙළ යැ" යන මෙහි මූලපාඨ නම්: "කුමාරස්ස ඛීරමණිමූලං හොතුති තතො තතො ආහතධනං කොටිසතසහස්සං අහොසි" යනුයි. එයින් වළමිල' යනු කුමරපළඳනා පිණිසැ එලවන වළලු සඳහා අළ මිලසෙ පෙනේ. "ඛීරමණිමූලං" යන මෙහි 'මණිකෙ ගණ්හථ මණිකෙ කියත්. සෙරිවාවාණිජ ජාතකයෙහි එන "මණිකෙ ගණ්හථ මණිකෙ ගණ්හථ" යන තැනැ ගැටපද කරුවන් 'මණික' ශබ්දය වළල්ලෙහි ලා අර්ථ කියූයෙන් 'මණිමූල' යන වළලු මිලසෙ සළකන්නෙ යැ. "වැළ, වල, වළා" යන රූප ද ගැටපදපොත්හි එතියි **ජාතක අටුවා ගැටපදය** ප්‍රකාශයට ලූ ශ්‍රීමත් ඩී. බී. ජයතිලක පණ්ඩිරත්නයෝ කියති. අමාවතුරු පොත්හි දු 'වැල මිල, වළමිල' යන දෙ සැටිය එයි. එයින් 'වළමිල' යනු බැහැරැ ලන්නට කරුණෙක් නැත. සොරතසංස්කරණයෙහි 'වැලමිල' යනු මෙ තන්හි යොද ගත්හ.

"වැලමිල - වැලිකෙළිය සඳහා වුව මනා දෙයට අවශ්‍ය මුදල්; මේ දෙකම සඳහා පපංචසූදනියෙහි යෙදුනේ 'ඛීරමණිමූලං' යන්නෙහි එහි අර්ථය නම් 'කිරිමිල මණිමිල' යනුයි. 'මණිමූල' යයි කීයේ. ආභරණ සඳහා මුදල් යයි හඟිමු" යනු සොරත සංස්කරණයෙහි ලා කළ විවරණ යි. මූලපාඨයෙහි අර්ථ වටහා ගත් කලැ 'වැලිමිල' යන ශුද්ධිය නොපිළිගත හෙයි. 'මණි' ශබ්දය වළල්ලෙහි වැටෙනසෙ 'වළ' ශබ්දය සියබසෙහි 'වළලු' - අරුත් ඇතිසෙ පෙනෙන හෙයින් අපි පැරැණි පොත්හි එන 'වළමිල' යනු මැ ශුද්ධ සෙ සළකම්හ. 'වැලිමිල' යනු මූලපාඨය හා නොසැසැඳෙන හෙයිනුදු පැරැණි පොත්හි නො ලැබෙන හෙයිනුදු අශුද්ධ පාඨයෙකි.

ගහපතිදමනයෙහි "එතෙකුදු හොත් ශස්‍යඵල කැමැත්තාහු ගොඩද් දෙණද් අනුපයෙහිද් බිජු වපුරෙති. වැසි බොහෝ වී නම්. ගොඩ වපුළ බිජු එළ දෙයි. තුබු වැනැ වපුළ බිජු කුණු වෙයි. වැසි මඳ වී නම්, දෙණ වපුල බිජු එල දෙයි. තුබු තැන වපුළ බිජු මියෙයි. සම වැසි වී නම්, තුන් තැනම වපුළ බිජු එල දෙයි. වැසි නැත්නම්, හෝ නිසා ගඟ නිසා වැවළවිල්වල වපුළ බිජු දියෙන් හෝ යෙයි (දියෙන් හෝ එයි)"

තෙල වැකිය පොත්හි අවුල් වැ සිටුනා තැනෙකි. සොරත සංස්කරණයෙහි වේ වයි, මහානාම සංස්කරණයෙහි වේ වයි, එ අවුල නිරවුල් නොවී. මේහ අතිවෘෂ්ටි යැ, මන්දවෘෂ්ටි යැ, සමවෘෂ්ටි යැයි වැසිකල් තුනක් ගෙනැ, ස්ථල යැ, නිම්න යැ, අනූප යැයි කෙත් තුනක් ගෙනැ, අනුබු යන තුන් කෙත කියු බැවින් 'වැසි බොහො වී නම්' යි පටන් ගත් අතිවෘෂ්ටිප්‍රතිඵල පිළිවෙළින් එ තුන් කෙතෙහි ලා කියැ යුතු යැ. පොත්හි එන සැටිය බලත් මැ, එ නොකියනසෙ පෙනේ. " වැසි නැත්නම්, හෝ නිසා ගඟ නිසා වැවළවිල්වල වපුල බිජු දියෙන් හෝ යෙයි. දියෙන් හෝ එයි" යන අගැ කොටස අතිවෘෂ්ටි ප්‍රතිඵල කියන තැනැ තුබුව මැනැවින් අපි ශුද්ධ කොටැ එ තන්හි යොදා ලුම්හ. එවිට අර්ථය සපුරා සිටුනේ යැ. ලියන්නකු ගෙ පමාදෙසෙකින් කැඩී දුර ගිය එ කොටස අර්ථ සම්බන්ද නැති වැ තුබුසෙ දුටු යමකු විසින් "වැසි නැත්නම්" යනුවක් ඇර සාර්ථක කැරුණේ යැ. එසෙ වතුදු, අටුවා හා සමඟ නො සැසැඳෙයි. "දියෙන් හෝ එයි, දියෙන් හෝ යෙයි" යනුදු කිලිටෙහි එරුණු තැනෙකි. වැකියෙහි බැසැ සිටුනා " වැවළවිල්වල" යනුදු දෙෂදුෂ්ට යැ. වැ-වැව් නම්ඃ වාපි යැ. වළ නම්ඃ ආවාට යැ. විල් නම්ඃ තඩාග යැ. මෙ හැම අනූප - (-ජලබහුල භූමි) යි. එයින් මැ එය සටිත වතුදු, බහ්වර්ථය අඟවන 'වල්' යනු ගුරුළුගොමීන් ගෙ බසෙක් නොවේ. ඔවුන් බසෙහි ආධාර බහුවචන කියන විශෙෂරූප නැතියෙනුදු නවීනයන් ප්‍රත්‍යයස්වරූපයෙන් ගන්නා 'වල්' යනු ඔබගෙ වැකියෙහි නොයෙදෙන හෙයිනුදු අපි 'වැවළවිලැ' යනු ශුද්ධරූප කොටැ යෙදුම්හ. එ ද පොත්හි එන පාඨයෙක් මැ යැ. දූන් සැසැඳිලි කරනුවන් පිණිසැ අටුවා හා සමඟ ශොධිත වාක්‍යය දක්වම්හ.

"සස්සඵලං ආසිංසමානා තීසුපි ඛෙත්තෙසු බීජං වපන්ති. තත්ථ අතිවුට්ඨිකාලෙ ථලෙ සස්සං සම්පජ්ජති. නින්නෙ පූතිකං හොති. අනූපෙ නදිං ච තළාකං ච නිස්සාය කතං ඔඝෙන වුය්හති. මන්ද වුට්ඨිකාලෙ ථලෙ ඛෙත්තං විපජ්ජති. නින්නෙ පන ථොකං සම්පජ්ජති. අනූපෙ න සම්පජ්ජතෙ'ව. සමවුට්ඨිකාලෙ ථලෙ ඛෙත්තං ථොකං සම්පජ්ජති. ඉතරෙසු සම්පජ්ජතෙ'ව" යනු අටුවා යැ.

"ශස්‍යඵල කැමැත්තාහු ගොඩැද් දෙණැද් අනුබුයෙහිත් බිජු වපුරති. වැසි බොහො වී නම්, ගොඩැ වපුළ බිජ් ඵල දෙයි. දෙණැ වපුළ බිජ් කුණු වෙයි. හො නිසා ගඟ නිසා වැවළවිලැ වපුළ බිජ් හො දියෙන් යෙයි. ගඟ දියෙන් හො යෙයි. වැසි මඳ වී නම්, දෙණැ වපුළ බිජ් ඵල දෙයි. තුබු තැනැ වපුළ බිජ් මියෙයි. සම වැසි වී නම්, තුන් කෙතැ මැ වපුල බිජ් ඵල දෙයි" යනු අනුවාද යි.

උපාලිදමනයෙහි "කන් හුරු කොටැ ගෙනැ ඇවිදුනෙ" යන මෙ තැනැ 'හුරු කොටැ - ගෙනැ' යනු උචිතාර්ථයක් දියැ හෙන පාඨයක් වුව ද, 'රැකොටැ' ගෙනැ' යන පාඨය ශුද්ධ සෙ සළකන්න් යැ. **භික්ෂුදමනයෙහි** දු 'රැකොට-ගෙනැ' යන පාඨය එයි. එහි දී පුස්කොළ පොත්හි එන පාඨාන්තරයකුදු නුදුටුම්හ. 'රැකොටැ' යනු 'රැකුර' ධාතුයෙහි පූර්වක්‍රියා නිපාතයෙකි. **ධම්පියාඅටුවා** ගැටපද සන්නයෙහි **තිස්සත්ථෙර** වස්තුයෙහි "පට්ඨපෙසි, රැකුළු" යි අර්ථ කිහ. එහි **විබ්භන්තක** වස්තුයෙහි "පට්ඨපෙත්වා, රැකොට" යි අර්ථ කීහ. මෙසෙ 'පට්ඨපෙසි, පට්ඨපෙත්වා' යන දෙ තැනැ පිළිවෙළින් 'රැකුළු, රැකොට' යි කී සැටියෙන් රැකුර ධාතුයෙහි රූප නැඟෙන සැටි දු පෙනේ. මාතෘභාෂායෙහි අසංඛ්‍යපූර්වක පදයක් මිසැ සෙසු තැනක් පිණිසැ රැකුරධාතුයෙන් අරුත් කියුසෙ නුදුටුම්හ. එයින් 'රැ+කර' - යන ප්‍රකෘති දෙක එක් වැ ගෙනැ 'රැකුර' ධාතු සිද්ධ යැයි ද, 'කර' ධාතු හට අතිශයර්ථයක් දෙන්නට 'රැ' - යන ප්‍රකෘතිය ළඟ වැ සිටුනේ යැයි ද සැළැකියැ හෙයි. 'රැ' - යනු උපපද කොටැ සිටුනා 'කර' ධාතු මෙහි පෙනෙතුදු, සිද්ධාන්ත සංග්‍රහයෙහි දි නිෂ්පන්න ප්‍රකෘති විසින් දුටහ. සියබසෙහි අලංකාරාර්ථ කියන 'ලකුර' ධාතු ද මෙබඳු තැනෙකි. 'රැ' - යන මෙයින් කර ධාතු හට දෙන අර්ථාතිශය නම්ඃ නතු කිරීම්, නඟා ලීම්, පටන් ගැනුම් ආදිය වේ. 'ආරොහ, ආරද්ධ' ආදි පද 'රැ' - ශබ්දයෙහි ප්‍රභවයෙහි ලා සැළැකියැ හෙන හෙයිනි. "කන් රැකොටැ

- ගෙනැ" යනු යෙදුණේ 'ඔහිතසොත' යන මෙහි අරුත් දක්වනු පිණිසැ යැ, පොත්හි පාඨ කිහිපයක් එතුදු, එයින් ශුද්ධපාඨය නම්: 'රැකොටැ - ගෙනැ' යනු යි. සොරත සංස්කරණයෙහි "කුරු කොට ගෙණ" යනුත් මහානාම සංස්කරණයෙහි "කරුකොට ගෙන" යනුත් කියති.

ගහපති දමනයෙහි අගැ "ආදි ශබ්දයෙන් දසමගහපතිසිටිනුදු" යන තැනැ 'දසම' නම් ගහපතියකු කියයි. 'දස මහගහපති' යි අන් සැටියෙකින් ලියා-ගත් කිසි කෙනෙක් ගෘහපතීන් දශ දෙනා සොයමින් අද ද පවා වෙහෙස ධරත්. ධර්මප්‍රදීපිකායෙහි: "උපාලි ගහපති යැ, පොතලිය ගහපති යැ, විසාඛ ගහපති යැ, දසම ගහපති යැ, සුදත්ත පණ්ඩිතයො" යි දසම ගහපති වෙන මැ කී හෙයින් අපි එය වෙනස් කරන්න නො සිතුම්හ. ගුරුළුගොමීන් දුටු 'දසම' යන් ශොධකයො නො දැකැ 'දස මහගහපති' යි තමන් මැ මවා-ගත් ගනඳුරුයෙහි පිළිසරණට එළියකුදු නො ලැබැ ඇවිදුති.

බ්‍රාහ්මණදමනයෙහි "සත්ත ච අජසතානි සත්ත ච උරබ්භසතානි" යන පෙළ පිණිසැ "සත් සියක් එළුවන් සත් සියක් එළුදරු මැඬවුන්" යනු පොත්හි එන සැටි යැ. "එළුදරුමැඬවුන්, එළුනාම්බන්" යි ගැටපදකරුවෝ අර්ථ ද කියති. "තරුණමෙණ්ඩකා" යනු පෙළෙහි ලා අටුවා ආ සැටියි. 'ළදරුමැඬවුන්' යනු "එළුදරු මැඬවුන්" යි අව්‍යක්ත ලෙඛකයන් අතින් කිලිටි වැ ගියසෙ එයින් පෙනේ. අපි 'ළදරු මැඬවුන්' යි ශුද්ධියට ගතුම්හ. එ විට 'තරුණමෙණ්ඩකා' යි අටුවාහි වදළ අර්ථය යෙදේ. බ්‍රාහ්මණදමනයෙහි අගැ 'එළුපැටවුන්' යි එය මැ අන් වචනයෙකිනුදු කියත්. පුස්කොළපොත්හි 'ළ-එ' දෙ අකුරු බෙහෙවින් එකාකාර වැ සිටුනා හෙයින් 'එදරු' යි ලියැ වී ගිය පාඨය දුටු ලියන්නන් 'එ' - කාරය හෙළා 'එළුදරු' යි ලියා-ගත්සෙ මිසැ ගත මනා දැයෙක් නැත.

බ්‍රාහ්මණදමනයෙහි "බුදුනට ඇඳිලි බැන්දහු ළ දෙ ගත්තාහ" යන මෙහි 'ළ දෙ යනු 'ලද' යි පොත්හි එයි. සොරත සංස්කරණය පිණිසැ කළ ගැටපදයෙහි "ලද, අන්‍යලබ්ධි" යි අර්ථ ද කියති. මූල පාඨය හා අනුවාදය හා ළං කොට බලත් මැ, මහත් වරදක් මෙහි ඇතිසෙ පෙනේ.

1

"යෙ තෙ උභතොපක්ඛිකා තෙ එවං චින්තයිංසු. "සචෙ නො මිච්ඡාදිට්ඨිකා චොදෙසන්ති, කස්මා තුම්හෙ සමණං ගොතමං වන්දිත්ථා 'ති'? තෙසං, 'කිං අංජලිමත්තකරණෙන'පි වන්දිතං නාම හොතීති' වක්ඛාම. සචෙ නො සම්මාදිට්ඨිකා චොදෙස්සන්ති, 'කස්මා භගවන්තං න වන්දිත් ථා'ති? තෙසං, 'කිං සීසෙන භූමිං පහරන්තෙනෙ'ව වන්දිතං හොති, නනු අංජලිකම්මම්පි වන්දනා එවා'ති" යනු මූලපාඨයි.

"එහි බුදුනට ඇඳිලි බැන්දහු ළ දෙ ගත්තාහ. ඉදින් මිසදිට්හ ගත්තාහු, 'තෙපි මහණ ගොයුම්හු වැන්දුව?'යි කීහු නම්, 'ඇඳිලි බැඳි මාත්‍රයෙකින් වැන්දුවමො ද?' යම්හ. සම්දිට්හ ගත්තාහු, 'බුදුන් කුමට නො වැන්දුව?'යි කීහු නම්, 'හිස බිමැ පහරවා මැ වැන්ද මනා ද? අත් නඟා වඳුනෙ වැඳුම් නො වෙද?' යම්හ' යි ඇඳිලි බඳහු" යනු අනුවාදයි.

ඇතැම් බමුණන් හා ගහපතිහු බුදුන් වැඳැ එකක් පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු බුදුන් හා සාරාණිය කථා බැණැ එකත් පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු බුදුනට ඇඳිලි බැඳැ එකත් පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු නම් ගොත් කියා එකක් පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු නො බැණැ එකත් පස් වැ හුන්හ. මෙයට වෙන වෙන හෙතු දක්වමින් "එහි බුදුනට ඇඳිලි බැන්දහු ළ දෙ ගත්තාහ" යනු කියත්. මිසදිටුවන් ඇසුව, 'මෙසෙ කියම්හ' සම්දිටුවන් ඇසුව, 'මෙසෙ කියම්හ' යි ළ දෙ (-සිත් දෙක) ඇත්තාහු යැ, ඇඳිලි බැන්දහු නම්.

මූලපාඨයෙහි "උභතො පක්ඛිකා" යනු ඔවුන් ගෙනැ කීහ. එහි 'උභතො' යනු 'දෙ' යි සියබසින් මෙහි තැබූහ. මෙ ග්‍රන්ථයෙහි මැ මාතංගකථායෙහිලා "උභතො අනන්තරගෙහවාසිකා" යනු "දෙ එක්බිති ගෙයි ඇත්තො" යි ගත් සැටි දු එය හා සසඳන්නේ යැ. මුලැ දී 'ළ දෙ' යි සිටි ද දෙක 'ළ ද' යි පෙරැළි පසු 'ලද' යි එක් පදයක් වැ මූලරූපයෙන් අන් අතෙකැ ගිළිණ.

රාජදමනයෙහි "උවකමු දෙළෙක තිට උපන්නෙ යැ" යන මෙහි ලා මහානාම සංස්කරණයෙහි 'සැවකමු' යනුත් සොරත සංස්කරණයෙහි 'සුවකමු' යනුත් යොදති. එයින් 'සැවකමු' යනු අමාවතුරු පුස්කොළ පොත්හි දක්නට ඇත ද, 'සුවකමු' යනු දක්නට නො ලැබිණ. "සැව කමු, සවකමු, සව්කම්, සැළුවකමු" යනාදි නානාරූප පොත්හි ඇත.

අපි 'උවකමු' යනු ශුද්ධරූප සෙ සළකම්හ. මෙ ග්‍රන්ථයෙහි නාගදමනයෙහි එන "මහණ ගොයුම්හු ගෙ රූපයෙහි අග්පත් සිරිරු දැකැ කිසි මිනිසෙක් උපක්‍රම නොනිස්සැ" යන පාඨයෙහි 'උපක්‍රම' (-උවකමු) යනු කැඩුම් බිඳුම් ඈ විසින් ලේ සලන ක්‍රියායෙක් වෙයි.

ධම්පියාඅටුවාගැටපදයෙහි "විදුරු නොබිඳෙතුදු අවුවෙහි තුබුව, හුණු තවාහි වන සෙයින් උවකුම් හමියෙහි නොබිඳෙතුදු අන්තශ් චලන මාත්‍රයෙක් වේ"යි දෙව්දත් තෙරුන් වත්හි එන මෙ වැකියෙහි දු 'උවකුම්' යනු කැඩුම් බිඳුම් පිණිසැ කරන ක්‍රියාහෙලි ලා යෙදිණ. පාළියෙහි දු 'උපක්කම' ශබ්ද ආයුධාදීන් ලේ සලන්නට දෙන පහර කියයි. ශාස්ත්‍රයෙහි 'උපක්‍රම' ශබ්දය චිකිත්සායෙහි දු පළට වේ.

"වෙදු ගෙන්වා - ගෙනැ රත් සැතින් දසරුව පළවා රන් තැටියෙන් ලේ ගෙනැ දිය හා මුසු කොටැ පොවා - ලී යැ" යන මෙයින් දෙළ සන්හිඳුණුසෙ පැවැසිණ. 'උවකමුදෙළ' එයින් මෙහි සටිත වෙයි. රජු ගෙ සිරිර සැත්කැමින් බිඳුණු හෙයිනුදු එයින් මැ චිකිත්සාවට පාත්‍ර වූ හෙයිනුදු එහි 'උපක්‍රම' යෙක් ඇත. එයින් එ දෙළ 'උවකමුදෙළ' නම් වී. උවකමුදෙළක් වූයෙන් මැ "නෛමිත්තිකයො එ ගබ රඳු සතුරු දරුයෙකැ, ඔහු විසින් රජ නස්සි යි කීහු. "යන අනාගත ඵල කථනය ද මෙහි සැසැඳේ. සොරත සංස්කරණයෙහි දී ප්‍රමාණපාඨ විසින් ගත් පූජාවලියෙහි එන 'සුවකමු' යන පාඨය ද 'උවකමු' යනු මැ වියැ හෙයි. එහි බන්ධුලමල්ලයන් ද දෙළ සන්හිඳුවන්නට උපක්‍රමයක්-ලේ බිඳීමක් මැ කළ හෙයිනි. පූජාවලිකාරයන් අමාවතුරෙහි එන නොඑක් දෑ පැහැරැ ගත්සෙ පෙනෙන හෙයින් ඔවුන් අමාවතුරෙන් උදුරා-ගත් 'උවකමුදෙළ' යන පදය ලියන්නන් 'සුවකමුදෙළ' කළහ යි සිතියැ හෙයි. පූජාවලිය කරන අවධියෙහි දු අමාවතුරෙහි ලිපිදෙෂ වශයෙන් එ පාඨය තිබියැ හැකි/ද වෙයි. පූජාවලියෙහි එන 'සුවකමු' යන මෙහි දු අමාවතුරෙහි පාඨාන්තරයන් කෙරෙහි එන 'සැළුවකමු' යන මෙහි දු 'උවකමු' යන්න ගිලී ඇත. පාළියෙහි 'උපක්කම' ශබ්දයත් අමාවතුරෙහි මැ 'උපක්‍රම' ශබ්දයත් ලේ බිඳීම කියනු පිණිසැ එළියෙහි මැ ඇත.

අඟුල්මනයෙහි "ශිල්පසමහරයට උපචාර යැ" යන තැනැ " සංහාරයට, සමාහාරයට, සම්භාරයට" යනාදි නානාරූප පොත්හි ඇත. සොරත සංස්කරණයෙහි දී 'ශිල්ප සංහාරයට' යනු යෙදුව ද,

ගැටපදයෙහි දී 'ශිල්පසම්භාරයට' යි සකස් කැරැ-ලූහ. පරිබ්‍රජාක දමනයෙහි "සමහරයෙහි හුනස්නෙන් නැඟී" යන තැනක් යක්‍ෂදමනයෙහි "ගාථාව සමහර දූ" යන තැනත් භික්‍ෂුදමනයෙහි " සමහරයෙහි මහත් කොටැ සාධුකාර දුන" යන තැනත් ගහපතිදමනයෙහි "බණ සමහර කළ කලැ" යන තැනක් මෙ වචනය යෙදිණ. මෙ හැම තැනැ 'සමහර' යන පදය පර්‍ය්‍යවසානය කියයි. ශිල්ප සමහරයට උපචාර යැ" යන මෙහිදු ශිල්පයා ගෙ පර්‍ය්‍යවසානය කියයි. ශිල්ප සමහයට උපචාර යැ" යන මෙහිදු ශිල්පයා ගෙ පර්‍ය්‍යවසානය මැ කියන හෙයින් "සමහර" යන පාඨය මැ අපි යොද-ලූම්හ. "පරියොසානුපචාරො" යනු මෙ තන්හි අටුවා යැ. එයිනුදු අප ගත් සෙ සටිතෙ වෙයි. ගුරුළුගොමින් 'ගමන්ශ්‍රම, පුත්‍රසනා' ආදි විසින් මිශ්‍ර කොටස් පදසටනා කෙළෙත් මෙහි දූර්සටයෙක් ද නැති.

අඟුල්දමනයෙහි අගැ "කෙළ දරුවන් කෙළකන්සුණු මහ තෙරුන් අතැවැසි නවසියක් සොරුනුදු" යන මෙ තැනැ දී 'කෙළරුවන් කසුබු' යනුවක් මහානාම සංස්කරණයෙහි එයි. සොරත සංස්කරණයෙහි 'කෙළරුවන් කල' යනුවක් එතුදු, ගැටපදයෙහි ලා 'කෙළකන් සෝණ' යි ගත මනා සෙයට කරුණු කියති. පොත්හි "කෙළරුවන් කල, කෙළරුවන් කෙළ, කෙළරුවන් කසුබු" යන පාඨ වෙන වෙන දක්නට ඇත. හැම පොතෙකැ මැ 'කෙළරුවන්' යනු එක සේ සිටුනේ යැ. එක සේ සිටුනා පාඨය හා 'කෙළ, කසුබු' යන ඉතිරි පාඨ හා පෙළ ගසා සකස් කළ කලැ 'කෙළරුවන් කෙළ කසුබු' යනු සිද්ධ වෙයි.

'මෙහි අගැ 'සුබු' යි සිටුනේ, 'සොණ' ශබ්දයෙහි තද්භවප්‍රකෘති වන 'සුණු, යනුයි. 'කෙළක' යි සිටුනේ, 'කොටිකණ්ණ' ශබ්දයෙන් ආ 'කෙළකන්' යනුයි. 'කෙළරුවන්' යි සිටුනේ, 'කෙළදරුවන්' යනුයි. මෙසේ අකුරු නැස්මෙනුදු පෙරැළීමෙනුදු විලුප්ත වැ ගිය පදවැළ සස් කැරැ-ගත් කල්හි කාලීපුත්‍ර කොටිකණ්ණසොණ යන සංඥනාමය සිද්ධ වේ. වැකියෙහි කියන සොරමුළ කොටිකණ්ණසොණ තෙරණුවන් ගේ බණ අසා ඔබ අතැවැසි වූසෙ අටුවායෙහි වදරති. සොණමහතෙරහු ශාසනයෙහි සුවිශ්‍රැත මහොපාසිකාවක වන කාලිය ගේ පුතණුවෝ යැ. එයින් අපි "කෙළ දරුවන් කෙළකන් සුණු මහ තෙරුන්" යි ශුද්ධියට නඟා-ලූම්හ.

තාපසදමනයෙහි "ධම්දෙසුන් නිමි කලැ ඒ ඒ රටැ සිටැ, තව්සන් අනු වැ ආ මිනිස්හු බුදුන් ගෙ අනුභාවයෙන් තමන් තමන්ගෙ ගම් නියම්ගම් ආදියැ පැනුණුහු" යන වැකියෙහි අගැ 'ආදියැ පැනුණුහු' යන තැනැ සොරත සංස්කරණයෙහි 'ආදියට පැමිණුනුහු" යි සිටුනේ යැ. වටාලා තමන් තමන්ගේ ගම් නියම්ගම් ආදියට පැමිණෙනු පිණිසැ බුදුන් ගේ අනුභාවයෙන් කම් නැත. එය නැත ද, ස්වශක්තියෙන් ආ ඔහු හැම ගම් බලා යෙත් මැ යැ. බුදුන්ගේ අනුභාවයෙන් වන දූය පෙළහරක් වුව මැනැවින් 'ගම් නියම්ගම් ආදියැ පැනුණුහු'යි කිව මැනැවැ, 'පැණුනුහු' යන පාඨය කරුණු නොදත් ලියන්න්න අතින් 'පැමුණුනුහු' යි වැරැදි සෙ යෙදිණ. මෙහි මූලපාඨය හා සසඳත් මැ, එ වරද හෙළි වෙයි. "නිට්ඨිතාය පන ධම්මදෙසනාය තතො තතො ආගතා මනුස්සා භගවතො ආනුභාවෙන අත්තනො අත්තනො ගාමනිගමාදීස්වෙ'ව පාතුරහෙසුං" යනු අටුවා යැ. මෙහි 'ගාමනිගමාදීස්වෙ'ච පාතුරහෙසුං' යනු 'ගම් නියම්ගම් ආදියැ පැනුණුහු'යි සියබසින් අනුවාද කොට-ගෙනැ තුබුසෙ සළකන්නේ යැ. එවිට බුදුන් ගේ අනුභාවයෙන් වූ පෙළහර කියැ වෙයි.

භික්‍ෂුදමනයෙහි "කිඹුල්වත් නුවර වැස්සො ද, තොප දින් මැඩුන් කොටගෙ පුරා තුබු කලැ, ඇපි රත්රන් තිල්මිණි කහවනු ගෙනැ මලු පැස් ගෙනැ තොප ගෙ - දෙරැ ඇවිදුනට යමො ද!" යන වැකියෙහි 'දින්' - යනු ශස්‍යමඤ්ජරීන් කියයි. ධම්පියාඅටුවාගැටපදයෙහි සක්වත්හි "දින් දන ඇ නන් නියරහි" යන මෙහි 'දින් දන' යනු ශස්‍යයන් කැපීම කියන තැනෙකි. එහි 'දින්' යි යෙදුණේ, ශස්‍යයන් කියනු පිණිසයි. 'මැඩුන්' - යනු මැඩැ රැස් කළ වී කියයි. 'කොටගෙ යනු කුශූලය කියයි. "තුම්හෙසු කෙට්ඨෙ පූරෙත්වා ඨිතෙසු" යනු මෙහි මූලපාඨයි. 'කොට්ඨෙ පූරෙත්වා' යනු 'කොටගෙ පුරා' යි සියබසින් ගුරුළුගොමීහු අනුවාද කළහ. සොරත සංස්කරණයෙහි ලා 'දින් මැඩුන්' යනු කැපුම් පැගුම් දක්වීමෙකි. 'කොටගෙ යනු පෙර කිරියක් හා ගෙයක් වෙන වෙන ගැනීමෙකි.

භික්‍ෂුදමනයෙහි "යම් කෙනෙක් නිවහලු වැ තිරිසන් ගතියැ සතුන් සෙයින් බුදුරු රැක්හි වුසුහු ද" යන වැකියෙහි එන 'බුදුරු රැක්හි' යනු 'බුහුරු රැක්හි' යි ලියති. සොරත සංස්කරණයෙහි ද එ ලෙස මැ එයි. 'බුහුරු' යනු සිදුරෙහි වැටෙයි. 'බුදුරු රැක්' කිය, සිදුරු ඇති ගස් මිසැ

වෘක්ෂ විශෙෂයක් නොගත හෙන්නේ යැ. එයින් මෙ තන්හි තුබුව මනා විශෙෂවෘක්ෂ' වන 'කොලිවෘක්ෂ' වෙන් වැ නොසිටුනේ වෙයි. 'කොලිය' යන නම 'කොලි' නම් වෘක්ෂ විශෙෂය පිණිසැ කියත් මිසැ සිදුරු ගස් නිසා නො කියයි. ධම්පියාඅටුවාගැටපදයෙහි 'සාකිය කොලිය' වත්හි ලා "කොලරුක්බෙ, කළරුක්හි" යි කී බව මුත් 'බුහුරුරුක්හි' යි නොකී සැටි ද විමසන්නේ යැ. මෙ හැම බලත් මැ, 'කොලරුක්බෙ' යන අටුවාපාඨය ගෙනැ 'බුහුරුරුක්හි' යි අනුවාද කළහයි නොපිළි ගත හැකි යැ. කොලිවෘක්ෂ කියන නම් වැළෙහි 'බදරී' යනුදු ඇත. එය 'බුදුරු' යි සියබසැ සිටි. එයින් "තිරිසන් ගතියැ සතුන් සෙයින් බුදුරු රුක්හි වුසුහු ද" යනු ශුද්ධ ලෙස සළකම්හ. අප සොයා-ගත් පොත් අතුරෙන් ඉපැරැණි පොතෙකැ 'බුදුරු' යනු දක්නට ලැබිණ.

භික්ෂුදමනයෙහි "පැදුන් සක්වළ මුවවිටියෙහි බට බඹ, නීලකිසුණු සමවත් සමවැදූ තිල්රස් විහිදූ, දහදහස් සක්වළැ ඉඳුනිල්මිණි කවජ පොරොවන්නක්හු සෙයින් තමා ආ පරිදි දන්වා, බුද්ධවීථීයැ කිසි කෙනකුන් සිටුනට නෙපොහොසත් බැවින් පාළ මහත් බුද්ධවීථීන් අවුදු, පැදුන් සක්වළ මුවවිටියෙහි මැ ගොස් සිටියෙ යැ." යන වැකියෙහි 'පාළ මහත් බුද්ධවීථීන්' යන පදවැළ 'පාළ මඟක් බඳු විථීන්' යනුවෙන් පොත්හි ඇත.

තෙල කථායෙහි දී බඹහු සතර දෙනෙක් සතර දිගින් අවුදු බුදුන් සඟුන් ගුණ වනා වටා ලා පසු බැස, සිටි තැන්හි මැ සිටියහ. දකුණු පැල උතුරු නන් දිගින් ආ බඹහු බුද්ධවීථීන් ආ සැටි අමාවතුරෙහි මැ කියති. බුද්ධවීථීයැ කිසි කෙනෙක් සිටුනට නොපොහොසත් වෙති. එයින් මැ එ නිරාකුල යැ. එහි සිටිය, එ වීථිය ආකුලව්‍යාකුල වැ ගමනාගමනසම්පන්න නො වෙයි. හැම තැන දෙවියන් විසින් පරිපූර්ණ වූයෙන් යා හෙන මඟෙක් බුද්ධවීථිය මිසැ නැත. එයින් ප්‍රකට-විශද මහත් බුද්ධවීථීන් ආසෙ 'පාළ මහත් බුද්ධවීථීන් අවුදු' යනුවෙන් පැවැසිණ. "බුද්ධවීථි නාම කෙනචි ඔත්ථරිතුං න සක්කා. තස්මා මහතියා'ච බුද්ධවීථියා ආගන්ත්වා" යනු මෙහි මූලය වන 'සංයුක්තනිකායාර්ථකථා' වෙයි. 'මහතියා බුද්ධවීථියා' යන පද ගෙනැ ලියූ 'මහත් බුද්ධවීතින්' යන පාඨය ලිපිදෙසින් අවුල් වැ 'මඟක් බඳු වීථීන්, යන සැටියෙන් පුස්කොළපොත්හි ඇත. මහානාම-සොරත සංස්කරණ දෙක්හි මැ 'මඟක් බඳු වීථීන්' යන එ දෙෂය එයි.

දෙවදමනයෙහි "සක්දෙව්රජහු මිනිස් පියෙහි වසන කලැ යන එන ගමනින් වැදූ වසන හලක් කරවා දුන් පින්කැමින් නිපන්නෙයි" යන වැකියෙහි 'ගමනින්' යනු බැහැර කොට එ පිණිසැ 'මඟින්' යන රූපය කිසි පොතෙකැ එයි. 'ගමනින්' යනු වැරැදිසෙ සිතු ලියන්නන් එසෙ කළහයි සිතම්හ. මෙහි දී කෙනෙක් වැරදි සෙ එහි අර්ථ කීහු:

"යන එන ගමනින් වැදූ වසන හලක්-යන එන ගමන්වලින් වැළකී පිවිස වාසය කරන ශාලාවක්; 'ගමනින්' යනු අවධි විභක්ත්‍යන්ත පදයෙකි. මෙය උපාත්තවිෂය (අධ්‍යාහාර කරන ලද ක්‍රියාව විෂය කොට ඇති) අවධියි. ....කිසි අවධියෙක් අධ්‍යාහාර කරන ලද ක්‍රියාව විෂය කොට පවතී. 'වලාකුළින් විදුලිය බබළයි' යන තන්හි මෙනි. 'වලාකුළින්' යන අවධිය 'නික්ම' යන අධ්‍යහාර ක්‍රියාව විෂය කොට පවතී. 'ගමනින් වැඳ යනු ද මෙසේ මැයි."

ඔවුන් කළ තෙල පරිකථායෙන් 'ගමනින්' යන පදය ගෙනැ අර්ථ පරිකල්පනා කළ අයුරු විශද වතුදු, එ අප සිත් නො ගන්නේ යැ. ධම්පියාඅටුවා ගැටපදයෙහි "ගමිකස්ස; ගමනී හට" යනුදු (232 පිට) " පදගාමෙහිඃ පයෙළියෙහි ගැමනින්" යනුදු (176 පිට) ජාතක අටුවා ගැටපදයෙහි "අද්ධික මනුස්සො, ගමනී මිනිසෙක්" යනුදු (232 පිට) සිඛවළඳවිනිසෙහි "ගමනීවැ සඟවනු ආදි නො කොට උවසර හිමි එක් පසෙකින් ඉක්මෙ නම්" යනුදු (48 පිට) ධම්මපදපුරාණසන්නයෙහි 'පණ්ඩුපලාසො 'ච' යනාදි ගාථාවට ලියූ "ගමනි මිනිසුන් ගෙ පූපාපූප ලුණු පුලුපු සාල් බත් ආදී මාර්ගෝපකරණ මෙන්" යනු දූයි මෙ ආදි ජෙකප්‍රයොග ගනුත් මැ, සියබසෙහි 'ගමනී' සදින් යන එන මැඟින් කියනසෙ පෙනේ. ගමන්හි යෙදෙනුයෙ 'ගැමනී' නම් වෙයි. එයින් යන එන මාර්ගිකයනට වැදූ වසන හලක් කැරැලූ බව අමාවතුරැ පාඨයෙන් සළකන්නේ යැ.

දෙවදමනයෙහි "සක්දෙව්රජහුගෙ පරිචාරිකාවො මහතෙරුන් දැකැ සුහුරක්හු දුටුව, ණියක සෙයින් විළී ඇති වැ, තමන් තමන්ගෙ අපවර කයට වැදූ දෙර අඩවළ කොටැ බලා සිටියො" යන වැකියෙහි 'සුහුරක් දුටු බෑනියක සෙයින්' යනු සොරතසංස්කරණ යි.

"බෑනියක - යෙහෙළියක, ලේළියක; 'බෑන' 'භාගිනෙය්‍ය' ශබ්දයෙන් බිඳුනේය. 'භගිනිය' (-සහෝදරිය) ගේ දරුවා' යන අර්ථයි. සහෝදරිය ගේ දුව බෑනි (-ලේළි) යි. සහෝදරිය ගේ දරුවා නුවුව ද,

දුවගේ හිමියාට ද 'බෑන" සඳ ව්‍යවහාර කරනු ලැබේ. එහෙයින් සහෝදරිය ගේ දුවක නුවුව ද පුතාගේ බිරින්දට ද 'බෑනි' යි සුහුරා විසින් කිය හැකි වේ. ලේළියට 'බෑනි' යි යෙදූ අන් තැන්ක නො දක්කෙමු." යනු සොරත සංස්කරණයෙහි ගැටපද යන්නයි.

මහානාම සංස්කරණයෙහි "සුහුරක්හු දූටු බෑනියන් සෙයින්" යනු එයි. "සුහුරක්හු දූටු මණියක් සෙයින්, සුහුරක්හු දූට වණියක්හු සෙයින්, සුහුරක්හු දූටු මැණියන් සෙයින්" මෙ ආදි පාඨ ද පොත්හි ඇත. මෙ අනුවාදයෙහි මූලය සූත්‍රපර්‍ය්‍යාප්න පාඨයෙකි. "අද්දසාසුං ඛො සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස පරිචාරිකායො ආයස්මන්තං මහා මොග්ගල්ලානං දූරතො'ච ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන ඔත්තප්මානා හිරියමානා සකං සකං ඔවරකං පවිසිංසු, සෙය්‍යථාපිනාම සුණිසා සසුරං දිස්වා" යනු සූත්‍රපාඨ යි. මෙහි "සෙය්‍යථාපිනාම සුණිසා සසුරං දිස්වා" යනු "සුහුරක්හු දූටුව, ණියක සෙයින්" කියා සිය බසින් අනුවාද කළහ. පොත්හි එන 'වණියක්හු' යන පදයෙහි 'ව' - කාරය නම්, 'දූටුව' - යන පදයෙහි අග සිටිය මනා 'ව' - කාරය වෙයි. ලියන්නන් එය 'ණියක්' යන පදය හා ළං කැරැ ලියුයෙන් 'වණියක්' යනු සිද්ධ වී යැ. පසු වැ එය 'මණියක්, 'මැණියක්, මැණියන්' යි නොඑක් ලෙසින් පෙරැළිණ. ධම්පියාඅටුවා ගැටපදයෙහි විශාඛා උපාසිකා වත්හි "සුණිසාය, ණියන් ගෙ" යනුදු බ්‍රාහ්මණපුත්ත වස්තුයෙහි "සුණිසා, ණිහි" යනුදු විඩූඩභයා ගෙ වත්හි "ද්වත්තිංස සුණිසා. දෙතිස් ණින්" යනුදු කුක්කුටමිත්ත වස්තුයෙහි " සසුණිසං, ණින් හා සමඟ" යනු දූයි ඡෙකපාඨ දක්නට ඇතියෙන් පාළියෙහි වදළ 'සුණිසා, යන පදය 'ණියක' යි ගත්සෙ විශද වැ පෙනේ. එයින් නිරවුල් කොටැ ලේළිය පැවැසෙ. 'බෑණි' යනු කපොලකල්පිත වත් මුත් පොත්හි නැත.

බ්‍රහ්මදමනයෙහි "මරහු ගරහා බඹුන් ගරහා" යන පාඨය "බඹපුත් ගරහා බඹුන් ගරහා" යන සැටියෙන් සොරත සංස්කරණයෙහි යෙදිණ. මහානාම සංස්කරණයෙහි දූ එ සැටි මැ එයි. පොත්හි 'බඹහු' යනු මිසැ 'බඹපුත්' යනු නැත. එක් මැ වැකියෙහි බඹුන් වුව මැනැවැයි දෙ තැනෙකැ නො වුව මැනැවින් එක් තැනක් 'බඹපුත් වුව මැනැවැයි සිතුවන් කළ පෙරැළීමෙකි. "පජාපතිගරහකා" යනු මෙහි පෙළයි. පජාපතිහු කෙරෙන් බ්‍රහ්මයා වෙන් කොටැ - ගෙනැ මූලපරියාය සූත්‍රයෙහි දූ වදළහ. "මාරො පජාපති" යනු එහි අටුවායි. එයින් අපි පොත්හි එන 'බඹහු' යනුත්, ඒ ඒ සංස්කරණයෙහි හෙළා ගත් 'බඹපුත්'

යනුත් බැහැරැ කොට 'මරහු' යනු යෙදුම්හ. මුලැ දී සිටි 'මරහු' යන්න කල් යත් යත්, ලියන්න් විසින් 'බඹහු' යි පෙරැළිණි. පසු වැ එ ඒ ශොධකයන් විසින් 'බඹපුත්' යි පෙරැළිණි. පෙළ ගෙනැ පරීක්‍ෂා කරත්, තෙල පෙරැළිය කළසෙ පෙනේ.

බ්‍රහ්මදමනයෙහි "උහු දැකැ බඹහු 'මෙ බකබ්‍රහ්ම විමන්හි හැලෙයි, කප්රුක්හි හැලෙයි, උළුළයෙන් හිඳි. තො 'අතුරුධන් වීමි' යි සිතුයෙහි'යි පරිහාස කළහැ. හෙ බඹුන් විසින් පරිහාස කරන ලද්දෙ දළ බුන් සපක්හු සෙ තෙජ නැති වී යැ" යන වැකියෙහි බඹුන් කළ කී දෑ බුදුන් කළ කී දෑ ලෙස සොරත-මහානාම සංස්කරණ දෙක්හි මැ එයි. දීර්ඝ කාලයෙකැ සිට පුස්කොළ පොත්හි එන ඒ මහ වරද එ ලෙස මැ ගන්නේ, ශොධනයෙක් නොවේ. එයින් අපි අටුවාපාඨ බලා යථාභූතාර්ථය දක්වා ලුම්හ.

මෙහි සඳහන් කළ තැන් තබා මතු කියන තැනුදු විමසන්නේ යැ. අන්‍යයන් ගේ සංස්කරණයෙහි එන පාඨ පළමු වැ දක්වා අප ගේ සංස්කරණයෙහි එන පාඨ දෙවනු වැ මෙහි කළු අකුරින් දක්වම්හ:

"මහදෙර" යනු **පහාදෙර** (11 පිට) "ලොධාහි එක්හෙලි වියැ" යනු **ලොධා එක් හෙළි වියැ** (13 පිට) "**පස් පියුමෙන් සැදී, සත්රුවැන් මුවා පොකුණෙහි**" යනු **පස්පියුමෙන් සත් රුවන්මුවා පොකුණෙහි** (16 පිට) "ජව ඇත්තෙ යැ" යනු **ජව ඇත්තෙ යැ, සව්සුදු** (18 පිට) "අට සැට දහසක්" යනු **අටසැට සුවහසක්** (20 පිට) "උලෙල වී" යනු **ඇළල වී** (21 පිට) "නව යොදුන්" යනු **උසායෙහි නව යොදුන්** (27 පිට) "**දසදහසක් යොජනෙහි පටන් ගෙන**" යනු **දහසක් යොදුනෙහි පටන් ගෙන** (27 පිට) "විදුව" යනු **බඳුව** (27 පිට) "බුදුනට මෙ සෙනස්න තිසි ය" යනු **බුදුනට තිසි සෙනස්නැ** (39 පිට) "ළඳරුවන් හා ළඳැරියන්" යනු **ළඳරු ළඳරු දරුවන් හා දූරියන්** (42 පිට) "හැදවුව" යනු **හැදහුවාට** (48 පිට) "දෙවියන් හළ දෙරින්" යනු **දෙවියන් වළ දෙරින්** (48 පිට) "ඇතක්හු සෙයින්" යනු **සෙ-ඇතක්හු සෙයින්** (55 පිට) "බුදුන් දුටු කලැ ම පහන්නාහු දු වඳිත්මැ යැ. නොපහන්නා හුදු බොහෝ සේ වඳිත් මැ යැ. වඳනාහු කවර කරුණෙන? යත්" යනු **බුදුන් දුටු කලැ මැ පහන්නාහු දු නොපහන්නාහු දු බොහොසෙ වඳිත් මැ යැ. නොවඳනාහු ඇලුප්හ**

(56 පිට) "ප්‍රසන්න විසිතුරු ව්‍යාකරණ" යනු විසිතුරු ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණ (59 පිට) "මුදුනෙහි දිය එව" යනු මුව සලා මුදුනෙහි දිය එවැ (61 පිට) "වරදෙක් නම් නොවේ කැමවූ තැනින් මත්තෙ සෙත්ම වෙයි" යනු වරදෙක් නම්, හෙ වැඳැ කැමවු තැනින් මත්තෙ, සෙත් මැ වෙයි (64 පිට) "ගච්ඡයො නම් වලැ වෙති" යනු ගච්ඡයො නම් වනළැ වැ වෙති (74 පිට) "එ බත් වළඳ කරන්නාහු කන්නාහු බොන්නාහු හෝ වෙති" යනු එ බත් වළඳන්නාහු බොන්නාහු යම් තැනෙක්හි ලැබෙති, (80 පිට) "හවත්හු ගෙ" යනු භගවත්හු ගෙ (87 පිට) "මම් මුල ම කීමි" යනු මම් මුහු වැළැකීමි (90 පිට) "පහය වටා සත්පවුරු සත් දෙරටු යැ" යනු පහය වටා පවුරු, සත් දෙරොට්යැ, (90 පිට) "එළුදරුමැඩවුන්" යනු ළඳරු මැඩවුන් (95 පිට) "සුවාසුදහස් සුවාසුදහස් පමණ දෙව්මිනිස්හු දු" යනු සුවසුදහස්සත්හු දු අපමණ දෙව් මිනිස්හු දු (98 පිට) "සැරියුත් මහමුගල් මහසුබ් ඈ මහණ බමුණො" යනු සැරියුත් මහමුගලන් මහසුබ් ඈ බමුණො (98 පිට) "ඇතැම්හු පැන පුළුවුස්නට ගොස් තමන් විසජන්නට පැන නොපොහොසත්සෙ සිතා නො පිළිවිස නො බැණ හිඳිති" යනු ඇතැම්හු පැන පුළුවුස්නට ගොස් තමන් පැන විසජුන් පිළිගන්නට නොපොහොසත්සෙ සිතා නො පිළිවිස මැ නො බැණැ හිඳිති (98 පිට) "වුසුසෙ" යනු ඉවැසුසෙ (100 පිට) "යානයක්" යනු යානයන් (120 පිට) "අනෙක් අශ්වායන රථයාන ඇත ද" යනු අනෙක අශ්වයාන රථයාන ඇත ද (120 පිට) "ජීවකය, මා නො නස්හි දූ යි" යනු ජීවකය මා නො නස අභය දෙයි (123 පිට) "හන් සළු පෙළා පියන පමණ විය" යනු සළු පෙරළා පියන පමණ වියැ (123 පිට) " පෙරට මොහු" යනු පෙරටහු (124 පිට) "දෙස් දෙති" යනු දෙස් දෙසති (126 පිට) "ගර්ග" යනු භර්ග (130 පිට) "ශිල්පසංහාරයට" යනු ශිල්ප සමහරයට (131 පිට) "වෙදහම්" යනු වෙද්දම් (140 පිට) "ඒ ඒ කුලගෙහි" යනු එකෙකිකුලගෙහි (145 පිට) "සමාහාරයෙහි" යනු සමහරයෙහි (148 පිට) "නුවර හුන්නා වූ නොමඳ මිනිස්සු නික්මුනහ" යනු නුවර හුන්නවුන් මැදූ වැ මිනිස්හු නික්මුණහ (157 පිට) "පස්කෙළි කෙලිමින්" යනු පස් කෙළිමින් (158 පිට) "වෙදනාවත් වැ" යනු වෙදනා මහත් වැ (165 පිට) "සතුරහු වණන්නෙ තමා මැ හුවා ද" යනු සතුරා හුවන්නෙ තමා මැ හුවා ද (170 පිට) "වහන්සේ වහන්සේ පියා යෙමි" යනු වහන්සෙ පියායෙමි (173 පිට) "සුනක්ඛත්තය, විශාලා නුවර මොහු පෙර තුණුරුවන්හි ගුණ කියන කලැ මුව නො පොහොයි." යනු

සුනක්ඛත්තයා විසාලා නුවර වැද පෙර තුණුරුවන්හි ගුණ කියන කලැ මුව නො පොහොයි. (174 පිට) "රහමස්මුත් බත්" යනු රහමස් මිසැ, බත් (179 පිට) "උත්තමපුරුෂයන් හා වාදයට නොනිස්ස හට දු ප්‍රශංසා වේ" යනු උත්තම පුරුෂයන් හා වාද කොට නොනිස්ස හට දු ප්‍රශංසා වෙ (181 පිට) "අරම්පසතැ" යනු අරම්පසනැ (184 පිට) "අඳුබඳනෙක්හි" යනු අඳුබානෙක්හි (184 පිට) "පාථීකපුත්‍රයා ගේ සමාගමයට රැස් වූ නුවටනුදු, ආදි ශබ්දයෙන් ගත් නුවටනුදු නුවටලද ගත් නොයෙක් දහස්නුදු" යනු පාථීකපුත්‍රයාගෙ සමාගමයට රැස් වූ ආදි ශබ්දයෙන් ගත් නුවටනුදු, එවුන් ලද ගත් නොඑක් දහස්නුදු (188 පිට) "අතැවැසි දහසත් හා සමඟ" යනු අතැවැසි දහසුන් හා සමඟ (207 පිට) "අතැවැසි දහස" යනු අතැවැසි දහස්හු (211 පිට) "වැඳැ වැඳැ වෙසෙමි" යනු වැඳැ වෙසෙමි (212 පිට) "රජවරොධ්හු" යනු රැජනවරහු (216 පිට) "පන්සියෝ ම වන බැස" යනු පන්සියො මහවන බැසැ (219 පිට) "සයානුදහසක් කෙළපටනෙහි" යනු සයානු ලක්ෂයක් කෙළපටනෙහි (221 පිට) "තෙපණස් රුවන් ආකරයෙහි දූ" යනු බත් සැළකුදු (240 පිට) "සිතිවිලි නැති වැ" යනු සිතිවිලි නැති ව. (241 පිට) "ආකුල පාකුල කොළො" යනු ව්‍යාකුල පහළ කොළො (248 පිට) "තො මහණදම්හි සිටියේ විහි නම්" යනු තො මහණදම්හි සිටිහි විහි නම් (249 පිට) "ගිවිස ගෙන් නික්මුනුහ" යනු ගිවිසැ-ගෙනැ නික්මුණුහු (249 පිට) "ලප්පෙකැ" යනු ලප්පකැ (250 පිට) "පලුපහණෙකැ" යනු වලපහණෙකැ (266 පිට) "සුධම් දෙව්සභාවට" යනු සුධම් දෙව්සභයට (267 පිට) "දහගබ් මහබෝ" යනු දහ මහබො (271 පිට) "පුළුවුත්හ" යනු පුළුවුත් කලැ (280 පිට) "තොප දිලියෙන ආනුභාව ඇත්තේ යැ; සියලු බඹලෝ බබුළුවමින් සිටියේ යැ" යනු තොප දිලියෙන අනුභාව සියලු බඹලො බුබුළුවමින් සිටියෙ යැ. (302 පිට) "බුදුන් විසින් පරිභාස කරන ලද්දේ" යනු බඹුන් විසින් පරිභාස කරන ලද්දෙ (303 පිට) "දහසක් බඹහු රාත්වූහු" යනු දස දහසක් බඹහු රාත්වුහු (303 පිට).

"දස දහසක් සක්වළැ දියරට් නම් දස දහසක් වරම් රජහු ඇති. ඔහු හැමදෙන කෙළසුවහස් කෙළසුවහස් ගඳැවි දෙවියන් පිරිවරා අවුදු පැදුන් දෙසෙහි මෙ වනයෙහි පටන් ගෙන සක්වළගබ පිරී සිටියාහ" (226 පිට) මෙහි මූලපාඨය නම්: "දසසහස්සෙ චක්කවාළෙ ධතරට්ඨා නාම මහා රාජානො අත්ථි. තෙ සබ්බෙ'පි කොටිසතසහස්ස

කොටිසතසහස්සගන්ධබ්බපරිවාරා ආගන්ත්වා පුරත්ථිමාස දිසාය කපිලවත්ථු මහාවනතො පට්ඨාය චක්කවාළගබ්භං පූරෙතවා ඨිතා" යනුයි. මූලපාඨය හා අනුවාදය හා සසඳත් මැ, "මෙ වනයෙහි" - යනු 'මහවනයෙහි' කියා තුබුව මනාසෙ පෙනේ. 'මෙ වනයෙහි' - යනු සතර පස් පළෙකැ ළං ළං වැ ඇත ද, එහි අර්ථයක් කියැ හැකි වුව ද, 'මහවනයෙහි' යනු උචිත පද බව අටුවායෙන් විශද වෙයි. 'මහවන' යන්න 'හ'-කාරයා ගිළිහීමෙන් ම වන'යි තුබුවා දැකැ ලියන්නන් 'මෙවන' - කියා සකස් කළහයි සිතම්හ.

අමාවතුරෙහි මුල් පිටුයෙහි අධොලිපි කළ "මෙ වන" - යන්න ද හැම පොත්හි මැ එයි. එ ද 'මහවන' - කියා සකස් කරත් මැ, උචිතපදයෙක් මැ වේ. අමාවතුරෙහි සංස්කරණය කරමින් අප කළ පදශුද්ධි හා වාක්‍යශුද්ධි හැම මෙහි නො දක්වූම්හ. ඒ ඒ උගතුන් පළ කළ අමාවතුරු හා මේ පොත සසඳා ලීමෙන් මෙහි එන වෙනස දත හැකි වෙයි. සංස්කරණය කළ යුතු වුව ද, එසේ නොකළ හෙන තැනුදු මෙහි ඇත. මේ යැ, නිදර්ශනයෙක් නම්ඃ

"දියරට් නම් ගඳෙවු දෙව්රජ කෙළසුවහසක් ගඳෙවු දෙවියන් පිරිවරා කෙළසුවහසක් රන් පලග හා රන් අඩයටි හා ගෙන්වා - ගෙනැ පැදුන් දිසායෙහි පැල දිසා බලා දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන් පෙරට කොටැ අරක් ගෙනැ හිඳී" (269 පිඃ)

මේ අනුවාදයෙහි මූලපාටය නම්ඃ "ධතරට්ඨො ගන්ධබ්බරාජා ගන්ධබ්බදෙවතානං කොටිසතසහස්සෙන පරිවුතො කොටිසතසහස්ස සුවණ්ණමයඵලකානි ච සුවණ්ණසත්තියො ච ගාහාපෙත්වා පුරත්ථි මාය දිසාය පච්ඡිමාභිමුඛො ද්වීසු දෙවලොකෙසු දෙවතා පුරතො කත්වා නිසින්නො" යනු යි.

ගුරුළුගොමීහු සතරවරමුන් සුධම්මදෙව්සභය අරක් ගන්නා සැටි කියමින් 'මහගොවින්ද සූත්‍ර වර්ණනා' යෙහි එන පාඨය සියබසින් අරවා තැබූහ. එයින් එය අටුවාකථා හා සැසඳේ. සක්දෙව් රජහු ගේ උයන්කෙළි කියමින්-

"දියරට් නම් වරම් මහරජ පැදුන්සක්වළ මුවවිටියෙහි තමා ගෙ සෙනඟ එවැ, රිදීමුවා අසිපතර ඉසුලු කෙළසුවහසක් ගඳෙවු දෙව්බළන් ගෙනැ වටා ලූ කෙළසුවහසක් රිදි දඬුවැට ඇතියා වැ සුදුබරණින් සැදී සුදු දිව අස්රජක්හු නැඟී යුගඳුරු ගල් මුදුනෙහි පැදුන්දෙසෙන් අරක් ගන්නි" (271 පිː) යනු කියති. මේ අනුවාදයෙහි මූලපාඨය නම්ඃ

"ධතරට්ඨො නාම මහාරාජා පාචීන චක්කවාළමුඛවට්ටියං අත්තනො සෙනඞ්ගෙන සද්ධිං ඔතරිත්වා රජතමය අසිපත්තධාරිකොටිසත සහස්සගන්ධබ්බගණෙහි සද්ධිං කොටිසතසහස්සරජතදණ්ඩදීපපරිවුතො සබ්බාලඞ්කාරසමලංකතං සුදෙවං නාම රජතවණ්ණතුරගවර මාරුය්හ යුගන්ධගිරිවරසිඛරෙ පාචීනදිසායං ආරක්ඛං ගණ්හාති" යනුයි. (ජිනාලංකාරවණ්ණනා)

දෙවදමන නම් සතළොස් වන පරිච්ඡේදයෙහි දී ගුරුළුගොමීන් සක්දෙවු රජු ගේ දෙව්සභය වනමින් සතර වරමුන් ගේ පැහැ සටහන් ආදිය පිණිසැ පළමු කී බස් හා එහි මැ උයන්කෙළි වනමින් කියන බස් හා නො ගැළපෙයි. 269, 271 පිටු සසඳා බලත් මැ, ඒ නොගැළපෙන සැටිය ප්‍රකට වන්නේ යැ. එතැනින් මෙතැනින් ගත් දඬු කඩ ගළපා කළ හෙයින් සෙයින් 'දෙවදමන පරිච්ඡෙද' ය එතැනින් මෙතැනින් ගත් අනුවාදපාඨ ගළපාලීමෙන් ගෙතූ ගෙතිලි යැ. එයින් එකිනෙක නෙගැළපෙනසෙ පෙනෙතුදු, ඒ අනුවාද නිරාශ්‍රය නොවේ. එයින් මැ අන් සැටියෙකින් සංස්කරණය කරන්නට නොද හැකි වෙයි. ජිනාලංකාර වර්ණනායෙහි එන විස්තරය කොතැනින් ගත් දූයෙක් වේ දැයි නො දනුම්හ. අමාවතුරෙහි කියන 'සක්දෙව් උයන්කෙළි' ය පිණිසැ ජිනාලංකාර වර්ණනාව ආශ්‍රයස්ථාන කොට කියනු විනා දක්වියැ හෙන අන් ග්‍රන්ථයෙක් ද මෙතෙක් නො ලැබිණ. පොළොන්නරු අවධිය තුන්නකා සමගි කළ කාලය වේ. අභයගිරිවිහාරවාසීහු එ කලැ සිටියහ. ඔවුන් ගේ ග්‍රන්ථයෙකින් ගත් විස්තර ජිනාලංකාර වර්ණනායෙහි ලා ආ වනැසි සිතියැ හැකි යැ. සංවර්ණනා පිණිසැ නිකායාන්තර වාසනීගේ පත පොත ප්‍රමාණ කොට ගැනුම මහවෙහෙර වැසියනට ද අභිමත වේ. විනය අටුවාවෙහි දී **වණ්ණපථ්ඨානය** බලා උගත මනා දූයක් සඳහන් කෙරෙති. ඒ ග්‍රන්ථය විරුද්ධ නිකායෙක ග්‍රන්ථයක් බව **සාරත්ථදීපනියෙහි** දක්විණ. **අපදනයට** විරුද්ධ මත ඇතියෙනුදු **කථාවස්තුයෙහි** දී 'සමයවිරුද්ධයහි' යි ප්‍රතික්ෂේප කළ දූය ඇතුළත් කොට ඇතියෙනුදු අර්ථ කථා මාර්ගයට වෙනස් ලෙස කියන දූය

ඇතියෙනුදු මිලිඳුප්‍රශ්නය මහාවිහාරවාසීන් ගේ ග්‍රන්ථයෙක් නො වේ. එසේ ද වත්, බුද්ධඝොසාචාර්‍ය්‍යයෝ ද පවා පෙළට අවිරුද්ධ බස් මිලින්ද ප්‍රශ්නයෙන් ගෙනැ 'අටුවා' යෙහි දී ප්‍රමාණ පාඨ සේ දක්වති. අමාවතුරෙහි එන සක්දෙව් රජු ගේ 'උයන්කෙළි වැනුම' නිකායාන්තරවාසීන් ගේ සංවර්ණනා වියැ හෙයි. එය ජිනාලංකාර වර්ණනායෙන් හෝ අන් ග්‍රන්ථයෙකින් හෝ ගෙනැ මෙහි ලා අනුවාද කළහයි සිතම්හ. ජිනාලංකාර වර්ණනා පාඨ හා බෙහෙවින් සැසැඳෙනුයෙන් එය ඇසිරි කොට කළ 'අනුවාද' යෙකැයි නිශ්චය කරනු නිසි වෙයි. මේ හෙතුවින් ගුරුළුගොමින් කියන 'උයන්කෙළිබස්' හි ඇතැම් දූය අටුවායෙහි ඇත ද, නැත ද එයින් කිම? අනුවාදය පිණිසැ ගත් මූලපාඨයන් ගේ හෙදය නිසා වෙනසක් පෙනෙතුදු එහි ලා කළ හැකි දූයෙක් නැත.

'සීල' ආදි ශබ්ද සකුවහර අනු වැ 'දිශා-ශීල' යි තාලව්‍යශකාරයෙන් ලියනු උගතුන් හසළ සිරිත් වුව ද, මෙහි කිසි තැනෙකැ පෙළවහර අනු වැ යෙදිණ. සකුවහර අනුවත් පෙළවහර අනුවත් එබඳු ශබ්ද යොද-ලුසෙ පෙනෙනුයෙන් අපි එය එක් සැටියෙකින් තුබුව මනාසෙ නො සැලැකුම්හ. පාළි වචන ද පවා මෙහි නොඑක් තැනැ ඇතියෙන් පෙළවහර අනු වැ 'දිසා-සීල' ආදි ශබ්ද යෙදුමෙහි දුර්සටයෙක් ද නො පෙනේ. හුදුහෙළුවට වෙන් වැ සිටුනා වර්ණමාලයෙන් සකුවදන් ලියා-ගෙනැ සියබස් බවට ගත්සෙ තොටගමුසෙ ශ්‍රී රාහුල මාහිමියන් ආදීන්ගේ පද්‍ය රචනායෙහි දු පෙනේ.

'එසෙ, මෙසෙ, බමණො, මහසල්කුලො' ආදි පදයෙහි 'එ, ඔ. වර්ණයන් ගේ හ්‍රස්වරූපය මැ මෙහිහැම තැනැ යොද-ලුම්හ. පැරැණි හැම පොතෙකැ ඒ සැටිය දක්නට ඇති හෙයින් අපි ඒ වර්ණ දික් සටහන් ලා දික් නො කළම්හ.

'සිරුරු, සිරිරු, සිරිරි' යන පද තුන මැ නිර්දෙෂ වෙයි. අප ගේ සංස්කරණයෙහි දී ප්‍රධාන වශයෙන් තබා ගත් පුස්කොල පොතෙහි එන පදය පිළිගෙනැ ඉතිරි පොත්හි එන පද අධොලිපි වශයෙන් දක්වා ලූම්හ. අධොලිපි කළ පමණෙකින් 'එහැම අපපාඨයහ' යි නො සළක්නනේ යැ. එබඳු බොහෝ පාඨ ඇති බව මෙහිලා සඳහන් කිරීම යුතු වෙයි.

'න ණ ල ළ' - අකුරු පැරැණි පොත්හි එන සැටි බලා සේ තිසි සේ යෙදුම්හ. සකුයෙහි අක්‍ෂර විත්‍යාසය පිණිසැ බොහෝ ව්‍යවස්ථා ඇත. ඒ ව්‍යවස්ථා නො දැනැ සකුයෙහි වචන ලියන්නට ගියහොත් දෙෂ සිදුවන තැන් බෙහෙවි. පාළියෙහි ද අක්‍ෂර විත්‍යාසය පිණිසැ ව්‍යවස්ථා ඇත. ශාස්ත්‍රානුකූල අක්‍ෂර විත්‍යාස ඇති මාතෘ භාෂා ඇසිරි කොට සිටුනා සියබසෙහි ද අකුරු පිළිබඳ නීති රීති තුබුව මනා මැ වෙයි. සියබසෙහි 'නණලළ' අකුරු පිළිබඳ නීති රීති තුබුව මනා මැ වෙයි. සියබසෙහි 'නණලළ' අකුරු පිළිබඳ වැ වාදවිවාද ඇත ද, දූන් රට හැම තැනැ එහි ශාස්ත්‍රීය ක්‍රමය පැතිරැ සිටුනේ යැ. අප ගේ සංස්කරණයෙහි එන අක්‍ෂර විත්‍යාසය ශ්‍රී ධර්මාරාම මාහිමියන් පහද දුන් අක්‍ෂර විත්‍යාසය වෙයි. ඔබ පහද - ලූ පමණෙකින් ඇපි නො ලියම්හ. පුස්කොළ පොත් බලන විට උන් වහන්සේ ගේ විනිශ්චය පිළිගත මනාසෙ අපට ද පෙනේ. සියබසෙහි අක්‍ෂර විත්‍යාසය සොයනුවනට 'සීගිරි පැදිවැළ' අගනා දූයෙකි. එදා ලියූ ලෙස මැ අද ද පවා ඇත. අව්‍යක්ත ලෙඛකයන් ගේ වරදින් කලින් කලැ වෙනස් වැ ගියහයි නොකියැ හෙයි. ත්‍රිසිංහලයෙහි ඒ ඒ දෙසින් සීගිරි ගිය උගතුන් සියතින් ලියූ සේ මැ දූනුදු ඇත. එකලැ මෙරට හැම පෙදෙසෙකැ මැ උගතුන් 'න ණ ල ළ' නො වරදවා ලියන්නට තිසි වන දැනුම් ඇතියවුන් බව සීගිරිපැදි වැළෙන් හෙළි වෙයි. ශ්‍රී ධර්මාරාම මාහිමියන් ලොවට හෙළි කළ අක්‍ෂර විත්‍යාසය සියබසෙහි පැවැති පැරැණි තියර බවට 'සීගිරි' ය ද පවා සාධක පිණිසැ නැඟැ සිටුනා කලැ මෙහි ලා කිනම් විරුද්ධවාද වේ ද? කෙසේ මුර ගැහුව ද, 'න ණ ල ළ' තිසි තැනැ ලියන්නට නො දනිත් නම්, ඔහු හැම අන් කුමක් දත ද සියබස නම් නොදත්තාහු වෙති.

තෙල සංස්කරණයෙහි ලා පද බිඳැ දක්වන හැම තැනැ දී " තෙම, තුමූ, විසින්, හට, කෙරෙන්, ගෙන්, ගෙ, කෙරෙහි, යැ, මැ" මෙ ආදිය වෙන වෙන පද විසින් බිඳිණ. පද බිඳින විට 'ගෙන්, ගෙ, හට, යනුවෙන් නොකළ යුතුසෙ කියන පඬිවරුන් ඇත ද, එ වෙන මැ සිටුනා පද බවට ගුරුළුගාමීන් ගේ වාක්‍ය මැ දෙස් දෙයි. "ඇතක්හු මඬනා කලැ ඇතක්හු මැ ගෙ පයින් මැඩිය මැනැවැ" (119 පිː) "අප ද ගෙ" (168 පිː) මෙ ආදි වාක්‍ය ප්‍රදෙශයෙහි 'ගෙ' යනුයෙන් පෙරට 'මැ, ද' යන නිපාත එයි. එයින් 'ගෙ' යනු සම්බන්ධාර්ථය එළි කරන පදන්තරයක් වත් මුත් විභක්තියක් නොවන බව කියැ වෙයි. මෙ ආදි

හෙතු පිණිසැ අප විසිස් ඒ ඒ පද වෙන වෙනම ගෙනැ යෙදිණ. එසේ ද වුව, පමාදෙස් නිසා මෙහි වියවුල් වැ ගිය තැනුදු ඇතත්, බෙදකර නො වෙතියි සිතම්හ.

ආශ්‍රය ග්‍රන්ථ

දුර්දන්තදමන නම් ප්‍රථම පරිච්ඡේදය පන්සියපනස්දවැළින් ඇදැ ගත් දෙසියපස්දවස් පමණ ගෙනැ ඒ ඒ ජාතියෙහි දුර්දන්තයන් දැමුසෙ කියන්නට ගෙතිණ. මෙ හැම ජාතක අටුවායෙහි එයි. **භූරිදත්ත ජාතක, සඞ්ඛපාලජාතක, චම්පෙය්‍යජාතකාදිය** සිල් පිණිසැ සඳහන් කරනු 'සඟිඅටුවා' යෙහි දු පළට වෙයි. 'සත්කෘත්‍යාභ්‍යාස' ආදි අභ්‍යාස විධි 'චරියාපිටක අටුවා' යෙහි දු ඇත. එයින් ඒ ඒ අටුවා ද මෙහි ලා වහල් වූසෙ සිතියැ හෙන්නේ යැ. පීතෘශොක සන්හිඳුවනු කියන්නට මෙකී **තක්කලජාතකය** දක්වූව ද, එහි ලා ඒ ජාතකය සටිත වන සෙයක් නො දනුම්හ. ඉදිරිපත් කරන කරුණට සාධක වශයෙන් කියන ජාතකයන් කෙරෙහි කිසිවක් යම්තමෙකින් යෙදෙනසෙ කියැ හෙන තැනුදු ඇත.

ස්‍වසන්තානදමන - පරසන්තානදමන නම් දෙවන තුන්වන පරිච්ඡෙද ජාතක අටුවායෙහි එන 'නිදානකථා' යෙහි අනුවාදයි. එහි දු තැනැ තැනැ අන් අටුවායෙන් ගත් දූය ද දක්නා ලැබේ.

ගහපතිදමන නම් සතර වන පරිච්ඡෙදය මැදුම්සඟියෙහි 'උපාලිසූත්‍ර' ය හා අටුවා ඇසිරි කොට කළ අනුවාදයෙකි. එහි එන **මාතඞ්ගකථා** යෙහි දී උපාලිසූත්‍ර අටුවා හා ජාතක අටුවා හා දෙකම ඇසිරි කළසෙ පෙනේ.

බ්‍රාහ්මණදමන නම් පස් වන පරිච්ඡෙදය දික්සඟියෙහි 'කූටදන්ත සූත්‍ර' ය හා අටුවා ඇසිරි කොට කරන ලද අනුවාදයි.

රාජදමන නම් සවන පරිච්ඡෙදය දික්සඟියෙහි 'සාමඤ්ඤඵල් සූත්‍ර' ය හා අටුවා ගෙන කළ අනුවාදයි.

අඟුල්මල්දමන නම් සත්වන පරිච්ඡෙදය මැදුම්සඟියෙහි 'අඞ්ගුලිමාල සූත්‍ර' ය හා අටුවා ඇසිරි කොට කළ අනුවාදයි.

පරිබ්‍රාජකදමන නම් අට වන පරිච්ඡේදය සූත්‍ර නිපාතයෙහි 'සභිය සූත්‍ර' ය අටුවා ඇසිරි කොට කළ අනුවාදයි. මෙහි දී 'බුද්ධවංස අටුවා' යැ, 'අඞ්ගුත්තරාගම අටුවා' යැ යනමෙ ද ඇසිරි කළසෙ පෙනේ.

මාණවකදමන නම් නව වන පරිච්ඡේදය මැදුම් සඟියෙහි 'සච්චක සූත්‍ර' ය හා අටුවා ඇසිරි කොට කළ අනුවාදයි.

දිගම්බරදමන නම් දස වන පරිච්ඡේදය දික්සඟියෙහි 'පාථිකසූත්‍ර' ය හා අටුවා ගෙනැ කළ අනුවාදයි.

ජටිලදමන නම් එකොළොස් වන පරිච්ඡේදය මැදුම්සඟියෙහි 'පුණ්ණෝවාද සූත්‍ර' යා හා අටුවා ගෙන කරන ලද අනුවාදයි.

තාපස දමන නම් දෙළොස් වන පරිච්ඡේදය සූත්‍ර නිපාතයෙහි 'පාරායණ සූත්‍ර' ය හා අටුවා ගෙනැ කරන ලද අනුවාදයි.

භික්ෂුදමන නම් තෙළෙස් වන පරිච්ඡේදය 'මහාසමයසූත්‍ර' ය හා සූත්‍රාර්ථ ඇතුළත් වැ සිටුනා 'දික්සඟි අටුවා' හා 'සංයුත්සඟි අටුවා' හා දෙක ඇසිරි කොට කරන ලද අනුවාදයි.

නාගදමන නම් තුදුස් වන පරිච්ඡේදය 'විශුද්ධිමාර්ග' ය හා 'ජාතකාර්ථකථා' ච හා ඇසිරි කොට කරන ලද අනුවාදයි. මෙහි දී 'පාදපඞ්කජස්තව' නම් පැරැණි ග්‍රන්ථයෙක් ද සඳහන් වේ.

යක්ෂදමන නම් පසළොස් වන පරිච්ඡේදය සංයුත්සඟි අටුවා යැ, සූත්‍රනිපාත අටුවා යැ යන මෙහි එන ආළවක කථාව හා 'ආළවක සූත්‍ර' ය ඇසිරි කොට කරන ලද අනුවාදයි.

අසුරදමන නම් සොළොස් වන පරිච්ඡේදය 'බුද්ධවංස අටුවා' යැ, 'ධම්පියා අටුවා' යැ, 'දික් සඟිඅටුවා' යැ යනාදියෙන් කරුණු ගෙන කළසෙ පෙනේ.

දෙවදමන නම් සතළොස් වන පරිච්ඡේදය දික්සඟියෙහි 'සක්ක පඤ්හ සූත්‍ර' ය මැදුම්සඟියෙහි 'චූලතණ්හාසඞ්ඛය සූත්‍ර' යැ, 'ජිනාලඞ්කාරවර්ණනා' යැ යනාදිය ඇසිරි කොට කරන ලද අනුවාදයි.

බ්‍රහ්මදමන නම් අටළොස් වන පරිච්ඡේදය මැදුම්සඟියෙහි 'බ්‍රහ්ම නිමන්තණිය සූත්‍ර' ය හා අටුවා ඇසිරි කොට කරන ලද අනුවාදයි.

ගුරුළුගොමීහු මැ කිසි තැනෙක දී ඒ ඒ සඟි හා සූත්‍ර සඳහන් කරති. මෙහි සඳහන් නොලත් පත පොතින් ගත් කරුණු විරල වෙයි.

මේ සංස්කරණය පිණිසැ පොත් දසයක් පමණ වහල් කැරැ-ගතුම්හ. බම්බලපිටියේ වජිරාරාමාධිපති වැ වැඩ විසූ, යසවතුරින් මෙරට හෙළි කළ මහපඬිරුවනක් වූ, පැලෑනේ සිරි වජිරඤාණ මහානායක හිමිපාණන් අතින් පුස්කොළපොත් සතරක් මුලැ දී මැ ලදුම්හ. මූලගිරිරාජමහා විහාරාධිපති වැ වැඩ විසූ, ගෞරවාර්හ මොදරවානේ සිරි සොමානන්ද නායක හිමිපාණන් අතින් ලත් පොත යැ, පණ්ඩිත දෙණගම පියතිස්ස ස්ථවිරයන් වහන්සේ සපයා දුන් පොත යැ, මාතරැ පඹුරන වාලුකාරාමාධිපති, කඹුරුගමුයේ සිරි රතනජොති හිමිපාණන් වෙතින් අප ශිෂ්‍ය ආචාර්ය අමරපාල සේනාරත්න මහතා සපයා දුන් පොත යැ, මිරිපැන්නේ අරියාකරවිහාරයෙන් ලත් පොත යැ යන පොත් හා අන් පොත් දෙකෙක් දුයි මෙ හැම පොත් දසයෙකි. මේ පොත් වර්ග කොට බලත් මැ, ආචාර්ය පරම්පරා තුනෙකැ පොත්සෙ පෙනේ. උඩරට පහතරට දෙක්හි මැ ලියු පොත් තෙල පොත් අතරැ ඇත. අපි මෙ හැම පරීක්ෂ්‍යකාරී වැ බැලුම්හ. අනුවාදපාඨ හා පෙළ අටුවා හා සසඳා - ලුම්හ. දුන් පළ වැ ඇති පොත් අතුරින් මහානාම සංස්කරණය හා සොරත සංස්කරණය හා මෙහි ලා වෙසෙසින් සසඳා බැලුම්හ. අමාවතුරෙහි අගනාකම මතු කැරැ-ලීමෙහි ගෞරවය මහානාම සංස්කරණයට දියැ යුතු යැ. එහි දු ශොධනය නොලත් බොහෝ තැන් සොරත සංස්කරණයෙහි ශොධිත වෙයි. පුස්කොළ පොත් හා පෙළ අටුවා සසඳා බලන කහට වුව ද එය පෙනෙ දුයෙකි. සොරත සංස්කරණය සිය ගුරුකුලයෙහි අක්ෂර වින්‍යාසය ගුරුළුගොමීනුදු පිළිගත්සෙ දක්වතුදු 'ඒ සැබැවැ' යි නොකියැ හෙන්නේ යැ.

සහාය

ශ්‍රී ලංකාවිශ්ව විද්‍යාලයෙහි මහාචාර්ය, ඩී. ඊ. හෙට්ටිආරච්චි සූරීන් අමාවතුර පිණිසැ ලියූ කුඩා පදවැලක් ද කරහම්පිටිගොඩ පණ්ඩිත සුමනසාර ස්ථවිරයන් ධම්පියාටුවා ගැටපදය පිණිසැ ලියූ පදවැළ ද අපට බෙහෙවින් වහල් වූ බව කියම්හ. අහංගම එළුකැටියෙහි බිම්බාරාම විහාරාධිපති, අහංගම සිරි පඤ්ඤාවාස මහාස්ථවිරයන්

වහන්සේ වෙතිනුදු වැලිගම අග්‍රබොධිරාජමහා විහාරාධිපති ගාලුමාතර දෙ පළාතෙහි ප්‍රධාන සංඝාධිකරණ නායකධූර ධරන, අප ගේ කලණමිත්, වලානේ සිරි සද්ධාවාස හිමිපාණ් වෙතිනුදු බොහෝ විට අටුවා ටීකා ලබා ගත් බව ද මෙහි සඳහන් කරම්හ. විද්‍යාචන්ද්‍ර පිරිවෙන්හි ආචාර්ය ධූරයක් ධැරූ වග ඤාණලොක ස්ථවිරයෝ ද අපගේ ශිෂ්‍ය ආචාර්ය, පාතේගම මංගල ස්ථවිර නම ද පත පොතෙහි එන විෂමපාඨ එකතු කැරැ-ලීමෙහි ලා බෙහෙවින් වහල් වූහ. සුප්‍රසිද්ධ පණ්ඩිත රත්නයක් වන ලබුගම ලංකානන්ද හිමිපාණන් හා සාකච්ඡා කරමින් මේ සංස්කරණයෙහි බොහෝ තැනක් සකස් කළ බව ද මුද්‍රණයෙහි දී ලිපි දෙස් පහ කැරැලීම පිණිසැ ඔබ වෙහෙස ධැරූ බව ද තියු පිරිනමමින් මෙහි සඳහන් කරම්හ. අප අමාවතුර හදළ ළඳරු අවධියෙහි මැ අප ගේ ධර්මාචාර්ය වැ සිටි, විදග්‍රෙසර, විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන්හි ආචාර්ය, මාදෝවිට ඤාණානන්ද හිමිපාණන් අතින් ලත් සදුපදෙශ තෙල සංස්කරණයෙහි ලා එළිය දින. අද ඔබ ජීවතුන් අතර නැත ද, ඒ වහල මෙහි ලා සඳහන් කළ යුතු වේ.

'අමාවතුරෙහි සංස්කරණයක් කළ මැනැවැ' යි කලකට පෙරැ අපට ආරාධනයෙක් ලැබිණ. ඒ ආරාධනය කළාහු නම් ග්‍රන්ථකාරයකු වශයෙන් ප්‍රසිද්ධියක් ධරන ජයසේකර අබ්රැවන් නොතාරිස් රාළහාමිහු යැ. ඔවුන් ගේ ආරාධනයෙන් කළ සංස්කරණය මුද්‍රණය පිණිසැ දුන ද, එය නිමහම් නො දැකැ මැ නැවැතිණ. පසු වැ අබිරම් ගම්හේවා මහතාණන් අතින් මෙහි ලා අපි මෙහෙයුම් ලදුම්හ. ඒ මහතා සියබසෙහි චතුරයකු වන හෙයිනුදු සියබස පණ සේ රක්නට වැර ධරන හෙයිනුදු ඔහුගේ පාණ්ඩිත්‍යය කෙරෙහි අප තුළ මහත් සේ සැලැකිලි ඇති හෙයිනුදු ඒ ආරාධනය පිළිගෙන තෙල සංස්කරණය නිමහම් කළම්හ. මෙහි අගැ එන පදවැළ අබිරම් ගම්හේවා මහතා වෙහෙස ධරා සකස් කළ දැයක් බව ද මෙහි කියම්හ.

විද්‍යාචන්ද්‍රපිරිවෙන්හි උපප්‍රධානාචාර්යය වූ, අප ගේ ධර්මාන්තෙවාසි පණ්ඩිත, යටියන ජිනරතන භික්ෂු නම ධැරූ වෙහෙස නිසා මේ කෘතිය සාර්ථක වූ බව අවසාන වශයෙන් කියම්හ. ඒ භික්ෂු නම මුද්‍රණයෙහි දී වන ලිපි දෙස් පහ කිරීමෙහිත් වරද තැන් දක්වා - ලීමෙහිත් වෙසෙසින් වියත් බව දැක්වියැ. අගැ එන 'පදවැළ' ගම්හේවා මහතා ලියුව ද, පණ්ඩිත ජිනරතන භික්ෂු නම යලි දු මුලැ සිට ලියා

සකස් කළ සේ මනහර වී යැ. බෞද්ධලොකයා ගයන යසගී ඇති, අග්ගමහාපණ්ඩිත බළන්ගොඩ ආනන්දමෛත්‍රෙය මහානායක හිමිපාණන් අප ගේ සංස්කරණය ලොවට දෙමින් කළ 'පටන්බස' මෙහි එළියට හෙතු වෙයි. තෙල සංස්කරණය පළ කැරැ-ලීමෙහි ලා ඇම්. ඩී. ගුණසේන සමාගමයෙහි අධ්‍යක්‍ෂ, ඇම්. ඩී. සිරිසේන මහතාණන් දක් වූ වෙසෙස් සැළකිලි ද අප සිත් ගත් බව මෙහි සඳහන් කරම්හ.

ඇම්. වයි හේමචන්ද්‍ර මහතාණන් මෙහෙයා විද්‍යාචන්ද්‍ර පිරුවන පිහිටුවා ලීමෙන් ලොසසුන් වැඩ වසන, අප ගේ ආචායෙර්‍යාත්තම, විද්‍යාචන්ද්‍ර පිරුවන්හි අධ්‍යක්‍ෂ, පරදුව සිරි ජිනරතනාභිධාන තල්පේ පත්තුව ඇතුළු මාතර දිසායෙහි ප්‍රධාන සංඝනායක මහාස්ථවිරපාදයන් වහන්සේට ගුරුපූජා වශයෙන් මේ සංස්කරණය පිරිනමම්හ.

තෙල සංස්කරණය නැවත පළ කැරැලීමෙහි සියලු හිමිකම්
අප සතු යැ. මෙහි ඇතුළත් ශුද්ධි අප නොදන්වා
පැහැරැ නොගන්නේ මැනැවි.

කෝදගොඩ ඤාණාලොකස්ථවිර

ශ්‍රී. බු. ව. 2502 / ක්‍රි. ව. 1959 } 3. 19
අහංගම, විද්‍යාචන්ද්‍රපිරුවන

මුවවිටි

1.	දුර්න්තදමන	නම්	පරිච්ඡේදය	පිටු	1-8
2.	සඬසන්තානදමන	,,	,,	,,	8-31
3.	පරසන්තානදමන	,,	,,	,,	31-49
4.	ගහපතිදමන	,,	,,	,,	50-94
5.	බ්‍රාහ්මණදමන	,,	,,	,,	95-111
6.	රාජදමන	,,	,,	,,	112-129
7.	අඟුල්මල්දමන	,,	,,	,,	130-142
8.	පරිබ්‍රාජකදමන	,,	,,	,,	143-149
9.	මාණවකදමන	,,	,,	,,	150-172
10.	දිගම්බරදමන	,,	,,	,,	173-188
11.	ජටිලදමන	,,	,,	,,	189-196
12.	තාපසදමන	,,	,,	,,	197-213
13.	භික්ෂුදමන	,,	,,	,,	214-229
14.	නාගදමන	,,	,,	,,	230-239
	i. නන්‍දෝපනන්‍දදමනය			,,	230-234
	ii. නාලාගිරිදමනය			,,	234-239
15.	යක්ෂදමන	,,	,,	,,	240-254
16.	අසුරදමන	,,	,,	,,	255-263
17.	දෙවදමන	,,	,,	,,	264-295
18.	බ්‍රහ්මදමන	,,	,,	,,	296-304
අමාවතුරු පිටපොත					
	i. ගැටපද			,,	305-337
	ii. පෙළසන්නය			,,	338-348
පදවැළ				,,	349-494

අමාවතුර

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

1. දුර්දාන්තදමන නම් පරිච්ඡේදය

"ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා[1]" යනු විස්තර කරත්, බුදුගුණ අනන්ත වන බැවින් නවගුණ හැම කියත්. නොපිළිවනින්[2] 'පුරිසදම්මසාරථී' යන පදය ගෙනැ අප බුදුන් පැරුම් පුරා බුදු වැ දෙව්රම් වෙහෙර පිළිගෙනැ එහි වෙසෙමින් තුන් ලොව්හි[3] සැරිසැරූ[4] විෂම පුරුෂයන් දමා අමාමහනිවනින් පැමිණිවූ[5] සෙ නොවියත් හුදී ජනන්6 සඳහා සියබසින් මා විසින් සැකෙවින්[7] දක්වන[8] ලැබේ.

අප බුදුහු අතීතයෙහි සාරාසඞ්ඛ්‍ය කප්ලුසුවහස්[9] මතුයෙහි සුමෙධ නම් මහ තව්සක් වැ දිවකුරු බුදුන් හමු වැ අතට පත් නිවන් පියා මහ කුළුණින්[10] ගොර බිරම් සසර[11] වැද පැරුම් පුරා පඤ්චායුධ[12] ජාතක 'සුතනු' ජාතකාදියැ බිහිසුණු දරුණුන වන යකුන්[18] සධම්[14] දෙස්නෙන් දමා පන්සිල්හි[15] පිහිට්වමින්, දෙවධම්මජාතක තයොධම්ම ජාතකාදියැ පිහිට්වමින්, දෙවධම්මජාතක තයොධම්ම ජාතකාදියැ දියරක්සන් දමා සුගිමොක් මඟට පමුණුවමින් මහාසුතසොමජාතක ජයද්දිසජාතකාදියැ මිනීමස් කන නරයකුන් දමා රජයෙහි පැවිජියෙහි[16] පිහිට්වමින්

1. භගවා'ති 2. පිළිවන 3. ලෙව්හි 4. සැරිසරා සැරිසැරු, සැරිසැර 5. පැමිණවූ සේ 6. ජනයන් 7. සැබවින් 8. දක්වනු 9. කප්සුවහස් 10. මහකුළිණින් 11. සසරට 12. පඤ්චායුධ 13. වනරක්සන්, මෙ වන රක්සන්, 14. ධම්-මු, 15. පන්සිල්, පන්සිල 16. පැවිජුයෙහි, පැවිජි

සුවණ්ණමිග ජාතක මහාමොරෙ ජාතකාදියැ තමන් බැඳු වැද්දන් දමා ලොවී-ලොවුතුරා සැපත් වළඳවමින්, ඉල්ලිස ජාතක සුධාභොජන ජාතකාදියැ මහ මසුරන් දමා මහදන් දෙවමින්, මතකභත්ත ජාතක ධොනසාඛ[1] ජාතකාදියැ ප්‍රාණාතිපාතයෙහි[1] දෙස් දක්වමින්, තුන් වන සීලවිමංස ජාතක පස් වන සීලවීමංස ජාතකාදියැ අදත්තාදනයෙහි දෙස් දක්වමින්, ලොහකුම්භි ජාතක මහානාරදකස්සප ජාතකාදියැ, පරදූරසමාගමයෙහි දෙස් දක්වමින්, චෙතිය ජාතක තක්කාරු[3] ජාතකාදියැ මෘෂාවාදයෙහි[4] දෙස් දක්වමින්, කුම්භ ජාතක භද්‍රඝට ජාතකාදියැ සුරාපානයෙහි[5] දෙස් දක්වමින්, වණ්ණාරොහ[6] ජාතක සන්ධිභෙද ජාතකාදියැ පිශුන[7] වචනයෙහි දෙස් දක්වමින්, නන්දිවිසාල ජාතක සුජාතා[8] ජාතකාදියැ පරුෂ වචනයෙහි දෙස් දක්වමින්, තිත්තිර ජාතක අකාලරාවි ජාතකාදියැ ප්‍රලාපයෙහි[9] දෙස් දක්වමින්, දූරාජාන ජාතක ඉන්ද්‍රිය ජාතකාදියැ සතුන් සතන්හි දිලි නැඟි[10] රා-ගිනි නිවමින්, එකපණ්ණ ජාතක තිලමුට්ඨි ජාතකාදියැ කො-ගිනි[11] නිවමින්, මාතඞ්ග ජාතක මහාබොධි ජාතකාදියැ මිසදිට්හ[12] බිඳැ සතුන් සම්දිට්හයෙහි පිහිට්වමින්, සන්ථව ජාතක නඞ්ගුට්ය[13] ජාතකාදියැ මිථ්‍යා තපස්හි දෙස් දක්වමින්, සෙතකෙතු ජාතක උද්දලක[14] ජාතකාදියැ කොහොන්[15] පිළිවෙත්හි දෙස් දක්වමින්, පාරාපත ජාතක[16] රුචිර ජාතකාදියැ ලොලතායෙහි දෙස් දක්වමින්, බ්‍රහ්මදත්ත ජාතක අට්ඨිසෙන ජාතකා දියැ යාච්ඤායෙහි දෙස් දක්වමින්, ගිජ්ඣ ජාතක චතුද්වාර ජාතකාදියැ දූර්වවස්ති දෙස් දක්වමින්, සාලිත්ථක[17] ජාතක

---

1. වොණසාඛ, වෙනසාක - අටුවා 2. පාණාතිපාතයෙහි 3. තක්කාරි, කත්තර, තක්කාර, කක්කාර 4. මූසා වාදයෙහි 5. සුරාපාණයෙහි 6. වණ්ණු රොහණ. වණ්ණරොහණ, වපණ්ණරොහණ, වණ්ණ රොහ-මු. 7. පිසුනු 8. සුජාත, සුජාතක 9. විප්‍රලාපයෙහි, සම්ඵප්‍රලාපයෙහි-මු 10. දිලිනැඟී ගිය 11. කෝගිනි 12. මිසදුටුහැ 12. නාථ කට්ඨ, නංගුෂ්ට 14. උද්දල-හැම 15. කොහන් 16. ලොලජාතක-අටුවා 'කපොත' නම්නුදු අටුවායෙහි එනුයෙ මෙය යි. 17. සාලි, සාළි, සාලිත, සාලිත්ත-මු

කොකාලික[1] ජාතකා දියැ අතිමුඛරතායෙහි දෙස් දක්වමින්, මහිලාමුඛ ජාතක මනොජ ජාතකාදියැ විපක්ෂසෙවායෙහි දෙස් දක්වමින්, භීමසෙන ජාතක කටාහක[2] ජාතකාදියැ විකත්ථනයෙහි[3] දෙස් දක්වමින්, සුවණ්ණහංස ජාතක මහාවාණිජ ජාතකාදියැ අතිලොභයෙහි දෙස් දක්වමින්, කූටවාණිජ ජාතක මච්ඡුද්දන[4] ජාතකාදියැ කූට ව්‍යවහාරයෙහි[5] දෙස් දක්වමින්, ලාභගරහ[6] ජාතක ලොසක ජාතකාදියැ ලාභොත්පාදයෙහි,[7] ලාභාන්තරායකරණයෙහි දෙස් දක්වමින්, සම්මොදමාන ජාතක භරු[8] ජාතකාදියැ කලහයෙහි දෙස් දක්වමින්, සඤ්ජීවක[10] ජාතක ගොධ ජාතකාදියැ අනිෂ්ටප්‍රග්‍රහයෙහි[11] දොස් දක්වමින්, වරණ[12] ජාතක ගජකුම්භ ජාතකාදියැ අලසතායෙහි දෙස් දක්වමින්, දධිවාහන ජාතක සීලානිසංස ජාතකාදියැ අසුත් සමාගමයෙහි[13] දෙස් දක්වමින්, සත්සමාගමයෙහි අනුසස් දක්වමින්, අලීනචිත්ත ජාතක පදමාණවක[14] ජාතකාදියැ ධැමිටි වැ[15] රජ කෙරෙමින්, උරග ජාතක කුලාවක ජාතකාදියැ නාගුරුළුමුළු රක්මින්,[16] ඛරපුත්ත[17] ජාතක දද්දභ ජාතකාදියැ ගිනි වැදූ මියන රජනුදු මුහුදු වැදමියන සිවුපාවනුදු වළක්වමින්,[18] ථුස[19] ජාතක මූසික ජාතකාදියැ රජනට වන අනාගතභය වළක්වමින්,[20] රාජොවාද ජාතක අනෙක් (තෙසකුණ) රාජොවාද ජාතකාදියැ රාජානුශාසනයෙන්[21] සත්නටසෙත් කෙරෙමින්, මහාසාර ජාතක බන්ධනමොක්ඛ ජාතකාදියැ බන්ධනගත සත්ත්වයන් බන්ධනයෙන් මුදමින්, කච්ඡප[22] ජාතක ජවසකුණ'[23]

---

1. කොකාලි, කොක්කාලික 2. කටාහ-හැම 3. විකර්තණයෙහි 4. මච්ඡාදන 5. කූටව්‍යවහාරයෙහි 6. ලාභ ගරු-හැම 7. ලාභොත් පාදනයෙහි 8. ගරු 9. මසක 10. සච්චව, සච්චක 11. අනිෂ්ට වාසනායෙහි, අනිෂ්ට ප්‍රසතායෙහි, අශිෂ්ටසෙවායෙහි-මු 12. වාරණ, පරන්ත, වපණ 13. මෙය සමහර පොතෙකැ නැති 14. පදමාණව, 15. ධැමිටු වැ, දැමිටු වැ 16. රක්වමින් 17. ඛරපත්ත 18. වළකමින් 19. ථුස, ලස 20. වළකමින් 21. රාජ්‍යානු ශාසනයෙන්-මු 22. කච්ඡ 23. ජවනසකුණ

ජාතකාදියෑ දුඃඛිත සත්ත්වයන් සුඛිත කෙරෙමින්, මහාසුපින ජාතක අට්ඨසද්ද ජාතකාදියෑ සශොක සත්ත්වයන් නිශ්ශොක කෙරෙමින්, දසණ්ණක ජාතක කාම ජතකාදියෑ සරොග සත්ත්වයන් නීරොග කෙරෙමින්, කුස ජාතක භොජාජානීය ජාතකාදියෑ තමන් ගෙනෑදුන්, රුපු රජනට අභය දෙවමින්, ගුණ ජාතක කුරුඞ්ගමික ජාතකාදියෑ උපකාරයනට ප්‍රත්‍යුපකාර කෙරෙමින්, මහාඅස්සාරොහ ජාතක පලාස ජාතකාදිය, මඳ උපකාරයෙක්හි පැහැදූ සත්නට අර්ධරාජ්‍ය[1] දෙමින්, මහානිධාන පාමින් වට්ටක ජාතක මච්ඡ ජාතකාදියෑ ගින්නෙන් නස්නා සත්නට ළැව්ගිනි නිවමින්,[2] මහවැසි වස්වමින්, අසදිස ජාතක මහා උම්මග්ග ජාතකාදියෑ යමක්හුවෙරින්[3] ලෙහෙ[4] නොසොල්වා කැටක් ගෙනෑ ලුහුබඳනා කපුටු[5] සෙනඟක් සෙයින්, හීයක් ගෙනෑ ලුහුබඳනා කපුටු[5] සෙනඟක් සෙයින්, හීයක් ගෙනෑ ලුහුබඳනා වඳුරු සෙනඟක් සෙයින්, [6]රුපුරජ සෙනඟ ලුහුබැඳෑ, බුදු වූ දවස් බුන් මරසෙනඟ සෙයින් බිඳෑ-පියා සත්නට සෙත් කෙරෙමින්, මාතුපොසක ජාතක සාලිකෙදාර ජාතක සොණනන්ද[7] ජාතකාදියෑ සතුන් මවුවටත් පිය වටත් ධැම්හි පිහිට්වමින්, සොමදත්ත ජාතක මට්ටකුණ්ඩලී ජාතකාදියෑ දිලි-නෑඟි පුත්‍රශොක නිවමින්, සුජාත ජාතක තක්කල[8] ජාතකාදියෑ පීතෘශොක සන්සිඳුවමින්, මතරොදන ජාතක උරග ජාතකාදියෑ සැනැහැති[9] මල් බෑයනුදු උරෙහිද දරුවනුදු මළ කලෑ දෙම්නස් නො කෙරෙනමින්, අනනුසොචිය ජාතක දසරථ ජාතකාදියෑ මළානට වලප්නා සතුන් සධම්[10] දෙස්නෙන් අස්වසමින්,[11] තිනුක[12] ජාතක සුරුචි[13] ජාතකාදියෑ පැන වෙසෙස් දක්වමින්, පුණ්ණනදී ජාතක ගාමණිචණ්ඩ ජාතකාදියෑ පැන

---

1. අර්ධරාජ්‍යය 2. නිවා 3. විරින්, වෙරෙන් 4. ලේ 5. කවුඩු 6. "රුපු රජ සෙනඟ බුදු වූ දවස් බුන් මර සෙනඟ සෙයින් බිඳෑ ලුහුබැඳෑ-පියා" යනු පොත්වලෑ එයි. කිසි පොතෙකෑ 'බිඳෑ ලුහුබැඳෑ-පියා' යනු 'බිඳ-පියා'යි ඇති. 7. යොගානන්ද 8. තක්කල, තක්කාකොළ 9. සැනැති, සැනැහැති, සිනෙහැති මුදිත 10. දම්, සද්ධම්-මු 11. අස්වස්මින් 12. කන්දුක, කින්දුක 13. සුව

විජසමින්[1], **සුසීම** ජාතක **තිත්තිර**[2] ජාතකාදියැ ළදරුවක් වැ[3] එක රැයෙකින් ත්‍රිවෙද නිමවා-ගෙනැ, "තොප අතැවැස්සනට[4] මෙසෙ කියව"යි[5] ආචාර්ය හට වෙද සෝධා6 දෙමින්[7], වටුවක් වැ ගල්මුදුනෙන් බස්නා හොයක් සෙ පන්සියක්[8] දෙන හට[9] ත්‍රිවෙද ප්‍රතිපාදනා කෙරෙමින්, **සම්භව** ජාතක **සත්තුභස්ත**[10] ජාතකාදියැ පැන විසජනෙන්, සතුන් සොම්නස් මහවිල්හි ගලා සනහමින්, **පරොසසහස්ස** ජාතක **සිරිකාලකණ්ණි** ජාතකාදියැ නුවණැතියන්ටද් ලොවැඩ[11] පසස්නානටද් සඞ්ග්‍රහ කෙරෙමින්, **සාධීන** ජාතක **නිමි** ජාතකාදියැ විජයත්රථ අරා දෙව්ලො[12] ගොස් දෙවියන් තුස්වමින්, **සිගාල** ජාතක **චුල්ලපලොභන**[13] ජාතකාදියැ ඡන්දරාගයෙහි දෙස් දක්වමින්, **තක්ක** ජාතක **නලිනී**[14] ජාතකාදියැ ස්ත්‍රීලීලාවලොකනයෙහි දෙස් දක්වමින්, **මුදු ලක්ඛණා**[15] ජාතක **සඞ්කප්ප** ජාතකාදියැ ශුභ වශයෙන් බැලීමෙහි දෙස් දක්වමින්,[16] **ආසඞ්ක** ජාතක **උම්මදන්ති** ජාතකාදියැ ස්ත්‍රිරූපදර්ශනයෙහි දෙස් දක්වමින්, **මොර** ජාතක **කක්කට** ජාතකාදියැ ස්ත්‍රි ශබ්දයෙහි දෙස් දක්වමින් **පුප්ඵරත්ත**[17] ජාතක **අලම්බුසා**[18] ජාතකාදියැ ස්ත්‍රී ශරීර ස්පර්ශයෙහි දෙස් දක්වමින්, **කණවෙර**[19] ජාතක **අට්ඨාන** ජාතකාදියැ ස්ත්‍රි සංසර්ගයෙහි දෙස් දක්වමින්, **කුම්මාසපිණ්ඩ**[20] ජාතක **ගඞ්ගමාල** ජාතකාදියැ තමන් අනන්තරජන්මයෙහි එක් දවසද් දුන් දනින් හා එක් රැයක් රැකි සිලින් රජසපු ලද[21] පරිදි[22] කියා සතුන් දන්සිල්හි[23] පිහිට්වමින්, **ආදිත්ත** ජාතක **දසබ්‍රාහ්මණ** ජාතකදියැ විචෙය්‍යදන[24] දෙවමින්, **කුම්භකාර** ජාතක **භික්ඛාපරම්පර**[25] ජාතකාදියැ පසේබුදුන් පුදමින්, **සඞ්ඛ** ජාතක

---

1. විසඳමින් 2. දද්දර-හැම, 4. ළදරු දරුවක් වැ 4. අතවැස්සහට 5. කියා, 6. යෝද සායා 7. දෙවමින් 8. පත්සියයක් 9. දෙනා හට 10. සන්තු හත්ත, 11. ලෙව්වැඩ, 12. දෙව්ලොව, 13. චුල්ලපලොභ, 14. නළින 15. මුදුලක්ඛණ 16. ශුභ වශයෙන් දෙස් දක්වමින් 17. පුප්ප පත්ත 18. අලම්බුස 19. කණවෙරු 20. කුම්මාසපිණ්ඩි 21. රජසපුව වැලඳ, 22. සරිජි 23. දන්සිල්, දන්සිල 24. විවෙස, විවෙච, විචෙය, විශෙෂ-මු 25. භික්ඛාපරම්පරා

මහාජනක ජාතකාදියැ සත් දවසක් නිරාහාරව වැ මහමුහුදු පිහිනන කලුදු දිවබොජුන් පිළිබෙව්[1] කොටැ පෙහෙවස් මැ රක්මින්, **තෙලපත්ත** ජාතක **සම්ද්ධි** ජාතකාදියැ දිව්‍ය රූපද්[2] ඉන්ද්‍රිය හෙද කොටැ නො බලමින්, **ගන්ධාර** ජාතක **කණ්හ**[3] ජාතකාදියැ තවුස් පැවිජි වැ පන්සිල් මාත්‍රයක්[4] රක්නා කලැ ද පවා බලවත් අපිස්සතොස්බවට පැමිණෙමින්, **කාක** ජාතක **භද්‍රසාල** ජාතකාදියැ නෑයනට වැඩ කෙරෙමින්, **දුම්මෙධ** ජාතක **අයකූට** ජාතකාදියැ ලො[5] වැඩ කෙරමින්, **ධජවිහෙඨ**[6] ජාතක **මහාකණ්හ** ජාතකාදියැ සසුන් වැඩ කෙරෙමින්, **නිග්‍රොධමිග** ජාතක **නන්දිමිග** ජාතකාදියැ සධම්[7] දෙස්නෙන් දරුණු රජුන් දමා හැම සත්නට අභයදන[8] දෙමින්, **සරභඞ්ග** ජාතක **සඞ්කිච්ච** ජාතකාදියැ තමන් පොළොව පළා පෑ නරක දැකැ වෙවුළන සතුන් තදන්තර්ධානයෙන් අස්වසමින්, **ජවනහංස** ජාතක **වලාහකඅස්ස** ජාතකාදියැ මරණ මුවපත්[9] හසුන්, යක් මුවපත්[10] මිනිසුන් පියායෙන් පිටින් තරවමින්, **සච්චඞ්කිර** ජාතක **චුල්ලපදුම**[11] ජාතකාදියැ දියෙන් යනුවන් ජලදුර්ගයෙන් නඟමින්, **සරභමිග** ජාතක **මහාකපි** ජාතකාදියැ නරාවළැ[12] හුණුවන් නරක ප්‍රපාතයෙන් උද්ධරමින්,[13] **මහාකපි** ජාතක **සුප්පාරක** ජාතකාදියැ මරණ මුවපත් වඳුරන් වළබමුවපත් වෙණෙදුන්[14] ගඟමුහුදු[15] පරතෙරට පමුණුවමින්, **අබ්භන්තර** ජාතක **ලොමසකස්සප**[16] ජාතකාදියැ උග්‍රතපසින් ශක්‍රභවන කම්පිත කෙරෙමින්, **අකිත්ති** ජාතක **භිස** ජාතකාදියැ ගිහිසපු[17] උර සක්මල් සෙ දැකැ තපොවන එළෙබෙමින්, **මඛාදෙව** ජාතක **සයහ**[18] ජාතකාදියැ පඤ්චකාමගුණ විෂමිශ්‍ර අමෙධ්‍ය සෙ[19] ගරහමින්, **සොමනස්ස** ජාතක **සුසීම** ජාතකාදියැ වලප්නා නෑයන් යමපලුන් සෙපියා තවවල් නික්මෙමින්,

---

1. පිළිකෙව් 2. දිව්‍යරූප-මු 3. අයකූට 4. පන්සිල් මාත්‍රාවක් 5. ලෝවැඩ-මු 6. ධජවිහෙඨ 7. සද්දම්, සදම්, 8. අභයදනය 9. මරමුවපත් 10. බිහිසුන් යක්...මු 11. භිස 12. නිරඑවළ 13. උද්ධරවමින් 14. වෙණෙ දුන් වෙණෙදනන්-මු 15. ගෙන මුහුදු- 16. ලොමකස්සප 17. ගිහිසපුව-මු 18. හංස විසය්හ 19. අමෙධ්‍යය

සොණ ජාතක දරීමුඛ ජාතකාදියැ ළැව්ගිනිගත්[1] වන ගහනයෙකින් නික්මෙන ඇතක්හු සෙයින් රජසපු හැරැපියා[2] නික්මෙමින් උදඤ්චනී[3] ජාත චිත්තසම්භූත ජතකාදියැ කාමපඞ්කයෙහි ගැලී-ගිය[4] සතුන් නඟා පැවිජිතලයෙහි පිහිට්වමින්, චන්දකින්නර ජාතක සාම ජාතකාදියැ තමන් මියන සෙ වීදි රදුන්[5] කෙරෙහි දෙම්නස් නො කෙරමින්, මහාඛන්තිවාද[6] ජාතක චුල්ලධම්මපාල[7] ජාතකාදියැ තමන් කටුමතිගායෙන් සප්වා[8] අත්පාකන්නාසාද්[9] කප්වා[10] පාවිළිඹින්[11] කඩුසිළින් ළෙහි ඇනැ මරන රජුන් කල්යහළුවන් සෙ දක්මින්,[12] මහාසීලව ජාතක එකරාජ ජාතකාදියැ ඇමැතිමඬුලු ඇතොවුරු කොටාරදහස් පැහැරැ ගෙනැ තමන් සොහොන්වළැ සිඟල්බත් කොටැ ගැලූ, දෙරතුරෙහි එල්වූ, රදුන් පිය පුතුන්[13] සෙ දක්මින්,[14] ඛදිරඞ්ගාර ජාතක සස ජාතකාදියැ දන් දෙනු සඳහා දිලියෙන ගිනිමැදට පුල්පියුම්විලට[15] සෙ වදිමින්, සීලවජාතක ඡද්දන්ත ජාතකාදියැ තමනට[16] වධ කළ වැද්දනට සිය අතින් සරස් විහිදිනා[17] දළ කපා-දෙමින්,[18] භූරිදත්ත ජාතක සංඛපාල ජාතක චම්පෙය්‍ය ජාතකාදියැ තණපතක් සෙ දිවි පියා පොළොව පෙරළන්නක්හු සෙ[19] සිල් පොහො පිසමින්, වෙලාම ජාතක මන්ධාතු ජාතකාදියැ සත්නට රුවන්වහරෙ වස්වමින්, කුරුධම්ම ජාතක සිවි ජාතක විසය්හ ජාතක වෙස්සන්තර ජාතකාදියැ දන්වහරෙ වස්වමින් මහෞෂධ පණ්ඩිත කල්හි, වීධුර පණ්ඩිත කල්හි, සෙනක පණ්ඩිත කල්හි, කෙවිලි රජකල්හි, හස්රජ[20] කල්හි, ගිරාසෙනෙවි කල්හි, සුවන් මොනර කල්හි, රුරුමුව කල්හි, කුකුරු කල්හි, සුපත්[21] කපුටු කල්හි, තුණ්ඩිල හූරු කල්හි, සත්නට ධම්වහරෙ[22] වස්වමින්, කුද්දල සමාගමයෙහි හත්ථිපාල[23]

---

1. පත් 2. රජසුව හැරැපියා, රජසපුව පියා 3. උදෙනි 4. හැමීගිය 5. රජුන් 6. ඛන්තිවාද 7. චූලධම්මපාල 8. සප්පා 9. අත්පාද් 10. කප්පා 11. පාවිළුඹින්, පාවිළුමින් 12. දක්වමින් 13. ප්‍රිය පුතුන් 14. දකිමින් 15. පුල් පියුම්විල 16. තමන් 17. විහිදන 18. කඩා-දෙමින් 19. පෙරළෙන්නාක් සෙයින් සිල් පොපියමින්-හැම. පොහො ස පෝ පිසමින් ස පියමින් = පොපියමින් මෙසෙ වන ලෙඛ දෙෂයි 20. අස් රජ 21. සුවපත් සුසාත් 22. දහම් වතුරෙ 23. හස්තිපාල

සමාගමයෙහි ජොතිපාල සමාගමයෙහි, අයොඝර සමාගමයෙහි, චුල්ලසුතසොම[1] සමාගමයෙහි, මූගපක්ඛ සමාගමයෙහි, සතුන් ශීලාදිගුණයෙහි පිහිට්වමින් මෙසෙ තමන් බොසත්කල්හි මැ පුරිසදම්මසාරථී වන බැවින් නො එක් දැකෙළසුවහස්හි[2] දුර්දන්තසත්ත්වයන් දමා ශීල සමාධි ප්‍රඥාලක්‍ෂණ ගුණධර්මයන්[3] පිසමින්,[4] සත්කෘත්‍යාභ්‍යාස[5] නෛරන්තර්යාභ්‍යාස[6] දීර්ඝකාලාභ්‍යාස විසින් බොධිසම්භාර ධර්මයන් මුහුකරුවමින්, දැමි දමනු සඳහා සවන්ඤණ ගබ්[7] ගන්වා-ගෙනැ[8] වෙසතුරු[9] අත් බැවින් සැවැ තුසී පුරෙහි[10] උපන්හු.

දුර්දන්තදමන නම් පළමු වන පරිච්ඡේද[11] නිමි.

2. සවසන්තානදමන නම් පරිච්ඡේදය

මෙසෙ ඔවුන් තුසීපුරෙහි ඉපැදැ[12] සත්පනස් කෙළ සැට ලක්‍ෂයක් අවුරුදු දෙව්සපු[13] වළඳ වැඩැ වසන කල්හි[14] දසදහසක් ලොධාහි දෙව්බඹහු පූර්වනිමිත්ත දැකැ එක් සක් වළෙකැ මුළු දී "බුදු වන මහතෙක් කොහි[15] වෙසෙ හො[16]!" යි බලනුවො අප මහබොසතාණන් දැකැ තුසීපුරට[17] ගොස් වැදැ[18] මුදුනෙහි ඇඳිලි බැඳැ "බුදු වන්නට කලැ" යි ආරාධනා කළහ.19

එ කල්හි මහබොසතානො පඤ්චමහාවිලොකනා[20] කොටැ බුදු වන්නට කල් බව දැනැ දෙව්පිරිස් පිරිවරා නඳුන් උයන් වැදැ තුසීපුරෙන්[21] සැවැ දඹදිවැ මැදුම් පියෙසැ කිඹුල්වත් නුවරැ ඔකාවස්කුල අබරණ සුදෙවුන් මහ රජහු පිණිසැ මහාමායා දෙව්රැජන කුසැ[22] පිළිසිඳැ-ගත්හු.

1. චූලසුතසෝම 2. දැකෙළ සුවහස්ගණන් 3. ගුණධර්මයෙන් 4. පිරිපසමින්, පිසමින් 5. සතකත්‍යාභ්‍යාස 6. නෛරන්තරාභ්‍යාස 7. ගබ 8. ගන්නා ගෙනැ 9. විසිතුරු, විසතුරු 10. තුසීපුරයෙහි 11. පරිච්ඡෙදය 12. ඉපිද 13. දෙව්සපුව 14. වැඩවසන සේක් 15. කොයි 16. වෙයි, වෙසේදෝ-මු 17. තුසීපුරයට 18. ගොස් වැඳැ-මු 19. කළාහ 20. පඤ්චමහාවිලොකනාවලොකනස-මු 21. තුසීපුරයෙන් 22. දෙව්රජනී, දෙව්රජිනි

මහාමායදෙවී ඇසළ පුනු පොහොයට[1] සත් දවසක් ඇති කල පටන්-ගෙනැ දෙව්නුවරක් සෙයින් සදන ලද කිඹුල්වත්පුරෙහි දෙව්පිරිස් බඳු මහ පිරිස් පිරිවරා සැණකෙළැ[2] පොහොදවස්[3] ගඳදියෙන් නහා ගඳවිලෙවුන්[4] ගෙනැ සව් බරණින්[5] සැදී, සතර ලක්‍ෂයක් ධන වීසඳ මහදන් දී වරභොජන වළඳ, පෙහෙ වැ, දිවවිමන් පරයන සිරියහන් ගබට වැද සිරියහන් මතුයෙහි හෙවැ නිදන්නට වන්නී, මෙබඳු ස්වප්නයක් දුටු. කිසෙයැ යත්:-[6] සතරවරම් මහ රජහු[7] ඇය යහනින් මැ නඟා-ගෙනැ හිමවත් පියසෙට ඇරැ සැට යොදුන් රග්ගල්[8] තෙලෙහි පිහිටි සත්යොදුන් මහසල්රුක් යටැ බහා-තබා එකත්පස් වැ සිටියො. එ කල්හි ඔවුන් ගෙ දෙව්හි අවුදු, දෙවිය නූතත්දහතළට[9] හැරැ මිනිස්මල හරනා[10] සඳහා නහවා දිවපිළී හඳවා දිවගඳින් විලෙවුන්[11] ගන්වා[12] දිවමල් පළඳවා, එයට නුදුරු තන්හි එක් රිදී පව්යෙක්[13] ඇති, එහි ඇතුළු[14] රන්විමනෙක් ඇති, එ විමන්හි පැදුන් දසට හිස ලා දිවයහනක් පන්වා[15] එ යහන්හි වඩා හෙවූහු.

එ කල්හි අප මහබොසතාණො සරා වලා ගබක් සෙයින් සුදු ඇත්වෙසක් දක්වා, එයට නුදුරු තන්හි එක් රන්ගලෙක් ඇති, එ ගල්හි සැරැ එයින් බැසැ රිදී පව්වට නැඟී[16] උතුරු දිසායෙන් අවුදු රිදීදමක් බඳු අතින් සුදුපියුමක් ගෙනැ, කිලැ, රන් විමනට වැද, මෑණියන් හොත් යහන තුන් යලක් පැදකුණු කොටැ දකුණු ඇලයෙන් කුසට[17] වන්නවුන් වැනි වූහු. මෙසෙ ඇසළ පුනු පොහොයැ උත්තරසළ[18] නකතින් මවුකුසැ පිළිසිඳ-ගත්හු.

---

1. ඇසළපුණු පෝයට 2. සැණකෙළි කෙළ 3. පොදවස් 4. මල්ගඳ-විලවුන් 5. සර්වාභරණින්. 6. කෙබඳු ද යත්-මූ. 7. අවුදු ඇය - කිසි 8. රන්ගල්, 9. අනුතත්දහතළාවට 10. අරණ, අරනා 11. දිවගඳවිලෙවුන් 12. ගල්වා 13. රිදීපවුයේ 14. ඇතුළෑ, ඇතුළත්හි 15. පනවා 16. නැඟ 17. කුසයට 18. උත්‍රසළ

එ කල්හි දෙවි පිබිදැ රජ හට සැළ කළහ.[1] රජ සිවුවෙ ගෙවා-දත් බමුණන් සූසැටදෙනකු[2] ගෙන්වා-ගෙනැ සත්කාර කොටැ මහත් භොග දී සිහින කියා "කිමෙක් වෙ?" යි පිළිවත. බමුණො "මහරජ, තා ගෙ දෙවිය කුසැ ගබ පිහිටි යැ. පිතෙක් තට උපද්දී. හෙ ගිහිගෙහි සිටියෙ[3] නම්, සක්විති රජ වෙ[4] පැවිජි වී නම්, බුදු වෙ"යි කීහු.

ඔවුන් මවු-කුසැ පිළිසිඳැගත් විගැස එක පැහැරැ දසදහස් ලොධා කම්පිත වී යැ. දසදහසක් සක්වළැ අපමණ අලොක වී යැ. එශොභා දක්නට කණ්හු[5] ඇස් 'ලදහැ. බිහිරිහු[6] ශබ්ද ඇසූහැ. ගොළුවෙ ගායනා කළහැ. පිළුහු[7] නැටුහැ. කුදුහු ඉදි සිරිරි[8] ඇති වූහැ. බන්ධනගත සත්ත්වයො බන්ධනයෙන් මුක්ත වූහැ. හැම නිරයැ ගිනි නිවිණ.[9] ප්‍රෙතයන් ගෙ සා-පිපාසා[10] සන්හිනැ.[11] තිරිසන් ගතිතැ සත්නට[12] භය නැති වි යැ. හැම සතුන් ගෙ රොග සන්හිනැ.[13] හැම සත්හු ප්‍රිය[14] තෙපුල් ඇති වූහ. අස්හු මියුරු ආකාරයෙන් කුල්ති. ඇත්හු සොම්නස් වැ ගර්ජනා කෙරෙති. සිංහයො නාද කෙරෙති.[15] හැම බෙරහු තමන් තමන් ගෙ[16] ධ්වනි වුහුට්හු. නොසොල්වන ලද දෙව් මිනිසුන් ගෙ පළඳනා රැව්පිළිරැව් දී ගුගුළෙ. හැම දෙසෙහි පහන් පැහැ වි යැ. හැම සත්නට සුව ජනවමින් සුවඳ මෙලෙක් සිහිල් සුළඟ හැමී යැ. අකාලමෙඝ නඟා වැසි වට. පොළොවිනුදු[17] දිය නැඟී පොළො-තෙලෙහි[18] ඇවිද්දි. පක්ෂීහි[19] ආකාශයෙන් යන ගමන් පීහැ. ගඞ්ගාවො[20] නො ගොස් සිටියහ. මහ මුහුදැ දිය[21] මියුරු වී යැ. හැම තැන්[22] පස්පියුමන් සැදුම් ලද දියෙහි ගොඩෙහි පුෂ්පයො විකසිත වූහැ. හැම රුකැ හැම ලියෙහි කඳවෙළෙපැ ශාඛායෙහි පස්පියුම් පිපි යැ.[23]

---

1. සැළකළා 2. සූසැටදෙනෙකුන්-මු 3. සිටී නම්, සිටියනම් 4. වෙයි 5. කණ්හු 6. එ රැවු බිහිරහු ඇසූ හ 7. පිළහු 8. සිරිරු 9. නිවිගියහ 10. සා-පිපාස 11. සන්හිඳින, සන්සිඳින 12. තිරිසන් ගත-මු 13. සන්හුන, සන්හිඳුන 14. පිරිය 15. මෙය 'ජාතක' අටුවායෙහි නැත 16. තමතමන්ගෙ 17. පෙළෙළවිනුදු 18. පොළොව තෙළෙහි 19. පක්ෂීහු 20. ගඞගා හො 21. මුහුදුදිය 22. හැමතැන 23. පිපීගිය

පොළො-තල ගල්-තල[1] බිඳැ-ගෙනැ[2] මතුමතුයෙහි සත් සත්බුමු වැ දඬුපියුම්[3] නික්මිණ. අහසැ පියුම් වියන් වි යැ. හාත්පස්හි[4] මල්වැසි වට. ආකාශයෙහි දිවබෙර ගුගුරයි. සියලු දසදහසක් සක්වළ වටා වුහුටු මල් ගුළාවක්[5] වැනි වි යැ. පෙළා[6] බැඳි මල්කලබක් වැනි[7]" වි යැ. සඳ-තුබු මල් අස්නක් වැනි වි යැ. එකමාලා මාලිනි වී යැ. තෙවුනා වල් විදුනා ඇති වි යැ. පුෂ්පධූපගන්ධපරිවාසිත වි යැ. පරම සෞභාග්‍යප්‍රාප්ත වී.

මෙසෙ පිළිසිඳැ[8]. ගත් මහසත්හු ගෙ පිළිසිඳ පටන් ගෙනැ මහබොසතාණ ට දූ මෑණියනට දූ උපද්‍රව වළකනු සඳහා මෙ සක්වළැ සතර වරම්මහරජහු කඩු ගත් අත් ඇති වැ ඇතුළු සිරියහන්ගබැ රකවල් ගත්හැ. තුබූ දස දහසක් සක්වළැ සතලිස් දහසක් වරම්මහරජහු[9] සහපිරිවරින් අවුදු ගබ්දෙර[10] පහදෙර[11] පටන්-ගෙනැ සක්වළගල් දක්වා වටා අරක් ගත්හු. මෑණියො සුවපත් වූවාහු. නොලෙඩ සිරිරු ඇත්තාහු, ඇතුළුකුසැ නැබමඬුලු බලා පලක් බැඳැ වැඩැ හුන් පුතණුවන් පහන් පැහැ ඇති මිණිරුවනෙක්හි ඇවුණු[12] රත්පලස්හුයක් සෙයින් දක්නාහු, දසමස් අවසන්හි දෙමා-පියන් කරා යාටි වැ[13] සුදෙවුන් මහරජාණනට සැළ කොළො.

රජාණො කිඹුල්වත් නුවර පටන්-ගෙනැ දෙව්දහැ නුවර දක්වා මඟ සම කරවා සුදුවැලි ඔවා කෙහෙල් ඉඳුවා[14] පුන්කලසදදපෙළින් සඳ දෙවින් ගනරන්මුවා සිවිගෙකෙක්හි[15] සුදු මෙළෙක්[16] යහන්හි වඩා-හිඳුවා දහසක් ඇමැත්තන් ලවා සිවිගෙ ගන්වා[17] මහත් පිරිවරින් නගා යවූහු. දෙනුවර මැදැ දෙනුවර වැස්සන් ගොස් සැණ[18] කෙළෙනා ලුම්බිනීවන[19] නම් මඟුල් සල්වනයෙක් ඇති.

1. ගලතල 2. බිඳ 3. පියුම් 4. හාත්පසින් 5. මල් කුලාවක් 6. පොලා, 7. බඳු 8. පිළිසඳ 9. සතරවරම්රජහු 10. ගම්දෙර 11. පහදෙර මහදෙර-මු 12. ඇමුණු 13. යායටී වැ 14. හිඳුවා 15. සිව් ගෙයක්හි 16. මොළොක් 17. ගෙන්වා 18. සැණකෙළි 19. ලුම්බිනී නම්

එ කල්හි එ සල්වනය මුල පටන්-ගෙනැ ශාඛාග්‍ර[1] දක්වා මලින් සැදුම් ලද. ශාඛා අතුරෙහි දු මල් අතුරෙහි දු පස් වනක් බමර ගණන් හා නන් විසිතුරු ලිහිණිගණයො මියුරු සරයෙන්[2] කුල්මින්[3] ඇවිදිති. සියලු ලුම්බිනීවනය තව්තිස[4] දෙව්නුවර සිත්ලිය වනය වැනි වි යැ. එ දක්නා හා දෙවිනට සල්වනැ කෙළෙනා රිසි වී යැ.[5] ඇමැත්තො දෙවින් ගෙනැ සල්වනයට වන්හැ. දෙවිහි[6] කෙළෙමින් ගොස් මඟුල් සල්මුලට එළැබැ සල්අත්තැ[7] ගතැටි වූ හැ. සල්අත්ත හුයා-පී වෙබඩඅගක්[8] සෙයින්, නැමී දෙවීන් අතට උපගත වි යැ. ඔවුන් සල්අත්ත ගත් වීගසැ, කර්මජ වාතයො චලිත වූහැ. එකල්හි ඇමැත්තො වටා කඩතුරා බැඳැ පිටත් වැ සිටියාහැ. ඔවුන් සල්අත්ත මැ ගෙනැ[9] සිටියවුන්, කුසින් බොසතාණො ප්‍රසුත වූහැ. එකෙණෙහි සුදවස්[10] වැසි රාත් මහබඹහු අවුදු රන්දැලින් බොසතාණන් පිළිගෙනැ මෑණියන් පෙරට[11] සිටැ, "දෙවිය, සොම්නස් වා[12] මහානුභාව ඇති[13] පිතෙක් තිට උපනැ"යි කීහැ.

සෙසු සත්හු මවුකුසින් නික්මෙන කලැ, අසුචි මුසු වැ නික්මෙති. මොහු වනාහි බණ පලගෙකින් බස්නා මහතෙර කෙනකුන් සෙයින් දෙ අත් දෙපා දික් කොටැ සිටැ[14] මවුකුසැ කිසි දැයෙකින් මුසු නො වැ පිරිසිදු වැ විසදවැ[15] කසී වතෙක් හි වසා තුබූ දුරගම්ණි රුවනක් සෙයින් දිලියෙමින් මවුකුසින් නික්මුණුහු. ඔවුන් එසෙ පිරිසිදු සිරිරි[16] ඇත ද, බොසතාණන්ටද් මෑණියන්ටද් සත්කාර සඳහා අහසින් දෙදියධාරායෙක් නික්මැ මෑණියනුදු බොසතාණනුදු සැනැවි.[17]

---

1. ශාඛාශ්‍රය, ශාඛා අග 2. මියුරුරසයෙන්-හැම 3. කුල්මත් ව 4. තව්තිසා 5. උපන 6. දෙවී 7. සල් අත්ත, සල්අත්තක්-මු 8. වේබඩයක්, වෙඅගබඩක් 9. එ මැ සල් අත්ත, සල් අත්ත නම්මා ගෙනැ 10. සුද්ධාවාස 11. පෙරට වැ 12. වව 13. මහානුභාව පිතෙක 14. සිට ම 15. විශාරද වැ - හැම, විසෙද-ජා අවුවා 16. සිරුරු 17. සැනැහැවි-මු

එ කල්හි මහබොසතාණන් රත්දලින් පිළිගෙනැ සිටි මහබඹුන් අතින් සතරවරම් මහරජහු මඟුල් සම්මත වූ සුවපහස් ඇති අඳුන් දිවි සමින් පිළිගත්හු. ඔවුන් අතින් මඟුල් මහ ඇමැතියො දුහුල් සුඹුළුයෙන්[1] පිළිගත්හු. මිනිසුන් අතින් බැසැ පොළොවැ වැඩැ-සිටැ පැදුන් දසා[2]" බැලූහු. එ දෙසෙහි අනත් අපරිසෙ[3] ලොධා[4] එක්හෙළි වි යැ. එහි දෙව්මිනිස්හු[5] ගඳින් මලින් පුද "මහාපුරුෂය, මෙහි තා හා සම කෙනෙකුදු[6] නැති. තව වැඩි[7] කෙනෙක් නම් කොහි?"යි[8] කීහු. මෙසෙ සතර දිසාද්[9] සතර අනු දිසාද් උඩද් යටද් යන දසදිසා බලා තමන් හා සුදුසු කෙනකුන් නො දැකැ උතුරු දසා[10] බලා සත් පියවර[11] නඟා[12] වැඩැ සිටියො.

එ කල්හි මහබඹ[13] තුන් යොජුන්[14] පමණ සෙ-සත් මුදුනට වැඩි යැ. සුයාම නම් දෙව්රජ තුන්ගවු පමණ වල්විදුනා සැලි යැ. සන්තුසිත නම් දෙව්රජ මිණිවටාපත් සැලි යැ. සක්දෙව් රජ එක්සියවිසිරියන් විජයතුරා[15] සක[16] පිම්බ[17]. සෙසු දෙවියො රුවන් කරඬු රුවන්මරවැඩි[18] මිණිවොටුනු ගෙනැ පිරිවැරූහු. බොසතාණො සත්පියවර වැඩැ සිටැ, අනත් අපරිසෙ ලොධාහි තමන් හා සම කෙනකුන් නැති පරිදි, හැම තැනට තමන් ඇගි වු පරිදි, දක්මින්[19] "අග්ගොහමස්මිලොකස්ස" - යනාදීන් සිංහනාද කළහ. මවුකුස්හි පිළිසිඳැගත් කල්හි සෙයින් මැ මවුකුසින් ප්‍රසූත වූ කල්හි දු දෙතිස් පූර්වනිමිත්තයො[20] පහළ වූහු. එ කල්හි දෙ නුවරැ රජ දරුවො බොසතාණන් ගෙනැ කිඹුල්වත්පුර[21] මැ ගියො.

---

1. දුහුල් සුඹුළුවෙන් 2. පැදුම් දසා, පැදුම් දිසාව 3. අපරිමිසෙ 4. ලෝධාහි-හැම 5. දෙව් මිනිස්සු 6. කෙනකුනුදු 7. වැඩිසිටි 8. කොහිදැයි 9. සතර දිගද්-මු 10. දිසා, දිසාව 11. සත්පියවරක් 12. නඟා සිටියො, ගොස් වැඩ සිටියො 13. බඹහු 14. යොදුන් තුනක් 15. විජතුරා 16. සක්-මු 17. පින්බහ 18. රුවන්මිරිවැඩි 19. දක්වමින් 20. මහ පූර්වනිමිත්තයො 21. කිඹුල්වත් නුවර

එ දවස් කුළුදෙවුල්[1] ඍෂියාණෝ සුදෙවුන් මහරජාණන් ගෙහි වළඳ දිවා විහාර සඳහා තව්තිස දෙව්නුවර[2] ගොස් නඳුන් උයන්හි සමවත් සමවැද නැංගාහු, සැණ[3] කෙළෙනා දෙව්පිරිස් දැකැ "මෙ වෙනි[4] සොම්නසෙක් තොපට යම් කලෙකැ නුවූවිරී යැ. කවර කරුණෙන් මෙසෙ සැණකෙළුව?" යි පුළුවුත්හු. එ සඳැ දෙවියො සුදෙවුන් මහරජහු පුතණු[5] කෙනෙක් උපන්හු. ඔහු බොමැඩැ හිඳැ බුදු වැ ධම්සක්[6] පවත්වති. "ඔවුන් ගෙ අනන්ත වූ බුද්ධලීලා බලම්හැ.[7] බණ අසම්හ යි, සොම්නස්මහ"[8] යි කීහු. තවුස්පාණෝ[9] දෙවියන් ගෙ තෙපුල් අසා වහවහා දෙව්ලොවින් බැසැ රජගෙට වැද පැන්වූ[10] අස්නෙ වැඩැ හිඳැ[11] "මහරජ, තා පුතණු කෙනෙක් උපන්හු ල. ඔවුන් දක්මහ"යි[12] කීහ.

එ කල්හි රජ, කුමරැ[13] පළඳනායෙන් සැදි පුතණුවන් වඩාගෙනැ තවුස්පාණන්[14] වඳනට එළවි යැ. එ කෙණෙහි බොසතාණන් දෙපත්ල පෙරළි ඍෂියාණන්[15] මුදුනෙහි පිහිටි යැ. එ අත්බැවැ බොසතාණන් ගෙන් වැඳුම් ගන්නට නිසි කෙනෙක් මුළු තුන්ලොවැ ඇත්තාහු නො වෙති.

ඉදින් නො දැනැ බොසතාණන් හිස ඍෂියාණන් පා මුලට එළවූහ නම්, ඔවුන් හිස් සත් කඩක් වැ පැළෙයි. එ කල්හි ඍෂියාණෝ හුනස්නෙන් නැඟී බොසතාණන් වැන්දහු.[16] රජ එ පෙළහර දැක තමා පුතණුවන් වැන්ද. ඍෂියාණෝ අතීතයෙහි සතලිස් කපක් හා අනාගතයෙහි සතලිස් කපක් හා මෙස අසූ කපක් දක්ති.[17] ඔහු බොසතාණන් ගෙ රූප සම්පත් දැකැ "බුදු වෙ හො? බුදු නො වෙ හො?[18] " බලන්නාහු, එකාන්තයෙන් බුදු වන සෙ දැක සතුටු වැ සෙන්නට වන්හැ. එක්බිති "මම මොහු, බුදු වූවහු[19] දක්මි හෙ නො දක්මී හො?"[20] බලන්නාහු, අතුරෙහි මැ තමන් මියැ

1. කුළුල්දෙව් 2. දෙව්නුවරට 3. සැණකෙළි 4. වැනි 5. පුතණුවො 6. දම්සක් 7. බලම්හ 8. සොම්නස් වුම්හ යි 9. තවුසාණෝ 10. පැනවූ 11. හිඳ 12. බලම්හ 13. කුමර 14. තවුසාණන් 15. ඍෂියාණන් ගෙ 16. වැන්දහ 17. දන්ති, දකිති 18. බුදු වෙයි හොයි-බුදුනො වෙයි හොයි; බුදු වෙ හොයි බුදු නො වෙයි හොයි 19. බුදුවූවාහු-මු

අරුතෙලෙහි උපදනා සෙ දැක එ උතුමා දක්නා[1] නො ලැබමේ"[2] වලප්නට වන්හැ. ඇමැත්තො එ දැකැ, "වහන්සෙ, කුමට සෙව? කුමට වලප්ව" යි පුළුවුත්හ. "මොහු බුදු වන සෙ දැකැ සතුටි වැ[3] සෙමි; මා මොහු නොදක්නා සෙ දැකැ රැණි[4] වැ වලම්පි[5]" යි කීහු.

එක්බිති බොසතාණන් පස් වන දවස් නහවා පායින් ගන්වා රජගෙ[6] සිවුදැගඳින් පිරිබඩ කොටැ ලද පස්මල් ඉසැ හිඳිනා අසුන් පනවා සිවු වෙ[7] ගෙවා දත් බමුණන් අටතු රාසියක් දෙනා ඇරැ හිඳුවා[8] කිරිබත් වළඳවා සත්කාර කොටැ ලකුණු බැලැවූහු.[9] හැම දෙන මැ සමඟ හුන් ප්‍රධාන බමුණන් අට දෙනා කෙරෙන් සත් දෙනෙක් බොසතාණන් දෙතිස් මහපුරිස් ලකුණු දැකැ "මෙ දරු ගිහිගෙයි සිටියෙ, සක්විතිරජ වෙ,[10] පැවිජි වුව, බුදු වෙ"යි කීහු.[11] ඔවුන් ඇම දෙනා හට[12] ළඳරු කොණ්ඩඤ්ඤ නම් බමුණු දරු බලා "එකාන්තයෙන් බුදු වෙ" යි කී.

එක් දවසක් රජු ගෙ වප් මඟුලෙක් වී යැ. එ දවස් මුළු නුවර දෙව් නුවරක්[13] සෙයින් සැදූහැ. රජ දෙව්පිරිස් බඳු මහපිරිවරින්[14] නික්මෙන්නෙ, පුතණුවන් වඩා-ගෙනැ කෙත්-වත් අබියෙසැ ගනසා දඹරුක්පයෙක්හි[15] යහන් සලසා පුතණුවන් එහි වඩා-හොවා උඩ විසිතුරු වියන් බඳවා වටා කඩතුරා බඳවා රකවල් දී සව්බරණින්[16] සැදී ඇමැති දහස් පිරිවරා කෙතට ගියෙ,[17] එ සඳැ බොසතාණන් පිරිවරා හුන් කිරි මවුහු රජු ගෙ ඉසුරු බලන්නට ජවනිකායෙන් පිටත් වූහු. බොසතාණන් ඇතුළු වටනැ කිසි කෙනකුන් නො දැකැ හොත් තැනින් නැඟි පලක් අවුළුවා

---

1. දක්නට 2. ලබමියි 3. සතුටුයෙමි 4. රැහැනි 5. වලපමි 6. රජගෙයි, ගෙයි 7. තිණ්ණං වෙදනං පාරගෙ-අටුවා 8. අසුන්හි හිඳුව 9. බැල්වූහු 10. වෙයි 11. කීවාහු 12. අට දෙනා හට-මූ 13. 'දෙවවිමානංවිය-ජා අටුවා 14. මහපිරිස් පිරිවරා 15. දඹරුප්පයෙක්හි 16. සවබරණින් 17. ගියෝ-මූ

වැඩ-හිඳැ 'අනාපත්'[1] හවා පළමු වන ධෑන්[2] නිපද වූ කල්හි, කිරි මවුහු ඇතුළු වටනැ වැද්‍ද බලන්නාහු එ පෙළහර දෑකැ ගොස් රජ හට කීහු. රජ වෙළවි වැ අවුදු දඹරුක්[3] නො පියා-සිටි, සෙ[4] දෑකැ, පලක් බැඳැ යහන් මතුයෙහි උන් බොසතාණන් දෑකැ "පුතණුවෙනි, මෙ දෙ, වැනි වැඳුමැ"[5] යි බැසැ-හෙවැ වැන්ද.[6]

එක්බිති බොසතාණො පෙරඩ මසැ සඳ සෙ සිරින්[7] වැඩැ සත් හැවිරිදි විය පැමිණැ සක්දෙව්රජහු ගෙ යෙදුමෙන් විශ්වකර්මයා විසින් මවා දෙන ලද සොමි සිහිල් පහන් දිය පිරුණු පස් පියුමෙන් සත් රුවන්මුවා[8] පොකුණෙහි සහ පිරිවරින් දියකෙළි කෙළැ[9] ක්‍රමයෙන් වැඩැ[10] සොළොස් හැවිරිදි විය පැමිණැ මුළු ලොවට එක් රජ වූහු.

එ කල්හි පියමහරජාණො හිමන්[11] ගිමන් වසන්[12] තුන් ඍතුවට නිසි කොටැ දිවවිමන් පරයන තුන් පහයක් කරවා " එකි එකි කුලෙන් "එකි එකි කුමරියක[12] සඳ දී එවන්නෙ"යැ යි නෑයනට හසුන් දුන්හු. එ කල්හි රජදරුවො "සිද්ධත් කුමරු[14] සිවුමැලි යැ; ළදරු යැ; කිසි ශිල්පයක් දන්නෙ නො වෙයි; සඞ්ග්‍රාමයෙක් වී නම්, කුමක් කෙරෙයි? ඇපි අප දරුවන් නො දෙම්හ"යි කීහු. එ පවත් අසා මහබොසතාණො "මාගෙ ශිල්ප බැලියටියන් අත් සත් දවසෙකින් එන්නෙ යැ"යි නුවර බෙර පියෙවි කරවා සත් වන දවස් රාජාඞ්ගනයෙහි මඩුවක් කරවා මඩුයෙහි මහ පිරිස් පිරිවරා වැඩැ-හිඳැ, දහසක් පිරිමින් දුනුදිය නඟන දුන්නක් ගෙන්වා-ගෙනැ[15] යට දුනු මුඩාව වම් පයැ මහපට ඇඟිලි පිටැ[16] තබා හුනස්නෙ[17] මැ හිඳැ දුනුදිය නඟා, අපොළො[18], මුළුලො[19] එකකොලාහල කොටැ අනුන් හා අසාධාරණ කොටැ ලොකයෙහි වැටෙන තාක් ශිල්ප දෑක්වූහු. එ දෑක්වූ පරිදි සරභඞ්ග ජාතකයෙහි ආ නියායෙන් දත යුතු.

1. අනාපත්සි 2. දන, ධෑන ධ්‍යාන-මු 3. දඹරුක 4. සේය, සේ 5. වැඳමයි 6. වැඳි 7. සඳසිරින් 8. සත්රුවන්මුවා-මු 9. දියකෙළකෙළ, දියකෙළ 10. වැඩී 11. හිමත් 12. වසත් 13. රජකුමරියන් 14. කුමාර, 15. ගෙන්නාගෙනැ 16. මහපට ඇඟිල්ලෙ, මහපට ඇඟිල්ල 17. හුන් සේ මැ. 18. අත් පොළා 19. මුළුපොළොව

එකල්හි ශාක්‍ය රජදරුවන් විසින් සඳ-දෙන ලද සතලිස් දහසක් නළුවන් පිරිවරා නන් විසිතුරු මිණිරසින් අලු රුවන්විමන්[1] බඳු තන් පහාකුස්හි නැටුම් ගඳෙවු[2] ගත් සුරවමියන් බඳු වර වමියන් ගෙ මඳලස් වහස්[3] බැල්මෙන් පිනපිනා මහත්[4] සම්පත් අනුභව කරන්නාහු, එක් දවසක් උයන් කෙළියට[5] යාටි වැ පහයින් බැසැ රුවන්රිය අරා සියුරඟසෙනඟ පිරිවරා උයන් වඩනාහු. ජරාරූ දක නැවැතැ දෙවන වරැ ව්‍යාධි රූ දකැ, තුන්වන වරු මළ රූ දකැ, සතරවනවරු පැවිජිරූ දකැ උයන් ගොස් දෙව්පිරිස් පරිවරා නඳුන් උයන් වන් සක්දෙව්රජහු ගෙ ලීලායෙන් උයන්කෙළි කෙළැ මඟුල් පොකුණෙහි සනහා[7] මඟුල් සලවට[8] වැඩැ-හිඳැ විස්කම් දෙව්පුත්හු විසින් මඟුල්කපු වෙස් ගෙනැ දසදහසක් දිවසළුවෙන් හිස් වෙළා මිණිවොටුනු පළඳවා සව්බරණින්[9] සදන ලද්දහු, පසඟතුරු රැවින් හා මඟුල්ගීන් දසදිසා[10] පුරමින් රුවන්රිය අරා යසසිරින් වොරජමින් නුවර වැදූ කිසාගොතමිය විසින් කියන ලද නිබ්බුතපද අසා සුවහස්[11] වටනා මුත්හර දී පහාතල අරා සිරියහන්හි වැඩැ හොත්හු.[12]

එකල්හි දිවසරන් බඳු සතලිස්දහසක් නළුවො සව්බරණින්[13] සැදී, පසඟතුරු ගෙනැ මහපුරිසා[14] පිරිවරා[15] නැටුම් ගඳෙවු[16] පැවැත්වූහු. එකෙණෙහි මහබොසතාණො නිදන්නට වන්හු. ඔවුන් නිදන සෙ දකැ නළුවො තමන් තමන්[17] ගත් පසඟතුරුයෙහි වැතිරැ හෙවැ නිදන්නට වන්හු.

එකල්හි මහබොසතාණො පිබිදැ යහන්මත්තෙ පලක් බැඳැ වැඩැ-හුන්නාහු, ගඳතෙලෙ[18] දිළියෙන පහනින් නිදි ගත් මාගමුන්, නැහැ හඬවනුවන්, මීයෙන් වැහෙන කෙළින් තෙත් සිරිරු ඇතියවුන්, දත් කනුවන්,[19] කස්

---

1. රන්විමන්, රුවින් විමන් 2. ගඳවූ, ගඳැව්-මු 3. පහස් 4. මහ-මූ 5. කෙළනට 6. ව්‍යාධි රූප වියදි රූ. බැධිරූප, බැදිරූ, වැදිරූ 7. සැනහා-මු 8. යට 9. සවබරණින් 10. දසදික් 11. සුවහසක් 12. වැඩහුන්හු 13. සවබරණින් 14. මහාපුරිසා, මහපුරිස් 15. පිරිවරා සිටැ 16. ගඳවූ, ගැයුම්-මු 17. තමතමන් 18. ගඳතෙල 19. කන්නවුන්

තවුන්[1] වලප්නවුන්. වළ කට[2] ඇතියවුන්, නොමුවහ රහස් පියෙස් ඇතියවුන්, දුගඳ වා[3] විහිදුනවුන්, දැකැ සංවෙග කොටැ ශක්‍රභවනයක් බඳු මහල්තල අමුසොහොනක් සෙ වටහා-ගිය කල්හි, මුළු තුන්ලො[4] ගිනිගත් ගෙකක්[5] සෙ දැකැ "අද මා පැවිජි වන්නට ගිය මැනැවැ" යි යහනින් නැඟී, ගොස් හිඣිගෙහි[6] හොත් සත්[7] මහ ඇමැත්තා පොබයා-ගෙනැ අසකු සද ගෙනැ එන් කොටැ අස්හලට නඟා-යවූහු.

හෙ ගොස් දිලියෙන පහන් ඇති සමන් මල්වියන් යටැ රමණී[8] බිම් පියෙසැ සිටි කත්[9] නම් අස්රජහු දැකැ ඉතා කැකුළු කොටැ සදන්නට[10] පටන් ගත්. එ සදැ, අස්: "අද මහිමි මහභිනික්මන් කටටි බඳැ"යි සතුටු වැ මහත් කොටැ කුල්නට වනැ. පැතිරැ-ගිය එ හඬ දෙවියො කිසි කෙනකුන් නො ඇසියැ දුන්හු.

බොසතාණො රාල්[11] කුමරුන් දැකැ පහයින් බැසැ අශ්වයා කරා එළබැ, "මෙ රැ තො මා තරවා. මම් මුළු ලො තරවමී" නැඟී අස් පිටැ වැඩැ-හුන්හු. එ අස් දිග අටළොස් හතැ. දිගට සුදුසු උසා[12] ඇතියෙ යැ. බල ඇත්තෙ යැ, ජව ඇත්තෙ යැ, සව්සුදැ.[13] උහු කුල්නා හඬ හො ඇක්මෙන හඬ හො මුළු නුවරැ පැතිරැ-යන බියෙන් දෙවියො තමන්ගෙ අනුභාවයෙන් කුල්නා හඬ නො පැවැත්තැ දුන්හැ. ඇක්මෙන ඇක්මෙන පියවරට අත්[14] දිගු[15] කොටැ අත්ලෙහි ඇක්මවා-ගත්හු. මහාබොසතාණො අස්පිටැ වැඩැ-හිඳැ සත් මහ ඇමැත්තා අසූ වල[16] ගන්වා-ගෙනැ පසළොස්පැ ගිය වේලෙහි[17] මහදෙර අබියෙසට වැඩියො.

එකල්හි[18] රජ: "බොසතාණන් යම් කවර වේලෙකැ නුවරදෙර විවර කරවා නික්මෙති[19]" බියෙන් යුවළ

---

1. කස්නවුන් වලප්නවුන්-ඇතැම් 2. වල කට ඇතියවුන් 3. දුදපා 4. තුන්ලෙව්, තුන්ලෙව්හි 5. ගෙයක් 6. හිඣිගෙයි, හිනගෙහි - මූ - 7. සඳ 8. රමණීය 9. කන්ථක 10. සදන්ට-මු 11. රහල් 12. උප 13. අසුදසුද, සුදු 14. අත 15. දිග්, දිග 16. වාලධිය 17. වේලේ 18. එකල් 19. නික්මෙතැයි, නික්මයන

දෙර පුවරියෙහි[1] එකි එකී දෙරබියෙළි දහස් පුරුෂයන්[2] මිසැ විවර නොකට හැකි පරිද්දෙන් කැරැවි. බොසතාණො වනාහි ඇත්ගණනින් කෙළ දහසක් ඇත්නට බල ඇතියව්හු[3] පුරුෂගණනායෙන් දසකෙළදහසක්[4] පුරුෂයනට බල ඇතියව්හු. "ඉදින් දෙර විවර නොවී නම්, මම අස් පිටැ හුන්නෙම් මැ[5] වල්පතැ[6] ගෙනැ සිටි සන්හු සමඟ[7] අසු දෙකළවෙයින්[8] හැඳුවා-ගෙනැ අටළොස් හත් පවුරු පැනැයෙමි" සිතූහු සත් මහ ඇමැතිඃ "ඉදින් දෙර විවර නොවී නම්, මහිමියා මා දසරුයෙහි හිඳුවා-ගෙනැ අසුරජු දකුණු කිසිල්ලෙන් ගෙනැ පවුරු පැනැ යෙමී"සිතී යැ. අස්තෙමෙ දුඃ "ඉදින් දෙර විවර නොවී නම්, මම මහිමියා පිටැ හිඳුවා ගෙනැ, වල්හි ගත් සන්හු සමඟ පවුරු පැනැ යෙමී" සිති. එකල්හි දෙවියො දෙර විවර කළො.

එ කෙණෙහි මැ මරදෙව්පිත් අවුදු අහසැ සිට සිද්ධත් කුමර, අන්[9] සත්දවසෙකින් තට සක්රුවන්[10] පාළ වෙයි; දෙ දහසක් කොදිව්[11] හා[12] සතර මහ දිවින් සැදුම් ලද සක්වළැ එක්රජ කෙරෙහි;[13] නො යා, නවත"යි, කී. එ කල්හි බොසතාණො[14] තො[15] කවරෙහි?" පිළිවිසැ, "මම් මරදෙව්පිත්මි" කී කල්හි "මට සක්රුවන් පාළ වන බව් දන්මි. මම රජ නො කැමැත්තෙමි. දසදහස්ලොධා ගුගුරුවා බුදුවෙමි" වදළො. එ සඳැ මරඃ "මෙ තන පටන් ගෙනැ තට කාමාදි තුන් විතර්කයෙන් යම් විතර්කයෙන් උපන් නම්, දනිම් නො!" යි සිත්හසර[16] බලනුයෙ සෙයක් සෙයින් පා නොවී.

බොසතාණො අතට පත් සක්විති රජ අලුයමැ දමූ කෙළ පිඬක් සෙයින් පියා "ඇසළපුනුපොහො" දවස් නුවරින් නික්මැ-සිටැ නුවර බැලියැටි වූහු. එකෙණෙහි මහ පොළො කුඹල් සකක් සෙයින් කැඩි ඔවුන් නුවර බල්වා සිටිවි යැ.[17]

---

1. පුවරුයෙහි 2. දහස් දහස්-මු 3. ඇති වූහ 4. කෙළලක්ෂයක්-හැම 5. හූන්නෙම්, හුන්නේ මැ 6. වල්පත සිටි 7. හා සමඟ 8. දෙකළවින් 9. අදින්-මු 10. සත්රුවන් හැම 11. කොදෙව් 12. හා සමඟ 13. කෙරෙහි 14. බොසත්-මු 15. තෙපි කවර-මු 16. සිත්හර ඔතාරා පෙබො, සිදුරු බලන්නේ, යනු මෙතන්හි ජා ගැටපදයි 17. සිටිය

ඔහු නුවර බලා නැවැතී අස්පිටැ හිඳැ මහත්[1] පෙරහරින් මහත් පිරිවරින් වඩිත්. එකල්හි දෙවියො බොසතාණන් පෙරට[2] සැටදහසක් මිණිදඬු වැට පහන් නැඟුහු. පිටිපසැ දූ දකුණත් පසැ දූ වමත්පසැ දූ සැට සැටදහස් මිනිදඬුවැටපහන් නැඟුහු. සෙසු දෙවියො සක්වළගබ් පිරි, සක්වළ මුවවිටු දක්වා අපමණ මිණිදඬු වැට පහන් ගෙනැ සිටියො තුබු දෙවියො ද නා ගුරුළු ගජඹ ආදීහු ද දිවගඳින් දිවමලින් දිවදුමින් දිවසඳුන් සුන්නෙන් පුදමින් යෙති. පරසතු මඳාරා ඈ දිවකුසුමින් මහ මෙවැසිදහරින් මෙන් අහස්කුස් පිරිණි. දිවගඳෙවු පැවැත්තැ. පෙරටද් පිටිපසැද් දකුණත්පස්හිද් වමත්පස්හිද් අටසැට සුවහසක්[3] දිවපසඟතුරු පැවැත්තැ. සෙසු දිවගඳැවියො[4] පසඟතුරු ගෙනැ සක්වළ මුවවිටු දක්වා සිටියාහැ. එ හඬ මුහුද්කුසු[5] මහමෙගජුන්[6] සෙයින් යුගඳුරු පවියෙහි රළ ගැසෙන හඬ සෙයින් පොළො තෙලෙහි පටන් ගෙනැ අකනිටා බඹලො දක්වා එකකොලාහල වි යැ. මෙබඳු ශොභායෙන් වඩනාහු, එ රැ තුන් රජයක් ඉක්මැ තිස්යොජනෙකින් මත්තෙහි අනොමා ගඟ තෙරට පැමිණියො.

එ අස් වනාහි නැබින් තුබු සක්නිමෙක්හි ඇවිදුනාක්හු සෙයින් සක්වළ මුවවිටියෙහි ගෙනැ සක්වළ ගබ වටාලා පෙරවරු බත්වේලෙ අවුදු සිටිනට නිසි ජව ඇතියෙ, එද දෙවිබඹනාගුරුළු ආදීන් විසින් අහසැ සිටැ වුහුටු ගඳමල්හි ගැලී-ගිය සිරිරු ඇති වැ, දිවකුසුම් කඩා යනුයෙන් ලස් වැ තිස් යොජනක් තැන් මැ ගියෙ.

එ කල්හි මහබොසත් ගංතෙර වැඩැ-සිටැ, "මෙ කිනම් ගඟෙකැ"යි ඇමැත්තා පිළිවිසැ අනොමා නමැ යි කීයෙන් " අප ගෙ පැවිජි අනොම, අලාමක වෙ" යි අස් හට විළුම්සන් කොටැ අසු අඩ[7] ඉස්බක් පමණ පළල් ගඟ පැනැ පරතෙර ගොස් සිටි කලැ අසු පිටින් බැසැ රිදීපටක් බඳු වැලි විටැ වැඩැ පළඳනාද් අසුද් සත් මහ ඇමැත්තා හට

---

1. මහ 2. පෙරට වැ 3. අටසැටදහසක්-හැම 4. දෙවියො 5. මුහුදකුස මුහුදුකුස 6. ගජුම් 7. අසූඅට ඉස්බක්-මු

දක්වා-දී, පැවිජි නො වියැ දි ඔහුට සමු දී, සිටැ, "මෙ කෙහෙ මහණ හට සරුප් නොවෙ"යි තමන් හිසැ කෙහෙ කපන්නට නිස්සන් නැත්තෙන්[1] දකුණ'තින් කඩුව ගෙනැ වමතින් මුහුළු[2] හා සමඟ කෙහෙ ගෙනැ සිඳැ, "ඉදින් මම බුදු වෙම් නම්, අහසැ සිටිව යි, බුදු නො වෙම් නම්, බිමට බසීව"යි අහසට වුහුට. එ කෙස් ද[3] යොජනක් පමණ තන්[4] නැඟි අහසැ සිටියෙ යැ. සක්දෙව්රජ යොජුන් පමණ රුවන් කරඬියෙකින්[5] කෙස්ද පිළිගෙනැ මෙර මුදුනෙහි තව්තිසා දෙව්නුවරැ[6] සිළුමිණිසෑ පිහිටිවි.

එ සඳැ මහබොසත්, "මෙ මා හන් කසිවත් මහණ හට සරුප් නොවෙ" යි සිතී යැ. එ කෙණෙහි මහබඹ මහණ පිරිකර ඇරැ දක්වා-දී, සිවුරු හැඳැ පෙරෙවැ උතුම් පැවිජි වෙස් ගෙනැ හැම සංවර ඉටා-ගත් කල්හි, ගැළැවු සළු සඟළ[7] හිසින් පිළිගෙනැ බඹලොවට ඇරැ දෙළොස් යොජුනු සළුමහසෑ පිහිටිවි.

මහබොසතාණො පැවිජි වැ අනුපියඹවනයට වැදැ පැවිජ්සුවෙන් උපන් සොම්නසින් සතියක් එහි දවස් යවා[8] පෙරවරු පයින් තිස්යොජනක් තන් ගොස් රජගහානුවර වැදැ ගෙපිළිවෙළින් අහර සිඟත්.

එකල්හි මුළු නුවර මහසත්හු ගෙ රුදස්නෙන් නාලාගිරිහි වන් රජගහා නුවර සෙයින් අසුරන් වන් දෙව්නුවර සෙයින් ඇළලවී.[9] නුවරවැසියො ගොස් "මහරජ, මෙසෙ වූ සත්ත්වයෙක් නුවර වැදැ අහර සිඟයි. උහු[10] දෙවියකු බව් නො දන්මහ.[11] බඹකු[12] නයකු ගුරුළකු යකකු මිනිසකු බව් නො දන්මහ"යි සැල කළො.

රජ සිහිමැදුරෙ සිටැ බලනුයෙ, මහපුරිසා දැකැ විස්මිත වැ, "මම ද මොහු දෙවියකු බව නො දන්මි. බඹකු නයකු

1. නැති හෙයින් 2. මුහුලස 3. කෙස් ද 4. තන්හි 5. කරඬුයෙකින්-මු 6. දෙව්නුවරස 7. සඟළද් 8. ගළවා 9. උලෙළවී-මු 10. ඔහු-මූ 11. නොද දන්මහ 12. බඹකු බව් යකකු බව් නා-ගුරුළු බව් මිනිසකු බව්-කිසි

ගුරුළකු යකකු මිනිසකු බව් නො දන්මි. තොපට උපායක් කියමි. මොහු පස් පස්[1] යව. ඉදින් දෙවියෙක් වී නම්, බඹෙක් වී නම්, නුවරින් නික්මැ දෙව්ලො බඹලො බලා යෙයි; නයෙක් වී නම්, පොළො කිමිඳ යෙයි; ගුරුළෙක් වී නම්, අහසැ පියා පහර යෙයි; යකෙක් වී නම්, නොපැනි යෙයි; මිනිසෙක් වී නම්, ලද් අහර ඇරැ එක් තෙනෙකැ[2] හිඳැ වළඳ කෙරෙ" යි යෙදී.

මහසත් යපෙන පමණ අහර[3] සිඟා-ගෙනැ වන් දෙරින් නික්මැ පඬවනම් පවු අබියෙසට එළබැ රුක්සෙවළල්ලෙක්හි[4], වැඩැ-හිඳැ අහර වළඳන්නට ආරම්භ කෙළෙ.[5] පෙරැ ඔවුන් තෙවැසි[6] ගඳහැල් සාලෙබත් නන් අග්රෙසෙත්[7] වැළැඳුනට ඇසැ නො පහළ විරි අහර අත පහරුත් මැ,[8] අතුණු පෙරැළි කටින් නික්මැ යන පමණ පිළිකුල් උපනැ එකල්හි "අහරැ පිළිකුල්සඤ්ඤ"[9] භාවනා කොටැ පස්විකා වැළඳුහු.

පස් පස් ගිය දූතයො දැකැ ගොස් එ පවත් රජ හට සැළ කළහ. වෙලෙවි වැ[10] ගොස් මහසත්හු කරා එළබැ දැකැ පැහැඳැ නම්-ගොත් පිළිවිසැ පෙරැ තමා සබඳ[11] බව් දැනැ තමාගෙ රජ ඔව්නට පිළිපෙවී යැ. ඔහු, "මහරජ, මට රජෙන් කම් නැති. අතට පත් සක්විති රජ පියා ආයෙමි දැන් බුදු වන්නට යෙමි." වදළහ. රජ,[12] "තෙපි[13] එකාන්තයෙන් බුදු වව, බුදු වූ[14] කලැ මා ගෙ විජිතයට වඩනෙ මැනැවැ"යි අයදී යැ.

මහසත් රජ හට පිළින දී ගොස් කලම් තව්සා හා උද තව්සා හා දෙතව්සන් ගෙ අසපුවට එළබැ, ඔවුන් ගෙ සමයෙහි නිවන් නැති සෙ දැකැ, එහි ඉඳැ 'රුවාරු[15] අට සමවත' උපයා උල්වෙල් දනවු ගොස්, නිල්දලා හො තෙරැ රමණි 'සල්වලයෙහි[16] වෙසෙමින් සහවුරුද්දක් පොළො

1. පසු පස්-මු 2. තැනෙක්හි 3. අහරක් 4. රුක්සෙවණැල්ලෙක්හි 5. කොළො 6. තෙවැසිගත් 7. නන්-නන් අගරෙසෙන්-මු 8. පහරිත්මැ 9. අහරපිළිකුල් සංඥ-මු 10. එ වෙලෙහි දිවැ 11. සබඳ්බව් 12. රජතෙම 13. තොප 14. තොප බුදු වූ කලැ පළමු කොට මාගේ විජිතයට-මු 15. රූපාරූප 16. සල්වනයෙක්හි

පෙරළනුවත් සෙයින් අහට ගැට ලනුවත් සෙයින් කිසි කෙනකුදු විසින් නො කට හැකි කෙළ පත් මහත් වීර්‍ය්‍යය කොටැ, එයින් නික්මැ ගම්-නියම්ගමට පැමිණැ, සිනිඳු අහරින් සිරිරැ[1] සතපා-ගෙනැ, වෙසඟපුනුපොහො දවස් පස් මහසිහින දැකැ විචාරා පාසිවුරු ගෙනැ වේලා බලා අජපල් නුගරුක් මුල්හි සවනක් රසින් දිලියෙමින් වැඩැ හුන්හු.

එකල්හි උරුවෙල් දනවුයෙහි සෙනානී නම් නියම්ගම්හි සෙනානී කෙළෙඹියා දු සුජාතා නම් දැරි තමා විය පත් කල්හි, "ඉදින් මම සමාන කුලදරුවක්හු කෙරෙ වැසැ කුලුඳුලෙ පුතකු ලදිම් නම්, තට හවුරුදු පතා ලක්‍ෂයක් ධන විසඳ කිරිබත් දෙමි" නුග දෙවියා අයදැ බරණැස් සිටිහු[2] කෙරෙ වැසැ යස නම් පුතකු ලද කල්හි දහසක් දෙනුන් වැල්මී වෙනෙහි කවා, ඔවුන් කිරි දෙවැ පන්සියක්[3] දෙනුන් පොවා ඔවුන් කිරි දෙවැ දෙසියපනස් දෙනක[4] පොවා, ඔවුන් කිරි දෙවැ එක්සියපස්විසි දෙනක පොවා, ඔවුන් කිරි දෙවැ සූසැට දෙනක පොවා, ඔවුන් කිරි දෙවැ දෙතිස් දෙනක පොවා, ඔවුන් කිරි දෙවැ සොළොස් දෙනක පොවා, ඔවුන් කිරි දෙවැ අට දෙනක පොවා, ඔවුන් කිරි[5] මෙසෙ බොල් මියුරු ඔජස් ඇති වූ කල්හි වෙසඟ පුනුපොහො දවස් උදය මැ නැඟී එ අට දෙනුන් කිරි දෝනා සඳහා මුදු-ලූ[6] වස්සන් දෙනුන් තනමුලට ළඟ නොවූ[7] කල්හි, එළවු නවමු බඳුන්[8] පිරි කිරි වැහුණු[9] කල්හි, එ පෙළහර දුටි[10] සුජාතා සිය අතින් කිරි ගෙනැ නවමු බඳනෙහි එවැ[11] අගරු දෙව්දුරු - සඳුන් - කළුවැල්දර උදු කිරිබත් පිසන්නට පටන්-ගත්.

බත් පැසෙන කල්හි මහත් මහත් බිබුළු නැඟී දක්‍ෂිණාවෘත්ත වැ ඇවිද්දි. එක ටිකෙකුදු පිටතැ නො හෙයි.[12]

---

1. සිරුරු 2. සිටු, සිටුහු-මු 3. පන්සියයක් 4. දෙසිය පනසක් දෙනුන්, දෙනකු 5. ඔවුන් කිරි-ඇතැම් පොතෙකැ නැති 6. ලූ 7. වන හැම 8. නව බඳුන් 9. වැහෙන 10. දුටු 11. එවා, කිරි වැ 12. යෙයි.

උදුනෙන් මදදුමෙකුදු නොනැඟෙයි. එ කල්හි සතර වරම් මහරජහු අවුදු[1] උදුනෙ සතර දෙසැ රකවල් ගත්හ. සක්දෙව්රජ අවුදු දද බට පෙණෙහෙලි[2] නඟා[3] ගිනි දල්වයි. මහබඹ එප් මුදුනට කොටැ සෙසත් නඟා සිටියෙ යැ. දස දහස් ලොධාහි දෙවියො දෙව්ලොව්හි මිනිස් ලොව්හි[4] ඇති තාක් ඔජස්හි[5] තමන් ගෙ අනුභාවයෙන් දඬුඑල්බෑ[6] මීයක් පෙළා.[7] මී ගන්නවුන් සෙ[8] ගෙනැ එ බජනෙහි[9] ඔත්හු[10]

සුජාතා එ අසිරි මහපෙළහර දැකැ "පුණු" නම් දස කැඳවා බැණැ "මෙ තෙක් කල් මෙවෙනි පෙළහරයක්[11] නුදුටුවිරුමු[12]. අපගෙ දෙවතා අද අපට ඉතා පහන් වනැ. වෙළෙවි වැ ගොස් දෙවොල හැමැද එ"යි නඟා යවු. හො වෙළෙවි වැ වෙළෙවි වැ අජපල් නුගමුලට ගොස් රුක්මුල්හි පැදුන්ලොධා බලා වැඩැ හුන් මහසත්හු ගෙ ශරීරයෙන් නික්මෙන සවනක් රසින් සියලු රුක සතුරුවන් රුකක් සෙයින් දිලිසෙන සෙ දැකැ, "අද අපගෙ දෙවතා රුකින් බැසැ සිය අතින් කිරිපිඬු පිළිගන්නට හුන්නෙ වනැ"යි බිය පත් වැ ගොස් සුජාතාවනට සැළ කළා. හො ඇය තෙපුල් අසා සතුටි වැ[13] තමා දෙටු දූ තන්හි[14] තබා, සව්බරණින් සඳ, ලක්‍ෂයක් වටනා ගන[15] රන්පයක් කිරිබතින් පුරා, රන් තලියෙකින් පියා[16] සුදුපිළියෙන්[17] වසා, තොමෝ සව්බරණින් සැදී, කිරිබත් පය සිය මුදුනෙ[18] තබා-ගෙනැ, මහත් පෙරහරින්[19] මහත් පිරිවරින් නුගරුක් මුලට යන්නී, මහසත්හු දැකැ සොම්නසින් පිනා, රුක්දෙවිය යන සිතින් දුටු තැන පටන්-ගෙනැ නතු නතු වෙමින් ගොස් හිසින් කසුන්පය බහා-ගෙනැ පියන් ගළවා රන්කොතුරුයේ[20]

1. අවුද් 2. පෙනෙලි, පෙනලි 3. නගාලා 4. ඇතැම් පොතෙකැ නැති 5. ඔදස් 6. දඬුවැල්බෑ-මීයක්, දඬුවැල්මියක් 7. පොළා 8. සෙයින් 9. දෙබඳනෙහි 10. ඔසත්හු-මු 11. මහපෙළහරයක්. පෙළහරයෙක් 12. නුදුටුවිරුයැ 13. සතුටු වැ 14. දෙටදූතන්හි 15. සන 16. පියාලා 17. සුදුපිළියෙකින්, 18. තමාසිය තමාහිස 19. මහන්තෙන ආනුභාවෙන - අටුවා 20. රන්කොනරුයෙන්

සුවඳමලින් වැසූ දිය ගෙනැ අතැ එවැ පය[1] අතැ තබා[2] බැසැ-හෙවැ වැඳැ "යම් සෙ මාගෙ මනොරථ[3] මුදුන් පත් ද, එසෙයින් මැ තොපගෙ මනොරථ නිපදිව"යි බැණැ සුවහස් වටනා රන්පය මහසත් හට පියා පැදකුණු කොටැ ගියා.

එකල්හි මහසත් හුනස්නෙන් නැඟී බත්පය ගෙනැ නිල්දලා- හො තෙර[4] ගොස් හැම මහබොසතුන් බුදු වන දවස් සනහන[5] සුපිහිටි තොට පය බහා-තබා දියට බැසැ සනා[6] සිවුරු හැඳැ පෙරෙවැ පැදුන් දසා බලා වැඩැ-හිඳැ එකුන් පනස් පිඬක් කොටැ වළඳා රන්පය ගෙනැ "ඉදින් මම් අද බුදු වෙම් නම්, මෙපය උඩුහො බලා යෙව"යි, "බුදු නොවෙම් නම්, යට හො බලා යෙව"යි දිය පිටැ විහිදූ, එ පය හො මැදට ගොස් දිය පිටින් හොමැදූ උඩුහො බලා අසූ හතක් තන් ගොස් එක් සළාවැටමෙක්හි ගැලී මහකෙළ නාරජහු භවනයට වැදූ පෙරැ තුන් බුදුන් වැළඳූ තුන් පය මතු කොටැ එයට යට වැ සිටි කල්හි, එ හොතෙරැ[7] පුපිපි සල්වෙනෙහි දිවාවිහාර කොටැ සවසැ දෙවියන් විසින් සල්වෙනෙහි පටන් ගෙනැ බොමඩ දක්වා පළල අට ඉස්බක් තන්හි රුවන්පවුරු හා රුවන්වැලි සියො රුවන් බිම්හි රුවන් කලස තබා, දිවමහනෙලින් සදු, තන්හි තන්හි රුවන් තොරණ, මල්තොරණ නඟා රුවන්ඇගෑ මල්ඇගෑ නඟා, එහි මියුරු රැවින් හඬන මිණිකිකිණිදැල් බහා-ලා, නන් විසිතුරු[8] දද පෙළින් හා සෙසතින් සැදුම් ලද මැඟින් දෙව් බඹ නා ගුරුළු ආදීන් විසින් ඉස්නා දිවකුසුම් වහරෙයින් පුදන[9] ලැබෙමින් දිවගදෙවු නැටුම් පවත්නා කල්හි, දසදහස්ලොධා එක මලස්නක් සෙයින් සැදුණු කල්හි,[10] සාධුකාර ශබ්දයෙන් එකනිනාද වූ කල්හි පුන් පැරුම් සෙත් බමුණා දුන් අටමිටක් කුසතණ ගෙනැ බොමඩට එළඹැ දකුණු දෙසෙහි උතුරුදසා[11] බලා වැඩැ - සිටියො.

---

1. බත්පය 2. බහා තබා 3. මනොරථය-මු 4. හෝ තෙරට 5. සනන - මු 6. සනහා 7. මහසත් - යනුදු හැම 8. වෙසතුරු 9. පුද 10. "එක ගඳකිළියක් සෙයින් වැසුණු කල්හි" යනු දු - ඇතැම් 11. උතුරුදිසා

එ කෙණෙහි දකුණුසක්වළ බැසැ රසාතෙලෙහි ගැලී ගියාක් වැනි වි යැ. උතුරු සක්වළ නැඟී බව අග්හි[1] පහරනාක් වැනි වි යැ. ඔහු "මෙ තන්[2] හිඳැ බුදු වන්නට නොතන් වනැ"යි මහබො පැදකුණු කොටැ පැළ දෙසෙහි දු උතුරු දෙසෙහි දු වැඩැ-සිටැ එසෙයින් මැ ගැලෙන[3] දෙස් දකැ පැදුන් දසට එළබැ එතන[4] නො ඇළැලසිටි සෙ දකැ "මෙ හැම බුදුන් විසින් අවිජහිත කෙලෙස් පඳුරු විදහස තනැ"යි[5] තණ අගැහි[6] ගෙනැ සලා[7] එ විගස තිපත් තුදුස් හත් තණපලග්[8] මතුයෙහි මහබොකඳට පිට දී පැදුන් දස බලා දමී[9] දමූව මැනැවින් "බුදු වැ මිසැ නො නැඟෙමී" සිවුරඟවර ඉතා වැඩැ-හුන්හු.

එකල්හි සක්දෙව්රජ එක් යලක් පිඹී කලැ[10] දසදහසක් යොජුන් තවුතිසැ දෙව්නුවරැ පැතිරැ සාර මසින්[11] සන්හිඳුනා ධ්වනි ඇති එක්සියවිසිරියන් 'විජයතුරා' - සක මහපුරිසා පෙරට පිඹිමින් සිටියෙ යැ. එසෙයින් මැ පන්සිකා දෙව්පිත් බෙල්වපඬු[12] නම් තුන් ගවු පමණ වෙණ ගෙනැ වයමින් සිටියෙ යැ. සුයාම නම් දෙව්රජ තුන්ගවු[13] පමණ වල්විදුනා ගෙනැ සලමින් සිටියෙ යැ. සන්තුසිත නම් දෙව්රජ මිණිතල් වැට ගෙනැ සලමින් සිටියෙ යැ. මහබඹ පුන්සඳක් බඳු සෙසත් වඩා සිටියෙ යැ. මහකෙළ නාරජ අසුදහසක් නළුවන් පිරිවරා ස්තුති කෙරෙමින් සිටියෙ යැ. දෙතිස් දෙව්කුමරියො දිවකුසුම් පිරුණු රුවන් සුමුගු ගෙනැ පුදමින් සිටියාහ. සියලු දසදහසක් සක්වළැ දෙවියො සැණවෙස් ගෙනැ හාත්පස්හි දදපෙළ කෙහෙල්පෙළ තොරණ පෙළ මල්දම්පෙළ පුන්කලසපෙළ දුමොළොසුපෙළ මිණිදඬු වැටපෙළ අටමඟලාපෙළ ගෙනැ, පොළොතෙලෙහි පටන් ගෙනැ අකනිටා බඹලො[14] දක්වා, අතුරු නැති වැ සිටියො.

---

1. භව අගහි, භව අක්හි 2. තන්හි 3. ගැලෙන නැඟෙන සේ ඇතැම් 4. තැන්, තැන්හි 5. තැනයයි, තැනයි 6. අග්හි 7. සලාලා 8. තණපලග 9. දම්ව-මූ 10. පිඹැපීකලැ 11. සාරමයෙකින් 12. බෙලුව පාඩව 13. තුන්ගව්වක් 14. බඹලොව

එකල්හි මරදෙව්පිත්, "සිද්ධත්කුමර මාගෙ විෂය ඉක්මීයැටි[1] වනැ. ඔහු කාමවිෂය ඉක්මැ නොයා-දුන මැනැවැ"යි දහසක් අත් මවා ගිනි ගෙනැ දිලියෙන නොඑක් ආයුධ ගෙනැ යෙළසියක්[2] යොදුන් ගිරිමෙවුලා නම් ඇතුහු[3] නැඟී පෙරට දෙළොස් යොදුන්, දකුණත් පස්හි දු වමත් පස්හි දු දෙළොස් දෙළොස් යොදුන්, පිටිපසින් සක්වළගල් දක්වා සිටි, (උසායෙහි) නවයොදුන්, නොඑක් වෙස් නොඑක් අවි ගත්, පොළොව පැළි යන්නාක්[4] වැනි හඬ ඇති මර සෙනඟ පිරිවරා දහසක්[5] යොදුනෙහි පටන් ගෙනැ සෙණ[6] සුවහස් බස්නා කලක් බඳු ගොර බිරම් හඬින්[7] මුළුලොව් එකනිනාද කෙරෙමින් "සිද්ධත් - කුමරහු ගන්ව, අන්ව, බඳුව,[8] පයැ ගෙනැ පරසක් වළ පියව"යි අණවමින්[9] එයි.

ඔහු එසෙ මරසෙනඟ ගෙනැ එත් එත්, දසදහස් ලොධාහි දෙව්බඹහු නතු නතු වූ දෙසෙහි හී පැලැහැ.[10] මහකෙළ නා රජ පොළො කිම්ද පන්සියක් යොදුන් මන්දෙරික[11] නම් නාග භවනයට ගොස් දෙහො අතින්[12] මුහුණු පියාලා හොත්තෙ යැ. සක්දෙව්රජ විජයතුරා-සක පිටට[13] කොටැ ගෙනැ ගොස් සක්වළ මුවච්ටියෙහි සිටියෙ යැ. මහබඹ සෙසත සක්වළගල[14] හෙළා-පියා බඹලො බලා ගියෙ.

මෙසෙ හැම දෙව්බඹන් පැලූ කල්හි මහසත් එකලා වැ හිඳැ පිටිපසින්[15] එන මරසෙනඟ දැකැ "මෙතෙක් දෙන මා හුදකලහු හා යුද්ධයට එති. මෙහි මා කිසි නෑ කෙනෙක් ඇත්තාහු නො වෙති. දසපාරමිතාවො මා බොහො කලක් පුටු යොධයන් වැන්නාහ. එබැවින් පාරමිතා බල ගෙනැ මරබල මැඩැ-පිව මැනැවැ"යි පැරුම් සිම්දුමින් වැඩැ-හුන්හු. එකල්හි මරපිරිස් ගල්සෙල් සෙයින් වැතිරෙමින් අවුදු වටා-ගත්හ.

---

1. ඉක්මවියැටි-මු 2. යෙළසියයක්-මු 3. ඇතක්හු-මු 4. යන්නක්-මු 5. දසදහසක්-මු 6. සෙන හැම 7. මහහඬින්-මු 8. විදුව 9. ඇණවමින් 10. පලහ පැලහ 11. මතැරික, මඤ්ජෙරික අටුවා 12. දෝතින් මුහුණ-මු 18. පිටට ගෙනැ 19. එකස්කොට-හැම, චක්ක වාළකොටිය-අටුවා 15. උත්තරපස්සේන-අටුවා

එකල්හි[1] මෙයින් මැ මුහු ලුහුබැඳැ-පිව මැනැවැ" යි මරහු විසින් මවන ලද මහ සුළඟහු[2] සතර දෙසින් නැඟී යොජුන් දෙයොජුන් තුන්යොජුන් පමණ ගල් කුළුහු[3] උපුරා අහසට නඟා-ලා, වන[4] දු, ගසුදු, රුකු[5] දු, එසෙයින් මැ උපුරා අහසට නඟා ලා, සුන් සුන් කෙරෙමින් ගොස් මහසත්හු කරා පැමිණැ සිවුරු කනකුත් සලන්නට නොපොහොසත් වැ ගියො. එක්බිති "දියවතුරෙහි[6] ගලා මරා-පිව මැනැවැ"යි වලාකුළු සහස් සුවහස් නඟා පොළොව් සිල් කොටැ පියන්නා සෙ වස්වන ලද වැසි වනහිස් ගලමින් ගොස් මහසත්හු ගෙ සිවුරෙහි පිනිබිඳක් සා දියබිඳක් නො හෙළි යැ. එක්බිති පහණ වැසි වස්වන මරහු විසින් මවන ලද මහත් මහත් ගල් කුළුහු දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු කරා පැමිණැ දිව මල්ගුළුබවට ගියො. එක්බිති ආයුධ වැසි වැස්වන[7] මරහු විසින් මවන ලද නන් නන් ආයුධයො දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු කරා පැමිණැ කිවමල් දම් බවට ගියො. එසෙයින් මැ මවන ලද අඟුරුවැසි දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු කරා පැමිණැ දිවමල් බවට ගියෙ.[8] එ සෙයින් මැ මවන ලද හළුවැසි[9] දුමමින්[10] දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු පාමුලැ දිව සඳුන් සුනු බවට ගියෙ. එසෙයින් මැ මවන ලද සියුම් වැලිවැසි දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු පාමුලැ[11] දිවකුසුම් රොන් බවට ගියෙ. එසෙයින් මැ වස්වන ලද කලල් වැසි දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් ගොස් මහසත්හු පාමුලැ දිවගඳ බවට ගියෙ. එක්බිති "සිද්ධස් කුමරහු බවා ලුහුබැඳැ පිව මැනැවැ"යි මරහු විසින් මවන ලද සිවුරඟින් යුත් මහ අඳුරු මහසත්හු කරා පැමිණැ හිරිරසින් බුන් අඳුරු සෙයින් අතුරුධන් වී.

---

1. ගත් කල්හි 2. සුළඟ 3. කුළු දු 4. වන දහසදු-හැම 5. රුක් දු 6. දියවගුරෙහි-මු 7. වස්වන ලද 8. ගියො 9. වැලිවැසි-මු 10. දුවමින්-මු 11. කරා පැමිණැ.

මෙසෙ මර මෙ නවමහ වැස්සෙන් මහසත්හු නො නට සෙ දැකැ කො-ගිනින් දිලි[1] මෙරගල් සක්වළගල් පවා කිළිල් සෙයින් කඩන්නට පෙහොසත් වූ තමාගෙ චක්‍රායුධය මහසත් හට විහිටැ. හෙ ගොස් මහසත්හු මුදුනෙ මල් සතක්[2] සෙයින් සිටියෙ.[3] මරපිරිස්වැසියනුදු විසින් විහිදුනා ලද, ගල්කුළුහුදු අවිසුවහස්හුදු අහසින් ගොස්, පැරුම් සිම්දුමින් හුන් මහසත්හු කරා පැමිණැ, දිවකුසුම් වැ වගුළො.

දෙවියො සක්වළමුවවිටියෙහි සිටැ කකර නඟ-නඟා "සිද්ධත් - කුමරහු ගෙ රූසපුවට නට හො! නො නට හො!" - බලත්. එ කල්හි මරදෙව්පිත් කෙළවරට තකා-ගත් චක්‍රායුධයෙනු[4] දු කරුණු දැ නැති සෙ දැකැ මහසත්හු කරා එළබැ "සිද්ධත් කුමර, තෙල පලඟින් නැඟි යැ.[5] පලග තා නො ගැත්තෙ යැ; මා ගැත්තෙ යැයි" කී[6] යැ.

කියග මාරය, "පැරුම් පිරු මහබොසතුන් බුදු වන දවස් පැමිණෙන පලග තා ගැති බවට දෙස්හු කවරහ?"යි කීහ.[7] "මුහු හැම දෙන මැ දෙස් හ"යි මර සෙනඟට හත[8] පෑ කල්හි, මරපිරිස්[9] වැසියන් විසින්, "මම දෙස්මි, මම දෙස්මි"යි පොළොව් පැළී-යන පමණ මහහඬ පැවැත් වූ කල්හි, මරහු විසින්, "සිද්ධත්-කුමර, තට දෙස්හු කවරහ?"යි කීයෙන් "මට මෙ තන දෙස් කියන්නට නිසි සිතක් ඇති කෙනෙක් ඇත්තාහු නො වෙති"යි කියා සිවුරුගැබින් දකුණත් නෙරැ සෙසු අත්බව් හැරැ වෙසතුරුඅත්බැවැ සතසතුමහදන් දුන් තැන් පටන්-ගෙනැ පැරැ ම්බිම්හි ලා රැව්පිළිරැව් දී හඬා දුන් කුමට නො[10] බණහි? පොළොවට අත් දිගු කළහැ.

එ සඳැ මහපොළොව රැව්දහස් රැව්සුවහස් විහිදැ හැඬුවැ. එ සඳැ යෙළසියක් යොදුන් ගිරිමෙවුලා නම් ඇත් දණ එවැ, බැසැ-හෙවැ, මහපුරිසා සරණ ගියෙ. මරදෙව්පිත්

1. දිලිහි 2. මල්සේසතක් 3. සිටියෙයි-හැම 4. චක්‍රයෙනුදු 5. යවූ 6. කියා කීහ. 7. කියා, කියැ-මු 8. අත් 9. මරසෙනහ 10. නොබැණ හිදිනේ දැයි.

බිය පත් වැ මරපිරිස්[1] හා සමඟ ගත් ගත් අවි පිළි පළඳනා පියා[2] පැලැයි. එකල්හි දෙව්බඹහු පලන[3] මරපිරිස් දැකැ, මර පරද;[4] සිද්ධත් කුමර දිනි යැ, ජයමඟුල්[5] කරම්හ"යි නයි නයින් කරා යවු හැ. ගුරුළුහු ගුරුළුන් කරා යවුහැ. දෙවියො දෙවියන් කරා යවුහැ. බඹහු බඹුන් කරා යවුහැ. මෙසෙයින් දසදහස් ලොධා වැසි දෙව් බඹහු සතුටු සොම්නස්වැ ජයමඟුල් ගොහමින් ගඳමල් ගෙනැ අවුදු මහසත්හු[6] පිරිවැරූහ.

මෙ සෙයින් මහපුරිසා හිරි නොඑප්සෙන තුරු මාර විජය කොටැ පෙරයම්හි නොඑක් ඉකුත් දැ කෙළසුවහස්හි නො පැකිලැ පවත්නා පුවෙනිවස්නුවණ ලදින් මැදුම්යම්හි[7] අනත්අපරිසෙ ලොධාහි තමන්[8] තමන් කළ කැමින් දුක් විඳුනා සුව විඳුනා සතුන් නිරවසෙස්නෙන් දක්නා දිවසක් නුවණ උපයා[9] අලුයම්හි දෙළොස් ඇඟින් යුත් පිළිසසුමුපා[10] වටව්වට[11] විසින් අනුලොම් පිළිලොම් විසින් සිමීඳුත් සිමිඳුත්, දසදහසක් සක්වළ දියපොළොව අවසන් කොටැ දෙළොස් වටෙකැ කම්පිත වි යැ. මහසත් වනාහි දසහස් ලොධා ගුගුරුවා අරුණු නැඟෙන තුරු[12] සව් කෙලෙස් පහා බුදු වී.

එ කල්හි පැදුන් සක්වළ මුවවිටියෙහි සිටැ නැඟු දදයෙහි අග්[13] පැළ සක්වළ මුවවිටියෙහි ලෙළෙයි. පැළ සක්වළ මුව විටියෙහි සිටැ නැඟු දදයෙහි අග්[13] පැදුන් සක්වළ මුවවිටියෙහි ලෙළෙයි. උතුරු සක්වළ මුවවිටියෙහි සිටැ නැඟු දදයෙහි අග්[13] දකුණු සක්වළ මුවවිටියෙහි ලෙළෙයි. දකුණු සක්වළ මුවවිටියෙහි සිටැ නැඟු දදයෙහි අග්[13] උතුරු සක්වළ මුව විටියෙහි ලෙළෙයි. පොළො තෙලෙහි සිටැ නැඟු දදයෙහි අග්[13] අකනිටා බඹලොවැ ලෙළෙයි. අකනිටා බඹලොවැ

1. මරපිරිස්හු 2. පියාලා 3. පැලයි 4. පලන් 5. පැරද ගිය යි පැරද ගියේ-මු 6. පියමඟුල් 7. මහසත් 8. මැදින්යම්හි 9. තමතමන් 10. උපදවා 11. පිළිසාසුමුපා, පිළිසමුපා-මු 12. වට විසින් 13. නැඟෙන තුරු වේලෙහි-මු 14. රංසියො-අටුවා

සිටැ නැඟු දදයෙහි අග් පොළො තෙලෙහි[1] ලෙළෙයි. එද දසදහසක් සක්වළ එක දදවනයක් සෙයින් එක මල්අස්නක් සෙයින් එක ගඳසැළියක්[2] සෙයින් එක මල් කලබක් සෙයින් සැදුම් ලද.[3]

මෙ සෙයින් බුදුහු ගිනි ගත් යපිඬෙක්හි අබ්ධා සෙයින් තමන් සතන්හි සිටි කෙලෙස් වාසනාලව දූ[4] නො තබා මඟ නුවණින්[5] කඩා සව්නෙ දූනැ "අනෙකජාතිසංසාරං"- යනාදීන් උදන් ඇනුහු.

ඝවසන්තානදමන නම් දෙවන පරිච්ඡෙද[6] නිමි.

3. පරසන්තාන දමන නම් තෙ වන පරිච්ඡෙදය

මෙසෙ බුදු වැ උපන් අනා හිඳැ "මම් සියුරා[7] සැකි කප් සුවහසක් මෙ පලග සඳහා දිවීමි. මෙ තාක් කල් මෙ[8] පලග සඳහා මැ[9] හිස් කඩා දින්මි. ඇස් උපුරා[10] දින්මි. හදමස් උපුට දින්මි. රන්ලිය සෙයින් වොරොජනා[11] දරුවනුදු නවයොව්නෙන් දිළියෙන අඟනනුදු අන් හට[12] දස් කොටැ දින්මි. මෙහි මැ හිඳැ මාරවිජය කෙළෙමි. මා මෙහි හුන්නහු ගෙ මනදෙළ පිරිණ. මෙ පලගින් දූන් නො නැංග මැනැවැ"යි අනෙකෙළ සුවහස් සමවත් සමවජමින්[13] සතියක් එහි මැ වැඩැ-හුන්හු.

එකල්හි ඇතැම් දෙවි කෙනෙක්,[14] "සිද්ධත් කුමර තව පලග නො පියයි. බුදු නු[15] වූ බන්දූ"යි සිතුහු.

එකල්හි බුදුහු දෙවියන්[16] ගෙ අදහස් දූකැ අහසට නැඟි අහස් යුවළ යුවළ කොටැ ගිනිකඳ දියකඳ විහිදුවමින් සවනක් රස් වීරමින් 'යමාමහපෙළහර' දක්වා දෙවියන්[16] ගෙ

---

1. තලයෙහි-මු 2. ගඳකිළියක්-මු 3. ලද්-මු 4. ද් 5. මහනුවණින් - ඇතැම් 6. පරිච්ඡෙදය-මු 7. සිවුරා 8. මෙ මැ පලග-මු 9. ද-හැම 10. උපුට 11. ඔරොජනා 12. අන්නට 13. සමවදිමින් 14. දෙවියෝ 15. නොවූයෙ, නොවූ-මු 16. ඒ දෙවියන්ගේ-මු

කුකුස් හැරැ, අහසින් බැසැ මහබොයින්[1] ඉසාන[2] දෙසෙහි වැඩැ-සිටැ "මෙ රුක්මුල්හි හිඳැ බුදු වීමි"යි සියුරාසැකි කප්සුවහසක් පිරැ පැරුමෙහි පල[3] ලද තන් සත්දවසක් එක ඉරියව්වෙන් වැඩැ-සිටැ ඇසිපිය නො හෙළා පස්පෑ දිස්නා දිගුපුළුලැසින් පිදුහු. එක්බිති බොපලග හා නුවණින් පිදු තැන් හා දෙඅතුරෙහි[4] දෙවියන් මැවූ පැළපැදුන් දිග්[5] රුවන් සක්මන්හි සද්දවසක් සක්මන් කොළො. එක්බිති මහබොයින්[6] වායව්‍යාදෙසෙහි දෙවියන් මැවු රුවන්ගෙහි වැඩැ-හිඳැ සද් දවසක් දහම් සිමිඳියො. මෙසෙ සතර සතියක් බොමැඩැ දවස් යවා අජපල් නුග මුලට එළඹැ එහි වැඩැ හිඳැ සද් දවසක් සමවත්සුව අනුහව කොළො. එ කල්හි මාරකන්‍යාවො තුන් දෙන "බුදුන් කාමපාසයෙන් බැඳැ- ගෙනැ යම්හ"යි අවුදු තුන් දෙන සියක් විලස් දක්වා නොඑක් ලීලායෙන් භාවභාවයෙන් නො පැලැඹියැ හී[7] පැරැදු ගියො.

එක්බිති[8] මුදලිඳුවිල්[9] තෙරට එළඹැ මිදෙල්රුක් මුල්හි වැඩැ-හුන්හු. එකල්හි මුදලිඳු නාරජ විලින් නැඟී දසදෙසෙහි ගැවැසි-සිටි තිල් වදුල් දැකැ බුදුනට වැසිසුළඟ මැසිමදුරු පිරිපත් වළකනු සඳහා වටා සද්දරණ පටක් එවැ පණයෙන්[10] සොයා ගෙනැ සිටියෙ යැ. බුදුහු පිළිම්ණිමුවා ගඳකිළියෙක්හි වසනුවන් සෙයින් දරණගැබැ සද්දවසක් සමවත්සුවෙන්[11] දවස් යවුහු.

එක්බිති කිරිපළුවනට එළඹැ කිරිපළු රුක්මුල්හි වැඩැ හිඳැ සද්දවසක් සමවත් සුවෙන් මැ දවස් යවුහු. මෙසෙ සත්සතියැ එකුන් පනස්දවසක් අතර කිස නැති වැ සමවත් සුවෙන් දවස් යවු කල්හි සක්දෙව්රජ අමාඅරළු ඇරැ-දිනැ. එ වැළඳු කල්හි බුදුනට සිරිරු කිස[12] ඇති වි යැ. එක්බිති ඔහු මැ දුන් නාලිය දැහැටි[13] වළඳා නුතන්දහතළා[14] පැනින් මුව දෙවැ එ මැ රුක්මුල්හි වැඩැ - හුන්හු.

1. මහා-බොධින් 2. ඉසානා 3. ඵල 4. දතුරෙහි 5. දික්, දිග 6. මහා බොධින් 7. පැළැමි හී, ලබියහී, ලැබියහි 8. එ කල්හි 9. මුචලිඳුවිල් 10. පෙණයෙන් 11. සමවත්සුවයෙක 12. සිරිරුකිස, සිරුරුකිස 13. දැවිට, දැවටී, දැවිටි 14. අනොතත්දහතලා, අනුතත්දහතලා

එ සඳැ තපුස්ස හල්ලික[1] නම් දෙ බෑ වෙළෙඳෙ[2] පන්සියක්[3] ගැලින් බඩු ගෙනැ කිරිපළුවනය වෙත[4] ගෙනැ යෙති. පෙරැ ඔවුන් නෑ වූ දෙව්දුවක්[5] එ වනයෙහි වසන්නී, ඔවුන් ලවා බුද්නට[6] දන් දෙවී යැටි වැ ඔවුන් ගෙ පන්සියක් ගැල් නැබ දක්වා පොළොව ගලා-පිව. ඔවුන් ගඳමල්දුම් පුද දෙවියන් අයදනට වන් කල්හි දෙව්පිරිස් පිරිවරා අහස්හි සිටැ දෙව් දූ බුදුන් ගෙ අපමණ ගුණ කියා බුදුනට දන් දෙනු කළා. ඔහු[7] මිහිපිඬු ගෙනැ බුදුන් කරා එළැබැ මීපිඬු පිළිගන්නට අයජියහ.[8] මහබඹහු දුන් පය බුදුන් කිරිපිඬු පිළිගන්නා දවස්[9] අතුරුධන් වී.[10] කිරිපිඬු පිළිගත් පය නාලොවැසියනට[11] සෙත් නිසා තිවාමින් ගියෙ. බුදුහු "කිමෙකින්[12] මී-පිඬු පිළිගන්මි හො!" යි සිතුහු. එ සඳැ සතරවරම්මහරජහු ඉඳුනිල් මිණිමුවා සතරපයක් එළවූහ. බුද්හු[13] එ පා නො ගත්හු.[14] එ සඳැ මුඟුවන් පැහැ ඇති සෙල්මුවා සතරපයක් එළවූහු. බුද්හු සතර දෙව්පුතුන් කෙරෙහි අනුකම්පායෙන් සතර පය පිළිගෙනැ මතුමත්තෙහි තබා " එක්[15] වෙව" යි ඉටුහු. සතර පය මුවවිටි[16] පැනෙන සතර හිරක් ඇති එක්පය[17] වි යැ. බුදුහු එ පයින් මීපිඬු පිළිගෙනැ වළඳ අනුමෙව්නි[18] කොටැ දෙවෙළෙඳන් බුද්සරණ-දහම්සරණ[19] දෙකැ පිහිට්වුහැ.[20] එව්හු පුදන්නට නිසි[21] වතක් ඇරැවූහු. බුදුහු ජලවුල'ත්ලෙන්[22] හිස් පිරිමැදැ කෙස්ද දී වදළහ. එව්හු රුවන් කරඬියෙන් පිළිගෙනැ රථයෙ වඩා-තබා පුද කෙරෙමින් සිය නුවර ඇරැ දගප්[23] කොටැ ද නිදන් කළහ.

---

1. තපස්සු - හල්ලුක 2. දෙ වෙළෙඳෝ, ද්වෙ 'භාතරො වාණිජා'- සමන්ත පාසාදිකා, 'වෙ වාණිජා' - ජාතකඅටුවා 3. පන්සියයක් 4. වෙතට 5. දෙව්දුවක් 6. බුදුනට, බුදුන්ට 7. ඔව්හු 8. අයදියහ-මු 9. පිළිගත් දවස් 10. වියැ 11. නාලොව වැසියනට 12. මීපිඬු කිමෙකින් 13. බුදුහු, 14. නොපිළිගත්හු - මු 15. එකක්-මු 16. මුවවිටු 17. එක්පසෙක් 18. අනුමෙවෙනි 19. ධම්සරණ 20. පිහිටුවූහ. 21. කිසි 22. දලවුල්අත්ලෙන් 23. දගබ්

බුදුන් හුනස්නෙන් නැඟී අජපල් නුගමුලට එළැබැ එහි වැඩැ-හිඳැ "තමන් පිළිවුදු දහම් ගැඹුරුැසෙ, සතුන් කෙලෙස්බැරිසෙ, සිතත්, සිතත්, බුදුනට "ධම්[1] දෙසම්හ." යන සිත් නො උපන. එකල්හි මහබඹ බුදුන් ගෙ අදහස් දැනැ[2] මුළුලො නස්සි"යි දසදහස්3 ලොධා උපුල්වා4 මහහඬින් හඬා දසදහසක් සක්වැළැ බඹපිරිස් දෙව්පිරිස් පිරිවරා දික් කළ අතක් වක් නොකරන තුරු අවුදු බුදුන්5 පෙරට පෙනි බුදුන් වැඳැ වටදැණි6 වැ මුදුනෙහි ඇඳිලි බැඳැ හිඳැ ධම්7 දෙසුව මනා සෙයට ආරාධනා කෙළෙ.8

එ සඳැ බුදුහු බුදු ඇසින් දසදහස්9 ලොධා බලනුවො, විනෙජනන් දැකැ මහබඹහු අයජමෙහි[10] ගිවිසැ, පළමු ධම් කහට දෙසම් හො!" යි සිතා "ආළාර-කලම් නම් උදරම් නම් දෙමහතව්සො නුවණ ඇතියව්හු"යි බලනුවො, ඔවුන් පෙරට[11] මැ මියැ අරූතල ගියසෙ දැකැ පස්වග සඟුන් තම හට[12] වහල්සෙ සිතා "ඔහු කොහි වෙසෙති[13] හො!" යි බලනුවො, බරණැස් නිසා ඉසිපතන්හි වසනුවන් දැකැ එයට ගොස් එව්නට[14] ධම්සක් පැවැත්වුව මැනැවැ" යි කිහිපදවසක් බොමඩ අබියෙස්හි වැසැ ඇසළපුනුපොහො දවස් බරණැස් වඩනට අටළොස් යොජුන් මඟ පිළිපන්හ.[15]

බුදුහු අතර මඟැ උපක නම් ආජීවකයක්හු දැකැ මත්තෙ ඔහට[16] වන වැඩැ දැකැ තමන් බුදු පරිදි[17] වදරා එ මැ දවස් සවස් වෙලෙ ඉසිපතනයට වැඩියො.

පස්වග සඟහු බුදුන් - වඩනවුන්, දුරින් දැකැ "මෙ පධනින් පහ වැ ඉසුරුකුලෙහි ඉපැදු[18] සිනිඳු අහර වළඳ පිරිහුන්[19] සිරිරු ඇති වැ, පහන් ඉඳුරන් ඇති වැ, රන්වන් වැ

---

1. දම් 2. දැකැ 3. දසදහසක් 4. උපුල්ලා 5. බුදුන්ගෙ 6. අඬදනී-මු 7. ධර්මය-මු 8. කොළෝ-මු 9. දහස්ලෝ 10. අයජමෙන් 11. එයට පෙරටු වැ මැ-මු 12. තමනට 13. වසති 14. උන්ට 15. පිළිපන්හැම 16. ඔහුට 17. බුදු වූ පරිදි 18. ඉපිදු-මු 19. පිරිපුන්-මු

එයි. "මුහු[1] නො[2] වඳම්හ; හුනස්නෙන් නො ද නැඟෙම්හ; උතුම් කුලෙයි උපන් වන බැවින් හිඳුනා අසුන් දෙම්හ"යි අස්නක් පන්වා තබා කතිකා කොටැ-ගෙනැ හුන්හු.

බුදුහු ඔවුන් අදහස් දැනැ හැම සතුන් කෙරෙහි පැතිරැ-සිටි මෙත් සිත් හකුළුවා ඔවුන් කෙරෙහි පැවැත්වූහු. ඔහු[3] බුදුන් වඩුත් වඩුත්, තමන් ගෙ කතිකායෙහි නො සිටියැ හී හුනස්නෙන් නැඟී ගොස් වැඳැ පාසිවුරු ගෙනැ වඩා-හිඳුවා පා දෙවා බුදුබව නොදන්නාහු, නම්[4] කිය කියා බෙණෙති. එ කල්හි බුදුහු, "මහණෙනි, මට නමිනුදු 'ආවුසො වාද'[5] යෙනුදු ව්‍යවහාර නො කරව.[6] මම රාත්මි[7]" තමන් බුදු බව් හඟවා පැන්වූ උතුම් අස්නෙහි දසදහස් ලොධාහි දෙව්බඹපිරිස් පිරිවරා වැඩැ හිඳැ, පස්වග සඟුන් අමතා දම්සක් පවතුන්[8] සුතන්[9] දෙසූහු. ඔවුන් කෙරෙහි කොණ්ඩඤ්ඤ මහතෙරහු සොවන් වූහු. අටළොස් කෙළක් බඹහු රාත් වූහු. අසඞ්ඛ්‍යක් දෙවියො සොවන් සෙදගැමි අනගැමි වූහු. බුදුහු එහි මැ වෙස් එළබැ, තුබූ සතර දෙන හට සතර දවසක් අවවාද කොටැ සොවන් කළහ.

විසේණියැ පස් දෙන හට අනත්ලකුණුසුත් දෙසා රහත් කොළො.

එකල්හි බරණැසැ යස නම් සිට්දූරියෙක්[10] හිමත් ගිමත් වසත් තුන්[11] සෘතුවට කරවන ලද[12] තුන් පහාහි නළුපිරිස්[13] පිරිවරා උඩුමහලින් යටිමහල් නො[14] බැසැ වසනුයෙ, එ දවස් රෑ නැටුම් ගඳෙවු[15] විඳුමින්[16] හෙවැ නිදනුයෙ, පිබිදැ, තමන්[17] තමන් ගත් පසඟතුරුයෙහි වැතිරැ හෙවැ නිදන මාගමුන් ගෙ විකාර දැකැ සංවෙග ඇති වැ හොත් යහනින් නැඟී රුවන්මරවැඩි සඟල පයින් ගෙනැ පහයින්

1. ඔහු-මු 2. නො ද 3. ඔව්හු 4. නම-මු 5. ආවුසවාද 6. කරවු-වු 7. රාත්මී බුදුමි, 8. පැවතුන් 9. සූතන්, සුත් 10. සිට්දූරි, සිටුදූරි 11. යන තුන්-මු 12. කරනලද 13. නළුවන් 14. නො හැඳින 15. ගඳැව් 16. විඳිමින් 17. තමන්ගත්

බැසැ නුවරින් නික්මැ **ඉසිපතන්** ගොස්, අලුයම්හි විහාරයෙන් නික්මැ අබවස්හි[1] දිළියෙන පහන්රුක්[2] සෙයින් සිටැ සක්මන් කරන බුදුන් දැකැ "මොබ[3] එ යස[4]" යි වදළ කල්හි නිසැක වැ අවුදු වැඳැ ධම්දෙසුන්[5] අසා සොවාන් වැ අලුයෙහි සොස්නෙන්[6] ආ පිය හට දෙසූ දෙස්නෙන් රාත් වි යැ. පියෙ සොවන් වී. ඔහු සබඳ සෙසු සිටි දරුවො සූපනස්දෙනෙක්, "ඔහු පැවිජි වූහැ." යනු අසා **ඉසිපතන්** ගොස්, දැකැ, බුදුන් කෙරෙ බණ අසා එහි **භික්ඛුභාවයෙන්**[7] පැවිජි වැ රාත් වූහු.

මෙසෙ ලොකයෙහි බුදුන් ඇතුළු වැ රාතන් එක් සැට දෙනකු නිපන් කල්හි, බුදුහු වස් වැසැ පවරා, "මහණෙනි, දනවු සැරි සරන්නට එළඹෙව. දෙදෙනෙක් එක් මඟින්[8] නො යව. ගිය ගිය තන්හි ධම් දෙසව. සත්වැඩ සාහව[9]" යි සඟුන් සැට දෙනා එ එ තැනට නඟා-යවා තුමුහු[10] **උරුවෙල්** දනවු වඩනාහු, අතර මඟැ **කපුවන** උයන්[11] කෙළනට ගිය රජ කුමරුවන් තිස් දෙන හට ධම් දෙසා සොවන් සෙදගැමි අනගැමි කොටැ එහි **භික්ඛුභාවයෙන්** පැවිජි දී සැරිසරනුවට නඟා-යවා, **උරුවෙල්** දනවු එළඹැ තුන් දහස් පන්සිය සොළොස් පෙළහරක් දක්වා තවුස් දහස් පිරිවර ලද[12] **උරුවෙල් කසුබු**,[13] **ගයාකසුබු**[13] **නදීකසුබු**[13] නම් තුන් මහතව්සන් ගෙ දුලද බිඳැ, එහි භික්ඛුභාවයෙන් පැවිජි දී **ගයාසීසයෙහි** වැඩැහිඳ "**ආදිත්තපරියාය**"-සුතන්[14] දෙසා රාත් කොටැ ගෙනැ එ රාත් සඟුන් දහසක් දෙනා පිරිවරා **බිම්සරමහරජ** හට[15] දුන් පිළිනයෙන් මිදෙනු සඳහා **රජගහා** නුවර අබියෙස්හි **යටිවන** උයන් වැඩියො.

එ කල්හි රජ බුදුන් වැඩි පරිදි උයන්පල්ලා අතින් අසා දෙළොස් නුහුවක්[16] බමණන්[17] හා ගහපතීන්[18] පිරිවරා

---

1. අහස්හි 2. පහන් රුකක් 3. මුඹ 4. යසස, සගය 5. දෙසුම් 6. සොයමින් සොස්මින් 7. එහි භික්ෂුභාවයෙන් 8. එකමඟකින් 9. සාහවව-මු 10. තුඹු 11. උයන්හි 12. ලදූ, ලද්-මු 13. කසුබ්, කසුප් 14. සුතත්, සුත්ත 15. මහරජහුනට 16. නුවත් 17. බමුණන් 18. ගෘහපතීන්-මු

අවුදු තරුපිරිවර ලද[1] පුන්සඳක් සෙයින් සඟපිරිස් පිරිවරා සවනස් සන බුදුරසින්[2] දිළියෙමින් වැඩැහුන් බුදුන් දැකැ, සක්ලකුණින් විසිතුරු පතුල් දැකැ වැඳැ, සහපිරිවරින් එකත්පස් වැ හිනි.[3] එ[4] පිරිසැ ඇතැම් කෙනෙක්, "කිම හො? මහමහණ උරුවෙල්කස්බන් නිසා බඹසරවස් සෙරෙයි[5] හො? යි සිතුහු. බුදුහු ඔවුන් ගෙ අදහස් දැනැ[6] "කස්බ, ජනයන්[7] සිතැ කුකුස් හර"යි වදළො. එ කල්හි උරුවෙල්කසුබ් මහ තෙරහු හුනස්නෙන් නැඟි බුදුන් වැඳැ 'බුදුහු මට ගුරුහ. මම්[8] බුදුන් ගෙ සවුයෙමි" යි අහස්හි[9] තලයක් පමණ තැනට නැඟී දුමදුමා දිළිදිළී හොමින් හිඳිමින් සිටිමින් සක්මන් කෙරෙමින් අතුරුධන් කෙරෙමින්[10] අහසින් බැසැ බුදුන් පා වැඳැ තමන් සවු පරිදි හගවා, දෙවන වටැ අහස්හි දෙ තලයක් පමණ තැනට නැඟී,[11] තුන් වන වටැ තුන් තලයක් පමණ තනැට නැඟී, පස් වන වටැ පස් තලයක් පමණ තැනට නැඟී, සවන වටැ ස තලයක් පමණ තැනට නැඟී, සත් වන වටැ, සත් තලයක්[12] පමණ තැනට නැඟී, දුමා දීළි හෙවැ හිඳැ සිටැ සක්මන් කොටැ අතුරුධන් පැමිණැ පෙළහර දක්වා අහසින් බැසැ, "බුදුහු මාගෙ ගුරුහ. මම්[13] බුදුන් ගෙ සවුයෙමි" යි බුදුන් පා වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්හු.

එ කල්හි මුළු පිරිස් වැසියො එ පෙළහර[14] දැකැ, "අහො! බුදුහු මහානුභාව ඇතියව්හැ. එබඳු දුලද්[15] ගෙනැ 'රාත්මී' වැටෙන උරුවෙල් කස්බො පවා දුල්ද් බිඳැ බුදුන් විසින් දමන ලදහ"යි බුදුන් ගෙ ගුණ වැනුහු බුදුහු "මුහු[16] දැන් මතු දැමුයෙම් නො වෙමි. අතීතයෙහි දු දැමුයෙමි"යි ඔවුන් මියුලු[17] නුවරැ අඞගාති නම් රජක් වැ ගුණ නම්

---

1. තරු පිරිවරන ලද 2. බුදුරැසින් 3. හුණි. හිඳි-මු 4. එ කල්හි ඒ පිරිස් අතුරෙන් ඇතැම් කෙනෙක් 5. කෙරෙයි 6. දැක 7. දනයන් 8. මම් 9. අහස්තලයක් 10. වෙමින් 11. බැසැ නැඟී 12. සත්තලක් 13. මම 14. පෙළහැර 15. දුලද 16. මොහු 17. මිළු

නුවටක්හු කරා එළඹැ "මෙලො නැති. පරලො නැති. කම් නැති කම්හි[1] එල නැතී" දුලද්[2] ගෙනැ වැටෙන කල්හි, තමන් බඹ[3] වැ ඉසිවෙසින්[4] අවුදු ධම් අසා දුලද් බුන්[5] පරිදි දක්වමින් මහානාරදකස්සප[6] ජාතකය දෙසා සිවුසස් වදළහ.

එ කල්හි, බිම්සර රජ[7] එකොළොස් නුහුවක්[8] දෙනා හා සමඟ සොවන් වි යැ. එක් නුහුයෙක්[9] වැඳැ සරණ ගියෙ[10]. රජ බුදුන් කෙරෙහි හිඳැ තමාගෙ පස් මනදෙළක් පිරුැණු[11] සෙ කියා සරණ ගොස් සෙට දවසට පවරා හුනස්නෙන්[12] නැඟී බුදුන් වැඳැ පැදකුණු කොටැ නුවර ගියෙ[13]. අලුයෙහි බුදුන් දුටු නුදුටු[14] අටළොස් කෙළක් රජගහා වැසියො[15] බුදුන් දක්නට උදයැ මැ නුවරින් නික්මැ යටිවන උයන් ගියො. තුන් ගවු මඟ[16] නොපොහොනු වි යැ. සියලු යටිවන උයන් මිනිසුන් විසින් අතුරු නැති වි යැ. සියලු යටිවන උයන් මිනිසුන් විසින් අතුරු නැති වි යැ. මහජනයො තමන් ගෙ ඇස්පසුරෙන් බුදුන්ගෙ රුමුහුදු[17] පිහිනා[18] පරතෙර සො දක්කැ හෙත්. මෙසෙ දෙතිස්වරලකුණෙන් සැදුම් ලද අසූ අනුව්‍යඤ්ජනයෙන් දිළියෙන බුදුන් බඳ බලන මහජනා[19] අතුරු නැති වැ උයනද් මඟද්[20] හැසි ගැවසි සිටි කල්හි, එක් පැවිජිකෙනකුදු[21] නික්මෙන්නට මඟ අවසර නොවී.

එ කල්හි සක්දෙව් රජ බුදුන් සඟුන් සුන්බත් වන බියෙන් යහපත් මණවිවෙසක් මවා-ගෙනැ බුදුන් පෙරමඟට[22] බැසැ-සිටැ දෙවානුභාවයෙන්[23] අවසර කොටැ-ගෙනැ බුදුන් ගෙ ගුණ වනා යසගී කියමින් පෙරට[24] වැ ගියෙ. මහජනයො ඔහුගෙ රුසිරි[25] දකැ "ඇප්[25] මෙවෙනි දරුවකු

---

1. කම්පල නැතැයි 2. දුලද 3. බඹලොවැ 4. ඉසින්වෙසින් 5. බිඳැ-පු 6. මහානාරදකාශ්‍යප 7. මහරජ 8. නුවක් 9. නුහුවක් 10. ගියෝ 11. පිරු 12. හුන් අස්නෙන් 13. ගියො 14. දුටු නුදුටු 15 ....කෙළක් මිනිස්සු 16. තුන් ගව්වක් මඟ 17. බුදුරුමුහුදු 18. පිනා 19. මහජනයා 20. උයනුදු මගදු, උයනදු, මගදු 21. කෙනකුනුදු 22. පෙරට 23. දෙවතානු භාවයෙන් 24. පෙරමඟට 25. රුසිරු, රු

යම් කලෙකැ නුදුටුවිරිම්හ. මෙ කෙසෙ වූ දරුයෙකැ[1] හො!" යි කීහු. එකල්හි දෙව්රජ "තමා බුදුන් ගෙ මෙහෙකරු[2] පරිදි" කී යැ. බුදුහු සක්දෙව් රජහු අවසර කොටැ දුන් මඟ පිළිපැද මහණ දහස් පිරිවරා රජගහා නුවරට වන්හැ.

රජ බුදුපාමොක් සඟනට[3] දන් දී "වහන්සෙ, මම තුණුරුවන් විනා වාස[4] කරන්නට නොහැක්කෙමි. වෙලෙ වුව, මැනෑ මැ යැ; නොවෙලෙ වුව, මැනෑ මැ යැ; බුදුන් කරා එළඹෙමි.[5] යටිවන උයන් ඉතා[6] දුරැ; මෙ මා ගෙ වෙළුවන උයන් නොදුරු;[7] නො ද ආසන්න යැ; යන එන කලට සුව යැ; බුදුනට නිසි සෙනස්නැ. මාගෙ මෙ උයන් පිළිගන්නෙ මැනැවැ"යි රන් කොතුරුයෙන් මලින් ගඳින් වැසුණු මිණි වන් පහන් දිය ගෙනැ වෙළුවන උයන් දෙනුයෙ, බුදුන් අතැ දිය ඔත. බුදුන් උයන් පිළිගත් විගසැ "බුදුසස්නෙහි මුල් බටැ" යි මහා පොළො ගුගුළෙ. දඹදිව් තෙලෙහි වෙළුවන උයන් තබා, පොළො ගුගුරුවා ගත් අනෙක් වෙහෙරෙක් නැති. ලක්දිවැ මහවෙහෙර තබා පොළො ගුගුරුවා ගත් අනෙක් වෙහෙරෙක් නැති. බුදුහු වෙළුවන උයන් පිළිගෙනැ රජ හට අනුමෙව්නි[8] කොටැ හුනස්නෙන් නැඟී සඟුන් පිරිවරා වෙළුවන උයන් වැඩියො. එකල්හි සැරියුත් මුගලන්[9]" දෙදෙන දෙසිය පනස් දෙනකු[10] ගෙනැ බුදුන් කරා එළඹැ එහි භික්ඛුභාවයෙන් පැවිජි වැ සහපිරිවරින් රාත් වැ අගසවු තන් පත් වූහු.

මෙසෙ බුදුන් වෙළුවන උයන්හි සත් වැඩ සාහමින් වසන කල්හි, සුදෙවුන්[11] මහරජාණො "මපුතණුවො බුදු වැ ධම්සක් පවත්වා රජගහා[12] නිසා වෙළුවන

---

1. දුරියෙක් දෝහො යි, දුරියෙකැ, දරුවෙක් 2. මෙහෙකරුවකු 3. මහ සඟනට 4. වාසය 5. එළඹෙමියි 6. ඉතා ම 7. නො ද දුර 8. අනුමෙවෙනි 9. මහමුගලන් 10. දෙනකුන්-මු 11. සුදවුන් 12. රජගහ

උයන්හි වෙසෙති" යනු අසා එක් "මහ ඇමැත්තක්හු දහසක් පුරුෂයන් පිරිවරා රජගහා[1] නුවර ගොස් සුදෙවුන් මහරජාණො තොප දක්කැටියහයි, ම පුතණුවන් ගෙනැ[2] තා අව මැනැවැ"යි නඟා යවුහු. "හෙ ඉතා මැනැවැ"යි සුදෙවුන් මහරජාණන් ගෙ තෙපුල් මුදුනෙන් පිළිගෙනැ දහසක් පුරුෂයන් පිරිවරා වහා මැ සැට යොජුන් මඟ ගෙවා ගොස් බුදුන් පිරිස් මැද වැඩැහිඳැ ධම් දෙසන වෙලායෙහි වෙහෙරට වැද, "රජු ගෙ හසුන් දැන් තබම්හ"යි පිරිස් අන්තයෙ සිටැ බුදුන් කෙරෙහි[3] බණ අසා සහපිරිවරින් රාත් වැ නො බැණැ බුදුන් කෙරෙහි විසි. රජානො එ මැ නියායෙන් අනෙක් අට වරෙක්හි දහස් දහස් පුරුෂයන් පිරිවර දී ඇමැත්තන් අට දෙනකු යවුහු. ඔහු හැමදෙන රාත් වැ පැවිජි වැ නො බැණැ බුදුන් කෙරෙහි මැ වුසුහු. රජාණො හස්නකුදු ඇරැ[5] කියන කෙනකුන් නො ලදින්, "එ තෙක් දෙනා කෙරෙහි මට සැනැහැත්තන්[6] නැත්තෙන්[7] මට හස්නකුදු ඇරැ [8] නො කීහැ.[9] මා කීවක්[10] කරන්නෙ[11] කවර හො!"යි, සියලු රජබල බලනුවො, තමන්ගෙ හැම කාර්ය[12] සාධන, ඇතුළත්, විස්වස් ඇති, පුතණුවන් හා එක දවස් උපන්, වැලි කෙළියෙහි පටන් ගෙනැ ඔවුන්[13] හා පුරුදු සබඳ, කාලුදයි[14] නම් ඇමැත්තක්හු දැක ඔහු කැඳවා-ගෙනැ, "මපුතණුවන් දක්කැටි වැ නව වරෙකා නව ඇමැත්තකු දී නවදහසක් පුරුෂයන් යවීමි.[15] එකෙකුදු[16] අවුදු[17] හස්නකුදු නො කී.[18] දිවියෙහි නියන නැති. මා දිවි ඇති විගසැ මපුතණුවන් ඇරැ මා දක්වන්නට[19] නිස්සෙහි ද?" යි කීහැ. "මහරජ මම් පැවිජි වන්නට අවසර ලැබෙම් නම්, නිස්සෙමි" කී යැ. "තො පැවිජි වැ හො, නොපැවිජි වැ හො මපුතණුවන්

---

1. රජගහ 2. ගෙන්නා-මු 3. කෙරේ 4. හැමදෙන මැ, ඇමදෙන 5. හැරැ 6. සෙහෙහැත්තන් 7. නැතිහෙයින් 8. හැරැ 9. කීහු 10. කීවා 11. කරන්නෙක් 12. කාරිය 13. ඔවුනොවුන් 14. කළුදයි-හැම 15. යවීමියි-මු 16. එකතු 17. ඇවිත්. අවිදු 18. කීහ-හැම 19. දක්වාලන්නට

ඇරැ මා දක්ව"යි කීහැ. හෙ[1] "මහරජ[2] ඉතා මැනැවැ"යි රජාණන් ගෙ හසුන් ගෙනැ රජගහා නුවර ගොස් බුදුන් ධම් දෙසන වෙලෙහි පිරිස් අන්තයෙහි සිටැ බණ අසා සහපිරිවරින් රාත් වැ එහි භික්ඛුභාවයෙන් පැවිජි වී.

ඔහු සතට දවසක්[3] ගිය කලැ මැදින්දිනැ පුර පොහො දවස් "හිමන්[4] කල් ඉකුත්යෙ යැ; වසන්[5] කල් පත්තෙ යැ; පොළො තල හීතණයෙන් ගැවැසීගත්තෙ යැ; වන ළැව් සුපිපියෙයැ;[6] වඩනට නිසි කලැ"යි සළකා[7] බුදුන් කරා එළඹැ සැට ගයෙකින් බුදුන් කුලනුවර වැඩිය[8] මනා බව් කියා ගමන් වැනුහු.[9] එ කල්හි බුද්හු "කිම, උදය, මියුරු සරයෙන් ගමන් වනහි?"යි වදාළො. එ සඳැ මහතෙරහු, "වහන්සෙ මුබ පියාණො සුදෙවුන් මහරජාණො මුබ දැක්කැටියහ"යි කීහු. "මැනැවැ උදය, නෑයනට සංග්‍රහ කෙරෙමි, බික්සඟනට සැල කරව"යි වදළො. "මැනැවැ, වහන්සෙ" යි ගොස් නඟනට සැළ කළහ. සඟහු අවුදු බුදුන් පිරිවැරුහු. බුදුහු අඟු-මගධ දෙරටවැසි කුල දරුවන් දසදහසක් දෙනා හා කිඹුල්වත් වැසි දසදහසක් දෙනා හා මෙසෙ විසිදහසක් රාත් සඟුන් පිරිවරා හස්ගණ[10] පිරිවර[11] ලද මහහස්රජක්හු[12] සෙයින් රජගහා නුවරින් නික්මැ එක් දවසකට එක් යොජනක් බැවින්[13] රජගහා නුවරින්[14] සැටයොජුන් කිඹුල්වත් නුවර,[15] යොජුන් යොජනෙහි[16] වෙහෙරැ වෙසෙමින්, "දෙමසෙකින් ගිය මැනැවැ"යි නික්මුණුහු.

මහතෙරහු, "බුදුන් නික්මුණු පරිදි රජ හට සැල කළ මැනැවැ"යි අහසින් ගොස් රජගෙයි පාල වූහු.[17] රජානො මහතෙරුන්[18] දැකැ සතුටු වැ මහාරඟ පලක් මත්තෙ වඩා

1. හෙතෙම 2. සමහර● පොතෙක නැති 3. සතටක් දවස් මු 4. හිමත් 5. වසත් 6. මල් පිපියෙ ය 7. අමතා-හැම 8. එළඹි-ය මනා පරිදි 9. පැනවූහු 10. හස්ගනු 11. පිරිවරන 12. හස්රජක- 13. බැගින් 14. නුවර සිට 15. නුවරට 16. යොදුන්, යොදුනෙහි 17. පාමුන වූහු 18. මහ තෙරුන් වහන්සෙ

හිඳුවා තමනට යුතු කොටැ තුබු නන්[1] රසබොජනෙන්[2] පය පුරා දුන්හු. මහතෙරහු, හුනස්නෙන් නැඟි යන ආකර දක්වූහු. "හිඳැ වළඳන්නේ යැ" යි කීයෙන්, "බුදුන් කරා ගොස් වළඳම්හ"යි කීහු. "බුදුහු කොහි යැ පුතණුවෙනි?" කීයෙන්, "විසිදහසක් සඟුන් පිරිවරා තොප දක්නට නික්මුණුහු"යි කීහ. රජාණො සතුටු වැ "තෙප් වළඳව. මපුතණුවන් මෙ නුවර එන තන් දක්වා මොබින් බත් ගෙනැ වඩව[3]" යි කීහු. මහතෙරහු ගිවිස්සහ. රජාණො මහතෙරුන් වළඳවා පය ගඳසුන්නෙන් උළා-පියා උතුම් බොජනෙන් පුරා, "බුදුනට දෙව"යි මහතෙරුන් අතැ තුබූහු. මහතෙරහු හැමදෙනා දක්නාසෙ මැ පය අහසට විහිදැ තුමූහු ද අහසට නැඟී බත් ඇරැ බුදුන් අතැ තුබූහු. බුදුහු වැළැඳූහු. එ නියායෙන් මහතෙරහු දවසැ දවසැ බත් ගෙනැ යෙති. බුදුහු අතරමඟැ පියමහරජාණන් ගෙ මැ බත් වැළැඳූහු. මහතෙරහු බුදුන් බත් වැළඳවූහු. එක්බිත්තෙන දවසැ දවසැ " බුදුහු මෙ තෙක් තන්[4] වැඩියහ. මෙතෙක් තන් වැඩියහ"යි බුදුනු ගෙ ගුණ කියා සියලු රජකුලන් බුදුන් නුදුටු[5] ද, බුදුන් කෙරෙහි ප්‍රසාද ඉපදවූහු[6] එයින් ඔව්නට බුදුහු කුල පහදවන්නන් කෙරෙහි අග තනතුරු වදළො.

රජහු බුදුන් වැළැතැ[7] වැඩි කල්හි, "අප ගෙ නෑ උතුමා දක්මහ"යි රැස් වැ බුදුන් වාස[8] කරන්නට නිසි තැන් බලන්නාහු, නිග්‍රොධ නම් ශාක්‍යරජහු ගෙ උයන රමණීසෙ දැකැ එ සදන්නට යොදැ තුමූ[9] ගඳමල් ගෙනැ පෙරමඟට යන්නාහු, පළමු[10] සව්බරණින්[11] සැදි ළදරු ළදරු දරුවන්[12] හා දැරියන් නඟා-යවූහු. එක්බිති රජකුමරුවන්[13] හා රජ කුමරියන් නඟා-යවූහු. ඔවුන් එක්බිති තුමූහු ගොස් ගඳින් මලින් පුදමින් බුදුන් ගෙනැ නිග්‍රොධරාමයට වැඩූහු.

---

1. නන්නන් 2. භොජනයෙන් 3. වඩ-යි 4. තැන් 5. නුදුට-මු 6. ඉපැදව හැ 7. වැලතට 8. වහස-හැම 9. පළමු වැ 10. සව්බරණින් 12. ළදරු දරුවන් "දහර දහරෙ නාගර දරකෙ ච දරිකායො ච" යනු අටුවා 13. කුමරුන්

බුදුහු එහි[1] විසිදහසක් සඟුන් පිරිවරා පැන්වූ බුදුඅස්නෙහි වැඩැ-හුන්හු. සැහැමහරජහු[2] අභිමානයෙන්, "සිද්ධත් කුමර අපට ළදූරි යැ, අප මලැ, අප බෑනෙ යැ, පිතැ, මුනුබුරෙ යැ"යි සිතා ළදරු ළදරු රජකුමරනට, "තෙපිවඳව. ඇපි තොප පිටිපසැ හිඳුම්හ" කීහු. ඔවුන් එසෙ හුන් කල්හි, බුදුහු ඔවුන්ගෙ අදහස් දැනැ 'මා නැයො නො වඳිති. ඔස! ඔවුන්[3] වැඳැවුව මැනැවැ" යි සතර වන ධැන්[4] සමවැදැ හුනස්නෙන් නැඟී ඔවුන් හිසැ පියපස් ඕනවුන් සෙයින් අහසට නැඟී සියල් සිරිරින් දියකඳ ගිනිකඳ විහිදමින් සවනක් රස් විරමින් යමාමහපෙළහර දැක්වූහු.

පියමහරජාණන් එ අසිරි මහපෙළහර දැකැ, "වහන්සෙ, මම තොප, උපන් දවස් කළුදෙවුල්[5] මහතව්සා වඳවන්නට එළවූවන් ගෙ, පා පෙරළී ඔහු මුදුනෙ පිහිටිසෙ දැකැ තොප වහන්සෙ වැන්දෙමි. හෙ මාගෙ පළමු වන වැඳම යැ.[6] වප්මඟුල් දවස් දඹරුක් පයැ සිරියහන් මතුයෙහි පලක්[7] බැඳැ වැඩ-හුන්නා දැකැ, දඹසෙයද් නොපෙරෙළෙනසෙ දැකැ, වැන්දෙම් මැ යැ. හෙ දෙවන වැඳම යැ දැන් මෙ[8] නොදුටු විරි පෙළහර දැකැ වඳිමි.[9] මෙ මාගෙ තුන් වන වැඳමැ"යි[10] වැඳි කල්හි, බුදුන් නො වැඳ සිටිනට නිසි එක රජෙකුදු නො වීයැ. හැම දෙන මැ වැඳියො.

මෙසෙ බුදුහු නෑයන් වඳවා[11] අහසින් බැසැ පැන් වූ අස්නෙ වැඩැ-හුන්හ. බුදුන් වැඩ-හුන් කල්හි නෑයන් ගෙ සමාගම මුදුන් පැමිණි යැ. හැමදෙන[12] එකඟසිත් වැ හුන්නාහු. එ කල්හි මහමෙ නැඟී පොකුරුවැසි වට. එ වැස්සෙහි[13] "තෙමෙම්හ"[14] යි සිතුවො තෙමෙති. "නො තෙමෙම්හ"[14] යි සිතුවන් වෙරැ එක දිය බිඳෙකුදු නො හෙයි. එ අසිරි පෙළහර[15] දුටු රජහු විස්ම පත් වූහු. බුදුහු

1. ඔවුන්ගෙ එහි-හැම 2. සැහැරජහු 3. මොවුන් 4. ධන්, ධ්‍යාන්, දන් 5. කළුල් දෙවූ. කුළුල් දෙවූ, කළුන්දෙවූ, කළුදෙවුල්නම්-මු 6. වැඳීම යැ 7. පගලක් 8. මා 9. වැන්මදෙමි 10. වැඳැමැයි, රජාණන්-හැම 11. වඳවාගෙන-මු 12. දෙන මැ 13. වැස්සෙන් 14. තෙමුමුව 15. මහපෙළහර

"දැන් මතු නොවෙයි, මාගෙ නෑ සමාගමයෙහි පොකුරු වැසි වටුයෙ[1]; අතීතයෙහි දු වට" යි වෙසතුරුද වදළහ. ධම්දෙසුන්[2] අසා හැම දෙන[3] හුනස්නෙන් නැඟී වැඳැ නුවර ගියහ. එක රජෙක් හො, රජඇමැත්තෙක් හො, අනෙක් දවසට පැවැරූ කෙනෙකුදු නොවූහු.

බුදුහු අනෙක් දවස් විසිදහසක් සඟුන් පිරිවරා කිඹුල්වත් නුවර සිඟන්නට වැඩියහ. පෙරමඟට ගොස් පා ගත් කෙනෙක් හො, පැවැරූ කෙනෙක් හො, නොද වුහු. බුදුහු එළිපතැ වැඩැ සිටැ, පෙරැ බුදුහු, කුලනුවරැ කිසෙ පිඬු සුරූහ[4] හො! ගෙපිළිවෙළ හැරැ ඉසුරු ජනන් ගෙ ගෙට එළඹියහ හො! නොහොත්, සපදන්සැරි සුරූහ, හො!" යි බලනුවො, ගෙ-පිළිවෙළ පියා එක් බුදු කෙනකුනුදු[5] නො වැඩිසෙ දැකැ, "දැන් මයිදු එ මැ වංසය[6] රැක්ක මැනැවැ.[7] අනාගතයෙහි මාගෙ සව්වො මා අනුවැ හික්මෙන්නාහු, සපදන්සැරිවත් පුරනු වෙතී" කෙළවරැ ගෙහි පටන්-ගෙනැ සිඟමින් වඩිති. "අප හිමි සිද්ධත් කුමර පිඬු සෙරෙ ල"යි දෙබුමු තුන්බුමු ආදි පහාහි සිහිමැදුරු[8] විවර කොටැ බලන ජනයො දැක්මෙහි[9] ව්‍යාවට වුහු.

යසොධරා දෙවි වනාහි "හිමියාපිත් මෙ මැ නුවරැ රුවන්රිය අරා දෙව්පිරිස් බඳු පිරිස්[10] පිරිවරා දැන් මුඬු වැ කහවත් හැඳැ පෙරෙවැ පා කබලක් ගෙනැ අහර සිඟා ල. හෙ ඔහට හොබී[11] හො! නොහොබී හො!" යි සිහිමැඳුරු[12] විවර කොටැ බලන්නී, බුදුන්, නන් විසිතුරු පැහැයෙන් දිළියෙන සිරිරු රසින් නුවර මහවෙ බබුළුවනුවවන්, බ්‍යාම ප්‍රභායෙහි[13] ගැලී-සිටි අසූඅනුව්‍යඤ්ජනයෙන් බබළන දෙතිස් වරලකුණෙන් සැදුම් ලද රූපකය ඇතියවුන්, උපමා නැති බුදුසිරින් වොරජනන්, දැකැ හිස පටන්-ගෙනැ පතුල්

1. වටුයෙ යැයි 2. එ ධම්දෙසුන් 3. දෙන මැ 4. සැරූහ 5. ද් 6. 'අයෙමව' ව වංසො-අටුවා 7. මැනැවැයි 8. සිවු 9. දැක්මෙහි මැ 10. මහපිරිස්-මු 11. සොබී 12. සිහි මැදුර-මු 13. රශ්මිප්‍රභාවයෙහි, රශ්මිප්‍රවාහයෙහි-මු

දක්වා නරසීගා නම් අට ගයෙකින් බුදුන් වනා සුදෙවුන් මහරජාණන් කරා ගොස්, "තොප පුතණුවො අතුරුවෙ බැසැ සිඟති"යි වැ.[1] රජාණො[2] බිය පත් වැ සළුව හදිමින් වෙළෙවි[3] වැ ගොස් බුදුන් පෙරට[4] සිටැ, "වහන්සෙ, මට ලජ්ජා කුමට කරව,? කුමක් සඳහා සිඟව,? මා මෙ සඟනට බත් නොදිය හෙතී,[5] ගත්තාව?"යි කීහ. "මහරජ, මෙ අප[6] ගෙ වංස යැ"යි වදළො.[7] "වහන්සෙ, තොප ගෙ මහාසම්මතවංසයෙහි එක රජෙකුදු නොසිඟුයෙ නො[8]?" යි කීහු."මහරජ, හෙ තොප ගෙ වංස යැ. අපගෙ වූ කල බුද්ධවංසයැ. හැම බුදුහු[9] සිඟා-වැටුණහ." යි, අතුරුවෙයැ සිටැ ගාථාවක් වදළහ. එ[10] ගාථාව අසා සොවන් වූහ; දෙවන ගාථාව අසා සෙදගැමි වූහ; මහධම්පල්ද අසා අනගැමී[11] වූහ; මීයන කලැ සෙසත් යටැ සිරියහන් මත්තෙ හෙවැ රහත්වූහු.

රජාණො, සෙදගැමි වූවාහු, බුදුන් අතින් පා ගෙනැ විසිදහසක් සඟුන් හා බුදුන් පහයට වඩා සිනිඳු මියුරු බත් දුන්හු. බත් වළඳ උන් කල්හි සතලිස්දහසක් නළුවො බුදුන් වැන්දහ. යසොධරා දෙවී වනාහි, "බුදුන් වඳනට එව"යි කීයෙන් "සැබැවින් මම ගුණවත් වීම් නම්, ඔහු මැ ම කරා එති. එ කලැ මැ[12] වඳිමි"යි නොගියා[13] බුදුහු පියමහරජාණන් ලවා පය ගෙන්වා-ගෙනැ දෙඅග සව්වන් හා සමඟ ඇය ගෙ සිරියහන් ගබට එළබැ 'ඇය[14] රිසි සෙ වඳනා කල්හි නොවළක්කෙ යැ[15]" යි වදරා පැන්වූ අස්නෙහි වැඩැ-හුන්හු. දෙවි වෙළෙවි වැ ගොස් ගොප් මසැ අත්ලා-ගෙනැ [16]පා-පිටැ හිස් තබා වනවනා වැලැපැ රිසි සෙ වැන්ද. රජාණො, ඇය බුදුන් කෙරෙහි[17] සනාබුහුමන් ඇති පරිදි කියන්නාහු, "වහන්සෙ, මදු 'තොප කහවත් හන්හ' යනු අසා කහවත් හන. 'තොප එක් වෙලෙ වළඳතී[18]

---

1. කීහු 2. මහරජාණො 3. වෙළෙයි වැ 4. පෙරට වැ 5. දියහෙතියි. 6. මා 7. වදළහ. 8. සිඟුයේ නොවෙයි 9. බුද්හු ම, බුදුහු ම 10. හෙ 11. අනාගාමි 12. මිම-මු 13. ගියාහ 14. එය-හැම 15. වළකන්නෙ යැ. 16. අල්වා-ගෙන 17. කෙරෙ 18. වළඳනු

අසා එක් වේලෙ වළඳයි. 'තොප මහත් සම්පත්[1] පී-බව්' දැනැ මහත් සම්පත් පිවැ. 'මහයහන් පීහ' යනු දැනැ මහ යහන් පියා පට හැඳෙකැ[2] හොවී, 'තොප මල්ගඳ[3] නොපළඳනා බව් දැනැ මල්ගඳ හළ. තමා නැයන් කෙරෙහි, ඇපි ඇපි පස්වටම්හ'යි හසුන් දුන් කලැ, එක් රජක්හු දූ කීයෙහි නො ගිවිස්සි. මදු මෙසෙ ගුණවතැ"යි කී හැ. "මහරජ දැන් තොප විසින් රක්නා ලද්දිය මෙසෙ වැටෙනු කිසි පෙළහරෙක්[4] නොවෙයි. පෙරැ කිසි කෙනකුන් විසින් නොරක්නා ලද්දී, නොපිරිපැසුණු නුවණ[5] දූ, තමා රැක්කැ"යි වදරා සන්කිඳුරුදැ[6] දෙසා ඇය අස්වසා හුනස්නෙන් නැඟි වැඩියො.

දෙවන දවස් තමන් මලු[7] නඳ කුමරහු ගෙ තනතුරු මගුල්, ගෙවදනා මඟුල් විවාමගුල් මෙ තුන් මඟුලට සරහන කල්හි ඔහු[8] ගෙට එළබැ පැන්වූ අස්නෙ[9] වැඩැ හිඳ මඟුල් වදරා ඔහු පැවිජි කටැටි වැ පය අතැ නඟා තබා හුනස්නෙන් නැඟි වැඩියො. ජනවුකලණ නම් රජ කුමරි බුදුන් හා යන කුමරහු දැකැ, "හිමියාපිත, වහා එ"යි කියා කර දික් කොටැ කවළියෙන් බැලුව[11]. හෙද බුදුනට "පය ගන්ව, වහන්සෙ"යි කියන්නට නොපොහොසත් වූයෙ, බුදුන් හා[12] වෙහෙ මැ ගියෙ. බුදුහු ඔහු නොකැමැති සෙ පැවිජි කැරැවූහු. මෙසෙ බුදුහු කිඹුල්වත් නුවර ගොස් තුන් වන දවස් නඳ[13] කුමරහු පැවිජි කළහ.

සත්වන දවස් යසොධරා දෙවි තමා පුතු රාල් කුමර[14] කුමරබරණින්[15] සඳ මෙ "විසිදහසක් මහණ ගණ පිරිවර[16] ලද, රන්වන් උතුම් රූ ඇති, මහබඹහු සෙයින් දිළියෙන, මහණ තා පියෙ[17] යැ. ඔහු ගෙ මහානිධි සතරෙක් ඇති. ඔබ නික්මැ ගිය තැන් පටන්-ගෙනැ එ නො දක්මහ. උහු

---

1. සම්පතක් 2. පටු හැඳෙක-මු 3. මල්ගඳවිලෙවුන්-මු 4. පෙරහරයෙක් 5. නොපිර පැසුණු නුව දූක් මා, නොපිරිපැසුණු නුවණ දූන් මා-මු 6. සඳකිඳුරුදැ-මු 7. මල් 8. ඔහුගෙ-මු 9. අස්නෙහි 10. රජ කුමරිය 11. බැලුහැ 12. හා මැ 13. නඳ 14. කුමරහු 15. සව්බරණින් 16. පිරිවරන ලද 17. පියෝසැ

කරා ගොස් දයාද ඉල්ලා-ගන.[1] පියන් ගැති[2] දෙයෙක් නම්, පුතුන් ගැති වේ ද!" යි නඟායවු.[3] කුමර බුදුන් කරා ගොස්, "මුහු ම පියාණහ" යන සෙනෙහෙන් සතුටු සිත් ඇතියෙ, "මහණ, තාගෙ සෙවණ සුව යැ"යි ළඳ බොළඳ බස බෙණෙයි. බුදුහු වළඳ අනුමෙව්නි කොටැ හුනස්නෙන් නැඟී වැඩියහ. කුමර ද දයාද ඉල්ලමින් බුදුන් හා මැ ගියෙ. බුදුහු දරුවා[4] නො නැවතුහ. පරිජනයොද් බුදුන් හා යන්නහු නවතන්නට නොපොහොසත්[5] වූහු. මෙසෙ හෙ බුදුන් හා සමඟ අරම් ගියෙ.[6]

එ සඳැ බුදුහු, "මෙ පිය අයත් ධන ඉල්ලයි. මොහට සසරවැසිකරණ[7] ධන නො දුන මැනැවැ. මා බො-මඬහි[8] ලද[9] සත්වැදෑරුම් අරිධන දුන මැනැවැ. ලොවුතුරු දයාද යෙහි මොහු හිමි කළ මැනැවැ"යි සැරැයුත් [10]මහතෙරුන් කැඳවා මොහු පැවිජි කරා[11]"යි වදළහ.[12] ඔහු රාල් කුමරහු පැවිජි කොළො.

ඔවුන් පැවිජි වූ කල්හි සුදෙවුන්[13] මහරජාණනට බලවත් දුක් උපන. අධිවාසනා කරන්නට නොපොහොසත් වූවාහු, බුදුන් කරා එළඹැ, "මවුපියන් නො අනුදත් දරුවන් පැවිජි නොකරන්නට[14] වරයක් මට වදරනු මැනැවැ, වහන්සෙ"යි කීහ. බුදුහු ඔව්නට[15] එ වරය දුන්හ.

අල්ලෙ[16] දවස් බුදුන් රජගෙහි[17] වළඳ වැඩැ-හුන් කල්හි, රජාණො "වහන්සෙ, මම්, පධන්හි යොග කරන කල්හි එක් දෙව්දුවක්[18] අවුදු, මහරජ, තපිත්[19] මෙළෙ'යි කී කල්හි, ම පිත් 'බුදු වැ මිසැ, නො මියෙ' යි දෙව්දුව කීවා නො හැදූහිමි"[20] යි කීහු. බුදුහු "මහරජ, තෙපි දූන් කිසෙ හදහව? පෙරැ 'ත පිත් මෙළෙ' යි ඇට ඇරැ-පෑ කල්හි දූ නො

---

1. ගෙන ගනයි 2. නැති 3. යවූහ යවුයැ,-මු 4. දරුවාණන්-මු 5. නො පොහොසත්හු 6. ගියො 7. සසරවැඩි-මු 8. බොමඩ හිඳ 9. ලත් 10. සැරියුත් 11. කරවායි, කරවයි-මු 12. වදළො 13. සුදවුන්, සුදෙවුන් 14. කරවන්නට 15. ඔවුන්ට 16. අනෙක්-මු 17. රජගෙයි 18. දෙව්දුවක් 19. කා පිත් 20. හැදිහිමි

හැදෑහුවාව[1]!" යි වදරා මහධම්පල්ද දෙසූහ. දෙසුන් අවසන් හි රජාණන් අනගැමිපල පසක් කොළො. මෙසෙයින් බුදුහු පියාණන් තුන් මඟ තුන් පල[2] පමුණුවා සඟපිරිස් පිරිවරා කිඹුල්වතින් නික්මැ රජගහා නුවර ගොස් සීතවනයෙහි වඩැවුසුහු.

එ කල්හි සැවැත් නුවරැ අනෙවඩුමහසිටු පන්සියක්[3] ගැලින්[4] බඩු ගෙන්වා[5] ගෙනැ රජගහා නුවරැ තමා සබඳ සිටිහු[6] ගෙට එළඹැ එහි සිටැ බුදුන් උපන් බව් දැනැ රැ බොහො වෙලෙහි මැ දෙවියන් වළ[7] දෙරින් නික්මැ බුදුන් කරා එළඹැ බණ අසා සොවන් වැ අනෙක් දවස් බුදු පාමොක් සඟනට මහදන් දී බුදුන් සැවැත් නුවර[8] වඩනට ගිවිස්වා-ගෙනැ අතරමඟ පන්සාලිස් යොජනක් තන්හි ලක්‍ෂ ලක්‍ෂ විසද යොජනෙහි[9] යොජනෙහි මහ වෙහෙර කරවා සැවැත් නුවර ගොස් ජෙත[10] නම් රජකුමරහු ගෙ උයන මසු සුළසින් අතොට අටළොස් කෙළෙකින් විකිණිගෙනැ එ රමණි[11] උයන් මැදෑ බුදුනට ගඳකිළි කරවා එ වටා සෙසු සෙනසුන් කරවා පවුරු දෙරොටු යොද රැ වටන් දිවා වටන් සක්මන්[12] පිරි පොකුණු කරවා අටළොස් කෙළක් ධන විසද මනොරම[13] කොටැ වෙහෙර කරවා බුදුන් කරා යවී.

බුදුහු මහසඟුන් පිරිවරා රජගහා නුවරින් නික්මැ අනුක්‍රමයෙන් සැවැත් නුවර[14] වැඩියහ. මහසිටි[15] වෙහෙර මහන් සරහා[16] බුදුන් දෙව්රම් වෙහෙර වඩනා දවස් පුතු සව්බරණින් සද[17] එ සෙයින් මැ සැදි පන්සියක්[18] දරුවන් දී බුදුන් පෙරමඟට යවීයැ. දරු සහපිරිවරින් පස් පැහැයෙන් දිළියෙන පන්සියක් දද ගෙනැ බුදුනට පෙරට වි යැ. ඔවුන් පස් පස් 'මහා සුභද්ද'[19] නම් 'චුලසුභද්ද'[20] නම් දෙසිටි දූහු සව්බරණින් සැදි පන්සියක් කුමරියන් හා සමඟ පුන්පැන[21]

---

1. හැදහුහයි. හැදවුවයි 2. එල 3. පන්සියයක් 4. ගැළින් 5. ගන්වා 6. සිටුහු 7. හළ 8. නුවරට 9. යොදුන්යොදුනෙහි 10. ජෙතවන 11. රමණිය 12. සක්මන්හල් 13. මනොරම්‍ය 14. නුවරට 15. මහසිටු 16. සද, සරසා-මු 17. සරහා-සද 18. පන්සියයක් 19. මහාසුභද්‍රා 20. චූලසුභද්‍රා 21. පුණ්ණකලස, පූර්ණකලස

ගෙනැ නික්මුණුහැ. ඔවුන් පස්පස්[1] සිට්දු සව්බරණින් සැදී එ සෙයින් මැ සැදුණු පන්සියක් අඟනන් හා සමඟ පුන් පැණ[2] ගෙනැ නික්මුණු.[3] එක්බිති කොසොල් රජහු දූ සමන් කුමරි පන්සියක් රථපිරිවරින් ගඳමල් ගෙනැ නික්මුණු.[4] හැම දෙන හට පසු වැ දහවළු හන් පන්සියක් සිටුන් හා සමඟ ගඳමල් ගෙනැ බුදුන් කරා ගියෙ.[5] බුදුහු මෙ උපාසක පිරිස් පෙරට කොටැ මහසඟුන් පිරිවරා සවනක් ගනරසින්[6] දසනුදස බබළවමින්[7] අනත් අපරිසෙ[8] බුදුසිරින්[9] වොරජ්මින් දෙව්රම් වෙහෙර වන්හු. එකල්හි සිටි බුදුපාමොක් සඟනට[10] වෙහෙර දිනැ, බුදුහු අනුමෙවුනි කළහ. සිටි අනෙක් අටළොස් කෙළක් ධන විසඳ වෙහෙර මහන් කැරැවී.

මෙ සෙයින් බුදුහු තමන් පුරිසදම්මසාරථී වන බැවින් ධම්සක් පවත්නෙහි පටන්-ගෙනැ අනෙකඍද්ධි ප්‍රාතිහාර්යයෙන් හා දෙශනාවිලාසයෙන් හා මහණ දුළුලු බමුණු ගැහැවි සැහැ රජ[11] ඈ අනෙසිය දහස් සතුන් සතන්හි දුලද්[12] බිඳැ-දමා අමාමහනිවන් පමුණුවමින් ගොස් අනෙවඩු මහසිටිහු සූපනස් කෙළෙක් ධන විසඳ කරන[13] ලදු දෙව්රම් වෙහෙර හැම බුදුන් වුසු තන්හි අමා රස වහන පුන්සඳක් සෙයින් විනෙකුමුදුවන පුබුදුවමින් වැඩැ වුසුහු.

පරසන්තාන දමන නම් තුන්වන පරිච්ඡෙද නිමි.

---

1. පස්පස්හි 2. පුන් පැන, පුන්පැන කලස-මු 3. නික්මුණුහ - හැම 4. නික්මුණු, නික්මුණෙ, නික්මුණුහ 5. ගියෝ 6. සනරසින් 7. බබළමින් 8. අපිරිසෙ 9. බුදුරසින් 10. සඟ හට 11. සහරජ 12. දුලදු 13. කරනු

4. ගහපතිදමන නම් පරිච්ඡේදය

මෙසෙ බුදුහු දෙව්රම් වෙහෙරැ දහම් අමාවහරෙ වස්වමින් වැඩැ වසනුවො, තුන් ලොව්හි සැරිසැරැ[4] **උපාලිගහපතිහි** ඈ සිටිනු[2]දු **කූටදන්ත** ඈ බමණනුදු **අජාසත්** ඈ රජනුදු[3] **අඟුල්මල්** ඈ සොරුනුදු[3] **සභිය** ඈ පරිබ්‍රජාක යනුදු[3] **සච්චක** ඈ නුවටදරුවනුදු[3] **පාඨිකපුත්‍ර** ඈ දිගම්බරයනුදු[3] **සච්චබද්ධක**[4] ඈ ජටිලයනුදු[3] **බාවරික**[5] ඈ තව්සනුදු[3] **ශාක්‍යභික්‍ෂු**[6] ඈ මහණනුදු[3] **නන්‍දොපනන්‍ද** ඈ නාගරාජයනුදු[3] **නාලාගිරිහි**[8] ඈ මහානාගයනුදු[3] **ආලවක** ඈ යක්‍ෂයනුදු[3] **රාහු** ඈ අසුරනු[9]දු[3] **සක්දෙව්රජහු** ඈ දෙවියනුදු[3] **බක** ඈ බඹනු[10]දු[3] දමා අමා මහනිවන් පැමිණිවූහු.[11]

මෙහි **උපාලි** ගහපතිහි දමු පරිදි කිසෙ යැ යත්:

එක් සමයෙක්හි බුදුහු මිණිකව ද පෙරෙවි ගඳැතුන් බඳු රත්පහුල් පෙරෙවි මහානුභාව[12] සඟපිරිස් පිරිවරා දෙව්රමින් නික්මැ ගම් නියම්ගම් නුවර දනවු[13] මලමඬුලු ගල්වල් සවනක් ගනබුදුරස්හි කුමුදුවමින්[14] දනවු සරමින්[15] ගොස් මගධ රට **නාලන්‍ද** නුවර නිසා **පාවාරික** නම් සිටිහු[16] ගෙ අඹ උයන්හි වැඩැ වෙසෙති. එ කල්හි **නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර** නම් නුවට[17] මහත් නුවටපිරිස් පිරිවරා නාලන්දයෙහි උහු[18]ගෙ **දීර්ඝතපස්වී** නම් නුවටෙක් **නාලන්දයෙහි** වළඳ **පාවාරික** නම් අඹ වනයට[19] බුදුන් කරා එළබැ සාමීචි කොටැ අවසර ගෙනැ එකත් පස් වැ හුන්නෙ යැ. හුන්නා හට බුදුහු, "කියග තපස්විය,

---

1. සැරිසරා, සැරිසර, සැරිසැරූ-මු 2. සිටිනුදු 3. ද් 4. සච්චබද්ද 5. බාවාරික 6. සාතිභික්‍ෂු 7. නාරජුනුදු 8. නාලාගිරි 9. අසුරයනුදු 10. බඹනුදු 11. පැමිණවූහු 12. මහානුභාව සම්පන්න-මු 13. දනවුමඬුළු 14. කුමුවුවමින් 15. සැරිසරමින් 16. සිටුහු 17. නිවට 18. ඔහු 19. අඹවනය

නිගන්ඨනාථපුත්‍ර පව්කම් කිරීමට කිහි කමක් දක්වයි?" වදළහ. "ගොයුම් ගොතුව, හෙ 'කැමැ, කැමැ'[1] යි නො දක්වයි, 'දඬ, දඬ,[2] යත්, මිසැ"යි කීයෙ.

එ සඳැ බුදුහු නුවටුන් ගෙ සමයෙන් පුළුවුස්නාහු, "හෙ පව්කම් කිරීමට කිහි දඬක්[3] දක්වයා? වදළහ. "කායදණ්ඩ යැ, වාග්දණ්ඩ යැ, මනොදණ්ඩ යැ යන තුන් දඬක් දක්වයි"කී. එහි පළමු[4] දණ්ඩද්වය නුවටහු අචිත්තක කොටැ දක්වත්. කිසෙ යැ යත්: "යම්සෙ[5] සුළඟ හමන කල අතු සැළෙයි, දිය සැලෙයි, එහි සිත් නැති, එසෙයින් මැ, 'කායදණ්ඩ දු [6]අචිත්තක වෙයි. යම්සෙ සුළඟ හමන කලැ තල්පත් ආදීහු හඬත් මැ යැ, දිය හඬා මැ යැ, එහි සිත් නැති, එසෙයින් මැ වාග්දණ්ඩදු[7] අචිත්තක (මැ) වෙයි, යෙත්. මෙසෙ මෙ දණ්ඩද්වය අචිත්තක කොටැ දක්වති. සිත් වූ කලැ 'මනොදණ්ඩ' කොටැ දක්වත්.

එ සඳැ බුදුහු උහු[8] ගෙ තෙපුල් සිටිවියටි වැ "කියග, තපස්විය, කායදණ්ඩ අනෙකෙක් මැ යැ හො? වාග්දණ්ඩ අනෙකෙක් මැ යැ හො? මනොදණ්ඩ අනෙකෙක් මැ යැ හො?" යි වදළො. "ගොයුම්ගොතුව, කායදණ්ඩ අනෙකෙක් මැ යැ. වාග්දණ්ඩ අනෙකෙක් මැ යැ. මනොදණ්ඩ අනෙකෙක් මැ යැ"යි කී. "මෙ තුන් දණ්ඩයන් කෙරෙහි පව්කම් කිරීමට නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර කවර දණ්ඩය මහාසාවද්‍ය කොටැ දක්වයි?" වදළො. "ගොයුම්ගොතුව, කායදණ්ඩ මහාසාවද්‍ය කොටැ දක්වයි"කී. "කායදණ්ඩ[9] යෙහි තපස්විය?" යි වදළහ. 'කායදණ්ඩ යෙමි, ගොයුම්ගොතුව" යි කී යැ. ("කායදණ්ඩ යෙහි තපස්විය?"යි වදළහ. "කායදණ්ඩ යෙමි, ගොයුම්ගොතුව" යි කී යැ. "කායදණ්ඩ යෙහි තපස්විය?" යි වදළහ. "කායදණ්ඩ යෙමි, ගොයුම්ගොතුව" යි කී යැ.)

---

1. කැමැයි කැමැයි 2. දඬදඬ යයි මිස යයි කීය, දඬදඬය යත් මිසයයි කිය 3. දඩයක් 4. පළමු වන 5. සමහර පොතෙකැ නැත 6. ද් 7. වාග් දණ්ඩයටත් 8. ඔහු 9. කායදණ්ඩය

මෙසෙ බුදුහු තුන් යලක් ඔහු මෙ[1] කථා වස්තුවැ පිහිට්වූහු[2] බුදුහු මෙසෙ කුමට කළාහ යත්ඃ "මෙ කථා වස්තුව ගෙනැ ගොස් මෙ තමා ගෙ සථරහු මහනුවට හට කියයි. එ[3] පිරිසැ හුන් උපාලි මහසිටි[4] එ අසා මට වාදරොපණයට එයි. මම් උහු[5] පුළුවුත් පැන විසජමි. හෙ පැහැද තුන් යලක් සරණ යෙයි. එක්බිති සිවුසස් දෙසමි. හෙ[6] දෙස්නෙන් සොවන් වෙයි. අන්නට[7] වැඩ සඳහා යැ, මා පැරුම් පිරුයෙ[8]"යි දක්නා බුදුහු තුන් යලක් ඔහු කථාවස්තුවැ පිහිට්වූහු.[9]

එ කල්හි නුවට "ගොයුම්ගොතුව පව්කම් කිරීමට කිහි දඬක්[10] දක්ව?" යි කී යැ. "තපස්විය, තථාගත[11] 'දඬ දඬ'[12] යි නො දක්වයි, 'කැමැ කැමැ' යත්, මිසැ[13]" යි වදළහ. එ සඳැ නුවට බුදුන් ගෙ සමයෙන් පුළුවුස්නෙ, "ගොයුම්ගොතුව පව්කම් කිරීමට කිහි කමක් දක්ව[14]?" යි කී යැ. "තපස්විය, මම් කායකර්ම යැ, වාක්කර්ම යැ, මනඃකර්ම යැ, යන තුන් කමක් දක්වමි" යි වදළො.

සැකෙවින් මෙහි[5] ත්‍රිවිධකායදුශ්චරිත කායකර්ම නම් වෙයි. චතුර්විධවාග්දුශ්රිත වාක්කර්ම නම් වෙයි. ත්‍රිවිධ මනොදුශ්චරිත මනඃකර්ම නම් වෙයි. කායද්වාරයෙහි පැවැති චෙතනා කායකර්ම යැ; වාග්ද්වාරයෙහි පැවැති චෙතනා වාක් කර්ම යැ; මනොද්වාරයෙහි පැවැති චෙතනා මනඃකර්ම[16] යි. කුමට චෙතනා කර්ම නම් වී යැ යත්ඃ චෙතනා මුල්කොටැ ඇත්තෙ යැ කර්ම. එයින් කියත්,[17] මෙහි අකුසලට පැමිණැ "කායකර්ම වාක්කර්ම මහතැ" යි කියන්නෙ නො කලකිරෙයි. කුසලට පැමිණැ "මනඃකර්ම මහතැ යි කියන්නෙ නො කලකිරෙයි. කිසෙ යැ යත්ඃ පස් අනතුරු කම්හි මවුන් මරනු ආදි සතර කම් කයින් කෙරෙයි.[18] නිරයැ කපක් දවස් පස්නා සඞ්ඝභෙද කම් වාග්ද්වාරයෙන් කෙරෙයි.[18] මෙසෙ අකුසලට පැමිණැ

---

1. ගෙ 2. පිහිටුවූහු 3. එම 4. මහසිටු 5. ඔහු 6. එ 7. අන්හට-මු 8. මා බුදුවූයෙ 9. පිහිටුවූහු, පිහිටවූහු 10. දඬයක් 11. තථාගතයන් 12. දඬදඬයයි 13. කැම කැමයක් මිසයයි 14. දක්වහි-මු 15. මේ 16. මනඃකර්මයයි 17. චෙතනා මුල්කොට ඇත්තෙ කර්ම විසින් කියත්. 18. කැරෙයි

"කායකර්ම වාක්කර්ම මහතැ" යි කියන්නෙ නො කලකිරෙනු නම් වෙ.[1] එක ධ්‍යානචෙතනායෙන්[2] සුවසූදහසක්[3] කප් සුගිසපු වළඳයි.[4] එක මාර්ග චෙතනායෙන්[5] හැම අකුසල් නසා රාත් කෙරෙයි. මෙසෙ කුසලට පැමිණැ "මනඃකර්ම මහතැ"යි කියන්නෙ නො කලකිරෙනු නම් වෙ. මෙතැනැ[6] බුදුහු අකුසලට පැමිණැ මනඃකර්ම මහාසාවද්‍ය කොටැ දක්වන්නාහු. නියත මිසදිට්හ[7] සඳහා වදුරත්. එයින් (මැ) වදළහ:-[8]

"නා 'හං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි, (යං) එවං මහාසාවජ්ජං, යථයිදං භික්ඛවෙ මිච්ඡාදිට්ඨි, මිච්ඡාදිට්ඨිපරමානි භික්ඛවෙ වජ්ජානි"යි.

එකල්හි නුවට කියන්නට නිසි අනෙකක්[9] නො දැකැ බුදුන්[10] ගත් මඟ ගෙනැ "කිම ගොයුම්ගොතුව, කායකර්ම අනෙකෙක් මැ යැ හො? වාක්කර්ම අනෙකෙක් මැ යැ හො? මනඃකර්ම අනෙකෙක් මැ යැ හො?"යි කී යැ. "තපස්විය, කායකර්ම අනෙකෙක් මැ යැ. වාක්කර්ම අනෙකෙක් මැ යැ. මනඃකර්ම අනෙකෙක් මැ යැ" යි වදළො. "මෙ තුන් කර්මයන් කෙරෙහි පව්කම් කිරීමට කවර නම් මහාසාවද්‍ය කොටැ දක්ව[11]?" යි කී යැ. "මනඃකර්ම මහාසාවද්‍ය කොට දක්වමී" වදළො. "මනඃකර්ම යෙහි ගොයුම්ගොතුව?" යි කී යැ. "මනඃකර්ම[12] යෙමි, තපස්විය" යි වදළො.[13] "මනඃකර්ම යෙහි ගොයුම්ගොතුව?" යි කී යැ. "මනඃකර්ම යෙමි, තපස්විය"යි වදළො. ("මනඃකර්ම යෙහි ගොයුම්ගොතුව?" යි කී යැ. මනඃකර්ම යෙමි, තපස්විය"යි වදළො.) මෙසෙයින් දීර්ඝ තපස්වී බුදුන් මෙ කථාවස්තුවැ තුන් යලක් පිහිට්වා[14] හුනස්නෙන් නැඟී නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා කරා ගියෙ. හෙ[15] මහත් නුවටපිරිස් පිරිවරා හුන්නෙ යැ.[16]

---

1. වෙයි 2. ධ්‍යානචෙතනායෙක් 3. සුවාසූදහසක් 4. වළඳවයි 5. මාර්ග චෙතනායෙක් 6. තන 7. මිසදිට්ය 8. කීහ-හැම 9. අනිකක් 10. බුදුහු 11. දක්වහි 12. මනඃකර්මය යි 13. වදළහ 14. පිහිටුවා 15. එ 16. මහත් නුවට පිරිවරාගොස් හුන්නෙ යැ

උපාලි ගහපති ද තමා ගෙ **බාලකලොණකාර** නම් ගැමෙකින්[1] අය අළ මිනිස්නට "එව, අප සර්‍වඥයන් දක්නට යම්හ"යි පිරිස් පිරිවරා **නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා** කරා ගොස් වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්නෙ යි. එ සඳැ **නිගණ්ඨනාථපුත්‍ර දීර්‍ඝතපස්වී** ආවහු[2] දැකැ "කොයට ගොස් ආහි[3]?" යි පිළිවිත. හෙ මහණගොයුම්හු කරා ගොස් ආමි" යි කී යැ. "උපන් කථා කිමැ?" යි කීයෙන් බුදුන් හා තමා හා කළ තාක් කතා හැම කී යැ. එකල්හි **නිගණ්ඨනාථපුත්‍ර දීර්‍ඝතපස්වී** හට සධුකාර දී "සර්‍වඥ[4] සසුන දත්තෙහි නම් තො යැ. ලාමක වූ **මනොදණ්ඩ** ය මහත් වූ **කායදණ්ඩය** හා සම වන්නෙ නො වෙයි. පව්කම් කිරීමට කායදණ්ඩ ය මැ මහාසාවද්‍ය යැ. **වාග්දණ්ඩ මනොදණ්ඩ** එසෙ වන්නෙ නොවෙ" යි කී.

එ කල්හි **උපාලි** ගහපති **දීර්‍ඝතපස්වී** හට ඔහු සෙ මැ සාධුකාර දී **නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා** හට[5] "වහන්සෙ, මම මෙ කථාවස්තුවැ මහණ ගොයුම් හට[6] වාදරොපණය කරන්නට[7] යෙමි. යම්සෙ බල ඇති පුරුෂයෙක් දික් ලොම් ඇති එළුවක්හු ලොමැ[8] ගෙනැ මොබට ඔබට ඇදැ[9] ආකර්‍ෂණ පරිකර්‍ෂණ සම්පරිකර්‍ෂණ කෙරෙ ද, එසෙයින් මැ මහණ ගොයුම්හු ගෙ වාදයෙන් වාද කොටැ කථා මාර්‍ගයෙන් දොස් දක්වා මොබට ඔබට ලා[10] ආකර්‍ෂණ පරිකර්‍ෂණ සම්පරිකර්‍ෂණ කෙරෙමි. යම්සෙ සුරාධූර්‍තයෙන් රහ පරහන[11] මටුලු කස්ස දෙවියටි[12] වූයෙ, කසට හරනා සඳහා දෙකනැ[13] ගෙනැ ඇදැ කිබිසිනි කොටැ පිඹැ[14] පියා ද, උඩුකුරු[15] කොටැ පිඹැ[16] පියා ද, පුනපුනා ගසා-පියා ද, එසෙයින් මැ මම[16] මහණ ගොයුම්හු හා වාදයෙන් වාද කොටැ අවධුනන නිර්‍ධුනන නිෂ්පොටන[17] කෙරෙමි. යම්සෙ බල ඇති මිනිස්සු සණපිළි කරනු සඳහා සණවැහැරි ගෙනැ, මිටිමිටි කොටැ, බැඳැ, දියෙහි ගලා-තබා විලික්සැ-ගිය කලැ, තුන් වන දවස්

---

1. ගමෙකින් 2. ආවාහු 3. අහි 4. සර්‍වඥහුගෙ 5. නිගණ්ඩනාතපුත්‍රයහට 6. ගොයුම්හුට 7. කරන්ට 8. ලොම-හැම 9. ලා-මු 10. නොයාදි 11. පහන 12. දෙවියටියෙ 13. දෙකන 14. බිම 15. උඩකරු, උකරු 16. බිම 17. මම් 17. නිස්ඵාටන, නිස්පොටන, නිෂ්ඵොටන-මු

එ තුබූ තැනට[1] ඇඹුල[2] හඹු[3] රහ ඈ උපකරණ ගෙනැ ගොස් දකුණත් පසැ පුවරුවක් තබා, වමත් පසැ පුවරුවක් තබා, පෙරට පුවරුවක් තබා, කෙළවර අත් ලා හැරැ-ගෙනැ එක් යලක් දකුණත් පුවරියෙ[4] පැහැරැ, එක් යලක් වමත් පුවරියෙ[5] පැහැරැ , එක් යලක් පෙරට පුවරියෙ පැහැරැ, කන්නාහු බොන්නාහු සණ දෙවුන් කෙළි කෙළිද්දැ, මම ද සණදෙවුන් කෙළි කෙළෙනා මිනිසුන් සෙයින්, "මහණ ගොයුම්හු හා වාද කෙළියක් කෙළිමි.[6] යම්සෙ රදු[7] ගෙ ඇත් සණ දෙවුන් කෙළි කෙළෙනා මිනිසුන් දැකැ, ගැඹුරු දියට වැදැ, සොඬින් දිය ගෙනැ, එක් යලක් කුඹැ එවැ, එක් යලක් පිටැ එවැ, එක් යලක් දකුණත් පසැ එවැ, එක් යලක් වමත්පසැ එවැ, එක් යලක් කළවෙ අතුරෙ[8] එවැ, කෙළී ද, එසෙයින් මැ මම[9] ද මහණ ගොයුම්හු හා වාදයෙන් වාද කොටැ සණ දෙවුන් කෙළි කෙළෙනා සෙ-ඇතක්හු[10] සෙයින් මොබට ඔබට ලා ආකර්ෂන පරිකර්ෂණ සම්පරිකර්ෂණ කෙරෙමි" යි කී යැ.

එ කල්හි නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර, "මහසිට,[11] මහණ ගොයුම්හු[12] හා වාදයට මම හො[1] නිස්සෙමි.[3] දීර්ඝතපස්වී හො නිස්සැ. තො හො නිස්සෙහි"යි කි යැ. "එකල්හි දීර්ඝතපස්වී නිගන්ඨනාතපුත්‍රයා හට, "වහන්සෙ, උපාලි මහසිට්හු මහණ ගොයුම්හු හා වාදයට යනු මට නො රිසුණෙ[14] යැ. හෙ මායාවී යැ. අනුන් ගෙ සව්වන් ආවර්තනය කොටැ ගන්නා මායාවක් දන්නි"[15] කී යැ. එ සඳැ නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර, "තපස්විය, උපාලි මහසිට් මහණ ගොයුම්හු ගෙ සවු වන්නට නො නිස්සැ. මහණ ගොයුම්හු[16] උපාලි මහසිට්හු ගෙ සවු වන්නට නිස්සැ. තො යා මහසිට" යි කී යැ.

මෙසෙ තුන් යලක් දීර්ඝතපස්වීහි[17] කියතුද්, උපාලි මහසිට් කුමට නඟා යවයි යත්ඃ නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර බුදුන්

---

1. තනට තෙන 2. ඇඹුල් 3. අඹු 4. දකුණු පුවරුවෙහි, දකුණත පුවරුවෙහි 5. වමත පුවරුයෙහි 6. කෙළපාමි 7. රජු, රජහු 8. අතුරෙහි 9. මම් 10. ඇතක්හු 11. මහසිට් 12. ගොයුම් 13. නො 14. නොරිසිහායැ 15. දන්නිය යි 16. ගොයුම්හු 17. දිර්ඝතපස්වී

හා එක් නුවර නිසා වසතුදු, බුදුන් නුදුටුවිරි, යමෙක් 'බුදුමි' යන පිළිත කෙළෙ වී නම්, එ පිළින නො පියා, හෙ බුදුන් දක්නට නොනිස්සැ. එයින් මෙබුදුන් නුදුටුවිරි වන බැවින් බුදු ගෙ දර්ශනය සම්පතුදු නෛර්යාණික කථා දු නො දන්නෙ[1] සිටිහු බුදුන් කරා යන්නට අවසර දින්.[2]

දීර්ඝතපස්වී වනාහි කලින් කලැ බුදුන් කරා එළඹැ සිටි;[3] හිඳි;[4] පැන පුළුවුස්සි. හෙ බුදුන් ගෙ දර්ශන සම්පතුදු කථා නෛර්යාණික පරිදි දු දන්ති. එයින් හෙ, "මෙ සිටි[5] ඉතා නුවණ ඇත්තෙ යැ. මහණ ගොයුම්හු කරා ගොස් දැක්මෙහි දු පහද්දි. නෛර්යාණික කථායෙහි දු පහද්දි. එසෙ වන්නා හා වටාලා අප කරා නො වද්දි[6] යි තුන් යලක් නොගිය මනා සෙ කී.

එකල්හි උපාලි ගහපති නිගණ්ඨලාතපුත්‍රයා[7] තෙපුල් "ඉතා මැනැවැ, වහන්සෙ" යි පිළිගෙනැ හුනස්නෙන් නැඟී වැඳා පැදකුණු කොටැ පාවාරික නම් අඹ වනයට ගොස් බුදුන් කරා එළඹැ[8] වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්නෙ"යි. බුදුන්[9] දුටු කලැ මැ, පහන්නාහු දු[10] නොපහන්නාහු දු බොහො සෙ වඳිත් මැ යැ, නොවඳනාහු[11] ඇලුපහ. කවර කරුණෙනැ[12] යත්: "බුදුහු ඉතා උතුම් කුලෙහි උපන්නාහැ. ගිහිගෙයි වසතුදු[13] වැන්දැයුතුවහ." එයින් වඳිත්. මෙ සිටි[14] වූ කලැ පහන්නෙන් මැ වැන්ද.[15] දැක්මෙහි[16] මැ බුදුන් කෙරෙ ප්‍රසාද කෙළෙ.

මෙසෙ බුදුන් වැඳැ එකත්පස් වැ හුන් උපාලි මහසිටි, "වහන්සෙ, දීර්ඝතපස්වී මෙයට ආ යැ[17] හො?" යි කී යැ.

---

1. දන්නෙන් 2. දිනු 3. සිට-හැම 4. හිඳ-හැම 5. සිටු 6. වද්ද 7. නිගන්ඨනාතපුත්‍රයා ගෙ 8. එළඹ ගොස් 9. බුදුන් කරා ගොස් 10. "පහන් නාහුද් බොහො සෙ වඳිත්මය" "පහන්නාහු වඳිත් මැ යැ, නො පහන්නාහු බොහොසෙ වඳිත් මැ යැ. නො වඳනා මනාහු"-පොත් "පසන්තා පි අප්පසන්තා පි යෙභුය්‍යෙන වන්දන්තියෙව. අප්පකා න වන්දන්ති. "කස්මා?" - අටුවා. 11. වඳනාහු - මු 12. කරුණෙයැ, කරුණෙක-මු 13. වසනුවන් විසින් "අගාරං අඥ්ඣාව සන්තො පි, වන්දිතබ්බොයෙව" - අටුවා 14. සිටුහු, සිටු 15. වැඳැ-මු 16. දක්මින්, දැක්මෙන්-මු 17. අය

"ආ යැ මහසිට" යි වදළො. "උහු[1] හා උන් කථායෙක් හා ඇත හො?" යි කී යැ. "ඇත, මහසිට"යි වදළො. "කුමන කථායෙකැ හො?"යි කී යැ. බුදුහු උහු හා උපන් කථා තාක් වදළො.

එ සඳැ උපාලි මහසිටි දීර්ඝතපස්වී හට සාධුකාර දී " සථරහු ගෙ සස්න දත්තෙ නම්ඃ හෙ යැ. ලාමක වූ මනො දණ්ඩය මහත් වූ කායදණ්ඩය හා සම වන්නෙ නොවෙයි.[2] පව්කම්[3] කිරීමට කායදණ්ඩ මැ මහාසාවද්‍ය යැ. වාග්දණ්ඩ මනොදණ්ඩ එසෙ වන්නෙ නොවෙයි" කී බුදුහු "ඉදින් මහසිට, තොරථසෙකැ[4] ඉඳුවූ[5] කණුවක් සෙයින් නොසෙල්වී[6] සැබැවැ පිහිටා සිටිනෙයි[7] වී, නම්, තා හා කථා කරම්හ"යි වදළො. " වහන්සෙ, මම 'සැබැවැ පිහිටා සිටිමි. වදරනු මැනැවැ" යී කී. "කියග, මහසිට, මෙ ලොකයෙහි සිහිල් දිය නො ගෙනැ හුණු දිය වළඳ කරන[8] නුවටෙක් බලවත් ලෙඩක් වැ සිහිල් දිය නොලදින් මෙළෙ වී නම්, නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර උහු කොයි උපද්දී[9] යෙයි" වදළහ. "වහන්සෙ, 'මනස්සත්ත්ව'[10] නම් දෙව් කෙනෙක් ඇති. ඔවුන් කෙරෙහි උපද්දි. මනස්හි බැඳි මෙළෙන් හා යැ"යි කී යැ.

ඔහු සිහිල් දිය වළඳ නොකරනු කුමට යැ යත්ඃ නුවටහු "දියෙහි[11] දිවි ඇත" යන සිතින් සිහිල් දිය නො ගත්ති. එහි "කුඩා දිය බිඳු කුඩා පණුවහ" යන සිතින් සිහිල් දිය වළඳ නොකරනුවහට පිත්තජ්වරයෙක් ඇති. ඔහට[12] හුණු දිය බොනු හො අත් පා දෝනෙ හො පරිෂෙක[13] කරනු හො නො රිසියෙයි. රොගය බලවත් වෙයි. සිහිල් දිය වුව මැනැවැ. එයින් රොග සන්හිඳී. මෙ වනාහි හුණු දිය මැ වළඳ කෙරෙයි. එ නොලද කලැ කාඩි[14] වළඳ

1. උන්, ඔහු 2. නොවෙයි කී යැ. 3. පව් 4. තෝරයෙක 5. හිඳිවූ 6. නොලෙස්වී, නොලස්වී 7. සිටිනෙ 8. කරනු 9. උපදිතියි, උපදි, උපද්දියි-මු 10. මනස්සත්‍ය-හැම, මනස්සක්ත-මු 11. දියෙයි 12. ඔහුහට 13. පරිකෂෙප 14. කාඩිදිය

කෙරෙයි. සිතින් වූ කල සිහිල් පැන් බියටිද් වෙයි. වළඳ කටටිද් වෙයි. එයින් ඔහුගෙ මනොදණ්ඩ එහි මැ බිඳෙයි. හෙ " කායදණ්ඩ වාග්දණ්ඩ රක්මි"යි "මම් සිහිල් පැන් බියටියෙමි, මට සිහිල් පැන් දෙව" යි කියන්නට නොනිස්සැ. ඔහු මෙසෙ රක්නා ලද කායදණ්ඩ වාග්දණ්ඩයො චුතිය හො පිළිසඳ හො අරන්නට නොහැක්කාහ. මනොදණ්ඩය වනාහි බුදුන්නෙ ද,[1] චුති දූ[2] පිළිසඳ දූ[2] අරා මැ යැ. මෙසෙ දුර්වල වන බැවින් කායදණ්ඩ. වාග්දණ්ඩයො ලාමකයහ. මනොදණ්ඩ ය මැ බලවත් වෙ. මහත් වෙ.

මෙසෙ උපාලි ගහපතිහි "බුත්[3] මනොදණ්ඩ ඇති නුවට[4] මනස්සත්ත්ව[5] නම් දෙවියන් කෙරෙහි උපද්දී" කී කලැ "මහසිට, සිහි එළවා කියා.[6] තා කායදණ්ඩ මහතැ යි පළමු කී බස් හා දූන් මනොදණ්ඩ මහතැ යි පසු වැ කියන බස්[7] හා සටිත නොවෙයි" වදාළො.

මෙ සිට්[8] බණන කලැ මැ සිතිඃ මුර්ච්ඡා වශයෙන් සංඥා නැත්තා හට සතියකුදු අසස් පසස් නෙ පවත්ති. සිත ඇති තාක් කලැ 'මළ හ' යි නො කියැ හැක්කැ. යම් කලෙක්හි ඔවුන් සිත නො පවත්නෙ වී නම්, "මුහු[9] මළහ. ඇරැ දවාපියව"[10] යි යෙති. කායදණ්ඩ නිරීහ යැ; නිවර්‍ය්‍යාපාර යැ. වාග්දණ්ඩ දූ එ තෙක් මැ යැ. ඔවුන් ගෙ චුති දූ පිළිසඳු දූ[11] සිතින් මැ වෙයි. මෙ සෙයිනුදු මනොදණ්ඩ ය මැ මහතැ, බිඳී දූ චුති[12] පිළිසඳ[13] දෙන බැවින්, අප ගෙ මහනුවටහු ගෙ කථා අනෛර්‍ය්‍යාණික යැ"යි සළකා බුදුන් ගෙ විසිතුරු පැන විසජුන් ඇසියටි වැ "එසෙ ද හොත්, වහන්සෙ, කායදණ්ඩ ය මැ මහාසාවද්‍ය යැ" යි කී.

එ සඳැ බුද්හු[14] අනෙක් කාරණයක් දක්වන්නාහු, "මහ සිට, මෙ ලොකයෙහි නුවටෙක් තෙමෙ සතුන් නො මරයි. නො ද මරවයි. සමාදන් නො ද කෙරෙයි. සොරකම්

---

1. ත්, දූ 2. ද් 3. බුදුන් 4. නුවටහු 5. මනස්සත්‍ය-හැම 6. කිය 7. බස 8. සිටු 9. ඔහු 10. දවා-පියව 11. පිළිසැඳුද්-මූ 12. චුතිද් 13. පිළිසඳුද්, චුතිපිළිසිදු දූ 14. බුදුහු

නො[1] කෙරෙයි; නො ද කරවයි; සමාදන් නො ද කෙරෙයි; බොරු නො කියයි; නො ද කියවයි; සමාදන් නො ද කෙරෙයි; පස්කම්ගුණ අනුභව නො කෙරෙයි; නො ද කරවයි. සමාදන් නො ද කෙරෙයි. සිහිල්දිය මළදඬු පරණලා හකුරු කැබිලි[2] 'පණුවහ' යෙයි. හෙ ඇක්මෙන්නෙ, බොහො පණුවන් මිරිකා මරයි. උහුට[3] නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර කිනම් විපාකයක් දක්වයි?" වදළහැ. "චෙතනා නැත්තෙන් මහා සාවද්‍ය කොටැ නො දක්වයි" කී යැ. "ඉදින් චෙතනා ඇත්නම්, (කිනම් විපාකයක් දක්වයි?" වදළහ. "මහාසාවද්‍ය කොටැ දක්වයි" කී යැ. "චෙතනා) කවර කොටසැ එවැ දක්වයි?" වදළහ.[4] "මනොදණ්ඩයෙහි එවැ දක්වයි" කී යැ. "මහසිට,[5] සිහි එළවා කියා[6] තා පළමු කී බස් හා දූන් පසු වැ කියන බස් හා සටීත නො වෙයි" වදළො.[7]

මේ සිට්[8] කලැ මැ සිතීඃ "අප ගෙ මහනුවට චෙතනා නැතිකම් 'අල්පසාවද්‍ය' කොටැ චෙතනා ඇති කම් 'මහාසාවද්‍ය' කොටැ දක්වා,[9] චෙතනා[10] 'මනොදණ්ඩ' යැ යෙයි.[11] ඔහු ගෙ කථා අනෛර්යාණික යැ.[12] මොවුන් ගෙ කථා නෛර්යාණික යැ" සිතා වැළි දු බුදුන් ගෙ විසිතුරු ප්‍රශ්නව්‍යාකරණ[13] ඇසියටි වැ නො අනුදත්.

එ සඳැ බුද්හු[14] අනෙක් කාරණයක් දක්වන්නාහු, "මහ සිට, මෙ නාලන්ද නම් නුවර[15] බොහො ඇතුන් අසුන් මිනිසුන් විසින් ගහන යැ. ඉදින් පුරුෂයෙක් කඩුවක් ගෙනැ අවුදු 'මෙ නාලන්දයෙහි යම් තාක් සත්හු ඇද්ද, ඔවුන් එක පහරින් මරා මස් රැසක් කොටැ පියමී' කියන්නෙ වී නම්, හෙ එ කරන්නට[16] නිස්සැ හො?" යි වදළහ. "වහන්සෙ, පුරුෂයො දසදෙනෙකුදු[17] විසිතිස්සතලිස්

1. නොද 2. කැබිලිති 3. ඔහුට 4. වදළො 5. මහසිට මහසිට 6. කීය 7. වදළහ 8. සිවු, සිට 9. නො දක්වා 10. චෙතනාවට 11. යෙහි 12. අනෛයර්‍ය්‍යාණිකය යි සිතා 13. ප්‍රසන්න විසිතුරු ව්‍යාකරණ-මු 14. බුදුහු 15. නුවරැ-මු 16. හෙ කරන්නට 17. දහසක් දෙනෙකුද් එයට නොනිස්සහ-සමහර

දෙනෙකුදු එයට නොනිස්සහ. එක පුරුෂයෙක්[1] කුමට නිසි ද!" යි කී යැ. "කියග මහසිට, මෙ ලොකයෙහි ඍද්ධිමත් මහණෙක් හො බමුණෙක් හො අවුදු[2] දූහැවැ, මෙ නාලන්ද එකවට භස්ම කොටැ පියමී" කියන්නෙ[3] වී නම්, හෙ එ කරන්නට නිස්සැ හො?" යි වදළහ. වහන්සෙ, මෙවෙනි දස නාලන්දවකුදු විසිතිස්සතලිස්පනස් නාලන්දවකුදු එක වට භස්ම කොටැ-පියන්නට නිස්සැ. එක නාලන්දයෙක් නම් උහුට කිමෙක් ද!" යි කී යැ. 'මහසිට'[4] සිහි එළවා කියා.[5] තා පළමු කී බස් හා දූන් පසු වැ කියන බස් හා සටිත නො වෙයි" වදළහ.

මෙ සිටි බණන කලැ මැ සිතීඃ 'කායප්‍රයොගයෙන්[6] මිනිස්හු පනස්දෙනෙකුදු එක නාලන්දව එක මස්රැසක් කරන්නට නොනිස්සහැ.[7] ඍද්ධි ඇති. එකෙක්[8] වනාහි එක වට දූහැවැ හළු කරන්නට නිස්සැ. අප මහනුවටහු ගෙ කථා අනෛර්යාණික යැ. බුදුන් කථා නෛර්යානික යැ" යි සළකා වැළි දු බුදුන් ගෙ විසිතුරු ප්‍රතිභාන[9] දක්කැටි වැ නො අනුදත්.

එ සඳැ බුද්හු[10] අනෙක් කාරණයක් දක්වන්නාහු, "මහසිට, 'දණ්ඩකාරණ්‍ය - කාලිඞ්ගාරණ්‍ය - මෙධ්‍යාරණ්‍ය මාතාඞ්ගාරණ්‍ය' වල් වූ පරිදි හා ඇසුවිරි ද" යි වදළහ. "ඇසුවිරිම් වහන්සෙ" යි කී යැ. "එ කිමෙකින් වල් වි යැ යනු ඇසීහි[11]?" වදළහ. "ඍෂින් ගෙ දූහැවිලින් වල් වී යැ යනු ඇසීම්" කී. එ[12] වනාහිඃ රදුන් ඍෂිනට කළ අපකාර දූකැ දූහැවි දෙවියන් විසින් ඔවුන්ගෙ රට නසන ලද. ලොකයො[13] වූ කල "ඍෂිහි දූහැවැ නැසුහ" යි ගත්හු, ලොකයන් ගත් පරිද්දට කොටැ මෙ වාදරොපණය කරන ලද.[14]

එහි දණ්ඩකාරණ්‍ය වල් වූ පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ සරභඞ්ග බොධිසත්ත්වයන් ගෙ තවුස් පිරිස් අතිවිපුල

1. පුරුෂයෙක් නම් 2. ඇවිද් 3. භස්ම කරමි කියෙ 4. මහසිට මහසිට 5. කිය 6. කායප්‍රයොගයෙහි 7.නොහැක්කහ 8. එකෙකුදු එකෙකුද් 9. ප්‍රාතිහාර්‍ය්‍යය 10. බුදුහු 11. ඇසීදූසි 12. එහි-මු 13. ලොකයෙහි, ලොකයෙ 14. ලදු ලද්.

භාවයට ගිය කල්හි බොසතාණන් අතැවැසි, සත් තව්සන් කෙරෙහි **කිසවච්ඡ** නම් තවුස්පාණ කෙනෙක් විවික්ත වැ වාස[1] කටටි වැ තවුස්ගණ[2] පියා **ගොදවරී** හො තෙරෙහි ගිවුළු වනයෙන් නික්මැ **කලිඟු** රට **දණ්ඩකී** නම් රදු ගෙ[3] **කුම්භවතී** නම් නුවරක් නිසා උයන්හි වෙසෙති. ඔව්නට සෙනාපති උපස්ථාන කෙරෙ. එ කල්හි එ නුවරැ ගණිකාවක් රථයට[5] නැඟී පන්සියක්[6] මාගමුන් පිරිවරා නුවර හොබවමින් ඇවිද්දි. මහාජනයො[7] ඇය[8] බල-බලා පිරිවරා-ගෙනැ[9] ඇවිදුති. මිනිසුන් ගෙ ගැළියායෙන් මහවෙ නො පොහොයි. රජ සිහිමැදුරෙහි සිටැ බලනුයෙ, ඇය දැකැ "හො[10] කවර?"[11] යි පිළිවිත. "මහරජ, තොප ගෙ **නගරසොභිනී**[12] යැ" යි කීහු. හෙ ඊර්ෂ්‍යායෙන් "කිම, නුවර ඇය විසින් හොබී ද! තෙමෙ තමා විසින් මැ හොබී" යි ඇයට උදහස් වැ තනතුරු හරවා ගතැ.[13] හො ඔවුනොවුන් හා සසග[14] කොටැ තම හට වහල් වනුවන් සොයා[15] ඇවිදුනී[16] එක් දවසක් රදු ගෙ[17] උයනට වැද සක්මන් කෙළවරැ ආලම්බන ඵලකයෙහි වැතිරැ පහණ සලවටැ හුන් තවුස්පාණන්[18] දැකැ "මෙ තවුස් කිලිටි.[19] පහයින් නොගත්තෙ යැ. උඬුදැළියෙන් මුව[20] වැසුණෙ යැ. යටි දැළියෙන් ළමැඬි[21] වැසුණෙ යැ. දෙකිසිල්ලෙහි කෙහෙ දිගැ. මම එක් දැයක් සඳහා ඇවිදුනෙයිම්.[22] දැන් **කාලකණ්ණියක්හු** දිටිමි. දිය ගෙනෙව, මා ඇස් දෝනටයැ"යි දිය දැහැටි[23] ගෙන්වා-ගෙනැ දැහැටි[23] කා[24] තවුප්සාණන්[25] වෙරැ පිඬි[26] කොටැ කෙළ පියා, දැහැටි[23] දළමඬුලුමුදුනෙහි බහා-ලා මුව සලා[27] මුදුනෙහි දිය එවැ[28] "මා විසින් කාලකණ්ණී[29] දුටු ඇස්[30] දෝනා ලද. පව් පුවහන ලදැ"යි කියා[31] ගියා.

---

1. වාසය 2. තවුස්ගණන්, තවුසන් 3. රදගෙ, බරදගෙ 4. ඔහුනට ඔවුන්ට 5. රථයකට 6. පන්සියයක් 7. මහජන 8. ඈ 9. පිරිවරගෙන, පරිවාර ගෙන 10. හෙ 11. කවුරුයි 12. නුවරැ-සොභනීයයි 13. හරවාගත් 14. සමඟ 15. සොයසොයා 16. ඇවිදිති 17. රජුන්ගෙ 18. තවුස්ණාන් 19. කිලිටි, කිලිට 20. මුවය 21. ළමීඬී, ළමැඬිය-මු 22. ඇවිදුනෙම් 23. දැවටු, දැහැටි, දැහැටු 24. කකා-හැම. 25. තවුසාණන් 26. පිඬු පිඬු. 27. 'මුවසලා' මුද්‍රිත පොත්වලැ නො එයි. 'මුඛං වික්ඛාලෙත්වා' අටුවායි. 29. හෙට 29. කාලකණ්ණිහු 30. දුටැසු 31. කිය කියා.

එ දවස් රජ ඇය සඳහන් කොටැ "නගරසොභිනි කොහි යැ?" පිළිවිසැ[1] "මෙ[2] නුවරැ (මැ) යැ" යනු අසා "ඇය ගෙ තනතුරු ඇයට මැ දෙන්නෙ යැ" යි දෙවි. හො තමා පෙරැ කළ පිනින් ලද තනතුරු තවුස්පාණන් සිරිරැ[3] කෙළ ඔත්තෙන් ලදූ"[4] යි සිතූ.

එයින් කිහිපදවසක් ගිය කලැ රජ පෙරෙවි බමුණු ගෙ තනතුරු ගත. හෙ නගරසොභිනිය කරා ගොස් "සොඳුර, තො කුමක් කොටැ තනතුරු පිළිලදහු දූ[5]?"යි පිළිවිත්. "බමුණ, අනෙක් කළමනා දෙයෙක්[6] ඇත්තෙ නො වෙයි, රජ උයන්හි කුටජටිලයෙක් ඇති. හෙ කාලකණ්ණියෙකැ, ඔහු ගෙ ශරීරයෙහි කෙළ ඔව,[7] එසෙ වන්නා හා තනතුරු ලැබෙයි" කිව,[8] "ඉතා මැනැවැ"යි බමුණු එයට ගොස් ඇය කළ තාක් දැ කොටැ ගියෙ. රජ එ[9] දවස් උහු[10] සඳහන් කොටැ "බමුණු කොහි යැ?" යි පිළිවිසැ, "මෙ[11] නුවරැ මැ යැ" යනු අසා, අප විසින් නො පිරික්සා[12] කරන ලද. "උහුගෙ තනතුරු උහුට මැ දෙව"යි දෙවී. හෙ ද තමා පෙරැ කළ පිනින් ලද තනතුරු, "තවුස්පාණන් සිරිරු[13] කෙළ ඔත්තෙන් ලදූ[14]" යි සිති.

එයින් කිහිප දවසක්[15] ගිය කලැ රජු ගෙ පසන්[16] දනවු කුපිත වි යැ. රජ "පසන්[16] දනවු සන්හිඳුවමි" යි සිවුරඟ සෙනඟ ගෙනැ නික්මිණ. පෙරෙවි බමුණු ගොස් රජු[17] පෙරට ජය කියා සිටැ, "මහරජ, තෙප් ජය කැමැති වැ යව්[18] දූ? යි කී ය ැ. "එසෙ යැ බමුණැ" යි කී යැ.[19] "එසෙ වුවහොත්, රජ උයන්හි කුට ජටිලයෙක් ඇති, හෙ කාලකණ්ණියෙකැ,ඔහු ශරීරයෙහි කෙළ ඔව" යි කී යැ. රජ ඔහු කියමන් ගෙනැ[20] උයනට වැදූ ගණිකාව විසිනුදු

1. පිළිවිත 2. මෙමැ 3. සිරුැරැ ලදිමියි' ලද දෙය යි. 5. පිළිලදූදූයි 6. දූයෙක් 7. එව 8. කීවහු 9. එම 10. ඔහු, ඔවු-මු 11. මෙමැ 12. පිරික්ස, පරීක්ෂා 13. සිරුැරැ 14. ලද්දෙයයි, ලදූදෙයයි 15. දවසෙකින් 16. පසල් 17. රජුගෙ, රජහට ජය කියා 18. කැමති වාදූයි, කැමැතියව්දූ යි 19. මෙ වැකිය සමහර පොතෙක නැත 20. අසාගෙනැ

පෙරෙවි බමුණු විසිනුද් කළ තාක් දෑ කොටැ ඇතොරනුදු[1] "මෙ කූටජටිලයා ගෙ ශරීරයෙහි කෙළ ඔව" යි යෙදී යැ. ඇතොරෝ[2] දු ඇතොරන්[3] රක්නාහුදු එසෙ මැ කොළො. එක්බිති රජ උයන් දෙරොට්යෙහි[4] රකවල්[5] ගන්වා, "මා හා එන තාක් දෙනා තව්සා සිරිරැ[6] කෙළ එවැ මිසැ,[7] නොයා දෙන්නෙ යැ" යි යෙදී. එකල්හි බලකාය[8] දු හැම මෙහෙතන් වැස්සො දු එමැ නියායෙන් තවුස්පාණන් මුදුනෙහි කෙළ දු දූහැටි දු[9] මුවදෙවි[10] දිය දු ඔත්හ.කෙළින් හා දූහැටි සියල් සිරිරු[11] මුවහ වී.[12]

සෙනාපති පසු වැ එ පවත් අසා "මාගෙ පින්කෙත්, සගපුරට රුවන්හිණි,[13] භගවත්, සඊර හට ගහට කළො ල" යි කකියන හදවත් ඇති වැ කටින් සුසුම් විහිදුවමින් වහා උයන් ගොස් කෙළින් හා දූහැටින්[14] මුවහ වැ හුන් තවුස් පාණන් දැක කැසපට ගළා හැඳැ-ගෙනැ දෙ අතින් දූහැටි[15] පා කොටැ-පියා, නඟා, හිඳුවා, දිය ගෙන්වා ගෙනැ නහවා,[16] වෙර බෙහෙත් ගල්වා,[17] දෙවනු[18] සිවුදෑගඳින් උළා, සියුම් සළුවෙන් පිසැ, පෙරට ඇඳිලි බැඳැ, සිටැ, "වහන්සෙ, මිනිසුන් විසින් කළ[19] දෑ නො යෙදෙයි. ඔව්නට කිමෙක් වෙයි හො?" යි පිළිවිත්.

එ කල්හි තවුස්පාණෝ "සෙනාපතිය, දෙවියො තුනක් වැ බුන්.[20] ඇතැම් කෙනෙක් 'රදු මැ[21] නසම්හ' යි යෙති. ඇතැම් කෙනෙක් 'රදු පිරිස් හා සමඟ නසම්හ' යි යෙති.

---

1. ඇතෙවුරනටදු, ඇතොවුරනුදු, ඇතෙවුරතටද් 2. ඇතොවුරොද් 3. ඇතොවුරන් 4. දෙරටුයෙහි, දෙරටයෙහි 5. රැකවල් 6. සිරුැරැ, සිරැ 7. කෙළ නො එවැ 8. බලකායුදු, බලකායුද්-මු 9. දූවටීද් 10. මුව දිව් 11 සිරුැරු 12. කෙළෙන් හා දූහැටින් මුවහ ව හුන්-තවුස්පාණන් - සමහර 13. හීන්, හීණ්, හිණු-මු 14. දූවටින් 15. දූහැටු, දූහැටි-මු 16. නහවා දිය ගෙන්වා ගෙනැ-පොත් 17. ගල්වාගෙනැ 18. දේම, දෙව, දෙවූ, දෙවැ-මු 19. මිනිසුන් කළ-සමහර 20. බුන්හැ 21. රදුව මරම්හ.

ඇතැම් කෙනෙක් 'රදු[1] රට හා නසම්හ'යි යෙති (මෙසෙ කියා) තුමුහු මඳ කොපයකුදු නො කොටැ ලොවට සෙත් සඳහා උපාය'[3] ද දක්වන්නාහු, "වරදෙක් නම් හෙ, වැඳැ[4] කැමැති තැනින් මත්තෙ සෙත් මැ වෙයි" කීහ.

සෙනාපති නය ලදින් රජු කරා ගොස් "මහරජ, තොප නිවරද, මහත් ඉදුහ ඇති, තවුස්පාණනට වරදන වුන් විසින්, බැරි කමෙක් කරන ලද. දෙවියො තොපට දූහැවියාහු ල. කැමවූ කලැ සෙත් වෙයි. රට නො නසව. තවුස්පාණන් කමව"යි කී යැ. රජ "තම හට කළ දෙස් දැකැ එස කියයි. මම එහු නො කමවමි[5]" යි කී යැ. සෙනාපති තුන් යලක් අයදූ රජු නොගිවිස්නෙන්[6] "මහරජ, මම තවුස්පාණන් ගෙ බල දන්මි,[7] ඔහු මුසවා නො කියති. නො දූහැවියහැ. මෙයිද්[8] සතුන් කෙරෙහි කුළුණින් කියති. ඔවුන් කමව"යි බැණැ[9] "නො කමවමී" කී කලැ[10] "ඔස මහරජ, සෙනෙවි තන් අනෙකක් හට දෙව[11]. මම තොප ගෙ අණසක් පවත්නා[12] තන්හි[13] නො වෙසෙමී" කී යැ. 'තො රිසියුණු තැනකට[14] යා. මම මට සෙනාපතියක්හු[15] ලැබෙමි" යි කී යැ.

එ කල්හි සෙනාපති තවුස්පාණන් කරා ගොස් වැඳැ " වහන්සෙ, කුමක් කෙරෙම් හො?" යි කී යැ. "සෙනාපතිය, යම් කෙනෙක් තා කීවා කෙරෙද්ද, ඔවුන් හැමදෙනා ගෙනැ ධන ගෙනැ වළඳ ගෙනැ සරක් ගෙනැ[16] සත් දවසෙකින් ඇතුළතැ රාජ්‍යසීමායෙන්[17] පිටත් වැ යා. දෙවියො ඉතා[18] දූහැවියහ. එකාන්තයෙන් රට නසති[19]" යි කීහ. සෙනාපති එ සෙයින් මැ නික්මැ ගියෙ,[20] රජ යෙමින් මැ ශත්‍රුමථන[21] කොටැ ගොස් ජයකඳවුරෙහි හිඳැ සැදු[22] නුවර වනැ.

---

1. රදුහෙ 2. හැම-මු 3. උපායක් 4. නො වෙද-හැම 5. වදිම්යි 6. ගිවිස්සෙන් 7. දනිමි-මු 8. මෙද, මෙයිදු 9. කීයෙන් 11. දෙවව 12. පවතිනා 13. තැනැ 14. තෙනෙකට 15. සෙනාපතිය, සෙනාපතියකුදු 16. ධන ගෙන වළඳ ගෙන සරක් ගෙන - ඇතැම් පොත්වල නැත 17. රාජ්ජසීමායෙන් 18. ඉතා මැ 19. නසිතියි 20. ගියො 21. ශත්‍රුමථනය-මු 22. සැදි

එකල්හි දෙවියො පළමු වැසි වැස්වූහ. මහාජනයො " කූටජටිලය හට වැරැද්[1] තැන් පටන්-ගෙනැ අප මහරජ හට වැඩ වි යැ.[2] විජය කොටැ ආ දවස් මැ වැසි වට" යි සතුටි[3] වූහු. දෙවියො වැළි දු සමන්මල් වැසි වැස්වූහ. මහාජනයො ඉතා[4] සතුටි[5] වූහ.එක්බිති කුදු මසු5 වැසි වැස්වූහ. එක්බිති කහවුන්[6] වැසි වැස්වූහ. එක්බිති රුවන් අබරණ වැසි වැස්වූහ. මහාජනයො සත්බුමුපායැ[7] සත් වන මාලෙහි සිටියාහු, බැසැ, දිව අබරණ පළඳනාහු, කූට ජටිලයා වෙරැ කෙළ පී තන් පටන් ගෙනැ අප මහරජ හට වැඩ වි යැ.[8] රිපුවිජය[9] කෙළෙ. නුවර වන් දවස් මැ වැසි වට, එක්බිති සමන්මල් වැසි වට, මසු වැසි වට, කහවුන්[10] වැසි වට, රුවන් අබරණ වැසිවට" යි සතුටි[11] වැ බණන්නාහු, රජහු[12] කළ පව් අනුමෙවියහැ.

එකල්හි දෙවියො සියුම් ධාරා ඇති, දිළියෙන, සැත්වැසි[12] වැස්වූහු. මහාජනයො සැත්[14] වැස්සෙන් පුවරියෙහි[15] තබා කොටන[16] මස් සෙයින් සුන් සුන් වැ ගියහ. එක්බිති දුම් නැති, දල[17] නැති, කැහැලමල්[18] සුදුසු. අඟුරුවැසි වැස්වූහ. එක්බිති කුළාරගෙ සා රත් කළ ලොහො පිඬු සෙයින් දිළියෙන, පහණවැසි වැස්වූහ. එක්බිති[19] ඇතුළු මීට්[20] නොසිට්නා[21] පමණ සියුම් ගිනි වන් වැලිවැසි වස්වා පොළොවින් අසූ හතක් තැන් පුරා-පීහු. රජු[22] ගෙ විජිතයෙහි කිසවච්ඡ නම් තවුස්-පාණන් හා සෙනාපතිහි[23] හා මවුන්[24] පුස්නා රාම නම් වෙණෙඳ දරුවකු හා මෙ තුන් දෙන දිවි ලදහු.[25]

---

1. වරදු 2. වියයි 3. සතුටු-මු 4. ඉතාම 5. මසුන්වැසි 6. කහ වුණු 7. සත්බුමු මහා පහය 8. වියයි 9. රුපුවිජය 10. කහවුණු වැසි 11. සතුටු 12. රජු 13. සත්වැසි 14. සත් 15. පුවරුයෙහි 16. කපන 17. ජල 18. කැලමල් 19. ඉග්බිති 20. ඇතුළු මිටි, ඇතුළු පිටු ඇතුළු මිටැ-මු 21. සිට්වුනා 22. එ රජුගෙ 23. සෙනාපතිහු 24. ඔවුන්-හැම "මාතුපොසකාරාමො" අටුවා 25. ලද්හු

රජු ගෙ[1] පව්කැම්හි[2] නො සහා තෙසු[3] තිරිසන් ගතියැ සත්නට පැන් ඇති තන්හි පැන් නො වී යැ.[4] තණ ඇති තන්හි තණ නො වීයැ. ඔහු "පැන් කොහියැ හො! තණ කොහි යැ[5] හො!" යි සොයමින් ගොස් සත්දවසින් ඇතුළතැ මැ රාජ්‍යසීමායෙන් පිටත් වූහු. එයින් කීහ, සරභඞ්ග බොධිසත්ත්වයොඃ

"කිසං හි වච්ඡං අවකිරිය දණ්ඩකී
උච්ඡින්නමූලො සජනො සරට්ඨො
කුක්කුලනාමනිරයම්හි6 පච්චති
තස්ස ඵුලිඞ්ගානි පතන්ති කායෙ"යි.

මෙ සෙයින් දණ්ඩකාරණ්‍යය වල් වූ පරිදි දත යුතු. කාලිඞ්ගාරණ්‍යය වල් වූ පරිදි කිසෙයැ යත්ඃ කලිඟුරට නාළිකීර[7] නම් රජක්හු රජ කරන කල්හි හිමවු[8] යෙහි පන් සියක් තව්සො බ්‍රහ්මචාරී වැ අඳුන් දිවිසම් ජළ මඬුලු[9] වල්කල[10] ධර වැ වනමූලඵල[11] වළඳා වසන්නාහු, බොහො දවසක් ගිය කලැ ලුණු ඇඹුල් සෙවුනා සඳහා මිනිසුන් වසන තැනට අවුදු අනුක්‍රමයෙන් කලිඟු රට නාළිකීර[12] රජුගෙ නුවරට පැමිණැ පා සිවුරු ගෙනැ හැඳැ, පෙරෙවැ, ජළ මඬුලු බැඳැ අඳුන්දිවිසම් එකස් කොටැ බහා-ලා, පැවිජි වෙසට හොබනා උපසමසිරි දක්වමින් අහර සඳහා නුවර වන්හු. මිනිස්හු[13] බුද්ධොත්පාද නැති කල්හි තවුස 'පැවිජියන්' දැකැ පැහැදැ, හිඳුනා[14] තැන් සංවිධාන කොටැ අතින් භික්ෂාභාජන ගෙනැ, වඩා හිඳුවා, අහර තන් කරවා, දුන්හු. තව්සො බත් වළඳා හිඳැ අනුමෙව්නි[15] කළහ. මිනිස්හු බණ අසා සතුටු[16] වැ "භවත්හු[17] කොයට වඩිති[18]?" පුළුවුත්හු. "සැප තැනකට[19] යම්හ"යි කීහ. "වහන්සෙ, බැහැරැ නො වඩව.[20] රජ උයන්හි වසව. ඇප්[21] බත් කා අවුදු[22] බණ අසම්හ"යි කීහ.

---

1. එ රජු ගෙ 2. පවුකම්හි 3. සෙසු 4. නැති විය 5. කොහි ගිය හො 6. කුක්කුල නිරයම්හි, කුක්කුලනාමෙ නිරයම්හි-මු 7. නාළිකෙර 8. හිමවියෙහි; හිමවියෙහි-මු 9. ජටාමඬුලු 10. වල්කලා 11. වනමුල්ඵල 12. නාළිකෙර 13. මිනිස්සු 14. හිඳිනා 15. අනුමෙවෙනි 16. සතුටු වැ 17. භවත් 18. වඩිති 19. තෙනකට, තැනෙකට-මු. 20. නො වඩුව 21. අප 22. ගොස්-හැම, 'ආගන්තුවා,-අටුවා

තව්සො ගිව්සැ[1] උයන් ගියහ. නුවරවැස්සො බත් කා, සුදු පිළී හැඳැ, උතුරුසළු එකස් කොටැ, "බණ අසම්හ"යි රැස් වැ උයන් යෙත්.[2]

එකල්හි රජ පහයැ උඩුමහලෙහි සිටියෙ, ඔවුන් යනු වන්, දැකැ[2] මොහු කොට යෙති? මොවුන් කෙරෙහි නටන ගයන[3] වයන මිනිස්හු හා ඇද්ද?"යි පිළිවිසැ, "නැති, මහ රජ, මොහු තව්සන් කෙරෙහි බණ අසන්නට උයන් යෙති" යනු අසා, " ඔස, මම ද යෙමි.[4] මා හා සමඟ[5] යන්නෙ යැ"යි කියා යව් යැ.[6] නුවර වැස්සො "අපගෙ රජ සැදැහැ නැත්තෙ යැ; සිල්වත් ගුණවතුන් කෙරෙහි නො පහන්නෙ[7] යැ; දුශ්ශීල යැ; තව්සො ධැමිට්හ. නොධැමිට් රජ ධැමිට් වෙ"යි සතුටු[8] වූහු. රජ නික්මැ ඔවුන්[9] පිරිවරා උයන් ගොස් තව්සන් හා පිළිසඳර[10] කොටැ එකත් පස් වැ හුන්නෙ යැ. තව්සො රජු දැකැ පරිකථා කරන්නට නිසි තව්සක්හු රජ හට බණ කියනු කළහැ.

තවුස් පිරිස් බලා පස්දුසිල්කැම්හි ආදීනව හා පන්සිල්හි අනුසස් හා[11] කියනුයෙ, "පණිවා නොකට යුත්තෙ යැ. අයිනාදන් නො ගත යුත්තෙ[12] යැ. මීස හසර නො සිරියැ යුත්තෙ[13] යැ. මුසවා නොකියැ යුත්තෙ යැ. රහ නො බියැ යුත්තෙයැ. පණිවා නිරුහිද්[14] තිරිසන් යොනිහිද්[14] ප්‍රෙතවිෂයෙහිද්[14] අසුකයෙහිද්[14] පිළිසඳ[15] දෙයි. අයිනාදන් ආදීහුදු[16] එතෙක් මැ යැ. පණිවා කෙළෙ නිරුහි[17] ඉපැදැ,[18] අනෙවා[19]දහස් සුවහස් පැසී[20] සතර අපායෙහි වෙහෙසී, මිනිස් පියට[21] ආයෙ වී නම්, සම්පත් නො වළඳා නව යොව්නෙහි[22] මැ මියෙයි.[23]

1. 'අධිවසෙත්වා' - අටුවා 2. ඔවුන් දැක 3. ගසන 4. ඔවුන් හා මම ද යෙමි - සමහර 5. මා හා මැ 6. යවා කියව්ය 7. නො පහදින්නේය. 8. සතුටු 8. ඔහුන් 10. පිළිසඳර. 11. අනුසස් 12. නොකට යුත්තෙ ය 13. නොකට යුත්තෙය, නො රිසිය යුත්තෙය 14. ත්, දු 15. පිළිසැඳ-මු 16. ද් 17. නිරය 18. උපැද, ඉපිද, 19. අනෙවු 20. නිරය පැසි 21. මිනිස් පියසට 22. නවයෝ නෙහි, නව යෞවනහි 23. මියයෙයි-මු

අයිනාදන් ගත්තේ[1] දිළිඳු වෙයි. මිසහසර සෙවියෙ සතුරන් ඇති වෙයි. මුසවා කීයෙ[2] අභූතයෙන් අවඞු[3] කරනු ලැබෙයි. රහ පූයෙ[4] උන්මාද ඇති වෙ"යි පස්දුසිල්කම්හි ආදීනව දක්වී.

රජ සැදැහැ[5] නැත්තෙ යැ, දුශ්ශීල යැ. දුශ්ශීලය හට සීලකථා කනැ යහුල්[6] දෙන කල් තැනි වෙයි. එයින් රජ: "මම් මොවුන් සගන්මි,යි ආයෙමි. මොහු මා ආ තැන් පටන්-ගෙනැ ඔවිජැ පිරිස් මැද තෙපුල් කෙරෙති. මොව්නට කළමනා[7] දන්මි." යි සිතා බණ සමහර කළ කලැ, "සෙට මාගෙ ගෙහි[8] වළඳන්නට වඩනෙයැ"යි කියා ගියෙ. දෙවන[9] දවස් මහත් මහත් සැළි[10] ගෙන්වා-ගෙනැ එහි අසූචි පුරවා කේල්පතින්[11] මුව වසා බඳවා[12] තන්හි තන්හි තැබැවි යැ.[13] බොල් මී තෙල් හා කුඹුක්[14] බෙලසුල් හා කෙළෙහි පුරවා හිණිහිසැ තැබැවි යැ. මල්ලවයන් කැඳවා-ගෙනැ, "තෙප්[15] කැසපට ගළා හැඳැ මුගුරු ගෙනැ සිටැ කුටතාපසයන් පහයින් බස්නා කලැ කෙළෙන් බෙලසුල්[16] හිණි හිසැ සිටැ වටා[17] පියා හිසැ මුගුරෙන් පැහැරැ කැරැ අත්ලා[18] ගෙනැ හිණැ හෙළා-පියව"යි යෙදී යැ. හිණි[19] පාමුලැ කැකුළු බල්ලන් බඳවා සිටිවී. තව්සොද්, "සෙට රජගෙහි වළඳන්නට ගිය මැනැවැ. රජගෙ නම්, සාසඞ්ක යැ. සභය යැ. පැවිජියන් විසින් සදෙරට හමු වූ සඅරමුණෙහි සඤ්ඤම[20] ඇති වියැ යුත්තෙ යැ, දුට් දුට්[21] අරමුණෙහි නිමිත්[22] නොගත යුත්තෙ යැ"යි ඔවුනොවුනට[23] අවවාද කොටැ වේලා බලා තවුස් පිරිකර ධරා[24] භික්ෂාභාජන ගෙනැ පිළිවෙළින් රජගෙට නැංගාහැ.

---

1. කෙළෙ 2. කීයෙන් 3. අවඤ්‍යා, අවශ්‍ය, අවර්සය කර, අමා-මු 4.පීයෙ 5. සැදැ 6. යවල්, යවුල් 7. කළමනා දැ 8. ගෙයි 9. ගොස්දෙවන 10. මහත් සැළී 11. කේලිපතින් 12. බැඳ 13. තැබ්බ විය, තබවියැ, තැබ්වියැ-මු 14. කුඹුක් 15. තෙපි 16. බෙලසුල් හා 17. වඩා 18. අල්වා 19. හින්, හිණ 20. සංයම් 21. දුටු දුටු 22. නිමිත්ත 23. ඔවුනොවුන්ට 24. ධරවැ

රජ ඔවුන් මහලට නැඟි බව දැනැ සැළමුවවිට බත්[1] කේල්[2] පත් මුදවා-පී යැ. දුගඳවා තව්සන් නාසායෙ පහළ. හිස්මුල[3] වැම්හ යන පමණ පිළිකුල් වියැ. මහතවුස් රද බැලි යැ, රජ: " මෙහි තොප කන පමණ කව. ගෙනැ යන පමණ ගෙනැ යව. තොපට මෙ තිස්සැ. 'ඊයෙ[4] මම් තොප සගත්මි' යි ගියෙමි. තෙපි[5] මා ඔවිජැ[6] පිරිස් මැද බිණුව[7] මෙ තොපට තිසි භොජන යැ. වළඳව'යි මහතවුස් හට[8] එවින්[9] අසුචි ගෙන එළැවි යැ. තවුස්[10] 'ධිග් ධිග්'[11] ගරහමින් පසුපස්නෙන්[12] බට. "තෙපි මෙ තෙකින්[13] යාටියාව නො[14]!"යි කෙළෙන් බෙලසුල් හිණිහිසැ ඔවා-පියා මල්ලවයනට හිඟි[15] කෙළෙ. මල්ලවයො මුගුරෙන් හිස්පළා, පැහැරැ[16] කරැ[17] ගෙනැ, හිණැ හෙළා-පීහ. එක් කෙනකුදු[18] හිණැ සිටිනට[19] නොනිසි වැ[20] වැටෙමින් ගොස් හිණිමුලැ හුණුහැ. හුණුහුණුවන් ප්‍රචණ්ඩ බල්ලො, "පටත් පටත්" යන අනුකරණ ඇති කොටැ[21] සිඳැ බිඳැ කා-පීහ. ඔවුන් කෙරෙහි[22] යමෙක් නැඟී[23] පලායෙ ද, හෙද් ගොස් බිඳැ තුබූ වළැ හෙයි. එහි ද[24] කීණ[25] බල්ලො ඔහු[26] ලුහුබැඳැ ගොස් කත් මැ යැ.

මෙසෙ එ රජ සිල්වත් ගුණවත් පන්සියක් තව්සන් එක දවිසන් මැ දිවි ගැළැවී. එක්බිති දෙවියො ඔහු[27] රටැ පෙරැ සෙයින් මැ නවවිධ වර්ෂා[28] වැස්වූහු. ඔහු ගෙ රජය[29] සැටයොජනෙක් තැන්, උස අසූහත්[30] වැලිතෙලෙන් පිළිසන් වී. එයින් කීහ, සරභඞ්ගබොධිසත්ත්වයො:

1. බැඳි, බඳ, බද 2. කෙහෙල් 3. හිස මුල්, හිසමුල 4. ඊ 5. තොපි 6. ඔවිඳ 7. බූන ව 8. මහ තවුසාට, මහ චවුසා හට 9. පාමින් ලුවින්-මු 10. මහ තවුස් 11. දිදි, දිග්, දිග් 12. පසුව පස්සෙන් 13. මෙපමණකින් 14. 'යාටියා නො ව'යි, යාටියා නො වව යි, "එත්ත කෙනෙ' ව ගච්ඡිස්සථ තුම්හෙ'ති'?" - අටුවා, යටුයෙහි නො දෙව යි'- කිසි 15. ඉඟි 16. පැහැරැගෙන 17. කර අල්ලා 18. ද් 19. සිටිනට 20. නො හැකිව 21. පැහැරැගෙන 22. කෙරෙන් 23. නැඟිට 24. එයිදූ, එහි දී, එහිදීද්-මු. 25. දීන 26. ඔහුද් 27. ඔහු ගෙ, උහු ගෙ 28. වර්ෂාවන් 29. රට 30. සට්ඨියොජනුබ්බෙධෙන'-සඟි අටුවා

"යො සඤ්ඤතෙ පබ්බජිතෙ අවඤ්චයි
ධම්මං භණන්තෙ සමණෙ අදූසකෙ[1]
තං නාළිකීරං සුනඛා පරත්‍ථ
සඞ්ගම්ම ඛාදන්ති විප්ඵන්දමානං"යි

මෙසෙයින් කාලිඞ්ගාරණ්‍යය වල් වූ පරිදි දත යුතු.

මෙධ්‍යාරණ්‍යය වල් වූ පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ අතීතයෙහි බරණැස් නුවරැ සතලිස් කෙළද් ධන ඇති, සිටක්හු ගෙ දිට්ඨමඞ්ගලිකා නම් එක මැ දුවක් වැවැ. යහපත, පැහැපත, රූපත. හො රූපසම්පත්තීන් භොග සම්පත්තීන් කුලසම්පත්තීන්[2] සම්පන්න වන බැවින් බොහො දෙනා විසින් පතන ලදු.[3] යමෙක් යමෙක් ඇය කැමැති වී[4] ද, ඔහු ඔහු[5] දකැ උහු[6] ජන්මයෙහි හො අත්පා ආදියැ හො දෙස් දක්වා "උහු කෙරෙහි කවුරු වෙසෙති![7] ඔබ[8] නෙරව9" යි නෙරවා,[10] මෙසෙ වුවක්හු දිටිම්. දිය ගෙනෙව, ඇස් දෝනට යැ"යි දිය ගෙන්වා-ගෙනැ අසු දෙවු.[11] එයින්[12] දිට්ඨමඞ්ගලිකා නම් වුවැ. මුල නම් අතුරුධන් වී. හො එක් දවසක්[13] ගඟැ දිය කෙළෙනට[14] යාවි[15] වැ තොට සදවා, බොහො කන බොන දෑ ගැල් පුරා සරහවා-ගෙනැ, බොහො ගඳමල් දුම් ආදි[16] ගෙනැ[17], පිළිසත් යානයකට[18] නැඟී, නෑ නොනෑ පරිජනයන් පිරිවරා, ගෙන්[19] නික්මුණු[20].

එකල්හි අප මහසත් කර්මපරවශ වැ සැඬල්[21] කුලෙහි ඉපැදැ[22] පිටිනුවරැ සම්ගෙකෙකැ[23] වෙසෙ.[24] උහුට[25] මාතඞ්ග නම් නමෙක් වි යැ. හෙ සොළොස් හැවිරිදි කල්හි කිසි කාර්යයක්[26] නිසා[27] ඇතුළු නුවර[28] වැද්දූටි වූයෙ, එක් නිල්

1. අදෙසකෙ **2.** කුලසම්පත්තීන් භොගසම්පත්තීන් **3.** ලද **4.** වේද-මු **5.** ඕ ඔහු-මු, "යො යො පන'ස්සා විවාහත්ථාය පහිණාති. තං තං" - අටුවා **6.** ඔහුගෙ **7.** කවර **8.** ඔහු ඔම **9.** නෙරපියව යි **10.** නෙරපියවා **11.** දෙවී, දෙවි **12.** එයින් හො **13.** එග්දවසක් **14.** කෙළිනට **15.** යායවි, යටැවි **16.** ආදිය **17.** ගෙන්වා ගෙනැ **18.** යානාවකට යානායකට **19.** පිරිවරාගෙන-හැම **20.** නික්මුණුහු **21.** සැඬොල්, සැඬුල් **22.** උපෙද, උපද, ඉපද **23.** ගෙයෙක **24.** වෙසෙයි **25.** ඔව්හට, ඔහුට **26.** කාරියක්, කාරියයක් **27.** සඳහා **28.** නුවරට

පියල්ලක් හැඳැ,එක් නිල් පියල්ලක් අතැ බැඳැ, එක් අතෙකින් පැසක් ගෙනැ, එක් අතෙකින් ඝණ්ටාවක්[1] ගෙනැ, "පහ වව. සැඩෙලෙක්මි" දන්වනු සඳහා වයමින් යටත් සිතින් දුටු දුටුවන් වඳමින්[2] නුවර[3] වනැ.

එකල්හි දිට්ඨමඞ්ගලිකා ඝණ්ටායෙහි හඬ අසා ජවනිකා අතුරෙන් බලන්නී, ඔහු දුරින් එන්නහු, දැකැ, "මෙ කවරෙ[4]?" යි පිළිවිසැ "සැඩෙලෙකැ[5]" යනු අසා. "ඇපි කිනම් අකුසලයක් කළම්හ හො! මෙ කවර පාපයක්හු ගෙ[6] විපාක යැ හො! මා නස්නා කලෙක් වන්නෙ වෙයි. පිරිසිදු වන්නට යනුයෙම්[7] සැඬලක්හු[8] දිටිමු[9]" යි සිරුරු වෙවුළුවා, ගරහා, කෙළ පියා, දැස්නට, "වහා දිය ගෙනෙව. සැඬලක්හු[10] දුට්[11] ඇස,[12] නම් කී මුව,[13] දෙවියැ මැනැවැ"යි දෙවැ රථය නවතා-ගෙනැ[14] හැම[15] ගෙට දී යවා ගොස් පහයට නැංග.

රහසොඬ ආදීහුද් ඇයගෙ පරිජනයොද් "සැඬල්හු[16] නිසා රහමස් ගඳමල් ආදි වළඳ කරනු නො ලදුම්හ. ඔහු ගත මැනැවැ"යි ගොස් නිවරද මාතඞ්ගපණ්ඩිතයා තර්ජන[17] කෙරෙමින් කෙහෙයෙහි ගෙනැ,[18] බිමැ පැහැරැ හෙළා[19] පියා, විළුම්න්[20] වැළම්ටින්[21] පහණින් තළා, 'මළහ' යි සිතා, පයැ,[22] ගෙනැ ඇදැ කසළගොඩැ දමා-පියා ගියො. මහසත් සන්[23] ලදින් අත් පා පිරිමැදැ, "මෙ දුක් මට[24] දිට්ඨමඞ්ගලිකා නිසා[25] උපන්නෙ යැ. ඉදින් මම් පිරිමියෙකිම් වීම් නම්, ඇය මට පාදපරිචාරිකා කරවම්"යි සිතා වෙවුළමින් ඇය[26] ගෙට ගොස් දිට්ඨමඞ්ගලිකාව ලද හොත් මෙතෙනින් නැඟෙම්. නො ලද, මෙහි මැ වැදැ[27]-හෙවැ මීයෙම්" ගෙඅඟණයෙහි[28] හොති.

---

1. හඬාවක්, ඝණ්ඨාවක්-මු 2. වඳිමින් 3. නුවරට 4. කවුරු 5. සැඬලෙක 6. පාපයා ගෙ 7. යනුයම් - ඉපැරණි පොත් 8. සඬලක්හු 9. දුටිම්, දුටිමි. 10. සඬලක්හු, සැඬෙලක්හු 11. දුටු 12. ඇසන්ද, ඇසත් ඇසදු 13. මුවයද 14. නවත්වාගෙන 15. හැමදැ 16. සැඬොල්හු 17. තර්ජනා 18. කෙහෙයෙන් හිස, කෙහෙයෙන්හි, කෙහෙයෙයි. 19. ගසා 20. විළුඹින්, විළුබින් 21. වැලම්ටින් 22. ප, පා 23. සන්නිය, සත්‍ය. සත්‍යා, සන්න-මු. 24. මට වූයේ 25. නිසා යැ 26. ඇය ගෙ 27. හිඳ, හෙව 28. ගෙ අහණයෙ, අඞගණයෙහි

එ සමාහි දඹදිවැ "යමක්හු ගෙ ගබ්දෙර[1] සැඬෙලෙක්[2] දූහැවැ හෙවැ මෙළෙ වී නම්, යම් කෙනෙක් එ ගබැ[3] වෙසෙද්ද, ඔහු හැම සැඬල්[4] වෙති. ගෙ මැදූ හෙවැ මෙළෙ වී නම්, ගෙ වැස්සො හැම දෙන සැඬල්[5] වෙති. දෙර හෙවැ මෙළෙ වී නම්, දෙ එක්බිති ගෙහි[6] ඇත්තො සැඬල්[7] වෙති.ගෙ-අඟණයෙහි හෙවැ මෙළෙ වී නම්, දෙපසින් සත් සත් ගෙ බැවින්[6] තුදුස් ගෙකෙකැ මිනිස්හු සැඬල්[4] වෙති" යන[7] ව්‍යවස්ථායි. මහසත් වනාහි ගෙ අඟණයෙහි හොත්තෙ යැ.[8]

එකල්හි සිටිහු ගෙ පරිජනයො "ස්වාමිය, ගෙ අඟණයෙහි සැඬෙලෙක්[9] හොත්තෙ යැ"යි කීහ.[10] "කුමට හොත්තෙ දෙහොයි ගොස්[11] පිළිවිසැබලා, මෙමස්සළහුට[12] දී නඟා-පියව"යි යවී යැ. ජනයො ගොස්, "මෙ මස්ස ගෙනැ නැඟී යා[12]' යි කීහ. "මම්[14] මස්සක් නිසා හොත්තෙම් නොවෙමි. දිට්ඨ මඞ්ගලිකාව නිසා හොත්තෙමි" කී යැ.[15] "ඇය කවර වරදූ?" යි කීහැ.[16] "මා නිරපරාධය හට[17] ඇය ගැත්තන් කළ දැ නො දක්ව? ඇය[18] ලද, හොත් තැනින් නැඟෙමි. නො ලද, නො නැඟෙමි" යි කී යැ. සිටි[19] එ පවත් අසා දුව ගෙ දෙස් බව් දූනැ එක් කහවුනක් දී යවී යැ. "මම් දූරිය කැමැත්තෙමි. කහවුනු[20] නො කැමැත්තෙමි" කීයැ. සිටි ද[21] සිටි දු ද[21] "අප සැනැහැති[22] එක මැ දුවැ. වංස රක්නට නිසි අනෙක් දූරයෙක්[23] ඇත්තෙ නොවෙ" යි බිය පත් වැ "යව, දරුයෙනි,[24] අප නොසහන[25] යමෙක් ඔහු මැරුයෙ[26] වී නම්, ඇප් හැම දෙනමො[27] නස්මහ. ඔහු

1. ගම්දෙර-හැම 2. සැඬොලෙක් 3. එ ගම, එම ගම 4. සැඬුල් 5. දෙක හික්තියෙහි, දෙ හික්තියෙහි, 'උභතො අනන්තරගෙහවාසිකා'-අටුව 6. බැගින් 7. යනු 8. යි 9. සැඬොලෙක්, සැඬලෙක් 10. ගොස් කීහ 11. ගොස් බලා-සමහර 12. ඌහට, උහට, උන්ට, ඔහුට 13. 'ගෙන ය' යි 14. මෙ 15. කීහැ 16. කීහු-මු 17. නිරපරාධයාට, නිරපරාධයහට 18. ඇ 19. සිටු 20. කහවණු 21. දූ 22. සෙනහැති 23. දූරියෙක්, දූරියක් 24. දරුවෙනි 25. නො පසස්නා, නො පසස්නාව, නො නසනා 26. මැරුයෙහි 27. හැමදෙනා මැ

රක්ව"යි වටා ඔහට[1] රකවල්[2] දෙවා හඹු[3] දී යවූහැ.[4] බත් දී යවූහැ. (ධන දී යවූහැ) හෙ එයිදු පිළිබෙව් කෙළෙ. මෙ නියායෙන් දවස් යත් යත්, දෙපස්හි සත් සත් ගෙහි මිනිස්හු[5] නැඟී, "ඇපි තොප නිසා සැඬල්[6] වන්නට නො නිස්සම්හ[7] අප නො නසව. දූරිය දී උහු හොත් තැනින් නඟා පියව[8]" යි කීහ. උහු ක්‍රමයෙන් සියක් දී දහසක් දී ලක්‍ෂයක් දී[9] යවුහැ. හෙ එයුි පිළිබෙව් කෙළෙ.

මෙසෙ සදවසක්[10] ගිය කලැ දෙපස්හි තුදුස්ගෙහි මිනිස්හු රැස් වැ "අප සැඬල්[11] නො වුව මැනැවැ. තොප නොකැමැතුදු, දූරිය ඇපි ඔහට ඇරැ දෙම්හ"යි කීහු. මවුපියො සොක පත් වැ සන්[12] නැති වැ යහන්හි ගැළැ[13]-හුණහ. ඔහු දූරිය ගෙ සිරියහන් ගබට වැදැ[14] දූරිය හැරැ ගෙනැ සුපිපි කැහැල රුකෙක්හි මල් අතු බිඳිනවුන්[15] සෙයින්[16] ඇය ගෙ සව්බරණ ගළවා[17] නියෙන් සීමන්ත[18] දක්වා, සැඬල්[19] කෙහෙ බැඳැ, නිල් පියල්ලක්[20] හඳවා, නිල් පියල්ලක් අතැ බැඳැ, කනැ තුඹු[21] පට[22] පළඳවා තල්පන[23] පැසක්[24] දී, දෙ අත් කරැ ගෙනැ පහයින් බහා ඇරැ,[25] "තී සැමියා ගෙනැ යා[26]" යි මහසත් හට දුන්හු.

මානෙල් මලකුදු "ඉතා බරැ" යි නොපළඳනා සිවුමැලි[27] දූරි "නැගෙව හිමි"[28] කියන්නී, 'උට්ඨාන සාමි' යි කිවැ. මහසත් "මම් 'උට්ඨාහ' නම් නො වෙමි" යි කී යැ. වැළි " කුම් යෙම්[29] දැ" යි කිව. "නැගෙව, හිමි මාතඞ්ගය, (කියා"යි) කී යැ. ඇය එසෙ කී කල්හි, "තී ගෙ මිනිස්හු මා නැඟී

---

1. ඔහුහට 2. රක්වල් 3. සමු 4. යවීයැ-බොහො 5. මිනිස්, මිනිස්සු 6. සැඬුල්, සැඬොලන් 7. නො හැක්කම්හ. 8. නඟා යවයි 9. ලක්‍ෂයක් දී - සඟි අටුවායෙහි නැත 10. සත් දවසක් 11. සැඬොල්හු-මු 12. සන්න 13. ගැලැ 14. ගොස් 15. බුන්නවුන් 16. සෙ 17. ගළවා 18. සීමාන්ත 19. සැඬොල් 20. පියලියක්, පිළියක් 21. තුඹු 22. පටක් 23. පත්, පත 24. තල් පැසක් 25. ඇරැ-ගෙනැ 26. යවයි. 27. ඉතාසියුමැලි 28. හිමි යි. 29. යෙමි, යෙම

හිඳුනා[1] පමණ ශක්ති නැති කළහ. දෙ අත්කරැ ගෙනැ නඟා-ගනැ" යි කී යැ. ඇය තමා නඟා-ගන්නා කලැ නැඟෙන වන් වැ පෙරැළි බිමැ වැටී හි දිව්‍යීමඞ්ගලිකාව විසින් නටමි. පළමු මා තමාගෙ මිනිසුන් ලවා තළවා දූන් තොමො තළයි" හැඬී යැ.[2]

එකලැ අත් ලා නඟා-හිඳුවා, "යම්හ, හිමි, කියන්නී, ගච්ඡාම, සාමි"යි කිවැ. මහසත් "ගච්ඡයො" නම් වන ළැවැ වෙති.[3]

මම තී ගැත්තන් විසින් තර කොටැ තළා පියන ලද්දෙමි. පයින් නොයා - හෙමි. පිටින්[4] මා ගෙනැ යා" යි කී යැ. හො නැමී පිට[5] දී මහසත්හු තමා පිට[6] නැඟි කලැ "කොයට ගෙනැ යම් ද හිමි?"යි කිවැ. "පිට්නුවරට ගෙනැ යා" යි කි යැ. හො පැදිදෙරතුරට ගොස්, "හිමි, තා වසන්නෙ මෙහි වෙදැ?" යි කිවැ. "මෙ කොතෙනෙක්[7] දැ?" යි කී යැ. "පැදිදෙරතුර යැ, හිමි" යි කිවැ. "පැදි දෙරතුරෙහි සැඬල්[8] නො විසියැ-හැක්කැ"යි කී.[9] මෙසෙ තමා වසන තන්[10] නො කියා ඇය හැම දෙරතුරෙහි ඇවිදුවා-පී.[11] මෙසෙ කුමට කෙළෙ[12] යත්ඃ භව අග් දක්වා නැඟි ඇයගෙ[13] මත් බිඳුනා[14] සඳහා කෙළෙ. මහාජනයො "තොප[15] තබා මැය ගෙ මත් බිඳුනට[16] තිසි අනෙක්[17] කෙනෙක් නැති[18]" යි ගුගුළො. හො පැළදෙරතුරට පැමිණැ "හිමි[19] තා වසන්නෙ මෙහි වෙදැ?" යි පුළුවුත. "මො කොතෙනෙක්[20] දැ?"යි කී කල්හි "පැළදෙරතුරැ[21] හිමි" කිවැ. "මෙ දෙරින් තික් මැ සම්ගෙ[22] බලමින් යා" යි කී යැ. හො එයට ගොස් "මෙ සම්ගෙ තා වසන තන්[23]ද හිමී?" කිවැ, "මා වසන තැනැ[24]" යි ඇය පිටින් බැසැ සම්ගෙට වනි.

1. හිඳිනා 2. හැඬීව 3. වනළ වෙසෙති 4. පිට හිඳුවා 5. පිටු 6. පිටට 7. කොතනෙක් 8. සැඩෙළුන්, සැඬලුන් 9. කීයැ 10. තැන් 11. ඇවිද්දපිහ, ඇවිද්දපි 12. කෙළෙය 13. මිනිසුන්ගෙ - හැම "භවග්ගප්පත්තම්'මස්සා මානං" - අටුවා 14. බිඳුවන 15. ත 16. බිඳුමට 17. අනෙකෙක් නම් 18. නැතැයි 19. හිමිය 20. කොතනෙක් 21. පැළදෙරතුරය 22. ගෙය 23. තැන්හි, තැන 24. තැනයයි

එහි සතක'ටක් දවස්[1] වසන මහබොසතාණො ඇයගෙ ජන්මහෙද නො කොටැ දවස් යවා, "ඉදින් මෙ කුලදු මා නිසා මහත් යශස් නො ලදු නම්, මා[2] සුවිසිබුදුන් අතැවැසියෙක්[3] නම් නොවෙයි.[4] මැය පා දෙවි දිය මුළු[5] දඹදිවැ රජනට අභිෂෙකොදක[6] කළ මැනැවැ,[7] ගිහිමිනිස් වැ එ නො පාළ කට[8] හැක්කැ. පැවිජි වුව, මැනැවැ" යි සිතා, දිට්ඨමඞ්ගලිකාව,[9] මම[10] හුදකලා කලැ මෙහෙ කොටිනුදු[11] නෙකොටිනුදු වැටෙන්නට නිස්සෙමි. දැන් වු කලැ නො[12] හුදකලා බැවින් මෙහෙ නො කොටැ වැටෙන්නට නො පිළිවනැ. මා එන තන් දක්වා තො උකටලී නො වා" යි කියා ගොස් වනයට වැදැ, සොහොන් පියළි සොයා හඳනා පොරෝනා සිවුරු කොටැ රඳ, පෙරෙවැ-ගෙනැ[13] පැවිජි වැ, කිසුණු පිරියම්[14] කොටැ සත් දවසින්[15] ඇතුළතැ අටසමවත් හා පස් අභිඥා නිපයා, දැන් කලි දිට්ඨමඞ්ගලිකාවට වහල් වන්නට නිස්සෙමි"යි අහසින් ගොස් සැඩල්[16] ගම්දෙරැ[17] බැසැ සිඟමින් දිට්ඨමඞ්ගලිකාව ගෙ ගෙ-දෙරට ගියො.[18] හො දෙරැ සිටියන්[19] දැකැ නො හැඳිනැ "වඩ[20] වහන්සෙ, සැඩල් ගෙකෙකැ[21]" යි කිවැ. ඔහු නොගොස් එහි මැ වැඩැ සිටියො.

හො පුනපුනා බලන්නී, හැඳිනැ අතින් ලෙහි[22] පැහැරැ හඬා පාමුලැ හී "හිමි, තොපට මෙවෙනි[23] සිතක් ඇති බැවින් මා මහත් යශසින් පිරිහෙළා අනාථ කුමට කළාව[24]?" යි නොඑක් සෙ වැහැසැ ඇසැ කඳුළු පිසැ-පියා නැඟී, අතින් පය ගෙනැ, ඇතුළු ගෙයි වඩා-හිඳුවා, බත් දුන. වළඳ හිඳැ දිට්ඨමඞ්ගලිකාව, නො සොස්;[25] නො වහස; මම් තී පා දෙවි

---

1. සතටදවසක්, සතකටත් දවසක් 2. මම්-මුඃ 3. අතැවැසියෙම් - මු. 4. වෙම් - මු 5. මුලු 6. අභිෂෙකකොට 7. මැනැවැයි සිතා 8. පළකොට 9. දිට්ඨමඞ්ගලිකාය - හැම 10. මා - හැම 11. ද් 12. තා, තෝ 13. පොරෝගෙන 14. පිළියන් 15. දවසකින් 16. සැඩොල් 17. ගම්දෙරට 18. සිටියො, ගියෙ 19. සිටියා 20. වඩ 21. ගෙයකැයි 22. ළෙහි අත්පැහැර-මු 23. වැනි 24. කළව, කළහයි. 25. නොසය, දෙම්නස් නොව, තො, සොස්නොව - මු නො සොස - මු

දිය මුළු දඹදිවැ රජනට අභිෂෙකොදක කරන්නට පොහොසත්මි. තො මා කීවා කර. නුවර වැද 'ම-සැමි සැඬෙලෙක්[1] නො වෙයි. මහබඹහ[2] හි හඬ ගසා ඇවිද" යි කීහැ. හො "මම් මාගෙ මුවදෙසින්[3] මැ දුක්පත් වීමි. එසෙ කියන්නට නොනිස්සෙමි"යි කිවැ. ඔහු "මම ගිහි මිනිස් කලැ දු බොරු නො කීයෙමි.[4] දැන් පැවිජි වැ කුමට කියම් ද! අද පුර අටවකැ. තො 'අන් සත්දවසෙකින් පනුරැසි පොහොදවස් ම-සැමි මහබඹ සඳමඬල බිඳ පියා මා කරා එයි'. මුළු නුවරැ හඬ[5] ගහා[6]" යි කියා, නැඟී ගියො. හො හදහා සූර වැ සතුටු වැ සවසැ හා රැයිම්මෙ[7] නුවර වැද කී පරිද්දෙන් හඬ ගහයි.[8]

මිනිස්හු අත් පිඬු ගසා, "බලව, දිට්ඨමඞ්ගලිකා අපට සැඬල් දරුවා මහබඹ කෙරෙයි" සෙමින්[9] කෙළි[10] කෙරෙත්. හො අනෙක් දවස්හි දු එසෙයින් මැ සවසැ හා රැයිම්මෙහි නුවර වැද "අන් සදවසෙකින් පස්දවසෙකින් සතර දවසෙ කින් තුන් දවසෙකින් දෙදවසෙකින් එක් දවසෙකින් ම-සැමි මහබඹ සඳමඬල බිඳැ-පියා මා කරා එයි" හඬ ගැහු.

එකලැ බමුණො "මෙ දිට්ඨමඞ්ගලිකා ඉතා සූර වැ කියයි. සැබැවෙක් වන්නෙ වෙයි. එ,[11] දිට්ඨමඞ්ගලිකාවගෙ සදම්හ" යි ගොස් 'සම්හෙ' වටා වැලි එවුහු. හො ද පොහො දවස් රැයිම්මෙහි නුවර වැද "අද ම-සැමි[12] එයි" හඬ ගැහු. බමුණො 'මො නුදුරු[13] කොටැ කියයි. අද[14] මහබඹ එල වසන තැනක් බලම්හ"යි ගොස් සම්ගෙ පිළින් වසා බිම ගඳින් තෙවෙර[15]-ගෙනැ උඩ සෙල්වියන් බැඳැ ගඳදුම් දී, මල්දැමින් ලල් දී, සුදුහු[16]. ගෙ සදත්1[7] සදත්[18] හිරි එප්සිණ.[19]

---

1. සැඬැලෙක්, සැඬොලෙක් 2. මහබඹයි 3. මුවදෙරින් - හැම, 'මුබ දෙසෙනෙ 'ව' - අටුවා 4. කියම් 5. හඬා 6. ගසායි 7. රැයින්හි රැයිම්හි, රැයිම්මෙහි දු - මු 8. ගසයි 9. යෙති 10. සැනකෙළි 12. මා ස්වාමි 13. නොදුරු, දුරු 14. අදම 15. ගෙවර, ගේවර 16. ගඳදුමින් මල්දුමින් ලල් දී සැදුහු, ගඳදමින් මල්මින් ලල් දී සැදුහු, ගඳින් මලින් සරා සැදුහු. 'ධූමංදත්වා' ජාඃ අටුවා 17. සඳද් සදද් 18. හිරු, සිරි, 19. එප්සින්

'මහසත්' සඳු නැඟෙත් මැ ඉදුහයෙන්[1] දෙළොස් යොදුන් බඹවෙසක් මවා-ගෙනැ[2] අහසට නැඟී සඳවිමන් ඇතුළට වැද වනාන්තයෙන්[3] නැගෙන සඳ බිඳැ නික්මැ සඳවිමනට පෙරට වැ "මහාජනයො මා දකිත්ව" යි ඉටුහු, ජනයො ඔවුන් දැකැ, " දිට්ඨමඞ්ගලිකාව කී දෑ සැබැවැ. එන්නෙ, මහබඹ. බඹහු පුදම්හ[4]" යි ගඳ-මලු ආදි ගෙනැ[5] ඇය[6] ගෙ පිරිවරා සිටියො. මහසත් නුවර මුදුනෙහි ගෙනැ සත් යලක් වටා ඇවිද මහජනා[7] දුටි[8] බව් දැනැ දෙළොස් යොදුන් අත්බව් හැරැ මිනිස් පමණ[9] කොටැ මවා හැමදෙනා දක්නා සෙ සම්ගෙට ගොස් වනැ.[10] ජනයො දැකැ, "අපගෙ මහබඹ බට"යි ජවනිකා ගෙන්වා-ගෙනැ වටා[11] බඳවා පිරිවරා සිටියාහ. මහසත් සිරියහන් මැද වැඩැ-හිඳැ, දිට්ඨමඞ්ගලිකාව වැළත් වැ සිටියට[12] "තො ඔසප්හු වෙහි[13] දැ?" යි කී යැ.[14] "එසෙ යැ[15] හිමි" යි කිවැ. "මා දුන් පුතක්හු ගනැ"යි ඇඟිල්ලෙන් නැඹමඬුලු පිරිමටට එ මැ විගස ගබ[16] පිහිටි යැ[17] "මෙ පමණෙකින් තී පා දෙවී දිය මුළු දඹදිවැ රජනට අභිෂෙකොදක වෙයි. තො සිට" යි කියා බඹ අත්බව් මවා හැම දෙනා දක්නා සෙ[18] නික්මැ අහසට[19] නැඟි සඳමඬලට ගොස් වනි. හො එතැන් පටන් ගෙනැ බ්‍රහ්මපජාපති[20] නම් වුව.

බමුණො "මහබඹහු අඹුව ඇතුළු නුවරැ වුව මැනැවැ" යි ඇය සව්බරණින්[21] සඳ ස්වර්ණශිවිකායෙකැ[22] හිඳුවා-ගෙනැ සත් වන කුල කෙළවර දක්වා නොපිරිසිදු කුල[23] ඇතියන් සිවිගෙහි[24] නො ගත දී, පිරිසිදු කුල ඇති බමුණන් සොළොස් දෙනක්හු[25] ලවා ගන්වා, ගඳ මල් ආදීන් පුදමින් නුවරට[26] ගෙනැවැද "බ්‍රහ්මපජාපතිය ඉඳුල් ගෙහි නොවිසියැ හැක්කැ.

---

1. ඉදහයෙන්, ඉද්හයෙන් 2. මවා 3. වනඅන්තයෙන් 4. දුටුම්හයි 5. ඇරගෙන 6. ඇයගේ ගෙය 7. මහජන, මහජනයා 8. දුටු 9. මිනිස් පමණකට 10. වන්හ 11. වට - මු 12. සිටිය, සිටිනට 13. ඔසප්හු දැයි, සවුහු වෙහි දැයි 14. කීයේයැ 15. එසෙව 16. ගැබ් 17. පිහිටියේය, පිහිටියා 18. සෙයින් 19. අහස 20. බ්‍රහ්මප්‍රජාපති 21. සවබරණින් 22. සිවිකායෙක්හි 23. ජන්ම 24. සිවිගෙ 25. දෙනකු 26. නුවර

බිම් පිසැ[1] ගෙකක්[2] කරවම්හ. කරවන තැන් දක්වා මඬුයෙහි[3] වුසුව මැනැවැ"යි මඬු ගෙකෙක්හි වාස කැරැවූහු.එතැන් පටන් ගෙනැ ඇස් හමුයෙහි සිටැ ඇය වැඳැසිටියො කහවුනක්[4] දී වඳති. බස් ඇසෙන[5] තැනැ සිටැ වැඳැටියො සියක්[6] දී වඳති[7], ළඟවැසිටැ වැඳැටියො පන්සියක්[8] දී වඳති[9]. පා-විටැ[10] හිස් තබා වැඳැටියො දහසක් දී වඳති. පා දෙවි දිය කැමැත්තාහු දස දහසක් දී ගන්ති.[11] පිටිනුවර පටන් ගෙනැ ඇතුළුනුවරැ මඬුව නැඟු තැන්[12] දක්වා එන්නිය ලද්[13] ධන සියක් කෙළ පමණ වියැ. සියලු දඹදිවැ හැම රජහු "බ්‍රහ්මපජාපතිය පා දෙවි දියෙන් අභිෂෙක කරම්හ[14]" යි ලක්‍ෂ ලක්‍ෂ දි ඇය පා දෙවි දිය ගෙන්වා-ගෙනැ මුදුනෙහි ඕති.[15]

මඬුයෙහි වෙසෙමින් පුතකු ලද. මහපුරිසා පිණිසැ උපන් කුමර ඔහු සෙ මැ යහපත් වි යැ[16]. හැම ලකුණෙන් පරිපූර්ණ වී. "මහබඹහු පිතෙක් උපනැ" යි සියලු දඹදිවැ එකකොලාහල වී යැ. කුමර හට "කිරිමිල වළ මිල[17] යැ" යි එ එ තැනින්[18] අල ධන සියදහසක්[19] කෙළ යැ. පහය[20] දූ දසමසින්[21] නිමි[22] යැ. "කුමරහු[23] නම් තබම්හ[24]" යි ගෙ සඳ, දරුවා ගඳදියෙන් නහවා කුමරබරණ පළඳවා, පහයට[25] වඩා "මණ්ඩපයෙහි උපන්නෙන් මණ්ඩව්‍ය[26] නම් කළො.[27] කුමරහු සුවයෙන්[28] මහත් පෙරහරින්[29] මහත් පිරිවරින් වැඩැ සත'ට හැවිරිදි[30] වය[31] පත්[32] කල්හි, සියලු දඹදිවැ ශිල්ප දන්නා තාක් දෙන අවුදු,[33] ශිල්ප උගන්වති. දරු නුවණැත්තෙ යැ. ඇසු-ඇසුවා මුතු අවුණන්නක්හු සෙයින්

---

1. පියස, රිස 2. ගෙයක් 3. මඬුයෙහිම 4. කහවනුවක් 5. අසන 6. සියයක් 7. වඳිත් 8. පන්සියයක් 9. වඳිත්, වඳිති 10. පා පිට 11. ගනිති 12. මඬුතැන් 13. ලද්‍, ලද 14. "........කරම්හයි පිටිනුවර පටන් ගෙන ඇතුළුනුවර මඬුතැන් දක්වා ලකෂ ලකෂදී"-කිසි. 15. ඔති, ඔව්ති-මු 16. වී 17. වැලමීල-හැම, වැලිමිල-මූ 18. තන්හි 19. දස දහසක් - හැම 'කොටිසතසහස්සං' - අටුවා 20. පහයද්; පහයැ දූ-මූ 21. නවාම් දසමසින් 22. වියැ 23. කුමරහුට 24. තබන්නාහු 24. ගෙය 26. මණ්ඩප්ප 27. කොළො 28. සුවසෙ, සමයෙ 29. පෙල හරින් 30. සත් - හැවිරිදි - හැම 31. වයසට 32. පැමිණි 33. අවුත්

ගන්නි. ගත් ගත් දෑ රන්බජනෙහි ඔත් සී-තෙල්[1] සෙයින් සිටි. බසින් උගන්නා තාක් දූයින් ඔහු නො උගත් දෑ නම් නැති. බමුණො ඔහු පිරිවරා ඇවිදිති.

හෙ ද බමුණන් කෙරෙහි භක්ති ඇත්තෙ[2] යැ. සොළොස් හැවිරිදි කල[3] පටන් ගෙනැ බමුණනට[4] බත් දෙයි. නිත්තෙන් ගෙහි බත් කන්නාහු අසූදහසක්[5] බමුණහ. ඔවුන් සතර වන දෙරොටුයෙහි හිඳුවා දන්[6] දෙයි. එසෙ දන් දෙමින් සිටි කලැ එක් දවසක් ගෙහි කිරිබත් පක්හ.[7] අසූදහසක් බමුණො සතර වන දෙරටුයෙහි හිඳැ ගිතෙලින් හා (පක්) මීකඬසකුරෙන්[8] කිරිබත් කති. දරු සව්බරණින්[9] සැදි, රන් මරවැඩියට නැඟි, අතින් ලද දඬුවක්[10] ගෙනැ "මුහු[11] පෙර සකුරු තබව. මුහු පෙරට ගිතෙල් ඔව,[12] මිහි ඔව" යි විචාරමින්[13] ඇවිද්දි.

එ කෙණෙහි[14] මාතඞ්ග පණ්ඩිත හිමවත්හි ආශ්‍රමපදයෙහි[15] වසනුයෙ, දිට්ඨමඞ්ගලිකාව පුතුගෙ පවත් කිම හො!" යි බලනුයෙ, දලදු සැඬ සළා කිඹුල් මුවරසියො, නොතොටට බට බව්[16] දැනැ "අද (මැ) ගොස් දරුවා දමා යම් කෙනක්හට දුන් දනැ[17] එල මහත් වෙ ද, ඔව්නට දන් දෙවා අව මැනැවැ"යි සිතා අහසින් ගොස් අනුතත්දහතළායෙහි දූහැටි[18] වළඳා රක්[19] ගල් තෙලෙහි සිටැ, දෙපට සිවුර හැඳැ, වළඳා රක්[19] ගල් තෙලෙහි සිටැ, දෙපට සිවුර හැඳැ, පටිය බැඳැ, පහුල්සඟළසිවුර පෙරෙවැ, මැටිපස ගෙනැ, අහසින් ගොස්, සතර වන දෙරටුයෙහි අසූදහසක් බමුණන් බත් කන තැනැ මැ බැසැ සිටියෙ.[20]

මණ්ඩව්‍ය[21] කුමර බලනුයෙ, මහසත්හු දැකැ දූහැවැ 'ගතැ[22] පහයින් නො ගත් බැවින් කසළපිස්සක්හු[23] ව ඇනි වූ, තොට පියලි ගොතා හන්[24] බැවින් ලාමක වූ, මා දෙ දන්

---

1. සීතෙල් - සමහර පොත්වල නැත 2. ඇතිව 3. කල් 4. බමුණන්ට 5. සොළසබ්‍රාහ්මණසහස්සානි-ජා: අටුවා 6. බත් 7. පත්හ පත්හා, පක්හා, පහ 8. තෙල්මී හා කඩ-සකුරෙක් 9. සවබරණින් 10. ලදඬුවක්, ලාදඬුවක්; දළදඬුවක් 11. මොහු 12. තබව 13. ඔවයි කියමින් විචාරමින් 14. එකල්හි-මු 15. ආශ්‍රමපථයෙහි 16. බව 17. දන් 18. දූහැටි, දූවිටි, දූහිටි 19. රත් 20. සිටියො සිටියේයි 21. මණ්ඩප්ප, මණ්ඩප 22. තා - හැම 23. පිසසක්හු - මු 24. හස්

ගන්නට නොනිසි වන බැවින් දක්ෂිණීය[1] නො වූ, තො[2] මාගෙ පරමදක්ෂිණීය වූ බමුණන් හුන් තනට කුමට ආහි?[3]" කී යැ. එ අසා මහසත් මෙළෙක්[4] සිතින් අවවාද කරනුයෙ, "යශස්විය, තා ගෙ බත් යුතු කෙළෙ යැ. ජන්මවත්හු එ බත් වළඳන්නාහු, බොන්නාහු, යම් තැනෙක් හිඳු ලැබෙති.[5] සැඬල්නට දෙනුවො කවරහ? මට නො දහැව[6] මා යපෙන පමණක් දෙ" යි කී යැ.

එ සඳැ කුමරඃ "මෙ බත් මට වැඩ සඳහා සැදැහැයෙන් ජන්මවත් බමුණනට[7] යුතු කෙළෙ යැ. අප වැන්නො තා වැනි සැඬල්නට[8] දන් නො දෙති; යා. කුමට සිටිහි[9] ද?"යි කී යැ. මහසත්ඃ 'දන් නම් ගුණවත්නට දු[10] නොගුණ වන්නට දු දියැ යුත්තෙ යැ. යම්සෙ දෙණැ ද ගොඩැ ද වපුල බිජු පොළොව්රස දු[11] දියරස දු ගෙනැ එල දෙයි, එ සෙයින් එල නොදෙන දෙනෙක්[12] නම් නැති. එ බැවින් යම් කෙනෙක්නට මැ දියැ යුත්තෙ යැ. එතෙකුදු[13] හොත් ශස්‍යඵල කැමැත්තාහු ගොඩැද් දෙණැද් අනුබුයෙහිද්[14] බිජ්[15] වපුරති.[16] වැසි බොහො වී නම් ගොඩැ වපුල බිජ් එල[17] දෙයි. දෙණැ[18] වපුල බිජ් කුණු වෙයි. හො නිසා ගඟ නිසා වැවළවිලැ[19] වපුල බිජ් හො-දියෙන් යෙයි. ගඟැ දියෙන් හො යෙයි. වැසි මඳ වී නම්, දෙණැ වපුළ බිජ් එල දෙයි. තුබූ තැනැ වපුල බිජ් මියෙයි. සමවැසි වී නම් තුන් කෙතැ[20] මැ වපුළ බිජ් එල දෙයි.[21] තොද් එ සෙයින් මැ

---

1. දක්ෂණීය 2. තොප 3. අයිහි, අයි, අහියි-මු 4. මොලොක් 5. 'එබත් වළඳාගන්නාහු බොහො ජන්මවෙත්හු යම් තැනෙක් ද ලැබෙති" "එ බත් වළඳගන්නාහු.........." "එ බත් වළන්නාහු ජන්මවත්හු යම් තැනෙක් ද ලැබෙති" - පොත් "එ බත් වළඳ කරන්නාහු කන්නාහු බොන්නාහු හෝ වෙති" - මු 6. දහැයට 7. බමුණන්ට, බමුණට 8. සැඬලන්නට 9. සිටීදැයි 10. ද 11. ද් 12. දනෙක්-මු 13. එතෙකුද් හොද් 14. උනුමුයෙහිද්, අමුණුයෙහිද් 15. බිජු (මෙලෙස ද ඇත.) 16. වපුරෙති 17. විපුල වෙයි 18. තුබු තැනැ-හැම 19. වැවළ විල්වල 20. තුන් තැනක මැ, තුන්තැන ම-මු. 21. .... දෙයි වැසි නැත්නම් හො නිසා ගඟ නිසා වැවළවිල්වල වපුළ බිජු දියෙන් හො යෙ යි. දියෙන් හො එයි" - හැම.

එල කැමැති විහි[1] නම්, ආ තාක් දන හට සැදැහැයෙන්[2] දන් දෙ. එසෙ දෙන කලැ සිල්වත් ගුණවත් කෙනෙක් සමුඩු වුහු නම්, සරුකෙතැ වපුල පිජ් සෙයින් තට එල මහත් වෙ" යි කී යැ.[3]

කුමරඃ "මම් කෙත් හැඳිනැ බිජ් පිහිට්වමි.[4] ජාතිමත්, වෙද දන්නා බමුණො සරු[5] කෙත්හ"යි කීයැ.[6] **මහසත්ඃ** "ජාතිමදමානලොභද්වෙෂමොහෙයො යම්[7] කෙනකුන් කෙරෙහි ඇද්ද, ඔහු ඇසිවසත් පිරුණු තුඹස්[8] වැන්නහ.[9] ඔව්නට දුන් දනැහි එල මහත් නොවෙයි.[10] යම් කෙනකුන් කෙරෙහි ජාතිමදමානලොභද්වෙෂ (මොහ) යො නැද්ද, මෙත්කුළුණු නුවණ ඇද්ද, ඔහු සියුම්යුරු[11] පිරු[12] බඳුන් වැන්නහ. ඔව්නට දුන් දනැ එල මහත් වෙයි. එ දන තට සුගිසපුව දෙන්නෙ[12] යැ"යි කී යැ.[14]

මෙසෙ මහසත්හු පුනපුනා සිල්වත් ගුණවත්නට දුන් දනැ[15] එල[16] මහත් පරිදි කියත් කියත්, දඬුයෙන් පහළ ඇසිවසක්හු[17] සෙයින් කුපිත වැ "මෙ තුන් දෙරොටුයෙහි ගොව්වො කොයට[18] ගියහ?" යි කී යැ. ඔහු අවුදු[19] වෙළෙව්[20] වැ වැඳැ සිටියාහ. "මොහු කුමට වැද්ද[21] දුන්ව?" යි කී යැ. "වදනා කලැ නො දුටුවම්හ.[22] 'මෙ නම් තෙනෙකැ[23] ගෙනැ අය' ය නු නො දුටුවම්හ.[22] 'මෙ නම් තෙනෙකැ[23] ගෙනැ අය' යනු නො ද දන්මහැ. මායාකාරයෙක් දෙ හො! විද්‍යාධරයෙක් දෙ හො! අප විසින් කළ මනා කිමෙක් ද? යි කීහ.[24] "මොහු[25] මුහුණ (මැ) පැහැරැ පළා-පියා[26] දඬුයෙන් හුණුපත්තෙන් සපා, පිටවරළු නගා-පියා, කරැ[27] ගෙනැ සත් වන දෙරොටුයෙන් පිටතට නෙරව[28]" යි කී යැ. මහසත් ඔහු ළඟ නොවන තුරු මැ, නැඟී අහසැ

1. වී 2. සැදැහෙන් 3. කීහ, කීහු 4. පිහිට්වීම්, පිහිටවම් 5. සතර 6. කීහ. 7. යම් යම් 8. තුඹස 9. වැන්නාහ 10. වෙ 11. සියම්යුරු, මියුරු 12. පිරුණු, පිරි 13. ගෙනදෙන්නය 14. කීහ. 15. දන් 16. මහත් එල 17. ඇසිවිසක්හු 18. කුමට 19. අවුත් 20. වෙළෙයි 21. වැද, වදු 22. නොදුටුමුහ-මු 23. තැනෙකැ 24. කීය 25. මුහු 26. තළා පියා-මු "භින්දන්තා' - අටුවා 27. කර 28. නෙරපියවයි, නොවියවයි

සිටැ[1] "තො විදුරුගල් තියෙන් කැණියටියෙහි වහනෙ දතින් කැයටීයෙහි[2] ගින ගිලියටියෙහි" කියා ඔහු දු බමුණනුදු දක්නා සෙ අහසින් නැඟී ගියො. එයින් වදාළහ බුදුහු

"ඉදං වත්වාන මාතඞ්ගො
ඉසි සච්චපරක්කමො,
අන්තලික්ඛස්මිං පක්කාමි
බ්‍රාහ්මණානං උදික්ඛතං"යි.

මහසත් පැදුන් දස[3] බලා ගොස් එක් වෙයෙකැ බැසැ[4] "මා පියවර දිට්ඨමඞ්ගලිකාවට පැනෙවයි, ඇත් අස් ආදීන් විසින් නො මැකෙව"යි ඉටා කෙණෙසිඅහර සිඟා-ගෙනැ එක් සාලායෙකයැ වළඳති.[5] එ නුවරැ දෙවියොː "අපගෙ සිල්වත් ගුණවත් වහන්සෙට ඔහු බුණු සෙ නොයෙදෙ"යි, දුහැවැ ගියහ.[6] ඔවුන් කෙරෙහි නායක යක් දරුවා ග්‍රීවා ගෙනැ පෙරලා තිබී යැ. සෙසු යක්හු සෙසු බමුණන් ග්‍රීවා[7] ගෙනැ පෙරළා තුබූහ.[8] "මෙ මහපුරිසා පිතැ"[9] යි, මෙළෙක්[10] සිතින් (කුමරු) නො මැරූහ. කුමරහු මුහුණ[11] පෙරැළී පිටි පස්[12] බලා තුබුයෙ යැ. ඇස් පෙරැළී මළ මිනිසුන් ඇස් වැනි වි යැ. මීයෙන් කෙළ පෙණ වැහෙයි. සිරිර[13] තද වි යැ. අත්-පා දැඩී වි.[14] සෙසු බමුණො මීයෙන් පෙණ නඟමින්[15] පෙරැළි-පෙරැළී අත්-පා සපත්![16] ඔහුගෙ රපිජනයො ගොස්[17] එ පවත් දිට්ඨමඞ්ගලිකාවට කීහ. හො වෙළෙවි[18]වැ පහයින් බැසැ ගොස් "ම-පුත්[19] හට මෙ කළාහු කවරහ[20]!" යි කිව. ජනයොː මෙයට ආ පහුල් පෙරෙවි මහණෙකැ මෙ කෙළෙ[21]" යි කීහ. හො එ අසමින් මැ, "අනෙක් කෙනකුන් ගෙ බල නො වෙයි. මට මහත්

1. අහසට නැඟි සිට, අහස නැඟී සිට 2. කැටියෙහි, කැයටිහි 3. පැදුම් බලා, පැදුම් දසබලා 4. වැස 5. වළඳයි 6. දුහැවැ ගොස් 7. ගිරිවා 8. තිබූහ 9. පුතැයි 10. මොළොක් 11. සීසං-ජාː අටුවා 12. පිටිපස්ස 13. සිරුරැ 14. වියැ, විනි-මු 15. නඟා 16. සිපත් 17. ගොස් -සමහර 18. වෙළෙයිවැ ගොස් 19. මපිත්, 20. කවුරුහ 21. කෙළෙයයි.

සම්පත් දුන් මාතඞ්ග පණ්ඩිතයන්[1] ගෙ බල යැ.[2] ම-පුතු[3] පමා සෙ දැකැ ආයෙ යැ. හෙ මෛත්‍රීභාවයෙන් සම්පන්න යැ. මෙතෙක් දෙනා[4] දුක් පත් කොටැ හොවා-පියා නොයෙ"යි සිතා "හෙ කොයට ගියෙ?" යි පිළිවිසැ, "පුත් සඳක් සෙයින් තෙව්මින්[6] අහසින් පැදුන්දස බලා[7]" ගියෙ යැ" යනු අසා, "ම-පුතු දිවි සඳහා එ උතුමා අයදනට[8] ගිය මැනැවැ"යි රන්කලස රන්මාලා[9] ගන්වා ගෙනැ දැසිගණා[10] පිරිවරා ගොස්, මහපුරිසා පියවර දැකැ, "මෙ ම-හිමියා[11] පියවරැ"යි, බලමින් ගොස්, ඔවුන් පුටුයෙකැ හිඳැ වළඳනුවන් දැකැ, වැඳැ සිටියා.[12]

මහසත් ඇය දැකැ මඳ බතක් පයැ තිබි යැ. හො මහපුරිසා රන්කලසයෙහි දිය ගෙනැ[13] අත් දෙවා, මුව දෙවා, "ම-පුත් හට මෙ දුක් කළාහු කවරහ[14] හො?" යි කිව.[15] තී පුතු තපස්වීනට කළ ආක්‍රොශ දැකැ, ඔවුන් ගෙ ගුණ දන්නා දෙවියහ[16] උහුට[17] මෙ තෙක් දෑ කළාහ[18]" යි කී යැ.[19] "මම පුත්‍රශොකයෙන් ආයෙමි. තොප පා සරණ යෙමි. ම-පුත් හට නො දහව[20]" යි කිව. "තී පුතු මට ආක්‍රොශ කරන කලැ හො,දැන් තී අයජනා[21] කලැ හො, මා සිතැ දෙම්නස් ඇත්තෙ නො වෙයි. හෙ වෙදමදයෙන් මතැ. අර්ථ අනර්ථ නො දන්නී" යි කී යැ.

"ඔහු දිවි ගැළැ නොයන තුරු එ[22] බාලය හට ක්‍ෂමා කරන්නෙ යැ වහන්සෙ"යි කමවා වැන්ද.[23] එසෙ බැවින් "යකුන් පලා-යනු සඳහා තිට අමා ඔස්සක් දෙමි. මා ඉඳුල් බත් එව්නට ගෙනැ යා" යි කී.[24] "මැනැවැ වහන්සෙ" යි රන්මලාව[25] එළවුව. මහසත් එහි ඉඳුල්බත් එවැ, ඉඳුල්දිය එවැ

---

1. පණ්ඩිතයාගෙ 2. බැලැයැ 3. මපුත්, පුතු 4. දෙනාහට, දෙනාට 5. මෙතෙක් දුක් 6. තෙව්මින් 7. පැදුම්දසබාල අහසින් 8. අයදුනට 8. රන්මාලා 9. දැස්ගණ, දහස්ගණන් 11. හිමියා, මාහිමියා 12. සිටි, සිටියැ-මු 13. දියෙන් 14. කවරහොයි 15. කීහ. 16. දෙවියො 17. ඔහුට 18. කළාහුය, කළහයි 19. කීහු, කීහ 20. නොදහැවයි 21. අයදෙනා 22. එම 23. වැන්දහ, වැන්ද 24. කීහ. කී-මු 25. රන් මාලාව.

"මෙයින් සමහරක් තී පුතු[1] මියෙහි[2] ඔව[3]. තුබුවා සැළැ දිය නඟාපිය එහි ලා, අළලා සෙසු බමුණන් මියෙහි ඔව. ඔහු හැම දෙන[4] නීරොග වෙති" යි කියා අහසට නැඟී හිමවත් ගියහ.

හෙ එ රන්මාලාව හිසින් ගෙනැ, "අමා-ඔස්සක් ලදුමි[5]" යි කියමින් ගෙට ගොස් පළමු පුතු මියෙහි ඔතැ.[6] නායක යක්රජ[7] "ස්වාමිහි[8] තමා බෙහෙත් කරන කලැ, අප කිසි දැ නොකට[9] හැක්කැ" යි පලා-ගියෙ. දරු වෙරැ ධූලි පිස්මින්[10] නැඟී, "අන්න, මට මෙ කෙළෙ කිමෙකැ?" යි කී යැ. "තා කළ දැ තො මැ දන්හි[11]" මොබැ[12] එ, තා පරමදක්ෂිණිය කොටැ ගත් බමුණන් ගෙ විප්‍රකාර[13] බල" යි කිව. හෙ බමුණන් ගෙ විප්‍රකාර දැකැ විපිළිසර ඇති වි යැ. එ කල්හි ඔහු මවුඃ "පුතැ, මණ්ඩව්‍යය,[14] තො බාලයෙහි. දනඵල මහත් වන තැන් නොදන්හි. පරමදක්ෂිණාර්හයො[15] නම් මෙසෙ නොවෙති; මාතඞ්ග පණ්ඩිතයා සෙ වෙති. මෙතෙනැ පටන් ගෙනැ මෙ දුශ්ශීලයනට දන් නො දෙ; සිල්වත්නට දෙ.[16]මෙ බල,[17] තා ගෙ කුලුපගයන් අමාඔසු පොවා නීරොග කරම්හ" යි ඉඳුල් කැඳ දිය සැළැ එවැ, අළලා, අසූදහසක්[18] බමුණන් මියෙහි[19] එවුව.[20] බමුණො වෙරැ ධූලි පිස්මින්[21] නැංගහ. එකල්හි සෙසු බමුණො එ බමුණන් "සැඬල්හු ඉඳුල් දිය පූහ"යි නොබමුණු කළහ. ඔහු ලජ්ජා ඇති වැ පලා-ගොස් මෙධ්‍ය මහරජහු කෙරෙහි වුසූහ. මණ්ඩව්‍ය22 කුමර බරණැසැ මැ විසි.

එක්බිති වෙත්‍රවතී නම් නුවර[23] නිසා වෙත්‍රවතී නම් හො-තෙරැ ජන්මවත් බමුණෙක් පැවිජි වැ ජන්ම නිසා මහත් මන් කොටැ වෙසෙයි.[24] මහසත්, "ඔහු ගෙ මන්

---

1. ත පුතු 2. මුයෙහි 3. ඔ 4. දෙනා 5. ලද්මි, ලත්මී 6. ඔත් 7. දෙව්රජ 8. ස්වහමිහි ස්වාමි 9. කොට, කොළ 10. පුස්මින් 11. දන්නෙහි 12. මොබට 13. විකාර-හැම 14. මණ්ඩප්පය-හැම 15. දක්ෂිණර්හයො 18. දියසැළලා අසූදහසක්........ 19. මුයෙහි 20. එවූහ. 21. පුස්මින් 22. මණ්ඩප්ප - හැම 23. නුවරක් 24. වෙසෙති

බිඳුම්[1]"යි, එයට ගොස් උඩු-හොයැ[2] වාස කරනුයෙ, එක් දවසක් දැහැටි[3] කා "මෙ **ජාතිමත්හු** ගෙ ජටායෙහි[4] ලග්න වෙව" යි ඉා හොය දියෙහි බහා-පී යැ.[5] දැහැටි[6] ගොස් නහන්නහු[7] ගෙ ජටායෙහි ලග්න වී යැ. හෙ දැකැ දැහැවැ උඩු හොයට යනුයෙ, **මහසත්හු** දැකැ "තා ගෙ කවර ජාති යැ?" පිළිවිසැ, "සැඩල්[8] ජාති යැ" යනු අසා, "තො යැ දියහි දැහැටී[9] බහා-ලූයෙහි?"[10] පිළිවිසැ "මම" යැ[11] කීයෙන් "නස,[12] යටත, සැඬල්[13] කළුවණ, මෙහි නො වසා. යට හොසැ වසා[14]" යි, කී යැ. යට හොයැ වසන්නහු[15] විසින් බහා-ලූ දැහැටි[16] උඩු හොයට ගොස් ජටායෙහි ලග්න වූ කල්හි "යටත, ඉදින් තො මෙහි වෙසෙයි නම්, සත් වන[17] දවස් තා හිස සත්කඩ[18] කොටැ පළා-පියමී[19]" කී යැ. **මහසත්** "ඉදින් මම මුහුට දැහැවියෙම් නම්, මාගෙ සිල් නො රැකෙයි. උපායෙන් මුහුගෙ මන් බිඳැ-පිව[20] මැනැවැ"යි, සත් වන දවස් හිරු[21] නො නැංග[22] දින.

මිනිස්හු[23] ප්‍රතිහත[23] වැ රජු ගෙනැ[25] ජාතිමත් තව්සාණන්[26] කරා ගොස් "තෙපි යැ[27] හිරුනො නැංග දෙන්නාව?[28]" යි, පුළුවුත්හ. හෙ "මා කළ දැයෙක් නො වෙයි. හො-තෙරැ එක් සැඩෙලෙක් වෙසෙයි. ඔහු කළ දැයෙක් වන්නෙ වෙයි" කී යැ. මිනිස්හු මහසත් කරා එළබැ[29] "තෙපි යැ, වහන්සෙ, හිරු නො නැංග දෙන්නාව?[30]" යි, පුළුවුත්හ. "මම" යැ[31] කීහ. "හිරු කුමට නො නැංග[32] දෙව?" යි පුළුවුත් කල්හි, "තොප ගෙ කුලයට එළබෙන තවුස් මා නිවරද් හට[33] සාප කෙළෙ. ඔහු අවුදු[34] මා කමවා[35] පා-විටැ[36] හොත් කලැ හිරු විහිද්වමි[37]" කීහ. ඔහු

1. බිඳිම් 2. හුඩුහොය 3. දැහිටි, දැහැටි 4. ජටාවෙහි 5. බහාපියා 6. දැහිටි, දැහැටි 7. නහන්නාහු 8. සැඩොල්, සැඬුල්, සැඬැල් 9. දැහැටි, දහිටි 10. බහාලුයෙ 11. යි 12. නසැ 13. සැඬල 14. වස 15. වසන්නාහු 16. දැටි, දැහැටු, දැටිදඬු 17. වනු 18. සත්කඩක්, 19. පළම් 20. පිය, පි 21. හිරුහු 22. නැඟිදුන 23. මිනිස්සු 24. ප්‍රතිගත 25. ගෙනගොස් 26. තවුසා 27. තෙපි 28. දුන්නාවයි; දෙන්නාවනැ 29. ගොස් 30. දුන්නාහ 31. මමයයි 32. නැඟි 33. නිවරද හට 34. අවිදු 35. කමා 36. මාපිට 37. විහිදුවම්

ගොස් එ තව්සා අත පය අත්ලා ඇද්-ගෙනැ අවුදු මහසත්හු පා-මුලැ හොවා, වඳවා, "හිරු විහිදුව, වහන්සෙ" කී කලැ "මම වූ කල ක්‍ෂමා කෙරෙමි.[1] මොහු ක්‍ෂමා නොකළ තාක් කල්[2] හිරු නො විහිද්ද හැක්කැ"යි, කීහ. ඔස,[3] වහන්සෙ, කුම් කරම්හ!යි කිහ. මහසත් "මැටිපිඬක් ගෙනෙව" යි ගෙන්වා-ගෙනැ "මෙ මැටි පිඬ තව්සා හිසැ[4] තබා, ඔහු දියට බහා, දියෙහි සිට්ව[5]" යි, සිට්වා හිරු[6] වුහුට. හිරු රස්[7] පහළ විගස මැටි පිඬ සත්කඩක් වැ පැළී-ගියෙ.[8] තව්සා[9] දියෙහි ගැලී කිමි ද් අනෙක් තොටෙකින් නැඟී, ගොස්, එතන්[10] පටන් ගෙනැ "ජාතීන් කම් නැති, පැවිජියන් සිතැ ගුණදහම් මිසැ යැ"යි, මන්විසි නො වැ විසි.

මහසත් ඔහු දමා, "අසූදහසක්[11] බමුණො කොහි[12] වෙසෙති හො!" යි, අවජනෙ, මෙධ්‍ය නම් රජු කෙරෙහි වසනුවන් දැක, ඔවුන් දමනු සඳහා ඉදුහයෙන්[13] ගොස්, නුවර අබියෙස්හි බැසැ, පය ගෙනැ, නුවර වැද්, සිඟන්නට වන. බමුණො දැකැ, හැඳිනැ, "මෙ මෙහි එක් දෙදවසක්[14] විසි නම්, අපට පිහිට නැතැ" යි, වෙළෙවි[15] වැ ගොස්, "මහරජ, මායාකාර එක් විජ්ජාධරයෙක්[16] මෙ නුවරට ආ යැ.[17] ඔහු වහා හරවා-පියව" යි, කීහැ. රජ " මැනැවැ" යි, ගිවිස්සැ.[18]

මහසත් කෙණෙසි[19] අහර සිඟා-ගෙනැ, එක් තැනෙක්හි හිඳැ වළඳා, උයන් ගොස්, අතීතයෙන් හා අනාගතයෙන් අසූකපක් දකුතුද්[20] ආවර්ජනා නැති වැ, නිවරද වන බැවින් සැක නැති වැ, මඟුල්සලවට හුන්නෙ යැ. රජ අනුන් කියමන්[21] ගෙනැ තෙමෙ මැ ගොස්, කඩුයෙන් මහසත්හු හිස්[22] සින්ද.[23] හෙ මිය බඹලොවැ උපනැ.

---

1. විමි 2. කල 3. ඔබ 4. හිසට 5. සිටුවයි, සිටුවහයි, සිටුවවයි, සිට්ටවයි, සිටවවයි 6. හිරහු 7. රැස් 8. ගියේයැ 9. තවුස් 10. තන තැන් 11. "සොළස බ්‍රාහ්මණ සහස්සානි" ජාඃ - අටුවා 12. කොයි 13. එයින්, ඉදියෙන් 14. එක්දවසකුදු, එක් දෙදවස් 15. වෙළෙයි, වෙලයි මු 16. මායාකාරයෙක් ද විජ්ජාධරයෙක් ද, විද්‍යාධර සොරෙක් 17. අය 18. ගිවිස්සහ 19. එකෙනෙහි, කෙණෙහි 20. දක්තුද්, දක්තුදු 21. කිවමන් 22. හිස 23. සිඳපීයැ.

දෙවියො දැහැවැ පෙරැ කී සෙයින්[1] නවවිධ වර්ෂා වැස්වූහ. මෙහි අට වනු වැ විරුවු ලොහො දිය බඳු ලොහො මඬවැසි[2] වටැ. නව වනු වැ එමැ බඳු හුණු කලල්වැසි[3] වටැ. කැලැණි රජු[4] සඟනට කළ වධයෙන් ඔහු ගෙ රජය[5] මුහුදු ගැලුවා[6] සෙයින්[7] මෙධ්‍ය නම් රජු මාතඞ්ග නම් සෘෂීන් හට[8] කළ වධයෙන් උහු[9] ගෙ රට නොරට වි යැ. එ රජ සහපිරිවරින් ගොස් මහා නරකයෙහි[10] උපන්.[11] එයින් කී හ, සඞ්කිච්ච පණ්ඩිතයොඃ

"උපහච්ච[12] මනං මෙජ්ඣො
මාතඞ්ගස්මිං යසස්සිනෙ
සපාරිසජ්ජො උච්ඡින්නො
මෙජ්ඣාරඤ්ඤං තදා අහු[13]" යි

මෙ සෙයින් මෙධ්‍යාරණ්‍යය වල් වූ පරිදි දත යුතු. මාතඞ්ග සෘෂිහි[14] නැමින් හෙ මැ මාතඞ්ගාරණ්‍ය නම් වී.

මෙසෙ උපාලි මහසිට්හු[15] "දණ්ඩකාරණ්‍යාදීන් සෘෂින් ගෙ[16] දැහැවිලින් වල් වූ පරිදි ඇසීමි[17]" කී කල්හි බුදුහු,[18] "මහසිට,[19] සිහි එළවා කියා.[20] තා "කායදණ්ඩ මහතැ" යි පළමු කී බස්[21] හා දූන්. 'මනොදණ්ඩ මහතැ' යි පසු වැ[22] කියන බස් හා නො ගැළැපෙයි" වදළො. එ සඳැ උපාලිගහපති "වහන්සෙ, මම[23] පළමු උපමායෙන් මැ ප්‍රසාද කෙළෙමි. එතෙකුදු[24] වුව, භගවත්හු[25] ගෙ (මෙ) විසිතුරු ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණ ඇසියටි වැ විරුද්ධයක්හු[26] වැනි වීමි"[27] පැහැදැ සරණ ගියෙ "මහසිට, සිතා[28] පිරික්සා සරණ යනු මැනැවැ. තොප වැන්නවුන් මා දැකැ මා සරණ යන කලැ, නුවටු[29] දැකැ නුවටු[29]සරණ යන කලැ, 'මෙ උපාලි මහසිට් දුට්

1. සයින් මැ 2. ලොහොවැසි, ලොහො මඬුවැසි 3. කල්ල වැසි-මු. 4. කැලනි මහරජහු 5. රාජ්‍යය 6. ගිලුවා 7. සෙයින් ම 8. සෘෂිහට 9. ඔහු 10. නරකයෙ 11. උපන, උපන්හ 12. උපගච්ඡ 13. ආහු 14. මහ සෘෂිහු 15. මහසිටහු 16. ගෙණ 17. අසමි - හැම 18. බුද්හු 19. මහසිට මහසිට - මු 20. කිය 21. බස 22. පසු 23. මම් 24. එතෙකුදු 25. භවත්හු 26. ඉර්ධියක්හු 27. වීමියි 28. තා 29. නුවටුන්

දුටිවන්[1] සරණ යෙ'[2] යනු නො කියවුව[3] මැනැවැ. තොප වැනි ප්‍රසිද්ධ මිනිසුන් සිතා[4] පවත්නා තැන්[5] යෙදෙයි" වදාළො. "වහන්සෙ, මම 'සිතා පිරික්සා සරණ යනු මැනැවැ' යන මෙයින් මැ ඉතා සතුටිම්.[6] වහන්සෙ, තීර්ථකයො සව්වන් ලද[7] කලැ 'අසුවල් රජ, අසුවල් ඇමැති, අසුවල් සිටි, අප සරණ ගියෙ. සවු වී යැ'යි දද[8] නඟා, නුවර හඬ ගහා, ඇවිදුති.[9] තමන් මහත් බව්[10] පාළ[11] කරනු සඳහා යැ. මා දු[12] ලද කලැ එසෙ මැ කළහැ. වහන්සෙ සිතා, පිරික්සා, සරණ යන්නට[13] වදරන දෑ යැ. වහන්සෙ, මම් දෙවන වටැ දු සරණ යෙමි"[14] සරණ ගියෙ. බුදුහු "මහසිට, තාගෙ ගෙය බො දවස්[15] නුවටනට පැන් පොකුණක් සෙ සිටියෙ යැ. පෙර තො[16] ආ තාක් දෙන හට 'නැත'[17] නො කියා දෙහි.[18] දැන් මා සරණ ගිය බැවින් මැ ඔව්නට දෙන දෑ නො සිඳැ ආ කෙනක්නට දෙන්නෙ යැ"යි වදළහ. "වහන්සෙ, මම් මෙ[19] නුවටුන් කියන්නා ඇසුයෙමිඃ 'මහණ ගොයුම් මට මැ දන් දිය යුත්තෙ යැ, මාගෙ සව්වනට මැ දන් දිය යුත්තෙ යැ. මට මැ[20] දුන්නෙහි එල මහතැ. මාගෙ සව්වනට මැ දුන්නෙහි එල මහතැ, අනුන් ගෙ සව්වනට දුන්නෙහි එල මහත් නො වෙයි' කියන්නා යැ.[21] දැන් වහන්සෙ මා නුවනටුන්[22] කෙරෙහිද්[23] දනැ[24] සමාදන් කරවන දෑ යැ.[25] මම් මෙයට[26] කටයුතු[27] දන්මි. වදරන දෑයට සතුටිමි.[28] 'වහන්සෙ, මම් තුන් වන වටැ දු සරණ යෙමි" යි මෙසෙ තුන් යලක් තුණුරුවන්[29] සරණ ගියෙ. එ කල්හි[30] බුදුහු ඔහට සිවුසස් දෙසූහ. හෙ සොවන් එල පසක් කොටැ

1. දුටුදුටුවන් 2. යෙයි 3. කියුවුව 4. සිත 5. තැන 6. සතුටු විමි 7. ලදු, ලද් 8. ධවජ 9. ඇවිද්ති 10. බව 11. පාලනය, පළ 12. මා, මාත්-මු 13. සරණය ගනුව 14. යෙමියි 15. බෝදවසක්, බෙහෝ දවසක් 16. තොප 17. නැතැයි 18. දෙයි 19. මම්ම, මම් 20. මගෙ ගුණ දන්නහු මට ම-ඇතැම් 25. කරවනසේක් 26. මම් ම එයට 27. යුතු 28. සතුටු වීමි, සතුටුමි, සතුටිමි 29. තුණුරුවන්හි 30. මෙතැනැ සමහර පොතෙකැ "උපාලිගහපති හුනස්නෙන් නැඟි බුදුන් වැන්ද" - යනු දු ඇත.

දුට්ධම්[1] ඇති වැ, පත්ධම් ඇති වැ, දත්ධම් ඇති වැ, "වහන්සෙ, ඇප්[2] බොහො කාර්ය ඇත්තම්හ"යි කී යැ. "කල් දන[3] මහසිට" යි වදළහ.

එ කල්හි උපාලි ගහපති හුනස්නෙන් නැඟී බුදුන් වැඳැ පැදකුණු කොටැ තමා ගෙ ගෙට ගොස් දෙරොට්[4] ගොච්වා කැඳවා-ගෙනැ අද පටන් කොටැ නුවටුන් ගෙට නො වැද්ද දෙන්නෙ යැ. බුදුන් සඟුන් උපාසකයන් උපාසිකාවන් ආ කලැ වැද්ද දෙන්නෙ යැ. ඉදින් කිසි නුවටෙක්[5] ආ[6] නම්, උහු[7] කැමැත, බත් ගෙන්වා දෙන්නෙ යැ" යි යොද ගොට වනැ.

එකල්හි දීර්ඝතපස්වී ඔහු බුදුන් කරා ගිය තැන් පටන් ගෙනැ "සිට්[8] මහනුවණැත්තෙ යැ.[9] මහණගොයුම් දර්ශන සම්පත් ඇත්තෙ යැ. නෛර්යාණිකකථා ඇත්තෙ යැ. උහු[10] ගෙ දර්ශනයෙහිද් පහද්දි. (නෛර්යාණික කථායෙහිද් පහද්දි.) පැහැදූ සරණ යෙයි, "තව සරණ ගියෙ හො, නොගියෙ හො!" යි කන්රු[11] කොටැ-ගෙනැ ඇවිදුනෙ,[12] ඔහු සරණ ගිය පරිදි[13] අසා නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා කරා ගොස් "උපාලි සිට්[14] මහණ ගොයුම්හු සරණ ගියෙ ල"යි කී යැ. එ අසා නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර, "උපාලි මහසිට්, මහණ ගොයුම්හු ගෙ සවු වන්නට[15] නිසි නො වෙයි. මහණ ගොයුම් උපාලි මහසිට්හු ගෙ සවු වන්නට නිස්සැ"යි කී යැ.

මෙසෙ දීර්ඝතපස්වී තුන් යලක් කියා නිගණ්ඨනාත පුත්‍රයා නොහදහන සෙ දූකැ[16] "වහන්සෙ, මම් උපාලි ගහපති[17] මහණ ගොයුම්හු ගෙ සවුබවට ගියෙ! නොගියෙ! යනු ගොස් දන්මි හො?"යි කී යැ. "මැනැවැ, ගොස් අතුරැ දනැ"යි කී යැ.

---

1. දුටුධම් 2. අප 3. දූන, දනු-මු. 4. දෙරටු, දෙරට් 5. නුවටක් 6. ආයි 7. ඔහු, ඔහුට 8. සිට්හු 9. නුවණැත්තෙයැ 10. ඔහු 11. රූ, කන්කරු, කන්කුරු-මු 12. ඔ ඇවිදිනෙ 13. පරිජ් 14. මහසිට් 15. වනට 16. නො හදහන් හෙයින් 17. ගහපතිහි

එ සඳැ දීර්ඝතපස්වී උපාලි ගහපතිහි ගෙ ගෙට ගියෙ[1] දෙරොට්ගොව්[2] ඔහු නො වැද්ද දී "සිට, අප මහසිට් මහණ ගොයුම්හු ගෙ සවුබවට ගියෙ.[3] නො වැද්ද දෙමි. බත් කැමැත, මෙහි මැ සිට. මෙයට ගෙනැ එතී[4]" කී යැ. "මට බතින් කම් නැති"යි එහි මැ සිටැ නැවැතැ[5] නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා කරා ගොස් "උපාලි ගහපතිහි මහණ ගොයුම්හු ගෙ සවුබවට ගියෙ සැබැවැ. මම් මුහු වැළැකීමි,[6] වහන්සෙ උපාලි මහසිට්හු මහණ ගොයුම් හට වාදරොපණයට යනු මට නොරිසුණෙ යැ. හෙ මායාවී යැ. අනුන් ගෙ සව්වන් ආවර්තනය කොටැ ගන්නා මායාවක් දන්නෙ යැ. දැන් තොප ගෙ උපාලි මහසිට් මහණ ගොයුම්හු සෙ ආවර්තිනී[7] මායාවෙන් ආවර්තික[8] වි යැ"යි කී.[9]

එකල්හි නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර දීර්ඝතපස්විහි තුන්යලක් කීව ද, නො හදහා "මම් මැ ගොස් දන්මි"[10] යි මහත් නුවට පිරිස් හා සමග' උපාලි ගහපතිහි ගෙට ගියෙ. දෙරොට් ගොවු[11] ඔහු නො වැද්ද දි "සිට, අප මහසිට් මහණ ගොයුම්හු සවුබවට ගියෙ. තොප නො වැද්ද දෙම්හ. බත් කැමැතැ, මෙහි මැ සිට[12]. මෙයට[13] ගෙනැ එතී" කී යැ.

හෙ බලවත් ශොකයෙන් අභිභූත වැ "මෙහි මැ සිට[14]" යන බස්[15] නො සළකා "තො ඔහු කරා ගොස් මා අවුදු[16] දෙරොට්යෙහි[17] පිටතැ තමා දැක්කැටි වැ සිටි පරිදි කියා"යි කී යැ. දෙරොට්ගොවු ගොස් සිට් හට කී. උපාලි මහසිට්හු ගෙ පහය වටා පවුරැ සත්දෙරොට් යැ.[18] හෙ දෙරොට් ගොව්වහට මධ්‍යයෙහි සතර වන දෙරොට්යෙහි[19] තමා හිඳිනා අසුන් පනවන්නට[20] කී යැ. හෙ අසුන් පනවා ගොස් කී යැ. සිට් එයට ගොස් හැමයට උතුම් අස්නෙ[21] හිඳැ

1. ගොස් 2. දෙරටුගොව්වා, දෙරට්ගොවු 3. ගියේය 4. එතියි 5. නැවතී 6. මම් මුළ ම කීමි 7. ආවර්තනය - හැම, ආවර්තනීය - මු 8. ආවර්තනය, ආවර්තන, 'ආවට්ටො'-පෙළ 8. කී යැ 10. මම් මයෙම් ගොස් දන්මි 11. දෙරටුගොවු, දෙරට්ගොවු 12. සිටුව 13. මෙයට මැ 14. සිට්ව, සිටුව, සිවු 15. බස 16. අවුද් 17. දෙරොට්යෙන්, දෙරට්යෙන්, දෙරටයෙන්, දෙරටුයෙහි 18. සත්පවුරු සත් දෙරටු යැ, සත්පවුරු යැ, සත්දෙරටු යැ 19. දෙරටුයෙහි 20. පනවන්ට 21. අස්නෙහි

"නුවටුන්[1] එම්හ[2] යි සිතුව[3], එනු කරා"යි කී යැ.[4] දෙරොට් ගොවු ගොස් නුවටනට කී යැ. එ කල්හි නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර මහත් නුවට පිරිස් හා සමඟ සතර වන දෙරොට්වට[5] ගියෙ.

පෙරැ[6] උපාලි මහසිට් නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා එන කලැ දුරැ මා දැකැ පෙරමඟට ගොස් අත වටා[7] -ගෙනැ ගෙට ඇරැ හැමයට උතුම් අස්නෙහි, උතුරු සළුයෙන් පිසැ-පියා, එ මැ උතුරුසළුව බඩ වටා ඕමින් "ආචාර්යය,[8] සෙමෙන් හිඳුව, සෙමෙන් හිඳුව" යෙමින් මහත් තෙල්කළක්[9] බහා තබන්නක්හු සෙ[10] දෙහො අතින්[11] ගෙනැ බහා හිඳුවයි. හෙ දැන් හැමයට උතුම් අස්නෙ තෙමෙ හිඳැ, "හිඳැටි වුව, තිළී බැසැ හිඳුව"යි කී යැ.[12]

එ සඳ නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර බලවත් ශොකයෙන් අභිභූත වැ "මහසිට, ඇළල ගියෙහි? මහසිට, ඇළල ගියෙහි? 'වහන්සෙ, මම් මහණ ගොයුම් හට වාදරොපණයට යෙමි[13]'යි ගොස් මහත් වාදබන්ධනයෙන් තිරැ වැ උහු ගෙ ආවර්තනී මායායෙන් ආවර්තිත වැ ආහි[14]" කී.[15]

එකල්හි සිට් තමා පිළිවුද්[16] සොවන් මඟ සඳහා, "වහන්සෙ, ආවර්තනී මායා භද්‍රයැ, සුන්දර[17] යැ, කල්‍යාණ යැ. මා සැනැහැති නෑයො මෙ ආවර්තනී[18] මායායෙන් ආවර්තික වෙත්වයි, හෙ[19] මා සැනැහැති නෑයනට බොහො කල් හිතයට සුවයට වැටෙයි.[20] හැම රජ්ජුරුවො හැම බමුණො හැම වෛශ්‍යයො හැම ශුද්‍රයො හැම දෙව්යො හැම මිනිස්හු[21] මෙ ආවර්තිනී[22] මායායෙන් ආවර්තිත වෙත්වයි, හෙ ඔව්නට[23] බොහො කල්[24] හිතයට සුවයට වැටෙයි. තොපගෙ සසුන් අනෛර්යාණික යැ. අප බුදුන්ගෙ සසුන් නෛර්යාණික යැ.

1. නුවටු 2. එච්චයි. 3. සිතුහ 4. කියා, යවූහ 5. දෙරටුවට පෙරෙ 7. වඩා, වඩා 8. ආර්යය, ආචාරිය 9. තෙල් කබලක්, තෙල් 6. කළයක් 10. සෙයින් 11. දෙ අතින් 12. කීහ 13. ගියෙමි යි 14. ආම්හි, ආම් 15. කීයැ 16. පිළිවිදි, පිළිවුදු, පිළිලත් 17. සුනාර යැ 18. ආවර්තන 19. මෙ, හෙම 20. වෙයි 21. මිනිස්සු 22. ආවර්තන 23. ඔවුන්ට, ඔහුම 24. කලක්

තොපට උපමාවක් දක්වමි. නුවණැති කෙනෙක් දන්ති. " පූර්වයෙහි එක්තරා මහලු බමුණක්හු ගෙ ළදරි[1] භාර්යාවක් වුව. හො ගබ[2] ගෙනැ වදන වර වූ කලැ, "යා[3], බමුණ, අවුණුදෙරැ දිවි ඇති නැති කෙළිබඩු[4], තබා විකුණිති.[5] තිලින් මිලයක් ගෙනැ ගොස් ම-පුතු කෙළෙනට[6] තිසි වඳුරුපැටකු[7]. විකිණි-ගෙනැ එ" යි කිව.[8] දූන් බල[9]. තී වැදූ[10] කලැ "පිතෙක් වී නම්, වඳුරු පැටකු[7] ගෙනැ එමී. දුවක් වු නම්, වඳුරු[11] පැටියක[12] ගෙන එමී" කී යැ. මෙසෙ දෙයලත් තුන්යලක්[13] ඇය කී[14] කලැ "කැමැත්තා කළ මැනැවැ"යි බමුණු අවුණු[15] දෙරින් වඳුරු පැටකු[7] විකිණිගෙනැ ඇරැ, "පුතු කෙළෙනට මුහු බලා-ගනැ" යි කී යැ. එකල්හි බැමිණියඃ "බමුණ, මෙ වඳුරු පැටහු[16] රඟ පොවන රද දරුවා[17] කරා ඇරැ[18] රන්වන් කොටැ පොවා තළා ගුළා මට කොටැ ඇරැ දක්වා දෙනු කරා[19]"යි කිව. බමුණු, "ඇය[20] කැමැත්තා[21] කළ මැනැවැ"යි රද දරුවා කරා ගොස් "මුහු රන්වන් කොටැ පොවා තළා ගුළා මට කොටැ දෙ[22]" යි කී යැ. එකල්හි රද දරු "දිවි ඇති නැති වත් රඟ පොවන බැවින් ම වඳුරු පැටෙ[16] රන්වන් කට හැක්ක. කඳැ තබා[23] කොළන මුගුරෙන්[24] කුසැ[25] පහළ[26] කලැ කුස මිරිකෙයි. වසුරු නික්මෙයි. හිසැ[27] පහළ කලැ හිස මිරිකෙයි. මුල් නික්මෙයි. මිණි වහණැ[28] තබා ගුළන කලැ ලොම් නැති වෙයි සිවි දු නැති වෙයි. දිවි[29] නැති වන්නහු[30] වුව, තළන කලැ කඩ කඩ[31] වැ යෙයි. ගුළන කලැ සුනු සුනු වැ[32] යෙයි. මෙ වඳුරු පැටෙ[33] රඹිගක්‍ෂම වෙයි[34]. ආකොට

1. ලැදි, ලෙදූරි ගබ්, මගව 3. ය 4. කෙළිමඩු 5. විකුණෙති, විකුණෙන 6. කෙළිනට 7. පැටවකු 8. කී යැ 9. බලා,බැල 10. වැදූ, වැද, වැද 11. වැඳිරි 12. පැටියෙ 13. යලක්, දෙයලක් 14. කියන 15. අවුන් 16. පැටවු, පැටව් පැටැව්, 17. රදදරුවා 18. ගොස් 19. ක-රයි 20. අය 21. කැමැත්ත 22. දෙව-යි 23. දෑත බා 24. කොණනගු-රෙන් 25. කුස 26. පහරන 27. හිස 28. මිටිවහන, මිටිමහණ, 'මණිපාසාණෙන' - අටුවා 29. සිව්දු 30. වන්නා, වන්නාහා, වන්නාහ 31. බණ්ඩ බණ්ඩව, කඩව 32. සුනුව 33. වැටි 34. නොවෙයි

නක්‍ෂම නො[1] වෙයි. විමාර්ජනක්‍ෂම නො ද[2] වෙයි" කී යැ. එ සෙයින් මැ බාල නුවටුන් ගෙ කථා ප්‍රිය වැ රාගමාත්‍රයක් ජනවන[3] බැවින් රඞ්ගක්‍ෂඹ වෙයි.[4] පණ්ඩිතජනයන් විසින් නුවටුන්ගෙ කථාද්[5] සෙසු බරත-රාමායණාදි නිරර්ථික කථා මාර්ගද්[5] විමසා බලත් බලත්, තොහො පැරැ[6] සාල් සොයන්නා සෙයින්, කේල්ගසැ හර සොයන්නා සෙයින්, සිස් වන බැවින් අනුයොගක්‍ෂම නො[7] වෙයි; විමාර්ජනක්‍ෂම නො ද වෙයි.

එ බමුණු අනෙක් සමයෙකැ හා පිළී සඟළක් ගෙනැ රඟ පොවන රද දරුවා කරා ගොස්, "මෙ සඟළ රන්වන් කොටැ පොවා තළා ගුළා මට කොටැ දෙ" යි කී යැ. එකලැ රඟ පොවන රද දරු, "වහන්සෙ, මෙ සඟළ වූ කල රඞ්ගක්‍ෂම යැ, ආකොටනක්‍ෂම යැ, විමාර්ජනක්‍ෂම යැ" යි කී යැ. එ සෙයින්[8] මැ අප සම්මා සම්බුදුන් ගෙ සිවුසස් දිස්නා කථා පණ්ඩිත ජනයනට ප්‍රිය[9] වන බැවින් රඞ්ගක්‍ෂම යැ. අනුයොගක්‍ෂමයැ. විමාර්ජනක්‍ෂ[10] ම යැ. හවුරුදු[11] සියකුදු අසත්, තෘප්ති නැති. මහ මුහුදු[12] සෙයින් ගැඹුරු වෙයි කී.

එ කල්හි නිගන්ඨනාතපුත්‍ර, "මහසිට, සරාජික[13] පර්ෂද්"[14] තා අප ගෙ සවුබව් දන්නි.[15] දූන් තා 'කාගෙ සවු යැ' යනු දන්මහ?" යි කී යැ. එ සඳැ උපාලි ගහපති හුනස්නෙන් නැඟී, උතුරුසළු[16] එකස් කොටැ ලා බුදුන් වසන[17] දසට[18] ඇඳිලි බැඳැ, "මම් යමක්හු ගෙ සවුයෙම් ද, ඔහු ගෙ ගුණ අසව" යි බුදුන් ගෙ ගුණ වනනුයෙ, තමා සැකෙවින්[19] කී දූයක්[20] අනෙකාකාරයේන දන්නා උද්ඝටිත ඥ පුඟුල් වන බැවින් සොවන්මඟින් මා ආ පිළිසිඹියා විසයෙහි[21] සිට[22] වන බැවිනුද්-

1. නොද 2. නොම 3. රජවන, රඤ්ජනවන 4. නො වෙයි 5. දු, ද 6. හැර 7. නුදු, නො ද 8. එයිම්ම 9. පිය 10. අනුමාර්ජනක්ෂම 11. හවුරුද් 12. මුහුද්, මුහුඳ 13. සරදිකා 14. පර්ෂදු 15. දන්ති 16. උතුරුසළුව 17. වන-හැම 18. දෙසට 19. සබෙවින් 20. දූයෙක් 21. විෂයෙහි 22. සිටින

ධීරස්ස විගතමොහස්ස[1]
පභින්නඛිලස්ස විජිතවිජයස්ස
අනීඝස්ස සුසමචිත්තස්ස[2]
වුද්ධසීලස්ස[3] සාධුපඤ්ඤස්ස
වෙස්සන්තරස්ස විමලස්ස
භගවතො තස්ස සාවකො 'හමස්මි"

යනාදි විසින් දස ගාථායෙකින් සියක් පදයෙන් බුදුන් ගෙ ගුණ වනා, "මම් මෙබඳු ගුණ ඇති බුදුන් ගෙ සවුයෙමි" කී යැ.

එකලැ නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර තෙ මහණ ගොයුම්හු කරා දූන් ගොස් ආහි.[4] එ විගසැ මෙ ගුණ කිසෙ කියන්නට නිසි විහි[5]" කී යැ. එ සඳැ සිටි 'යම්සෙ නානාපුෂ්පයන් ගෙ[6] මහත් මල්රැ සක් දක්‍ෂ වූ මල්ලරෙක් තමා දක්‍ෂවන බැවිනුදු[7] මල්හි නොඑක්[8] පැහැ ඇති වන බැවිනුදු විසිතුරු කොටැ ගොතා ද, එසෙයින් මැ බුදුන් ගෙ නන් නන් ගුණ කුසුම් ගොතන්නට මා වැනි දක්‍ෂ[9] පුරුෂයෙක් නොනිසි වෙ ද!" යි කී යැ. එ අසා නිගන්ඨනාතපුත්‍ර, "මෙ සිටි[10] අප කෙරෙන් පහ[11] වියැ. දූන් කලි නටම්හ.[12] අප ගෙ බත් කුඹ[13] බුනැ"[14] යි සිතන්නා හට බලවත් ශොක උපනැ. හදවත කකියා ගියෙ. පයක් පමණ ලේ කටින් නැංග.[15] එහි මැ දණින් හිණ. ඔහු හිදෙළුයෙකින්[16] පිටිනුවර හැරැ[17] හැඳෙකින් පාවා නුවර ගෙනැ-ගියහ. හෙ පාවා නුවරැ මෙළෙ.

මෙසෙයින් බුදුහු තමන් 'පුරිසදම්මසාරථී' වන බැවින් උපාලි මහසිටිහු දු[18] ආදි ශබ්දයෙන් ගත් දසමගහපති සිටිහු දු,[19] දමා අමාමහනිවන් පැමිණිවූ[20]හු.

ගහපතිදමන නම් සතර වන පරිච්ඡේද[21] නිමි.

---

1. විගතමොහතමස්ස - හැම 2. සුසමාහිතචිත්තස්ස 3. සුඬසීලස්ස 4. අව-හැම 5. විය 6. ගෙන 7. ද් 8. නොයෙක් 9. දක්‍ෂ වූ 10. සිටු 11. කහ 12. නටම්හයි 13. කුබ 14. බිඳිනැයි 15. නැඟු 16. හිදුළුයෙකින් 17. ඇරැ 18. ද් 19. දසමහගහපති සිටිහුදු - මු 20. පැමුණුවූහ, පැමුණවූහ, පැමිණවූහ 21. පරිච්ඡෙදය

5. බ්‍රාහ්මණදමන නම් පරිච්ඡේදය

කූටදන්ත නම් බමුණු[1] දමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්: එක් සමයෙක්හි බුදු ඇසින් දසදහස්[2] ලොධා බලන බුදුන් ගෙ නුවණ දැල්හි කූටදන්ත නම් බමුණු[3] පැනිණි[4] එ කල්හි බුදුහු, "මෙ බමුණු මා ගෙ නුවණ දැල්හි පැනෙයි. මුහුට[5] උපනිඃශ්‍රය ඇති හො!"යි බලන්නාහු, "මා එයට ගිය කලැ උහු අතැවැසියො[6] දොළොස්[7] ආකාරයෙකින් බමුණා ගෙ ගුණ කියා මා කරා නොයා දෙති. හෙ ඔවුන් ගෙ වාද බිඳැ, එකුන්තිස් ආකාරයෙකින් මාගෙ ගුණ කියා, මා කරා අවුදු[8] පැන පුළුවුස්සි. මා පැන විසජු කලැ සරණ යෙ" යි පන්සියයක්[9] සඟුන් පිරිවරා මගධ රට සැරිසරමින් ඛාණුමත[10] නම් බමුණුගමට පැමිණැ අඹයටි උයන්හි වැඩැ-වෙසෙති.

එකල්හි බිම්සර රජහු[11] විසින් බඹදෙයෙන්[12] තම හට පමුණු කොටැ දුන් ඛාණුමත[10] නම් බමුණු ගම්හි වසන කූටදන්ත නම් බමුණු මහත් යාගයක් කරන්නට සැරැවි[13]යැ. සත්සියක්[14] ගොනුන් සත්සියක් වස්සන් සත් සියක් වැස්සන්[15] සත්සියක් එළුවන් සත්සියක් ළදරු මැඬවුන්[16] නොඑක් ලිහිණියන් සත්සත්සිය බැවින්[17] මරා යාග කරන්නට යාගසාලායෙහි ටැඹ ඇරැ බැඳැ සිටිවි යැ. එකල්හි (ඛාණුමත නම් බමුණුගම්හි වසන බමුණන් හා ගැහැවියො*) "තං ඛො පන භගවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො - යනාදීන් පැවැති බුදුන් ගෙ යසගී අසා බුදුන් දක්නට අඹයටි උයන් යෙත්.

---

1. බමුණානන්, බමුණ 2. දස දහසක් 3. බමුණ, බමුණ් 4. පැමිණි, පැමිනිනි 5. මොහුට 6. අතවැස්සො 7. සොළොස්-හැම "මයි තත්‍ථ ගතෙ, එතස්ස අන්තෙවාසිනො වාදසහා'කාරෙහි බ්‍රාහ්මණස්ස වණ්ණං භාසිත්වා මම සන්තිකං ආගන්තුං න දස්සන්ති" - සොණ දණ්ඩ සුත්ත වණ්ණනා 8. අවිදු 9. පන්සියයක් 10. ඛාණුමත්, භානුමත්, ඛානුමත්ත 11. මහරජහු 12. බඹදෙසෙන්-හැම 13. සැරවිය 14. සියයක් 15. වැස්සියන් 16. එදරු-මැඩවුන්, එදරුමැඩවුන්, 'තරුණමෙණ්ඩිකා'-අටුවා 17. බැගින්* යාග අනුභව කරන්නට රැස් වූ බෙමුණා, - පොත්

එකල්හි කූටදන්ත නම් බමුණු තමා වසන පහයැ උඩු මහලෙහි දවයහන්හි[1] හෙවැ කවළියෙන් බලන්නෙ, බුදුනු දක්නට යන බමුණන් (හා ගැහැවියන්) දැකැ පුළුවුත් පුළුවුත් ද කියන ඇමැත්තා කැඳවා-ගෙනැ "මෙ බමුණන් හා ගැහැවියො කොටය යෙති" පිළිවිසැ බුදුන් දක්නට යන පරිදි අසා "මහණ භවත් ගොයුම් තුන් යාගසම්පත් හා සොළොස් පිරිවර[2] දනී ල. මම එ නො දන්මි.[3] මහායාග ද කටැටියෙමි. මහණ භවත් ගොයුම්හු කරා ගොස් එ පිළිවිසැ ගත මැනැවැ"යි සිතා බමුණන් (හා ගැහැවියන)ට "කුඩාතමක් බලන්නෙ යැ. මම ද එමි" කියා යවී.

එකල්හි (යාග අනුභව කරන්නට රැස් වූ) බමුණො ඔහු බුදුන් දක්නට යන පරිදි අසා, "මෙ කූටදන්ත නම් බමුණු උතුම් බමුණෙකැ; බොහො සෙ සෙසු බමුණො මහණ භවත් ගොයුම්හු සරණ ගියහ. මෙ මත්න සරණ නො ගියෙ.[4] ඉදින් මෙ එයට ගියෙ වී නම්, උහු ගෙ[5] ආවර්තනී මායායෙන් ආවර්තිත වැ සරණ යෙයි. එසෙ වන්නා හා මුහු ගෙ ගෙදෙර බමුණනට හුණු සෙණක්[6] වැනි වෙයි. උහු ගෙ ගමනට අන්තරාය කළ මැනැවැ"යි බැණැ-ගෙනැ "තමා ගෙ ගුණ කී කලැ සතුට්[7] නොවන සතෙක් නම් නැති ; උහු ගෙ ගුණ කියා වළකම්හ"යි උහු කරා ගොස් "සැබැවැ[8] තා මහණ භවත් ගොයුම්හු කරා යන්නෙ යැ?" යි පිළිවිසැ "සැබැවැ" යි කීයෙන් "තො ඔහු කරා නො යා. තො උහු දක්නට යන්නට නොනිස්සෙහි. හෙ තා දක්නට එන්නට නිස්සැ. තො ඉදින් උහු කරා ගියෙහි නම්, තාගෙ යශස් පිරිහෙයි. උහු ගෙ යශස් වඩී. අභිජාතයෙහි, මහත් ධන ඇත්තෙහි ත්‍රිවෙදයෙහි පාරයට ගියෙහි, අභිරූපයෙහි, සිල්වත්හි, වියත් තෙපුල් ඇත්තෙහි, තුන්සියක්[10] බමුණු දරුවනට ඇදුරෙහි, නොඑක් දිසාවෙන් බමුණු දරුවො අවුදු[11] තා කෙරෙහි ශාස්ත්‍ර උගනිති. තො මහල්ලෙහි,

1. දිවයන්හි 2. පරිවාර 3. නොදත්මි 4. නොගියෙය 5. උන්ගේ, ඔහුගෙ 6. හුන් සෙනස්නක් 7. සතුටු 8. සබඳ, සබැඳ 9. උහු තො, 10. තුන්සියයත් 11. අවුද්.

මහණ භවත් ගොයුම් ළඳුරු යැ. තො බිම්සර මහරජහු විසින් පුදන ලද්දෙහි. පොක්ඛරසාති බමුණා විසින් පුදන ලද්දෙහි. මගධ රජහු තට බඹදෙයෙන් දුන් පමුණුයෙහි වාස[1] කෙරෙහි. තො මහණ භවත් ගොයුම්හු දක්නට යන්නට නොනිස්සෙහි. හෙ තා කරා එන්නට නිස්සැ"යි බිණුහු.[2]

එකල්හි කූටදන්ත බමුණු, "මෙ බමුණො ජාති ආදීන් මා ගෙ ගුණ කියති. තමා ගෙ ගුණයෙහි රැඳෙනු යෙදෙන්නෙ නො වෙයි. එසෙ බැවින් මොවුන් ගෙ වාද බිඳැ මහණ භවත් ගොයුම්හු ගෙ මහත් බව් හඟවා මොවුන් එයට යනු කළ මැනැවැ"යි සිතා, "තෙපි මා හා කියනු අසව,[3] මම් කවරෙම්! මහණ භවත් ගොයුම්හු ගෙ ජන්ම සම්පත් ආදි ගුණයො කවරහ! මෙර ගල් පිණිස සිද්හතු[4] සෙයින් මහ මුහුණු පිණිස බොලට ගැලෙන දිය සෙයින් සත් දහතළා[5] පිණිස පිනිබිඳු සෙයින් මහණ භවත් ගොයුම්හු ගෙ ජන්ම සම්පත් ආදී ගුණයන් පිණිස අප ගෙ ගුණයො ලාමකයහ. එ බැවින් භවත් ගොයුම්හු දක්නට යන්නට ඇපි මැ නිස්සම්හ.

මහණ භවත් ගොයුම් අභිජාත යැ; මවුපියන් විසින් කිය හැකි දෙස් නැතියෙ යැ; ඔහු මෑණියන් ගෙ පක්ෂයෙහි අසූදහසක් කුලවැස්සහ; පියාණන් ගෙ පක්ෂයෙහි අසූදහසක් කුලවැස්සහ. මෙසෙ එක් ලක්ෂ සැට දහසක් කුල වැස්සන් පියා පැවිජි වූයෙ යැ. බිමැ නිධාන කොටැ තුබූ ධන මිසැ උහු උපන් දවස් මැ සඞ්ඛ නම්, එල නම්, උත්පල නම්, පුණ්ඩරීක නම්, සතර නිධිකුම්භියෙක් නැංග. එහි සඞ්ඛ නම් නිධිකුම්භිය ගවු පමණැ. එල නම් නිධිකුම්භිය දෙගවු පමණැ. උත්පල නම් නිධිකුම්භිය තුන් ගවු පමණැ. පුණ්ඩරීක නම් නිධිකුම්භිය යොදුන් පමණැ.[6] හි ගත් ගත් තැන් පිරෙයි. මෙසෙ මහත් ධන පියා පැවිජි[7] වූයෙ යැ. තුරුණු වියෙහි සොඳුරු යොව්නෙහි ගිහිගෙන් නික්මැ ගොස්

1. වාසය 2. බමුණු කීහු 3. අසනුව 4. සිඳුහතු 5. සදත් දහ තළා, සදහතළා 6. සතර ගවු පමණ 7. බුදු

පැවිජි වූයෙ යැ. මවුපියන් නොකැමැති සෙ කඳුළු මුසු මුහුණු ඇති නෑයන් වලප්වා පැවිජි වූයෙ යැ. අභිරූප යැ; දර්ශනී යැ; ප්‍රසාදජනක යැ; පැහැසපුවෙන් උපෙත යැ. මහබඹහු සෙයින් දිලිසෙයි. රාහු අසුරිඳුහු දු පමණ නො ගත හැකි අපමණ අවකාශ ඇත්තෙ යැ. සිව්පිරිසිදු සිල්වතැ. කළ මියුරු වියත් තෙපුල් ඇත්තෙ යැ. ආදි මධ්‍යාවසාන ප්‍රකට කොටැ කියනු වූයෙ යැ. උහු ගෙ එකෙකි ධම්දෙස්නෙන් සුවසූදහස් (සත්හුදු) අපමණ දෙව් මිනිස්හු දු[1] මඟපලා අමා වළඳති. එයින් බොහා දන හට ඇඳුරැ[2]කාම රාග පැහුයෙ යැ. අවපල යැ.[3] කර්මවාදී යැ. ක්‍රියාවාදී යැ. නව ලොවුතුරා දහම් පුරස්සර කොටැ වැටෙයි. සැරියුත් මහ මුගලන් මහසුබ් ඈ බමුණෝ[4] උහුට පිරිවැරැ[5] වැටෙති. තම හට විරුද්ධ වූ බමුණනට අවිරුද්ධ වැ හිතකාම වැ වැටෙයි. උතුම් කුලෙන් පැවිජි වූයෙ යැ. නොනට කුලෙන් පැවිජි වූයෙ යැ. මහත් ධන ඇති මහත් භොග ඇති සමෘද්ධ කුලයෙන් පැවිජි වූයෙ යැ. පර රටින් ක්‍ෂත්‍රියපණ්ඩිත ආදීහු දු, දෙව්බඹනාගජඹ ආදීහු දු, පැන පුළුවුස්නට[6] එති. ඇතැම්හු පැන පුළුවුස්නට ගොස් තමන් පැන විසජුන් පිළිගන්නට[7] නොපොහොසත්සෙ සිතා නො පිළිවිසැ මැ නොබැණැ හිඳිති. ඇතැම්හු පුළුවුස්ති. හෙ ඔවුන් පැනයෙහි උත්සාහා ජනවා කියයි[8], මෙසෙ ඔවුන් හැම දෙනාගෙ විමතිහි වෙලෙළ පැමිණැ බිඳෙන මහමුහුදු රල සෙයින් ඔහු කරා පැමිණෙමින් මැ බිඳෙති. නොඑක් දෙව්දහස්හු දිවියෙන් උහු සරණ ගියහ. මහණ භවත් ගොයුම්හු ගෙ, "**ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධො**" යනාදි යසගොස් දසදෙසෙහි පතළෙ යැ. හෙ සුපිහිටි පතුල් ඈ

---

1. සුවාසූදහස් සූවාසූදහස් පමණ දෙව්මිනිස්හු ද, සුවාසූදහස් අපමණ දෙව්මිනිස්හුදු "චතුරාසීතිම්පි පාණසහස්සානි, අපරිමාණා'පි දෙව මනුස්සා" - අටුවා 2. ඇඳුරු 3. අචලයැ 4. මහණ බමුණො-පොත්, "සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන මහා කස්සපාදිභෙදය බ්‍රාහ්මණපජාය" - අටුවා 5. පිරිවර, පිරිවර වැ-මු. 6. පුළුවුසුනට 7. තමන් විසජන්නට පැන "පුච්ඡාය වා දෙසං විස්සජ්ජන සම්පටිච්ඡනෙ වා අසමත්ථතං සල්ලක්ඛෙත්වා අපුච්ඡිත්වා'ච තුණ්හී නිසිදන්ති අටුවා 8. කියවයි.

දෙතිස් මහපුරිස් ලකුණෙන් සැදුණෙ යැ. දෙව්මිනිස්[1] ගිහිගෙ සසුන් වැස්සන් කෙරෙහි තමා කරා ආවනට[2] පළමු මැ[3] 'එව, සුවඳ'[4] යෙයි. කනට සුව මෙළෙක් තෙපුල් බෙණෙයි. පිළිසඵරහි දක්‍ෂයැ. සිව්වනක් පිරිස් වැස්සන් ආ ආ කලැ ගමන් ශ්‍රම නිවන්නවුන් සෙයින් පෙරට වැ සඃාගත කෙරෙයි. සිව්වනක් පිරිස් දුට්[5] කලැ ඔහට[6] ළහිරිරසින් පුබුදු[7] පියුමක් සෙයින් මුවපියුම් විකසිත වෙයි. පුන් සඳක් බඳු සොමි මුහුණු ඇති වෙයි. ඇතැම්හු පිරිස් දුට් කලැ කර බහා-ගෙනැ නො බැණැ හිඳිති. මහණ භවත් ගොයුම් වූ කල සුලභ කථා ඇත්තෙ යැ. උහු කරා ආවනට 'ඇපි මෙයට කුමට ආම්හ!' යන විපිළිසර[8] නො උපද්දි. ධම්දෙසුන් අසා සතුට්[9] වෙති. කාලයුක්ත වූ, ප්‍රමාණයුක්ත වූ, අර්ථවත්, තෙපුල් බෙණෙයි. සිව්වනක් පිරිස් වැස්සන් විසින් පුදන ලදුයෙ යැ. දෙව් මිනිස්හු පහන්හ.[10] යම් ගමෙකැ හො නියම් ගමෙකැ හො වසන්නෙ වී නම්, මහෙශාඛ්‍ය දෙවියො අරක් ගන්ති. යකුන් විසින් එහි මිනිස්නට උපද්‍රව නො වෙයි. ඔහු ඔවුන් ගෙ[11] අනුභාවයෙන් දුරු වෙති. ඔහු ගෙ මෛත්‍රී බලයෙනුදු යක්‍ෂයො මිනිසුන් නො පෙළත් මැයැ. තමා විසින්[12] නිපදවන ලද සඟුන් ඇත්තෙ යැ. එ සෙයින් මැ නිපදවන ලද මහණගණන් ඇත්තෙ යැ. ගණ ඇදුරු අග්‍රදර්ශනයෙහි සිටියෙ යැ. ඇතැම් මහණබමුණු කෙනෙකුන් ගෙ යශස් නම් තම්[13] ප්‍රකාරයෙකින් වඩි,[14] මහණ භවත් ගෞතමයන් ගෙ යශස් වූ කල එසෙ නො වෙ. අනුත්තර වූ විජ්ජාචරණ සම්පත්තීන් වඩි. බිම්සර මහරජ අඹුදරුවන් ඇමැත්තන් හා සමඟ සහපිරිවරින් ප්‍රාණයෙන් භවත් ගොයුම්හු සරණ ගියෙ යැ. කොසොල් රජ එ සෙයින් මැ සහපිරිවරින්[15] සරණ ගියෙ යැ. පොක්ඛරසාති බමුණු සහපිරිවරින් සරණ ගියෙ යැ. සොණදණ්ඩ[16] බමුණු සහපිරිවරින් සරණ ගියෙ යැ. මහණ භවත් ගොයුම් බිම්සර මහරජහු විසින් පුදන ලදුයෙ[17]යැ. කොසොල් රජහු

---

1. දෙව්මිනිසුන් 2. ආවුන්ට, ආවන්ට 3. පළමු ව 4. සුවද් 5. දුටු 6. ඔහුහට 7. පුබුද්නා, පුබුදනා 8. පිළිවිසර 9. සතුටු 10. පාන්නාහ, පාන්හ 11. ඔවුනොවුන්ගෙ 12. ගුණයෙන් 13. යම් යම් 14. වැඩි 15. මහපිරිවරින් 16. සොණදණ්ඩ නම් 17. ලද්දේ යැ

විසින් පුදන ලදුයෙ යැ. පොක්ඛරසාති බමුණා විසින් පුදන ලදුයෙ[1]යැ. සොණදණ්ඩ බමුණා විසින් පුදන ලදුයෙ යැ.* මහණ බවත් ගොයුම් දූන් ඛාණුමත නම් බමුණුගමට අවුදු අඹයටි උයන්හි වෙසෙයි. යම් කවර[2] මහණ බමුණු කෙනෙක් අප ගෙ ගම්කෙතට අවු ද, ඔහු[3] අපට අමුත්තහ. අමුත්තන්ට අප සත්කාර කළ මැනැවැ. මහණ[4]භවත් ගොයුම් අප දක්න්ට එන්නට නොතිස්සැ. ඇපි මැ ඔහු දක්නට යන්නට තිස්සම්හ. මා දන්නෙ, එ භවත් ගොයුම්හුගෙ මෙ පමණ ගුණයෙකැ; හෙ තෙම පමණ ගුණ ඇත්තෙ නො වෙයි. ඔහු සෙ මැ සව්නෙ දන්නා බුදුකෙනකුනුදු කියත්, නොගෙවෙන ගුණ ඇත්තෙ යැ. අප වැන්නො නම් කුම් කියති" කී යැ.

එ කල්හි බමුණො කූටදන්තයා කියන බුදුගුණ අසා, "යම්සෙ මෙ බමුණු මහණ භවත් ගොයුම්හු ගෙ ගුණ කියා ද, හෙ උතුම් ගුණ ඇත්තෙ යැ. මෙසෙ ඔහු ගෙ ගුණ දන්නා ආචාර්යයා විසින් මෙ තෙක් දවස් ඉවැසුසෙ[5] වෙසෙසැ.[6] එ බැවින් උහු මැ අනුවම්හ" යි අනුවැ බණන්නාහු "භවත් ගොයුම් මෙයට සියක් යොජනෙහි දු වෙසෙ නම්, සැදැහැ ඇත කුලපුතක්හු විසින් පාථෙය[7] ගෙනැ දු ගොස් දක්නට තිස්සැ. එසෙ බැවින් ඇපි හැම දෙනමො මැ මහණ භවත් ගොයුම්හු දක්නට යම්හ"යි කීහු. එකල්හි කූටදන්ත බමුණු මහත් බමුණුගණා[8] හා සමග අඹයටි උයන් ගොස් බුදුන් කරා එළබැ සාමීචි කොටැ එකත්පස් වැ හිති. ඇතැම් බමුණනු හා ගහපතිහි බුදුන් වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු[9] බුදුන් හා සාරාණීයකථා[10] බැණැ එකත්පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු බුදුනට ඇඳිලි බැඳැ එකත්පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු නම්ගොත් කියා එකත්පස් වැ හුන්හ. ඇතැම්හු නො බැණැ එකත්පස් වැ හුන්හු.

1. ලදු වෙයි. 2. කවුරු 3. උහු, 4. එබැවින් මහණ....... 5. වුසු සෙ, වුසෙ, 'අධිවාසිතං' - අටුවා 6. වෙසේය 7. පාථෙය්‍ය 8. බමුණු ගණයා 9. ඇතැම් බමුණු 10. සාරණීය *සොණදණ්ඩ බමුණා ගැනැ සූත්‍රයෙහි හො අටුවායෙහි හො සඳහනෙක් නැත. මේ නම් මෙහි ලා අධිකයෙකි.

එහි බුදුනට ඇඳිලි බැන්දහු[1] ළ දෙ[2] ගත්තාහ. ඉදින් මිසදිට්හ ගත්තාහු "තෙපි මහණ ගොයුම්හු වැන්දව?"යි[3] කීහු නම් "ඇඳිලි බැඳි මාත්‍රයෙකින්[4] වැන්දවමො ද!"[5] යම්හ. සම්දිට්හ[6] ගත්තාහු "බුදුන් කුමට නො වැන්දව?"යි[7] කීහු නම්, "හිස බිමැ පහරවා මැ වැන්දූ මනා ද? අත් නඟා වඳුනෙ වැඳුම් නො වෙ ද? යම්හ" යි ඇඳිලි බඳහු නම් කියන්නාහු" මම් අසුවල්හු පුත්මි. දත් නම්මි. මිත් නම්මි. මෙයට ආයෙමි"යි නම් කියති. ගොත් කියන්නාහු "මම් වාසෙට්ඨ ගොත්‍රයෙමි. කච්චායන ගොත්‍රයෙමි. මෙයට ආයෙමි"යි ගොත් කියති. මෙසෙ නම් ගොත් කියන්නාහු දිළිඳු කුලෙහි උපන් දරුවහ. "පිරිස් මැද නම් ගොතින් පාළ වම්හ"යි කොළො. නො බැණැ හිඳුනාහු කෙරාටිකයන් හා අන්ධබාලයො යි. එහි කෙරාටිකයො " එක්[8] දෙබස් බණන්නා හා විස්වස් කෙරෙති. එසෙ වන්නා හා එක් දෙ ද අහර දුන මැනැවැ"යි නො බැණැ හුන්හ. අන්ධබාලයො තමන් නුවණ නැති වන බැවින් කිබිසිනි කොටැ බහා ලූ මැටි පිඬු සෙයින් නො බැණැ බැසැ හුන්හු.

මෙ සෙයින් හැම දෙනා පිරිවරා හුන් කල්හි එකත්පස් වැ හුන් කූටදන්ත බමුණු බුදුනට, "තොප තුන් යාග හා සොළොස් පිරිවර දත්තී[9] ඇසීමි.[10] මම් නෙ නො දන්මි.[11] මහත් යාගයක් කටටියෙමි. එමට කියනු මැනැවැ"යි කී යැ. "ඔස, බමුණ, සකස් කොටැ අසා. මම කියමි"යි වදළහ. හෙ, "ඉතා මැනැවැ"යි ගිවිස්සැ. එ සඳැ බුදුහු පොළොවැ තුබු[12] තිධියක් නඟා පෙරට රැස් කරනුවක්හු සෙයින් භවයෙන් පිළිසන් මහාවිජිත රජහු ගෙ චරිත ඇරැ දක්වූහු.

කීසෙ සැ යත්:-

අතීතයෙහි දඹදිවැ මහාවිජිත නම් රජෙක් වි යැ. මෙ මුහුදින් පිරිසුන්[13] මහත් පොළොමඬල දුනුයෙන් මහා

1. බද්දහු 2. ලද - පොත් 3. වැඳවයි, වඳවයි 4. මාත්‍රාවකින්, මාත්‍රායෙකින් 5. වැඳවමො 6. සම්දිටු 7. වැඳවයි 8. එකක් 9. දන්ති යනු 10. අසමි 11. නො දත්මි 12. තිබු 13. පිරිහුන්

විජිත නම් වී. එ රජ ආඪ්‍ය ය; මහාධන යැ:[1] මහාභොග යැ. බොහො රන් රිදි ඇත්තෙ යැ. සතුටු සොම්නස් උපද්නට[2] නිසි රන් බදුන් රිදී බදුන් ඈ බොහො උපකරණ ඇත්තෙ යැ. බොහො ඇතුන්[3] ඇත්තෙ යැ; බොහො අසුන් ඇත්තෙ යැ; බොහො රථ ඇත්තෙ යැ; බොහො රට ඇත්තෙ යැ. ධනයෙන්[4] පිරුණු ධාන්‍යයනේ පිරුණු පිළින්[5] පිරුණු නොඑක් දහස්[6] කොටගෙ ඇත්තෙ යැ. එ රජ එක් දවසක් සතුරුවනින් පිරුණු කොටාර දහස් බලා "මෙ ධන හා රැස් කෙළෙ යැ?" යි භාණ්ඩාගරිකයන් පිළිවිත. "මහරජ, තොප පියන් මුත්තන් ඈ සත් වන කුලපරම්පරායෙහි වූවන් රැස් කළ ධන යැ"යි කීහැ. "ඔහු[7] කොයට ගියාහ?"යි කී යැ. "මියැ පරලොව ගියාහ"යි කීහැ. "තමන් උපැයු[8] ධන නො ගෙනැ ගියො ද?"යි කී යැ. " මහරජ, කුම්[9] කියවඃ ධන තබා පියා යත් මිසැ, ගෙනැ යන්නාහු නො වෙති"යි කීහු. එ කල්හි රජ නැවැතී සිරි යහන්ගබ ගොසින් හිඳැ, "මම් මිනිස්ලොවැ විපුල මහත් භොග ලදිම්[10] මුළු දඹදිව් දනැ වෙසෙමි. පරලොවිහි දු[11] මා සුව විඳුනා[12] සඳහා මහත් යාගයක් කළ මැනැවැ"යි සිතී.

'යාග' ශබ්ය දෙවපූජායෙහි දු සඞ්ගති[13] ක්‍රියායෙහි දු දනයෙහි දු වැටෙයි. මෙ තැනැ වූ කල 'යාග' ශබ්දයෙන් දන් කියත්.

"දන් දෙන්නන් එක් පණ්ඩිතපුරුෂයකු හා බැණැ-ගෙනැ දුන මැනැවැ"යි තමා ගෙ පෙරෙවි බමුණා ගෙන්වා - ගෙනැ "ආචාර්ය, මම මහායාගයක් කටටියෙමි, පරලොවැ ද සුව විඳුනා සඳහා යැ. මට අනුශාසනා කළ මැනැවැ"යි කීයැ.

එ කල්හි පෙරෙවි බමුණු, "මෙ රජ මහදන් දියටි වෙ.[14] ජනවියෙහි සොරහු බොහොහැ. ඔවුන් නොසන්හිඳුවා දන් දෙන කලැ ගෙනෙන කිරි දිහි සාල් ඈ දනසම්භාර වොලො

1. මහත්ධනය 2. උපදනට 3. ඇතුන් අසුන් ඇත්තෙ යැ 4. ධනධාන්‍යයෙන් පිරුණු 5. පිළියෙන් 6. දහස් ගණණ් 7. ඌ 8. ඉපවූ, ඉපදවූ උපැවු-මුඃ 9. කුමක් 10. ලදිම් 11. ලෙව්හි 12. විඳිනා 13. සඞ්ගතක්‍රියායෙහිද් 14. ව. වැ. වන - මුඃ

ගන්ති. ජනදය සොරුන් විසින් ආකුල වෙයි. එසෙ වන්නා වූ රජු ගෙ දන් බොහො කලක් නො පවත්ති. ඔහු සිතට සුව ද නො වෙ"යි සිතා, "මහරජ, තා ගෙ රටැ සොරහු බොහොහැ. ඔවුන් නො සන්හිඳුවා බදු කරවුවර ගන්නෙ දහම් නො වෙයි. සොරුන් මැරුව හොත් ඔවුන් කෙරෙහි දිටි තුබූ කෙනෙක් තා ගෙ රට වැස්සන් පෙළති. තා ගෙ මෙ සංවිධානයට පැමිණැ සොරහු සන්හිඳෙති.[1] එ බැවින් තා ගෙ රට ගොවිකම් කටටියනට බිජු බත් හුදලු කැති සිහිවැල් දෙනු මැනැවැ. වෙණෙඳහම් කටටියනට[2] බඩුමිල දෙනු මැනැවැ සැම්වැටියනට ඔවුනොවුන් තුබූ පරිද්දෙන් නිබඳ[10] දිවෙල් තනතුරු ගම් නියම්ගම් දෙනු මැනැවැ. ඒ මිනිස්හු තමන් තමන් කළ මනා ගොවිකම් වෙණෙඳාම් ඈ කම්හි යෙදුණාහු, රට නො පෙළති. එසෙ වන්නා හා තට ධන ධාන්‍යයො රැස්[3] වෙති. සොරුන් නැති වන්නා හා මිනිස්හු භය නැති වැ සතුටි වැ[4] දරුවන් ළමැඩියෙහි[5] නටවමින් දෙර සො පියාලා නිසැක වැ දවස් යවනු වෙති" රජ හට අනුශාසනා කෙළෙ.

එ කල්හි රජ, "ඉතා මැනැවැ"යි ගිවිසැ-ගෙනැ ගොවිකම් කටටියනට[2] බිජු බත් හිදනු කැති සිහිවැල් දින. වෙණෙඳාම් කටටියනට බඩුමිල දින. තමා සැම්වැටියනට ඔවුනොවුන් තුබූ පරිද්දෙන් නිබඳ දිවෙල් තනතුරු ගම් නියම්ගම් දින. එ මිනිස්හු තමන් තමන්ගෙ කම්හි යෙදුණහු, රජු ගෙ රට නො පෙළුහු.[6] රජ හට ධනධාන්‍යයො රැස්වූහ. මිනිස්හු සොරුන් නැති වන බැවින් භය නැති වැ සතුටි වැ දරුවන් ළමැඩියෙහි[7] නටවමින් දෙර නො පියාලා නිසැක වැ වෙසෙති.

එ කල්හි රජ හැම සෙ මැ[8] රට සමෘද්ධ බව දැනැ පෙරෙවි බමුණා කැඳවා-ගෙනැ "ආචාර්ය, තා ගෙ උපායෙන් රටැ සොරහු දු නැති වූහු. ධනධාන්‍යයෙන් කොටාර දහස්[9] පිරිණ.

---

1. සන්හිඳනි. සන්හිඳුති 2. කැටියනට 3. බොහොරැස් 4. සතුටු වෙති 5. ළයෙහි 6. පෙරළුහ 7. ළමෙහි 8. හැමදෙයින් මැ 9. දහස් ගණන් 10. නිමඳ - හැම දෙවසිකභත්තවෙතනං - අටුවා

රටවැස්සනට ද භය නැති වී යැ. මම මහායාග කටවීයෙමි, පරලොවැ සුව විඳුනා[1] සඳහා යැ. මට අනුශාසනා කරනු මැනැවැ"යි කී යැ.

එ කල්හි පෙරෙවි බමුණු, "මෙ රජ මහාදන දෙන්නට මහත් උත්සාහ ඇත්තෙ යැ. ඉදින් තමා ගෙ රට රජ ආදීනට නො කියා දෙන්නෙ වී නම්, ඔහු හැම දෙන නො සතුටු වෙති. ඔවුන් සතුටු වන නියාවක් කළ මැනැවැ"යි සිතා "මහරජ, තා මහ දන් දියටි බැවින් තා ගෙ රටැ රජනට දු තා සැනැහැති ඇමැත්තනට දු පිරිස් වැස්සනට දු බමුණුමහසල්කුලට දු[2] නියම්ගම් වැස්සනට දු දනවු වැස්සනට දු "මම් මහායාග කටවියෙමි, පරලොවැ ද මට සුව සඳහා යැ. එයට මට අනුදන්නෙ මැනැවැ"යි කියන්නට යෙදී යැ. මහරජ, "ඉතා මැනැවැ"යි තමා ගෙ විජිතයෙහි රජ ආදීනට කී යැ. ඔහු "මෙ රජ 'ඉසුරුමි'යි අභිභවා දන් නොදී අපට කියයි. කළ සෙ හෙටු යැ.[3] නො කී කලැ දන සම්භාර බලන්නට[4] දු නො යති" සතුටු ටැ "මහරජ, දෙයධර්ම නැති කලැද් මහලු කලැද් මෙ බඳ් දනක් දෙන්නට නො පිළිවන. තො මහත් ධන අත්තෙහි, ළදරුයෙහි, ඉතා මැනැවැ මහා යාග කරන්නෙ යැ"යි කීහු. " බමුණ, මෙ සතර අනුමති දයකයො යාගයට පිරිවර වෙති" වදාළො.

මහාවිජිත නම් රජ අට අඟෙකින් සමුපෙත යැ. කවර අට ඇඟිනැ[5] යත්:- අභිජාත යැ, අභිරූප යැ, මහත් ධන ඇත්තෙ යැ, මහත් සිවුරඟසෙනඟ ඇත්තෙ යැ, මහත් සැදැහැ ඇත්තෙ යැ, බහුශ්‍රැත යැ, කී කී බසැ අර්ථ දන්නි, පණ්ඩිත යැ, ව්‍යක්ත යැ, අතීත අනාගත වර්තමාන අර්ථයන් සිතන්නට සමර්ථ යි. කීසෙ යැ යත්:- මට මෙ[6] සම්පත් "අතීතයෙහි පින් කෙළෙන් ලද්දෙ යැ"යි සිතනුයෙ, අතීත අර්ථයන් සිතන්නට සමර්ථ නම් වෙයි. "දැන් කළ පින් කැමින් අනාගතයෙහි සම්පත් ලබන්නට තිසි වෙමි"යි සිතන්නෙ

1. විඳින, විඳිනා 2. කුලයට දු (ද්) 3. හෙතුවැ 4. ලබන්නට 5. අටඅඟය 6. මට මෙ සෙ, මා මෙ - මු.

අනාගත අර්ථයන් සිතන්නට සමර්ථ නම් වෙයි. "මෙ පින් කම්[1] නම් හැම මහාපුරුෂයන් විසින් ඇසුරුයෙ යැ,[2] මා ගෙ භොග දු ඇති, දනචෙතනා දු ඇති, එබැවින්[3] පින්කම්[4] කෙරෙමි" සිතනුයෙ වර්තමාන අර්ථයන් සිතන්නට සමර්ථ නම් වෙයි. මෙ අට ඇඟින්[5] සමුපෙත වැ දෙනුවහු ගෙ[6] දනට හැම දෙසෙන් මහාජයො එළඹෙති. "අජන්මවත් තෙමෙහෙ කෙතෙක් කල් දෙ ද! දූන් මැ විපිළිසර ඇති වැ සිඳැ පියතී[7]" මෙ ඈ නොඑක් සිතිවිලි සිතා කිසි කෙලෙක් මැ නො එළැඹියටි වෙති. මෙ අට ඇඟින් සමුපෙත වැ දෙන දනට එළැඹියටි වෙති. මහාවිජිත නම් රජ මෙ අට ඇඟින් සමුපෙත යැ. මෙ අට අඟ ද මෙ මැ යාගයට පරිවාර වෙ.

එ රජුගෙ පෙරෙවි බමුණු සතර අඟෙකින් සමුපෙත යැ. කවර සතර ඇඟි නැ යත්:- අභිජාත යැ, තුන් වෙදයෙහි පාරයට ගියෙ යැ, සිල්වතැ, නුවණැත්තෙ යැ, අභිජාතාදි ගුණෙන් යුත් පුඟුලන් ගෙ සංවිධානයෙන් දෙන දන බොහො කල් පවත්ති[8]. හැම දෙසින් මැ මහාජනයො එළඹෙත් මැ යැ, අගර්හිත වන බැවින් එළඹෙත් මැ යි. මෙසෙ එ රජු ගෙ පෙරෙවි බමුණු සතර අඟෙකින් සමුපෙත යි. මෙ සතර අඟ ද එ යාගයට පරිවාර වෙ.

එ කල්හි පෙරෙවි බමුණු රජු ගෙ යාගයට පෙරට වැ මැ සිතීඃ "දන් දෙන්නාහු තුන් තැනින් එක් තැනෙකැ චලිත වෙති. මෙරජු තුන් තැන්හි පළමු වැ[9] අචල කළ මැනැවැ"යි. රජ හට තුන් විධාන[10] දෙසී. කිසෙ යැ යත්:- "මහරජ, තා යාග කටටියහු විසින් කිනි කවර විපිළිසරයක් නො කළ මැනැවැ- 'මා ගෙ ධන[11] නස්සි' කියා යැ. යාග කරන්නහු විසින් කිසි කවර විපිළිසරයක් නොකළ මැනැවැ- 'මාගෙ ධන නස්මින් සිටියෙ යැ' කියා යැ. යාග කළහු විසින් කිසි කවර විපිළිසරයක් නොකළ මැනැවැ- 'මා ගෙ ධන නස්මින් සිටියෙ යැ' කියා යැ. යාග කළහු විසින් කිසි කවර විපිළිසරයක් නොකළ මැනැවැ- 'මාගෙ ධන නට'යි කියා යැ. පසු වැ නොතැවුණ මැනැවැ. පූර්ව චේතනා

1. පින්කම 2. සුරුයෙය 3. වන බැවින් 4. කම් 5. අඟෙකින් 6. දෙනුවන්ගෙ 7. පියයි-මුඃ 8. පවතිත්-මු 9. මා 10. විධානා 'නිස්සොවිධා' - පෙළ 11. ධාන්‍ය

අචල කොටැ පිහිට්විය යුත්තේ යැ. එසෙ වන්නා හා දනයෙහි ඵල මහත් වෙයි. මධ්‍යචෙතනාද් අපරචෙතනාද් එ සෙයින් මැ අචල කොටැ පිහිට්විය යුත්තෙ යැ. එසෙ වන්නා හා දනයෙහි ඵල මහත් වෙයි. එසෙ නො කරන්නා හට දනඵල විපුල නොවෙයි. උළාර වූ සම්පත් ලද් කලැද් රෞරුව මහා නරකයෙහි උපන් අපුත්‍රක සිටි හට සෙයින් සම්පත් වළඳ[1] රිසි නොඋපද්දි. පෙරෙවි බමුණු මෙසෙ මහා විජිත රජුගෙ යාගයට* පෙරට වැ මැ ආදිචෙතනා මධ්‍ය චෙතනා අපරචෙතනා පිරිසිඳු කළ[2] මනා පරිදි දක්වනුයෙ තුන් විධාන දෙශනා කෙළෙ.

එක්බිති "ඉදින් මෙ රජු දුශ්ශීලයන් දකැ 'මාගෙ දනය නස්සි - 'දුශ්ශීලයහ වළඳන්නාහ'යි, සිල්වතුන් කෙරෙහිද් විපිළිසර ඉපැයුයෙ[3]වී නම්, දනය මහාඵල නොවෙයි. විපිළිසර නම් දයකයනට පිළිගාවන් කෙරෙන් ද[4] උපද්දි. එසෙ බැවින් පළමු මැ එ විපිළිසර නො උපැද්ද දුන මැනැවැ"යි දස ආකාරයෙකින් පිළිගාවන් කෙරෙහි විපිළිසර නොකළ මනා පරිදි කියනුයෙ "මහරජ, තාගෙ[5] දන් ගන්නො පණිවා කරන්නාහු දූ නොකරන්නාහු දූ එති. එහි යම් කෙනෙක් පණිවා කරන්නාහු වූහු නම්, එ පාපයෙන් අනිෂ්ට[6] විපාක උනට මැ වෙයි. සෙස්සනට වන්නෙ නොවෙයි. එහි යම් කෙනෙක් පණිවා නො කෙරෙද්ද, ඔවුන් සඳහා දන් දෙන්නෙ යැයි සිත් පහදවන්නෙ[7] යැ. එසෙයින් මැ අයිනාදන් ගන්නාහුදූ නොගන්නාහු දූ කාමමිථ්‍යාචාරයෙහි පවත්නාහු දූ නොපවත්නාහු දූ මුසවා කියනුවො දූ නොකියනුවො දූ අනුන් ගෙ අයිණි[8] කියන්නාහු දූ නොකියන්නාහු ද අන්නට කර්කශ තෙපුල් බණන්නාහු නොබණන්නාහු දූ සම්ඵප්පලප[9] බණන්නාහු දූ නොබණන්නාහු දූ අනුන්ගෙ සම්පතැ ලොභ කරන්නාහු දූ නොකරන්නාහු ද අනුන් කෙරෙ සැටෙන්නාහු දූ

1. වළඳන 2. කළපරිදි 3. ඉපැදවුයෙ 4. මැ 5. තාගෙන් 6. අනිට්ඨ 7. පාදවන්නේය 8. අයණි 9. සම්ඵප්ඵල, සම්ඵප්පලාප * "බමුණ මෙසෙ = මහාවිජිත රජු ගෙ පෙරෙවි බමුණු රජු ගෙ යාගයට"-පොත්.

නොසැටෙන්නාහු දු මිසදිට්හ ගත්තාහු දු නොගත්තාහු දු තාගෙ දන් ගන්නට එළඹෙත්. එහි යම් කෙනෙක් අයිනාදන් ඈ ගන්නාහු වූ නම්, එ පාපයෙන් අනිෂ්ට විපාක උනට මැ වෙයි. සෙස්සනට වන්නෙ නොවෙයි. එහි යම් කෙනෙක් අයිනාදන් ඈ නොගන්නාහු වූ නම්, ඔවුන් සඳහා යැ මා දන් දෙන්නෙ යි, සිත් පහදවන්නෙ යැ"යි මෙ දස ආකාරයෙන් පිළිගාවන් කෙරෙහි විපිළිසර නොකළ මනා පරිදි යාගයට පෙරට වැ මැ කියා ගිවිස්වි යැ.

එක්බිති "මහරජ, තා මෙසෙ දන් දෙන කලැ 'අපට නොකියා රජ යාග කෙරේ'යි කියන්නට නිසි යමෙක් නැති" යනාදි විසින් සොළොස් ආකාරයෙකින් රජ හට සොම්නස් උපැද්දී.[1] එ යාගයෙහි ගෙරින් නො ද මැරුහ. එළුවන් නො ද මැරුහ. කුකුළන් නො ද මැරුහ. හූරන් මුවන් ලිහිණියන් ඈ නොඑක් සතුන් නො ද මැරුහ. යූපයට රුක් නො ද සුන්හ. ඉලුප් දු නො ද අළහ. දන් දූස් ආදි කම්කරුවො යාග කරන තැනැ මෙහෙවර කටට් වුව, කෙරෙති. නොකටට් වුව, නො කෙරෙති. යමක් කටට් වුහු නම්, කටට් දැ කෙරෙති. නොකටට්දැ නො කෙරෙති. දඬු මුගුරු ගෙනැ "මෙහෙ කෙරෙහි ද? නො කෙරෙහිද්‍ද?"යි කියන්නාහු නැති. "ඉදින් මෙහෙ කෙරෙහි නම්, කරා. නො කෙරෙහි නම්, තළම්හ, බඳම්හ[2]" යි යන්නො නැති. කඳුළු මුසු මුහුණු ඇති වැ වැලැපැ වැලැපැ මෙහෙ කරන්නාහු නැති.[3] මිහිරි තෙපුල් බැණැ මෙහෙ කැරැවූහ. එහි දස්නට 'දස්හ' යි නොකියති. දූස්නට 'දූස්හ' යි නොකියති. කම්කරුවනට 'කම්කරුවහ'යි නො කියති. පිය තෙපුල් බැණැ අඹුන්මිනිස් පිරිමින් කෙරෙහි බැල[4] ඇත්තනට බැල[4] නැත්නට නිසි නිසි මෙහෙ දක්වා දී 'මෙයිදු මෙයිදු කරව' යෙති. ඔහු තමන් තමන් සිත් වූ[5] පරිද්දෙන් මෙහෙ කළො. ගී තෙල් වෙඬරු දිහි මී සකුරු ආදීන් යාග කොටැ නිමැවූහු.

---

1. උපද්දි 2. බඳිම්හ 3. කරන්නෝ නැති. කරන්නෝ නම් නැති 4. බල 5. සිත්තුබු

කිසෙ යැ යත්:- රජු පිටිනුවරැ[1] සතර දෙර ද ඇතුළු නුවරැ මැද ද මෙ පස් තන්හි මහ දන්හල් කරවා එකෙකි දන්හලැ ලක්‍ෂ ලක්‍ෂ[2] බැවින්[3] දවසැ දවසැ පස් ලක්‍ෂයක් ධන විා හිරු නැගි තැනැ පටන් ගෙනැ සිය අතින්* රන් කෙණෙස්ස ගෙනැ එ එ කලට[4] නිසි, පිණි වූ ගීතෙල් වෙඬරු දිහි මී සකුරු මුසු කොටැ හඹු කඳු[5] බත් මාළු බොන දූ ආදීන් මහ ජනා සැතැපී[6] ගෙනැ යාටියනට එ සෙයින් මැ බඳුන් පුරා දෙව්[7]. සවස් වෙලෙහි පිළින් ගඳින් මලින් පුදයි. ගී තෙල් ආදී මහසැළ පුරා, යමෙක් යමක් වැළැඳියටි වී නම්, හෙ එ වළඳාව'යි[8] නොඑක්සියතන්හි තබවයි.

එකල්හි එරජු ගෙ රට රජහු දූ ඇමැත්තො ද පිරිස් වැස්සො ද බමුණුමහසල්කුලවැස්සො ද ගැහැවිමහසල්කුල වැස්සො ද නියම්ගම්වැස්සො ද දනවුවැස්සො ද, "මෙ රජ ගිතෙල් ආදී ජනපදවාසීන් කෙරෙන් ගෙන්වා නො ගෙනැ තමා ගැති දෑ වියදම් කොටැ මහදන් දෙයි. අපට කිසි දූයක් නො කියයි. අප නො බැණැ හිඳුනා තැන් නො යෙදෙයි. රජගෙහි ධන අපමණ[9]යැ. එතෙකුදු වුව ද[10] ධන ඇරැ දුන මැනැවැ"යි ගැමින් නියම් ගැමින් නුවරින් ධන නඟා-ගෙනැ වෙන වෙනම ගැල් පුරා රජු කරා ගෙනැ ඇරැ "මහරජ, මෙ ධන බලා ගන්නෙ මැනැවැ"යි කීහු. රජ "මාගෙ ධන බෙහෙවැ. ධැමින් සෙමෙන් ගත් කරවුවරින් රැස් කෙළෙ යැ. තෙලෙ තොපට මැ වෙව යි. කැමැත, මොබින් ගෙනැ යව"යි කියා නොගත.

මහාජනයො එක තැනෙකැ ගොස් සිටැ බැණැ-ගෙනැ "මෙ ධන නැවැතැ අප ගෙ ගෙට ගෙනැ යන තැන් සොබනෙ නො වෙයි. රජ මහායාග කෙරෙයි. ඇපි අනුයාග කරම්හ"යි යම්සෙ පැදුන් දෙසෙන් එන්නාහු "අපගෙ දන්හලැ හඹු බී රජු ගෙ දන්හලැ බත් වළඳා නුවර

1. පිටිනුවර 2. එකෙකි ලක්‍ෂ ලක්‍ෂ 3. බැගින් 4. කුලට 5. කැඳ, කනදූ, කද 6. සතැප්පි 7. දෙවයි 8. වළඳවයි 9. පමණය 10. වුවද් *"එ එ කලට නිසි බොජුන සිය අතින්......"පොත්

වදිද්ද, එබඳු තන්හි අනුයාග කරම්හ"යි රජ්දරු[1] ආදීහු පැදුන් දෙසෙහි දන්හල් කරවා දන් දුන්හ. එසෙසින් මැ දකුණු දෙසෙහි ඇමැති ආදීහු දන්හල් කරවා දන් දුන්හ. පැළදෙසෙහි බමුණු ආදීහු දන්හල් කරවා දන් දුන්හ. උතුරු දෙසෙහි ගොවි ආදීහු දන්හල් කරවා දන් දුන්හු. ඔවුන්ගෙ යාගයෙහි දු ගෙරින් නො ද මැරුහ. එළුවන්[2] කුකුළන් හූරන් මුවන් ලිහිණියන් ඈ නො එක් සතුන් නොද මැරුහ. රුක් නො ද සුන්හ. ඉලුප් ද නොද අළහ. දස් දූන් කම්කරුවන් නොද කළකිරුවූහ.[3] ගීතෙල් වෙඬරු දිහි මිහි සකුරු ආදීන් යාග කොටැ නිමැවූහු.

"මෙසෙ රට වැස්සන් අතින් ගත් සතර අනුමති හා රජුගෙ අට අඟ හා පෙරෙවි බමුණා ගෙ සතර අඟ හා තුන් විධාන හා මෙ යැ, බමුණ, තුන් යාග සම්පත් හා සොළොස් පරිවාර[4] යැ"යි වදළො. එකල්හි බමුණො ගිතෙල් ආදින් නිමාවට[5] ගිය යාගවිධි අසා "ලොකයෙහි යම් මියුරෙක් ඇද්ද, මහණ ගොයුම් එමැ කියයි, එසෙ බැවින් යාග පස්සමහ" යි සතුට් සිත් ඇත්තාහු මහත් කොටැ "යාග මෙසෙ වුව මැනැවැ. යාගසම්පත් නම් මෙයැ"යි ගුගුළො.

එකල්හි කූටදන්ත නම් බමුණු මත්තෙ කිව මනා අර්ථයක් සිතා නොබැණැ හුන්නෙ යැ. බමුණො ඔහු නො බැණැ හුන්සෙ දැකැ "හැයි, තො මහණ භවත් ගොයුම්හු ගෙ කථා නොඅනුමෙව්නෙහි[6] නො?" යි කීහු. "මම් එ නොඅනුමෙව් නෙම් නොවෙමි. යමෙක් මහණ භවත් ගොයුම්හු ගෙ කථා නොඅනුමෙව්නෙ නම්, උහු හිස් සත් කඩ වැ පැළෙයි. ඒකාන්තයෙන් මහණ භවත් ගොයුම්හු එකල්හි යාගස්වාමි මහාවිජිත රජහු හො වුව මැනැවැ. යාග කරුවූ පුරොහිතයා හො වුව මැනැවැ යි සිතා හුන්නෙමි" කී යැ. එ සඳැ කූටදන්ත බමුණු "තෙපි එ කාලයෙහි රජ වූව?[7] පුරොහිත වුව?[7] යි ඉඳුරා කියනු හරසර නොවෙ"යි යන සිතින් පර්යායයන් පුළුවුස්නෙ "මෙබඳු යාග කළාහු දු කැරැවූවාහු ද කුමක් වෙති හො?"යි

1. රජ්ජුර්, රජ්ජුරු, රජදරු 2. එළුවන් නො ද මැරූහ 3. කල කිරුවා 4. පිරිවර 5. නිමාවට 6. අනුමෙවුනි 7. වුව ද, වූද

කීයැ. "බමුණ, මෙබඳු යාග කළාහු ද කැරැවූවාහු ද සුගතියැ උපදිති. මම එකාලයෙහි මහාවිජිත රජුගෙ යාග කැරැවූ පෙරෙවි බමුණුමි"[1] වදළො.

එකල්හි කූටදන්ත බමුණු, "මෙ තුන් යාග සම්පතට හා සොළොස් පරිවාරයට වඩා මහත් ඵල ඇති අනෙක් යාගයෙන් හා ඇති හො?" යි කීයැ. එයට වඩා නිත්තෙන් සිල්වත්නට දෙන දන්හි ඵල මහත්සේ වදළහ. එයට වඩා සෙනසුන් දනැ ඵල මහත්සෙ වදළහ. එයට වඩා සරණගමන්හි[2] ඵල මහත්සෙ වදළහ. එයට වඩා පන්සිල් රැක්මෙහි[3] ඵල මහත්සෙ වදළහ. එක්බිති බුද්ධොත්පාදයෙහි පටන් ගෙනැ අර්හත් ඵළ පර්යන්ත කොටැ "**ඉධ තථාගතො ලොකො උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො** යනාදි විසින් ධම් දෙසා, අර්හත් ඵලයට වැඩි අනෙක් උතුම් පිණි යාගයෙක් ඇත්තෙ නො වෙයි වදාළො.

එකල්හි කූටදන්ත නම් බමුණු බුදුන් වදාළ ධම්දෙස්නෙහි පැහැද වැඳැ තුණුරුවන් සරණගොස්, "වහන්සෙ, මම් යාග සාලායෙහි සත් සියක් ගොනුන් සත් සියක් වස්සන් සත් සියක් වැස්සන් සත් සියක් එළුවන් සත් සියක් එළු පැටවුන් නොඑක් මුවන් ලිහිණියන් සත් සත් සිය බැවින්[4] ගෙනැ ටැඹැ බැඳැ සිටවූවන් විහිද්මි,[5] දිවි දෙමි, නිල් තණ කා සිහිල් පැන් බොත්වයි, ඔවුන්ගෙ සරීරදරථ නිවමින් මනා මෙළෙක් සිහිල් සුළඟ[6] හමාව"යි බැණැ එක් පුරුෂයෙක් හට යෙදීයැ. හෙ ගොස් හැම සතුන් මුදවා පියා අවුදු බමුණාට කී යැ. හෙ අසා සතුට වී යැ.

බුදුහු ධම් දෙසූහු. බමුණු සොවන් වැ බුදුන් සඟුන් පවරා වැඳැ පැදකුණු කොටැ ගෙට ගොස් අලුයෙහි සිනිඳු මියුරු පිණි බොජුන් යුතු කරවා "කල් දන්නෙ මැනැවැ"යි කියා යවී යැ. බුදුහු සුගත් මහපහුල් පෙරෙවැ පන්සියක් සඟුන්

---

1. බමුණෙමි 2. සරණාගමනයෙහි 3. රැකීමෙහි 4. බැගින් 5. විහිදුමි 6. සුවඳ සුළහ-මු.

පිරිවරා ගොස් පැන් වූ අස්නෙහි වැඩැ හුන්හැ, බමුණු සිය අතින් දන් දී වැඳැ එකත් පස් වැ හුන්නෙ යැ. බුදුහු එව් හට[1] ධම් දෙසා හුනස්නෙන් නැඟි වැඩියො.

මෙ සෙයින් බුදුහු තමන් 'පුරිසදම්මසාරථී' වන බැවින් කූටදන්ත බමුණා දු ආදි ශබ්දයෙන් ගත් වඞ්ගීසාදි අනෙ සිය දහස් බමුණනුදු දමා අමා මහනිවන් පැමිණිවූහු.

බ්‍රාහ්මණදමන නම් පස් වන පරිච්ඡේද[1] නිමි.

1. ඔහුහට, ඔහට 2. පරිච්ඡෙදය - මුː

6. රාජදමන නම් පරිච්ඡෙදය

අජාසත් මහරජහු දමු පරිදි කිසෙ යැ යත්:-

බුදුහු තමනට විරුද්ධ දෙව්දත් තෙරුන් ලදු ගත්, තමන් ගිහි කල්හි යහළු, බුදු කල්හි අරී සවු, බිම්සර මහරජහු මරා රජය ගත්, අජාසත් රජහු පුළුවුත් පැන විසජා ධම් දෙසා සරණසිලැ පිහිට්වුහු.

කිසෙ යැ යත්:-

මගධ රට රජගහා නම් නුවරෙක් වී. එ නුවර මන්ධාතු මහාගොවින්දදි රදුන් විසින් පිරිගා කරන ලද් බැවින් රජගහා නම් වි යැ. බුදුන් දවසුදු සක්විත්තන් දවසුදු නුවර වෙයි. සෙසු කලැ සිස් වැ යකුන් විසින් පිරිගා කරන ලදු වැ ඔව්නට වසන්[1] උයන් සෙයින්[2] සිටි. බුදුහු එ නුවර නිසා අඩතෙලෙස් යල් සියක් සඟුන් පිරිවරා ජීවකයන් ගෙ අඹවන උයන්හි වැඩ වෙසෙති.

එ වනය කිසෙ වූයෙ යැ යත්:-

එක් සමයෙක්හි ජීවකයො මහනෙල් මල් සුඹුවා[3] බුදුන් දොස් හැරැ, පජ්ජොත මහරජහු තමන් කළ පිළියමැ පැහැදැ දී එවු පිළිසඟළක් දී, අනුමොදනාවසානයෙහි සොවන් වැ, "එක් දවසකට දෙතුන් වටෙකැ[4] බුදුන් කරා ගිය මැනැවැ. වෙළුවන උයන් දුරැ. මාගෙ අඹවන උයන ආසන්න යැ. බුදුනට වෙහෙරක් කළ මැනැවැ"යි තමන් අඹවන උයන්හි වෙහෙර කොටැ අටළොස් හත් මහපවුරෙන් පිරිබෙව් කොටැ බුදු පාමොක් මහසඟනට වෙහෙර කොටැ දුන්හු[5]. මෙ සෙයින් බුදුහු ජීවකයන් ගෙ අඹවන උයන්හි වැඩ වෙසෙති.

එයට පෙරට වැ සැවැත් නුවරැ මහ කොසොල් රජහු දු රජගහා නුවර බිම්සර මහ රජ හට බිසො වැ අජාසත් කුමර හට ගබ් ගත. ඔහු කුසැ වසන කලැ බිසොවට[7] රජු දකුණු දසරුයෙන් ලේ බොන දෙළෙක් උපන. හො තමහට උපන් දෙළ කිසි කෙනකුනට නොකියා වැහැරැ ගියා. රජ පිළිවිසැ

1. වසත් 2. ලෙසින් 3. හුඹුලුවා 4. වරෙකැ 5. දන් දුන්හු 6. මහනිරිඳුහට 7. දෙළෙක් උපදනෙ-කිසි

බලා නොකියන්නෙන්, "තී මට විපරීත වනු කුමට යැ?"යි යත්නයෙන්[1] පිළිවිසැ-ගෙනැ "උවකමු[2] දෙළෙක තිට උපන්නෙ යැ"යි වෙදු[3] ගෙන්වා-ගෙනැ රන් සැතින් දසරුව පළවා රන් තැටියෙන් ලේ ගෙනැ දිය හා මුසු කොටැ පොවාලී යැ. දෙළ සන්හිඳිණ[4]. නෛමිත්තිකයෝ, "එ ගබ රදු[5] සතුරු දරුයෙකැ. ඔහු විසින් රජ නස්සි"යි කීහු. බිසව් එඅසා ගබහෙළා පියටි වැ උයන් ගොස් කුස මඩවයි. ගබ නො හෙයි. රජ ඇය එක්වන් උයන් යනසෙ දැකැ පරිජනයන් පිළිවිසැ අතුරු දැනැ, "තී කුසැ පුතකු බව් නො දැනෙයි. දුවක බව නො ද දැනෙයි. "අසුවල් රජ තම හට උපන් දරුවක් හට මෙසෙ කැරැවී යැ[6] යන මහත් අගුණරාසියෙක් දඹදිව් තෙලෙහි පැතිරැ යෙයි. වටා ලා එසෙ නො කරා"යි රකවල් දෙව් යැ. හො, "ඔහු උපන් කලැ මැරුව මැනැවැ"යි සිතුව දරුවා. උපන් කලැ රකවලැ සිටි මිනිස්සු දැකැ රජහු ගෙ කීමෙන් කුමරහු පා කළහ. කුමරහු මහත් වූ කලැ ඇරැ මව්බිසව් දැක්වූහු. හො ඔහු දැකැ පුත්‍රසනා කළා. එයින් ඔහු මරන්නට නොපොහොසත් වුව. රජද් අනුක්‍රමයෙන් ඔහුට යුවරජතන් දින්.

එකල්හි දෙව්දත් මහතෙරහු සිතූහුඃ "සැරැයුත්මහ තෙරහු දු මහමුගලන් මහතෙරහු දු මහසුබු මහතෙරහු ද වෙන වෙන පිරිස් ගෙනැ වාස කෙරෙති. මයිදු පිරිසක් කොටැ ගත මැනැවැ. ලාභ විනා පිරිස් කොටැ-ගත නොහැක්ක. එසෙ බැවින් ලාභ උපයුව මැනැවැ"යි විනයෙහි කී නිසායෙන් අජාසත් කුමරහු ඍද්ධි පෙළහරයෙන් පහදවා සවසැ දු රැයිම්මෙහ දු පන්සියක් රථ පිරිවරින් තමා කරා එළඹෙනසෙ විස්වස් කළසෙ දැනැ[7] ඔහුට මෙසෙ කීහඃ- "කුමාරය, පෙරැ මිනිස්හු බොහො කලට ආ[8] ඇත්තාහ. දැන් එසෙ නොවෙයි. තො පියා[9] මරා රජ ව, මම් බුදුන් මරා බුදු වෙම්"යි පියරජහු මරන්නට යෙදූහු.[10] එකල්හි රජකුමර, "අප වත්හිමියො

1. යත්නෙන් 2. සැවකමු, සවකමු, සවකමු යන, සව්කම්, සැළුව කමු, සුවකමු-මුඃ 3. වෙදුන් 4. සන්හින 5. රද 6. කැරවී ල 7. දැක 8. ආයු 9. තො තා පියා මරා, තො තොප පියා මරා 10. යෙදි 460-0

දෙව්දත් තෙරහු මහත් අනුභාව ඇත්තාහ. මොවුන්[1] නොදත්[2] දූයෙක් නම් නැති" කළවෙයැ සිරියක් බැඳැ-ගෙනැ දෙවෙන් දහවල්[3] වෙවුළමින් රජගෙට ගොස් වනි. එකල්හි ඇමැත්තො 'ඔහු තිරු කොටැ-ගෙනැ සබව දූනැ, "කුමාරයා ද මැරුව මැනැවැ. දෙව්දත්හු ද මැරුව මැනැවැ. හැම මහණහුද මැරුව මැනැවැ"යි බැණැ-ගෙනැ "සැළ කොටැ කළ මැනැවැ"යි රජ හට කීහු.

රජ, "කුමරුවා මරම්හ"යි සිතූ ඇමැත්තන් අතැ[4] මෙහෙවර ගෙනැ, "නො මරම්හ" යි සිතූ ඇමැත්තනට මහත් මෙහෙවර දී කුමර හට "කුමක් සඳහා 'මරමී' සිතුයෙහි?" යි පිළිවිත.[5] "රජය සඳහා"යි කීයෙන් "ඉතා මැනැවැ. තා කැමැති රජය බලා-ගනැ" යි රජය ඔව්හට දක්වා දිනි. හෙ "මාගෙ මනොරථ නිපනැ"යි දෙව්දත් තෙරුනට කී යැ.

එකල්හි දෙව්දත් තෙරහු "තො මීයන් ඇතුළු කොටැ බෙර සදන්[6] මිනිසක්හු වැන්නෙහි. කිහිප දවසෙකින් තා පියෙ තා ගෙ නිහරසර[7] සඳහන් කොටැ බලා රජය ගන්නී" කීහ. "ඔස, වහන්සෙ, කුමක් කෙරෙමි?" කී යැ. "රජු මරා-පිව මැනැවැ"යි කීහ. "මා පිය රජ හට සැතින් වධ නොකට හැක්කැ"යි කියැ. "තැවෙන්නට නිසි ගෙකෙකැ ලා අහර වළකා මරා-පියව"යි කීහු. හෙ පිය රජු තැවෙන්නට නිසි ගෙකෙකැ බහා-පියා, "අන්නිය මිසැ, අනෙකක්හු නො වැද්ද දෙන්නෙ යැ"යි යෙදී. එතැන පටන් ගෙනැ දෙවීහි රන් තැටියෙකැ බත් එවැ හිඟැ තබා-ගෙනැ වදිති.[8] රජ එ වළඳා යපෙයි. හෙ "මබපාණො[9] කිසෙ යපෙතී?" පිණිවිසැ එ පවත් අසා, "ඇය හිඟින් යම් දූයක් ගෙනැ නො වැද්ද දෙන්නෙ යැ"යි යෙදී.

එතැන් පටන් ගෙනැ දෙව්හි බත් මුහුළැ තබා-ගෙනැ වදිති. එයිදු අසා, "අන්නිය කෙහෙ බැඳැ නො වැද්ද දෙන්නෙ යැ"යි යෙදී. එතැන පටන් ගෙනැ රන්මරවඩියැ බත් වැ පියා-ලා පයින් ගෙනැ වදිති. රජ එ අසා,

1. ඔවුන් 2. නොදන්නා 3. දවල්, දවාල් 4. ඇත 5. පිළිවිස 6. බඳින 7. නියසර, නිහසර, 8. වදිති 9. මපියාණො, පමණෙ

"අන්නිය මරවඩි ලා නො වැද්ද දෙන්නෙ යැ"යි යෙදී. එතැන පටන් ගෙනැ දෙවිහි ගඳ දියෙන් නහා සරීරයෙහි සියු මියුරු ගල්වා පිළි පෙරෙවැ-ගෙනැ වදිති. රජපා ඔවුන් සිරිරු ලෙවැ යපෙත්. වැළි දු පිළිවිසැ එ පවත් අසා, "අන්නිය නො වැද්ද දෙන්නෙ යැ"යි වැළැකී. දෙවිහි දෙරොට්ගෙමුලැ[1] සිටැ, "හිමි, බිම්සර මහරජ, ඔහු ළදරු කලැ නො මරා පිව දූන්ව. තොප සතුරා තෙපි මැ පුටුව. මෙ තොප ගෙ නිමාම් දැක්ම යැ. මම් මෙ තන් පටන් ගෙනැ තොප දක්නා නො ලැබෙමි. මාගෙ වරදෙක් ඇත් නම්, මා කෙරෙහි ක්‍ෂමා කරන්නෙ යැ"යි වැලැපැ වැහැසැ නැවැත්හැ.[2] එතැන පටන් ගෙනැ රජ හට අහර නැති වි යැ.

සොවන් රජ මඟපලසුවෙන් සක්මන් කොටැ යපෙයි. "රජු ගෙ සරීරය දිලියෙ" යි අසා "කිසෙ යපෙතී?" පිළිවිසැ, සක්මනින් යපෙනසෙ සරීරය දිලියෙනසො අසා, "සක්මන් නොකට-දුන මැනැවැ"යි. "බපාණන්[3] පතුල්, කරයෙන් පළා ලුණු තෙල් ගල්වා කිහිරඟුරෙහි 'චිටිචිටි' යන අනුකරණ ඇති කොටැ* (පස්ව" යි නැවියන් යවී. රජ ඔවුන් දැකැ "මපිත් කිසිවක්හු විසින් එකැතින් දන්වන ලද්දෙ වනැ. මොහු මා මස්වලුමෙහෙ සඳහා ආහ!" යි සිති. ඔහු ගොස් රජු වැඳැ සිටියාහැ. "කුමක් සඳහා ආව?" යි පුළුවුස්නා ලද්දහු එ හස්න සැළ කළහ. "තොප රජු අණ කරව" යි රජ කී යැ. "දෙවයන් වහන්ස, වැඩැ හිඳුනෙ මැනැවැ"යි කියා රජු වැඳැ "දෙවයිනි, ඇපි රජු ගෙ අණ කරම්හ. අප කෙරෙහි නො දහව. මෙ තොප බඳු දැහැමි රජ කෙනෙකුනට නිසි දෙයෙක් නොවෙ" යි කියා වමතින් ගුල්එයෙහි ගෙනැ දකුණතින් කරය ගෙනැ පතුල් පළා ලුණු තෙල් ගල්වා කිහිරඟුරෙහි 'චිටි චිටි' යන අනුකරණ ඇති කොටැ) පක්හැ.

එ රජ පූර්ව ජන්මයෙහි දගබඟණෙක්හි වහන් ලා ගියෙ යැ. සඟුන් හිඳුනට අතුළ කළාලක් නොදෙවි පයින් ඇක්මිණ. මෙ එහි එල යි.

---

1. දෙරටුගෙමුල 2. නැවැත්ත-මු 3. මපණන්, මපියාණන්,* වරහන් තුළ ඇති වැකි අටුවායෙන් ගෙනැ යෙදිණ.

රජ හට මහත් වෙදනා උපන. "අහො බුද්ධො! අහො ධම්මො! අහො සඞ්ඝො!" යි තුණුරුවන් සඳහන් කරනුයෙ මැ දගබණෙක්හි[1] බහා-ලූ මලක් සෙයින් මෙළෙ[2] සව්මහරජ දෙව්ලොව්හි වෙසවුණු මහරජාණන් පිරිවරැ ජනවසභ නම් යක්‍ෂයක් වැ උපන. පළමු සවරෙක්හි එහි උපැදැ මහත් සම්පත් වැළැඳුයෙ යැ. සවරෙක් හි දඹදිවැ රජ වූයෙ යැ. දූන් සත් වන වරැ, රජ වැ සත් වන වර සපුරමින් ගොස් උපන්. එ දවස් මැ අජාසත්හු පුතෙක් උපන. පුතු උපන් බව් දු පියාණන් මළ බව් දු දන්වන්නට දෙපත එක වට මැ අලහ ඇමැත්තො පළමු " පුතු උපන් බව් කියම්හ" යි එපත රජු අතැ තුබුහු. රජ හට එ කෙණෙහි මැ පුතුසනා උපැදැ[3] සියල් සිරිරු පැතිරැ ඇටමුල් පැහැරැ සිටියෙ යැ. එකෙණෙහි පියරජහු ගෙ ගුණ සඳහන් කොටැ "මා උපන් කලැ බපාණ[4]නටද් සනා මෙසෙ මැ උපන්නෙ යැ. යව, බපාණන් විහිද්ව"යි යෙදී යැ. "කුමක් විහිද්වම්හ! මහරජ"යි අනෙක් පත අතැ තුබුහු. හෙ ට පවත් අසා වලප්මින් මෑණියන් කරා ගොස් "අන්න, බපාණනට මා කෙරෙහි සනා හා වී යැ හො?" යි පිළිවිත. ඔහු "බාල පුතැ, කුම් කියහි? තා ළදරු කලැ ඇඟිල්ලෙහි පොළෙක් නැංග.[5] ඒ කල්හි වලප්නහු සන්හිඳුවන්නට නොපොහොසත් වූවාහු, විනිසමඬලෙහි හුන් තා පියරජහු කරා ගෙනැ ගියහ. හෙ තා ඇඟිල්ල මුවයෙහි තිබි යැ. පොළ මුවයෙහි මැ සිල් වී යැ. හෙ තා කෙරෙහි සෙනෙහෙන් ලේ මුසු පුයා නො දමාපියා මැ ගැලැ-පී යැ. තපියා තා-කෙරෙහි සනා මෙ බන්දැ" යි කීහු. හෙ වැලැපැ වැහැසැ පියාණන් සිරිරු හළු කිස කැරැවී.

දෙව්දත් මහතෙරහු දු අජාසත් මහරජු කරා ගොස් බුදුන් මරන්නට දුනුවා යොධයන්[6] ඉල්ලා-ගෙනැ නඟා යවා එයිනුදු කැරුණු දැ[7] නැතිසෙ දැකැ, තුමුහු ගිජුකුළුපව්වට නැඟී ගල්පාතැ සක්මන් කරන බුදුන් මුදුනට සෙල් විහිදැ එයිනුදු[8] කරුණු දැ නො දැකැ නාලාගිරි ඇතු විහිදැ, යම්කිසි

1. දගප්අස්නෙහි 2. මළා 3. උපනැ 4. මපණනටදු 5. නැඟී
6. දුනුවායන්, යොධ දුනුවායන් 7. කරුණු 8. කරුණු සේ.

උපායෙකින් බුදුන් මරන්නට නොපොහොසත් වැ, ලාභසත්කාරයෙන් පිරිහී, බුදුන් පස්වරයක් ඉල්ලා එ නොලදින් සතුරු වැ, සඟුන් පන්සියක් දෙනා බිඳැ අරගෙනැ ගොස්. සැරයුත්[1] මහමුගලන් දෙ අගසව්වන් තමන්ගෙ පිරිසැ[2] සඟුන් ගෙනැ ගිය කල්හි කටින් හුණු ලෙ නඟා නව මසක් දවස් ලෙඩ වැ හෙවැ, තමන් කළ තාක් දූයට විපිළිසර[3] උපයා, "දැන් බුදුහු කොහි වෙසෙති හො?" යි පිළිවිසැ "දෙව්රම්හි වෙසෙති" යනු අසා, "හැඳෙකින් මා ගෙනැර බුදුන් දක්වව" යි කියා ගෙනැ යන ලද්දුහු[4], බුදුන් දක්නට නිසි පිනක් නොකළ බැවින් දෙව්රම් පොකුණු තෙර දෙකක් වැ පැළී ගිය පොළොවට වැද අවීචිමහා නරකයෙහි පිහිටියහ.

එකල්හි[5] රජගහා නුවර සැණකෙළියෙක් වී යැ. නුවර වැස්සො එ නුවර දෙව්නුවරක් සෙයින් සද සැණවෙස් ගෙනැ දෙවියන් සෙයින් සැණකෙළි කෙළිත්. අජාසත් රජ පනුරැසි පොහොදවස් රෑ සරා සඳුරසින් රිදීකෙළෙන් නික්මුණු කිරි[6] දහර සෙයින්, රිදීවිමනින් නික්මුණු මුතුවැළ සෙයින්, සමන් කුසුම්දම් සෙයින්, දිලියෙන රාත්‍රියැ නිරිඳුමහලෙහි[7] ඇමැති මඬුලු පිරිවරා සෙ සත් යට ගන රන්මුවා අස්නෙහි හුන්නෙහි. කුමට හුන්නෙ යැ යත්*- නිඳි වළකනු සඳහා හුන්නෙයි.

මෙ රජ[8] පියා මළ තැන් පටන් ගෙනැ නිදන්නට ඇස පියා-ලු විගසැ මැ, සියලු සරීරයෙහි සැත්දහස් ඔත්කල් සෙයින් හඬමින් මැ පුබුද්දි, "මහරජ, කිමැ?" යි පුළුවුත් කල්හි වළහයි. එයින් ඔහට නිඳි නො රිසියෙයි. මෙසෙ නිඳිවළකනු සඳහා හුන් රජ "මෙ රෑ සඳරසින් රමණීය යැ,[9] අභිරූප යැ, දර්ශනීය යැ, සිත් පහදවයි, කවර මහණ බමුණු කෙනකුන් කරා යම්හ![10] කා කරා ගිය කලැ අප සිත් පහද්දි!" යි උදන් ඇනී.

1. සැරියුත් 2. පිරිස 3. විපිළිසර 4. යන කලද්, යන ලද්දවු 5. එකලැ 6. කීරු, කිරුළු 7. මඟලෙහි, මඟුලෙහි 8. මෙසෙ 9. රමණීසේය 10. යම්හයි

එ අසා එක්තරා රජමහ ඇමැත්තෙක්, "මහරජ, **පූරණ කස්සපයා**[1] කරා එළඹෙන්නේ යැ. එකලැ සිත් පහද්දී"යි කී යැ. රජ එ අසා නො බිණී යැ. අනෙක්[2] ඇමැත්තෙක්, "**මක්ඛලිගොසාලයා** කරා එළඹෙන්නෙ යැ"යි කී යැ. අනෙකෙක්[2], "**අජිතකෙසකම්බලයා** කරා එළඹෙන්නෙ යැ" යි කී යැ. අනෙකෙක්,[2] "**පකුධකච්චායනයා** කරා එළඹෙන්නෙ යැ"යි කී යැ. අනෙකෙක්[2], "**සඤ්ජයබෙලට්ඨි**[3]**පුත්‍රයා** කරා එළඹෙන්නෙ යැ" යි කී යැ. අනෙකෙක්[2], **නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා** කරා එළඹෙන්නෙ යැ, එකලැ සිත් පහද්දී" කී යැ.

මෙසෙ ඇමැත්තන් තමන් තමන් ලද[4]ගත් නුවටැජරන් කී කල්හි, රන්වන් මියුරු රස ඇති අඹපකක් කැටි[5] පුරුෂයක්හු තමා අතැ තුබූ කදුරුපකක්[6] දැකැ දමා-පියන්-නක්හු[7] සෙයින් නෙ ගිවිසැ නො බැණැ හිඳැ, තම හට නොදුරු තන්හි[8] හුන් **ජීවකයනට**, "හැයි, සබඳ, නො බැණැ හුන්නෙහි නො?" යි කි යැ. රජ මෙ තෙක් පරිකථා කරනු **ජීවකයන්** සඳහා කෙළෙයි. කුමට යැ යත්:- තමා ඇරැ බුදුන් දක්වනු[9] සඳහා යි. තෙමෙ ගොස් දක්නට නොනිසි ද යත්: තමා මහාපරාධයෙන් ගොස් දක්නට නොනිසි වැ, "**ජීවකයා** පිටි පසැ හිඳැ බුදුන් දුට මැනැවැ"යි මෙතෙක් පරිකථා කෙළෙ.[10] රජු ගෙ අභිප්‍රාය **ජීවකයො** නො දනිද්ද යත්: දන්ති.[11] වැළි කුමට නො බැණැ හුන්නාහ[12] යත්: විබෙච් පසිඳුනා[13] සඳහා යි. කිසෙ යැ යත්: එ පිරිසැ නුවටැජරන් සදෙනා ලද ගත් ඇමැත්තො බොහො දෙන රැස් වූවාහු. ඔහු, "මා බුදුගුණ කියන්නට වන් කැලැ අතරතුරෙහි නැඟී[14] තමන් තමන් ලද ගත් නුවටුන් ගෙ ගුණ කියති. එසෙ වන්නා හා[15] මා කියන බුදුගුණ නිමාමට නො යෙයි. රජ වූ කල[16] පෙරැ මා මොවුන් ගෙ නුවටැජරන්[17] කරා එළඹැ නිස්සාර බව දත්තෙන් ඔවුන් ගෙ ගුණ කථායෙහි නොසතුටු වැ මා

---

1. පූරාණ කාශ්‍යපයා 2. අනික් 3. ලෙලට්ඨ, බෙලට්ඨා 4. ලගත් 5. කායැටි 6. කරුපකක් 7. පියන්නාසෙ 8. නුදුරු, නුදුරැස 9. දක්වන 10. කොළෝ 11. දනිති 12. හුන්නාහුද යත් 13. පසිඳිනා 14. නැඟිනැඟි 15. හැමැ, හාමැ 16. කලි 17. නිවටජරන් නිවටැදුරන්

පුළුවුස්සි. එකල්හි මම් බුදුන් ගෙ ගුණ කියා රජු බුදුන් කරා ගෙනැ යෙමි" රදුගෙ අභිප්‍රාය[1] දනුතුද් විබෙව් පසිඳුනා සඳහා නො බැණැ හුන්හ.

එකල්හි රජ ඇමැත්තන් ගෙ බස් අසා, "මම යමක්හු යමක්හු බස් නො ඇසියටියෙම් ද, හෙ මැ හෙ මැ බෙණෙයි. යමක්හු ගෙ බස් ඇසියටියෙම් ද, හෙ මැ නාරජවස වළඳ සිටි ගුරුළක්හු සෙයින් නො බෙණෙයි. මට මහත් පිරිහිණෙකැ" යි සිතී. සිතා බලා "ජීවක උපශාන්ත වූ බුදුන් ගෙ සවි[2] යැ. තෙමෙ ද උපශාන්ත යැ. එබැවින් වත් සපන් මහණක්හු සෙයින්[3] නො බැණැ හුන්නෙ යැ. මා නොබුණු[4] කලැ හෙ නො බෙණෙයි. ඇතක්හු මඬනා[5] කලැ ඇතක්හු මැ ගෙ පයින් මැඩිය මැනවැ"යි සිතා ජීවකයනට මෙ "ඇමැත්තන් තමන් තමන් ලද[6]ගත් මහණුන් ගෙ ගුණ කියන්නන් මුව නො පොහොයි. මොවුන් සෙ මැ තා දු ලද ගත් මහණහු නැද්ද? කිම දිළිඳුහි ද? ම-පියෙ තට ඉසුරු[7] නොදුන්නෙ ද? නොහොත් සැදූහැ නැත්තෙහි දූ?" යි පිළිවිත්.

එකල්හි ජීවකයො, "මා ලවා මෙ රජ බුදුන් ගෙ ගුණ කියැවියටි බන්ද.[8] දූන් මා නො බැණැ හිඳුනට කල් නො වෙයි. යම්සෙ මෙ ඇමැත්තො රදු වැඳැ හිඳැ මැ[9] තමන් තමන් ලද ගත් නුවටුන්ගෙ ගුණ කීහු ද, මා එසෙ බුදුන් ගුණ නොකිව මැනැවැ" යි හුනස්නෙන් නැඟී බුදුන් වසන දස බලා පසඟ පිහිට්වා වැඳැ නියරසින් දිලියෙන ඇඳිලි බැඳැ, "මහරජ, 'මා යම්තම්[10] මහණක්හු කරා එළබෙතී' නො සිතව. අප බුදුන් මවුකුස්හි පිළිසිඳැ ගන්නා කලැ දු මවු කුසින් නික්මෙන කලැ දු මහභිනික්මන් කරන කලැ දු බුද්වන කලැ දු ධම්සක් පවත්වන කලැ දු දසදහසක් සක්වළ කම්පිත වියැ. මෙ සෙයින් යමාමහ පෙළහර කළහ. මෙසෙ දෙව්ලොවින් බටහ. අප බුදුන් ගෙ ගුණ කියමි. එකඟ සිත් ඇති වැ අසා, මහරජ" යි*

---

1. අභිප්‍රා, අභිප්‍රාව 2. සව් 3. සෙ 4. බිණු 5. මඩුනා 6. ලැද 7. ඉසිර 8. කියැවියැටිබව දූනැ 9. මැද හිඳ 10. යම්තමන්* බුදුන් ගෙ ගුණ කියන්නාහු-හැම පොතෙක මෙතැන ඇත.

"අයං දෙව භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අම්හාකං අම්බවනෙ විහරති මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං අඩ්ඪ තෙළසෙහි භික්ඛුසතෙහි. තං ඛො පන භගවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දෙ අබ්භුග්ගතො 'ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණ සම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්ම සාරථී සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා'ති. තං දෙවො භගවන්තං පයිරුපාසතු. අප්පෙවෙනාම දෙවස්ස භගවන්තං පයිරුපාසතො චිත්තං පසීදෙය්‍ය"යි.

බුදුන්ගෙ ගුණ කියන්නාහු, "මහරජ, අප බුදුහු මා ගෙ අඹ වනයෙහි අඩතෙළෙස් යල් සියක් සඟුන් පිරිවරා වැඩැ වෙසෙති. තොප වැනි සියනුදු සුවහස්නුදු සිත් ගෙනැ බණ කියති. රිසි සෙ එළඹැ පැන පුළුවුස්නෙ යැ"යි කීහ.

රජ බුදුන් ගෙ ගුණ අසත් අසත් සියල් සිරිරු[1] පස්වනක් ප්‍රීතින් අතුරු නැති වැ පිරි ගියෙ. හෙ එ[2] විගසැ මා බුදුන් කරා යාටි වැ,[3] "මා මෙ වෙලෙ බුදුන් කරා යන්නා හට අනෙක් කිසි කෙනෙක් යානයන්[4] යොජන්නට නොනිස්සහ, ජීවකයා විනා යැ"යි සිතා, "සබඳ, ජීවකය, යා. තො මැ ඇතුන් සදව" යි[5] කී යැ. අනෙක[6] අශ්වයාන රථයාන ඇත ද, ඇතුන් මැ සද එළවන්නට කියනු කුමට යැ යත්ඃ උත්තමයන් කරා යන කලැ උත්තමයානයෙන්[7] ගිය මැනැවිනුදු, අශ්වයානරථයාන සශබ්දයෙන්[8] දුරැ මැ[9] එහි හඬ ඇසෙන්නෙනුදු, පස් පස් යන්නා හට ද[10] හස්තියානයෙහි හඬ නො ඇසෙන්නෙනුදු, "නිවි බුදුන් කරා නිවි යානයෙන්[11] ගිය මැනැවැ"යි සිතා ඇතුන් සද එළවන්නට යෙදී.

ජීවකයො "රජ මෙ වෙලෙ 'බුදුන් දක්නට යෙමි' යෙයි. රජ්ජුරුවන් සතුරො බොහොහැ. ඉදින් අතරමඟැ කිසි අන්තරායයෙක් වී නම්, අන්හු මා ගරහතිඃ 'ජීවක-රජ මා

1. සිරුරු, සිරුර, සිරිරු 2. එම 3. යාටිය, යාචිය 4. යානායෙක්, යානයක් 5. ඇත් සදවායි, සඳුවයි 6. අනෙක් 7. යානායෙන් 8. සච් ශබ්දයෙන්, ශබ්දයෙන් 9. දුර 10. පස් යන්නාහටද් 11. යානායෙන්

කීවා කෙරෙ'යි. අකාලයෙහි රජු ගෙනැ නික්මෙ' යි කියා යැ. බුදුනුදු ගරහතිඃ "මහණ ගොයුම් තමා කීවා කැරෙතී[1] කියා 'කල් නො නහමා මැ කථා කෙරෙ'යි කියා යැ. එබැවින් මා හා[2] බුදුනුද් නොගරහන නියායෙන් යම්සෙ රජ හට රකවල් සුසංවිහිත වෙ ද, එසෙ කෙරෙමි" සිතුහු.

එක්බිති "අඹුන්මිනිසුන් නිසා පුරුෂයනට භය නම් නැති. සුවයෙන් අඹුන්මිනිසුන් පිරිවරින් යෙති"යි පන්සියයක් ඇතින්නන් සදවා පන්සියක් මාගමුන් පිරිමිවෙස් ගන්වා "අසි තොමර ගත් අත් ඇති වැ[3] රජු පිරිවරව" යි[4] කියා වැළිදු සිතුහුඃ "මෙ රජ හට මෙ අත්බැවැ මඟඵලයට උපනිඃශ්‍රය නැති. බුදුහු උපනිඃශ්‍රය බලා ධම් දෙසති. එසෙ බැවින් මහජනා[5] රැස් කරවමි. එසෙ වන්නා හා බුදුහු කිසි කෙනකුන් ගෙ උපනිඃශ්‍රය හෙයින් ධම් දෙසති. එ දෙසුන් මහජනය හට උපකාරයට මැ වෙ" යි.[6] එබඳු දනට[7] කියා යවුහැ. නුවරැ බෙර පියෙවි කැරැවූහැඃ "අද රජ බුදුන් කරා යෙයි. හැමදෙනා තමන් තමන්ගෙ කරමිණි[8] තුබු පරිද්දෙන් අවුදු රජ හට අරක් ගන්නෙ යැ"යි යෙදුහු.

එකල්හි මහජනයො, "රජ බුදුන් දක්නට යෙ ල. එ ධම් දෙසුන් කිබඳ හො! සැණකෙළියෙක් කිම! එයට යම්හ"යි හැම දෙන ගඳමල් ගෙනැ රජු පෙරමඟ බලා මඟැ සිටියො. එ සැඳැ ජීවකයො "මහරජ, ඇතුන් සද එළවූයෙ යැ. කල් දන්නෙ මැනැවැ" යි කීහු. රජ පන්සියක් මාගමුන් පන්සියක් ඇතුන් නඟා තෙමෙහෙ මඟුල් ඇතු නැඟී මිණිදඬුවැට පහනින් එකලු කොටැ මහත් අනුභාවයෙන් නුවරින් නික්මිණි.

එකෙණෙහි පන්සියක් මාගම්හු පිරිමිවෙස් ගෙනැ හිස් වෙළා දසරුයෙහි කඩු තබා මිණිතොමර ගෙනැ නික්මුණාහැ. ඔවුන් එක්බිති සොළොස් දහසක් නළුවො රජු පිරිවැරුහ. ඔවුන් එක්බිති කුද්කුරු[9] කිරාතාදීහැ.

1. කරුති, කරති 2. මහඳු, මහඳ්, මහණඳ් 3. ඇතියාවැ 4. පිරිවරා යවයි 5. ජනන් 6. වැටෙයි 7. එබඳනට 8. කුරුමිනි, කැරැමිණි, කැරුම්නි, තුමිණි 'විභාවානුරූපෙන' - අටුවා 9. කුරුකුද්කිරාකාදීහ

ඔවුන් එක්බිති රජගෙ රක්නා රජු කෙරෙහි විස්වස් ඇති[1] පුරුෂයහැ. ඔවුන් එක්බිති විසිතුරු වෙශවිලාසධර වූ සැටදහසක් මහාමාත්‍රයහැ.[2] ඔවුන් එක්බිති නොඑක් පළඳනෙන් සැදී නන් නන් ඇවි ගත් විද්‍යාධරතරුණයන් බඳු අනූදහසක් පමණ රැ විදරුවහැ. ඔවුන් එක්බිති සියක් වටනා[3] පිළී හැඳැ පන්සියක් වටහා පිළී එකස් කොටැ බහා ලා නහා ගඳ විලෙවුන් ගත් රන් මල් ආදි නන් බරණින්[4] සැදුණු දසදහසක් මත්[5] බමුණො දකුණු අත් ඔසොවා ජයශබ්ද ගොහමින්[6] යෙති. ඔවුන් එක්බිති පසඟ තුරු ගත් පුරුෂයො පසඟතුරු වයමින් යෙති. ඔවුන් එක්බිති දුනුබැල යැ;[7] ඔවුන් එක්බිති ඔවුනොවුන් වෙර පැහැරැ යන ඇත්පන්ති යැ; ඔවුන් එක්බිති ගෙලෙන් ගල[8] පැහැරැ යන අස් පන්ති යැ; ඔවුන් එක්බිති එහි එහි පැහැරැ සිටි රථපන්ති යැ; ඔවුන් එක්බිති එහි එහි පැහැරැ සිටි රථපන්ති යැ; ඔවුන් එක්බිති දසරියෙන් දසරියෙහි පැහැරැ සිටි යොධයහැ. ඔවුන් එක්බිති තමන් තමනට නිසි ආභරණ සම්පතින්[9] වොරොජනා අටළොස් සෙනීහ යි යම්සෙ කෙළවර සිටැ වුහුටු සරයෙක් රදූ කරා නොපැමිණෙ ද, එ සෙයින් **ජීවකයො** රජු ගෙ පිරිස් සංවිධාන කොටැ, "ඉදින් රජ හට කිසි උපද්‍රවයෙක් වෙ නම්, හැම දෙන හට පෙරට වැ රජ හට දිවි දෙමි"යි තුමුහු රජු[10] වැළැත ගෙනැ යෙති. ලියවැට මිණිදඬුවැටපහන් 'මෙතෙක් සිය යැ, මෙතෙක් දහසැ' යන පමණ නැති.

මෙසෙ මහත් රාජානුභාවයෙන් එ රජ[11] දෙතිස් මහ දෙරක් හා සූසැට සුළු දෙරක් හා ඇති **රජගහා** නුවරැ පැදුන් දෙසෙහි දෙරින් නික්මැ නුවර පවුර හා **ගිජුකුළුපව්ව** හා දෙ අතුරෙහි **ජීවකයන්** ගෙ අඹ වනයට වෙත් වැ ගියෙ.[12] "එකල්හි බුදුන් කරා යන කලැ නිශ්ශබ්ද වැ ගිය මැනැවැ"යි රජගෙහි මැ සිටැ **ජීවකයන්** කීයෙන්[13] බෙර නො ගැසියැ දි මහත් කොටැ නොබිණියැ දි යන රජ හට භය උපන.

1. ඇමැති 2. මහාමාත්‍යයහ 3. "සතසහස්සග්ඝනිකානි" - අටුවා 4. නනබරණින් 5. දසදහසක් බමුණො 6. ගොහිමින් 7. බෙළෙ යැ-මු. 8. ගෙල 9. සම්පත්තීන් 10. රජුට 11. රජහු 12. ගිය කල්හි 13. කී සෙයින්

කුමට යැ යත්: "අඩතෙළෙස් යල් සියක්[1] සඟුන් වසන අඹ වනයෙ කිබිස්නා හඬෙකුදු පොවා නැති. 'ජීවක මා නුවරින් පිටතට නෙරැ-ගෙනැ පෙරටින්[2] බලකාය[3] දක්වා මා මරා තෙමෙ රජ වියටි යැ. මෙ පස් ඇතක් හට බල ඇත්තෙ යැ. මා වැළැත ගෙනැ යෙයි. මා කෙරෙහි ආයුධ ගත් එක පුරුෂයෙකුදු නැති. මට කැරුණෙ මහත් පිරිහිණෙකැ"යි සිතා බියපත් වැ "ජීවකය, මා නො නස. අභය දෙ"[4] යි කී යැ.

එකල්හි ජීවකයො "මෙ රජ මා ගෙ මාත්‍රා නො දන්නි. මම් ලිහිඬින්ලකුදු[5] දිවි නො ගළවමි. රජු නො අස්වැසීම් නම්, නස්සී" යි සිතා තර කොටැ අස්වස්න්නාහු "මහරජ, නොබව, නොබව.[6] තෙලෙ බලා ගනැ. මණ්ඩලමාලයෙහි පහන් දිලියෙන්නාහ" යි කීහ. එ කල්හි රජ දෙරොටුයෙන්[7] පිටතැ මැ සිටැ ඇත්පිටින් බට. බැසැ බිමැ සිට විගසැ මැ බුදුන් ගෙ තෙජස් රජු වෙර පහළ. එකල්හි රජ හට එකෙණෙහි සියල් සිරිරින් සෙවද වැහිණ.[8] සළු[9] පෙරළා[10] පියන පමණ වි යැ. තමා ගෙ අපරාධ සඳහන් කෙළෙන් මහත් භය උපන.

හෙ ඉඳුරා බුදුන් කරා යන්නට නොපොහොසත් වූයෙ ජීවකයන් අතැ ගෙනැ අරම් සැරිසරන්නක්හු සෙයින්[11] " ජීවකය, තා මෙ කැරුවු සෙ යහපතැ. මෙ කැරුවු සෙ යහපතැ"යි ගුණ කියමින් අනුක්‍රමයෙන් මණ්ඩල මාලයට සම්ප්‍රාප්ත වැ " බුදුහු, සබඳ, කොහි යැ?" යි පිළිවිත්. කුමට පුළුවුස්සි යත්: ඇතැම්හු 'නොහඳුනන්නෙන් පිළිවිතැ' යෙත්. අකාරණ යැ. මෙ ළදරු කලැ පියරජු හා ගොස් බුදුන් දුටුවිරි යැ. පැසුළු පාපමිත්‍රයන් ගෙ සැසැඟින්[12] පිය රජහු මරා බුදුන් මරන්නට දුනුවාවන් මෙහෙයා නාලාගිරිහි විහිදූ මහත් අපරාධයක් කොටැ සිටියෙන් බුදුන් කරා නොවන්නා මිසැ

1. අඩතෙළෙස් සියක් 2. පරරටින් 3. බලකායක් 4. නො නසව හියදූයි, නො නැස්සීදූයි, නො නස්හිදූයි 5. ලිහිඩිල්ල 6. නොබා නොබා 7. දෙරටුයෙන්, දෙරටුන් 8. සෙවදහස් 9. හන් සළු 10. හෙළා, පෙළා 11. මෙන් 12. සසඟින්

නොහඳුනන්නෙ නො වෙයි. බුදුහු වනාහි දෙතිස් වරලකුණෙන් හා අසූ අනුව්‍යඤ්ජනයේ සැදි සිරිරු ඇතියව්හ. සවනක් රසින් දිලියෙමින් සියලු අරම් බබුළුවා තරු පිරිවරන ලද පුන් සඳක් සෙයින් මහණගණා පිරිවරා මණ්ඩලමාල මධ්‍යයෙහි වැඩැ හුන්නාහ. බුදුන් කවුරු නොහඳුනති![1] මෙ රජ තමා ගෙ ඉසුරු ලීලායෙන් පිළිවිතැ. හඳුනතුදු නොහඳුනන වන් වැ පුළුවුස්නෙ රජුන්ගෙ සිරිති. ජීවකයො වනාහි රජු ගෙ බස් අසා "මෙ රජ පොළොවැ සිටැ 'පොළොව් කොහි යැ?" යන්නක්හු වැන්න. අහස් බලා 'හිර[2] සඳ කොහි යැ?" යන්නක්හු වැන්න. මෙරමුලැ සිටැ 'මෙරගල කොහි යැ?"යන්නක්හු වැන්න. බුදුන් පෙරට සිටැ 'බුදුහු කොහි යැ?" යි පුළුවුස්නෙ යැ. එසෙ බැවින් මොහු බුදුන් දක්වමි" ඇඳිලි බැඳැ, "මහරජ, පෙරටහු[3] අප සම්මා සම්බුදුහ. මැදූ ටැඹ නිසා පැදුන් දස බලා සඟපිරිස් පිරිවරා වැඩ හුන්නාහ"යි කීහු.

රජ බුදුන් කරා එළැබැ සඟනට ගහට නො කොටැ එක් තැනෙක්හි බුදුන් නො වැඳැ මැ සිටැ, නිවාත තැනෙක්හි පිපි රත් පියුම්වනයක් සෙයින්, නො බැණැ වැඩහුන් සඟුන් දිට.[4] එහි එක්කෙනෙකුදු අතක් සොල්වනුවො නො ද ඇති. පයක් සොල්වනුවො නො ද ඇති. සව්බරණින්[5] සැදි නළු පිරිස් පිරිවරා බුදුන් පෙරට සිට රජ හො රජ පිරිස් හො එක් කෙනෙකුදු නො බැලූහ. හැම සඟහු සවනක් පැහැයෙන් දිලියෙන බුදුන් බලා වැඩහුන්හු. රජ සඟුන් ගෙ උපසමයෙහි පැහැදැ, මඬ නැති පහන් විලක් සෙයින්, සන්හුන් ඉඳුරන් ඇති සඟුන් මෙ පුන පුනා බලා, "මෙ උපසමය ම-පුතු උදා කුමරු හට වෙව" යි සිතා උදන් ඇනී.

ඔහු පැවිජි වැ මෙ සඟුන් සෙයින් උපශාන්ත වනු සඳහා නො වෙයි, මෙ රජ සඟුන් දැකැ පැහැදැ පුතු සඳහන් කෙළෙ. දිලිබ්[7] දූයක් ලදින් හො අපූර්ව දූයක්[8] දැකැ හො පිය වූ නෑයන් මිතුරන් සඳහන් කරනු ලොකයා ගෙ සිරිති.

---

1. හඳුනෙති හැම 2. හිරි 3. පෙර, පොරමහු, පොරමොහු පෙරටොහු-මු 4. දුට 5. සවබරණින් 6. සඟම, සමගම 7. දිලුබ්, දිලිබු 8. අපූර්වයක්

එ සඳ බුදුහු රජු ගෙ සිත්හසර දැකැ, "මෙ රජ[1] මා හා සමඟ කථා කරන්නට නොපොහසත් වූයෙ, බික්සඟුන් බලා පුතු සඳහන් කෙළෙ. මා නොබණන කල්හි මෙ රජ කිසි දැයක් කියන්නට නොනිස්සැ. මුහු හා සමඟ කථා කළ මැනැවැ"යි " මහරජ, යම්සෙ උන් තැනැ වට දිය නතු තැනට යෙ ද, එ සෙයින් මැ සිත් තමා[2] පුතු කරා නතු වි යැ"යි වදාළො. එ සඳ රජු සතුටු වැ "බුදුගුණ අචින්ත්‍ය පරිදි මම් මැ[3] දන්මි. මා සෙ බුදුනට[4] අපරාධ කළ කෙනෙක් නම් නැති. මා මැ විසින් බුදුන් ගෙ අක්වටා[5] රජ මරන ලද. දෙව්දත්හු කියමන් ගෙනැ දුනුවාවන් මෙහෙයීමි. නාලාගිරිහි විහිද්විමි.[6] මා නිසා යැ, දෙව්දත් ගල්කුළු වුහුටුයෙ.[7] මෙසෙ අපරාධ ඇති මට බුදුහු පියතෙපුල්[8] කරන දැ යැ. අහො! යහහ![9] බුදුහු පස්වැදෑරුම් තාදිගුණයෙහි පිහිටියාහ. මෙබඳු ගුණමුහුදු සථරුන් තබා බැහැරැ[10] සථරුන් පිරියෙස්මහ!" යි[11] සොම්නස් වැ පුතු තම හට පිය පරිදි කියා, බුදුන් පසඟ පිහිටුවා වැඳ, "සඟුන් වඳුත් බුදුනට පිටි පෑ[12] වැන්ද මනා වෙ" යි සඟනට ඇඳිලි බැඳැ පැන පුළුවුස්නට අවසර ගත්.

එ සඳැ බුදුහු "රිසියුණුදැයක්[13] පුළුවුස, මහරජ" යි සර්වඥ පවරුණෙන් පැවරුහු. මෙසෙ බුදුන් සර්වඥපවරුණෙන් පැවරු කල්හි රජ පැන පුළුවුස්නෙ "වහන්සෙ, ඇත්අරු[14] අස්අරු රියසැරි ආදීහු තමන් තමන් දන්නා ශිල්පයෙහි ඵල මෙ මැ ජන්මයෙහි ලැබෙති. රජකුලෙන් මහත් සම්පත් ලදින් තුමුහු දූ සුවයෙන් වැටෙති. මවුපියනුදු අඹුදරුවනුදු මිත්‍රයනුදු ඇමත්තනුදු සුවයෙන් පස්වටති. මහණ බමුණනට, සුගතියැ උපැදෑ මහත් සම්පත් වළඳන්නට නිසි, දනුදු දෙති. වහන්සෙ, එසෙයින් මැ මෙ ජන්මයෙහි මහණුව මැ ඵල දක්විය හැක්කැ හො?" යි පිළිවීත. බුදුහු

1. රදු 2. තම්පුතු, තපුතු 3. මම්දැන් 4. බුදුගුණට 5. අග්වටා, අගුවටා 6. විහිදීම්මි විහිදුවීම් 7. වුහුටුයේ යැ, වුහුටුවූයේ යැ 8. ප්‍රිය තෙපුල් 9. යගහ, යහාහා යහහා 10. බැරැ 11. පරියස්සම්හයි 12. පිටිපා-මු. 13. රිසිවුණු දෙයක්, රිසියෙන දෙයක්, රිසියෙනු දෙයක් 14. අත්අරු

පැන නො විසජා මැ සිතුහු.ඃ "තීර්ථකයන් ගෙ ලද ගත් බොහො ඇමැත්තො මෙයට ආවාහ. හළ මනා පක්‍ෂය දු ගත මනා පක්‍ෂය දු දක්වා කියන කල්හි 'අප මහරජ මෙයට මහත් උත්සාහයෙන් මෙ ආ යැ. ඔහු ආ තැන් පටන්-ගෙනැ මහණ ගොයුම්හු මහණුන්ගෙ කොලාහල හා සටන් කියති' යි මුමුනනු වෙති. සකස් කොටැ බණ නො අසති. රජු කියන කලැ[1] දහනට නොතිස්සහ. රජු මැ අනු වැ පවතිති.[2] එබැවින් රජු මැ හර කළ මැනැවැ"යි. "මහරජ, මෙ පැන සෙසු මහණ බමුණන් පුළුවුත් විරියෙක් හා ඇද්ද? ඔවුනොවුන් කී දැ තා සඳහන් ඇත් හොත්, යා"[3] යි වදළහැ.

එකලැ රජ, "පණ්ඩිත ප්‍රතිරූපකයනට කියනු දුකැ. ඔහු පෙදෙහි පෙදෙහි අකුරෙහි අකුරෙහි[4] දෙස් දෙසති.[5] එකාන්ත පණ්ඩිතයො වූ කලැ කියනු අසා මනා කොටැ කිව, පසස්ති. නෙසෙ[6] කී දයක් ඇත, ඉදි කොටැ දෙසති.[5] බුදුන් හා සම ඒකාන්ත පණ්ඩිත කෙනෙක් ඇත්තාහු නොවෙති. එ බැවින් කිව මැනැවැ"යි සිතා "වහන්සෙ, මම එක් සමයෙක්හි පූරණ කස්සප නම් නුවටහු කරා ගොස් මෙ මැ නියායෙන් පැන පුළුවුත්මි. හෙ 'පව්කැමැ දු පින්කැමැ දු එල නැති' යනාදි විසින් තමාගෙ දර්ශන කී යැ. 'අම්බං වා පුට්ඨො ලබුජං ව්‍යාකරෙය්‍ය' යනු සෙයින් මා පුළුවුත්තා තබා අනෙකක් කී යැ.[7] මම ඔහු කී දය නො ගිවිසැ 'අසුවල් රජ තමා ගෙ විජිතයට ගිය මහණ බමුණනට මෙනම් දෙයක් කෙළෙ ල' යනු නො කියවුව මැනැවින්, නො බැණැ නැඟී ගියෙමි" කී යැ. මෙ නියායෙන් සනුවටැජරන් කරා එළඹැ පැන පුළුවුත්සෙ, ඔවුන් තමා පුළුවුතු දු තබා තමන් තමන් දර්ශන දක්වූසෙ, එහි තමා නොසතුටුසෙ කියා "වහන්සෙ, මම් වැලි පෙළා තෙල් නො ලබන්නක්හු සෙයින් තිථයන් ගෙ[8] දර්ශනයෙහි සාරයක් නොලදින් වහන්සෙ පැන පුළුවුස්නට ආමි. වහන්සෙ, මෙ මැ ජන්මයෙහි මහණුවමැ එල දක්විය හැක්ක හො?" යි කී යැ.

1. කලට 2. පවත්ති 3. කියායි 4. අකුරෙහි 5. දෙති-හමැ 'දෙසෙන්ති' - අටුවා 6. නොසෙ 7. කියයි 8. තිර්ථයන් ගෙ

එකලැ බුදුහු "කියග, මහරජ, තා මැ පුළුවුස්මි. තා ගෙ කීකරු දසෙක් 'පිනැ එල පෙළහර යැ, මෙ අජාසත් රජ දු මිනිසැ, මම ද මිනිස්මි, මෙ රජ පස්කම්ගුණෙන් පිනපිනා රජ කෙරෙයි, දෙව්රජක්හු වැන්නැ, මම ඔහුගෙ දස්මි, මා මුහු සෙ මැ පින් කළ මැනැවැ. ඉදින් දන් දෙම් නම්, රජු එක් දවසක් දුන් දන් සියක් භාග කළ කලැ එයින් එක් භාගයක් පමණ දිනක් මම් දිවිපමණින් දෙන්නට[1] නො තිස්සෙමි, ඔස, මා පැවිජි වැ සිල් රැක්ක මැනැවැ'යි පැවිජි වෙයි.[2] පැවිජි වැ සිල්වත් වැ අපිස්සතොස් වැ වෙසෙයි. ඔහු එසෙ වසන කලැ 'මා දසු මට මෙහෙයට එන්නෙ යැ' යි හා කියහි දූ?" වදළහ. "වහන්සෙ, එස නොකියම්හ. ඇපි මැ ඔහු වැඳැ පුදු දන් දෙම්හ" යි කි යැ. "කියග, මහරජ, ඉදින්[3] එසෙ වෙ නම්, මෙ මැ ජන්මයෙහි මහණුවමැ මෙ එල නොවෙ දූ" යි වදළහ. "වහන්සෙ, ඒකාන්තයෙන් මෙ මැ ජන්මයෙහි මහණුවමැ මෙ එල යැ" යි කී යැ. "මහරජ, මෙසෙ මා විසින් මෙ මැ ජන්මයෙහි මහණුවමැ පළමු වන එල පනවන ලදූ"යි වදළහ.

"වහන්සෙ, මෙ සෙයින් මැ මහණුවමැ මෙ ජන්මයෙහි මැ අනෙක් එලයක් හැ පැනවිය හැක්කැ හො?" යි කී යැ. " මහ රජ, එයිත් තා මැ පුළුවුස්මි. තට උපයා දෙන ගොවියෙක් තාගෙ විධි දූකැ 'මයිදු පින් කළ මැනැවැ'යි කුදු මහත් සැපත් පියා පැවිජි වැ සිල්වත් වැ ගුණවත් වැ වැටෙයි. ඔහු එසෙ වසන කලැ 'මා ගෙ ගොවිහි මට උපයා දෙන්නට එන්නෙ යැ' යි හා කියහි දූ?" යි වදළො. "වහන්සෙ, එසෙ නො කියම්හ.[5] ඇපි මැ ඔහු වැඳැ පුදු සතර පසයෙන් දන් දෙම්හ" යි කී යැ. "කියග, මහරජ, ඉදින් එසෙ වෙ නම්, මෙ මැ ජන්මයෙහි මහණුවමැ මෙ එල වෙ ද? නොවෙ දූ?" යි වදළො. "වහන්සෙ, ඒකාන්තයන් මැ මෙ මැ ජන්මයෙහි මහනුවමැ එල යැ" කී යැ. "මහරජ, මෙසෙ මා විසින් මෙ මැ ජන්මයෙහි මහණුවමැ දෙවන එල පනවන ලදූ?" යි වදළහ.

---

1. දෙන්ට 2. වියැ 3. ඉදින් එය, ඉදින් එ 4. විති 5. නොකියමි.

"වහන්සෙ, මෙ මැ ජන්මයෙහි මෙයට වැඩි මහණුවමැ අනෙක් අතිශය ඵලයක් හා පැනවිය හැක්කැ හො?" යි කී යැ. "ඔස, මහරජ, අසා[1] දනැ"යි - "**ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුඩො**" යනාදි ක්‍රමයෙන් බුද්ධොත්පාදයෙහි පටන්-ගෙනැ අර්හත් ඵලය පර්යාන්ත කොටැ අහස්ගඟ වතුරු සෙයින් ධම් දෙසා "මහරජ, මෙ මැ ජන්මයෙහි මහණුවමැ[2] මෙ ඵල යැ. මෙයට වඩා උතුම් අනෙක් අතිශය ඵලයෙක් නැති" වදාළො. මෙහි විස්තර දික්සඟියැ **සාමඤ්ඤඵල** සුතින් දන්නෙ යැ.

එකල්හි රජ තන්හි තන්හි සාධුකාර දී ආදි මධ්‍යාවසාන පහසා[3] සකස් කොටැ අසා "මම් මෙ පැනයන් බොහො දවස් බොහො මහණ බමුණන් පුළුවුස්නෙයිම්[4] තොහො කොටන්නක්හු සෙයින් කිසි සාරයක් නො ලදුමි. බුදුන් ගෙ ගුණ සපුව මහතැ. බුදුන් වහන්සෙ මට පහන් දහස් දල්වා[5] අලු කරන්නක්හු සෙයින් මෙ පැන විසජුහ. බොහො දවස් මම් බුදුන් ගෙ ගුණානුභාව නො දැනැ බැදිණිමී" සිතා බුදුගුණ සඳහන් කිරීමෙන් උපන් පස්වනක් ප්‍රීතීන් පිනන ලද සිරුරු ඇති වැ "දිවි පියම්නි දූ සරණ නො පියමී" තුණුරුවන් සරණ ගොස් ඉදින් "මා තියුණු කඩුයෙකින් හිස් සිඳිත් නම්, බුදුන් 'නොබුදුහු' යි නො ද කියමි. දහම් 'නොදහමැ'යි නො ද කියමි. සඟහු 'නොසඟහ' යි නො ද කියමි. මා සරණ ගිය බව් උපාසක බව් කැපකරු බව්[6] දන්නෙ මැනැවැ" යි දන්වා තමා පියා ධම්රජහු මැරු වරදට කමවා වැඳැ තුන් යලක් පැදකුණු කොටැ නියරසින් දිලියෙන ඇඳිලි මුදුනෙහි පිහිටුවා පැනෙන තාක් තැනැ බුදුනට අභිමුඛ වෙමින් ගොස් දසුන්[7] විජහන තැන සිටැ බිමැ පසඟ පිහිටුවා වැඳැ බුදුන් ගෙ ගුණ සඳහන් කෙරෙමින් නුවර ගියෙ.

ඔහු ගිය කලැ බුදුහු, "මහණෙනි, මෙ රජ පියා නො මැරුයෙ වී නම්, දැන් මෙහි මැ හිඳැ සොවන් වූයෙ යැ.

---

1. අස 2. මහණුවමයෙහි 3. පහාසා 4. පුළුවුස්සෙමි. 5. ලවා, දලවා 6. කැපහර 7. දසු

පාපමිත්‍ර සංසර්ගයෙන් එයට අන්තරාය වි යැ. එතෙකුදු වත් හොත් යම් හෙතුවෙකින් මෙ රජ **තථාගතයා** කරා එළබැ **තුණුරුවන්** සරණ ගියෙ ද, එ හෙතුවින් මාගෙ සස්නෙහි මහතින්, යම්සෙ කිසිවෙක් මිනිසකු මරා මල් මිටක් පමණ දඬ දී ගැළවෙ ද, එසෙයින් මැ මෙ රජ **ලොහොකුඹුනිරයැ** උපැදැ[1] තිස්වාදහසෙකින් පත්ලට බැසැ තිස්වාදහසෙකින් සැලමුවවිටට නැඟී ගැළැවී යෙ"යි වදළො.

මෙරජ පියා මැරූ තැන් පටන්-ගෙනැ රෑදවල් නිදි නො ලැබෙයි. බුදුන් දරා එළබැ මියුරු ඔජ ඇති ධම් දෙසුන් ඇසූ තැන් පටන්-ගෙනැ නිඳි ලද. **තුණුරුවනට** මහත් සත්කාර කෙළෙ. පුහුදුන් සැදැහැත්තන් කෙරෙහි මෙ රජු හා සමයො නැති. අනාගතයෙහි **විදිතවිසෙස**[2] නම් **පසෙබුදු** වැ පිරිනිවෙයි.

මෙසෙයින් බුදුහු තමන් '**පුරුෂදම්‍යසාරථී**' වන බැවින් **අජාසත්** රජහු පුළුවුත් පැන විසඳ[3] ධම් දෙසා සරණසීලැ පිහිට්ටා[4] ආදිශබ්දයෙන් **පායාසි, පොක්සී**[5] ඈ රජුන් දමා අමා මහනිවන් පැමිණිවුහු.

රාජදමන නම් සවන පරිච්ඡෙද නිමි.

---

1. උපද 2. විජිතවිසෙස 3. විසජා, විසද 4. පිහිටිහි, පිහිටුවා 5. පොත්සි

7. අඟුල්මල්දමන නම් පරිච්ඡෙදය

අඟුල්මල් සොරහු දමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්: කොසොල් රජහු ගෙ[1] හර්ග[2] නම් පුරොහිතයා පිණිස මන්තාණි නම් බැමිණි ගබ් ගෙනැ රෑ[3] පුතකු ප්‍රසව[4] කළා. ඔහු මවු කුසින් නික්මෙන කලැ සියලු නුවරැ ආයුධ[5] දිලිණ. රජුගෙ යහන්හි තුබූ මඟුල්කඩුව ද, සෙසු ඇවි දු[6] දිලිණ. බමුණු නික්මැ නකත්තුරු බලන්නෙ සොරනකතින් උපන් බව් දැනැ[7] රජු කරා ගොස් "දවස් ගිය සෙ සුව ද?" යි පිළිවිත. රජ "දවස් ගිය සෙ නොසුව යැ. රෑ මාගෙ මඟුල් ඇවි[8] දිලිණ. රජයට හො දිවියට[9] හො අන්තරායවෙයි යන සිතින් නිදි නොලත්මී" කී යැ. "මහරජ, නො බව.[10] මාගෙ ගෙහි කුමරෙක් උපන. උහුගෙ ආනුභාවයෙන් තොපගෙ මතු නොවෙයි, සියලු නුවරැ ආයුධ දිලිණැ"යි කී යැ. රජ එකල්හි " කිමෙක් වෙ?" යි පුළුවුත්තෙන්[11] "සොරෙක් වෙ" යි කි යැ "එක සොරෙක් වෙයි හො? බොහො සොරුන් ගෙනැ රට පහරනට නිසි සොරෙක් වෙයි හො?" යි කී යැ. "එක සොරෙක් වෙයි, මහරජ" යි කී යැ. එසෙ කියා තමා රජු සිත් ගන්නා සඳහා "උහු හැරැ-පියුව[12] මැනැවැ හො?" යි කී යැ. "එකා සොරකු බැවින් කුම්[13] කෙරෙයි! පිළිදගුව උහු[14] යැ" යි කී යැ. ඔහු නම් තබන්නාහු "සියලු නුවරැ දිළියෙන අයුධයො කිසි කෙනෙක් හට හිංසා නොකළහ" යි අහිංසක නම් තුබූහ.

ඔහු විය පත් කල්හි මවුපියො ශිල්ප උගන්නට තක්සලා නුවර නඟා-යවූහ. හෙ ධර්මාන්තෙවාසික වැ ශිල්ප උගන්නි. වත්සපනැ, කී කී දැයක් වහා සපයයි, මන වඩන නියායෙන් හැසිරෙයි, පෙම් වඩන[15] නියායෙන් බෙණෙයි. සෙසු දරුවො පිටත් වූහු.[16] ඔහු "අහිංසක මාණවකයා ආ තැන්

1. රජහු 2. භාර්ගව ගර්ග 3. රෑ 4. ප්‍රසූත 5. රජුන් ගෙ ආයුධ 'සකල නගරෙ ආවුධානි'-අටුවා 6. අවි ද 7. දැක 8. අවි, ඇවිදු, කඩු 9. රජහට හො දිවිහට, රජහට ගො වියට හො, රජහට ගොවිහට, රජගට දෙවියට 10. නුබව 11. පුළුවුස්නෙන් 12. හැරපිය, හැරපිව, හැරැපියව 13. කුමක් 14. ඔහු 15. වඩනා 16. වූහ

පටන් ගෙනැ අපි නො පෙනෙම්හ. උහු[1] කිසෙ බිඳුවම්හ!" බැණැ-ගන්නාහු "හැම දෙනා හට වඩා නුවණැති බැවින් 'නුවණ නැත්තෙ යැ' යි නොකිය[2] හැක්ක. වත්සපතින් 'නොවත් සපනැ'යි නොකිය හැක්ක. කුමක් කරම්හ! යි. ආචාර්යයා අඹුව හා සසඟ[3] අත්තෙ යැයි බිඳැ-පියම්හ! යි. බැණැ-ගෙනැ තුන් රැසක් වැ පළමු ඇතැම් කෙනෙක් ආචාර්යයා කරා එළඹැ වැඳැ සිටියාහ. "කිම් ද දරුයෙනි?"[4] කීයෙන් "මෙහි ඇසෙන දූයෙක් ඇති"යි කීහ. "කිමෙකැ හො?" යි කීයෙන් "අහිංසක මාණවකයා තොපට වරද්දයි[5] ගත්තාම්හ" යි[6] කීහ. ආචාර්ය උනට දූහැවැ[7] "යටත්නි, මපුතු මා කෙරෙහි[8] නොබිඳැ-පියටියාව" යි[9] නෙරැ-පීයැ.[10] 'අනෙක් වටැ අනෙක් රැසැ[11] ඇත්තො ආහ. අනෙක් වැට අනෙක් රැසැ ඇත්තො ආහ'යි තුන් රැසැ මැ ඇත්තො අවුදු එසෙ මැ කියා "අප නො හදහා නම් තෙපි මැ පිරික්සා බලව"යි කීහැ.

ආචාර්ය ඔවුන් තමා සනා ඇති වැ[12] බණනසෙ දැකැ "ඇය හා ඔහු සසඟ ඇති සෙ යැ"යි බිඳී "ඔහු මරමී" සිතී. "ඉදින් ඔහු මැරුයෙම් වීම්[13] නම්, 'දිසාපාමොක් ඇදුරු තමා කරා ශිල්ප උගන්නට ගිය දරුවන් දොස් දක්වා මරයි, කියා වටාලා[14] ශිල්ප උගන්නට එන්නො නොවෙති.[15] එසෙ වන්නා හා[16] මට ලාභ පිරිහෙයි. එසෙ බැවින් ශිල්ප සමහරයට[17] උපචාර යැයි කියා මිනිස් දහසක් මරන්නට කියමි. ඒකාන්තයෙන් එයින් එකෙක් ඔහු මරයි" සිතා "පුතැ, මිනිස් දහසක් මැරුව මැනැවැ. එසෙ වන්නා ශිල්පයට උපචාර කළා වෙ" යි[18] කී යැ. "ඇපි අන්නට හිංසා නොකරන කුලෙහි උපන්නම්හ.[19] එසෙ නොකට හැක්කැ" යි කි යැ. "ශිල්පයට උපචාර නොකරන්නා එල නොදෙයි, පුතැ," යි

1. ඔහු 2. නොදකිය 3. සමඟ 4. දූරියෙනි 5. වරද්දහයි, වැරැද්දහයි 6. ගත්තම්හයි 7. දූහැ 8. කෙරෙ 9. බිඳැපියටියවයි, බිඳවයි 10. නෙරපියා 11. රස 12. ඇතිවන් වැ, ඇති බැවින් 13. මැරුයෙ වී නම් 14. වටලා 15. නේති 16. එසෙ වන්නාහ 17. සංහාරයට සමහාරයට සම්භාරයට, සමහාදනයට, 'පරියොසානුපචාරො'-අටුවා 18. කළා නම් වෙයි 19. උපන් නෙම්හ.

කී යැ. හෙ පඤ්චායුධ ගෙනැ ආචාර්යයා වැඳැ අටවියට වැදූ අටවියට වදනා තන්හි දු අටවිමධ්‍යයෙහි දු අටවියෙන් නික් මෙන තන්හි දු සිටැ[1] මිනිසුන් මරයි. පිළී ඈ කිසි අයතියක් නොගන්නි. 'එකෙකැ, දෙකෙකැ' යි ගණන් මතු කෙරෙමින් යෙයි. මෙ නුවණ ඇත ද, පණිවා කරනුවත් සිත්[2] නොපිහිටන බැවින්, කල් යත් යත් ගණනුදු නොදත. එකෙකි ඇඟිලි කපා-ගෙනැ තබයි. තුබු තුබු තැනැ ඇඟිලි නස්සි. එ නස්නාසෙ දූකැ ඇඟිලි විද මාලා කොටැ ධැරි යැ. එයින් ගෙ අංගුලිමාල නම් වි යැ.

හෙ හැම අරණ්‍යයෙහි හසර නැති කොළෙ. දර පලා සඳහා වල් යන්නාහු නැති. රැගමට වැදූ පයින් පැහැරැ දොර ගළවා පියා එහි හොතුවන් මරා-පියා 'එකෙකැ දෙකෙකැ' යි ගැණැ-ගෙනැ යෙයි. එකල්හි ගම්වැස්සො ගම් පියා ගොස් නියම්ගම් වත්හ නියම්ගම්වැස්සො ගොස් නුවර වත්හු. තුන් යොජනක් තන්හි මිනිස්සු[3] ගෙ පියා දරුවන් අතැ ගෙනැ ගොස් සැවැත් නුවර වටා කඳවුරු බැඳැ රජාඞ්ගණ යෙහි රැස් වැ " මහරජ, තාගෙ රට අඞ්ගුලිමාල නම් සොරෙක් වී යැ" කියා කියා වලපිත්.

පිය බමුණු "මපිත්[4] වන්නෙ වෙයි" සිතා මවුබැමිණියට " අඟුල්මල් නම් සොරෙක් උපන. හෙ අනෙකෙක් නොවෙයි, තී පිත්[5] අහිංසක කුමාර යැ.[6] දූන් රජ ඔහු ගන්නට යෙයි. කුමක් කට යුත්තෙ යැ?" යි[7] කී යැ. "යා හිමි, මපුතු ගෙනැ එ"යි[8] කිව. "සොඳුර, මම් යන්නට නොනිස්සෙමි. සතර දෙනකු කෙරෙහි විස්වස් නැතිඃ සොර 'පෙරැ මා සබඳහ' යි විස්වස් නොකට[9] යුත්තෙ යැ. තමා පළමු අතොට[10] හුන් කොළ 'මා පෙරැ වළඳ ගත්තෙ යැ' යි විස්වස් නොකට යුත්තෙ යැ. රජ 'මා හා සබඳහ' යි විස්වස් නොකට යුත්තෙ යැ. ස්ත්‍රි 'මට වශ්‍ය[11] යැ' යි විස්වස් නොදකට යුත්තෙ[12] යැයි කී යැ. මවුන් වනාහි ළ මෙළෙක් වෙයි. එයින් හො "මම් මැ මපුතු ගෙනැ එමී" නික්මුණ.[13]

---

1. සිටි 2. සිත් ගෙන 3. මිනිස්සු 4. මපුත් 5. තී පුතු (-පුත්) 6. කුමරුයැ 7. කටයුත්තෙදූයි-මු 8. එවයි 9. නොදකට යුත්තේය-මු 10. අතුට 11. විස්වස්, විශ්‍ය, විසි-මු 12. යුත්ති-මු 13. නික්මිණ

එදවස් බුදුහු දෙව්රම්හි වෙසෙමින් අලුයම් සමාහි[1] ලො බලන්නාහු අඟුල්මල් සොරහු දැකැ "මා ගිය කලැ ඔහුට[2] සෙත් වෙයි. ගම් නැති තැනැ මහ වල්හි සිටියෙ සිවුපදගයක්[3] අසා මා කෙරෙහි පැවිජි වැ රාත් වෙයි. ඉදින් නොගියෙම් නම්, මව මරා සසරින් නොනැගිය හැකි වෙයි. ඔහට සඞ්ග්‍රහ කළ මැනැවැ"යි පෙරවරු සුගත් මහපහුල්[4] හැඳැ පෙරෙවැ නුවර වැදැ වළඳා වෙහෙර ගොස් ඔව්හට සඞ්ග්‍රහ කටටි වැ දෙවරමින් නික්මැ අධන්මඟ පිළිපන්හු. එකල්හි ගොන් රක්නාහු වස්සන් රක්නාහු සහන්නාහු ගමන් යන්නාහු බුදුන් එකලා වැ බුදුරැස් නොවිහිදූ වඩනුවන්[5] දැකැ නොහැඳිනැ "මහණ, එ මඟට නොයා. එ මඟැ අඟුල්මල් නම් සොරෙකැ,[6] දරුණැ, ලෙහෙ මුඩු[7] අත් ඇත්තෙ යැ, සතුන් කෙරෙහි කුළුණු නැත්තෙ යැ, ගම් නොගම් කෙළෙ, නියම් ගම් නොනියම්ගම් කෙළෙ, දනවු නොදනවු කෙළෙ, මිනිසුන් මර මරා ඇඟිලි විදූ මාලා කොටැ ධරයි. මහණ, තෙල මඟට පුරුෂයො දස දෙ දුවිසි තිස් සතලිස් පනස් දෙන දු සැක ඇති වැ සන්නඬ වැ වග වග වැ[3] යෙති. ඔහු දු අඟුල්මල් සොරහු අතැ නස්ති" කීහ. බුදුහු ඔවුන් තුන් යලක් කියතුදු නොබැණැ නැඟී වැඩියො.

සොරදු[9] එසමාහි[10] දුබ්භොජනයෙනුදු දුක්ඛසෙය්‍යායෙනුදු උකටලි වී. ඔහු මැරූ මිනිස්හු එකක්හු උනු දහසක් දෙන යැ. හෙ වනාහි "එකකු විසින් දහස සපිරෙ" යි යන සිත් ඇති වැ "යමක්හු පළමු දිටිම් ද, ඔහු මරා ගණන් සපුරමි.[11] ශිල්පයට උපචාර කොට දැළි කප්වා නහා පිළි පෙරළා[12] මවුපියන් දක්මි" යි අටවියට වදනා තැනට අවුදු මඟින් පහ වැ සිටියෙ, බුදුන් දැකැ විස්මිත වැ "මෙ මඟට පුරුෂයො දස දෙන දු විසි තිස් සතළිස් පනස් දෙන දු සැක ඇති වැ සන්නඬ වැ වග වග වැ එති. ඔහු දු මා අතැ නස්ති.

1. අලුයම්හි, අලුසමාහි 2. උහුට 3. සිවුපදයක් 4. මහපවුල් 5. වඩිනාහු, වඩනවුන් 6. සොරෙක් 7. ලෙහෙමුසු, ලෙමුඩු 8. වග වැ වග වැ 9. සොරහු, සොරුදු 10. එසමයෙහි දු 11. සපුරෙමි 12. පෙරවැලැ, හෙළා

එතෙකුදු හොත් මෙ මහණ එකලා වැ මා අභිභවමින් මෙන් එයි.[1] මෙ මහණහු මැරුව මැනැවැ"යි කඩු පලඟ ගෙනැ දුනු හියවුර[2] බැඳැ බුදුන් පස් පස් ලුහුබඳවමින් යෙයි. යම්සෙ අඟුලුමල් සොර බුදුන් පියෙවිගමනින් වඩනුවන්[3] බැලපමණින්[4] දිවෙනුයෙ හඹා නොගත හෙද,[5] එවැනි අධිෂ්ඨානයක් කොළො. කිසෙ යැ යත්: "මහපොළොව නැඟි නැඟි බස්නා රසළ සෙයින් උහු ඇරැ බහ බහා සිටිවයි.[6] හි-සනක් පමණ තැන් පියා යෙයි. ගිය කලැ බුදුහු පෙරට මහත් අඞගණයක් දක්වා තුමුහු මධ්‍ය වෙති. හෙ අන්ත්‍ය[7] වෙයි. "දූන් මොහු හඹා-ගන්මි'යි බැල පමණින් දිවෙයි. බුදුහු එ අඞගණයෙහි කෙළවරැ වෙති.[8] සොර මධ්‍යයෙහි වෙයි. හෙ "මෙ තැනැ දි ඔහු හඹා-ගන්මි[9]" යි වෙළෙවි වැ දිවෙයි. බුදුහු එහි පෙරට වළක් හො ගොඩක් හො දක්වති.[10] මෙ නියායෙන් ඔහු තුන් යොජනක් තැන් ගෙනැ වැඩියො.

සොර ක්ලාන්ත වි යැ. මියෙහි කෙළ සිඳී ගියෙ. ශරීරයෙන් සෙව ද බස්සි. එකලැ අඟුල්මල් සොර විස්මිත වැ "මම් පූර්වයෙහි දිවෙන[11] ඇතුන් ලුහුබැඳැ ගනිම් මැ යැ. අසුන් ලුහුබැඳැ ගනිම් මැයැ. රථ ලුහුබැඳැ ගනිම් මැ යැ. දිවෙන[11] මුවන් ලුහුබැඳැ ගනිම් මැ යැ. එතෙකුදු හොත් මම් මෙ මහණහු පියෙවිගමනින් යන්නහු[12] බැල පමණින් දිවෙනුයමේ හඹා නොගත හෙමි[13]යි සිටැ බුදුනට "සිට[14] මහණ," යි කී යැ. බුදුහු "මම සිටියෙමි. තොද සිට" යි වදාළො. එ සඳැ අඟුල්මල් සොර "මෙ සෑ[15] මහණහු සබව් කියති. මෙ මහණ යනුයෙ මැ "මම සිටියෙමි. තොද සිට' යි යෙයි. යම් කාරණයෙකින් මෙ මහණ යනුයෙ 'සිටියා' නම් වෙද, මම සිටියෙම් 'නොසිටියා' නම් වෙම් ද, එ කාරණය පිළිවිසැ බැලුව මැනැවැ" යි සිතා "මහණ,

1. අභිභවමින් එයි 2. හියවුරු, හියොහර, හියොහුරු, හියෙර 3. යන්නවුන්, වඩිනවුන්-මු 4. බලපමණින් 5. හඹා ගත නොහේද 6. සිටිවයි සිටුවයි 7. අන්තැ, අන්තයෙ, අන්ත 8. යෙති 9. ගන්වමි 10. දක්වමින් යෙති 11. දිවන, දුවන 12. යන්නාහු 13. යෙමි 14. සිට සිට 15. ස, හැම, සැහැ-මු

'තො යන්නෙහි, 'සිටියෙමි'යි යෙහි. මා සිටියා හට 'නොසිටියාහ' යෙයි. තො කිසෙ සිටියෙහි?[1] මම් කිසෙ නොසිටියෙමි? පිළිවිත්.

එ සඳ බුදුහු 'අඞ්ගුලිමාලය, හිංසා සඳහා සතුන් කෙරෙ පැවැත්විය යුතු යම් දඬෙක් ඇද්ද, ඒ හැම කල්හි පියා ක්‍ෂාන්ති මෛත්‍රියැ සිටි වන බැවින් මම් 'සිටියා' නම් වෙමි. මෙතෙක් දහස්[2] සතුන් මරණ තා ක්ෂාන්ති මෛත්‍රියැ නොසිටි වන බැවින් තො 'නොසිටියා' නම් වෙහි.[3] දැන් තො ඉරියවු විසින් සිටියෙහි ද, නිරයැ හො සිටිහි,[4] තිරිසන් යොනියැ හො ප්‍රෙත විෂයයෙහි හො අසුරකායයෙහි හො සිටිහි"යි[5] වදාළො.

එකල්හි අඟුල්මල් සොර[6] බුදුන් ගෙ දෙශනා අසා "මෙවෙනි සිංහනාදයෙක් අනෙකක් හට වන්නෙ නොවෙයි. මෙ මහාමායා දෙවිය යුතු සිඬත් මහණ රජහුගෙ ගර්ජනා යැ. මම් තියුණු නුවණ ඇති සම්මාසම්බුදුන් විසින් දක්නා ලද බන්දෙමි.[7] බුදුහු යැ මට සඞ්ග්‍රහ සඳහා මෙයට වැඩියහ"යි සිතා "දෙව්මිනිසුන් විසින් පුදන ලද බුදුරජ බොහො කලක් ගිය කලැ මට වැඩ සඳහා මෙ මහ වලට වැඩියැ. මෙතැන් පටන්-ගෙනැ පව් නො කෙරෙමි; තොපගෙ මියුරු කථා අසා යැ" යි තමාගෙ පඤ්චායුධ ප්‍රපාතයෙහි බහා-පියා බුදුන් වැඳැ පැවිජි අයදි යැ. බුදුහු ඔහට එහි භික්‍ෂුභාවයෙන්[8] පැවිජි දුන්හ.

බුදුන් මොවුන් පැවිජි කරන කලැ "කර සෙවුව මැනවැ පාසිවුරු සෙවුව මැනැවැ" යන කිස[9] නැති. මොහු පූර්වයෙහි සිල්වත්නට[10] අටපිරිකර දුන් බව් දැනැ "එ,[11] මහණැ"යි දකුණත දික් කළහ. එ විගස ගිහිවෙස් අතුරුධන් වීයැ. මහණ වෙස් පහළ වී යැ. ඍද්ධිමය පා සිවුරු ශරීරයෙහි ප්‍රතිමුක්ත වියැ. මෙ මැ ඔහට[12] පැවිජි වි යැ. හෙ මැ උප සපත්කම්[13] වි යැ. එහි භික්‍ෂුභාවයෙන් උපසපන්නානට[14] සඟුන් ගෙ උපසපන්කම් ඇත්තෙ නොවෙයි.

---

1. සිටිහි 2. දවස් 3. වෙයි 4. සිටියෙහි, සිටිහි 5. සිටිහි, සිටුහි 6. සොරහු 7. ලදුබනොමි, බන්දෙමි 8. එහි භික්ඛුභාවයෙන් 9. කිසිත් 10. සිල්වත්හට 11. එව 12. ඔහුහට 13. උපසම්පත්කම් 14. උන්නාහට, උපන්නානට

මෙසෙ බුදුහු අඟුල්මල් සොරහු දමා මහණ කොටැ පා සිවුරු ගන්වා[1]-ගෙනැ සැරිසරමින් සැවැත් නුවර ගොස් දෙව්රම් වෙහෙරැ වැඩ වෙසෙති. එදවස් ඔවුන් මවු එ වනයට ගොස් අට ඉස්බක් පමණ තැනින් අන්තරික වැ "පුතැ අහිංසකය, කොහි සිටියෙහි? කොයි හුන්නෙහි? කොයට ගියෙහි? පුතැ, මා හා නො බෙණෙහි[2] නො?" යි කියමින් වැදෑ ඇවිදෑ නො දැක ගෙට ගියා.

එකල්හි මහාජනයො කොසොල් රජු ගෙ ගෙවද්දෙර3 ඇ ස් වැ "මහරජ, තොපගෙ රට අඟුල්මල් නම් සොරෙකැ, දරුණැ. ලෙමඬු අත්[5] ඇත්තෙ යැ, සතුන් කෙරෙහි කුළුණු නැත්තෙ යැ, ගම් නොගම් කෙළෙ, නියම්ගම් නොනියම්ගම් කෙළෙ, දනවු නොදන වු කෙළෙ, මිනිසුන් මරා ඇඟිලි විදෑ මාලා කොටැ ධරයි. ඔහු වළකා"යි කිය ාමහ හඬින් හැඬුහු.

රජ නොඑක් වරැ "ඔහු ඇතැණියෙන් තිරැ[6] කොටැ ගන්නෙ යැ"යි ඇතුන් දී යවී යැ. "අසැණියෙන් තිරැ[6] කොටැ ගන්නෙ යැ"යි අසුන් දී යවී යැ. "රථණියෙන්[7] තිරැ[6] කොටැ ගන්නෙ යැ"යි රථ දී යවී යැ. ඔවුන් ගොස් එ[8] වටා-ගත් කල්හි[9] ඔහු නැඟී "මම අඟුල්මල්මි" ශබ්ද කරන්නා හා[10] ආවුධ පෙරළන්නට තිසි එකෙකදු නැති. හෙ හැමදෙනා කොටා මරයි. ඇත්හු වල්ඇත්[11] වෙති. අස්හු වල් අස් වෙති. රථ එහි මැ තිබී නස්සි. එකල්හි රජ මහජනාගෙ ගිගිරියෙන් "මා මැ ගිය මැනැවැ. ඉදින් සොර හට පරාජය වී නම්, ලුහුබැඳැ ගන්මි. ඉදින් මට පරාජය වී නම් සල්හු වැ පලායෙමි"[12] පන්සියයක් අසුන් සද-ගෙනැ සිවුරඟ සෙනඟ ගෙනැ සැවැත් නුවරින් නික්මැ සොරැ කෙරෙ බිරි සිතින්[13] නොයාටි[14] වූයෙ ද ගරහනු

1. ගෙන්වා 2. බැණෙහි, බෙණෙයි 3. ගෙවදුදෙර, ගෙවදුන දෙර, ගෙවදෙ, ගෙවදු, වත්දෙර-මු 5. ලෙමුසු ගත් 6. තිරැ 7. රථැණියෙන්-මු 8. එය 9. එවාගත්කල්යි 10. කරන්නාහ 11. ඇත්තු 12. සොරහට පරාජය වී නම් සල්හුවැ පලායෙමි, (පලාඑමි) 13. හයින් සිතන්නෙ, බිරින්සිතින් 14. නොයටි.

බියෙන් යනුයෙ "බුදුන් දක්‍ැ ගිය මැනැවැ"යි දෙව්රම් වෙහෙර ගියෙ. කුමක් සිතා ගියෙ යත්: "ගොස් බුදුන් වැඳැ එකත්පස් වැ හිඳිමි. 'කවර හෙයින් බැල[1] ගෙනැ නික්මුණුහි?'[2]යි බුදුන් වහන්සෙ මා පුළුවුස්නා දෑ යැ. එකලැ මම් කියමි. බුදුහු වනාහි මට හුදු පරලොවින් මැ සඞ්ග්‍රහ කරන්නාහු නොවෙති. මෙලෙව් හුදු සඞ්ග්‍රහ කෙරෙත් මැ යැ. ඉදින් මට ජය වෙ නම්. ගිවිසැ නොබැණැ වැඩහිඳිනා දෑ යැ. පරාජය වෙ නම්, "මහරජ, එක් සොරකු සඳහා තා ගිය මනා නොවෙ'යි වදරන දෑ යැ. එකලැ මහජනයො 'රජ සොරු නසන්නට යන්නෙ බුදුන් විසින් නවත්නා[3] ලද' යනු දන්ති. එසෙ වන්නා හා මා නොගරහති" යන සිතින් වෙරෙහ ගියෙ, ගොස් බුදුන් වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්නෙ යැ.

එකල්හි බුදුහු "කිම, මහරජ, තට බිම්සර මහරජ කුපිත වි යැ හො? විසාලා මහනුවර වැසි ලිච්ඡවි රජහු කුපිත වූහ. හො? සෙසු ප්‍රතිපක්ෂ රජ කෙනෙක් කුපිත වූහ.[4] හො?"යි වදළහැ. "වහන්සෙ, මට දූහැවි රජ කෙනෙක් ඇත්තාහු නොවෙති. මාගෙ රට අඟුල්මල් නම් සොරෙකැ, උහු ගන්නට යෙමි"කී යැ. එකලැ බුදුහු "ඉදින් මහරජ, තො අඟුල් මල්හු[5] කෙහෙ බහා සිවුරු හැඳැ පෙරෙවැ පැවිජි වැ පණිවා ඈ පව්කැමින් විරත වැ[6] එක් වෙලෙ වළඳා බඹ[7]සරවස් රැකැ සිල්වත් වැ කලණදහම්[8] පුරා වසන්නහු[9] දිටිහි නම්, උහුට කුමක් කෙරෙහි?" යි වදළහැ. "වහන්සෙ, ඇප්[10] උන් වඳම්හ.[11] දුටු කලැ හුනස්නෙන් නැඟෙම්හ. හිඳුනා අසුන් දෙම්හ. සතර පසයෙන් උපස්ථාන කෙරෙම්හ"යි[12] කී යැ. කියා තබා "බුදුහු ඔහුගෙ උපනිඃශ්‍රය බලා උහු ඇරැ පැවිජි කළාහු වූහු නම්, යහ යැ"යි[13] සිතා බුදුන් පිරික්සනු සඳහා "වහන්සෙ, එ දුසිල් පවිටිහට[14] මෙබඳු සීලසංයමයෙක් කොහි වෙද!"යි

1. බල, බලා 2. නික්මුණුහු-මු 3. නවතන-මු 4. කුපිත වූවා නොයි 5. අංගුලිමාලයා 6. විතරවැ, විතවැ 7. බිම්සර 8. කලණධම් 9. වසන්නාහු 10. අපි 11. වඳිම්හ 12. කරම්හයි 13. යහපතැයි 14. පවිටුහට

කී යැ. එසමාහි අඟුල්මල් මහතෙරහු බුදුනට නුදුරු තන්හි වැඩහුන්නාහ.[1] බුදුහු දකුණත නඟා "මහරජ, මෙ අඟුල්මලැ"යි වදළහැ.

එ සඳ කොසොල් රජ බිය පත් වැ වෙවුළා 'ගියෙ. තුබු මහජනයො බිය පත් වැ කඩු පලඟ දමා-පියා එ එ දසායෙහි[2] හි පලා නුවර වැද දොර පියා-ලා අගුළු ගෙනැ අටල්ලට නැඟී බලමින් සිටියාහු[3] "අඟුල්මල් සොර 'රජ මා කරා එ[4]' යනු දැනැ පළමු අවුදු දෙව්රම් හි හුන්නෙ යැ, රජු[5] ගත, ඇපි පලා ආවාමො[6] දිවි ලදුම්හ"යි කීහු. බුදුහු රජ හට භය උපන් බව් දැනැ "නොබව, මහරජ, නොබව, මහරජ, මෙ දැන් කිහිඟිබයකු දු දිවි නොගළවයි. මුහු කෙරෙන තට භය නැති" වදාළො.

බුදුන් මෙසෙ වදාරත් මැ රජ හට භය සන්හින. රජ අඟුල්මල් මහතෙරුන් කරා එළබැ "වහන්සෙ, අඟුල්මල් දැ යැ හො?"යි කී යැ. "එසෙ යැ මහරජ"යි කී යැ. රජ පැවිජියනට දරුණු කැමින් ලද නම් කියනු නො යෙදෙයි. මවුපියන් ගෙ ගොත් විසින් බැවැහර කරනු මැනැවැ"යි සිතා "වහන්සෙ, තො පියෙ කවර? මවු කවර?"යි පිළිවිත. "මහරජ, මා පියෙ භර්ග[8] නම් බ්‍රාහ්මණ යැ. මවු මන්තාණි නම් බ්‍රාහ්මණි යැ"යි කීහු. "වහන්සෙ, අප වත්හිමියො භර්ගයො[9] මන්ත්‍රාණි පුත්‍රයො සස්නෙහි අභිරත වෙත්ව යි, මම සතර පසයෙන් උපස්ථාන කෙරෙම්ව"යි කී යැ. කියමින් මැ බඩැ බඳ සළුව ඇරැ-ගෙනැ මහතෙරුන් පාමුලැ තිබී යැ. මහතෙරහු තමන් තෙළෙස් ජුහඟ[10] සමාදන් වැ පහුල් සිවුරු[11] පොරෝනෙන් "මහරජ, තුන් සිවුරු සැපිරැ[12] ඇතී" කීහ. රජ බුදුන් කරා එළබැ වැදැ එකත්පස් වැ හිඳැ "ආශ්චර්‍ය්‍යය යැ! වහන්සෙ, අද්භූත යැ! වහන්සෙ, යම්තාක් අදාන්ත සතුන් දමන දැ යැ. අශාන්ත සතුන් සන්හිඳුවන දැ යැ. නොපිරිනිවි සතුන් කෙලෙස් පිරිනිවනින් නිවන දැ යැ.

---

1. වැඩහුන්නහ (-හුන්නහු) 2. දසයෙහි 3. සිටියාහ 4. එයි. ඒල-මු, 5. රජ 6. ආවමො 7. පියො දවරහ 8. භාර්ගව 9. භාර්ගවොය 10. ධූතාංග දුහ(ව) ඟ 11. පවුල්සිවුරු 12. තුන්සිවුරු ඇති

වහන්සෙ, ඇපි දඬියෙනුදු සැතිනුදු සතුන් දමන්නට නො හැක්කම්හ. වහන්සෙ සතුන් නොදඬියෙන් මැ නොසැතින් මැ දමන දෑ යැ වහන්සෙ, අපි යම්හ, බොහො කාර්‍ය්‍යය[1] ඇත්තම්හ"යි කී. "කල් දනැ, මහරජ"යි වදාළහැ. රජ බුදුන් වැඳැ පැදකුණු කොටැ ගියෙ.

මහතෙරුන්[2] කුලගම් සිඟන්නට ගිය කලැ මිනිස්සු ඔවුන් දූකැ වෙවුළත් මැ යැ. පලත් මැයැ. දොරපියා-ලත් මැ යැ, ඇතැම්හු අඟුල්මල් නම[3] අසමින් මැ පලා වලට හො වදිති.[4] ගෙට වැදූ දොර පියා-ලා අගුළු හො ගන්ති. පලා නොයා හෙන්නාහු පිටි පෑ සිටුති.[5] මහතෙරහු එවක්[6] හඹු දු කෙණෙස්සක් බතු දු නො ලැබෙති. අහරින් ක්ලාන්ත වෙති. අහර නොලබන්නාහු "නුවර නම් සර්ව සාධාරණයැ"යි නුවරට වදිති[4]. යම් දොරෙකින් වන්හු ද, එහි මිනිස්සු "අඟුල්මල් අය" යි කළ[7] දහස් බිඳිමින් පලත්. එක් දවසක් අඟුල්මල් මහතෙරහු පෙරවරු පා සිවුරු ගෙනැ සැවැත් නුවර වැදූ, සපදන්සැරි වන බැවින්, ගෙපිළිවෙළින් කෙණෙසි අහර සිඟන්නාහු මූඪගර්භ වැ නො වැදිය[8] හෙන මාගමක දූකැ කරුණායෙන් කම්පිත වූහු ඔවුන් පෙරැ එකක්හු[9] උනු දහසක් මිනිසුන් මරන්නානට එක දවසකුදු කුළුණු නො උපන. මුඪගර්භ මාගම දටු පමණින් කුළුණු කිසෙ උපන යත්ඃ පැවිජි බලයෙන් උපන්.

එකල්හි අඟුල්මල් මහතෙරහු අහරකිස කොටැ බුදුන් කරා එළඹැ වැඳැ එකත්පස් වැ හිඳැ "වහන්සෙ, සැවැත් නුවරැ කෙණෙහි අහර සිඟනුයෙම් මූඪගර්භ මාගමක දිටිමි. ඇය විඳුනා[10] දුක් මට නුරුස්සී" කීහ. "එසෙ බැවින් තො ඇයදරා ගොස් 'මා උපන් තැන් පටන්-ගෙනැ දූනැ සතක්හු දිවි නො ගැළවී[11] නම් එ සයින් තිට දු ගබට දු සෙත් වෙව'යි සස්[12] කරා"යි වදාළො. "වහන්සෙ, හෙ මට

1. කාරිය 2. මහතෙරුන් වහන්සේ 3. අඟුල්මල් නම් නම 4. වදති 5. පිටි(වු)පා සිටිති 6. සරළුවක් 7. අයයි අසත්, කළහදස් ගණන් 8. වැදහෙන, වැද්දහෙන-මු 9. විදිනා 11. නො ගැළවීම නම් 12. සත්

මුසවා වෙයි. මා විසින් බොහො සත්හු දනැ මරන ලදහ"යි කීහු. "අඞ්ගුලිමාලය, හෙ තා ගිහිමිනිස් කලැ. ගිහිමිනිස්හු නම් සතුන් මරනු ආදි කෙරෙති. දන් තට ආර්ය නම් ජාතියෙක් ඇති එසෙ බැවින් තො 'මා උපන් තැන් පටන්-ගෙනැ යැ'යි කියන තැනැ කුකුස් ඇති විහි නම්, ආර්ය ජාතියැ උපන් තැන් පටන්-ගෙනැ යැ' කියා"යි නඟා යවුහු.

මහතෙරහු "මැනැවැ වහන්සෙ"යි එයට ගොස් "තමන් සස් කොටැ සෙත් කරන්නට ආ පරිදි කියා"යි යවුහු. මිනිස්හු වටා ජවනිකා බැඳැ මහතෙරනට ජවනිකායෙන් පිටතැ පුටුවක් තුබුහ.[1] මහ තෙරහු ඉහි වැඩහිඳැ "මා ආර්ය ජාතීන් උපන් තැන් පටන්-ගෙනැ දනැ සතක්හු දිවි නො ගැළවී නම් එ සයින් තිට දු ගබට දු සෙත් වෙව" යි සස් කළහ. පසක් තෙපුල් හා සමඟ ඩබරායෙන් ගුළු දියක්[2] සෙයින් දරු නික්මිණි. දිපිත්[3] මවුනට සෙත් වී.

මහතෙරුන් හිඳැ සස් කළ තන්හි පිළක් කළහ. මූඪ ගර්භ වූ තිරිසන් ගතියැ සත්හු දු ඇරැ එහි හොවති. එ විගස මැ සුවයෙන් බර මුසිත්. යමක්[4] දුර්බල ද, ගෙනැ එන්නට නොහැකි ද, ඇයට පිළ දෙවි දිය ඇරැ හිසැ ඔත් කලැ එකෙණෙහිම බර මූසී. සෙසු රොග ද සන්හිඳි.[5] මෙ කප සිටුනා පෙළහරයි.

කිම හො බුදුහු මහතෙරුන් ලවා වෙදකම් කරවූවා වෙති හො! යත්ඃ එසෙ නොවෙයි. කිසෙ යැ යත්ඃ මහතෙරුන් දකැ මිනිස්සු බා පලති. ඔහු කෙණෙසි අහර නොලදින් ක්ලාන්ත වැ මහණුවම් කරන්නට නොතිස්සහ.[6] මෙසෙ වන්නා හා "දන් අඟුල්මල් මහතෙරහු මෙත්සිත් පිළලදින් සස් කොටැ මිනිස්නට සෙත් කෙරෙති"යි මිනිස්හු මහතෙරුන් නොබා එළැඹියටි වෙති. එකල්හි අහරින් ක්ලාන්ත නොවැ[7] මහණුවම් කරන්නට තිසි වෙත්. එයින් බුදුහු ඔවුන් කෙරෙ අනුග්‍රහයෙන් සත්‍යක්‍රියා කැරැ වූහ. සස් කොටැ සෙත් කරනු වෙද්දම්[8] නොවෙ. මහතෙරුන්

1. තිබූහ 2. දියයක්, දියත්තක් 3. දිපතමවුනට, දිපුතුමවුනට-මු 4. යමක්හු 5. සන්හිඳිණැ සන්හින්දි-මු 6. නොරිස්සහ 7. ක්ලාස්ත නොවෙති 8. වෙත්දදූම්, වෙදදහම් වෙදහම්-මු

"මහණුවම් කෙරෙමි"යි කමටහන් ගෙනැ උන් කල්හි අට වියෙහි මිනිසුන් මැරූ තැන් මැ පහළ වෙයි. "වහන්සෙ, දුගීමි. බොහො දරුබිළිඳුන් ඇත්තෙමි. මට දිවි දෙව"යි මරණ බියෙන් වලප්නා පරිදි දු, අත් පා සපන[1] පරිදි දු, ආපාතයට එයි. ඔහු විපිළිසර[2] ඇති වැ හුන් තැනින් නැඟි යෙති. එයින් බුදුහු ඔව්නට එ ජාතිය අබ්බොහාරික කොටැ "එසෙ වන්නා හා මෙ විදර්ශනා වඩා රාත් බව ගන්නි"යි පැවිජි වූ තැන් මුල් කොටැ ආර්ය ජාතීන් සත්‍යක්‍රියා කැරැවූහු.

එකල්හි අඟුල්මල් මහතෙරහු නොපමා වැ මහණුවම් කොටැ රාත් වූහ. මහතෙරුන් කෙණෙසි අහර සිඟන්නට නුවර වන් කල්හි කපුටු බලු ආදීන් තෙරනා සඳහා වටා හීසනක්[3] පමණ තන්හි යම් කවර දිශාභාගයෙකින් දමා-ලූ දඬු පහණ හකුරු අවුත් මහතෙරුන් මැ වෙරැ හෙයි. ඔහු මහසම් සිඳී ඇට දක්වා බුන් ඉසින් ලෙ වගුරුවමින් බුන් පා ඇති වැ හිණැ. හිරුණු සිවුරු ඇති වැ බුදුන් කරා ගියාහැ. බුදුහු ඔවුන් දැකැ "බ්‍රාහ්මණය, අධිවාසනා කරා. බ්‍රාහ්මණය, අධිවාසනා කරා. යම් කමක්හු ගෙ විපාකයෙන්[4] සසරැ සිටියහොත් නොඑක් වා දහස් සුවහස් නිරයැ පස්හි[5] එ කම්හු ගෙ විපාක තො මෙ අත්බැවැ විඳිහි"6 වදාළො.

මෙහි සත් ජවන්සිත්හි කුසල් වැ හො අකුසල් වැ හො උපන් පළමු ජවන් සිත් මෙ මැ අත්බැවැ විපාක දෙයි. මෙ අත්බැවැ විපාක දෙන්නට නොපොහොසත් වී නම්, විපාක නොදෙන බවට පැමිණෙ.[7] සත් වන ජවන් සිතින් අනතුරැ අත්බැවැ විපාක දෙයි. අනතුරැ අත්බැවැ විපාක දෙන්නට නොපොහොසත් වී නම්, වටාලා විපාක නොදෙන බවට පැමිණෙ. එ දෙදෙනා අතුරෙහි පස් ජවන් සිත් අනාගතයෙහි යම් කලෙකැ අවකාශ ලද නම්, එ කලැ විපාක[8] දෙයි. සසරැ සිටුනා තාක්[7] කලැ විපාක නොදෙන

1. සිපන 2. විපිළිසර 3. හිසක්, හීයක් 4. විපාකයෙන් 5. පස්සි, පසයි 6. විනාහි, විහි 7. පමුණුවයි 8. විපාකඵල

බවට නොපැමිණෙ මෙ කර්මයන්ගෙ විභාග ධර්ම ප්‍රදීපිකා නම් මහාබොධිවංශ පරිකථායෙන් දන්නෙ යැ. හෙ බුද්ධ ධර්මයැ. මෙ බුද්ධ චරිතයැ.

මෙ මහතෙරනට වූ කල[2] අනතුරු අත්බැවැ දු අනාගතයෙහි යම් කලෙකැ දු විපාක දෙන කර්මයො රාත් මැඟින් කැඩුණහ. මෙ අත්බැවැ විපාක දෙන කර්ම[3] වූ කල රාත්බවට පතානට ද[4] වෙ. එයින් එ වී. එ කල්හි අඟුල්මල් මහතෙරහු රහොගත වැ වැඩහිඳ ඵලසමවත් සුව විඳැ එයින් නැඟී බුදුන් තම හට වහල් වුසෙ සිතා සොම්නස් වැ උදන් අනන්නාහු-

"දණ්ඩෙනෙකෙ දමයන්ති - අඞ්කුසෙහි කසාහි ච,
අදණ්ඩෙන අසත්‍ථෙන - අහං දන්තොම්හි තාදිනා"

යනාදි ගාථායෙන් උදන් ඇනුහු.

මෙසෙයින් බුදුහු තමන් 'පුරිසදම්මසාරථී' වන බැවින් අඟුල්මල් සොරහු දු[5] ආදි ශබ්දයෙන් ගත් සඞ්කිච්ච නම් හෙරණපාණන් අතැවැසි පන්සියක් සොරුනුදු අතිමුත්තක නම් හෙරණපාණන් අතැවැසි පන්සියක් සොරනුදු බාණු කොණ්ඩඤ්ඤ නම් මහතෙරුන් අතැවැසි පන්සියක් සොරු නුදු කෙළදරුවන් කෙළකන්සුණු[6] මහතෙරුන් අතැවැසි නවසියක් සොරුනුදු මෙ ඈ නොඑක් සිය නො එක් දහස් සොරුන් දමා අමා මහනිවන් පැමිණිවූහු.

අඟුල්මල්දමන නම් සත් වන පරිච්ඡේදය නිමි.

---

1. තෙක් 2. වුකල විපාක නොදෙන බව-ඇතැම් 3. කළකර්ම 4. ප්‍රාර්ථනාවට, ප්‍රාප්තයනට-මු 5. සොරහුද් දමා 6. කෙළරුවන් කල (කළ), කෙළරුවන්කසුබු

8. පරිබ්‍රාජකදමන නම් පරිච්ඡේදය

සභිය නම් පරිබ්‍රාජකයා දමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ එක් සමයෙක්හි බුදුහු රජගහා නුවර නිසා ගන නිල් වෙළු වෙනෙන් පිරිබෙව්[1] ලද වන බැවින් වෙළුවන නම් ලද අටළොස්හත් පවුරු හා දොරොටු[2] ඇති පරමරමණීය වූ උයන්හි වැඩ වෙසෙති. එකල්හි සභිය නම් පරිබ්‍රාජකයෙක් ගොස් බුදුන් පැන පිළිවිත්.

එ කිසෙ යැ යත්ඃ

පෙරැ කසුබුසම්මාසම්බුදුන් වහන්සෙ නොඑක් කප්කෙළ සුවහස් මතුයෙහි පැරුම් පුරා අවුදු තුසීපුරෙහි ඉපිද[3] දස දහස්ලොධාහි දෙව්බඹුන් ගෙ අයජමෙන් මිනිසුන් විසිවා දහසකට ආ ඇති කල්හි, තුසීපුරෙන් සැවැ බරණැස් නුවරැ බ්‍රහ්මදත්ත නම් බමුණා පිණිස ධනපති නම් බැමිණිය කුසැ පිළිසිඳ ගෙනැ දස මස් ඇවෑමෙන් ඉසිපතන් උයන්හි මවු කුසින් නික්මැ ගොත් විසින් කසුබු[4] නම් වැ හංසවත් නම් යශොවත් නම් ශ්‍රීනන්දන[5] නම් තුන් පහයැ අට සාලිස් දහසක් නළුවන් පිරිවරා දෙ වාදහසක් ගිහිගෙහි වාස[6] කොටැ අග මෙහෙසුන් සුනන්දා නම් බැමිණිය විජිතසෙන නම්[7] පුතකු ලද කල්හි, සතර නිමිත්ත දැකැ "මහභිනික්මන් කෙරෙමි" යි සිතු විගස පහය අහසට[8] නැඟි මහජනා නුවන් මන[9] වුලුඹු මින් ගොස් නුඟ මහබො ඇතුළු කොටැ බිමැ පිහිටි කල්හි, පහයින් නික්මැ පැවිජි වැ, නළුගණා පහයින් බැසැ[10] අඩ ගව්වක්[11] පමණ තැන් ගොස් සහපිරිවරින් කඳවුරු[12] බැඳැ හුන් කල්හි, තමන් අනු වැ පැවිජි වූ කෙළක් පමණ දෙනා[13] පිරිවරා සතියක් පධන්හි සැරැ සුනන්දා නම් බැමිණිය දුන් මීපිඩු වළඳා කිහිරිවනයෙහි[14] දිවාවිහාර කොටැ, සවස්හි සොම නම් යවපාලයක් හු දුන් අට මිටක් කුසතණ ගෙනැ නුගරුක් මුලට එළබැ තුන් යලක් පැදකුණු කොටැ පසළොස්

1. පිළිබෙම් 2. දොරටු 3. උපැද 4. කසුබ් 5. ශ්‍රීනන්දා ශ්‍රීනිදා 6. ගිහිගෙයි වැස 7. විජනසෙන 8. පහයට නැඟී 9. මනනුවන් 10. බා 11. දෙගවු, දෙගව්වක් 12. කඳයුරු 13. කෙළක්දෙනා 14. කිහිරුවනයෙහි

හත් තණ පළඟ මතුයෙහි පැදුන්ලොධා බලා වැඩහිඳැ මාර විජය කොටැ සම්මාසම්බුදු වැ උදන් අනා සත් සතිය ගළවා[1] මහබඹහු ගෙ අයජමෙන් අහසින් ගොස් ඉසිපතන්හි ධම්සක් පවත්වා කෙළදහස් දෙනා සසර මුහුදින් නඟා තිස්ස[2] නම් භාරඞාජ නම් දෙ අගසව්වන්[3] හා සර්වමිත්‍ර නම් අගඋවටා මහතෙරුන් හා අනුලා නම් උරුවෙලා නම් දෙ අගසැවුන් හා සමඟ අනෙදහස් සඟුන් පිරිවරා නොඑක්දහස් මිණිදඬුවැට පහන් මැද දිලියෙන පහන්රුකක් සෙයින් වොරජමින් සැරිසැරැ [4]දහම්වාරෙ වස්වා කෙලෙස්රජසළා සන්හිඳුවා සොළොස්වාදහසක් සිට කසීරට තෙවාපුර නම් නුවර අබියෙස්හි සෙතවාවන නම් උයන්හි අනුපාසෙස්නිවන්ධයින් පිරිනිවියාහ. ධාතු නොසුන් වැ කසුන් කඳක් සෙයින් සිටියෙ යැ.

සියලු දඹදිව් වැස්සො රැස් වැ ගන රන් උළුයෙන් යොදුන්[5] අස්[6] දගබ්[7] බඳහ.[8] මෙසෙ රුවන්දගබ පිහිටි කල්හි කුලදරුවො සත් දෙනෙක් බුදුසස්නෙහි මහණ වැ සර අනුරු[9] කමටහන් ගෙනැ පසන්[10] දනවු ගොස් වලැ මහණු වම් කරන්නාහු අතුරතුහෙි බණ අසන්නට නුව එති. ආවාහු සඟුන් ගෙ පිළිවෙත් නෙපෙළහර[11] සෙ දැකැ "සස්න අතුරුන් නොවන තුරු අපට පිහිටි කොටැ ගත මැනැවැ"යි රුවන්දගබ වැඳැ අරණායයට[12] වැදැ එක් පර්වතයක් දැකැ "දිවියෙහි ආශා ඇති කෙනකුන් නවත්නෙ. නැති කෙනකුන් නැඟෙන්නෙ යැ"යි හිණි බැඳැ හැම දෙන මැ පර්වතයට නැඟී හිණ හෙළා-පියා මහණුවම් කොළො.

ඔවුන් කෙරෙහි මහලු මහතෙරහු තමන් උපනිඃශ්‍රය ඇති වන බැවින් එ මැ ද රැ රාත් වැ ඍඬින් හිමව්වට ගොස් නුතන්දහතෙළෙහි මුව දෙවැ නාලිය දැහැටු වළඳා උතුරු කුරුදිව් ගොස් බත්කිස නිමවා පා පුරා අහර හා නුතත්

1. ගළපා 2. තිස් 3. සවුන්, සැව්වන්-මු 4. සැරිසරා 5. යොදුනක් 6. උස 7. දගබක් 8. බැන්දුහ, 9. සැරඅනුරු, සාර අනුරු 10. පසත් 11. පැළහර 12. අරණාපුරයට

පැන් හා නාලිය දැහැටු ගෙනැ ඔවුන් කරා අවුදු, "ඇවැත්නි, මෙ උතුරුකුරුදිවින් අළ බත. මෙ හිමවියෙන් අළ දිය දැහැටැ. මෙ දියෙන් මුව දෙවැ මෙ දැහැටු කා මෙ අහර වළඳා මහණුවම් කරව. මෙ සෙයින් මම් තොපට හැම කල්හි උපස්ථාන කෙරෙමි"යි කීහ. "වහන්සෙ, පළමු යම් කෙනෙක් රාත් වුහු ද, ඔවුන් අළ අහර වළඳා මහණුවම් කරම්හ යි මුලැ අප කළ ව්‍යවස්ථායෙක් ඇද්ද?" යි කීහ. "නැති ඇවැත්නි," කීහ. "ඉදින් ඇපි දු තොප සෙ මැ නිපන්නමො නම්, ඇපි මැ ඇරැ වළඳම්හ[1]"යි නො ගිවිස්සහ.

අනෙක් දවස් වැළත මහතෙරහු[2] අනාගාමි වැ එ සෙයින්ම මැ අහර හා දිය දැහැටු ගෙනැ අවුදු වළඳා මහණුවම් කරන්නට කීහු. "වහන්සෙ, මහලු මහතෙරුන්[3] අල අහර නො වළඳා අනුතෙරුන් අළ අහර වළඳම්හ යි මුලැ අප කළ ව්‍යවස්ථායෙක් ඇද්ද?" යි[4] කීහ. "නැති, ඇවැත්නි," කීහ. "ඉදින් ඇපි දු තොප සෙ මැ නිපන්නමො නම්, ඇපි මැ ඇරැ වළඳම්හ" යි නො ගිවිස්සහ. අනෙක් අනෙක් දවසුදු අවුදු එ සෙයින් ඔවුන් අයජනා[5]සෙ දැකැ, "වහන්සෙ, මොබ හා කරන කථාමාත්‍රයෙකුදු[6] අපට ප්‍රපඤ්ච යැ. මෙසෙ ද වඩනෙ කුමට දැ"යි කීහ. ඔහු යම් කවර පරියයෙකින් ඔවුන් නො ගිවිස්සියැ හී නැඟී වැඩියහ.

ඔවුන් කෙරෙ රාත් වූ මහතෙරහු පිරිනිවියාහ. අනාගාමි වූ මහතෙරහු සුදවස්[7] නම් බඹතලෙහි උපන්හ. තුබු පස් දෙන කිසි විශෙෂයක් නො ලදින් වියැළී සත් වන දවස් මියැ කමවජරි[8] දෙව්ලොව්හි උපැදැ[9] සදෙව්ලොවැ අනුලොම් පිළිලොම් විසින් දෙව්සැපත් වළඳා මෙ[10] බුදුරජයෙහි දෙව් ලොවින් සැවැ එකෙකි කුලගෙහි[11] උපන්හු. ඔවුන් කෙරෙහි එක් කෙනෙක් පොක්සි මහරජ වූහ. එක් කෙනෙක් කුමර

---

1. නම්.... අහර වළඳම්හයි 2. මහලු මහතෙරහු 3. මහතෙර 4. ඇත්තේ දැයි 5. අවජනා 6. කථායෙකුදු 7. සදසතු, සුසත, සුදස්ස 8. කාමාවචර, කම්වජරි 9. ඉපද 10. මෙබව 11. ඒ ඒ කුලෙහි-මු

කසුබු මහතෙර වූහ. එක් කෙනෙක් දරුචීර[1] මහතෙර වූහ. එක් කෙනෙක් දබ්මලුපුත්[2] මහතෙර වූහ. එක් කෙනෙක් සභියපරිබ්‍රාජක වූහ එහි සභිය, පරිබ්‍රාජිකාවක කුසැ පිළිසිඳ ගත්.

කිසෙ යැ යත්:

හො එක්තරා රජදුවකැ. ඇය සමයාන්තර උගන්වනු සඳහා එක් පරිබ්‍රාජකයක් හට දක්වා දුන්හු. ඔහු අතැවැසි පරිබ්‍රාජකයෙක් ඇය හා සසඟ[3] කෙළෙ. හො එයින් ගබ් ගත.[4] ඇය දූරි ඇතිසෙ[5] දැකැ පරිබ්‍රාජකයො නෙරු-පීහ. හො අනෙක් තැනෙකැ යන්නී, අතර මඟැ සභායෙකැ වැදුව.[6] එයින් ඔව්හට සභිය නම් කළා. සභිය, තමා විය පත් කල්හි පරිබ්‍රාජක පැවිජියෙහි පැවිජි වැ නොඑක් වාද[7] උගෙනැ 'මා හා වාද කරා'යි.[8] සියලු දඹදිව් තෙලෙහි ඇවිදුනෙ, තමා හා සුදුසු වාදියකු[9] නොදැකැ නුවරදෙර ආශ්‍රමපදයක් කරවාගෙනැ රජකුමරු ආදීන් හික්මවමින් එහි වෙසෙයි.

එකල්හි බුදුහු ධම්සක් පවත්වා අනුක්‍රමයෙන් රජගහා නුවර අවුදු වෙළුවන උයන්හි වැඩැ වෙසෙති. හෙ බුදුන් උපන් බව නොදන්නි. එකල්හි පෙරැ උහු හා ගල් නැඟී මහණුවම් කළ සුදවස් වැසි මහබඹ, සමවතින් නැඟී "මම් මෙ සුව කා ගෙ ආනුභාවයෙන් ලදිම් හො!" යි බලනුයෙ කසුබුසම්මාසම්බුදුන් වහන්සෙගෙ සස්නෙහි මහණුවම් කළ පිරිදි දූ එ සබඳුනුදු සඳහන් කොටැ, "එක් කෙනෙක් පිරිනිවියහ. තුබුවො දූන් කොහි යැ හො!" යි අවජනෙ. දෙව්ලොවින් සැවැ දඹදිවැ උපන් බව් දැනැ "ඔවුන් කෙරෙහි සභිය, බුදුන් උපන් බව නොදන්නි. ඔහු බුදුන් කරා යන පරිද්දක් කළ මැනැවැ"යි විසි පැනයක් සිතා ගෙනැ රැ අවුදු අහසැ සිටැ "සභිය, සභිය,"යි කැඳවී. හෙ නිදමින් හොත්තෙ, තුන් යලක් එ හඬ අසා නික්මැ දිලියෙන මහබඹහු දැකැ ඇඳිලි බැඳැ සිටියෙ යි. එ සඳැ එ බඹ, "සභිය, මම් තට විසි පැනයක් අළම්, එ උගනැ"යි

1. දරුචීවර 2. දම්පල්පුත්තිස්-හැම 3. සමඟ 4. ගබ ගත් 5. දූරියසෙ 6. වැදැව 7. වාදහස් 8. මහාවාද කරයි-මු 9. වාදයක්, වාදියක්

කියා විසි පැනය කී. පරිබ්‍රාජක මහබඹහු කෙරෙහි විසි පැනය පිළිවෙළින් එකවටින් මැ උගත[1]. එමැ මහබඹ කුමරකසුබු මහතෙරනට පසළොස් පැනය කීවා සෙයින් මැ විසි පැනය උහුට කියා, දරුවීර මහතෙරනට කීවා සෙයින් බුදුන් උපන් පරිදි නො කියා, "මෙහි අර්ථ සොයන පරිබ්‍රාජක, තෙමෙ මැ බුදුන් හැඳිනැ-ගන්නි. මෙයින් පිටත් මහණ බමුණන් සිස් බව් දන්නි" යන සිතින් "සභිය, යම් මහණෙක් හො බමුණෙක් හො තා මෙ පැන පුළුවුත් කලැ විසැජුයෙ[2] වී නම්, තො උහු කෙරෙ බ්‍රම්සර[3] වස්සරා"යි කියා බඹලො ගියෙ.

එකල්හි සභිය පරිබ්‍රාජක, දඹදිවැ ප්‍රසිද්ධ වූ බොහො, දෙනා විසින් සම්මත වූ පන්සිය පන්සිය ශිෂ්‍යපරිවාර ඇති පූරණකස්සප යැ, මක්ඛලිගොසාල යැ, අජිතකෙසකම්බල යැ, පකුධකච්චායන යැ, සඤ්ජයබෙලට්ඨිපුත්‍ර යැ, නිගණ්ඨලාතපුත්‍ර යැ යන "සව්නෙ ගෙවා දත්මහ, බුදුම්හ"යි පිළින කරන නුවටැජරන් සදෙනා කරා ගොස් පැන පුළුවුස්සී. එහු එ පැන නො විසැජියැ හී ක්‍රොධ කොටැ දැහැවැ උහු මැ පුළුවුස්ති. හෙ ඔවුන් සිස්සෙ දැකැ යම් තැනෙකැ සාරයක් නො දැකැ "ගිහිමිනිස් වැ පස් කම්ගුණ අනුභව කළ මැනැවැ"යි සිතී. එක්බිති "මහණ ගොයුම් සාධුජනයන් විසින් සම්මත යැ. ඔහු කරා ගොස්[4] පැන පුළුවුස්මී" සිතී.

එක්බිති "මෙවැනි මහලු සම්දරු වැ සිටි නුවටැජරන් නො විසැජු පැන ළඳරු මහණ ගොයුම් මැ කුමක් විසජා!" යි සිතී. එක්බිති විතක්විසී නොවැ වැළිඳු පිරික්සනුයෙ "මහණුන් දරුවහ යි[5] අවඥා නොකළ මැනැවැ. ඔහු දු මහත් සෘද්ධි ඇති වෙති. මහත් අනුභාව ඇති වෙති.[6] මහණ ගොයුම්හු කරා ගොස් මෙ[7] පැන පුළුවුත මැනැවැ"යි අනුක්‍රමයෙන් සැරි සරමින් රජගහා නුවර ගොස් වෙළුවන වෙහෙරැ බුදුන් කරා එළඹැ සාමීචි කොටැ එකත්පස් වැ හිඳැ බුදුන් ගෙ රූප සම්පත්තීන් හා උපශමසම්පත්තීන් හැඟෙන සර්වඥභාවයෙ බුහුමන් කොටැ සන්හුන් සිත්

1. ඉගෙන 2. විසඳුයෙ 3. බ්‍රහ්මසර, බ්‍රම්හම්සර 4. ගොසින් 5. දරුවන්හයි 6. ඇති 7. මෙසෙ

ඇති වැ පැන පුළුවුස්නට අවසර ගත්. එ සඳ බුද්හු "සභිය, නො පැන විසජනුවන් සොයා සත් සියක් යොජුන් තැන් ඇවිද දුරැ සිටැ ආයෙහි. තා කැමැති දයක් පුළුවුස. මම් එ කියමි" සර්වඥ පවරුණෙන් පැවරූහ. එකල්හි සභිය පරිබ්‍රාජක විස්මිත වැ "සෙසු මහණ බමුණන් කෙරෙ මෙ පමණ අවකාශයකුද් නො ලද්මි"[1] සතුටු වැ විසි පැනය පිළිවෙළින් පිළිවිත. බුදුහු නිරවශෙෂයෙන් විසැජූහු. පරිබ්‍රාජකයා පැන පුළුවුත් පරිදි දු බුදුන් පැන විසැජූ පරිදි දු සුත්තනිපාතයෙහි සභියසුතින් දන්නෙ යැ.

එකල්හි සභිය පරිබ්‍රාජක කැපෙන සැතෙකින් මහනෙල් දඬුකලබක් කපන්නක්හු සෙයින් බුදුන් ගෙ විසිතුරු පැන විසජුම් අසා සතුටු සොම්නස් වැ තන්හි තන්හි සාධුකාර දී සමහරයෙහි[2] හුනස්නෙන් නැඟී උතුරුසළුව එකස් කොටැ බුදුනට ඇඳිලි බැඳැ-

"යා මෙ කඞ්ඛා පුරෙ ආසි තං මෙ ව්‍යාකාසි චක්ඛුම
අද්ධා මුනිසි සම්බුද්ධො නත්‍ථි නීවරණා තව"

යනාදි විසින් අට ගාථායෙකින් බුදුනට ස්තුති කොටැ "වහන්සෙ, මා මුදුනෙහි පළඳනට තොප පාපියුම් දී වදාරව"යි දෙ පත්ල ඉල්ලා ගෙනැ හිසැ තබා-ගෙනැ පසඟ පිහිටුවා වැඳැ තුණුරුවන් සරණ ගොස් පැවිජි අයදි යැ. එ සඳැ බුදුහු "සභිය, තීර්ථකයො මෙ සස්නෙහි පැවිජි වන කලැ සාර මසක් පිරිවෙස් වෙසෙති. සාරමස් අවසන්හි ආරාධිත සඟහු පැවිජි කෙරෙති" වදාළො. "ඉදින් වහන්සෙ, තීර්ථකයො මෙ සස්නෙහි පැවිජි වියටි කලැ සාරමසක් පිරිවෙස් වෙසෙද්ද, සාරමස් අවසන්හි ආරාධිත වූ සඟහු ඔවුන් පැවිජි කෙරෙද්ද, වහන්සෙ, මම සතර අවුරුද්දක් පිරිවෙස් වෙසෙමි. සතර අවුරුද් අවසන්හි මා පැවිජි කරන්නෙ යැ"යි කී යැ. එකල්හි බුදුහු ඔවුන් පැවිජි කැරැවූහ. ඔහු රාත් වූහු.

---

1. ලදුමි 2. සමාහාරයෙහි

මෙසෙයින් බුදුහු තමන් 'පුරුෂදම්‍යසාරථී' වන බැවින් **සභිය** නම් පරිබ්‍රාජකයාද් ආදි ශබ්දයෙන් ගත් **සකුලුදායි** ඈ පරිබ්‍රාජකයනුද් දමා අමාමහනිවනින් පැමිණිවූහු.

පරිබ්‍රාජකදමන නම් අට වන පරිච්ඡෙද නිමි.

9. මාණවකදමන නම් පරිච්ඡේදය

සච්චක නම් නුවට දරුවා දමු පරිදි කිසෙ යැ යත්: එක් සමයෙක්හි බුදුහු විශාලා මහනුවර නිසා මහාවන[1] නම් වෙහෙර කූටාගාරසාලා[2] නම් ගන්ධකුටියෙහි[3] වැඩ වෙසෙති. එයට පෙරට වැ එක් නුවටකු හා නුවටක[4] හා දෙදෙනෙක්[5] පන්සිය පන්සිය වාද උගෙනැ වාදරොපණ කෙරෙමින් දඹදිවැ ඇවිදුනාහු, විසාලා මහනුවරැ ලා ඔවුනොවුන් දුටහ. ලිච්ඡවි රජහු ඔවුන් දැකැ, "තො කවරෙහි, තො කවරහු?"[6]යි පුළුවුත්හු. නුවට, "මම් වාදරොපණයට දඹදිවැ ඇවිද්මි"[7]යි කී යැ. නුවටුත් එසෙ මැ කිව.[8] ලිච්ඡවිහි, "මෙහි මැ ඔවුනොවුනට9 වාදරොපණ කරව"යි කීහ. නුවටු[10] තමා අගත් පන්සියක් වාද පුළුවුත් නුවට[11] කී යැ. නුවට පුළුවුත්තා ද නුවටු[12] කිව. [13]කක් හට දු[14] ජය නොවීයැ. පරාජය නොදවියැ. දෙදෙන මැ සම සම වූහු. ලිච්ඡවිහි "තෙපි දෙදෙන මැ සමසම ව. ඇවිද[15] කුම් කරා ද? මෙහි මැ වසව"යි ගෙක්ක[16] දී වැටුම්[17] තබා-දුන්හු.

දෙදෙනා ගෙ සංවාසයෙන් දුහු සතර දෙනෙක් උපන්හ. සච්චක නම් එක් පුතෙක් උපන්. ඔවුන් සතර දෙනා කෙරෙහි එකක් සච්චා නම. එකක් ලාලා නම. එකක් පටාචාර නම. එකක් ආවට්ටකායා[18]නම. ඔහු නුවණ ඇත්තාහ. මවුපියන් කෙරෙන් පන්සිය පන්සිය වාද උගත්හ. ඔවුන් වියපත් කල්හි මවුපියො, "අපගෙ කුලයෙහි දැරියො නම් රන් රිදී ඈ දයජ[19] ද කලත්‍රයට යවුවීරිහි නම් නැති යම් ගිහි මිනිසෙක් ඔවුන් ගෙ වාද මඬනට නිසි වී නම්, ඔහට[20] පාදපරිචාරිකා වෙති. යම් පැවිජි කෙනෙක් මඬනට නිසි වූහු නම්, ඔවුන් කෙරෙ

1. මහවන 2. කූටාගාරසාලායෙහි 3. ගන්ධකුටිකයෙහි 4. නුවටයක 5. දෙදෙන, දෙදෙනෙ 6. තො කවර තො කවර, තා කවර තො කවරහු, තො කවර තො කවරහු. තො කවරෙහි තො කවර-මු 7. ඇවිදීම්, ඇවිදුම්, ඇවිද්දම් 8. කී, කීකල්හි 9. ඔවුනොවුන් හට 10. නුවට 11. නුවටි 12. නුවට 13. කීයැ 14. එකක් හට, 15. අද 16. ගෙයක් 17. වැටුප් 18. අවාවටකයා, වාටකායා-මු අවටකායා-මු 19. දයාද, දයාද, දයජ්-මු 20. ඔවුහට, ඔහුහට

පැවිජි වෙති. තෙපි කුමක් කටටියා[1]?" දූ යි කීහ. "ඇපි දු එසෙ මැ කරම්හ"යි සතර දෙන මැ පරිබ්‍රාජක පැවිජියෙහි පැවිජිවෙස් ගෙනැ, "මෙ දඹදිව් නම් දඹරුකින් පැනෙයි. අප මුළු දඹදිවට වාද කරන බව හඟවම්හ"යි දඹඅත්තක් හිසට කොටැ-ගෙනැ සැරිසරමින් ගියොා. යම් ගමකට පත්හු ද, ඒ ගම්දෙරැ පස්රැසෙකැ හො වැලිරැසෙකැ හො දඹඅත්ත ධජයක් කොටැ හිඳුවා-ලා "යමෙක්[2] වාදයට නිසි වෙ ද, හෙ මඬිව[3]" යි කියා ගම් වදිති.[4] මෙසෙ[5] ගමින් ගමට යන්නාහු, සැවැත් නුවරට පැමිණැ එසෙයින් මැ නුවරදෙරැ දඹඅත්ත හිඳුවා-ලා එහි සිට මිනිස්නට කියා-ලා ඇතුළු නුවර වන්හු.

එකල්හි බුදුහු සැවැත් නුවර නිසා දෙව්රම්හි වැඩැ වෙසෙති. ධම්සෙනෙවි සැරැයුත් මහතෙරහු ලෙඩ සඟනට ගිය දවස් පුළුවුස්මින් නොහමට තන් හමඳමින්[6], තමන් කළ මනා දෑ බෙහෙවින්, සෙසු සඟුන් හා නොගොස්[7] දව වැ සිඟන්නට වන්හු[8], නුවරදෙරැ හිඳුවු දඹඅත්ත දූකැ "කිමෙකැ මෙ යැ?" යි දරුවන් පිළිවිසැ ඵ පවත් අසා, "එසෙ බැවින් මැඬ-පියව"යි වදාළහ. "මඬනට නො හැක්කම්හ. බම්හ, වහන්සෙ" යි කීහ. "නොබව. 'කවරහ අප ගෙ දදය මඬවා-පීහ? යි කී කලැ 'බුත්[9]සවු සැරැයුත් මහතෙරහු මඬවා-පීහ. වාද කට්ටි[10] වුව, දෙව්රම් වෙහෙරැ තෙරුන් කරා යව'යි කියව, දරුයෙනි[11]"යි වදාළහ.

ඔහු මහතෙරුන් ගෙ බස් අසා දදය මැඬ දමා-පීහ. මහ තෙරහු නුවර වැද්‍ද සිඟා වළඳා වෙහෙර වැඩියොා පරිබ්‍රාජිකාවොා ද නුවරින් නික්මැ, "අපගෙ දදය මැඬියාහු කවරහ?" යි කීහු.[12] දරුවොා ඵ පරිදි කීහු. ඔහු "ඉතා මැනැවැ"යි නැවැත නුවර වැද්‍ද එකෙකි දෙනෙ එකෙකි වීථිය බැසැ "බුත්සවු[13] සැරැයුත් මහතෙරහු නම් කෙනෙක් අප හා වාද කෙරෙත් ල[14] ඇසියටි කෙනෙක් නික්මෙත්ව"යි

1. කැටැටියා 2. යම් කෙනෙක් 3. මඬවයි 4. වදති 5. මෙසෙ මෙසෙ 6. තන්හි මනාමින්, තන්හි මනායම් 7. නොවැඩ 8. වන්නාහු, වඩනාහු 9. බුදුන්ගෙ, බුදුන්, බුදු 10. කැටටි 11. දරුවෙනි 12. කියහු 13. බුදුන් සව්, බුදුසව් 14. වාද කෙරෙත් ලැයි ඇසිමි.

හඬ ගැසූහ. නුවර වැස්සො නික්මුණුහු[1] ඔවුන් හා සමඟ පරිබ්‍රාජිකාවො දෙව්රම් ගියො. මහතෙරහු, "අප වසන තැනට මාගමුන් එනු නොයෙද"යි වෙහෙර මැද ගොස් වැඩහුන්හු. පරිබ්‍රාජිකාවො ගොස් මහතෙරුන් කරා එළඹැ "තෙපි යැ[2] අපගෙ දදය මඬවා-පිව?" යි[3] පුළුවත්හු. "මම යැ මඬවා-පීමි[4]"යි වදාළහ. එසෙ බැවින් "ඇපි තොප හා වාද කරම්හ"යි කීහු. "ඉතා මැනැවැ, වාද කරව. කා පුළුවුත[5] මැනැවැ හො? කා විසැජුව මැනැවැ හො?"යි වදාළහ. එක්බිති "පුළුවුස්නට කිව, පුළුවුස් මහ; විජසන්නට කිව, විසජම්හ" යි කීහ.[6] "පුළුවුස්නෙ අපට පත්තෙ යැ. තොප[7] මාගම් බැවින් පළමු පුළුවුස්ව"යි වදාළහ. ඔහු සතර දෙන[8] සතර දිසායෙහි සිටැ මවුපියන් කෙරෙ[9] උගත් වාද දහස්[10] පුළුවුත්හු. මහතෙරහු කඩුයෙකින් නොළුඹු දඬු[11] කඩනුවන් සෙයින් පුළුවුත් පුළුවුත් දැ අවුල් නැති කොටැ[12] ගැට නැති කොටැ විසජූහු[13] විසජා,[14] "වැලි දු පුළුවුස්ව"යි වදාළහ. "වහන්සෙ, අප දන්නා දැ[15] මෙතෙකැ"යි කීහු.

මහතෙරහු, "තොප විසින් පුළුවුස්නා ලද දහසක් වාද මා විසින් විසජන ලද. මම් තොප සතර දෙනා එක පැනයක් පුළුවුස්මි. තෙපි එ කියා දැ?" යි වදාළහ. ඔහු මහතෙරුන් ගෙ නුවණ වෙසෙස්සෙ දැකැ,[16] "පුළුවුස්ව වහන්සෙ, ඇපි විසජම්හ"යි කියන්නට නොපොහොසත් වූහු. "දතුමො නම්,[17] කියම්හ" යි කීහ. මහතෙරහු, "මෙ කුලදරුවන් පැවිජි කොටැ පළමු හික්මවන පැනය"යි වදාරා "එකෙක් නම් කිමෙකැ?" යි වදාළහැ. ඔහු පැනයෙහි ආදිමධ්‍යාවසාන නුදුටහ. මහතෙරහු, "කියව"යි[18] වදාළහ. "නො දක්මහ[19]

---

1. නික්මුණහු 2. තෙපි 3. මඬවාපියවයි 4. පියෙමි, පියමි, පියාමි 5. පුළුවත්-හු 6. කියා, කීය 7. තොපට 8. හතරදෙනෙ 9. කෙරෙන් 10. දහස, දහසක් 11. නෙලුබු (ඹු) දළි (දළු, දලු) 12. අවුල් හැර 13. විස දූහු 14. විසද 15. දෙ 16. වෙසෙස් දැකැ 17. දතුම් නම් 18. කියායි 19. නොදක්ම

වහන්සෙ" යි කීහ. "තොප විසින් දහසද් වාද පුළුවුස්නා ලද. මා විසින් කියන ලද. තෙපි එක පැනයකුදු[1] කියන්නට නොහැකි වුව.[2] මෙසෙ බැවින් කහට ජය යැ, කහට පරාජය යැ?" යි වදාළහ. "වහන්සෙ, තොපට ජය යැ, අපට පරාජය යැ"යි කීහ. "දැන් කුමක් කරව?"යි වදාළහැ. මවුපියන් කී දෑ සැල කොටැ, "තොප කෙරෙ පැවිජි වම්හ"යි කීහ. තෙපි මාගම් ව. තොප පැවිජි කරනු අපට නොවටී. අපගෙ හසුන්[3] ගෙනැ මෙහෙණවර ගොස් මාගම් සඟුන් කෙරෙහි පැවිජි ව" යි[4] වදාළහ. ඔහු, " මැනැවැ, වහන්සෙ," යි මහතෙරුන් ගෙ හසුන් ගෙනැ මාගම් සඟුන් කරා ගොස් පැවිජි වූහ. පැවිජි වූවාහු, නොපමා වැ දවස් යවා[5] මඳ දවසෙකින් මැ රාත් වුහු.

සච්චක වනාහි තමා[6] බුහුනුන්[7] සතර දෙන හට වඩා නුවණ ඇත්තෙ යැ. මවුපියන් කෙරෙහි දහසක් වාද උගෙනැ එයට බොහො වාද සමයාන්තරයෙක් උගෙනැ[8] කිසි තැනකට නොගොස් රජකුමරුන් හික්මවමින් විසී. නුවණින් ඉතා පිරුණු වන බැවින් "මාගෙ කුස පැළීයෙ" යි බිය පත්වැ යපටෙකින්9 බඩ වැළඳ-ගෙන ඇවිද්දි. කථාමාර්ග ඇත්තෙ යැ "මා හා සම පණ්ඩිත කෙනෙක් ඇද්ද!" යෙයි. යම් යම් නකතෙකින්[10] යමක් වෙයි කී ද, හෙ බොහොසෙ එසෙ මැ වෙයි. එයින් "සාධු යැ, භද්‍ර යැ"යි බොහො දෙනා විසින් සම්මත යැ. හෙ විසාලා නුවර[11] පිරිසැ මෙසෙ බෙණෙ. "මා විසින් වාදයෙන් වාදාරොපණ කොටැ දොස් ගෙනැ වන් කලැ කම්පිත නොවන ප්‍රකම්පිත නොවන වෙවුළා නොයන කක්ෂයෙන් සෙවද නොසිලියෙන මහණක්හු හො බමුණක්හු හො නොහොත් 'රාත්මි, බුදුමි' යි පිළින කරනුවන් හො නො දක්මි. ඉදින් මම් අචෙතන වූ ටඹට වාදාරොපණ කෙළෙම්[12] නම්, හෙද කම්පිත වැ ප්‍රකම්පිත වැ වෙවුළා යෙයි. මිනිසෙක් නම් කිමෙක් ද!" යෙයි.

1. පැනයකුත් 2. වූහ 3. අසුන් 4. වවයි 5. යවන්නාහු 6. තමන් 7. බහුනන්, බුහුමන් 8. ගෙන 9. පටෙකින් 10. නකතෙන් 11. විසාලා මහනුවර-මු 12. කෙළෙ නම්.

එකල්හි පස්වග සඟුන් කෙරෙහි[1] ඇතුළත් අස්සජි මහ තෙරහු පෙරවරු සිවුරු පෙරෙවැ[2] පා ගෙනැ සිඟන්නට විසාලා නුවර[3] වන්හු. සච්චක එ නුවර එ රජගෙන් එ රජ ගෙට පයින් වැදැ[4] ඇවිදුනෙ,[5] මහතෙරුන් දැකැ, "මම් මහණ ගොයුම් හට වාදාරොපණ[6] කෙරෙමියි ඇවිදුම්. ඔහුගෙ සමය නො දන්නෙන් වාදාරොපණ නො කෙරෙමි. පරයන් ගෙ සමය දැනැ වාදාරොපණ කළ කලැ යැ, මනාවන්නෙ.[7] මෙ මහණ ගොයුම්හු ගෙ සවි යැ,[8] අස්සජි නම් මහණ. තමා සථරහු ගෙ සමය කොවිජ[9] කොටැ දන්නි. මම් මොහු[10] පිළිවිසැ කථා පිහිට්ටා[11] මහණ ගොයුම් හට වාදාරොපණ කෙරෙමි"යි සිතා මහතෙරුන් කරා එළඹැ "කියග, අස්සජිය තොප ගෙ මහණ ගොයුම් සව්වන් කිසෙ හික්මවයි? සච්චන් කෙරෙහි ඔහුගෙ අනුශාසන බහුල වැ[12] පවත්නා පරිදි දිසෙ යැ?"යි පිළිවිත්.

මහතෙරහු, "මම් මුහුට දුක් ලකුණු කීම් නම්, "අස්සජිය, තෙපි කුමක් සඳහා පැවිජි වූව' යි[13] පුළුවුස්ස, 'මහඵල සඳහා පැවිජි වූම්හ' යි කී කලැ 'මෙ තොප ගෙ සස්නෙක් නම් නොවෙයි. මහ දම්ගෙඩි නම්. ඔසුපත්තිරැ[14] නම්. තොපට සුවයෙහි ආශා නම් නැතී' දොස් දෙයි. එසෙ බැවින් මුහුට දුක් ලකුණු නොකිව මැනැවැ"යි සිතා අනිත් ලකුණු අනත් ලකුණු විසින් දක්වන්නාහු - ගිනිවෙස්නඃ

"රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චං. වෙදනා අනිච්චා. සඤ්ඤා අනිච්චා. සඞ්ඛාරා අනිච්චා. විඤ්ඤාණං අනිද්චා රූපං භිකඛවෙ අනත්තා. වෙදනා අනත්තා. සඤ්ඤා අනත්තා. සඞ්ඛාරා අනත්තා, විඤ්ඤාණං අනත්තා. සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා. සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා"යි මෙසෙ පස්කඳ අනිත්[15] අනත්සෙ කියා, "අප බුදුහු සව්වන් මෙසෙ හික්මවති. සච්චන් කෙරෙහි අප බුදුන් ගෙ අනුශාසනා බහුල වැ පවත්නා පරිදි මෙසෙ යැ"යි වදාළො.

1. කෙරෙන්, අස්සජිමහතෙරහු 2. පෙරව, පෙරැව 3. නුවරට 4. වැදගෙන 5. ඇවිදිනෙ 6. වාදාරොපණයක් 7. වන්නෙය 8. සව්යැ 9. කොවිජි 10. මොහු විසින 11. පිහිටවා, පිහිටුවා 12. බලයෙන් 13. වුහයි, 14. උසුපත් නිරැ 15. අනිස්

එකල්හි සච්චක, "අස්සජිය, ඇපි නො ඇසුව මනා දැයක් ඇසූම්හ. කිසි දවසක් ගියමො නම්, බිණීමෙක් උපන් නම්, මෙ පවිට් දිට්හයෙන්[1] ඔහු ගළවා-පියම්හ"යි කීහු. එ දවස් පන්සියක් ලිච්ඡවී කිසි කාර්යයක් සඳහා සන්ථාගාරයෙහි රැස් වූහ. එකල්හි සච්චක, "මම පූර්වයෙහි සමය නොදන්නා වන බැවින් මහණ[2] ගොයුම් හට වාදාරොපණ නො කෙළෙමි. දැන් ඔහු ගෙ මහසව්වා විසින්[3] සමය දන්මි.[4] මොහු මා අතැවැසි පන්සියක් ලිච්ඡවීහි රැස් වූවාහ. මොවුන් ගෙනැ ගොස් මහණ ගොයුම් හට වාදාරොපණ කෙරෙමි"යි ඔවුන් කරා ගොස් "භවත් ලිච්ඡවීහි, එත්ව යි, එත්ව යි, අද මා හා[5] මහණ ගොයුම්හු හා කථා සල්ලාප වෙයි. යම්සෙ ඔහුගෙ අස්සජි නම් ප්‍රසිද්ධ මහසව්වා විසින් පිහිටා කී දැයෙක් ඇත් ද, ඉදින් මහණ ගොයුම් එ සෙයින් එහි පිහිටියෙ[6] වී නම්, යම්සෙ බැල[7] ඇති පුරුෂයෙක් දිග් ලොම් ඇති එළුවක්හු ලොමැ[8] ගෙනැ මොබට ඔබට ලා අකර්ෂණ පරිකෂණ සම්පරිකෂණ කෙරෙ ද, එ සෙයින් මැ මම් මහණ ගොයුම්හු හා වාදයෙන් වාද කොටැ කථා මාර්ගයෙන් දොස් ද්කවා මොබට ඔබට ලා ආකර්ෂණ පරිකර්ෂණ සම්පරිකර්ෂණ කෙරෙමි. යම්සෙ සුරාධූර්තයෙක් රා පරහන මටලුකස්ස දෙවියට් වූයෙ, කසට හරනා සඳහා දෙ කනැ ගෙනැ ඇද්[9] කිබිසිනි කොටැ පිඹැ-පියා ද, උඩුකුරු කොටැ පිඹැ-පියා ද, පුනපුනා ගසා පියා ද, එසෙයින් මැ මම් මහණ ගොයුම්හු හා වාදයෙන් වාද කොටැ අවධුනන නිර්ධුනන නිෂ්පොටන[10] කෙරෙමි. යම්සෙ සණ[11] පිළි කටටි[12] මිනිස්සු සණවැහැරි[13] මිටි ගෙනැ සණදොවුන් කෙළි[14] කෙළිද්ද, රජුගෙ[15] ඇත් සණදොවුන් කෙළි කෙළෙනා මිනිසුන් දැකැ ගැඹුරු දියට වැද සොඬින් දිය ගෙනැ සණදොවුන් කෙළි කෙළී ද, එසෙයින් මැ මම් මහණ ගොයුම්හු හා වාදයෙන් වාද කොටැ සණදොවුන්

---

1. පව්ටු දිටුහයෙන් (දිටුයෙන්) 2. මා, මාණ 3. විසින්ද-හැම 4. දක්මි 5. මා 6. පිහිටුයෙ, පිහිට්යෙ 7. බල 8. ලොම්, ලොම 9. ඇද 10. නිස්පොටන 11. සැණ 12. කැටවී, කටැටී 13. වහිරු, වැහැරු, වැහිරු 14. සණදොවුල්කෙළි 15. රජුන්

කෙළි[1] කෙළෙනවුන් සෙයින් මොබට ඔබට ලා ආකර්ෂණ පරිකර්ෂණ සම්පරිකර්ෂණ කෙරෙමි. භවත් ලිච්ඡවීහි එත්වයි, එත්ව"යි කී යැ.

එහි ඇතැම් ලිච්ඡවීහි[2] "මහණ ගොයුම් මුහුට කුමයන[3] වාදාරොපණ කෙරෙයි? මුහු මැ මහණ ගොයුම් හට වාදාරොපණ කරත් මිසැ යැ"ය කීහ. ඇතැම් ලිච්ඡවීහි "සච්චක, බුදුනට යක් වැ වාදාරොපණ කෙරෙයි[5] හො! දෙවි වැ බඹ වැ හො වාදාරොපණ කෙරෙයි[3] හො! පියෙවි[6] මිනිසෙක් නම් බුදුනට වාදාරොපණ කරන්නට නො හැක්කැ"යි? කීහු. එකල්හි සච්චක පන්සියක් ලිච්ඡවි රජුන් පිරිවරා හිරිමුදුනෙහි මහවන වෙරෙහට එළබැ[8] "මහණ ගොයුම්[9] කොහි යැ හො?"යි පිරිවෙනින් පිරිවෙනට වැද්ද බලනුයෙ,[10] මිණිකව ද පෙරෙවි ගඳැතුන් සෙයින් රත් පහුල්[11] පෙරෙවි,[12] පිණි බොජුන් වළඳා මහසක්මන්හි සක්මන් කරන, සඟුන් දැක ඔවුන් කරා එළබැ, "භවත් ගොයුම් කොහි යැ හො? උහු දක් කැටියම්හ"යි කී යැ.

එදවස් බුදුහු අලුයම්හි මහකුළුණුසමවත්[13] සමවැද්ද දස දහසක් සක්වළ විනෙජනන්[14] බලන්නාහු, සච්චකයා අලුයෙ[15] මහත් ලිච්ඡවි පිරිස් ගෙනැ තමනට වාදාරොපණ කටටි වැ එනෙස දැකැ පෙරවරු සඟපිරිස් පිරිවරා විසාලා මහනුවර වැද්ද අහරකිස සාහා[16] වෙහෙර අවුදු "මහපිරිස් හිඳුනට සුව තැනෙක්හි හුන මැනැවැ!" යි ගඳකිළියට නො වැද්ද මැ මහවනයෙහි එක් රුක්මුලෙක්හි[17] දිවාවිහාර කොටැ වැඩ හුන්හු. එ සඟහු බුදුනට වතාවත් දක්වා ආවාහු සච්චකයා පුළුවුත් තැනැ සිටැ දුරැ[18] වැඩහුන් බුදුන් දක්වන්නාහු, "ගිනිවෙස්න, අප බුදුහු මහවනයෙහි එක්තරා රුක්මුලෙක්හි[9] දිවා විහාර කොටැ වැඩ හුන්හ"යි කීහු.

1. දෙවුන්කෙළි 2. ලිච්ඡවීහි කෙනෙක්, ලිච්ඡවි කෙනෙක් 3. කුම් යන, කුමය ද යන, කුමන 4. ලිච්ඡවීහි කෙනෙක් 5. කෙරෙහි 6. පියවි 7. නොහැක්කහයි 8. ගොස් එළඹ 9. ගොයුම්හු 10. බලන්නාහු 11. පවුල් 12. පෙරෙවැ-මු 13. සමවතින් 14. විනේජනයන් 15. ඇතුළු වූසෙ, වූසෙ, අනාදවසේ-මු. 16. සහසා, නිමවා 17. රුකක් මුලහි 18. දුරුවැ 19. රුකක් මුල්හි, රුක්මුල්හි

එකල්හි සච්චක මහත් ලිච්ඡවි පිරිස් ගෙනැ[1] මහවනයට වන. පළමු කී පන්සියො[2] එහු අතැවැස්සහ. "ඇතුළු නුවර වනාහි සච්චක පන්සියක් ලිච්ඡවි රජුන් ගෙනැ බුදුන් හා වාදාරොපණයට ගියෙ" යනු අසා "පණ්ඩිතයන් දෙන්නා ගෙන බස්කම් අසම්හ"[3] යි නුවර හුන්නවුන් මැද වැ[4] මිනිස්හු නික්මුණහ.

මෙසෙ අපමණ පිරිස් පිරිවරා බුදුන් කරා එළඹැ සාමීචි කොටැ එකත්පස් වැ හුන්නෙ යැ.[5] එහි ඇතැම් ලිච්ඡවි කෙනෙක් බුදුන් වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්හ.[6] ඇතැම්හු බුදුන් හා සාරාණීය[7] කථා කොටැ එකත්පස් වැ හුන්හ.[6] ඇතැම්හු අත් නඟා වැඳැ එකත්පස්වැ හුන්හ.[6] ඇතැම්හු බුදුන් පෙරට[8] තමන්ගෙ නම්ගොත් කියා එකත්පස් වැ හුන්හ.[6] ඇතැම්හු නො බැණැ[9] එකත්පස් වැ හුන්හු. එකත්පස් වැ හුන් සච්චකයා බුදුනට, "මම් භවත් ගොයුම්හු කිසි දෙසක්[10] පිළිවිසැ බැලියටියෙමි, අවකාශ හළ හොතිනැ"යි කී යැ. බුදුහු, "තට[11] රිසියෙන[12] දයක් පුළුවුස. පැන විසජනු මට නොබර. තා පුළුවුස්නා[13]තාක් දැ හැම විජසමි" පසෙබුදු අගසවු මහසච්චන්[14] හා අසා ධාරණ සර්වඥ ප්‍රවාරණයෙන් පැවරුහු. ඔහු "රිසියුණු ජැයක්[15] පුළුවුස්ව"යි නොකියති. "අසා දන්මහ" යි යෙති. බුදුහු වූ කල "පුච්ඡාවුසො යදකඞ්ඛසි" යි අළව් යක්හු සර්වඥ ප්‍රවාරණයෙන් පැවරූ මැ යැ. "පුච්ඡ මහාරාජ යදකඞ්ඛසි"යි අජාසත් රජහු[16] පැවරූ මැ යැ.

"පුච්ඡ වාසව මං පඤ්හං යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි,
තස්ස තස්සෙව අත්‍ථස්ස[17] අහං අන්තං කරොමි තෙ" යි සක්දෙව් රජහුද්[18] පැවරූ මැ යැ.

---

1. පිරිවරා ගෙන-මු 2. සියය 3. බලා අසම්හයි 4. නුවර හුන්නා වු නොමඳ-මු 5. හුන්නේයි 6. උන්නහ, හුන්නාහ, හුන්න, උන්හ 7. සාරණීය-මු 8. පෙර වැ සිට 9. මුවෙන් නොබැණ 10. දයක්, දසක් 11. තම හට 12. රිසියුනු, රිසියන 13. පුළුවුස් තාක් 14. පසෙබුදු අගසව්වන් හා 15. ජයත්, ජයක් 16. අජාසත් රජ 17. පඤ්හස්ස - අටුවා 18. සක්දෙව්රජදු (-හුදු)

"**බාවරිස්ස**[1] **ව**[2] **තුම්හං වා සබ්බෙසං සබ්බසංසයං,**

කතාවකාසා පුච්ඡව්හො යං කිඤ්චි මනසිච්ඡථ"යි තව්සන් පැවරූ මැ යැ.

"**පුච්ඡ මං සභිය පඤ්හං යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි,**

තස්ස තස්සෙව පඤ්හස්ස අහං අන්තං කරොමි තෙ"යි පරිබ්‍රාජකයන් පැවරූහු මැ යැ. "**තෙන හි ත්වං භික්ඛු සකෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා පුච්ඡ යදාකඞ්ඛසි**" යනාදි විසින් මහණ බමුණන් පැවරූහු මැයි.

මෙසෙ බුදුහු යකුන් රදුන් දෙවියන් තව්සන් පිරිවැජි යන් මහණ බමුණන් සර්වඥ ප්‍රවාරණයෙන් පවරත්. ඔවුන් බුදු බවට පැමිණැ සර්වඥ ප්‍රවාරණයෙන් පවරනු ආශ්චර්‍ය්‍ය නොවෙයි. තමන් බොධිසත්ත්වභූමියැ ප්‍රාදෙශික ඥානහෙි සිටි කලැ සරභඞ්ග ජාතකයෙහි සක්දෙව් රජහු ඈ රජුන් සඳහා ඍෂීන් විසින් අයජනා ලදු වැ-

"**කතාවකාසා පුච්ඡන්තු භොන්තො**

යං කිඤ්චි පඤ්හං මනසාභිපත්ථිතං,

අහං හි තං තං වො ව්‍යාකරිස්සං

ඤත්වා සයං ලොකමිමං පරඤ්ච"යි

සර්වඥ ප්‍රවාරණයෙන් පැවරූ මැ යැ. සම්භව ජාතකයෙහි සියලු දඹදිවැ තුන් යලක් ඇවිද පැන කියන කෙනකුන් නො දැකැ සුචිරත නම් බමුණා විසින් පැන පුළුවුස්නට අවකාශ කැරැවූ කල්හි සත් හැවිරිදි වයසැ වලිවෙයැ[3] පස්[4] කෙළිමින් සිටැ පලග් බැඳැ අතුරැ වෙයැ බැසැ හිඳැ-

"**තග්ඝ තෙ අහමක්ඛිස්සං යථාපි කුසලො තථා,**

රාජාච ඛො තං ජානාති යදි කාහති වා නවා"යි සර්වඥ ප්‍රවාරණයෙන් පැවරූහු මැ යි[5]

මෙසෙ බුදුන් විසින් සර්වඥ ප්‍රවාරණයෙන් පැවරූ කල්හි සච්චක පැන පුළුවුස්නෙ, "භවත් ගොයුම් සව්වන් කිසෙ

1. බාවාරිස්ස 2. වා 3. වැලියෙ 4. පස්කෙළි 5. පැවරූමැයි

හික්මවයි? ඔවුන් කෙරෙහි හවත් ගොයුම්හු ගෙ අනුශාසනා බහුල වැ පවත්නා[1] පරිදි කිසෙ යැ?"යි පිළිවිත්. එකලැ බුදුහු, " හවත්නි, මෙ දුටු ද? සච්චා කීයෙ, අනෙකෙකැ.[2] සථරහු[3] කියන්නෙ, අනෙකෙකැ.[2] මම් පළමු මැ කීමි.[4] යම්සෙ සච්චා පිහිටා කී දූයෙක් ඇද්ද,[5] ඉදින් මහණ ගොයුම් එ සෙයින් මැ ඉහි පිහිටියෙ වී නම්, වාදාරොපණ කෙරෙමි'යි[6] මෙ වනාහි අනෙකක් මැ කියයි. එයට මා කුම්[7] කට[8] හැකි දූ? යි නුවටහු කියන්නට අවකාශ නොවෙව" යි පළමු අස්සජි මහතෙරුන් කී නියායෙන් වදරනුවො[9], ඔහුගෙ ගොත්‍රනාම[10] ගෙනැ, " ගිනිවෙස්න, 'රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චං - පෙ - සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා" යි මෙසෙ සව්වන් හික්මවමි. සව්වන් කෙරෙහි මාගෙ අනුශාසනා බහුලවැ[11] පවත්නා පරිදි මෙසෙ යැ"යි වදාළො.

"හවත් ගොයුම්ගොතුව, මට එක් උපමායෙක්[12] වටහයි"යි කී යැ. "කියා, ගිනිවෙස්න"යි වදාළහ. "යම්සෙ, ගොයුම්ගොතුව, යම් කෙතෙකැ[13] කළ[14] බිජු කෙනෙක් නැඟී වැඩැ විපුල වන්නාහු, පොළොව් නිසා පොළොවැ පිහිටා වැඩැ විපුල වන්නාහු, පොළොව් නිසා පොළොවැ පිහිටා වැඩැ විපුල වෙද්ද, බාහුබලයෙන් කටයුතු ගොවිකම් වෙණෙඳාම් ඈ කර්මාන්ත කෙනෙක් පොළොව් නිසා පොළොවැ පිහිටා සිටැ කරන ලැබෙද්ද, එසෙයින් මැ රූපය ආත්ම කොටැ ඇති, 'රූප ආත්ම යැ'යි ගත්, පුඟුල් රූපයෙහි පිහිටා සිටැ පින් පව් ඈ ප්‍රසව කෙරෙයි. වෙදනා ආත්ම කොටැ ඇති, 'වෙදනා ආත්ම යැ'යි ගත්, පුඟුල් වෙදනායෙහි පිහිටා සිටැ පින් පව් ප්‍රසව කෙරෙයි. සංඥා ආත්ම කොටැ ඇති 'සංඥා ආත්ම යැ'යි ගත්, පුඟුල් සංඥායෙහි පිහිටා සිටැ පින් පව් ප්‍රසව කෙරෙයි. සංස්කාර[15] ආත්ම කොටැ ඇති, 'සංස්කාර[16] ආත්ම යැ'යි[17] ගත්, පුඟුල් සංස්කාරයන් කෙරෙහි පිහිටා සිටැ පින් පව් ප්‍රසව කෙරෙයි. විඥාන ආත්ම කොටැ ඇති, 'විඥාන ආත්ම යැ'යි ගත්,

---

1. පවතිනා 2. අනිකෙක 3. සතරහු 4. කියමි, කියම් 5. ඇද්දූයි 6. කෙරෙමි 7. කුමක් 8. කටැටි 9. වදාරන බුදු (රජ-රද) හු 10. නාම ගොත්‍ර 11. බලවත්ව 12 උපායෙක් 13. ‍කෙනෙක්, කෙතෙක්, 14. කොළ-හැම. වපුළ-මු 15. සංස්කාරයන් 16. සංස්කාරයන්, සංස්කාරයො 17. ආත්මයහයි.

පුඟුල් විඥානයෙහි පිහිටා සිටැ පින් පව් ප්‍රසව කෙරෙයි. මෙසෙ පස්කඳ මෙ සත්නට පොළො සෙයින් සිටියෙ යැ. සත්හු මෙ පස්කඳැ පිහිටා සිටැ කුසල් අකුසල් සිද්ධ කෙරෙති. තෙපි මෙසෙ විද්‍යමාන ආත්මයනට නිෂෙධ කරන්නාහු, පස්කඳ අනාත්ම යැයි දක්ව"යි ඉතා සකාරණ කොටැ උපමා ඇරැ දැක්වි.

මෙ නුවටහු උපමා අළ නිසා බැලූ කලැ සව්නෙ දන්නා බුදුන් මිසැ අනෙක් කෙනෙක් එහු ගෙ වාද බිඳැ දොස් දෙන්නට[1] පොහොසත්හු නම් නැති. පුගුලො දෙවදෑරුම් ඇති.[2] බුදුන් විසින් විනෙය වන පුඟුලහ,[3] සව්වන් විසින් විනෙය වන පුඟුලහ'යි. එහි සව්වන් විසින් විනෙය වන පුඟුලන් සව්වො ද විනය[4] කෙරෙති. බුදුහු ද විනය[4] කෙරෙත්. බුදුන් විසින් විනෙය වන පුඟුලන් සව්වො විනය[4] කරන්නට නොනිස්සහ. බුදුහු මැ විනය[4] කරන්නට නිසි වෙත්. මෙ නුවට දු[5] බුදුන් විසින්[6] විනෙය[4] වෙයි. එයින් ඔහුගෙ වාද බිඳැ දොස් දෙන්නට[7] අනෙකෙක් නම් නැති. එයින් බුදුහු තුමු මැ උහු ගෙ වාදයෙහි දොස් දක්වනු සඳහා "කියග ගිනිවෙස්න, තො 'රූප මාගෙ ආත්ම යැ' යෙහි? "වෙදනා මාගෙ ආත්ම යැ' යෙහි? 'සංඥා මාගෙ ආත්ම යැ' යෙහි? 'සංස්කාර මාගෙ ආත්ම යැ' යෙහි? 'විඥාන මාගෙ ආත්ම යැ' යෙහි?" වදාළො.

එකලැ "මහණ ගොයුම් ඉතා මැ මා ගෙ වාද[8] පිහිට්වයි.[9] ඉදින් මත්තෙ කිසි දොසෙක්[10] වී නම්, මා හුදකලහු මැ නිගන්නි. එබැවින් මෙ වාද හැමදෙනා කෙරෙහි බහා ලුව මැනැවැ"යි සිතා "භවත් ගොයුම් ගොතුව, මම් 'රූප මාගෙ ඇත්ම යැ' යෙමි. 'වෙදනා මාගෙ ආත්ම යැ' යෙමි. 'සංඥා, සංස්කාර, විඥාන, මාගෙ ආත්ම යැ' යෙමි. මෙ මහාජනයො ද 'තමන්[12] තමන් ගෙ ආත්ම යැ'යි යෙති" කී.

1. සොම්නස් දනවන්නට 'දෙසං දතුං සමත්‍ථො නාම නත්‍ථි'-අටුවා. 2. දෙවැදෑරුම් වෙත් 3. පුඟුල් 4. විනෙය, විනෙනය විනෙ 5. නුවටහු, නිවටදූ, නුවටු-මු 6. විසින්ම 7. වෙන්නට 8. වාදයෙහි 9. පිහිටුවායි, පිහිටවයි, පිහිටුවයි 10. දෙයෙක්, දූයක් 11. හුදකලාහුමැ, හුදකලාවුහු මැ, 12. තම

බුදුහු "ගිනිවෙස්න, මුහු මා හා වාදයට ආවාහු නොවෙති. තො මැ යැ, සියලු විසාලා නුවරැ වැස්සන් ඔසොවා-ගෙනැ ආයෙහි.[1] එබැවින් තාගෙ මැ වාද කියා. කුමට මහජනා කෙරෙහි බහාලහී?"[2] වදාළො. හෙ ප්‍රතිඥා කරනුයෙ, "මම රූපාදීන් 'මා ගෙ ආත්ම යැ' යෙමි"කී.

මෙසෙ බුදුහු උහු ගෙ වාද පිහිට්ටා[2] "යම් හෙතුවෙකින් තො 'පස්කඳ ආත්ම යැ, විසියැ වැටෙ'යි පිළින කෙරෙහි ද, හෙ අනාත්ම පරිදි, විසියැ[4] නොවැටෙන පරිදි, තා මැ පුළුවුස්මිඃ කියඟ. ගිනිවෙස්න, කැත කුලෙහි උපන් අභිෂික්ත රජ හට උහු ගෙ රට ඉසුරු පවත්ති? මරවන්නට තිස්සන් මරවන්නට ධන හානියට තිස්සන් දිළිඳු කරවන්නට රටින් නෙරනට තිස්සන් රටින් නෙරවන්නට යැ. කොසොල් රජහු[5] අජාසත් රජහු සෙයින්.

"මෙ වැදි රට වැසි[6] රජනට දු මල රට වැසි රජනට දු ඔවුනොවුන් ගෙ රට ඉසුරු පවත්ති. කැත කුලෙහි අභිෂික්ත රජ හට වූ කල ඔහුගෙ රට ඉසුරු පවත්ති මැ යැ නො!"යි කී.

මෙසෙ නුවට තමාගෙ වාද බිඳුනට අළ[7] කාරණ තමා මැ මරනු සඳහා කළ ආයුධයක් තිහිණි8 කරන්නක්හු සෙයින් වෙසෙස් කොටැ දැක්වී.

මෙහි අභිප්‍රාය කවරැ යත්ඃ

"රජු විසින් මරන මිනිසුන් ගෙ[9] නෙරවන මිනිසුන් ගෙ රූපාදීහු ඔවුන් විසියැ නො වැටුණහ" යූ සෙ යි. බුදුහු ගිනිවෙස්න, 'රූප මාගෙ ආත්ම යැ'යි තො යමක් කිහි ද, මාගෙ රූප මෙසෙ වෙව'යි, 'මෙසෙ නොවෙව'යි. යන තාගෙ ඉසුරු එ රූපයෙහි පවත්ති හො?" යි වදාළො

මෙහි අභිප්‍රාය කවරැ යත්ඃ

"මාගෙ රූප යාපත් වෙව යි, සඳ[10] තුබූ රන් තොරණක්

---

1. ආයෙහි ය 2. බහාලයි, බහාලවයි 3. පිහිටුවා, පිහිටවා 4. විසිව 5. යම්සෙ කොසොල් රජහු සෙ (සෙයින්) 6. වැදිරට වැදි රජනට දු, මෙ වැදිරජනට දු 7. බුදුනට කළ 8. තියු (හි) ණු 9. මරන මිනිසුන් ගෙ නසන මිනිසුන් ගෙ-ඇතැම් 10. සඳන්, විසිතුරු

වැනි වෙව යි, සිතුරූ පිළියක්[1] සෙයින් සිත් ගනීව යි, මාගෙ රූප විවන නො වෙව යි, දුසටහන් නො වෙව යි, නර[2] නො වෙව යි, කළ තලා නො වෙව යි, සිතුයෙන් එසෙ වන්නෙ නොවෙ?" යි සෙයි.

බුදුන් මෙසෙ වදළ කලැ නුවට තමා පරදු[3] බව් දැනැ "මහණ ගොයුම් මාගෙ වාද බිඳුනට කාරණ[4] අළ. මම් මාගෙ නොදැන්මෙන් එමැ වෙසෙස් කොටැ දැක්වීමි. දැන් නටමි. ඉදින්, "පවත්ති" යි[5] කීම් නම්, මෙ රද්දරුවො[6] නැඟී, ගිනිවෙස්න, තො රූපයෙහි මාගෙ ඉසුරු පවත්ති යෙහි. ඉදින් තාගෙ ඉසුරු රූපයෙහි පවත්නෙ වී නම්, යම්සෙ මෙ ලිච්ඡවි රජ්ජුරුවො තව්තිසැ වැසි දෙවියන් සෙයින් වොරජති, අභිරූපයහැ, ප්‍රාසාදිකයහැ, තො එසෙ කුමට නො වොරජහි'[7] යෙති. ඉදින් 'නො පවත්තී' කීම් නම්, මහණ ගොයුම් නැඟී, ගිනිවෙස්න, තො පළමු මාගෙ ඉසුරු රූපයෙහි පවත්තී, කියා දැන් 'නො[8] පවත්තී, යෙහි'යි මා නිගන්නි. මෙසෙ 'පවත්තී' කිව, එක් දෙසැ. 'නො පවත්තී' කිව, එක් දෙසැ"යි නොබිණි.

දෙවන වට ද බුදුහු පුළුවුත්හ. දෙවන වට දු නොබණි. තුන් යලක් බුදුන් පුළුවුත් කලැ නොබණන්නහු හිස් සත් කඬවැ[9] පැළෙයි. බුදුහු සතුන් මැ සඳහා සියුරාසැකි කප්සුවහස් පැරුම් පිරුවහ.[10] සතුන් කෙරෙහි බලවත් කුළුණු ඇත්තාහැ. එයින් තුන් වන වටැ නො පිළිවිසැ, "කියග, ගිනිවෙස්න, තා නොබණන්නට කල් නොවෙයි. යමෙක් තථාගතයා තුන් යලක් පුළුවුස්නා[11] දැ නො කියන්නෙ වී නම්, මෙ තැනැ මැ හිස් සත් කඬ වැ[12] පැළෙ" යි වදාළො.

එකල්හි සක් දෙව්රජ (මහත් හිස් ඇති, කඳල*) කැකුළු බඳු තිහිණි[13] දළ[14] ඇති, අඟාළ මුව ඇති, පළල් නළල් ඇති,

1. මිණියක්-හැම "සුසජ්ජිත චිත්තපටොවිය" - අටවා, විසිතුරු පෙතියක්-මු 2. දුනට 3. රජවු 4. කාරණා 5. පවති යි 6. රදදරුවො, රජදූරවො 7. බාරජහි 8. තො නො 9. කඩක් වැ 10. පැරුවාහ 11. පුළුවුස්දූ පුළුවත්දැ-මු 12. සත්කඩක් කොට 13. තිහිනු, තිහින්, තිහිණ 14. දළු * "මහන්තං සීසං කන්‍දලමකුලසදිසදාඨා" යනු අටුවා ඇත. පුස්කොළ පොත්හි නැත ද, අටුවායෙන් මෙහි ලා වැකිය පිරවිණ.

බුන් බැම ඇති, ගොර බිරම් බැලුම් ඇති, උඩු බලා දිලියෙන කෙහෙ ඇති, රත් දෙලෙන් අවුල් සිරිරු[1] ඇති, හන් විසිතුරු පට ඇති, ගර්ව සහිත රොෂ සහිත භයානක යක් වෙසක් මවා ගෙනැ යුගත් ගිනිකඳක් බඳු හාත්පසින් දිලියෙන වජ්‍රායුධ[2] ඇරැ-ගෙනැ, "ඉදින් මෙ නුවට බුදුන් තුන් යලක් පුළුවුසුතුද්[3] නොකියන්නෙ වී නම්, මෙ තැනැ මැ උහු හිස සත් කඩක් කොටැ පළා-පියමී" උහු හිස්මත්තට වැ අහසැ සිටියෙ යි.

මෙ කුමට ආයෙ යත්:

උහු ගෙ දිට්හ විහිද්වන්නට[4] ආයෙ යි. කිසෙ යැ යත්: බුදුන් බුදු වැ අට වන සතියැ අජපල් නුගමුලැ වැඩැ-හිඳැ, "මා ධම් දෙසුවද්[5] ගන්නාහු[6] නැත, ධම් කහට දෙසම් දැ!"යි නිරුත්සාහ වූ කල්හි සක් දෙව්රජ මහබඹහු හා අවුදු, "වහන්සෙ, තෙප් ධම් දෙසව. තොප ගෙ ආඥායෙහි නොපවත්නවුන් ඇපි පවත්වම්හ. තොප ගෙ ධම්සකැ. අපගෙ අණසකැ"යි පිළින කෙළෙ. එයින් "අද සච්චකයා උත්‍රස්ත කොටැ පැන විසඳුන් කරවමී" ආයෙ යැ. ඔහු බුදුහු දු දක්ති.[7] සච්චක දු දක්කි. ඉදින් ඔහු අනෙකෙක් දිටි නම්, "මහණ ගොයුම්, සච්චකයා තමාගෙ වාදයට නොබස්නාසෙ දැකැ යක්‍ෂයක්හු[8] ගෙන්වා දැක්වියැ. එකලැ සච්චක හයින් කී යැ" යනු වෙ. එයින් ඔහු බුදුහු[9] දක්ති. සච්චකද් දක්කි.[10]

සච්චකයා හට උහු දකුත් මැ[11] උත්‍රාස ඇති වි යැ, උද්වෙග ඇති වි යැ, රොමහර්ෂ ඇති වි යැ, සියල් සිරිරු[12] ස්වෙද වැහිණැ, ඇතුළු කුස පෙරැළි[13] මහ හඬ හැඬි. හෙ, "සස්සො දක්ති හො?" යි බලනුයෙ, කිසිවක්හු ගෙ රොමහර්ෂ මාත්‍රයකුදු නොදැකැ "මෙ භය මට මැ උපන්නෙ යැ. ඉදින් මම, 'යක්‍ෂයෙකැ'යි[14] කීම් නම්, 'මම, තට මැ ඇස් ඇති? යක්හු තො මැ දක්හි? ඇතහොත්, ඇපි දු නො

1. දෙලෙන් අවුල් සී 2. වජායුධයක් 3. පුළුවුස්තුදූ, පුළුවුසුදු 4. විදුටියහ විහිදිවන්නට 5. දෙසුවදු 6. ගන්නවුන් 7. දකී, දකිති 8. යක්හු 9. බුදුන් 10. දකී 11. දකිත්ම 12. සිරුරු, සිරිර 13. පෙරළිණ 14. යකෙකැයි.

දක්මො ද! පළමු යක්ෂයක්හු නොදකැ,'මහණ ගොයුම්හු විසින් වාදවර්ථයෙහි[1] බහා-ලන ලදුයෙහි[2] යක්ෂයක්හු දිටිහි'[3] කියනු වෙතී" සිතා "දැන් මට මෙහි අනෙක් පිළිසරණෙක් ඇත්තෙ නොවෙයි, මහණ ගොයුම්හු මිසැ[4]"යි හඟනෙ බුදුන් මැ තම හට සරණ කොටැ, "භවත් ගොයුම් මා පුළු වුසිව යි,[5] කියමි" කී යැ. එ සඳ බුදුහු, "ගිනිවෙස්න, 'රූප මාගෙ ආත්ම යැ'යි[6] තො යමක් කීහි ද, 'මාගෙ රූප මෙසෙ වෙව යි, මෙසෙ නො වෙව' යි යන තාගෙ ඉසුරු රූපයෙහි පවත්ති හො?"යි වදාළො "නො පවත්ති, ගොයුම්ගොතුව,"යි කී යැ. "ගිනිවෙස්න, සිහි එළවා කියා. තා පළමු කි දැ හා පසු වැ කියන දැ හා නො ගැළැපෙයි. පසු වැ කියන දැ හා පළමු කී[7] දැ හා නො ගැළැපයි. 'වෙදනා මාගෙ ආත්ම වෙ'යි තො යමක් කීහි ද, 'මාගෙ වෙදනා කුසල් හෙයින් මැ වෙව යි, සුව හෙයින් මැ වෙව යි, අකුසල් හෙයින් නො වෙව යි, දුක් හෙයින් නොවෙ වයි, යන තාගෙ ඉසුරු එ වෙදනායෙහි පවත්ති හො?" යි වදළහැ. "නො පවත්ති, ගොයුම්ගොතුව,"යි කීයැ.

එසෙයින් මැ[8] සංඥා සංස්කාරයනුදු පටිපාටීන් පිළිවිසැ ඔවුනුදු අනිත්‍ය පරිදි කී කල්හි, "ගිනිවෙස්න, 'මාගෙ, විඥාන මෙසෙ වෙව යි, මෙසෙ නො වෙව'යි යන තාගෙ ඉසුරු එ විඥානයෙහි පවත්ති හො?"යි[9] වදළහැ. "නො පවත්ති, ගොයුම්ගොතුව," යි කී යැ. "ගිනිවෙස්න, සිහි එළවා කියා. තා පළමු කී දැ හා පසු වැ කියන දැ හා නො ගැළැපෙයි. පසු වැ කියන දැ හා පළමු කී දැ හා නොගැළැපෙ"යි වදරා, 'කියග, ගිනිවෙස්න, රූප නිත්‍ය හො අනිත්‍ය හො?"යි වදළහ. "අනිත්‍ය යැ; ගොයුම්ගොතුව," යි කී යැ. "යමෙක් අනිත්‍ය ද, හෙ දුක් වෙයි හො? සුව වෙයි හො?" යි වදළහ. "දුකැ, ගොයුම්ගොතුව,"යි කී යැ. "යමෙක් උපැදැ නස්නා බැවින් අනිත්‍ය වී ද, උදාවිය දුකින්'[10]

1. වාදවර්තනයෙහි 2. ල්දදෙහි 3. දිටිමි 4. මිසයයි 5. පුළුවුසුවයි 6. මගේ මය 7. කියන 8. එසේ හෙයින් මැ 9. පවත්තිහොයි නො පවත්තිහොයි 10. දුක්

පෙළෙන බැවින් දුක් වී ද, හෙ[1] මා ගැත්තෙ යැ,[2] මම හෙ යැ, හෙ මාගෙ ආත්ම යැ,යි මෙසෙ තෘෂ්ණා මාන දෘෂ්ටි විසින් දක්නෙ, යෙදෙ දැ?"යි වදාළහැ. "නො යෙදෙයි. ගොයුම්ගොතුව," යි කී යැ.

මෙසෙයින් බුදුහු යම්සෙ නිහුගෙඩියෙක්[3] සප්හු ගෙ සුඹුයෙන්[4] නැඟි විස එ මැ සප්හු ලවා ඩහවා[5] හැරැ-පියා ද, එසෙයින් මැ එ මැ පිරිසැ සච්චකයා ලවා[6] එ මැ මුයෙන් " පස්කඳ අනිසැ, දුකැ, අනතැ"යි කියැවූහු[7] බුදුහු "යම්සෙ, ගිනිවෙස්න, හර කැමැති හර සොයන හර පිරියෙස්මින්[8] ඇවිදුනා පුරුෂයෙක් කැපෙන පොරොවක් ගෙනැ වනයට වැදැ එහි මහත් ඉදි ළද කේල්කඳක් දැකැ මුලැ දි අගැ දි සිඳැ-පියා අගැ ගෙනැ පත්වටි[9] නඟනඟා[10] බලනුයෙ බොරුදු[11] පවා[12] නො දක්කි. හර[13] මෙ කොහි දකී ද! එසෙයින් තො, මා විසින් තාගෙ වාද විචාරා බලත් බලත්, සිස් විහි, රික්ත විහි, පරාජිත විහි"යි වදාළො.

හෙ පළමු පූරණාදි සනුවටැජරන්[14] කරා එළබැ පැන පුළුවුස්සි. ඔහු විසජන්නට නොහැකි[15] වෙති. හෙ උනට පිරිස් මැදැ මහත් වියරු බැණැ තමා දුනු පරිදි දන්වා නැඟී යෙයි " සම්මාසම්බුදුනුදු එසෙ මැ වෙහෙසෙමි" යන සිතින් අවුදු, යම්සෙ හිඹුල් එරබුදු[16] ඈ නිසරු රුක් පළමු විදිවිරී එක්තරා සියොතෙක්[17] "කිහිරි රුක ද විද්ද හැක්කැ"යි සිතා එහි පැහැරැ එක පහරින් තුඬු බිඳී ඇස් නික්මැ හිස් පැළුණු කලැ කඳින් ගැළැ[18] බිමැ වැටී හි වෙදාන මහත් වැ.[19]

"අම්භො! කො නාමයං රුක්ඛො
සීනපත්තො සකණ්ටකො
යත්ථ එකප්පහාරෙන
උත්තමඞ්ගං විසාටිතං"[20] යි,

1. ගෙ 2. ගත්තේ යැ 3. නිසිහුගේමඩියෙක්, නිසිහු ගෙඩියෙක් 4. සුහුඹුයෙන් 5. බහවා 6. සච්චකයාගෙ 7. කියාවැටහු, කියහු 8. පිරියස්මින් 9. පත්පටි 10. හඟහඟා 11. බොරුද් 12. පොවා 13. අර 14. සනිවටුජරන්, සනිවටුන්, නිවටුජරන් 15. නො පොහොසත් 16. එරමුදු, එරබදු 17. එසියොතෙක් 18. හැළ, ගැළවී 19. වෙදනාමත් (වත්) වැ 20. විසාරිතං-මු.

වැලැපී ද, එසෙයින් මැ සච්චක ද සවඤ්ඤුණහර පැහැරැ තමා නුවණතුඹු බුන් කලැ සවඤ්ඤුණහර තද බව් දත්.

එකල්හි බුදුහු ඔහු ගෙ මුඛර බව ප්‍රකාශ කොටැ නිගන්නාහු. "ගිනිවෙස්න, තා 'මා විසින් වාදයෙන් වාද කොටැ දෙස් ගෙනැ වන් කලැ කම්පිත නොවන ප්‍රකම්පිත නොවන වෙවුළා නොයන කක්‍ෂයෙන් සෙවද නොසිලයෙන මහණක්හු හො බමුණක්හු හො නොහොත් 'රාත්මි, බුදුමී, පිළින කරනුවක්හු හො නො දක්මි. ඉදින් මම් අචෙතන වූ ටඹටද්[1] වාදරොපණ කෙළෙම් නම් හෙ ද කම්පිත වැ ප්‍රකම්පිත වැ වෙවුළා යෙයි. මිනිසෙක් නම් කිමෙක්ද?'යි විසාලා නුවරැ පිරිසැ බණන ලද්දෙ යැ. දූන් තා නළලින් ගුළු ඇතැම් සෙව ද බිඳුපොද උතුරුසළු විනිවිද්ද ගොස් බිමැ හෙයි. මාගෙ ශරීරයෙහි වු කල සෙව ද දූන් ඇත්තෙ නොවෙ"යි බුදුහු එ පිරිසැ රන්වන් සිරිරු දක්වූහු. හැම සිරිරු දක්වුවාහු නොවෙති. බුදුහු ගැට වටු ගන්වා පිළිසන් සිරිරු ඇති වැ පිරිසැ ධම් දෙසති. දෙසන්නාහු, ගලයෙන් සිවුරු සතරඟුලක් පමණ[2] තැනට බැහුහු. බැහු විගස රන්වන් රස් පුඤ්ජ පුඤ්ජ වැ, රන් කෙළින් නික්මුණු රත්රන් ධාරා සෙයින්, රත් වලා ගැබින් නික්මුණු විජුලිය කලබක් සෙයින්, නික්මැ රන් මිහිඟක්[3] බඳු ගලය පැදකුණු කෙරෙමින් අහසැ දූවැ-ගත්හු. බුදුහු මෙසෙ කුමට කළහ යත්:

මහජනයා හට සැක හරනා සඳහා කොළො. එහි මහජනා හට[4] වනාහි "මහණ ගොයුම් තම හට සෙව ද නැති යෙයි. සච්චකයා හට වූ කල යන්ත්‍රාරූඪයක් සෙයින් සෙව ද වැහෙයි. මහණ ගොයුම් ගත දෙපට සිවුරු පෙරෙවැ[5] හුන්නෙ යැ. ඇතුළතැ සෙව ද ඇති බව් නැති බව් කවුරු දන්ති!" යන සැක[6] උපද්දි. මහජනයා ගෙ සැක පසිඳිනා සඳහා මෙසෙ කොළො.

---

1. ටඹටදු 2. සතරඟුලක් තැන් පමණට 3. මිහිඟයක් 4. මහජනයො 5. පෙරව, පෙරැවැ 6. මහාජනයන් ගෙ සැක

මෙසෙ වදළ කලැ **සච්චක** නො බැණැ කර බහා-ගෙනැ ප්‍රතිභාන නැති වැ බිම් සැ පයැ පටැඟිල්ලෙන්[1] කැණැ කැණැ හුන්නෙ යැ. එකල්හි නැමින් **දුර්මුඛ** නම් යහපත් මහත් **ලිච්ඡවි** කුමරෙක් **සච්චකයා** හුන්නහු[2] දකැ බුදුනට "වහන්සෙ, මට එක් උපමායෙක්[3] වටහ"යි කි යැ. "කියා **දුර්මුඛය**,"යි වදළහැ. "වහන්සෙ, යම් ගමකට හො නියම් ගමකට හො නුදුරු තන්හි පොකුණෙක් වී ද, එහි කකුළුයෙක් වී ද, වහන්සෙ, එහි බොහො දරුවො හො දූරියො හො එ ගැමින් හො නියම් ගැමින් හො නික්මැ එ පොකුණට ගොස් බැසැ එ කකුළුවා දියෙන් නඟා ගොඩැ හෙවූ ද,[4] කකුළුවා යම් යම් අළක්[5] නැඟී ද, ඔහු නැඟු නැඟු අළ[6] එ දරුවො හො දූරියො හො දඬුකඩෙකින් හො කබල් කඩෙකින් හො ගෙනැ සිඳැ-පීහු[7] ද, මෙසෙ හැම අළ[8] සුන් කලැ එ කකුළු[9] ගමන් පසුන් බැවින්[10] එ පොකුණට පෙර සෙ බස්නට[11] නොහැක්කැ. එහි මැ කපුටු කොක් ආදිනට බත් වෙයි. එසෙයින් මැ, වහන්සෙ, **සච්චකයා** ගෙ යම් කවර දිට්හයෙක්[12] ඇද්ද, හෙ හැම මැ වහන්සෙ[13] විසින් සිඳැබිඳැ-පියා[14] ලන ලද. වහන්සෙ, **සච්චකයා** වටා ලා භවත්හු කරා එළඹෙන්නට නොනිස්සැ, වාද සඳහා යැ"යි කී.

දුර්මුඛයා උපමා කී කලැ සෙසු **ලිච්ඡවි** කුමාරයො සිතහුඃ "මෙ නුවටහු විසින් අපට ශිල්ප උගන්නා[15] තැනැ[16] බොහො කල් අවමාන කරන ලද. දූන් මෙ අප සතුරා පිටි දක්නට නිසි කලැ. ඇපි දු එකෙකි උපවා ඇරැ අත්පිඬු ගසා කලින් හුණුවක්හු[17] මෙහොලින් බහනුවන්[18] සෙයින් වටා ලා පිරිස් මැද හිස් නොනැඟිය හෙ ද, එවෙනි දෙයක් උහුට කරම්හ" යි උපමා සිතා-ගෙනැ **දුර්මුඛයා** කථා අවසන් බලා[19] හුන්හු.

---

1. බිම්පාඇැඟිල්ලෙන්-මු, 2. හුන්නාහු 3. උපායෙක් 4. හොවූ ද 5. අඟක් 6. දළ 7. සිඳහු, සිඳපිහි 8. නළ 9. කකුළුවා 10. පසුන් බැවින් වඳින් (න්) ට 11. බට 12. දිටුහයෙක් 13. වහන්ස් ගේ ප්‍රඥ 14. සිඳබිඳපියන 15. උගන්වන 16. කල 17. හුනුවන් හු, වත්හු 18. මුවගොනුවන්, මොහුගනුවන් 19. බලබලා-මු

සච්චක, ඔවුන් ගෙ අභිප්‍රාය දැනැ, "මොහු හැම දෙන මැ කර ඔසොවා කොල පොපි[1] ඇති[2] වැ හුන්නාහ. ඉදින් වෙන වෙන උපමා අළහු නම්, වටා ලා මම් පිරිස් මැද්‍ද හිස් නඟන්නට[3] නොහැකි වෙමි. එසෙ බැවින් මම් දුර්මුඛයා වළකා, යම්සෙ අනෙකක් හට අවකාශ නොවෙ ද?[4] එසෙ කථා පසිඳැ මහණ ගොයුම්හු පැන පුළුවුස්මී" සිතා-ගෙනැ "දුර්මුඛය, දැන් සිට, තො මුඛරයෙහි, ඇපි තා හා සැසැඳිලි නො කරම්හ. භවත් ගොයුම්හු හා සැසැඳිලි කරම්හ, ගොයුම්ගොතුව, අප ද ගෙ සෙස්සනුදු ගෙ කථා තිබි-යෙව යි, හෙ ප්‍රලාපමාත්‍රයෙකැ"යි බැණැ බුදුන් පැන පුළුවුස්නෙ[5] "භවත් ගොයුම්හු ගෙ[6] ශ්‍රාවකයෙක් කිපමණෙකින් සසුන් කරනු නම් වෙ?"යි කී යැ. " ගිනිවෙස්න, මෙ සස්නෙහි මාගෙ ශ්‍රාවකයෙක් :

"යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අඣත්තං වා බහිඬා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං රූපං නෙතං මම. නෙසොහමස්මි. න මෙසො අත්තා"-

'යන මෙ එකොළොස් වැදෑරුම් හැම රූප මා නොගැත්තෙ යැ. මම රූපයෙම් නොවෙමි[7] මාගෙ ඉසුරු රූපයෙහි පවත්නෙ නොවෙ"යි යථාභූතය මනා කොටැ නුවණින් දකී ද, එසෙයින් මැ:

"යා කාචි වෙදනා, යා කාචි සඤ්ඤා, යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා, යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං ......න මෙසො අත්තා"

"යන එකොළොස් වැදෑරුම් හැම විඥන මා නොගැත්තෙ යැ. මම් විඥානයෙම් නොවෙමි. මාගෙ ඉසුරු විඥානයෙහි පවත්නෙ නොවෙයි. මෙසෙ යථා ස්වභාවය මනා කොටැ නුවණින් බලා ද, මෙ පමණෙකින්. ගිනිවෙස්න, මාගෙ ශ්‍රාවක, සසුන් කරනු නම් වෙ"යි ශෛක්‍ෂභූමි දැක්වූහු.

1. පොපියා, පොපියුම්-මු 2. ඇති ඇති වැ 3. වටන්නට 4. නොදේ ද 5. පුළුවුත 6. භවත්හුගෙ 7. රූපයේක් නොවෙයි

එක්බිති අශෛක්‍ෂභූමි[1] පුළුවුස්නෙ, "ගොයුම්ගොතුව, මහණ කිපමණෙකින් රාත් නම් වෙ?"යි කී යැ. "ගිනිවෙස්න, මෙ සස්නෙහි මහණෙක්, "යං කිඤ්චි රූපං අතීතානගතපච්චුපන්නං....... න මෙසො අත්තා" - යන එකොළොස් වැදෑරුම් හැම රූප මා නොගැත්තෙ යැ. මම් රූපයෙම් නොවෙමි. මාගෙ ඉසුරු රූපයෙහි පවත්නෙ නොවෙයි. මෙසෙ යථාභූතය මනා කොටැ නුවණින් දැකැ අනුපාදවිමොක්‍ෂයෙන් විමුක්ත[2] වී ද, එසෙයින් මැ "යා කාචි වෙදනා, යා කාචි සඤ්ඤා, යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා, යි කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං........න මසො අත්තා" - යන එකොළොස් වැදෑරුම් හැ විඥාන මා නොගැත්තෙ යැ. මම් විඥානයෙම් නොවෙමි. මාගෙ ඉසුරු විඥූනයෙහි පවත්නෙ නොවෙයි. මෙසෙ යථාභූත අර්ථය මනා කොටැ නුවණින් දැකැ අනුපාදවිමොක්‍ෂයෙන් විමුක්ත වී ද' මහණ, මෙ පමණෙකින් 'රාත්' නම් වෙ"යි.

මෙසෙ ලොවීලොවුතුරා නුවණිනුදු ලොවීලොවුතුරා පිළිවෙතිනුදු ලොවීලොවුතුරා විමුක්තීනුදු සමුපෙත වූ විමුක්ත සිත්[3] ඇති මහණ, තථාගතයා හට මැ සත්කාර ගුරුකාර[4] නමස්කාර කෙරෙයි. "බුද්හු[5] තුමුහු සිවු සස් දැනැ අනුන් දන්වනු සඳහා ධම් දෙසති. තුමුහු ඉන්ද්‍රියදමනයෙන් දැමී අනුන් දමනු සඳහා ධම් දෙසති. තුමුහු කෙලෙසුන් ගෙ ක්‍ෂොභ සන්හිඳුවා අනුන් ගෙ ක්ලෙශක්‍ෂොභ සන්හිඳුවා අනුන් ගෙ ක්ලෙශක්‍ෂොභ සන්හිඳුවනු සඳහා ධම් දෙසති. තුමුහු සසරසයුරු තැරැ අනුන් සසර සයුරෙන් නඟනු සඳහා ධම් දෙසති. තුමුහු කෙලෙස් පිරිනිවතින් පිරිනිවී අනුන්ගෙ කෙලෙස්ගිනි නිවනු සඳහා ධම්දෙසති යි මෙසෙ තථාගතයා හට මැ සත්කාර ගුරුකාර නමස්කාර කෙරෙ"යි වදළො.

එකල්හි සච්චක "ගොයුම්ගොතුව, ඇප් 'භවත්හු වාදයෙන් වාද කොටැ ගැටෙම්හ' යි සිතන්නමො නටුවාම්හ.[6]

1. අශෛක්ෂ 2. විමොක්‍ෂ 3. විමුක්තයන් ඇති 4. ගරුකාර 5. බුදුහු 6. නටුම්හ, නටුවම්හ

ත්‍රිමදගලිත[1] ඇතක්හු පැහැරැ වැදූ-ගත් පුරුෂයක් හට සෙත් වන්නෙ වෙයි.[2] දිලියෙන ගිනි කඳක් සිපැ-ගත් පුරුෂයක් හට සෙත් වන්නෙ වෙයි.[2] සොරවිෂ ඇති ආශීවිෂයක්හු පැහැරැ සිපැ-ගත් පුරුෂයක් හට සෙත් වන්නෙ වෙයි.[2] භවත් ගොයුම්හු කෙරෙහි ගැහැටු[3] පුරුෂයක් හට සෙත් නො මැ වෙ"යි කී.

බුදුහු ඇත් ආදීන් සෙයින් කිසිවක්හු දිවියට අන්තරාය[4] කරන්නාහු නොවෙති. නුවට මෙතුන් උපමාවන් බුදුනට[5] උත්කර්ෂ සඳහා අළියෙ නොවෙයි. තම හට මැ උත්කර්ෂ සඳහා අළ. යම්සෙ රජෙක් සතුරක්හු මරා, 'මෙසෙ ශූර වූ මෙවෙනි බැල[6] ඇති පුරුෂ නට'යි සතුරා හුවන්නෙ,[7] තමා මැ හුවාද, එසෙයින් මැ මෙ තුන් උපමායෙන් බුදුන් හුවන්නෙ, "ඇපි මැ ශූරයම්හැ. ඇපි මැ පණ්ඩිතයම්හැ. ඇපි මැ බහුශ්‍රැතයම්හැ.මෙ සෙයින් ත්‍රිමදගලිත ඇතක්හු බඳු, දිලියෙන ගිනිකඳක් බඳු, පැන අළ[8] ආශීවිෂයක්හු බඳු සම්මාසම්බුදුන් කරා වාද සඳහා එළබෙන්නාම්හ"යි මෙසෙ තම හට මැ උත්කර්ෂ කොටැ බුදුන් නිමන්ත්‍රණ කරනුයෙ, "ගොයුම්ගොතුව, තොපට සත්කාර කරන මට යම් පුණ්‍යයෙක් ප්‍රීතියෙක් උපදී ද, එ සඳහා සඟුන්[9] හා සමඟ සෙට මාගෙන් වළඳන්නට වැඩිය මැනැවැ"යි කී යැ.

බුදුහු ඔව්හට අනුග්‍රහ පිණිස නො බැණැ සිතින් ඉවසූහු. සච්චක, බුදුන් ඉවසූ බව් දැනැ ගොස් ලිච්ඡවි රජ්ජුරුවනට " මම් සෙට භවත් ගොයුම්හු හා සඟුන් නිමන්ත්‍රණ කෙළෙම්. තොප දවස් පතා මට පන්සියක් බත්සැළ දෙන බැවින් එසෙට මහණ ගොයුම් හට නිසි වන පරිද්දෙන්[10] දෙව"යි කී. අනෙක් දවස් එ රජ්ජුරුවො උහුට පන්සියක් බත්සැළ[11] දී යවුහ. සච්චක, තමාගෙ අරම්හි පිණී කන බොන දැ පිළියෙළ[12] කරවා-තබා යවා කල් දැන්වී යැ. බුදුහු මහ සඟුන් පිරිවරා උහු ගෙ අරමට

1. මහාත්‍රිමදගලිත 2. නොවෙයි-හැම 3. ගැටුණු 4. අන්තරායක් 5. බුදුන්ට 6. බල 7. සතරහු වනන්නෙ-මු 8.කළ-මු 9. එ සඟුන් 10. නිසි වන්නේය යි යන පරිද්දෙන් 11. බත්සැළි 12. පිළිවෙළ

එළඹැ පැන් වූ අස්නෙහි වැඩ හුන්හු. **සච්චක**, බුදුපමොක් සඟුන් පිණි බොජනෙන් සිය අතින් සතපා[1] එකත්පස් වැ හිඳැ, "භවත් **ගොයුම්ගොතුව**, මෙ දනයෙහි යම් එලයෙක් ඇද්ද, හෙ දයකයනට සුවයට වැටෙ"යි[2] කී යැ. "**ගිනිවෙස්න**, තා බඳු[3] අවීතරාගයනට දුන් දන්හි එල තට දුන් දයකයනට වෙයි. මාසෙ වූ වීතරාගයන්ට දුන් දන්හි එල තට වෙ"යි වදාරා හුනස්නේන නැඟී වැඩියො.[4]

අනෙක් දවසක් බුදුහු **විසාලා** නුවර වැඩියටි වැ පෙරවරු මුරුත මල්කලබක් බඳු[5] දෙපටසිවුරු[6] හැඳැ විජිලියක්[7] බඳු කහබාන් බැඳැ නුගපල බඳු පහුල්[8] එකස් කොටැ පෙරෙවැ ගඳකිළියෙන්[9] නික්මැ සඟපිරිස් පිරිවරා අග් දෙරියෙහි වැඩැ සිටියො.

එකල්හි **සච්චක**, "පළමු මම් අපණ්ඩිත වන බැවින් සියලු **විසාලා** නුවර වැස්සන් ගෙනැ මහණ **ගොයුම්හු** කරා ගොස් පිරිස් මැද පරිභූත වීමි. දැන් එසෙ නො කොටැ එකලා වැ ගොස් වාදරොපණ කෙරෙමි.[10] ඉදින් මහණ **ගොයුම්හු** පරදවන්නට තිසි වීම් නම්, මාගෙ ලද[11] හුවා ජය[12] කියා එමි. ඉදින් මහණ **ගොයුම්** හට ජය වී නම්, අඳුරුයෙහි නැටුම් සෙයින් දන්නාහු නැති" සනිටුහන්[13] කොටැ නිද්‍රා[14] පැන නම් පැනයක් ගෙනැ **මහවන** වෙහෙර ගියෙ.

අනඳ මහතෙරහු උහු දුරින් එන්නහු දැකැ, "බුදුන් මොහොතක් වැඩැ හුන් කලැ බුදුන් දක්නා ලැබෙයි බණ අසනු ලැබෙයි. හෙ ඔහට[15] බොහො කල් හිතයට සුවයට වැටෙ"යි යන සිතින් "වහන්සෙ, එන්නෙ, **සච්චක** යැ. මොහොතක් වැඩැ හුන මැනැවැ"යි අයජැ[16] අසුන් පැන්වූහ.

---

1. සපයා 2. වැටෙවයි-මු 3. පිදු-හැම 4.වැඩ 5. බඳු වූ 6. දෙපට අඳනා සිවුර 7. විදිලියයක්, විදුලියක් 8. පවුල්, පවුල 9. ගඳකෙලින් 10. කෙරෙමින් 11. ලදු, ලද් 12. දය, ද 13. සනිටුහන් 14. නින්දපැන, නිදපැන 15. ඔහුහට, ඔව්හට 16. අයජු

බුදුහු වැඩ හුන්හ. සච්චක, බුදුන් කරා එළඹැ සාමීචි කොටැ එකත්පස් වැ හිඳැ,[1] "**සන්ති හො ගොතම, එකෙ සමණ බ්‍රාහ්මණා කායභාවනානුයුත්තා විහරන්ති**" යනාදි ක්‍රමයෙන් පැන පිළිවිත. "**ඉධ අග්ගිවෙස්සන, අස්සුතවතො පුථුජ්ජනස්ස උප්පජ්ජති සුඛා වෙදනා**" යනාදි ක්‍රමයෙන් පැන විසජුහු. ඔහුපැන පුළුවුත් පරිදිද් බුදුන් නිරවසෙස්නෙන්[2] විජු පරිදිද් මැදුම්සඟියැ **මහාසච්චක** සුතින් දන්නෙ යැ.

මෙසෙ බුදුන් විසින් මෙ නුවට දරුව හට දෙ වරෙකැ දෙ සුතක් දෙසන ලද. හෙ අධිගම නොද කෙළෙ, පැවිජි නො ද වී යැ, සරණැ නො ද පිහිටි යැ.[3]

ඔව්හට බුදුහු කුමට ධම් දෙසූ හැ යත්ඃ

අනාගතයෙහි උහුට වන වැඩ දැකැ වාසනා සඳහා දෙසුහු. ඔහු බුදුන් පිරිනිවනින්[4] මතුයෙහි දෙසිය සතිස්[5] හවුරුද්දක් ඉකුත් කල්හි, ලක්දිවැ සසුන් පිහිටි කල්හි, දෙව්ලොවින් සැවැ මෙ රට **දැකිණිගිරි වෙහෙරට**[6] නොදුරු තන්හි එක් ඇමැති කුලෙක්හි[7] ඉපැදැ පැවිජි වැ තෙවළාධර වැ විදර්ශනා වඩා පිළිසිඹියා පත් රාත් වැ **කළු බුද්ධරක්ඛිත** මහතෙරහු නම් වූහු.

ඔවුන් **සෑගිරියැ කළුතිඹිරි** රුක්මුල්හි **කාලකාරාම** සුත දෙසූ දවස් රජු විසින් සියක් යොජුන් **ලක්දිවැ** රජයෙන් පුදන ලද පරිදි ධර්මප්‍රදීපිකායෙහි කී පරිද්දෙන් දත යුතු.

මෙසෙ බුදුහු තමන් පුරුෂධම්මසාරථී වන බැවින් **සච්චක** මාණවක නම් නුවට දරුවා ද ආදි ශබ්දයෙන් ගත් සුභ මාණවකාදීනුදු දමා අමාමහ නිවන් පැමිණිවූහු.

මාණවකදමන නම් නව වන පරිච්ඡේද නිමි.

---

1. හින 2. විශෙෂයෙන් 3. පිහිටිවියැ 4. පිරිනිවන් 5. දෙසිය සතලිස්-හැම 6. දකුණුගිරි වෙහෙරට, දකිණිගිරි වෙහෙරට 7. ඇමැති කුලයෙක්හි

10. දිගම්බරදමන නම් පරිච්ඡෙදය

පාඨිකපුත්‍ර[1] නුවටහු දමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ

විසාලා නුවරැ සුනක්ඛත්ත නම් ලිච්ඡවි රාජපුත්‍රයෙක් බුදුසස්නෙහි පැවිජි වැ බුදුනට මෙහෙ කරනුයෙ, එක් දවසක් බුදුන් කරා එළබැ, "දිවඇස් ලබන්නට යැ"යි පිළිවෙත් ඇරැ වියැ.[2] ඔහුට බුදුහු පිළිවෙත් වදළහැ. හෙ වදළ[3] නියායෙන් පිළිපැදැ දිවඇස් උපයා[4] දෙවියන් ගෙ උයන් විමන් කප්රුක් දැකැ සව්බරණින් සැදි රැ දැකැ, "මොවුන්ගෙ හඬ මියුරු වුව මැනැවැ,[5] එ කිසෙ අසම් හො!" යි සිතා බුදුන් කරා එළඹැ දිවසොධා උපදනට නිසි පිළවෙත් ඇරැවි යැ. හෙ අතීතයෙහි සිල්වත් පැවිජි කෙනකුන් කන්සක පැහැරැ බිහිරි කොටැ-පි යැ. එයින් උහුට දිවසොධා නො උපද්දි.[6] බුදුහු එ නොඋපදනාසෙ දැකැ එයට පිළිවෙත් නො වදළහැ.

හෙ එ පමණෙකින් බුදුන් කෙරෙ වෙර[7] බැඳැ සිතීඃ "එකාන්තයෙන් මහණ ගොයුම් හට මෙබඳු සිතක් උපන්සෙ යැ.[8] 'මම ද[9] රද්[10] දරුයෙමි, මෙයිත් රද්[10] දරු යැ. ඉදින් මොහු ගෙ නුවණ වැඩියෙ වී නම්, මෙ සර්වඥ වෙ' යන සිතින් ඊර්ෂ්‍යායෙන් මට නො කියයි" සිතා එක් දවසක් බුදුන් කරා එළබැ "වහන්සෙ පියා[11] යෙමි, නිසා නො වෙසෙමි[12]" කී යැ. එකල්හි බුදුහු, "තො මා නිසා වසා යි මා තට කී දැයෙක් ඇද්ද?" යි වදළහැ. "නැති, වහන්සෙ," යි කී යැ. "මම් වහන්සෙ නිසා වෙසෙමි යි තා මට කී දැයෙක් ඇද්ද?"යි වදළහැ. එයිද් නැතිසෙ කී යැ. මෙසෙ තා මට කී දැ නැත.[13] මා තට කී දැ නැත.[13] මට කුමට කියහී?" වදළො. "වහන්සෙ මට උතුරු මිනිස් ධැමින් පෙළහර නොදක්වන දැ යැ"යි කී යැ. "තො මා නිසා වසා. මම් තට පෙළහර දක්වමි යි මා තට කී දැයෙක්

1. පටික පුත්‍ර-මු 2. එරවියැ 3. එනියායෙන් 4. ලැබැ 5. මැනැවැයි 6. උපන 7. වෛර 8. උපන්නෙයැ 9. මමත්, මයිත් 10. රද(රජ) දරු 11. වහන්සෙ වහන්සෙ පියා=මු 12. නොවෙමි 13. නැති

ඇද්ද" යි වදළහැ. "නැති, වහන්සෙ"යි කී යැ. "මම වහන්සෙ නිසා වෙසෙමි, මට පෙළහර දක්වන්නෙ යැයි තා මට කී දූයෙක් ඇද්ද?"යි වදළහැ. එයිදු නැතිසෙ කී යැ. "මා තට ප්‍රාතිහාර්‍යය කෙළෙන්[1] කිම? නොකෙළෙන්[1] කිම? එයින් තමට කවර ප්‍රයෝජන යැ? එකළ දු නොකළ දු මාගෙ සස්නට වන පිරිහිණි නැති. මම් දෙව්මිනිසුන් අමා මහනිවන් පමුණුවනු සඳහා පැරුම් පිරුයෙමි. ප්‍රාතිහාර්‍යය කරනු සඳහා පිරු යෙම් නොවෙමි. මා තට කී දූ නැත, තා මට කී දෑ නැත, මට කුමට කියහී?" වදළහැ. "වහන්සෙ, මෙ නම් දූයෙක් ලොකයෙහි අග්‍ර යැයි අග පමණක් මට නොවදරන දෑ යැ"යි කී යැ. "තො මා නිසා වසා, මම් තට අග පමණක් කියමි, මා තට කී දූයෙක් ඇද්ද"යි වදළහැ. "නැති, වහන්සෙ,"යි කී යැ. "මම් වහන්සෙ නිසා වෙසෙමි, මට අග පමණක් කියන්නෙ යැයි තා මට කී දූයෙක් ඇද්ද?"යි වදළහැ. "එයිද් නැති" කී යැ. "සුනක්ඛත්තය, ලොකයෙහි මෙ නම් දෙයෙක්[3] අග්‍ර යැයි කීයෙන් කිම? නොකීයෙන් කිම? එයින් තිවත් සෑහෙන්නෙ නොවෙ"යි වදළහැ. සුනක්ඛත්ත, "බුදුන් ගෙ ගුණ මකමී" මෙතෙක් විප්‍රලාප බැළැ බුදුන් ගෙ කථා අස අසා පිහිට නොලදින් නොබැණැ සිටියෙ යැ.

"සුනක්ඛත්තයා[4] විසාලා නුවර වැදූ[5] පෙරැ[6] තුණුරුවන්හි ගුණ කියන කලැ මුව නො පොහොයි. දූන් එ මැ මීයෙන් අයුණු කියයි. බ්‍රම්සරවස් රක්නට නොපොහොසත් වූයෙ, තමා බාල වන බැවින් තුණුරුවන්හි අයුණු කියා ගිහි වැ වෙසෙ"යි[7], බුදුහු වූ කල සව්නෙ දන්ති, ධම් නියාාණික යැ, සඟහු සුපිළිපන්නාහු යි, තුණුරුවන්හි ස්තොත්‍ර කරන මිනිස්හු තාගෙ දොස් දක්වතී වදාළො. මෙසෙ කුමට වදාළහැ? යත්ඃ එ දොස් උපන් කලැ, "සව්නෙ දන්නා[8] බුදුහු මෙ දොස් දූකැ පළමු මට නො වදාළහ"යි නො කියවනු[9] සඳහා වදාළො.

---

1. කෙළෙම් 2. සස්න 3. දූයෙක් 4. සුනක්ඛත්ත සුනක්ඛත්තය 5. විසාලා නුවර වැස්සො-හැම, වැස්සෙ-මුඃ මොහු-මුඃ 6. පෙරෙ 7. ගිහිව වෙයි, වැටෙයි-මුඃ 8. දත් 9. නො කියවුනු

එක් සමයෙක්හි බුදුහු බූලුජනවු[1] නම් ජනවියෙක්හි උතුරු නම් නියම්ගමක් නිසා වැඩැ වසනුවො පෙරවරු සුනක්ඛත්ත ලිච්ඡවිහි හා සමඟ ගමට වැඩියො. එකල්හි කොරක්ඛත්තිය නම් නුවටෙක් 'බලුතව' නම් තව කෙරෙයි. දෙ දණ හා දෙ වැලමිට බිමැ ඔබා ඇවිද්දි, බල්ලකු සෙ බිමැ කන බොන දෑ හිඹැ බලා මීයෙන් මැ කයි, මීයෙන් මැ බොයි, අත් නො පහරවයි, එප්[2] දෙරූ හළු පීරා-පියා[3] වැකැටි ගෙනැ[4] හොවී.[5] සුනක්ඛත්ත,[6] ඔහු දැකැ, "මෙ රාත් මහණෙකැ, මොහු හා සම අනෙක් මහණෙක් ඇත්තෙ නොවෙයි, මෙ අපිස් බැවින් පිළී නො හඳී, ප්‍රපඤ්චයෙන් භික්ෂා භාජන නො ගෙනැ ඇවිද්දි, බිමැ ඔත්තා මැ කයි, මෙ යැ "මහණ" නම් ඇපි කුමයත[7] මහණම්හ!" යි සව්නෙ දන්නා බුදුන් පස් පස්[8] යනුයෙ, මෙ පවිටු සිත් සිතී.

එ සඳැ බුදුහු, "මෙ සුනක්ඛත්ත පාපාධ්‍යාශය ඇත්තෙ යැ. මුහු දැකැ කුම්[9] සිති යැ හො!"යි බලන්නාහු, ඔහු ගෙ අදහස් දැනැ "මෙ මොසපුරුෂ මා වැනි සව්නෙ දන්නා බුදු රජක්හු[10] පස් පස්[8] එන්නෙ, නුවටහු 'රාත්හ' යි සිතයි, මෙ බාලයා දැන් මැ නිගත මැනැවැ"යි සිතා, "තො මෙසෙ හීනාධ්‍යාශය ඇත්තෙහි, 'මම් මහණ ශාක්‍යපුත්‍රයෙමී' කුමට පිළින කෙරෙහී?" වදළහැ. "වහන්සෙ, මාගෙ කවර වරදක් දැකැ වදරන දෑ යැ?" යි කීයැ. "මෙ බලුතව කරන නුවටහු 'රාත්හ' යි ගත්හි නො?"යි වදාළහ., "කිම? වහන්සෙ, රාත් බැවැ මසුරු දෑ යැ හො?" යි කී යැ, "මොසපුරුෂය, මම දෙව්මිනිසුන් රාත් වනු කැමැත්තෙමි. එමැ සඳහා යැ, මා පැරුම් පිරුයෙ. 'රාත් බව් මට මිසැ[11] අන්නට නොද වෙව' යි යන සිත් නැත්තෙමි. නොරාතන් 'රාත්හ' යන පවිටි දිට්හ යැ තට උපන්නෙ.[12] එ පියා.[13] බොහො කල්හි තට අහිතයට වැටෙයි. තා 'රාත්හ' යි

---

1. මුළුජනවූ-හැම 2. ළිප්, ලුප්, එබ්, ලප් 3. පිහිරා, හාරාපියා 4. වකටියෙ ගෙන, වකැටි ගෙන 5. හෙව් 6. සුනක්ඛත්ත නම් ලිච්ඡවිහි 7. කුමන-මු. 8. පසුපසු 9. කුමක් 10. බුදුරජක්, බුදුරජක්සෙ (රජකු) 11. මටමය 12. උපන්නෙ යැ 13. එයයො

ගත් කොරක්ඛත්තිය නම් නුවට සත් දවසෙකින් ආලස්‍යයක් ඇති වැ මියැ කාල කඤ්ජක නම් අසුර කායෙහි උපද්දි. එහි ප්‍රෙතයන් තුන් ගවු පමණ අත්බව් වෙයි, ලෙ මස් නැති වන බැවින් පරණලා වැන්නහැ,[1] කකුළුවන් ගෙ ඇස් සෙයින් ඇස් නික්මැ[2] මුදුනෙහි සිටී[3] මුව[4] හිදිකටුසිදක් වැනි වැ මුදුනෙහි මැ සිටී, එයින් ගොදුරු ගන්නා කලැ නැඹුරු වැ මිසැ නොගත හෙති, මළ කලැ බීරණත්ථම්බක[5] නම් සොහොනට ඇදැ-පයිති. තො කැමැති වීහි නම්, උහු කරා ගොස් පිළිවිසැ දනැ"යි වදාළො.

සුනක්ඛත්ත ලිච්ඡවි, බුදුන් එ ගමැ වළඳා වෙහෙර වැඩි කල්හි කොරක්ඛත්තිය නුවටහු කරා ගොස් "මහණ ගොයුම් 'තා අන් සත් දවසෙකින් ආලස්‍යයක් ඇති වැ මියැ කාල කඤ්ජක නම් අසුර කායෙහි උපදිතී,[6] මළහු බීරණත්ථම්භක නම් සෙහොනැ ඇදැ-පීයති, කී යැ. තො මඳ මඳ කොටැ කා මඳ මඳ කොටැ බො.[7] මහණ ගොයුම්හු මුසවායෙන් නිගන්මහ"යි කී යැ. එ අසා නුවට බල්ලකු සෙ එප් දෙරැ හොත්තෙ, හිස ඔසොවා ගෙනැ ඇස වැරැ[8] බලනුයෙ, "කුම් කියහි? මහණ ගොයුම් අප සතුරු, උහු[9] උපන් තැන් පටන් ගෙනැ ඇපි හිරු නැගි කලැ[10] කදෙපැණියන් වැනි වුම්හැ, ඔහු එසෙ කිවමනා[11] මැ යැ, අන් සෙ කිව මනා[11] මැ යැ, සතුරහු[12] බස් නම් සබා වන්නෙ නොවෙයි, තො යා, මම් කළ මනා දැ[13] දන්මි" කියා එහි මැ බැසැ හොතැ.

එකලැ සුනක්ඛත්තයා බුදුන් නො හදහා එක් දවසකට තුන් වටෙකැ 'එක් ද ගියෙ,[14] දෙ ද ගියෙ'යි ගොස් ගොස් කියයි. නුවට ඔහු ගෙ බස් අසා සත් දවසක් නිරාහාර වී යැ. සත් වන දවස් උහුගෙ එක් උවටායෙක්, "අපගෙ මහණු ගෙට නොඑන්නෙ අදින් සද්දා වෙයි. ලෙඩක් ඇතියෙ යැ"යි හුරු මස් පිසවා බත් ගෙනැ[15] ගොස් පෙරට බිමැ බහා

---

1. වැන්න 2. නැක්ම 3. ඇස, සිටි 4. මුවය 5. බීරස්ථම්භ 6. උපද්දි 7. බොව 8. මර, හැර, ඇර, බැවැර 9. සතුරහු 10. දුටු 11. මැනැමැයැ 12. සතුරන්ගෙ 13. වටනා දෑ 14. ගියෙයි 15. ඇත්සේ යැයි-මු 16. හූරුමස් සහිත බත් පිසවාගෙනැ, හූරුමස් පිසවා බත් ගෙනැ, හූරුමස් පිසවා බත් ගෙන්වාගෙනැ.

තිබී යැ. නුවට බත් දැකැ, "මහණ ගොයුම්හු, ගෙ බස් සබා වත්, මැනැවැ.[1] බොරු වත්,[2] මැනැවැ,[1] බත් කා සුවයෙන් මළ තැන් මැනැවැ"යි දෙ අත[3] දෙ දණ බිමැ ඔබා-ගෙනැ කුස් පුරා කැ යි. රෑ දිරවන්නට නො පොහොසත් වැ ආලස්‍යයෙන් මියැ **කාලකඤ්ජක** නම් අසුර කාලයෙහි උපන්.

එකල්හි තිථයො ඔහු මළ පරිදි අසා දවස් ගැණැ බලා "මෙවූ කල සබා වී යැ, දැන් මොහු අනෙක් තැනකට ඇදැ-පියා මහණ ගොයුම්හු බොරුයෙන් නිගන්මහ"යි ගොස් උහු ගෙ ශරීරය[4] වැලින් බැඳැ-ගෙනැ අදනාහු, "මෙ තැනැ පියම්හ, මෙ තැනැ පියම්හ"යි යෙති. ඔවුන් ගිය ගිය තැන් එක් හෙළි වෙයි. ඔහු අදනාහු, **බීරණත්ථම්භක** නම් සොහොනට මැ ඇරැ[5] සොහොන බව් දැනැ, "බැහැරැ ඇරැ-පියම්හ" යි ඇද්දහ[6] එකල්හි වැල් සිඳී ගියෙ. පැසුළු සොල්වන්නට නොනිසි වූහු. එහි මැ සිටැ නැවැත්තාහැ.

එකල්හි සුනක්ඛත්තයා, "**කොරක්ඛත්තිය** නම් නුවටහු **බීරණත්ථම්භක** නම් සොහොනට ඇදැ-පීහ" යනු අසා "මහණ ගොයුම්හු ගෙ බසැ සබව්[7] දෙකක් දුටුම්හ. මළ මිනිස්හු[8] හොත් තැනින් නැඟී අනෙකක්හු හා බණනු නම්, නොවෙයි. එබැවින් ගොස් පිළිවිසැ බලනු මැනැවැයි, ඉදින් බිණුයෙ වී නම්, යෙදෙයි. නොබිණුයෙ වී නම්, මහණ ගොයුම්හු මුසවායෙන් නිගන්මි"[9] සොහොනට ගොස් උහු පිට අත්ලෙන් පැහැරැ, "**කොරක්ඛත්තිය**, කොහි උපන්හී?" [10] පිළිවිත්. හෙ, "**කාලකඤ්ජක** නම් අසුර කායෙහි උපන්මි" කියා-ලා එමැ තන්හි උඩු බලා හිනැ. මළ මිනියෙක්[11] නම් නැඟී බණන්නට නිසි නොවෙයි. මෙ කිසෙ කී යැ යත්. බුඬානුභාවයෙන් කී යැ. බුදුහු ඔහු අසුර යොනින් ඇරැ ශරීරයෙහි පිළිමුස්වා කියැවූහු. මෙ තැනැ පෙළහර පසෙක් වී.

1. මැනැ 2. බොරුබවත් 3. බිම ඔවා (බා) ගෙන දෙඅත 4. ශරීරයෙහි 5. ඇදූ 6. ඇද්දාහු, ඇද්දාහ 7. සබාබව් 8. මළමිනිස්සු හොත් තැනිත් නැඟී අනිකක්හු හා බණන්නෙ නොවෙයි, මිනිසු-මු 9. නිගන්නි 10. උපන්නෙහි, උපන්න හ. 11. මිනිසෙක්-හැම "මත සරීරං-අටුවා

කිසෙ යැ යත්:

"සත් දවසින් මීයෙ" යි වදළහැ. හෙ එසෙ මැ මෙළෙ. මෙ පළමු වන පෙළහර යැ. "ආලසායයෙකින් මීයෙ" යි වදළහැ. හෙ එසෙ මැ මෙළෙ. මෙ දෙවන පෙළහැ යැ. "කාලකඤ්ජන අසුරයොන්හි උපද්දී" වදාළහැ. හෙ එහි මැ උපනැ. මෙ තුන් වන පෙළහර යැ. "බීරණත්ථම්භක නම් සොහොනට ඇදැ-පියතී" වදාළහැ. ඔහු එහි මැ ඇරැ දමාපීහ. මෙ සතර වන පෙළහර යැ. "උපන් තැනින් අවුදු සුනක්ඛත්තයා හා බෙණෙ"යි වදාළහැ. හෙ එසෙ මැ වි යැ. මෙ පස් වන පෙළහරයි.

මෙතෙක් පෙළහර දුටු සුනක්ඛත්ත, බුදුන් කරාගොස් වැඳැ එකත්පස්වැ හුන්නෙ යැ. බුදුහු, "කියග, සුනක්ඛත්තය මා කොරක්ඛත්තිය නම් නුවටහු අරහයා කී දෑ නිපන් දඃ නානිපන් දූ?" යි වදාළහැ. "නිපනැ වහන්සෙ," යි කී යැ. " මෙසෙ බැවින් උතුරු මිනිස් ධැමින් පෙළහර කරන ලද ද? නොකරන ලද දූ?"යි වදාළහැ. "කරන ලද[1] වහන්සෙ"යි කි යැ. මා මෙසෙ පෙළහර දක්වන්නහු[2] වහන්සෙ මට උතුරුමිනිස් ධැමින් පෙළහර නොදක්වන දෑ යැ'යි යෙහී?" වදාළො.

එක් සමයෙක්හි බුදුහු විසාලා නුවර නිසා මහවනවෙහෙර වැඩැ වෙසෙති. එකල්හි විසාලා නුවරැ[3] කළාරමට්ඨුක නම් නුවටෙක් ලාභයෙහි දු යශස්හි දු අග්‍රප්‍රාප්ත යැ.[4] හෙ සත් ව්‍රතපදයක්[5] සමාදන් කොටැ වැටෙයි.

කවර සත් ව්‍රතපද යැ යත්:

"දිවි පමණින් පිළි නොහඳිමි" යනු එකෙකැ. "මෙවුන්ධම් නොසෙවෙමි"[6] යනු එකෙකැ. "රහමස්මිසැ, බත්[7] නොකමි" යනු එකෙකැ. පැදුන් දෙසෙන් විසාලා නුවරට නුදුරු තන්හි උදෙන නම් දෙවාලය ඉක්මැ

1. කරවන ලද 2. දක්වන්නාහු-හැම, දක්වන්නාහට-මු 3. එනුවර, නුවර 4. වෙ 5. ව්‍රතපදයන් 6. සෙවීමි 7. රහමස් බත්-හැම

නොයෙමි" යනු එකෙකැ. "දකුණු දෙසෙන් ගොතම නම් දෙවාලය ඉක්මැ නොයෙමි" යනු එකෙකැ. "පැල දෙසෙන් සතඹ නම් දෙවාලය ඉක්මැ නොයෙමි" යනු එකෙකැ. "උතුරු දෙසෙන් බහුපුත්‍රක නම් දෙවාලය ඉක්මැ නොයෙමි" යනු එකෙකැ. හෙ මෙසෙ සත් ව්‍රතපද සමාදන් දළ හෙයින් විසාලා නුවර වැස්සන් විසින් පුදන ලද.

එකල්හි සුනක්ඛත්තයා බුදුනට මෙහෙ කරනුයෙ, කළාරමට්ඨුක නම් නුවටහු කරා ගොස් තුන් ලකුණෙන් යුතු පැන පිළිවිතැ. හෙ දුදුළු තන්හි ගමන් යන[1] අන්ධයක්හු සෙයින් එ එ තැනැ[2] පැකිලැ ආදි අන්ත නොදකැ ඇස් පෙරළා ඔහු බලා, නොහික්මුණුහු කෙරෙ වුසුයෙහි, අවසර නැති බැව් දනැ දනැ පැන පුළුවුස්සී" කියා, "මී නොසිට, නොසිට" යි දැහැවි යැ.[3] එකල්හි සුනක්ඛත්තයා, "මෙ වැනි රාත් මහණුහු කෙරෙ ගැහැටිණිමි.[4] මට අකුසල් නොවෙව" යි[5] සිතා උළුල්ලෙන් හිඳැ, "වහන්සෙ, මට කමන්නෙ[6] යැ"යි කැමැවි. නුවටුදු, "මෙ තන පටන් ගෙනැ පාන නො පුළුවුස්සි දැ?යි කී යැ. "ඉතා මැනැවැ, නො පුළුවුස්මී[7]" කී යැ. "එසෙ වුව හොත් යා, කමමී"[8] නඟා යවී. සුනක්ඛත්තයා බුදුන් කරා එළැබැ වැඳැ එකත්පස් වැ හුන්නෙ යැ. "කියග, මොසපුරුෂය, 'ශාක්‍ය පුත්‍රයෙමී' පිළින කුමට කෙරෙහී?" වදාළහැ. "වහන්සෙ, එ කුමට වදාරන දෑ යැ"? යි කී යැ. "තො කළාරමට්ඨුක නම් නුවටහු කරා ගොස් පැන පිළිවිසැ ඔහු දහවා, මෙ රාත් මහණුහු මා දැහැවූසෙ නො යෙදෙයි. මට අකුසල් නොවෙව, යි[9] සිතිහී?"[10] වදාළහැ. "මම් නො මසුරෙහි.[11] හෙ තා ගෙ පවිට්දිට්හ යැ.[12] තට බොහො කලක් දුකට වැටෙයි, එ පියා"යි වදාරා, "තා 'රාත්හැ'යි[13] ගත් කළාරමට්ඨුක නම් නුවට මඳ දවසෙකින් මැ පිළි හැඳැ

1. යනුබැරි 2. තැන්, තන්හි 3. දැහැසිටිය 4. ගැහැටිණි, ගැහැටිණිම මට, 'සට්ටියිම්හ'-අටුවා 5. නො වෙදැයි 6. කමවන්නෙ යයි 7. පිළිවුස්මි, පිළිවිස්මි 8. කමටමි 9. නොවෙයි, නොම වෙවයි 10. සිතියැ 11. මසුරුමි 12. පවිටුදිට්හය 13. රාතැයි, රාත්නැයි

කලත්‍ර ගෙනැ රහ මස් බත් වළඳ කොටැ හැම දෙවාලය ඉක්මැ ලාභයෙන් යශසින් පිරිහී මීයෙ"යි වදාළහැ. හෙ හැම ව්‍රතපද[1] හෙද කොටැ ලාභයෙන් යශසින් පිරිහී මෙළෙ.

සුනක්ඛත්ත, එ පවත් අසා බුදුන් කරා ගියෙ. "කියග, සුනක්ඛත්ත, මම් කළාරමට්ඨුක නම් නුවටහු අරහයා යමක් කිම් ද, හෙ නිපත් ද? නොනිපත් ද?"[2] වදාළහැ. "නිපනැ, වහන්සෙ," යි කී යැ. ඔහු සත් ව්‍රතපදය ඉක්මැ ගිය බව් සත් පෙළහරයක් වන බැවින් "උතුරුමිනිස් ධැමින් පෙළහර කරන ලද ද? නොකරන ලද ද"යි වදාළහැ. "කරන ලද, වහන්සෙ"යි කී යැ. "මෙසෙ මා පෙළහර කරන්නහු[3] 'වහන්සෙ, මට උතුරු මිනිස් ධැමින් පෙළහර නොකරන් දෑ යැ'යි කුමට කියහී" වදාළො.

එක්බිති පාඨිකපුත්‍ර නම් නුවටෙක් විසාලා නුවරෙ ලාභයෙහි දූ යශස්හි දූ අග්‍රප්‍රාප්ත වැ වසනුයෙ, පිරිසැ මෙසෙ කියයිඃ "මහණ ගොයුම් නුවණින් මැ වාද කෙරෙයි, මම ද නුවණින් මැ වාද කෙරෙමි. හෙ යොජනක් තැනැ වාස කෙරමින් සිටැ මා හා වාදයට දෙ ගව්වක් තැන් ආයෙ වී නම්, මම ද උහු කරා දෙ ගව්වක් තැන් යෙමි. එක් පියවරකුත් වඩා ගියාක් හට ජය වෙයි. නොගියාක් හට පරාජය වෙයි. දෙ දෙනමො එසෙ උතුරුමිනිස් ධැමින් පෙළහර කරම්හ. මහණ ගොයුම් උතුරුමිනිස් ධැමින් එක් පෙළහරයක් කෙළෙ වී නම්, මම ද පෙළහරයක් කෙරෙමි. හෙද පෙළහරයක් කෙළෙ වී නම්, මම් සතර පෙළහරයක් කෙරෙමි. හෙ සතර පෙළහරයක් කෙළෙ වී නම්, මම් අට පෙළහරයක් කෙරෙමි. මහණ ගොයුම් යම්තාක් පෙළහරක් කරන්නෙ වී නම්. මම් එයින් දියුණු දියුණු[4] කෙරෙමි"යි බුදුන් හා පෙළහර කරන්නට තමා නොනිසි බව් දනුතුදු, "උත්තම පුරුෂයන් හා

1. දනවුපද (පාද) 2. නිපන්නෙ ද 3. කරන්නා හට 4. දියුණු කොට, දියුණු දියුණු කොට

වාද කොටැ[1] නොනිස්ස හට දු ප්‍රශංසා වෙ"යි යනු දැනැ කී යැ. නුවරවැස්සො එ අසා "තමා නොනිසි වුවහොත්, මෙසෙ ගර්ජනා නො කෙරෙයි. ඒකාන්තයෙන් මෙයිදු රාත් බන්දැ" යි[2] ඔහට මහත් සත්කාර කොළො.

සුනක්ඛත්ත, තෙමෙහෙ, "පාථිකපුත්‍ර නම් නුවට මෙසෙ කියයි" යනු ඇසී යැ. හීනාධ්‍යාශය ඇති වන බැවින් ඔහට හීනයා දක්නා රිසි උපන්.[3] හෙ බුදුනට වතාවත් කොටැ, බුදුන් ගඳකිළියට වන් කල්හි, පාථිකපුත්‍රයා කරා ගොස්, "තෙපි මෙ නම් දැයක්[4] කියාල?" යි පිළිවිතැ. "සැබැවැ, මා එසෙ කීයෙ යැ"යි කී යැ. "ඉදින් එසෙ වී නම්, තෙපි නොබව.[5] රිසි සෙ පුනපුනා එසෙ මැ කියව. මම් මහණ ගොයුම්හු ගෙ උවටායෙක්මි. උහු ගෙ මාත්‍ර[6] දන්මි. හෙ තොප හා පෙළහර කරන්නට නො නිස්සැ. මම් මහණ ගොයුම් හට කියා භය උපදවා උහු අනෙක් තැනකට ගෙනැයෙමි. තෙප් නොබව"යි උහු අස්වසා බැණැ බුදුන් කරා ගොස්, "වහන්සෙ, පාථිකපුත්‍ර නම් නුවට, 'වහන්සෙ හා උතුරුමිනිස් ධැමින් පෙළහර කෙරෙමී' යෙ"යි කී යැ. බුදුහු, "සුනක්ඛත්ත, හෙ, 'මම් බුදුමි' යන තෙපුල් නොපියා, 'බුදුමි' යන සිත් නොපියා, 'බුදුමි' යන දිට්හ නො විහිදැ මා කරා එන්නට නො නිස්සැ. ඉදින් ආයෙ වී නම්, තුවට්යෙන්[7] වගුළ තල් පකක් සෙයින් ගෙලෙන් හිස හො කැඩී පලා යෙයි. මුදුන හො සත් කඬක් වැ පැළී යෙ" යි වදාළහැ.

එකල්හි සුනක්ඛත්ත, "වහන්සෙ, තෙලෙ බස් රක්නෙ මැනැවැ"යි කී යැ. "එසෙ කුමට කියහී?"8 වදාළෙන් "පාථිකපුත්‍ර තෙමෙහෙ 'බුදුමි' යන තෙපුල් නොපියා, සිත් නොපියා, දිට්හ[9] නො විහිදැ, සිය වෙසින් පැනී[10] හො, නොපැනී හො, සිහ වග[11] ඈ වෙසින් හො, වහන්සෙ කරා ආයෙ වී නම්, භගවත්හු ගෙ[12] බස් බොරු වෙයි.

1. වාසයට, වාදයට-මු 2. බවදැයි, බඳැයි, වනැයි-මු 3. උපනු 4. දෙක් 5. නොබවට 6. මාත්‍රා 7. තුවටුයෙන්, තුවටයෙන් 8. කියහි (කීහි) දැයි 9. දිටුහ 10. සිංහ වක් 11. භවත් ගොයුම්හු ගෙ භවත්හු ගෙ

මුසවායෙන් නිගන්මහ" යි කී යැ. මොව්හු විනා අනෙක්[1] " මුසවායෙන් බුදුන් නිගන්මහ" යි එ පන්සාලිස් හවුරුද්ද මුළුල්ලෙහි කීවාහු නැත්. ඔහු තමන් සසරැ වසන කලැ, " මහරජ, සලගල් සුළඟින් යන්නෙ වී නම්, සඳහිරු[2] දෙ දෙන බිමින් යන්නාහු වුහු[3] නම්, හැම ගඟ හො උඩුහො බලා[4] යන්නෙ වී නම්, අහස් පැළෙන්නෙ වී නම්, මුහුදු වියළෙන්නෙ වී නම්, පොළො නස්නෙ වී නම්, මෙරගල් සහමුලින් ඉපිරැ යන්නෙ වී නම්, මම බොරු නොකියමි" යනු දක්වමින් කීහ:

"සචෙ පවාතො ගිරිමාවහෙය්‍ය
චන්දෙ ච සූරියො ච ඡමා පතෙය්‍යුං,
සබ්බාච නජ්ජො පටිසොතං වජෙය්‍යුං
න ත්වෙවහං රාජ මුසා භණෙය්‍යං
නභං ඵලෙය්‍ය උදධි විසුස්සෙ
සංවට්ටයං භූතධරා වසුන්ධරා,
සිලුච්චයො මෙරු සමූලමුබ්බහෙ
න ත්වෙවහං රාජ මුසා භණෙය්‍යං" යි.

මෙසෙ තමන්[5] පැරුම් බිමැ සිටි කලැ පවා මුසවා නොකියනුවො දැන් තමන් සව් කෙලෙස් පහා[6] සව්නෙ දැනැ බුදු වැ සිටි කලැ මුසවා කුමට කියනුවහ! "කිම, වහන්සෙ, පාථිකපුත්‍රයා සිත් දැනැ කියන දෑ ද? නොහොත් දෙව් කෙනෙක් කීහු දෑ" යි කී යැ. "මම් ඔහු සිත දතිම් මැයැ. දෙව් කෙනෙක් මට කීහු මැයැ. ලිච්ඡවි රජුන් ගෙ අජිත නම් සෙනාපතියෙක්[7] මට උපස්ථාන කොටැ මියා තව්තිසැ දෙව්නුවර උපනැ. එ දෙව්පුත් මා කරා අවුදු, "වහන්සෙ, පාථිකපුත්‍ර නම් නුවට අලජ්ජි යැ, මුසවා කියයි. මිනිස්හු මා සිරිරැ හළුකිස කොටැ පාථිකපුත්‍රයා කරා ගොස්, 'අජිත සෙනාපති කොහි උපන්[8] හො?"යි පුළුවුත්හැ. හෙ 'මහා නරකයෙහි[9] උපැදැ මා කරා අවුදු මම් තොපෙ කීවා නො කාටැ මහණ ගොයුම්හු ගෙ

1. අනෙකෙක් 2. හිරුසඳ හිරුසඳු 3. යන්නෙ වී නම් 4. උඩු බලා, උඩුහොය 5. තමා 6. පහයා 7. සෙනාධිපතියෙක් 8. උපන 9. මහත් නරකයෙහි

වාදයෙහි සිටැ නිරයැ උපන්මී' වැලැප්පැ, යි කී යැ.[1] නුවර වැස්සනට එසෙ මැ කියයි. "වහන්සෙ, මම් නිරයැ නො උපන්මි.[2] තව්තිසැ වැසි දෙවියන් කෙරෙහි උපන්මි. වහන්සෙ, එ නුවට 'බුද්මි'[3] යන තෙපුල් නොපියා, එ සිත් නොපියා, එ දිට්හ නො විහිදූ, භගවත්හු[4] කරා එන්නට නො නිස්සැ. ආයෙ වී නම්, ඔහු මුඳුන් සත් කඩක් වැ පැළෙ" යි කී යැ. මම ද දතිම්[5] මැ යැ. "සුනක්ඛත්තය, විසාලා නුවර පිඬු සැරැ පස්බතැ දිවාවිහාර සඳහා පාථිකපුත්‍රයා ගෙ අරමට එළඹෙමි. දූන් තට රිසියෙන්නෙ වී නම්, උහුට කියා"යි වදාළො.

බුදුහු[6] "පෙළහර කරන්නට යම්හ"යි නොකියා "දිවා විහාරයට[7] යම්හ" යනු කුමට වදාළහැ[8] යත්: හෙ බුදුන් දක්නෙ නොවෙයි. පෙළහර කොහි කෙරෙයි! එයින් එසෙ නොකියා, " දිවා විහාරයට යම්හ" යි වදාරා, විසාලා නුවර වැදූ අහරකිස සාහා දිවාවිහාර සඳහා බුදුහු පාථිකපුත්‍රයා ගෙ අරමට වැඩියො එකල්හි සුනක්ඛත්ත, වෙළෙවි වැ ගොස් විසාලා නුවරට වැදූ ප්‍රධාන ලිච්ඡවීන් කරා[9] බමුණු මහසල් කුලන් කරා ගැහැවි මහසල් කුලන් කරා නන් තොටුවන් කරා මහණ බමුණන්[10] කරා ගොස්, "බුදුහු දිවා විහාර සඳහා පාථිකපුත්‍රයා ගෙ අරමට එළඹියහ, වහා එයට යව, එ දෙ මහුණුන්ගෙ ප්‍රාතිහාර්ය බලන්නට යැ"යි කී යැ. එකල්හි ලිච්ඡවි රජ්ජුරුවො ද බමුණුමහසල් කුලො ද[11] ගැහැවිමහසල් කුලො ද නන් තොට්ටො ද මහණ බමුණො ද පාථිකාරාමයට ගියො. එ දවස් එහි අනෙ සුවහස් මිනිස් පිරිසි වි යැ.

එබඳු මහත්[12] පිරිස් රැස් කරන්නට සුනක්ඛත්තයා හැරැ අනෙක් නිසි කෙනෙක්[13] ඇත්තාහු නොවෙති[14] එයින් බුදුහු එ තාක් කල් උහු ගෙනැ ඇවිද්දො. එකල්හි පාථිකපුත්‍ර නම් නුවට එ පවත් ආස සිතීඃ "මම දෙවි මිනිස්නට[15] අග පුගුල් වැ සිට භවත් ගොයුම් හට විරුඬ

1. වැලප වැලප කිය, වැලැපැයි කියැ 2. නො උපන්නෙමි 3. බුදුමි 4. භවත්හු 5. දනිමි 6. බුදුන් 7. දිවා විහාර සඳහා 8. කුමටය යත් 9. කරා ගොස් 10. නන් මහණ බමුණන් 11. බමුණුමහසල් කුල ද 12. මහ 13. කිසි කෙනෙක් 14. ඇත්තේ නො වෙයි 15. දෙව්මිනිස්හට

වීමි. මාගෙ සතනැ රාත් බැවෙන් හො පෙළහර කරන්නට නිසි ගුණ දහැමෙක්[1] හො නැති. මහණ ගොයුම් වනාහි පෙළහර කෙරෙයි. උහු ගෙ පෙළහර දැක මහජනයො 'තො පෙළහර කරන්නට නොපොහසත් වූයෙහි, තා ගෙ පමණ නො දනැ[2] ලොකයෙහි අග පුගුල් වැ සිටි බුදුන් හා සමඟ මල්ලයුද්ධ[3] කරන්නක්හු සෙයින් කුමට ගර්ජනා කෙළෙහි?" යි දඬු පහණින් මා සපති"යි[4] මහජනා රැස් වන බව් දූ[5] බුදුන් වඩනා බව් දූ[5] අසා බිය පත් වැ, දෙ ගව්වක් තැන් පලා ගොස් තිඹිරිකණුවිරිවැද්දා අරමට වැදැ, සිතට සුව නොලබන්නෙ, සැඟවෙන තැන් සොයා වටා[6] වැදැ ඇවිදුනෙ, අරම්පසනැ[7] එක් ගහනයක් දැකැ එයට වැදැ පමණක්8 මත්තෙ හුන්නෙ යැ.

එකල්හි බුදුහු සිතුහුඃ "ඉදින් මෙ බාල, කිසිවක්හු කියම්න ගෙනැ ආයෙ වී නම්, නස්සි. එ බාල නො නසිවයි, හුන් පහණ උහුගෙ ශරීරයෙහි ඇලෙව" යි ඉටුහු ඉටු සිත් හා සමඟ එ පමණ උහු ගෙ ශරීරයෙහි ඇලිණ. මෙ හම අඬු බානෙක්හි[9] මැසුවාක්හු වැනි වී මැ යැ. පා සුන්නාක්හු වැනි වී. එකල්හි පිරිවැස්සො, "පාථිකපුත්‍ර කොයට ගියෙ යැ හො!"යි සොයති. උහු පස් පස්[10] ගොස් වැදැ හුන් තැන දැකැ ආ එක්තරා පුරුෂයෙක්, "තෙපි කා සොයව?" යි පිළිවිත. "පාථිකපුත්‍රයා, සොයම්හ" යි කීහු. හෙ තිඹිරිකණු පිරිවැද්දා අරම්හි හුන්නෙ යැ"යි කී යැ. එ අසා පිරිස් වැස්සො එක් පුරුෂයක්හු කැඳවා-ගෙනැ තො තිඹිරිකණු පිරිවැද්දා අරම්හි ගොස් පාථිකපුත්‍ර නම් නුවටහුට කියාඃ "තා ගෙ පෙළහර බලන්නට ලිච්ඡවි රජ්ජුරුවො ද බමුණු මහසල් කුලො ද ගැහැවිමහසල් කුලො ද නන් තොට්වො ද මහණ බමුණො ද තාගෙ[11] අරම්හි රැස් වූහ. බුදුහු දූ දිවා විහාර කොටැ හුන්නාහ. වහා එන්නෙ යැ" යි, යවූහු.[12] එ පුරුෂ, ගොස් එ පවත් සැළ කොටැ, "එන්නෙ යැ"යි කී යැ.

---

1. දහැමෙක් 2. නො දැකැ 3. මල්ලවයුඬ 4. සිපති 5. බව්නුදූ 6. වලට, වට 7. පසතැ 8. පහණයක් 9. අණතෙක්හි, අනෙකෙක්හි, අනනෙක්හි අඳනෙක්-හි "අන්දුබන්ධනබද්ධො විය" අටුවා 10. පසු පස් 11. තමාගෙ-හැම 12. කියා (යි) යවූහු-මු

එකල්හි පාථිකපුත්‍ර, "එම්, එමි" යි කියා එහි මැ හැලෙයි. හුනස්නෙන් නො නැංග හෙයි. එ සඳැ පුරුෂ, "තා හිද්ම[1] ඇට දක්වා පහණැ ඇලුණෙ ද? පහණ තා හිද්මෙහි ඇලුණෙ ද? 'එමි, එමි, කියා එහි මැ හැලෙයි,[2] අස්නෙන් නොනැංගහෙයි"[3] බැණැ ඔහු නො ගෙනැ යා හී[4] තො නටියෙහි" යි ගොස් එ පවත් පිරිස්වැස්සනට කී යැ. එකල්හි බුදුහු, "හෙ මා දක්නට නො නිස්සැ, ආයෙ වී නම්, උහු මුඳුන් පැළෙ" යි වදාළො.

එකල්හි ලිච්ඡවි රජුන් ගෙ එක්තරා මහ ඇමැත්තෙක් හුනස්නෙන් නැඟී පිරිස් වැස්සනට[5] "කුඩා තමක් බලව, මම් උහු[6] මෙ පිරිසට ගෙනැ එමී" කියා උහු කරා ගොස් හැම දෙනා රැස් වූ සෙ කියා, "මහණ ගොයුම් අවුදු තාගෙ ගමනින් මැ තා දිනුවා8 කරම්හ. මහණ ගොයුම්හු පැරැද්දා කරම්හ"යි බැණැ, නො ගෙනැ යාහී, පිරිසට ගොස් එ පවත් සැළ කෙළෙ, " පාථිකපුත්‍ර නටියෙ මැ යැ"යි කී යැ.

එකල්හි බුදුහු "හෙ මා දක්නට නො නිස්සැ, ඉදින් ආයෙ වී නම්, හිස සත් කඩක් වැ පැළෙ"යි වදාළහැ. "ඉදින් ලිච්ඡවීහි පාථිකපුත්‍රයා වර බානෙන් බැඳැ[9] ගොනුන් සියක් වියෙන්[10] හො දසක් වියෙන් හො අදවන්නාහු වුහු නම්,[11] වර හො සිඳෙයි. බඳ තැනින් පාථිකපුත්‍රයා හො කැඩෙ"යි වදාළහැ.

එකල්හි ජාලිය නම් දරුපත්තිකයා අතැවැස්සෙක් සිතීඃ "දැන් පෙළහර තිබියෙව යි, මහණ ගොයුම්, 'පාථිකපුත්‍රයා අස්නෙනුද් නො නැංග හෙ'යි කී යැ. එසෙ බැවින් මම් ගොස් කිසියම් උපායෙකින් ඔහු අස්නෙන් නඟා-පියමි. මෙ පමණෙකින් මහණ ගොයුම් හට පරාජය වෙ" යි සිතා හුනස්නෙන් නැඟී පිරිවැස්සනට

---

1. හිඳුම, හිදුමෙහි 2. ගැලෙහි-මු 3. ගෙහි 4. නො ගෙනයහී, නො නැංගියහී-මු 5. පිරිස්නට 6. මුහු 7. අරම්හි 8. දුනුවා 9. බන්දා 10. සත්සියයක් වියෙන් 11. අදවන්නාහු නම්

"කුඩා තමක් බලව, මම ගොස් උහු අළියෙම් නම්, මැනැ මැ යැ"යි[1] පාථිකපුත්‍රයා කරා ගොස් මහපිරිස් රැස් වූයෙ කියා, බුදුන් එමැ අරම්හි දිවාවිහාර ගත වැ වැඩහුන්සෙ කියා. "ගමනින් මැ තට ජය කරම්හ, මහණ ගොයුම් හට පරාජය කරම්හ"යි බැණැ "එම්, එමී" කියා උහු අස්නෙන් නො නැංග හෙනසෙ දැකැ උහු පරිභූත වු බව් දැනැ මෙ කී යැ.

"පාථිකපුත්‍රය, අතීතයෙහි කෙශරසිංහරාජයක් හට මෙ වැනි සිතෙක් උපනැ: 'එක්තරා වනළැවකට වැද වාස කරන තැනක් තන් කොටැ-ගෙනැ එහි වැසැ සවස් වෙලෙ[2] එයින් නික්මැ වජඹමි,[3] වැජැඹැ හැත්පස්හි සතර දිසා බලමි,[4] සතර දිසා බලා තුන් යලක් සිංහනාද කෙරෙමි.[5] සිංහනාද කොටැ ගොදුරු සඳහා යෙමි, ගොස් උතුම් උතුම්[6] මුවමුළු මරා මියුරු මියුරු මස් කා එ මැ වාසයෙහි වෙසෙමි'යි සිතී.[7] එ කල්හි සිංහරාජ එක්තරා වනළැවක් නිසා වාස කෙළෙ. එහි වාස කොටැ සවස් වෙලෙහි එයින් නික්මිණ. නික්මැ වැජැඹැ හාත්පස්හි සතර දිසා බැලී යැ. සතර දිසා බලා තුන් යලක් සිංහනාද කෙළෙ. සිංහනාද කොටැ 'ගොදුරු සඳහා යෙමි' යි ගොස් උතුම් උතුම් මුවමුළු මරා මියුරු මියුරු මස් කා එ මැ වාසයෙහි වෙසෙයි. එක් දවසක් සිංහරාජ, ගොදුරු ගෙනැ නවත්නෙ, තමා බියෙන් බලන බලු කැණහිලකු[8] දැකැ කුළුණු කොටැ 'යහළු නො බා, සිට, තො කිනම්හි?' කී යැ. 'මම ජම්බුක නම්මි,[9] ස්වාමි යැ'යි කී යැ. 'සබඳ, ජම්බුකය, තො මෙ තන පටන්-ගෙනැ මා සැම්වටනට හැක්කෙහි ද?' යි කී යැ. 'සැම්වටනට නිස්සෙමි, ස්වාමි යැ'යි කී යැ. හෙ එ තැන පටන්-ගෙනැ ඔහු සැමවටී[10] සිංහ, ගොදුරු කා එන්නෙ, මහත් මහත් මස්කඩ ගෙනැ එයි. හෙ මස් කා නොදුරු තන්හි පහණපිටෙකැ වෙසෙයි. හෙ කීප දවසෙකින් මැ

---

1. මැනැවියි 2. වෙලෙහි 3. වජඹිම් 4. බලා, බලමින් 5. කොට 6. උතුම් වැ 7. සිතී යැ 8. කැළහිලන් 9. නම්-මු: 10. සැම්වැටිය

තර වි යැ. මහත් කඳට වී එකල්හි සිංහ, ඔව්හට 'යහළු,[1] මා වජඹන කල්හි නුදුරු ත්හි සිටැ, 'හිමි චොරජ, හිමි චොරජ' යි[2] කියන්නට නිස්සෙහි දූ? යි කී. හෙ, උහුට වජඹන කල්හි එසෙ කියයි. එයින් සිංහයාට අහඞ්කාර උපද්දි.

"එක් දවසක් එ ජරසිඟල්, කෙමෙකැ පැන් බොන්නෙ තමාගෙ සෙය දිට.[3] තමාගෙ තර ශරීරයද මහත් කඳට ද දූකැ, 'මම් ජරසිගාලයෙක්මී' නො සිතා තෙමෙ මැ තම හට මෙසෙ කී යැ: 'යහළු ජම්බුක හිමි තා මෙ අත් බැවින් අනුන් ඉඳුල් මස් කනු යෙදෙ ද? කිම, තො නොපිරිමියෙක් වී ද?[4] උහු දූ සතර පයැ දෙ දළ යැ. දෙ කන යැ. එක් වල්පතෙකැ තට දූ මෙ හැම ඇති. හුදෙක් කෙසුරුබර මත්ත නට නැත්තෙ යැ'යි උහු මෙසෙ සිතන්නා හට අහඞ්කාර උපනැ. හෙ, මන් දොසින් 'මම් කවරෙමි? එ මුව රජ කවර? මා නො ද නෑ යැ, නො ද ස්වාමි යැ, මම් ඔහට කුමට හරසර[5] දක්වමි? මම ද එක් වනළැවක් නිසා වාසයක් කොටැ-ගෙැන වෙසෙමි. එහි වාස කොටැ සවස් වෙලෙ වාසයෙන් නික්මෙමි. වාසයෙන් නික්මැ වජඹමි. වැජැඹැ[6] හාත්පස්හි සතර දිසා බලමි. සතර දිසා බලා තුන් යලක් සිංහනාද කෙරෙමි, සිංහනාද කොටැ ගොදුරු සඳහා යෙමි. ගොස් උතුම් උතුම් මුවමුළු මරා මියුරු මියුරු මස් කා එහි මැ වාස කෙරෙමී, සිතා-ගෙනැ එ ජරසිඟල් එක්තරා වනළැවක්[7] නිසා වාසයක් කොටැ-ගෙනැ විසී යැ. එහි වැසැ සවස් වෙලෙ වාසයෙන් නික්මැ හාත්පස්හි සතර දිසා බැලී යැ. සතර දිසා බලා 'තුන් යලක් සිංහනාද කෙරෙමී' කැණහිල් හඬ හැඩී. එ[8] සෙයින් මැ තො ද නොබුදු වැ 'සීලා දි ගුණයෙන් වැඩැ සිටි[9] බුදුනට දෙම්හ' යි[10] දෙ සතර පසය වළඳා සම්මාසම්බුදුන් හා ගැහැටෙහි.[11] 'කෙසරසීරජහු[12] හා සමයෙමී' සිතූ ජරසිඟල් හු සෙයිනැ"යි ජාලිය නම් දාරුපත්තිකයා අතැවැසි මෙ උපමා

1. යහළුව 2. ඔරජ 3. දුට 4. නො පිරිමියෙක් ද 5. හරහසර 6. වජඹ 7. ළැහැවක්, ළැහැබක් 8. ඔහු එසෙයින් මැ 9. වැඩසිටි, වැඩසිටි 10. දෙන 11. ගැහැටෙනහි, ගැහැටෙයි 12. කෙසුරුසි රජහු

ඇරැ දක්වා ද, පාථික පුත්‍ර නම් නුවටහු එ අස්නෙන් සොලවන්නටද් නොපොහසත් වූයෙ පිරිසට අවුදු, "පාථිකපුත්‍ර පරිභූත වී යැ. 'එමී, එමී' කියා එහි මැ හැලෙයි. හුන් අස්නෙනුදු නැඟෙන්නට නොනිස්සැ"යි කී යැ.

එකල්හි බුදුහු පිරිස්වැස්සනට, "ඉදින් ලිච්ඡවීහි පාථික පුත්‍රයා වරබානින් බැඳැ ඇතුන් ලවා අදවන්නාහු වුහු[1] නම්, වරබාන් හො සිඳෙයි, පාථිකපුත්‍රයා හො කැඩෙයි. හෙ, එ තෙපුල් නො පියා, එ සිත් නො පියා, එ දිට්හ[2] නො විහිදැ, මා කරා එන්නට නොනිස්සැ. ඉදින් ආ නම්, උහු හිස් සත් කඩක් වැ පැළෙ"යි වදාළො. වදාරා එ පිරස් වැස්සනට ධම් දෙසූහු. එ ධම්දෙස්නෙන් සුවසුදහසක් දෙනා අධිගම කරවා[3] තෙජො ධාතු සමාපත්ති සමවැදැ සත් තලක් පමණ තැන් අහසට නැඟී අනෙක් සත් තලක් පමණ තැනට රැස් විහිදැ, දිලී[4], දුමා මහවනවෙහෙර ගොස් වැඩැ සිටියො. සුනක්ඛත්ත ලිච්ඡවි වූ කල බුදුන් ගෙ මෙබඳු පෙළහර දැකැ ද තමා පින් නැති වන බැවින් දුලද ගෙනැ සඟමොක් සුව දෙන මෙ සස්නෙන් පහ වී.

මෙ සෙයින් බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් පාථිකපුත්‍රයා ගෙ සමාගමයට රැස් වූ[5] ආදි ශබ්දයෙන් ගත් නුවටනුදු, එවුන් ලද[6] ගත් නොඑක් දහස්නුදු දමා අමාමහ නිවන් පැමිණිවුහු.

දිගම්බරදමන නම් දන වන පරිච්ඡේද නිමි.

---

1. වු 2. දිටුහ 3. අධිගම කළහ 4. නොයෙක්සෙ දිලි 5. රැස්වූ නුවටනුදු-මු 6. නුවට ලද-මු

11. ජටිලදමන නම් පරිච්ඡේදය

සච්චබද්ධක[1] නම් ජටිලයා දමු පරිදි කිසෙයැ යත්:

සුනාපරන්ත[2] නම් ජනවියෙහි එක් වෙණෙඳ ගමෙකැ දෙ බෑ කෙනෙක් වූහු. ඔවුන් කෙරෙහි ඇතැම් කලෙකැ මහලු බෑ පන්සියක් ගැල් ගෙනැ ජනපදාන්තරයට ගොස් බඩු ගෙනැ එයි. ඇතැම් කලෙකැ මල් ගොස් ගෙනැ[3] එයි. එක් සමයෙක්හි මලු ගෙහි හිඳුවා පුණු[4] කෙළෙම් පන්සියක් ගැල් ගෙනැ දනවු සැරිසරමින් ගොස් සැවැත් නුවරට පැමිණැ දෙව්රම් වෙහෙරට නුදුරු තන්හි කඳවුරු බැඳැ පෙරවරු බත් කා (පරිජනයන්) පිරිවරා[5] (එපිරිස්) හා සැප තැනෙක්හි හුන්නෙ යි.

එක්බිති සැවැත් නුවර වැස්සො පෙහෙ වැ ගඳ මල් ගෙනැ බුදුන් කෙරෙහි බණ අසන්නට දකුණු දොරින් නික්මැ දෙව්රම් වෙහෙර[6] යෙති. හෙ, ඔවුන් දැකැ, "මොහු කොයට යෙතී?" එක් මිනිසක්හු පිළිවිතැ හෙ, "ලොකයෙහි බුදුරුවන් ධමුරුවන්[7] සඟුරුවන් උපන් පරිදි තෙපි නො දන්නා වන්ව. මොහු බුදුන් කෙරෙ බණ අසන්නට යෙතී" කී යැ. ඔව්හට 'බුදුහ' යන තෙප්ලෙන්[8] උපන් සොම්නස් සිව්සම් ආදී[9] සිඳැ ඇටමුල්හි සිටියෙ යැ. හෙ, තමා ගෙ පරිජනයන් පිරිවරා එ පිරිස් හා වෙහෙර ගොස් මියුරු සරයෙන්[10] ධම් දෙසන බුදුන් ගෙ පිරිස් අන්තයෙහි සිටැ බණ අසා පැවිජි වියටි වී බුදුන් කල් බලා පිරිස්වැස්සනට සමු දුන් කල්හි බුදුන් කරා එළඹැ වැඳැ සෙට දවසට නිමන්ත්‍රණ කොටැ දෙවන දවස් මඬුවක් කරවා අසුන් පන්වා[11] බුදුපාමොක් සඟනට[12] මහදන් දී භාණ්ඩාගාරිකයා කැඳවා, "මෙතෙක් බඩු

1. සච්චබද්ධ සච්චබන්ධ 2. සුනාපරන්තක 3. බඩු ගෙන 4. පුණුනම්-මු 5. පිරිවරා, පිරිවර හා 6. වෙහෙරට - මු 7. අඹුදරුවන් 8. තෙපුලෙන් 9. ආදිය 10. මියුරුරසයෙන් 11. පනවා, පණවා 12. මහසඟනට

විකිණී යැ.[1] මෙතෙක් බඩු නො විකිණී යැ.[1] මෙ සම්පත් මා[2] මල් හට දෙ"යි[3] හැම උහුට දක්වා-දී පැවිජි වැ කමටහන් ගෙනැ දවස් යවී.[5]

ඔහු මනස්කාර කරන කලැ කමටහන් මනසට නො වටහයි. එයින් ඔහු, "මෙ ජනපදය මට යොගානුකූල නො වෙයි, සියරට මැ යෙමී" සිතා පෙරවරු නුවරැ වළඳා සවස් වෙලෙහි පිළිසලනෙන්[6] නැඟි බුදුන් කරා එළඹැ වැඳැ එකත්පස් වැ හිඳැ, "වහන්සෙ, මට සැඛෙවින් අවවාද කරනු මැනැවැ, යම් තැනෙක්හි එකලා වැ වාස කටටියෙමි"යි කීහු. බුදුහු ඔව්නට, **"සන්ති ඛො පුණ්ණ, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා"** යනාදි විසින් දුක්සස් සමුදසස් විසින් වට මුදුන් පමුණුවා, නිරොවසස් මඟසස් විසින් විවට මුදුන් පමුණුවා, රාත්බැවැ එවැ, ධම් දෙසුහු. මෙහි විස්තර මැදුම්සඟියැ[7] **පුණ්ණොවාද** සුතින් දන්නෙ යැ.

මෙසෙ බුදුහු පුණු මහතෙරනට සැඛෙවින් ධම් දෙසා, "දැන් තා ගොස් කොහි වෙනෙහි?" වදාළහැ. වහන්සෙ, **සුනාපරන්ත** නම් ජනවියෙක් ඇති, එහි ගොස් වෙසෙමී" කීහු. "**පුණ, සුනාපරන්ත** ජනපදවාසීහි දරුණු මිනිස්හැ. ඉදින් ඔහු තට ආක්‍රොශ කෙරෙත්නම්, එ තැනැ තට කිමෙක් සිතෙ?" යි වදාළහැ. "මොහු මනා මිනිස් කෙනෙකැ. 'මිටින් මට පහර නොදෙනෙසෙ මැනැවැ'යි සිතමි; වහන්සෙ"යි කීහු. "ඉදින් උහු මිටින් පහර දුන්හු[8] නම්, එ තැනැ තට කිමෙක් සිතෙ?"යි වදාළහැ. "මොහු මනා මිනිස් කනෙකැ. 'කැටින් මට පහර නො දෙනසෙ මැනැවැ'යි සිතමි; වහන්සෙ"යි කීහු. "ඉදින් ඔහු කැටින් පහළනු නම්[9], එ තැනැ තට කිමෙක් සිතෙ?" යි වදාළහැ. "මොහු මනා මිනිස් කෙනෙකැ. 'දඬියෙන් මට පහර නො දෙනසෙ මැනැවැ' යි සිතමි; වහන්සෙ" යි කීහු. "ඉදින් ඔහු දඬියෙන් පහළනු

---

1. වික්කෙය්යැ - හැම, විකිණියේය - මු 2. ම 3. දෙවයි 4. විය 5. යවති-හැම, යවයි-මු. 'කම්මට්ඨානපරායනො අහොසි'-අටුවා 6. පිළිස ලකුණෙන් 7. මැදුම්සඟියෙහි 8. දුන්නාහු නම් 9. පහළවූහු නම්, පහර ලදහු නම්.

නම්, එතැනැ තට කිමෙක් සිතෙ?"යි වදාළහැ. "මොහු මනා මිනිස් කෙනෙකැ. 'මට සැතින් පහමර නො දෙනෙසෙ මැනැව'යි සිතමි; වහන්සෙ"යි කීහු. "ඉදින් ඔහු සැතින් පහළහු නම්. එ තැනැ තට කිමෙක් සිතෙ?"යි වදාළහැ. "මොහු මනා මිනිස් කෙනෙකැ. 'තිහිණි සැතින් පැහැරැ මා දිවි නොකළවනෙස මැනැවැ'යි සිතමි; වහන්සෙ"යි කීහු. "ඉදින් තිහිණි සැතින් පැහැරැ තා දිවි ගළවත් නම්, එතැනැ තට කිමෙක් සිතෙ?"යි වදාළහැ. "ඉදින්, වහන්සෙ, **සූනාපරන්ත** ජනපදවාසී මිනිස්හු තිහිණි සැතින් පැහැරැ මා දිවි ගළවත් නම්, ඇතැම් බුදුසවු කෙනෙක්, සිරිරුහි පිළිකුල් ඇති වැ, තමන් මරනුවන් පිරියෙස්ති.[1] මම් එ නො පිරියෙසැ මැ[2] ලදිමි' සිතමි, වහන්සෙ"යි කීහු. එ කල්හි බුදුහු තුන් යලක් සාධුකාර දී, "තො යා. **සූනාපරන්ත**[3] ජනපදයෙහි වසන්නට තිස්සෙහි. කල් දනැ"යි වදාළො.

මෙසෙ පුණු මහතෙරහු බුදුන් පෙර වැ සත් සිංහ නාදයක් කොටැ හුනස්නෙන් නැඟී බුදුන් වැඳැ, පැදකුණු කොටැ, පා සිවුරු ගෙනැ සැරිසරමින්, **සූනාපරන්ත** ජනපදයට ගොස් **අඹටපව්යෙහි**[4] වැසැ වෙණෙඳ ගම සිඟන්නට වැඩියො මල් කෙළෙඹි හැඳිනැ වළඳවා, "වහන්සෙ, බැහැරැ නො ගොස් මෙහි මැ වාස කරව"යි ගිවිස්වා-ගෙනැ එහි මැ වැසැවි[5] එයින් **මුහුදුගිරි** නම් වෙහෙරකට ගියහ. එහි යකත්[6] පහණින් බඳ සක්මනෙන් ඇති. එහි මුහුදුරළ පැහැරැ මහත් ශබ්ද කෙරෙයි. මහතෙරහු, එහි සිටැ කමටහන් මෙනෙහි කරනුවනට සැප වනු සඳහා, "මුහුදු නිශ්ශබ්ද වෙව"යි ඉටා එයින් **මයිලිගිරි** නම් වෙහෙරකට ගියහ. එහි ලිහිණියො බොහොහැ. ඔවුන්ගෙ හඬ රැදවල් එකා බද්ධයැ. එයින් **මුහුළුඅරම්**[7] නම් වෙහෙරකට ගියහ. වෙණෙඳ

1. පිරිස්සති 2. පිරියැස මැ 3. තො සූනාපරන්ත 4. අඹැට, අපටපව්යෙහි 5. වැස්වි 6. සකත්, සතක්, යතක් 7. මුළු අරම්

ගමට නො ද දුරැ, නො ද වෙතැ, ගමනාගමනසම්පන්න යැ, විවික්ත යැ, නිශ්ශබ්ද යැ, මහතෙරහු. "මෙතන සැප යැ" යි එහි රැවටන් දිවාවටන් සක්මන් කරවා වස් වුසුහු[1] එහි වෙසෙමින් සිටැ, පිළිසිඹියා[2] පත් රාත් වූහු.

එක් දවසක් එ මැ අතවසැ[3] පන්සියක් වෙළෙඳහු, "පර මුහුදු යම්හ"යි නැවට බඩු නැඟුහු. නැව් නැඟෙන දවස් මහතෙරුන් මල්, මහතෙරුන් වළඳවා, මහතෙරුන් ගෙන් පන්සිල් ගෙනැ, වැඳැ, යන්නෙ, "වහන්සෙ, මහමුහුදු නොහැදහිය[4] හැක්කැ. නොඑක් අන්තරාය ඇත්තෙ යැ. එ බැවින් අප සඳහන් කරන්නෙ යැ"යි කියා නැව් නැංගැ. නැව උතුම් ජවයෙන් යන්නෙ එක් දිවයිනකට සම්ප්‍රාප්ත වි යැ. " මිනිස්හු[5] පෙරවරු මෙහි බත් කැව[6] මැනැවැ"යි සිතා දිවයිනට බටහැ. එහි අනෙක් දෙයෙක් ඇත්තෙ නොවෙයි, රත් සඳුන් වනයක් මිසැ යැ[7] එක් මිනිසෙක් රුකක්[8] වැහැයෙන් ඇනැ බලා රත් සඳුන් බව් දැනැ, "ඇපි ලාභ සඳහා පරමුහුදට යම්හ, මෙයට වැඩි ලාභයෙක් නැති, සතරඟුල් පමණ සඳුන් කඩෙක්[9] ලක්‍ෂයක් වටී, හරනට තිසි බඩු හැරැ-පියා සඳනෙන්[10] පුරම්හ"යි කී යැ. "ඉතා මැනැවැ"යි ඔහු සතුටු වැ හළ මනා බඩු හැරැ නැව සඳනෙන් පිරුහැ.

එ සඳුන් වනයෙහි අමනුෂ්‍යයො දැහැවැ, "මොවුන් විසින් අප ගෙ සඳුන් වනය නසනදල. මොවුන් මරම්හ"යි සිතා "මෙහි මැරු කලැ හැම වන එක්[11] කුණු රැසෙක් වෙයි. මුහුදුමැද මොවුන් ගෙ නැව ගලා-පියම්හ"යි කීහු. ඔවුන් නැවට නැඟි මඳක් සැදින් එහි අමනුෂ්‍යයො මහමුහුදු උපැරළගල[12] කොටැ, තුමූහු දු භයානක රූප දක්වූහ. බිය පත් මිනිස්හු දු තමන් තමන් ගෙ[13] දෙවියන් වැඳැ අයජති. මහ තෙරුන් මල් කෙළෙඹි, "ම-බැණො[14] මට වහල් වෙත්ව"යි

1. දවස් යවූහු, දවස් වුසුහු 2. පිළිසැඹියා 3. ඇතවැස, ඇතවැසි, අතවැස 4. හැදවිය, හැදවිහිය 5. එහි (ඒ) මිනිස්සු 6. කෑ 7. මිසයැයි හැම 8. එකක් 9. කඬෙක් 10. සඳුනෙන් 11. එක 12. උප රළගත (රළගළ) 13. තම තමන්ගෙ 14. බැයාණො

මහතෙරුන් සඳහන් කෙරෙමින් සිටියෙ යැ. මහතෙරහු ද්‍රූ එ මැ කෙණෙහි අවජනාහු, ඔවුන් වසන් පත් බව් දැනැ අහසින් එයට ගියහ. අමනුෂ්‍යයො මහතෙරුන් දක්මින් මැ[1] "අප වත්හිමියො පුණු මහතෙරහු වැඩියහ"යි පහ වූහු. උත්පාත[2] සන්හිනැ. මහතෙරහු, "නොබව, නොබව" යි ඔවුන් අස්වසා, "කොයට යාටියා ද?" යි[3] පුළුවුත්හැ. "වහන්සෙ, අපගෙ තැනට මැ යම්හ"යි කීහු. මහතෙරහු නැව් හිසැ ලැ[4] ඇක්මැ, "මොවුන් කැමැති තැනට යෙව"යි ඉටුහ. වෙණෙදො තමන්ගෙ තැනට ගොස් එපවත් අඹු දරුවනට කියා, "එව, මහතෙරුන් සරණ යම්හ"යි පන් සියො මැ[5] තමන්ගෙ පන්සියක් මාගමුන් හා සමඟ තෙසරණ පිහිටා උපාසක වූහ.

එක්බිති නැවැ බඩු බහා මහතෙරනට කොටසක් තබා "වහන්සෙ, මෙ තොප ගෙ කොටසැ"යි කීහ. මහතෙරහු, "මට වෙන කොටසින් කම් නැති, බුදුන් දුටුවීරුහු ද?"යි[6] කීහ. "නුදුටුවිරුම්හ,[7] වහන්සෙ" යි කීහු. "ඔස, මෙයින් බුදුනට ගඳකිළියක්[8] කරව.[9] එසෙ වන්නා හා බුදුන් දක්ව"යි කීහ. ඔහු, "ඉතා මැනවැ, වහන්සෙ"යි එ කොටසිනිදු තමන්ගෙ කොටසිනිදු ගඳකිළි කරන්නට[10] පටන් ගත්හු. බුදුහු ආරම්භයෙහි පටන්-ගෙනැ පරිභොග කළහැ. රක්නා මිනිස්සු රෑ බුදුරස් දැකැ, "මහාණුභාව දෙව් කෙනෙකැ"යි සිතූහු. උපාසක වරහු බුදුන් වසන ගඳකිළිය ද සඟුන් වසන සෙනස්න ද නිමවා දානයසම්භාර සරහා තබා, "වහන්සෙ, ඇපි අප විසින් නළ මනා දැ කළම්හ. බුදුන් වහන්සෙ වඩනට කලැ"යි කීහ. මහතෙරහු සවස් වෙලෙහි ඉදුහයෙන් සැවැත් නුවර ගොස්, "වහන්සෙ, වෙණෙඳගම්වැස්සො දැකැ වැන්දූටියහ.[11] ඔවුන් ගෙ මනදොළ පිරෙනු මැනැවැ"යි බුදුන්

1. දැක්මෙන්ම 2. උත්පාතය 3. යටියාදැයි, යායටිදැයි, යාටිහුදැයි-මුඃ 4. නැව්හි සැළ, නැව්හි සල, නැව්හි සළා-මුඃ නැව්හි පල-මුඃ "නාවං පණෙ (එලෙ) අක්කමිත්වා" - අටුවා 5. පන්සියය මැ 6. දුටුවාහු දැයි, දුටුභාවිරුහුදැයි, දුටුවාවිරුහුදැයි 7. නුදුටුවිරුහ 8. ගඳකෙළියක් "මණ්ඩලමාලං" - අභිඅටුවා 9. කරවට 10. කරවන්නට 11. වැඳ සිටියහ.

අයජියහැ. බුදුහු ඉවසු ද යැ. මහතෙරහු තමන් වසන තැනට මැ එළඹියහැ. බුදුහ[1] අනඳ මහතෙරුන් කැඳවා, "අනඳ, සෙට සුනාපරන්ත ජනපදයෙහි වෙණෙඳගමැ සිඟන්නට යම්හ. තො උනුපන්සියක් සඟනට[2] ලහා දෙ"යි වදාළො. මහතෙරහු. "ඉතා මැනැවැ; වහන්සෙ"යි සඟනට එ පවත් සැල කොටැ,[4] "අහසින් ඇවිදුනත් ලහා ගන්නෙ මැනැවැ"යි කීහැ.

එ දවස් කුණ්ඩධාන මහතෙරහු පළමු ලහා ගත්හ. වෙණෙඳගම්වැස්සො ද, "සෙට බුදුහු වඩත් ල"යි ගම මැද මඬුවක්[5] කොටැ උඩ විසිතුරු වියන් බැඳැ ගඳදම්[6]මල්දම් රුවන්දමින් රත්තරු රිදීතරු මිණිතරුයෙන් වියන් සදා බිම සිව්දෑගඬින් පිරිබඩ ගෙනැ[7] මහරහ අසුන් පැන්වුහු. බුදුහු උදය මැ සිරිරු පිළිදූගිලි කොටැ ගඳකිළියට වැදැ පලසමවත් සමවැදැ වැඩහුන්හැ. සක් දෙව්රජහු ගෙ පඬු ඇඹුල් සල අස්න හුණු වි යැ. හෙ, "මෙ කිමෙකැ හො!" යි අවජනෙ බුදුන්ගෙ සුනාපරන්ත ජනපදයට ගමන් දැකැ විස්සම්[8] දෙව්පුත්හු කැඳවා "පුතැ, අද බුදුහු තුන්සියක් යොදුන් තැන් සිඟන්නට වඩති.[9] පන්සියක් කුටාගාර[1], මවා[11] දෙව්රම් දොරොටු මුදුනෙහි සරා තබ"යි[12] කී යැ. හෙ අවුදු රුවන්මුවා පන්සියක් කුටාගාර මැවී යැ. බුදුනට කුටාගාර[13] සතරමුණැ.[14] දෙ අගසව්වනට දෙමුණැ. සෙස්සනට[15] එක්මුණැ. මෙ සෙයින් නිර්මිත යැ කුටාගාර.* බුදුහු ගඳකිළියෙන්[16] නික්මැ පටිපාටීන්[17] සිටි කුටාගාරයන් කෙරෙහි ප්‍රධාන කුටාගාරයට වන්හැ. දෙ අගසව්වන් පටන් කොටැ එකුන්[18] පන්සියක් සඟහු දු කුටාගාරගත වුහු. එකෙක්[19] සිස් කුටාගාරයෙක් වි යැ. පන්සියක් කුටාගාරයො අහසින් ගියහැ.

---

1. බුදුන්-මු 2. රහත් සඟනට 3. දෙවයි 4. සැළකළහ 5. මහ මඬුවක් 6. ගඳදුම් 7. කොට 8. විස්කම් 9. වඩිති 10. කුටාගාර ගෙවල් 11. නිමවා 'මාපෙත්වා'-අටුවා 12. තබවයි 13. කුටාගාරය 14. සතර මුහුන 15. සෙස්නට-මු 16. ගඳකිළින් 17. පටිපාටියෙන් 18. එකනු 19. එකක්, එක්-මු *මෙසෙයින් නිර්මිත කුටාගාරය(ට) - පොත්, අටුවායෙහි නැතියෙන් අධිකයෙකි.

බුදුහු අතරමඟැ සච්චබද්ධ නම් පර්වතයකට පැමිණැ කූටාගාර අහසැ සිටුවා බැසැ, ඒ පර්වතයෙහි මිසදිට්හ[1] ගත් ජටිලයෙක් මහජනා මිසදිට්හ[1] ගන්වා ලාභයෙහි දු යශස්හි දු අග්‍රප්‍රාප්ත වැ වෙසෙයි. ඔහු ළෙහි ඇතුළු සැළැ පහනක් සෙයින් රාත්බවට උපනිඃශ්‍රය දිලියෙයි. ඔහු දැකැ, "මොව්හට ධම් දෙසුව මැනැවැ"යි ගොස් දුලදු[2] බිඳැ ධම් දෙසුහැ. තවුද් දෙසුන් අවසන්හි රාත් වැ එහි භික්‍ෂුභාවයෙන්[3] පැවිජි වැ හිස් වැ ආ කූටාගාරයට වනැ.[4]

බුදුහු කූටාගාරගත වූ පන්සියක් රාත් සඟුන් හා සමඟ වෙණෙඳ ගම් ගොස් කූටාගාරයන් අතුරුධන් කොටැ වෙණෙඳ ගම් වන්හැ. වෙණෙඳො මඩුයෙහි පැන් වු අස්නෙහි බුදුපාමොක් සඟුන් වඩා හිඳුවා මහදන් දී බුදුන් මුහුලු අරම් වැඩුහැ. බුදුන් ගඳකිළියට වැදූ සැතපි වැඩැ හුන් කල්හි මහාජනයො බත් කා පෙහෙ වැ බොහො ගඳ මල් ගෙනැ බණ අසන්නට අරම් ගියො.[5] බුදුහු ධම් දෙසා මහජනා සසරින් මුදුහ.[6] මහත් බුද්ධකොලාහල වි යැ. බුදුහු මහජනා හට වැඩ සඳහා කිහිප දවසක් එහි මැ වූසුහැ. අරුණු වනාහි දෙව්රම් වෙහෙර මහ ගඳකිළියැ නැඟුහැ. එහි කිහිප දවසක් වාස කොටැ වෙණෙඳ ගම්හි වළඳා "තො මෙහි මැ වාස කරා"යි පුණු මහතෙරුන් නවතා, අතුරෙහි නර්මදා නම් හොයෙක් ඇති, එ හො-තෙරට වැඩියහැ. මෙය නර්මද[7] නම් නාගරාජ,[8] බුදුන් පෙරමඟට අවුදු නාග භවනයට වඩා ඇරැ තුණුරුවනට මහත් සත්කාර කෙළෙ. බුද්හු ඔහට ධම් දෙසා නාගභවනයෙන් නික්මුණුහු.[9] හෙ " වහන්සෙ, මා පුදන දැයක්[10] දෙන්නෙ යැ"යි අයජි යැ.

බුදුහු කැළණි ගඟැ මිණිඇසි[11] නාරජ හට සෙයින් නර්මදා නදී තීරයෙහි[12] පදලස් දැක්වූහු. හෙ රළ ආ කලැ මුවහ වෙයි. ගිය කලැ විවර වෙයි. මහාසත්කාර ප්‍රාප්ත වී යැ. බුද්හු

1. මිසදිටුහ 2. දුලැද, දුලද, දුලද් 3. එහි භික්බුභාවයෙන් 4. වන්හ 5. ගියහ 6. මිදුහ 7. නර්මදා, නිර්මදා 8. නාරජ 9. නික්මුණහ 10. දෙයක් 11. මිණිඅසි 12. නර්මදතීරයෙහි

එයින් නික්මැ සච්චබද්ධ පර්වතයට ගොස් සච්චබද්ධ මහ තෙරනට "තා විසින් මහාජනයො අපාය මඟට පමුණුවන ලදහැ. තො මෙහිමැ වාස කොටැ ඔවුන්ගෙ දුලදු විහිද්වා නිවන්මඟැ පිහිට්ව"[1] යි වදාළහැ. ඔහුද් පුදන්නට නිසි දූයක් ඉල්ලුහු. බුදුහු ගන ගල් පිටැ, අලුත් මැටිකඩෙක්හි[2] එබු හසක් සෙයින්, පදලස් පෙන්වුහු. එයින් දෙව්රම් වෙහෙර මැ වැඩියො.

මෙ සෙයින් බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් සච්චබද්ධ නම් ජටිලයා හා ආදි ශබ්දයෙන් ගත් උරුවෙල් කසුබු ඈ ජටිලයනුදු දමා අමා මහනිවන් පැමිණිවුහු.

ජටිලදමන නම් එකොළොස් වන පරිච්ඡේද නිමි.

---

1. පිහිටුවයි, පිහිටවායි 2. මැටිකඩෙහි

12. තාපසදමන නම් පරිච්ඡේදය

බාවරික[1] නම් මහතච්සා[2] දමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ

අතීතයෙහි බරණැස් නුවරැ වැසි එක් රැක්වඩියෙක්[3] වාස්තු විද්‍යායෙහි[4] ශික්‍ෂිත වියැ. ඔහු අතැවැස්සො සොළොස් දෙනෙක් වූහ. එකක්[5] එකක්හුගෙ දහස් දහස් අතවැස්සො වූහැ. මෙසෙ ඔව්හු සොළොස් දහස් සතළොස් දෙනෙක් වූහු. ඔහු හැම දෙන බරණැස් නිසා වැටෙත්නාහු, ගල්පාතට ගොස් රැක් කපා දූව සැසැ, එ එ ගෙට නිසි කොටැ වන ළැයෙන්[6] ගෙනැ පසුරැ බැඳැ ගඟින් බරණැසට ඇරැ, රජ කැමැති වී නම්, ඔහට එක් බුමු කොටින්[7] හො යාවත් සත් බුමු කොටින්[7] හො, පහා යොදා දක්වා දෙති. රජ නො කැමැති වී නම්, සෙස්සනට විකොට[8] අඹුදරුවන් පුසිත්.[9] මෙසෙ වැටෙමින් සිටැ වල් ගිය කලැ එක් දවසක් ඇදුරු වඩු, "හැම කල් මැ වඩුකම් කොටැ වැටෙත්නට දුකැ. මහලු කලැ නොද කට හැක්කැ"යි සිතා අතැවැස්සනට "දරුයෙනි,[10] මෙ දුඹුල් ඈ හර නැති රැක් ගෙනැ එව" යි කී යැ. ඔහු "මැනැවැ"යි අලහැ. හෙ එහි දඬියෙන් ලිහිණියක්හු කොටැ උහු ගෙ කුසට වැද යන්ත්‍ර පිරී යැ. දඬුලිහිණි ගුරුළු රජක්හු සෙයින් අහසට නැඟී වනමුඳුනෙහි ඇවිද අතවැස්සන් පෙරට බට.

එකල්හි ඇදුරු වඩු "දරුයෙනි,[10] මෙබඳු කාෂ්ඨවාහන කොටැ මුළු දඹදිව රජය ගත හැක්කැ. තෙපි දු[11] මෙසෙ මැ කරව. රජය හැරැ-ගෙනැ වැටෙම්හ. වඩුකැමින් වැටෙත්නට දුකැ"යි කී යැ. ඔහු එසෙ මැ කොටැ ඇදුරු වඩු හට[12] දක්වූහැ. "දරුයෙනි,[10] කවර රජය ගන්මහ?"යි කී යැ. "බරණැස් රජය ගන්මහ"යි කීහ. "හෙ මට

---

1. බාවාරික, බාවාතික 2. නම් තවුසා 3. වැඩියෙක්, වඩුයෙක් 4. වස්තුවිජ්ජා (විජ්‍යා) යෙහි 5. එහි එකක් 6. වනලාසන්, වතලායන්, වතලාසන්, වනලා, වැතලායෙන්-මුඃ 7. කොටින්වත් 8. විකුට 9. පුසුත් 10. දරුවෙනි, දූරියෙනි-මු 11. තෙපි තෙපි දු 12. වඩුවහට

නො රිසියෙයි. අප එ රජය ගත් කලැ, 'වඩුරජ, වඩු යුවරජ යන ද වෙයි. දඹදිව් මහතැ. අනෙක් තැනකට යම්හ"යි අඹු දරුවන් හා සමඟ කාෂ්ඨවාහන[1] නැගි සරහා ගත් ආයුධ ඇති වැ හිමවු දසට ගොස් හිමවුයෙහි එක්තරා නුවරකට වැද රජගෙහි බැසැ සිටියො.[2] ඔහු එහි රජය ගෙනැ ඇදුරුවඩුවා රජ කළහැ. හෙ "කාෂ්ඨවාහන රජ" යි පාළ වි යැ. එ නුවර ද ඔහු විසින් ගත් වන බැවින් කාෂ්ඨවාහන නුවර නම් වි යැ. එ සෙයින් මැ සියලු රට දු කාෂ්ඨවාහන රට නම් වී.

එ රජ ධැමිටි[2] වි යැ. එසෙයින් මැ යුවරජ දු ඇමැති තන්හි තුබු සොළොස් අතැවැස්සො ද ධැමිටි වූහු. රජු[4] විසින් සතර සඟා[5] වතින් සඟරා කරන ලද[6] එ රජය ඉතා සමෘඬ වි යැ. නිරුපද්‍රව වී. නුවර වැස්සො ද රටවැස්සො ද "භද්‍ර රජකු ලදුම්හැ. භද්‍ර රජපිරිසකදු ලදුම්හ"යි රජු කෙරෙහි දු[7] රජපිරිස් කෙරෙහි දු මමත්ව කොළො.

එක් දවසක් මධ්‍යදෙශයෙහි සිටැ වෙණෙදො බඩු ගෙනැ කාෂ්ඨවාහන නුවර[8] අවුදු පඬුරු ගෙනැ ගොස් රජු දුටහ.[9] රජ, "කොහි[10] සිටැ ආව?" යි කී යැ. 'බරණැසැ[12] සිටැ ආම්හ"යි කීහැ, හෙ එහි[13] හැම පවත් පිළිවිසැ "තොප ගෙ රජු හා මා හා මිත්‍රකම් කරව"යි කී යැ. ඔහු "ඉතා මැනැවැ"යි ගිවිස්සහැ. ඔවිනට සඞ්ග්‍රහ කොටැ, බඩු පෙරළා ඔවුන් යන කලැ එසෙ මැ කියා නඟා යවී යැ. ඔහු බරණැස් ගොස් රජ හට සැල කළහ.[14] රජ, "ඉතා මැනැවැයි, කාෂ්ඨවාහන රටැ සිටැ ආ වෙණෙඳනට අද පටන්-ගෙනැ සුංවත්[15] හළමී" බෙර පියෙවි කරවා, "කාෂ්ඨවාහන මට මිත්‍ර වැ වැටෙව"යි[16] දෙදෙන නොදූක මිත්‍ර වූහු. කාෂ්ඨවාහන දු "බරණැසැ සිටැ ආ වෙණෙඳන් ගේ[17] සුංවත් හළමී" නුවර බෙර පියෙවි කරවි යැ. ඔවිනට සඞ්ග්‍රහ ද කෙළෙ.

---

1. කාෂ්ටවාහනයට-මු 2. රජයගත්හ 3. ධැමිටු 4. රජහු 5. සඞ්ග්‍රහ 6. ලදු, ලද් 7. රජපිරිසිදු 8. නුවරට 9. දුටුහ, දුටුහ 10. කුහි, කොයි 11. අවයි 12. බරණැස් නුවර 13. එහි හෙ 14. මෙ (එ) පවත් සැළකළහ. 15. සුක්වත්, සුන්ගත් සුන්වත්, සුත්වත්, සුවත් 16. මිත්‍රයයි වැටෙයි, මිත්‍ර වේව යි-මු 17. වෙණෙඳන්ගෙන්

එක්බිති බරණැස් මහරජ කාෂ්ඨවාහන රජ හට පත් දෙන්නෙ, "ඉදින් එ දනවියැ දක්නට හො අසන්නට නිසි කිසි ආශ්චර්‍ය්‍යයෙක් ඇත් නම්, අප දක්වන්නෙ යැ. අසවන්නෙ යැ"යි[1] කී යැ. කාෂ්ඨවාහන ද බරණැස් රජ හට එසෙ මැ කියා යවී. මොවුන්[2] මෙසෙ ව්‍යවස්ථා කොටැ වැටෙන කල්හි එක් දවසක් කාෂ්ඨවාහනය හට ඉතා සියුම් අනැඟි අට පලසෙක් උපනැ. ළහිරි රස්කලබක් වැනි මැයැ.[3] මුරුතමල් කලබක් වැනි මැයි. රජ එ දැකැ, "මා-සබඳ රජ හට දී යවුව මැනැවැ"යි සුවරුවන් ලවා අට දළ කරඬුවක් ලියවා එකෙකි කරඬියෙහි[4] එකෙකි පලස් තබා, පියන් ගන්වා, පිටතැ ලාවට සෙයින් ලාකම් කරවා, අට ලාවට සුමුගෙකැ[5] තබා, පිළින් වසා, රජමුදුනෙන්[6] හස් කොටැ, "බරණැස් රජ හට දෙව"යි, "මෙ පඬුරු නුවර මැද ඇමැත්තන් පිරිවරා හිඳැ බලන්නෙ යැ"යි පත් දී යවී.[7] ඔහු ගොස් රජ හට දුන්හු.

හෙ පත්[8] කියවා ඇමැත්තන් රැස් කරවා-ගෙනැ නුවර මැද රාජාඞ්ගණයෙහි හිඳැ හස් හැරැ වසුන් හැරැ සුමුඟ විවර කොටැ අට ලාවට දැකැ, "ම-සබඳ ලාවටින් කෙළෙනා දරුවනට සෙයින් මට ලාවට දී එවූයෙ යැ"යි රැණිවැ[9] එක් වටක් තමා හුන් අස්නෙහි පහළ. එකෙණෙහි ලා නැඟි ගියෙ. දළකරඬුව විවර වි යැ ඇතුළතැ තුබූ පලස දැකැ, තුබුවා ද විවර කොටැ බලනුයෙ, එමැ සෙමැදිට එකෙකි පලස් දිග සොළොස් හතැ. පළල අට හතැ. පලස් විජහා-පී[10] කලැ සියලු රාජාඞ්ගන ළහිරි රසින් දිලියෙන්නක් වැනි වි යැ. රජ අක්කැමියන්[11] ගෙන්වා-ගෙන එකෙකි පලසැ මිල බැලැවි යැ. හැම පලස මැ අමූල්‍ය වී.

එකල්හි රජ, "පසු වැ පඬුරු දෙනුවන් විසින් පෙරට වැ දුන් පඬුරට විගුණ[12] කළ මැනැවැයි ම-සබඳ හට කුමක් දී

1. අස්වන්නේ යයි 2. මොහු 3. වැනිවිය 4. කරඬුයෙහි 5. අට සුමුගෙක-මු 6. මුන්ද්නෙන්-මු 7. පත් යවී 8. පවත් 9. හානි වැ-හැම 10. විජහාපූ 11. අරක්කැමියන් 12. ද්විගුණ කොට

යවමී!" සිතී. එ සමාහි කසුබු සම්මා සම්බුදු උපදැ බරණැසැ වෙසෙති. එකල්හි රජ, "තුණුරුවනට වැඩි අනෙක් උතුම් රුවනෙක් නම් නැති. තුණුරුවන් උපන් බවම-සබඳ හට කියා යවමී" සිතී. හෙ, "බුදුහු ලොකයෙහි උපන්හැ, හැම සත්නට වැඩ සඳහා යැ. දහම් ලොකයෙහි උපනැ, හැම සත්නට සුව[1] සඳහා යැ. සඟහු ලොකයෙහි උපන්හැ, උතුම් පින්කෙත් වී යැ"යි[2] රන් පතැ දැඟිගුලෙන් ලියවා, සතුරුවන් මුවා සුමුඟෙකැ තබා, එ සුමුඟ මිණිමුවා සුමුඟෙකැ තබා, ඒ සුමුඟ මරාමිණිමුවා සුමුඟෙකැ තබා, ඒ සුමුඟ පියුම්රා මිණිමුවා සුමුඟෙකැ තබා, එ සුමුඟ රන් මුවා සුමුඟෙකැ තබා, ඒ සුමුඟ රිදිමුවා සුමඟෙකැ තබා, ඒ සුමුඟ දළමුවා සුමුඟෙකැ තබා, ඒ සුමුඟ සඳුන්මුවා සුමුඟෙකැ තබා, ඒ සුමුඟ වේවැල්[3]-සුමුඟෙකැ තබා, ඒ සුමුඟ පිළින් වසා, හස් කොටැ, මඟුල් ඇතු සව්බරණින් සදා, ඔහු පිටැ පලග' පන්වා, පලග මත්තෙ සුමුඟ තබා, සෙ-සත නඟා, ගඳින් මලින් පුදමින්, පසඟතුරු රැවින් පුද කරවමින්, තියුගී කියවමින්, තමාගෙ රාජ්‍ය සීමා දක්වා මඟ සදවා[4], තෙමෙ මැ ගොස් එහි සිටැ, හාත්පසැ රජනට පඬුරු දී, "මෙ නියායෙන් සත්කාර කොටැ මෙ පඬුරු දී යවන්නෙ යැ"යි පත් දිනැ. එ[5] අසුන් අසා රජහු පෙරමඟට අවුදු කාෂ්ටවාහනයා ගෙ රාජ්‍යසීමා දක්වා පුදමින් ගෙනැ ගියො.

කාෂ්ඨවාහන රජ දු අසා පෙරමඟට අවුදු, එසෙයින් මැ පුදමින් නුවරට ඇරැ, ඇමැත්තනුදු නුවර වැස්සනුදු රැස් කරවා-ගෙනැ, රාජාඞ්ගණයෙහි තබා වැසු[6] පිළී හැරැ සුමුඟ විවර කොටැ, එහි තුබූ සඳුන් සුමුඟ විවර කොටැ දළසුමුඟ දැකැ, ක්‍රමයෙන් හැම සුමුඟ[7] විවර කොටැ, රන් පත ගෙනැ කියවා, තුණුරුවන් උපන් බව් දැනැ, "ම-සබඳ කප්සුවහස්හිදු දිලුබු[8] බුදුරුවන් පඬුරු දී එවී යැ"යි සතුටුවැ, " මා ගොස් බුදුන් දුට මැනැවැ. බණ ඇසුව[9] මැනැවැ"යි සිතා ඇමැත්තන් කැඳවා-ගෙනැ, "තුණුරුවන් ලොකයෙහි උපනැ[10],

1. වැඩ 2.පින් කෙත් ව සිටියේ යයි 3. වේවැල්මුවා 4. සදවමින් 5. හෙ 6. වැසි 7. සුමුඟු-මු 8. දිලිබු, දිලුබ්. 9. අසනු 10. උපන්හ

කුමක් කළ මැනැවැ"යි කී යැ. "මහරජ, තෙපි මෙහි මැ හිඳුව. ඇප් ගොස් අතුරු දහන්මහ"යි සොළොස් දහසක් දෙනා පිරිවරා සොළොස් ඇමැත්තො රජු වැඳැ, "ඉදින් බුදුහු[1] ලොකයෙහි උපන්හු නම්, වටා ලා දකුම් නැති. නොඋපන්හු නම්, එම්හ"යි නික්මුණුහු.[2] රජු බෑනෙක් පසු වැ රජු වැඳැ, "මම දු යෙමි" කී යැ. "තො බුදුන් උපනහොත්, අවුදු මට කියා"යි කී. හෙ " මැනැවැ"යි ගිවිසැ ගෙ ගියෙ.

ඔහු හැම දෙ මැ හැම තන්හි එකෙකි රැ වෙසෙමින් බරණැසට පත්හැ. ඔවුන් නොවදනා[3] තුරු මැ බුදුහු පිරිනිවයො. ඔහු, "බුදුහු කොහි යැ? කොයට වැඩියහ?"යි වෙහෙර ඇවිදුනාහු,[4] සඟුන් දකැ පුළුවුත්හැ. ඔහු බුදුන් පිරිනිවයෙ[5] කීහ. "අහො පිරිහුණම්හ![6] දුරු කතර ගෙවා අවුදු බුදුන් දක්නා පමණකුදු නො ලදුම්හ"යි[7] වැලැපැ වැහැසැ, "කිම, වහන්සෙ, බුදුන් දුන් ඔවා යැ?" යි පුළුවුත්හැ. "ඇති, උපාසකයෙනි, තෙසරණැ පිහිටිය යුත්තෙ යැ. පන්සිල් සමාදන් විය යුත්තේ යැ. පෙහෙවස් විසිය යුත්තෙ යැ. දන් දිය යුත්තෙ යැ. පැවිජි විය යුත්තෙ යැ"යි කීහු.

ඔහු එ අසා රජු බෑනා[8] මිසැ හැම දෙන පැවිජි වූහු. බෑනෙ[8] පරිභොගධාතු ගත. පරිභොගධාතු නම්ඃ මහ බො රුකැ; පාසිවුරු ආදි යැ. මෙ වනාහි බුදුන් ගෙ ඩබරාව දු මහබොපල දු වනදහම්[9] ධරා සිටි. මහතෙරකෙනකුදු ගෙනැ නික්මැ ක්‍රමයෙන් කාෂ්ඨවාහන නුවරට ගොස්, "බුදුහු ලොකයෙහි උපන්හැ. පිරිනිවියහ"යි රජ හට කියා බුදුන් දුන් ඔවා[10] කී යැ. රජ මහතෙරුන් කරා එළඹැ බණ අසා වෙහෙර[11] කරවා දගබ්මහබො පිහිට්ටා,[12] තුන් සරණැ දු

1. බුදුන් 2. නික්මුණහු 3. ගොස් නොවදනා 4. ඇවිදුනා 5. පිරිනිවියෝ 6. පිරිහුණුහැ, පිරිහිණහ, පිරිහුනුම්හ-මු 7. නොලදම්හ 8. බෑණො 9. බණදහම් 10. බුදුන් ඔවා 11. වෙහෙරක් - මු 12. පිහිටුවා

පන්සිලැ දු පිහිටා පෙහෙවස් වෙසෙමින්, දන් දෙමින් ආ පමණින් සිටැ, දෙව්ලොවැ උපනැ. එ සොළොස් දහසක් පැවිජියො ද පුහුදුන් වැ මියැ එ රජ හට පිරිවර වැ උපන්හු.[1]

හෙ[2] එක් බුදතුරක්[3] දෙව්ලොවැ ගෙවා, අප බුදුන් උපදනා පෙරට දෙව්ලොවින් සැවැ, මහකොසොල් රජුගෙ[4] පෙරෙවි බමුණා හට[5] දරු වැ උපනැ. නැමින් බාවරි[6] නම් වියැ. තුන් මහාපුරුෂ ලක්ෂණයෙකින් උපෙත යැ. තුන් වෙදයෙහි පාරයට ගියෙ යැ. පිය බමුණා ඇවෑමෙන් පෙරෙවි තන් පත.

සෙසු සොළොස් දහස්හුදු එ සැවැත් නුවරැ මැ බමුණු කුලෙහි උපන්හැ. ඔවුන් කෙරෙහි සොළොස් දෙට අතැවැස්සො බාවරිහි කෙරෙහි ශිල්ප උගත්හැ. තුබු සොළොස් දහස්හු දු ඔවුන් කෙරෙහි උගත්හු.[7] මෙසෙ ඔහු හැම දෙන පුන දු එක් වැ වුසුහු.[8]

මහකොසොල් රජ මෙළෙස[9] ඔහු පුතු පසෙනදි රජහු රජයෙහි පිහිට්වුහු. බාවරි බමුණු උහුටද් පුරොහිත වී. රජ පියා දුන් භොග දු අනෙක් භොග දු[10] ඔව්හට දිනි. එ ළදරු කලැ ඔහු කෙරෙහි ශිල්ප උගත්තෙ යි. එක්බිති බාවරි බමුණු පැවිජි වියැටි වැ රජ හට කී යැ. "ආචාර්යය, තොප සිටි කලැ බපාණො[11] සිටියාහු මැ යැ.[12] පැවිජි නො වව" යි කී යැ. "කුමට ද? මහරජ,[13] පැවිජි වෙමී" කී යැ. රජ, වළක්නට නොහැකි වූයෙ, "රැයිම්මෙහි දු සවසැ දු මා දක්නට නිසි තැනැ, රජ උයන්හි, පැවිජි වන්නෙ යැ"යි අයැජි යැ. ආචාර්ය, සොළොස් දහසක් බමුණු දරු පිරිවර ඇති සොළොස් අතැවැස්සන් හා සමඟ තවුස්

1. පිරිවර උපන්හු 2. ඔහු-හැම 3. බුදුතුරක් 4. රජ මහ කොසොල් ගෙ, රජ මහකොලොස් රජු ගෙ 5. බමුණා, බමුණු, බමුණා-මු 6. බාවාරි, බාවාරික 7. උගත්තු 8. එකක් ම වුහු, එක් ම වුහු 9. මෙළෙය 10. භොගයකු දු, භොගයනු දු-මු 11. මපණො, මපාණො 12. සිටියා හා මය 13. කුමට ද මහරජ පැවිජි නො වන්නෙ.

පැවිජියෙහි[1] පැවිජි වැ රජඋයන්හි විසී යැ. රජ සතර පසයෙන් උපස්ථාන කෙරෙයි. රැයිම්මෙහි දූ සවසැ දූ ගොස් දක්කි.

එක් දවසක් අතවැස්සො, "ආචාර්ය, නුවර වෙතැ වාස මහාපරිරොධ යැ. නිරාකුල තැනකට යම්හ යි; පැවිජියනට ගැඹුරු වල් නිස්සැ" යි කීහැ. ආචාර්යය, "මැනැවැ"යි ගිවිසැ රජ හට කී යැ. රජ තුන් යලක් කියා වළකන්නට නොහැකි වූයෙ, දෙ ඇමැත්තක් හට දෙලක්‍ෂයක් දී, "යම් තැනෙක්හි තව්සො විසියටි වූහු නම්, එහි ආශ්‍රමපදයක් කොටැ දෙව"යි යෙදී. ආචාර්යය, සොළොස් දහසක් ජටිලයන් පිරිවරා පස් පස් යන ඇමැත්තන් ඇති වැ, උතුරු දනවියෙන් දකුණු දනවු බලා ගොස්, අස්සක නම් මූලක[2] නම් දෙ රජුන් ගෙ දෙ රට ගොදාවරි හො-මැදූ තුන් යොදුන් ගිවුළු වනයෙහි සරභඞ්ගාදීන් වුසු පියෙස් දැකැ, "මෙ පෙරැ තව්සත් වුසු පියෙසෙක් වනැ. පැවිජියනට නිස්සැ"යි ඇමැත්තන්ට කී යැ. ඇමැත්තො බිම් ගන්නට[3] අස්සක රජ හට ලක්‍ෂයක් දුන්හ. මූලක රජ හට ලක්‍ෂයක් දුන්හු. උහු එයින් දුන්හැ. දෙරටින් අනෙක් දෙ යොජනක් තැන් දූ දුන්හු. මෙසෙ දෙ රදුන් දුන් දෙරට මැදූ පස් යොජනක් තන් වී.[4] ඇමැත්තො එහි ආශ්‍රමපද කරවා, සැවැත් නුවර යවා යළි දූ ධන ගෙන්වා ගෙනැ ගොදුරුගම් පිහිට්ටා දී ගියො.

තව්සො වනයෙහි කඳුමුලු[5] ඵලයෙන් හා කෙණෙසි අහරින් යපෙති එ ගමැ කෙළෙඹියො බදුකරවුවරින් ලක්‍ෂයක් ධන නඟා - ගෙනැ අස්සක රජු කරා ගෙනැ ගියහැ. හෙ, "මම නො ගන්මි. ආචාර්යය හට දෙව' යි කී යැ. ආචාර්යය ද නො ගෙනැ දන් දින්.[6] හෙ මෙසෙ හවුරුදු පතා[7] දන් දෙන්නෙ එක් හවුරුද්දක් මහදන් දී ගැමින් නික්මැ ආශ්‍රම පදයට ගොස් පන්සල්[8] වැදූ දූන් අවජමින්[10] හුන්නෙ යි.

---

1. තවුස්පැවිද්දෙ (පැවිද්දෙන්-මු) 2. අළක-සුත්තනිපාත අටුවා හා පෙළ 3. නඟන්නට 4. පමණ තන් වී 5. මුළු, මුල 6. දිනු 7. හවුරුදු හවුරුදු පතා 8. පන්සලට, පස්නල 9. අවජමෙනි

එකල්හි ළඳරු බැමිණියක්, "බමුණ, මම් නිත්තෙන් තාගෙ ගෙසි මෙහෙ නොකටැ[1] හෙමි. එම්බල, බාවරි බමුණු හවුරුදු පතා ධන ලක්‍ෂයක් දන් දෙයි. තො ගොස් පන්සියක් ඉල්ලා ගෙනැ මට දසක[2] ගෙනැ එ"යි සැමියා නඟා යවු.[2] බමුණු බාවරි මහතව්සා කරා ගොස්, "පන්සියක් දෙ" යි කී යැ. "ඇති දැ හැම දන් දින්මි.[4] මාගෙ පන්සියෙක් ඇත්තෙ නොවෙයි, හඳහා"යි කී යැ. බමුණු, "ඉදින් තො[5] කියතු දු ධන නො දෙහි නම්, සත් වන දවස් හා හිස් සත් කඬක් කොටැ පළා-පියෙමී" කියා, එවැනි[6] විධියක් තමා නොදනුතු දු[7] බවා-පියටි වැ[8] ගොම[9] වලමල් කුසතණ ආදි වෙළෙව් වෙළෙව් වැ ගෙනැ ගොස් බාවරි ගෙ පන්සල් දොරට ඇරැ, ගොමයෙන්[10] මඬුල්ලක් කොටැ, එහි මල් හිසැ-ලා තණ අතොට[11] ලා, වම්පස කමඬායෙහි[12] දියෙන් දෙවැ[13] සත් පියවරක් තැනට ගොස්, "බාවරිහි හිස් සත් කඬක් වැ පැළෙව"යි ඇසෙන සෙ කියා ජප කරන වන් වැ තොල් සලසලා හුන්නෙ යැ. මහතවුස්, "සැබැව"යි සිතා බිය පත් වී.

එකල්හි ආශ්‍රම පදයෙහි දෙවතා බාවරි ගෙ දුක් දොම්නස් දැකැ කරුණායෙන් උහු කරා එළබැ, "මහතව්ස, හෙ මුදුන් නො දන්නි. මුදුන් පළන සෙ නොද දන්නි. ධන කැමැති කුහකයෙකැ"යි කිවැ. "තො මුදුනුදු මුදුන් පළන සෙ දු දන්හි?" යි[14] කී යැ. "මම් එ නො දන්මි. එවැනි නුවණෙක් මට නැති" කිවැ. "කවරහැ එ දන්නාහ?" යි කී යැ. බුදුන් එකුන් තිස් හැවිරිදි කල්හි නික්මුණු බාවරි බමුණු ගොදාවරි තිරයෙහි වසන අට හවුරුද්දක් ඉකුත් කල්හි ලොකයෙහි[15] බුදුහු උපන්හු. බුදුන් උපන් පරිදි[16] දක්වන දෙව්දු, "ඔකා රජහු මුනුබුරෙ[17] සිඬත් කුමර කිඹුල්වත් නුවරින්

1. කොටනොහෙමි 2. දාස 3. යවි 4. දිනිමි 5. තා 6. එවෙනි 7. නොදනිතුද්, දනිතුද් 8. බාවාරියටි ව, බලාපියව්, බාවාරිමාරිය ටිව-මු 9. හොම, හොබ, හොමයෙන් 10. හොමයෙන් 11. අතුට 12. කමඩලායෙහි 13. එව-හැම 14. දක්හි 15. ඉකුත් ලොකයෙහි 16. බව 17. මුනුබුරෙක්-මු

නික්මැ බුදු වැ ලොකයෙහි ධම්[1] දෙසයි. තො ගොස් උහු පුළුවුස. හෙ තට කියයි, කිවැ. බුදුහ යන බස් අසත් වැ බමුණාට ශොක නැති වි යැ. විපුල ප්‍රීති ඇති වී. හෙ සතුටු සොම්නස් වැ, "බුදුහු කොහි වෙසෙති? කොයට ගොස් දක්මහ"යි කී යැ. "සැවැත් නුවරැ වෙසෙති"යි කියා අතුරුැධන් වුවැ.

එක්බිති එ තවුස් අතැවැස්සන් කැඳවා, "බුදුහු ලොකයෙහි දිලිබුහැ.[2] දූත් බුදු කෙනෙක් උපන්හුල. තෙපි වහා සැවැත් නුවර ගොස් අතුරුැදන්ව"යි කී යැ. "ඔවුන් දූකැ 'බුදුහු'[3] යනු කිසෙ දන්මහ?"යි[4] කීහ. "දෙතිස් මහපුරිස් ලකුණු වෙදයෙහි ආයෙ යැ. එ මහපුරිස්ලකුණු යමක් හට ඇද්ද, හෙ ගිහිගෙයි සිටියෙ[5] සක්විති රජ වෙයි. පැවිජි වී නම්, බුදු වෙයි. තෙපි මාගෙ වයසු දූ[6] ගොතුදූ[6] ලක්‍ෂණදූ[6] උගත් ගතුදූ[6] මාගෙ ශිෂ්‍යයනුදූ[6] මුදුනුදූ[6] මුදුන් පැළුමු දූ[6] සිතින් පුළුවුස්ව. ඉදින් හෙ බුදු වී නම්, තොප සිතින් පුළුවුත් පැන තෙපුලෙන්[7] විසජයි" කී යැ. බාවරි මහ තව්සා[8] තෙපුල් අසා සොළොස් බමුණො. කසුබු සම්මා සම්බුදුන් සස්නෙහි පැවිජි වැ සිල් රැකි සොළොස් දහසක් බමුණන් පිරිවරා, ඔහු වැඳැ පැදකුණු කොටැ, දළමඬුලු අඳුන් දිවිසමින් සැරැහී, උතුරුැදස බලා නික්මුණුහු. එයින් කීහඃ

"බාවරිස්ස වචො සුත්වා - සිස්සා සොළස බ්‍රාහ්මණා,
අජිතො තිස්සමෙත්තෙය්‍යො - පුණ්ණකො අථමෙත්තගූ.

ධොතකො උපසීවො ච - නන්දො ච අථ හෙමකො,
තොදෙය්‍යකප්පාදුභයො - ජතුකණ්ණි ච පණ්ඩිතො.

භද්‍රාවුධො උදයො ච - පොසාලො චාපි බ්‍රාහ්මණො,
මොඝරාජා ච මෙධාවී - පිඞ්ගියො ච මහාඉසි.

1. ධම්සක් 2. දිළුහ, දිලිබ්හ-මු 3. බුදුහු 4. දනුම්හයි 5.සිටිය 6. ද්, ත් 7. තෙපලෙන් 8. මහා තව්සා ගෙ

පච්චෙකගණිනො සබ්බෙ - සබ්බලොකස්ස විස්සුතා,
ඣායී ඣානරතා ධීරා - පුබ්බවාසනවාසිතා.

බාවරිං අභිවාදෙත්වා - කත්වා ච නං පදක්ඛිණං,
ජටාජිනධරා සබ්බෙ - පක්කාමුමුත්තරාමුඛා"යි

එයින් මූලක නම් නුවරට ගියහ. එයින් අස්සක නම් නුවරට ගියහ. එයින් මාහිස්සතී[1] උජ්ජයිනී නම්, ගොධිපුර නම්, විදිසා නම්, වල්සැවැත් නම්, කොසඹැ නම්, නුවරට ගියහ. එයින් සාකෙත පුරයට ගියො. එයට යන්නා හා ඔවුන්ගෙ සයොජුන් පමණ පිරිස් වී. එකල්හි බුදුහු, "බාවරිහි ගෙ ශිෂ්‍යයො මහපිරිස් ගෙනැ එති. තව ඔවුන්ගෙ ඉඳුරො නො පරිපැසුණහැ.[2] මෙ දෙශය ද සැප නොවෙයි. මගධ රට පහණ උනට සැප යැ. එහි හිඳැ මා ධම් දෙසන කලැ බොහො දෙන හට[3] අභිසමය වෙයි. හැම නුවරට මැ වැදූ එන කලැ බොහො දෙනා හා සමඟ එනු වෙතී" මහසඟුන් පිරිවරා සැවැත් නුවරින් නික්මැ දනවු සැරිසරමින් රජගහා නුවර වැඩියො. ඔහු හැම දෙනැ ම සැවැත් නුවර අවුදු වෙහෙර වැදූ, "බුදුහු කවරහ? කොහි යැ බූත්හ?" යි[4] සොයන්නාහු[5] ගඳකිළි[6] දෙරට ගොස් බුදුන් පදලස් දූකැ සච්නෙ දන්නා බුදුන්[7] පරිදි දත්හු. බුදුහු ක්‍රමයෙන්, සෙතව්‍යා නුවර, කිඹුලුවත් නුවර, කුසිනාරා නුවර, පාවා නුවර, භොග නුවර, විසාලා නුවර, රජගහා නුවර ගොස්, රමණී[8] පාණසැ වෙහෙර වැඩියො. හෙ, පෙරැ මහත් ගල්පිටෙක්හි වූ දෙවොලකැ. බුදුන් උපන් කලැ වෙහෙර වී යැ. එ මැ නම් වී.

තව්සො ද එ මැ විගස සැවැත් නුවරින් නික්මැ හැම නුවර වැදූ පුළුවුස්මින් වෙළෙව් වැ බුදුන් අනු වැ යන්නාහු. පස්වරු වැඩි මඟ ගෙනැ පෙරවරු යන්නාහු, පෙරවරු වැඩි මඟ ගෙනැ පස්වරු යන්නාහු, පාණසැ පැමිණැ, "බුදුහු

1. මහසිස්තී 2. නොපිරිමැසුණහ, නො පිරිහුණහ 3. දෙනාහට-මු 4. බුදුන්හයි, බුදුහුහොයි-මු' 5. සොයමින් යන්නාහු 6. ගඳකෙළි 7. බුදුහු 8. රමණීය

මිහි යැ"[1] යනු අසා සිහිල් පැන් ලදු[2] පිපාසිතයක් හු[3] සෙයින්[4] මහාභොග ලදු[2] වෙණෙඳක්හු සෙයින් ගිමන්හි කළකිරි[5] සිහිල් සෙවණ ලදු[2] මැඟියක්හු සෙයින්, සොම්නස් එ ගලට නැඟියෝ. එයින් කීහ.

"තුසිතොව උදකං සීතං - මහාලාභංව වාණිජො,
ඡායං සම්මාහිතත්තො'ව - තුසිතා පබ්බතමාරුහුං"යි.

එකල්හි බුදුහු පාණසෑ තන්හි සක්දෙව් රජහු මැවු රුවන් මඬියෙහි සෙ-සතින් සැදී රුවන්පලග මතුයෙහි සඟ පිරිස් පිරිවරා සවනක් රස් විහිදුවමින් වැඩැ හිඳැ මියුරු සරයෙන් ධම් දෙසත්. එයින් කීහඃ

"භගවා ච තස්මිං සමයෙ - භික්ඛුසඞ්ඝපුරක්ඛතො,
භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති - සීහො'ව නදතී වනෙ"යි.

එ සඳ තව්සො ගොස් බුදුන් දැකැ සතුටු වැ පිරිවැරූහ. ඔවුන් අනු වැ එ එ රටින් ආ මිනිස්පිරිස්[6] බුදුනට මැ පිරිවර වී. එදවස් බුදුන් පෙරටද්[7] පිටිපසද්[7] දකුණත්පසත්[7] වමත්පසද්[7] සයොජුන් සයොජුන් පමණ පිරිස් වී යැ. අයම්විතරහි[8] දොළොස් යොජුන් වි යැ. වටි සතිස් යොජුන් වී. එ පිරිස් මැදූ බාවරි මහතව්සා අතැවැසි සොළොස් බමුණන් කෙරෙහි දෙට අතැවැසි අජිත මාණව, බුදුන් විසින් කරන ලද සාමීචි ඇති වැ, තෙමෙ ද බුදුනට පිළිසඨර කොටැ එකත්පස් වැ සිටැ බලනුයෙ, පනුරැ සි පොහොදවස්[9] සොළොස් කලායෙන් පිරිහුන්[10] සඳක් සෙයින් බුදුන් දෙතිස් මහපුරිස් ලකුණෙන් පිරිහුන්[10]සෙ දැකැ සතුටු වැ, මනසින් පැන පුළුවුස්නෙ, "අප ආචාර්‍යයා ගෙ වයස් කියව, ගොත් කියව, ලකුණු කියව, උහු උගත් ගත් කියව, උහු ගෙ ශිෂ්‍යයන් කියව"යි සිතී.

1. මෙහි යැයි 2. ද් 3. පිපාසයක්හු-මු 4. සිහිල් පැන් වළඳා පිපාස සන්හුන්නක්හු සෙයින්, සිහිල් වළඳ (දා) පිපාසයක්හු සෙයින් 5. ගිමකලකිරි-බොහො, ගිමන්, ගිමින් කලකිරි-මුඃ ගිමකලැපිරි-මුඃ 6. මිනිස් පිරිවරින් (පිරිවරින්) 7. දු, ද 8. අයම්විතරින් 9. පනුරැසි පොහොය 10. පිරිපුන්-මුඃ

එකලැ බුදුහු, "තාගෙ බමුණු එක්සිය විසි හැවිරිද්ද. ගොතින් ප්‍රවරයා මුනුබුරු වන බැවින් ප්‍රාවරි යැ. ලොකයො බාවරි යැ යෙති. උහුට තුන් මහාපුරුෂ ලක්‍ෂණයෙක් ඇති. ත්‍රිවෙදයෙහි පාරයට ගියෙ යැ. පියොවින් අලස වූ නුවණ මඳ පන්සියක් දරුවනට වෙද කියයි" වදාළො.

"උහුගෙ තුන් මහාපුරුෂ ලක්‍ෂණයො කවරහ?" [1]යි සිතින් පිළිවිත්. "තමා දිවින් මුහුණ වසයි. නළලැ උණුලොම් ඇති උහුගෙ අඞ්ගජාතය ඇතුළතැ ගොස් සැඟවෙ"යි වදාළො. මෙසෙ ඔහු මනසින් පුළුවුත් පැන වචසින් විසජු කල්හි සතිස් යොජුන් පිරිස්වැසියො අසා, "කවර දෙවියෙක් බඹෙක් මෙසෙ විසජනුයෙක් වී!"[2] යි සාධුකාර දී ගුගුරා මුඳුනෙහි ඇඳිලි බත්හු.[3] මෙසෙ පස් පැනයක් බුදුන් විසජු කල්හි තුබු දෙ පැන පුළුවුස්නෙ, "අපගෙ ආචාර්‍ය්‍යය මුඳුනු දු මුඳුන් පැළුමුදු පුළුවුස්සි.[4] එ කියව"යි සිතී. "අවිජ්ජා සංසාරයා[5] හිස් වන බැවින් මුඳුනැ. රාත් මඟ නුවණින් ඇය කඩන[6] බැවින් විද්‍යා මුඳුන් පැළුමැ" යි[7] වදාළො.

එකල්හි අජිත මාණව පැන විසජුන් අසා ප්‍රීතිමත්[8] වැ අඳුන් දිවිසම් එකස් කොටැ ලා "බාවරි බමුණු සතුටු සොම්නස් වැ ශිෂ්‍යයන් හා සමඟ භවත්හු පා වඳී"යි ආචාර්‍ය්‍යයා වැඳමෙන්[9] බුදුන් පාවිට[10] හිස් තබා වැන්ද. බුදුහු උහු ගෙ ආචාර්‍ය්‍යයාට දු උහුට දු ආ වඩන්නාහුඃ

"සුඛිතො බාවරි හොතු - සහ සිස්සෙහි බ්‍රාහ්මණො,
ත්වඤ්චාපි සුඛිතො හොති - චිරං ජීවාහි මාණව"යි

වදාළහැ. එක්බිති[11] පැන පුළුවුස්නට අවසර ඉල්ලු කල්හි "බාවරීහි ගෙ වුව මැනෑ මැ යැ,[12] තොප හැම දෙනා ගෙ වුව මැනෑ මැ යැ, යම් සංසයක් පුළුවුස්ට" යි සර්වඥ ප්‍රවාරණායෙන් පැවරුහු.

---

1. කවරයි 2. විහි-සමහර 3. බත්හු 4. මුඳුන් පුළුවුස්සි 5. සංසාරයැ-මුඃ 6. කැඩෙන 7. පැළමැයි 8. ප්‍රීතින් මත්-මුඃ 9. වඳමෙන්, වඳනාමෙන් 10. පාපිට 11. වදාළ එක්බිති 12. මැනැවැ

බුදුන් අවසර දුන් කල්හි අජිත මාණව වැඳ එකත් පස් වැ හිඳැ පැන පිළිවිත්. "කෙනස්සු නිවුතො ලොකො" යනාදීන් ඔහු පැන පුළුවුත් පරිදි දූ, "අවිජ්ජාය නිවුතො ලොකො" යනාදීන් බුදුන් පැන විසජු පරිදි දූ, සුත්තනිපාත යෙහි පාරායණ සුතින් දන්නෙ යැ. දෙසුන් අවසන්හි අජිත මාණව තමා අතැවැසි දහසුන්[1] හා සමඟ[2] රාත් වි යැ. සෙසු නොඑක් දහස් මිනිස්සු ද අධිගම කොළො. රාත් වත් මැ. අජිත මාණවයා හා අතැවැස්සන් ගෙ තවුස් පිරිකර අතුරුධන් වි යැ. හැමදෙන මැ ඍද්ධිමය පාත්‍රචීවරධර වැ දෙ අඟුල් පමණ කෙහෙ ඇති වැ එහි භික්ෂුභාවයෙන් පැවිජි වැ බුදුන් වඳිමින් බැඳැඳිලි වැ හුන්හු.

එක්බිති මොසරාජ පැන පුළුච්ස්නට වන.[3] බුදුහු උහු ගෙ ඉඳුරන් පරිපාකයට නොගිය බව් දැනැ, "තො සිට. අනෙකෙක් පැන පුළුවස්සිව"යි[4] වදාළො. එකල්හි තිස්ස මෙත්තෙය්‍ය නම් මණෙවු[5] පැන පිළිවිත්.[6] "කොධ සන්තුසිතො ලොකෙ" යනාදීන් උහු පැන පුළුවුත් පරිදි දූ, බුදුන් "කාමෙසුබ්‍රහ්මචරියවා" යනාදීන් පැන විසජු පරිදි දූ, එමැ සුතින් දන්නෙ යැ. දෙසුන් අවසන්හි මෙයිදු අතැවැසි දහසුන්[7] හා සමඟ රාත් වි යැ. සෙසු නොඑක් දහස් මිනිස්සු ද අධිගම කොළො. රාත් වෙමින් මැ ඔහු හැම දෙන[8] පළමු නියායෙන් එහි භික්ෂුභාවයෙන් පැවිජි වැ බුදුන් වඳිමින් මැ බැඳැඳිලි වැ[9] හුන්හු.

එක්බිති පුණ්ණක[10] නම් මණෙවු,[5] බුදුන් පෙර සෙ මැ මොසරාජයා පැන පුළුවුස්නට වන්නහු පිළිබැහු කල්හි, පැන පිළිවිත්. "අනෙජං මූලදස්සාවිං" යනාදීන් ඔහු පැන පුළුවුත් පරිදි දූ, "යෙ කෙචි ඉසයො මනුජා" යනාදීන් බුදුන් පැන විසජු පරිදි දූ, එ මැ සුතින් දන්නෙ යැ. දෙසුන් අවසන්හි මෙයිදු අතැවැසි දහසුන්[7] හා සමඟ රාත් වි යැ.

---

1. දහසත්-මු 2. සැම 3. වන්හ, වන් 4. පුළුවුස්සියි, පුළුවුසී, පුළුවුසවයි, 5. මණවු 6. පිළිවිත් කෙබඳු ද 7. දහසුදු-මුඃ දහසුනුදු-මුඃ 8. හැමදෙනෙ 9. බඬාඤ්ජලිවැ 10. පූර්ණක

සෙසු නොඑක් දහස් මිනිස්හු අධිගම කොළො. රාත් වෙමින් මැ ඔහු හැම දෙන පෙර සෙ මැ එහි භික්‍ෂුභාවයෙන් පැවිජි වැ බුදුන් වඳිමින් බඳූඳිලි වැ හුන්හු.

මෙ නියායෙන් මෙත්තගු නම්, ධොතක නම්, උපසීව නම්, නන්ද නම්, හෙමක නම්, තොදෙය්‍ය නම්, කප්ප නම්, ජතුකණ්ණි නම්, භද්‍රාවුධ නම්, උදය නම්, පෙසාල නම් මෙ එකොළොස් දෙන දූ පැන පුළුවුත් කල්හි, බුදුහු පැන විසජූහු මොහු තමන් තමන් අතැවැසි දහස් දහස් හා සමඟ රාත් වැ එහි භික්‍ෂුභාවයෙන් පැවිජි වැ බුදුන් වැඳැ බඳූඳිලි වැ හුන්හු.

එක්බිති මොසරාජ, "වහන්සෙ, මම් දෙ යලක් පැන පිළිවිස්සැටි වැ අවසර ගෙනැ භවත්හු විසින් ප්‍රතික්ෂිප්ත වීමි. 'මෙන් තුන් වන වරැ, පුළුවුත් කලැ කියති' යනු ගොදාවරී තීරයෙහි ලා මැ ඇසිමි. දූන් කලි වදාළ මැනැවැ"යි පැන පිළිවිතැ. බුදුහු උහු ගෙ ඉඳුරන් පිරිපැසුණු බව් දූනැ ගිවිස්සහැ. "කථං ලොකං අවෙක්ඛන්තං මච්චුරාජා න පස්සති" යනාදීන් උහු පැන පුළුවුත් පරිදි දූ, "සුඤ්ඤතො ලොකං අවෙක්ඛස්සු" යනාදීන් බුදුන් පැන විසජූ පරිදි දූ, එ මැ සුතින් දන්නෙ යැ. දෙසුන් අවසන් හි මෙයිදූ අතැවැසි දහසුන්[1] හා සමඟ රාත් වි යැ. සෙසු නොඑක් දහස් මිනිස්හු දූ අධිගම කළහැ. රාත් වෙමින් මැ ඔහු හැමදෙන[2] පෙර සෙ මැ එහි භික්‍ෂුභාවයෙන් පැවිජි වැ බුදුන් වඳිමින් බඳූඳිලි වැ හුන්හු.

එක්බිති එක්සිය විසි හැවිරිදි පිඞ්ගිය[3] නම් බමුණුසොළොස් වනු වැ බුදුන් පැන පුළුවුතැ.[4] "ජිණ්ණො'හමස්මි අබලො විවණ්ණො" යනාදීන් ඔහු පැන පුළුවුත් පරිදි දූ, "දිස්වාන රූපෙසු විහඤ්ඤමානෙ" යනාදීන් බුදුන් පැන විසජූ පරිදි දූ, එ මැ සුතින් දන්නෙ යැ. දෙසුන් අවසන්හි පිඞ්ගිය බමුණු

1. දහසත්-මු 2. දෙන මැ 3. පිඞ්ගියානි 4. පිළිවිත

අනගැමි[1] වි යැ. හෙ අතරතුරෙහි "ම-මයිල් බාවරි බමුණු මෙ විසිතුරු ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණ අසනු නොලද" යන සෙනෙහෙන් වික්ෂිප්ත වැ රාත් නොවී. ඔහු අතැවැසි දහස්හු වූ කල[2] රාත් වූහු. පිඞ්ගිය බමුණා හා ඔහු අතැ වැස්සන්ගෙ තවුස් පිරිකර අතුරුධන් වී. හැම දෙන මැ, ඍඬිමය පාත්‍ර[5] චීවරධර වැ දෙ අඟුල් පමණ කෙහෙ ඇති වැ එහි භික්‍ෂුභාවයෙන් පැවිජි වැ බුදුන් පිරිවැරුහු.

මෙසෙ බුදුන්, මගධ රට පහණසෑ තන්හි[3] වැඩැහිඳැ බාවරි මහ තව්සා අතැවැසි දහස් දහස් පිරිවර ඇති සොළොස් මහතව්සන් පුළුවුත් පැන විසජා[4] පාරායණ සුත දෙසු දවස්, සොළොස් දහසක් තව්සො රාත් වූහැ. තුදුසු කෙළක් දෙව් මිනිස්හු සොවාන් සෙදෑහැමි අනගැමි වූහු. එයින් කීහ:

"තතො පාසාණකෙ රම්මෙ - පාරායණසමාගමෙ,
අමතං පායයී බුද්ධො - චුද්දස පානකොටියො"යි.

ධම් දෙසුන් නිමි කලැ, එ එ රටැ සිටැ, තව්සන් අනු වැ ආ මිනිස්හු බුදුන් ගෙ අනුභාවයෙන් තමන් තමන් ගෙ ගම් නියම්ගම් ආදියා[5] පැනණුහු[6] බුද්හු සොළොස් දහසුන් හා සමඟ නොඑක් දහස් සඟපිරිස් පිරිවරා සැවැත් නුවර මැ වැඩියො. එහි සිටැ පිඞ්ගිය මහතෙරහු බුදුන් වැඳැ, "වහන්සෙ, මම් බාවරි මහතව්සා හට[7] බුදුන් 'උපන් පරිදි අවුදු කියමි' යි පිළින කොටැ ආයෙමි" සැල කළහැ. බුදුහු අනුදත්හැ. ඔහු චිත්තගතීන් ගොදාවරි තීරයට ගොස් පාදගතීන් ආශ්‍රම පදයට ගියො.

එකල්හි බාවරි පෙරමඟ බලා[8] හුන්නෙ යැ.[9] ඔවුන් දුරෑ මැ තවුස්වෙස් හැරෑ මහණ වෙසින්[10] එනුවන් දෑකැ, බුදුන්

1. අනාගාමී 2. දහස වූ කලි-මු: 3. පහණසතන්හි 4. විසඳ 5. ආදියට-මු: 6. පැමුණුනුහු-මු: 7. තවුසාට, තවුස්නට, තව්සනට. 8. බලබලා 9. හුන්නාහු 10. මහණවෙස් ගෙන

ලොකයෙහි උපන් බව් දැනැ, අවුදු වන් කලැ.[1] "කිම, පිඞ්ගිය, බුදුහු ලොකයෙහි උපන්හ?" යි පිළිවිතැ. "බුදුහු උපන්හැ, පහණ සැ තන්හි[2] වැඩැහිඳැ අපට දහම්[3] දෙසූහැ. එ දහම් තට දෙසන්නට ආමී" කී යැ. එකල්හි බාවරි බමුණු මහත් සත්කාර කොටැ සහපිරිවරින් ඔවුන් පුදා අසුන් පැන්වී යැ.[4] එහි වැඩැහිඳැ පිඞ්ගිය මහතෙරහු, තමන් ගොස් බුදුන් දුටු සොම්නසින් වචසින් මනසින් පැන පුළුවුත් සෙ[5] කියා, තමන්[6] බුදුන් කෙරෙ ඇසු නියායෙන්, අපාර වූ සංසාරසාගරයාගෙ[7] නිර්වාණ පාරයට පමුණුවන්නෙන් පාරායණ නම් ලදු සුත දෙසූහැ. දෙසා, "යම්සෙ ලිහිණියෙක්[8] කුඩා වනයක් පියා ගොස් මහත් මධුර ඵලහරිත වනයෙක්හි අවුදු වෙසෙ ද, එසෙයින් මැ[9] මම මඳ නුවණ ඇති තා වැන්නන්[10] පියාමහත් උදකරාසි ඇති අනුතත්දහතළ යට පත් හස් රජක්හු සෙයින් සච්නෙ දන්නා බුදුන් කරා ප්‍රාප්ත වීමි. රෑ දාවල් බුදුන් කෙරෙන් මොහොතෙක්හි දු වියො නොවැ ගිය ගිය දසායෙහි ඇසින් දක්නහු[11] සෙයින් සිතින් බුදුන් දැකැ, වැඳැ වෙසෙමී"[12] කීහු.

එසඳ බුදුහු, පිඞ්ගිය මහතෙරුන් හා බාවරිහිගෙ ඉඳුරන් පිරිපැසුණු බව් දැනැ, සැවැත් නුවර සිටැ රන්වන් රස්කලබක් වුහුටහ.[13] පිඞ්ගිය මහතෙරහු බාවරි මහතව්සා හට බුදුගුණ කියමින් හුන්නාහු බුදුරස් දැකැ, "මෙ කිම් හො!"යි බලන්නාහු, බුදුන් තමන් පෙරට සිටියවුන් සෙ පැනෙනුවන් දැකැ, "බුදුහු වැඩියහ"යි කීහු. බමුණු හුනස්නෙන් නැඟී, බැඳැඳිලි වැ සිටියෙ යැ. බුදුහු රන් පතුරුවා බමුණු හට තමන් දක්වා, "යථා අහු වක්කලී මුත්තසද්ධො" යනාදීන් සිවුපැදි ගයක් වදළහැ. දෙසුන් අවසන් හි පිඞ්ගිය මහතෙරහු රාත් වූහ. බාවරි මහතව්සා අනගැමි වී යැ. ඔහු අතැවැසි පන්සියක් බමුණු දරුවො සොවන් වූහු.

---

1. වන්කලැ මැ 2. පහණසතන්හි 3. ධම් 4. පැනවියැ 5. නියා 6. තමා 7. සංසාරයා ගෙ 8. ලිහිණියක් 9. එයින්මැ 10. තවත් තැන්, තැනැත්තන්, ත වැන්නන් 11. දක්නාහු 12. වැඳ මෙසෙ කීහු 13. වුහුටුහ, වුහුට්හ

මෙ සෙයින් බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් බාවරි මහතව්සා ද ඔහු අතැවැසි සොළොස් දහස් සොළොන් තව්සනුදු බමුණු දරුවන් පන්සියනුදු, 'ආදි' ශබ්දයෙන් ගත් අග්ගදත්තාදි තාපසයනුදු දමා අමාමහනිවනින් පැමිණිවූහු.

තාපසදමන නම් දෙළොස් වන පරිච්ඡේදය නිමි.

13. භික්ෂුදමන නම් පරිච්ඡේදය

ශාක්‍යභික්ෂූන් දමු පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ

ශාක්‍ය රජුන් හා කොලිය රජහු කිඹුල්වත් නුවර හා කොලිය නුවර හා දෙ අතුරෙහි රොහිණී නම් ගඟ එක් අවුණෙන්[1] බඳවා, බොහො ගොයම් කරවති. පොසොන් මසැ ගොයම් මියන කලැ, දෙනුවර වැස්සන් ගෙ ගොවිහි[2] රැස් වූහ. කොලිය නුවරැ වැස්සො, මෙ දිය දෙ තනට ගෙනැ යන කලැ තොපට අපට නොසෑහෙයි. අපගෙ ගොයම් එක දියවරින් එයි. දිය අපට දෙව"යි කීහැ. කිඹුල්වත් නුවරැ වැස්සො ද, "තොප දින්[5] මැඩුන්[4] කොටගෙ පුරා තුබු කලැ. ඇපි රත්රන් නිල්මිණි කහවනු ගෙනැ මලු පැස්[5] ගෙනැ තොප ගෙදෙරැ ඇවිදුනට යමො ද! අපගෙ ගොයම් එකදිය වරින් එයි. ඇපි දු නොදෙම්හ"යි කීහැ. ඔහු[6]දු, "ඇපි නොදෙම්හ"යි[7] කීහැ.

මෙසෙ කලහ වැඩි කල්හි, එකෙක් නැඟී එකක් හු පහළ හෙද නැඟී, අනෙක්හු8 පහළ. මෙසෙ ඔවුනොවුන් පැහැරැ රජකුලන් ගෙ ජන්ම සටා බිණුහු. කොලිය නුවරැ වැසි ගොවිහි 'තෙපි කිඹුල්වත් වැසි රජුන් ගෙනැ ගර්ජනා කරව[9] යම් කෙනෙක් බලු සිගල් ආදීන්[10] සෙයින් තමන් තමන්ගෙ[11] කුසැ හොත් අඟනන් හා වාස[12] කොළො ද, ඔවුන්ගෙ ඇත් අස්හු දු එලකායුධයො දු අපට කුම් කෙරෙතී!" කීහු. කිඹුල්වත් නුවරැ වැසි ගොවිහි, "තෙපි කුෂ්ඨීන් දරුවන් ගෙනැ ගර්ජනා කරව. යම් කෙනෙක් නිවහලු වැ තිරිසන් ගතියැ සතුන් සෙයින් බුදුරු රුක්හි[13] වුසුහු ද, ඔවුන්ගෙ ඇත් අස්හු ද එලකායුධයො ද අපට කුම් කෙරෙතී!" කීහු.

---

1. ගඟෙක් (ගඟක්) එක අවුණක් (අවුණෙක්), ගඟෙක් අවුණෙන් 2. ගෙවී 3. ඉදින්, නෙදින් 4. මැඩුම්, මැඩුවම් 5. මලුපස් 6. ඔවු 7. කීවා නොදෙම්හයි 8. අනෙකක්හු 9. කෙරෙති 10. බලුසිවල් ආදීන් 11. තමතමා, තමතමන් 12. වාසය 13. බුහුරුරුක්හි

ඔහු ගොස් එකම්හි[1] යුතු ඇමැත්තනට කීහ. ඇමැත්තො ගොස් රජනට[2] කීහු. එකල්හි සැහැ රජහු "කුසා හොත් අඟනන් හා වාස කළවුන් ගෙ බැල[3] දක්වම්හ"යි යුද්ධයට සැරැහී නික්මුණුහු. කොලිය රජහු දු"බුදුරු රුකැ වුසුවන්ගෙ බැල[3] දක්වම්හ"යි යුඬයට සන්නද්ධ වැ නික්මුණුහු. එකල්හි බුදුහු සැවැත් නුවර නිසා දෙව්රම්හි වැඩැ වසනුවො, අලුයම්හි මහකුළුණු සමවතින් නැඟී ලො[4] බලනුවො, මොවුන් යුද්ධයට නික්මෙනෙසෙ[5] දුටුහු. දැකැ, "මා ගිය කලැ, මෙ කලහ සන්හිඳී හොයි,! නොසන්හිඳි හො!" යි බලනුවො,[6] "මම එයට ගොස් කලහ සන්හිඳුවනු සඳහා ධම් දෙසමි. දෙසුන් අසා සමඟ වූ දෙනුවරවැස්සො පන්සියයක්[7] රජකුමරුන්[8] දෙති. මම් ඔවුන්[9] පැවිජි කෙරෙමි. මහත් සමාගම වෙ"යි සනිටුහන් කොටැ, පෙරවරු අහරකිස සාහා[10] පස්වරු ගඳකිළින් නික්මැ, ඔවුන් යුද්ධ සන්නද්ධ වැ නික්මෙන[11] වෙලෙහි, යම් කෙනෙක්නට නොකියා තුමුහු මැ පා සිවුරු ගෙනැ, ගොස් දෙ සෙනඟ මැද අහසැ පලක් බැඳැ සවනක් රස් විහිදුවමින් වැඩැහුන්හු.

කිඹුල්වත් නුවරැ වැස්සො බුදුන් දක්මින් මැ, "අප සැහැරජ කුලට[12] සිළිම්ණක්[13] බඳු බුදුහු වැඩියහැ. මෙ කලහ දුටු බන්දහ.[14] දැන් වූ කල අප අනුන් වෙරැ සැත් නොපැහැර විය හැක්කැ. කොලිය නුවරැ වැස්සන් අප මරත් මැනෑ මැ යැ, පිසත්[15] මැනෑ මැ යැ"යි ආයුධ දමා පියා සිටියො. කොලිය නුවරැ වැස්සො ද එසෙ මැ සිතා ගත් ආයුධ හැරැ-පියා සිටියො. එකල්හි බුදුහු අහසින් බැසැ, රමණී රොහිණී ගඟැ වැලිපිටු මත්තෙ පැන් වූ අස්නෙහි, නිරුපම බුදුසිරින්[16] වොරජමින් වැඩැහුන්හු. දෙ නුවරැ රජහු දු බුදුන් වැඳැ පිරිවරා හුන්හු. එකල්හි බුදුහු දනුතුදු හොත්, "කුමට ආව? මහරජනි" යි පුළුවුත්හැ.

---

1. එකල්හි 2. රජහට 3. බල 4. මුළුලෝ-මුඃ 5. නික්මුණුසෙ 6. සන්සිඳි හොයි බලනුවො 7. පන්සියයෙකින් 8. කුමරන්, කුමරුවන් 9. උන් 10. සහා, හාසා 11. නික්මුණු හැම 12. සහරජ කුලට 13. සිළුම්ණක් 14. බඳහ 15. පියත් 16. බුදුන් සිරිත්

"වහන්සෙ, ගඟ කෙළෙනට නොද ආම්හ.[1] වන කෙළෙනට ගල් කෙළෙනට නොද ආම්හ,[1] මෙ තැන්හි සඞ්ග්‍රාමයට ආම්හ"[1]යි කීහු. "තොපගෙ කලහ කුමක් සඳහා වූයෙ යැ මහරජනි,"යි වදාළො. "දිය සඳහා වූයෙ යැ; වහන්සෙ," යි කීහු. "දිය කුමක් වටී?" වදාළහැ. "මඳ දෙයක් වටී; වහන්සෙ"යි කීහු. "පොළො කුමක් වටී?" වදාළහැ. "අනර්ඝ යැ; වහන්සෙ,"යි කීහු. "රජහු කුමක් වටතී?"[2] වදාළහැ. "උහු දූ අනර්ඝයහැ; වහන්සෙ,"යි කීහු "අල්පාර්ඝ වූ දිය සඳහා අනර්ඝ වූ රජුන් කුමට නසව? මහරජනි, කලහයෙහි අස්වස් ඇත්තෙ නොවෙ"යි පස් දාවක් හා එක් සුතක් දෙසා සමඟ කොළො.

රජහු පැහැදැ, "ඉදින් බුදුහු මෙයට නො වැඩියාහු නම්,[3] ඇපි සිය අතින් ඔවුනොවුන් මරා ලෙ-ගඟක් පැවැත්වුම්හ[4] අප මළ පරිදි අප අඹුදරුවනට ගොස් කියනුවො නො ද ඇති වුවාහැ. බුදුන් නිසා දිවි ලද්මහ.[5] ඉදින් බුදුහු ගිහිගෙ වුසුහු නම්, දෙ දහසක් කොදිව් පිරිවර ලදු[6] සතර මහදිව්හි රජ වූවාහැ. දහසෙකින්[7] වැඩි පුත් වූවාහැ රජ පිරිස් පිරිවරා ඇවිද්දාහැ. එවැනි සක්විති ඉසුරු පියා නික්මැ ගොස් බුදු වූවාහැ. දැනුදු රජපිරිස් පිරිවරා ඇවිදිත්ව"යි දෙ නුවර වැස්සො දෙ සිය පනස් දෙසිය පනස් රජ කුමරුන් දුන්හු.

බුදුහු එ පන්සියක් රජ කුමරුන් පැවිජි කොටැ, මහාවන නම් හිමවත හා එක් වැ සිටි මහත් වනයෙක්හි වසනුවො ඇතැම් දවස්,8 කිඹුල්වත් නුවරැ[9] වළඳති, ඇතැම් දවස්,[8] කොලිය නුවරැ වළඳති. දෙ නුවරැ වැස්සො මහත් සත්කාර කෙරෙත්. එකල්හි මහලු නෑයන් කෙරෙහි හරසරින් නොරිසින් පැවිජි වූ ශාක්‍ය භික්‍ෂූන් පන්සියනට සස්නෙහි උකටලී උපනැ. ඔවුන්ගෙ රැජනවරහු[10] ඔව්නට අනභිරති උපදනා නියායෙන්[11] හසුන් දුන්හු.

---

1. ආවම්හ, ආවාම්හ 2. වටිති 3. වුහු නම් 4. පැවැත්වූ වා (ව) මහ 5. ලදුම්හ 6. පිරිවර ඇති 7. දහසින් 8. දවසක්, දවසෙක, දවක් 9. කිඹුල්වත්පුර 10. රජ (ජ) වරහු, රජවරොධ්හු-මු 11. පිණිස නියායෙන්

බුද්හු ආවර්ජනා කරන්නාහු, ඔවුන් සස්නෙහි අභිරති[1] නැති බැව් දැනැ, "මෙ මහණහු මා වැනි බුදුරජක්හු හා සමඟ වසන්නාහු, උකටලීහැ. මොව්නට කවර ධම්දෙසුන් සැප යැ හො!"යි බලන්නාහු, කුණාල ධම්දෙසුන් දුටහැ.[2] දැකැ, "මෙ මහණුන් හිමවතට ඇරැ කුණාල්ද දෙසා මාගමුන් ගෙ දොස් දක්වා අනභිරති හැරැ සොවන් ඵලයෙහි පිහිට්වුව[3] මැනැවැ"යි සිතා පෙරවරු කිඹුල්වතැ වළඳා මහවන එළබැ පස්වරු සඟුන් කැඳවා, "මහණෙනි, රමණී හිමව් පියෙස් හා දුටුවිරුහ?"යි[4] වදාළහැ. "නොදුටුවිරුම්හ, වහන්සෙ"යි කීහු. හිමවූ සැරිසරන්නට එව් දැ?"යි වදාළහැ. "වහන්සෙ, අප ඍද්ධි නැති. කිසෙ යම්හ"යි කීහු. "ඉදින් තොප කිසි කෙනෙක් ගෙනැ යෙත් නම්, යව් දැ?"යි[5] වදාළහැ. "යම්හැ වහන්සෙ"යි කීහු. බුද්හු තමන්ගෙ අනුභාවයෙන් ඔවුන් ගෙනැ අහසට නැඟී හිමවතට එළඹැ අහසැ සිටැ රමණී හිමව් පියෙසැ රුවන් ගල් රුවන් කුළු රුවන් ගිරිතලාද් සදත්දහතළාද්[6] පස්මහගඟුද්[6] දියෙහි ගොඩෙහි[7] මලුද්[6] දස කුලෙහි ඇතුනුද්[6] අසුනුද්[6] සිංහයනුද්[6] වගනුද්[6] මුවගණද්[6] කිනිරිගණද්[6] ලිහිණිගණද්[6] දැක්වූහු.

හිමවත් පර්වතය ඉතා මහතැ. උස පන්සියක් යොජනැ. අයම් විතරහි තුන් දහස් තුන් දහස් යොජනැ. උස සිය සිය යොජුන්, සුවසූදහසක් රුවන් කුළින් දිලියෙනු වූයෙ යැ. තන්හි තන්හි රන්ගල් රිදීගල් රක්ගල් හිඟුල්ගල් අඳුන්ගල් සතුරුවන්ගල්[8] ඈ නොඑක් රුවන්ගල් ඇතියෙ[9] යැ. ඉඳුනිල් මිණි වෙරළුමිණි මරාමිණි පියුම්රාමිණි පිළිමිණි ඈ මිණි ගල් ඇතියෙ[9]යැ. තන්හි තන්හි රන්ගිරිතලා රිදීගිරිතලා රක්[10] හිඟුල් අඳුන් ගිරිතලා මිණිගිරිතලා සතුරුවන් ගිරිතලා ඇතියෙ[9] යැ. අයම්විතරහි දු ගැඹුරෙහි දු පනස් පනස් යොජුන්, වට යෙළසිය යොජුන්, මිණිවන් පහන් දිය පිරුණු පස් පියුමෙන් සුසන් සත් දහතළා ඇතියෙ යැ. සපු පුවඟු

---

1. අනභිරති 2. දුටුහු දුටුහු 3. පිහිටුව 4. දුටුවිරුදැයි 5. යා දැ යි, 6. දු 7. ගොඩ 8. සත්රුවන් ගල් 9. ඇති වූයෙය 10. රත්

නා පනා සල් සළල අගරු දෙව්දුරු නඳුන් සඳුන් ඈ නන් විසිතුරු මල්පල්ලෙන් සැදුම් ලදු රුක්රඳුන් ඇතියෙ යැ. හාත්පසින් බස්නා පන්සියක් ගඟින් විසිතුරු වූයෙ යැ. මෙතෙක් දෑ එදා කිසෙ දක්වූහැ යත්:

මෙ මතු නොවෙයි. ඒ පර්වතයෙහි ඇති තාක් රමණී බුදුහු තමන්ගෙ අනුභාවයෙන් එක වට දක්වූහු. එ පියෙස් දුටු තැන පටන්-ගෙනැ එ සඟනට එ අඟනන් කෙරෙහි ඡන්දරාග ප්‍රහීණ වී. මෙසෙ බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින්, එ සඟුන්[1] ගෙනැ අහසින් කුණාල් දහතළට බැසැ, පැල දෙසෙහි සැට යොජුන් සිලාතලයෙහි පිහිටි සත් යොජුන් කල්පස්ථායී මහසල් රුක් මුලැ තුන් යොජුන් මිණි අතලෙයි[2] එ සඟුන් පිරිවරා සවනක් රස් විහිදුවමින්, යුගඳුරු මුදුනෙහි සරා හිරක් සෙයින් දිලියෙමින් හිඳැ, මියුරු ගැඹුරු හඬින්, සඟුන් කැඳවා, "මහණෙනි, මෙ හිමවියෙහි තොප නුදුට්විරිදැ දක්ව"යි වදාළො.

එකෙණෙහි චිත්‍රකොකිලයො දෙදෙනෙක් දඬුයෙක්හි දෙ කෙළවර ඩැහැ-ගෙනැ මැද කෙවිලි රජු හිඳුවා ලා ගෙනැ යෙති. අට දෙනෙක් පෙරට යෙති. අට දෙනෙක් පසු වැ යෙති. අට දෙනෙක් දකුණත් පසැ යෙති. අට දෙනෙක් වමත් පසැ යෙති. අට දෙනෙක් යටැ යෙති. අට දෙනෙක් මතු වැ යෙති. අට දෙනෙක් මියුරු එල එළවමින් යෙති. මෙසෙ ඔවුන් චිත්‍රකොකිලයා හට පිරිවර වැ[3] අහසින් යනුවන් දැකැ එ සඟහු, "වහන්සෙ, මුහු කිනම් ලිහිණි කෙනෙකැ?"යි පුළු වුත්හු. "මහණෙනි, මෙ ද, මා කුණාල් දහතෙළෙහි[4] චිත්‍ර කොකිල වැ උපන් කලැ, කෙවිල්ලන් මට කළ පරිචර්‍යා යැ. අද දක්වා පවත්මින් ආයෙ යැ. එකල්හි කෙවිල්ලො, බොහො හැ. තුන් දහස් පන්සියක් දෙන යැ. අනුක්‍රමයෙන් පිරිහී දැන් මෙතෙක් වූ"හයි වදාළො.

එකල්හි සඟහු "එ ලිහිණිගණයන් මෙ වනයෙහි පරිචර්යා කළ පරිදි කිසෙ යැ?" පුළුවත්හු. "ඇසියටියාව; මහණෙනි"යි වදාළහැ. "එසෙ යැ වහන්සෙ"යි කීහු. "ඔස, අසව"යි තුන් සියක් ගාථායෙන්[1] ප්‍රතිමණ්ඩික වූ කුණාල් ද

1. සඟුන් ගෙනැ 2. මිණිඅතුලෙහි 3. පිරිවරා 4. කුණහල්දහ තෙළෙහි

දෙසූහු. එහි විස්තර ජාතකයෙන් දන්නෙ යැ. දෙසුන් අවසන්හි පන්සියක් සඟහු සොවාන් ඵලයෙහි පිහිටියාහැ. මඟනුවණ හා සමඟ[2] ඔවිනට සෘඬි උපනැ. බුදුහු "දැන් මෙ මහණනට[3] මෙතෙක් පමණැ"යි අහසින් මහවනයට වැඩියහැ. එ සඟහු යන කලැ බුදුන් ගෙ අන්භාවයෙන් ගොස් එන කලැ තමන්ගෙ අනුභාවයෙන් බුදුන් පිරිවරා මහවනයෙහි.[4] බටහු.

බුදුහු පැන් වූ අස්නෙහි වැඩැහිඳ, එ සඟනට "මහණෙනි හිඳුවයි" හිඳුවා-ගෙනැ ඔවිනට රාත් වන කර්මස්ථාන වදාළො. සඟහු, "වහන්සෙ අප ගෙ අදහස් දැනැ දහතළා පියෙස් ඇරැ, අනභිරති හැරැ[5] සොවාන් කොටැ, දැන් රාත් වන්නට කමටහන් වදාළහැ. අප නොපමා වුව මැනැවැ"යි බුදුන් පා වැඳැ හුනස්නෙන් නැඟී ගොස් වෙන වෙන එ එ ගල්බෙයදූ දූ රුක්මුල්හි දූ වැඩැහුන්හු බුදුහු, "මෙ මහණහු රාත් වැ තමන් තමන් පිළිවුදු ගුණ කියම්හයි මා කරා එති. එවුන් ආ කලැ, දස දහස් සක්වළැ දෙවියො රැස් වෙති.[6] මහත් සමාගම වෙයි. එ සමාගමයට නිසි පියෙසක්[7] වුව මැනැවැ"යි රමණී විසල්[8] පියෙසෙක්හි වනදෙවියන්[9] පැන් වූ අස්නෙහි වැඩැහුන්හු. හැමදෙන හට පෙරට වැ කමටහන් ගෙනැ ගිය තෙරහු පිළිසිඹියා පත් රාත් වූහැ. ඔවුන් එක්බිති අනෙක් තෙරහු රාත් වූහයි, පන්සියක් සඟහු මැ පියුම් විලෙකැ පිපි පියුම් වනයක් සෙයින් පුබුදුහු.[10] හැම දෙන හට පෙරටු වැ රාත් වූ තෙරහු, "තමන් පිළිවුදු[11] ගුණ[12] බුදුනට කියම්හ"යි පලග විදහා හුනස්නෙන් නැඟී බුදුනට අභිමුඛ වූහ. එ සෙයින් මැ අනෙක් තෙරහු දූ අනෙක් තෙරහු දැයි පන්සියො හිමවත[13] බැසැ බොජුන් හල් වදනවුන් සෙයින්[14] පිළිවෙළින් වැඩියො.

1. සියක් ගාථායෙන් 2. මහනුවණින් හා ස (සැ) ම 3. මහණහට 4. වනයට 5. ඇරැ 6. එති, සාඑති 7. පියෙසන් 8. විසාල, විසල 9. වසන දවියන් 10. පුබුදුවුහ-මු 11. පිළිවුදු පිළිබුදු 12. බුදුගුණ 13. මාවත, වත, වන 14. බොජුන් හල් සෙයින්

පළමු ආ තෙරහු බුදුන් වැඳැ නිසඳුන් සිවුර අතොට[1]ලා එකත් පස් වැ හිඳැ තමන් පිළිවුඳු ගුණ කියටි වැ, "කිසි කෙනෙක් නැති හො?"යි[2]. පෙරැළි ආ මඟ බලන්නාහු, අනෙක් තෙරුන් දුටහැ. මෙසෙ හැම දෙන[3] මැ අවුඩු එකත් පස් වැ හිඳැ, ඔවුන් ඔවුන් කෙරෙහි ලජ්ජා ඇති වැ නොකීහු. රාත්නට උපදනා සිත් දෙ ආකාරයෙකින් උපද්දිඃ 'මා පිළිවුඳු[4] ගුණ වහා දෙව්මිනිස්හු ප්‍රතිවෙධ කෙරෙත්'වයි යනු එකෙකැ. පිළිවුඳු ගුණ නිධියක් ලදු පුරුෂයක්හු සෙ අන්නට නො කියටි වනු එකෙකැ. මෙසෙ අරිගණන් මුළු දුන් විගසැ, බුද්ධොත්පාදයෙහි ප්‍රතිමණ්ඩිත ලොකයා රමණි පරිදි දක්වනු සඳහා පැදුන් දෙසෙහි නැඟු රිදීමුවා මහත් කැටපත් මඬලක් බඳු, නොහොත් නිම්වළල්ලෙහි ගෙනැ පෙරළන ලද රිදි සකක් බඳු, පුන් සඳ මඬල නැඟී නුඹතලට පිළිපනැ.[5]

එ වෙනෙහි[6] වැඩැහුන් බුදුහු දු, මහාසම්මත රජු ගෙ වංශයෙහි උපන්නාහැ. එ පන්සියක් සඟහු දු, මහාසම්මතයා ගෙ වංශයෙහි උපන්නාහැ. බුදුහු දු, එ මැ වංශයෙහි රජකුමරියක[7] බඩැ හොත්හැ. ඔහු දු, රජකුමරියන් බඩැ හොත්තාහු බුදුහු දු, රජපැවිජියහැ. ඔහුත්, රජ පැවිජියො. බුදුහු දු, සෙ-සත් පියා අතට පත් සක්විති රජය පියා පැවිජි වූහු. ඔහුත්, සෙ-සත් පියා අතැ තුබු රජය පියා පැවිජ් වූවාහු මෙසෙ බුදුහු පිරිසුදු පියෙස්හි පිරිසිදු රාත්‍රි භාගයෙහි තුමුහු පිරිසුදු වූවාහු, පිරිසිදු සඟුන් පිරිවරා, තරු පිරිවර ලදු සරා සඳක් සෙයින්, වොරජමින් වැඩැ හුන්හු.

එකෙණෙහි එ වනයෙහි දෙවියො චලිත වැ, "භවත්නි, භවත්නි, පිරිසිදු බුදුන් සඟුන් දක්නට යම්හ"යි මහානාද කෙරෙමින් ගොස් බුදුනුදු එ විගසැ රාත් වූ සඟුනුදු වැඳැ, එකත් පස් වැ සිටියො. මෙ නියායෙන් ඔවුනොවුන් ගෙ

1. අතුට-මු 2. නැති හෙයින් 3. දෙනෙ 4. පිළිවුත්, පිළිවුත් දු 5. පිළිගතැ 6. වනයෙහි 7. රජකුමරියක්

මහානාද අසා, හඬසත් දෙසත්[1] ගවු දෙ ගවු යොජුන් දෙ යොජුන් විසින් තුන් දහසක් යොජුන් හිමවියෙහි දු තෙසැට දහසක් නුවර දු නවානුලක්‍ෂයක් ද්‍රොණමුඛයෙහි දු සානු ලක්‍ෂයක්[2] කෙළ පටනෙහි දු සපනස්[3] රුවන් ආකරයෙහි දු සියලු දඹදිව්තෙලෙහි දු පූර්ව විදෙහයෙහි දු අපරගොයන[4] යෙහි දු උතුරුකුරුදිවැ දු දෙ දහසක් කොදවිහි දු සියලු සක්වළැ, දෙවන සක්වළැ යැයි[5] මෙසෙ දස දහසක් සක්වළැ අරූතල අසඤ්ඤතල වැසියන් මිසැ, දෙව් බඹහු අවුදු රැස් වූහු. මෙසෙ රැස් වූ කල්හි දෙවියන් විසින් සියලු සක්වළගබ බඹලො දක්වා නිරන්තරයෙන් පරිපූර්ණ වී.

කිළිගෙකක් පමණ පහණක් හැමයෙන් පාතැ බඹලොවැ සිටැ වුහුට, එක් රෑ එක් දවහලෙකින් අට සාලිස් දහසක් යොජුන් තන් ගෙවමින් සාර මසින් පොළොවට බස්සි. මෙසෙ මහත් අවකාශයෙහි දෙවියො පොළොතෙලෙහි පටන්-ගෙනැ බඹලො දක්වා අතුරු නැති වැ සක්වළ ගල් දක්වා පිරී සිටියො. යම්සෙ සක්විති රජහු හුන් තන් හක නොවෙයි; ආ ආ මහෙශාඛ්‍යරජහු[6] හිඳුනට අවකාශ ලැබෙති; සෙසු තැන් හක වෙයි; එසෙයින් මැ බුදුන් වැඩැ හුන් තන් හක නොවෙයි. ආ ආ මහෙශාඛ්‍ය දෙවියො ද බඹහු ද සිටුනට අවකාශ ලදහැ. බුදුන් වැළැතැ පටන් ගෙනැ කෙසගක් පමණ තන්හි දෙවියො දස දෙනෙක් විසි දෙනෙක් තිස් දෙනෙක් සියුම් අත්බව් මවා-ගෙනැ සිටියහැ. හැමයෙන් පිටතැ සැට සැට දෙන බැවින්[7] සිටියො. එකල්හි සුඬවාසයෙහි බඹහු සතර දෙනෙක්, සමවත් සමවැදූ, පිරිසුන් වෙලෙහි නැඟී, බඹලොව බලන්නාහු, පස්බතැ බොජුන්හල් ගෙකක් සෙයින් සිස් වැ තුබූ බඹ විමන් දැකැ, "බඹහු කොයට[8] ගියහැ හො!යි අවජනාහු. ඔවුන්

1. හඬපන්සියෙනි-හැම 'සද්දන්තර අඩ්ඪගාවුත' - අටුවා 2. දහසක් හැම 'ඡන්නවුතියා පට්ටනකොටිසතසහස්සෙසු' - අටුවා 3. පනස්, තෙපන සක්-මු 4. අපරගොද (ධා) න 5. දූයි 6. මහෙශාක්‍යදෙවි (යන්) 7. බැගින් 8. කොයි, කොය

මහාසමාගමයට ගියබව් දැනැ, "මෙ සමාගමය ඉතා මහතැ. ඇපි පසු වුම්හ. පසු වූවන් සිටුනා අවකාශයෙක් ලැබෙන්නෙ නොවෙයි. එ බැවින් ඇපි බුදුන් සඟුන් ගෙ ගුණ වනා එකෙකි ගාථා[2] බැඳැ-ගෙනැ යම්හ. එ සමාගමයට අප ගිය බව් දන්වම්හ"යි එකෙක් පැදුන් සක්වළ මුව විටියෙහි බට. එකෙක් දකුණු සක්වළ මුවවිටියෙහි බට. එකෙක් පැළ සක්වළ මුවවිටියෙහි බට. එකෙක් උතුරු සක්වළ මුවවිටියෙහි බට.

පැදුන්[2] සක්වළ මුවවිටියෙහි බට බඟ, නිලකිසුණුසමවත් සමවැද නිල් රස් විහිදූ, දස දහසක්3 සක්වළැ දෙව්බඹුන් ඉඳු නිල්මිණි කවජ පොරොවන්නක්හු[4] සෙයින් තමා ආ පරිදි දන්වා, බුද්ධවීථියැ කිසි කෙනකුන් සිටුනට නොපොහොසත් බැවින්, පාළ මහත් බුද්ධ[5] වීථීන් අවුදු බුදුන් වැඳැ එකත් පස් වැ සිටැ "**මහාසමයො පවනස්මිං**" යනාදි ගාථායෙන් බුදුන් සඟුන්[6] ගුණ වනා පැදුන් සක්වළ මුවවිටියෙහි මැ ගොස් සිටියෙ යැ.

දකුණු සක්වළ මුවවිටියෙහි බට බඟ, පීතකිසුණු සමවත්[7] සමවැදූ රන්වන් රස්[8] විහිදූ, දස දහසක් සක්වළැ දෙව්බඹුන් රන්පට පොරොවන්නක්හු සෙයින්, තමා ආ බව් දන්වා බුද්ධවීථීන් අවුදු, බුදුන් වැඳැ එකත් පස් වැ සිටැ, "**තත්‍ර භික්ඛවො සමාදහංසු**" යනාදි ගාථායෙන් බුදුන් සඟුන්[6] ගුණ වනා දකුණු සක්වළ මුවවිටියෙහි මැ ගොස් සිටියෙ යැ.[9]

පැළ සක්වළ මුවවිටියෙහි බට බඟ, ලොහිත කිසුණු සමවත් සමවැද රත් රස් විහිදූ,දස දහසක් සක්වළ දෙව්බඹුන් උතුම් රත්පලස්පට[10] පොරොවන්නක්හු සෙයින්, තමා ආ බව් දන්වා බුද්ධ වීථීන් අවුදු, බුදුන් වැඳැ එකත් පස් වැ සිටැ "**ඡෙත්වා ඛීලං**" යනාදි ගාථායෙන් බුදුන් සඟුන් ගුණ වනා පැළ සක්වළ මුවවිටියෙහි මැ ගොස් සිටියෙ යැ.

---

1. ගාථාව 2. පැදුම් 3. දහසක් 4. පොරොවන්නක් 5. මඟක් බඳු බුදු 6. සඟුන්ගෙ 7. සමාපත්තියට 8. රන්රන් 9. සිටියෙයි 10. රත්පලස්

උතුරු සක්වළ මුවවිටියෙහි බට[1] බඹ, ඔදාතකිසුණු සමවත් සමවැද සුදු රස් විහිදූ, දස දහසක් සක්වළ දෙව් බඹුන් සමන් මල්පට පොරොවන්නක්හු සෙයින් තමා ආ බව් දන්වා බුද්ධිවීථීන් අවුදු බුදුන් වැඳැ එකත් පස් වැ සිටැ "යෙ කෙචි බුද්ධං සරණං ගතා සෙ" යනාදි ගාථායෙන් බුදුන් සඟුන්[5] ගුණ වනා, උතුරු සක්වළ මුවවිටියෙහි මැ ගොස් සිටියෙ යැ.

බුදුහු බලන්නාහු, පොළොතෙලෙහි පටන් - ගෙනැ සක්වළ මුවවිටි පර්යන්ත[3] කොටැ අකනිටා බඹලො[4] දක්වා සිටි දෙවතාසන්නිපාත දැකැ, "මෙ දෙවතාසමාගමය ඉතා මහතැ. මහණහු, 'මෙසෙ මහත් දෙවතාසමාගමයෙකැ' යනු නො දන්ති. ඔවිනට කිව මැනැ වැ"යි, "මහණනි, දස දහසක් සක්වළ දෙව්බඹහු බුදුන් සඟුන් දක්නට ආවාහැ. අතීතයෙහි වූ තාක් බුදුනට මෙ මැ පමණ[5] දෙවතාසන්නිපාත වී යැ; අනාගතයෙහි වන තාක්[6] බුදුනට මෙ මැ පමණ දෙවතාසන්නිපාත වෙයි; යම්සෙ මට දෙවතාසන්නිපාත වී ද!"යි වදාළහැ. දැන් අනෙක් බුදු කෙනකුන් නැත්තෙන් තුන් වන වරැ නො වදාළො.[7]

එකල්හි බුදුහු "මහණෙනි, තොපට දෙවියන්ගෙ නම් ගොත් කියමි" යි වදාළහ. එ සඳැ දෙවියො "මෙසෙ මහත් සමාගමයෙහි බුදුහු මහෙශාඛ්‍ය වූ දෙවියන් ගෙ නම් ගොත් කියත් මිසැ,[8] අල්පෙශාඛ්‍ය වූ දෙවියන්ගෙ නම් ගොත් කුම් කියත් ද!" යි සිතූහු. බුදුහු ඔවුන්ගෙ අදහස් දැනැ, "දස දහසක් සක්වළින් ආවා වූ අල්පෙශාඛ්‍ය මහෙශාඛ්‍ය හැම දෙවියන්ගෙ නම් ගොත් කියමී" සිතූහු. සිතා බුදුහු හැම[9] තන්හි නො පැකිලැ පවත්නා අනාවරණ නුවණ ඇති වන බැවින්,දෙවියන් හැමදෙනා භව්‍ය අභව්‍ය විසින් දෙ කොටසක් කොටැ අභව්‍යයන් හැරැ භව්‍යයන් ගෙනැ, ඔවුන් ගෙ චර්යානුකූල ධර්ම දෙසුන් ව්‍යවස්ථා[10] කොටැ, "මොහු ආත්මාධ්‍යාශය විසින් දෙසූ කලැ දන්ති හො!

---

1. සිටි 2. යනාදීන් 3. පරියන්ත 4. අකනිටා බඹ 5. මෙපමණ 6. වූතාක් 7. නො වදළහ 8. කියන්නට 9. තමන් හැම 10. වැවස්ථා

පරාධ්‍යාශය විසින් දෙසූ කලැ දන්ති හො!" යි බලනුවො, පරාධ්‍යාශය විසින් දෙසු කලැ දන්නා බව් දැකැ, "මෙහි දෙවියන් ගෙ අදහස් දැනැ චර්යානුකූල කොටැ පැනැ පුළුව්ස්නට නිසියෙක් ඇති හො!" යි බලනුවො, පන්සියක් සඟුන් කෙරෙහි එක් කෙනකුදු එයට නොනිසි බව් දැනැ සඟුන් කෙරෙහි එක් කෙනකුදු එයට නොනිසි බව් දැනැ අසූ මහසව්වන් දෙ අගසව්වන් බලා උනුත් නොනිසිසෙ දැකැ, "ඉදින් පසෙබුදු කෙනෙක් ඇත් නම්, ඔහු නිස්සහ හො!"යි බලන්නාහු, උනුත් එයට නොනිසිසෙ දැකැ, 'ශක්‍රසුයාමාදි දෙවියන් කෙරෙහි යමෙක් නිසි වී නම්, උහු ලවා පැන විසජවමී"[1] බලනුවො, ඔව්නුදු කෙරෙහි කිසිවක්හු නොහැකිසෙ දැකැ, "මාසෙ මැ බුදු කෙනෙක් වූ කල නිස්සහැ. කිසි තැනෙක්හි බුදු කෙනෙක් ඇති හො!"යි අනන්තාපරිමාණ ලොකධාතුව අනන්ත නුවණ පතුරුවා බලන්නාහු, යම් තැනෙකැ අනෙක් බුදු කෙනකුන් නුදුටුහු නො දැකැ, ඉදින් "මම් මැ පිළිවිසැ[2] මම් මැ විසජන්නෙම්[3] වීම් නම්, එසෙ ද කලැ මෙ දෙවියො අධිගම කරන්නට නොනිස්සැහැ අනෙක් බුදු කෙනකුන් පුළුවුස්නා කලැ, මා විසජන කලැ ප්‍රතිවෙධ කරන්නට නිසි වෙති. එබැවින් නිර්මිත බුදු කෙනකුන් මැවුව මැනැවැ"යි අභිඥාපාදකධ්‍යාන සමවැදැ එයින් නැඟී, පාසිවුරු ගැන්මුදු ආලොකන විලොකන දු පර්වයන් ගෙ[4] සංකොචනා[5] ප්‍රසාරණ දු මා වැනි වෙව"යි කමවැජැරි සිතින්[6] පිරියම් කොටැ, පැදුන් යුගඳුරු මුදුනෙන් නැඟෙන සඳමඬල[7] බිඳැ නික්මෙන වන් කොටැ රූපාවචර සිතින් ඉටුහු.

දෙවියො එ දැකැ, "අනෙක් සඳෙක් නැඟෙ"යි කීහු. සඳ පියා එත් එත්, "සඳ නොවෙයි; එක් හිරෙක් නැඟෙයි" යි කීහු. වැළි දු ආසන්න වැ එත් එත්, හිරෙක් නොවෙයි; එක් දිව්‍ය විමානයෙකැ"යි යි කීහු. වැළි දු ආසන්න වැ එත් එත්, 'දිව්‍ය විමානයෙක් නොවෙයි; එක් දිව්‍ය පුත්‍රයෙකැ"යි කීහු. වැළි දු ආසන්න වැ එත් එත්,

1. විසජම් 2. මම පිළිවිස 3. විසජනුමෙන් 4. පර්වතයන්ගෙන් ගෙන, පර්වත (න) යන් නෙගෙ 5. සංකොටන 6. කමවැදිරිසිතින් 7. සඳමඬලක්

“දිව්‍ය පුත්‍රයෙක් නොවෙයි. එක් මහබඹෙකැ”යි කීහු. වැළි දු ආසන්න වැ එත් එත්, “මහබඹෙක්[1] නොවෙයි. අනෙක් බුදු කෙනෙකැ”යි කීහු. එහි පුහුදුන්[2] දෙවියො, “එක් බුදු කෙනෙකුන්ගෙ මෙබඳු දෙවතාසන්නිපාත වන කලැ, දෙ බුදු කෙනකුන් ගෙ මැ දෙවතාසන්නිපාත කිසෙ මහත් වෙයි හො!” යි සිතුහු. ආර්යය දෙවියො වූ කල, “එක කාලයෙහි දෙ බුදු කෙනෙක් නම් නොවෙති. එකාන්තයෙන් බුදුන් තමන් හා සම අනෙක් බුදු කෙනකුන් මැවුසෙ යැ”යි[3] සිතුහු.

එකල්හි දෙව්පිරිස් දක්නා සෙ මැ නිර්මිත බුදුහු අවුදු, බුදුන් නොවැඳ මැ පෙරට සම සම කොටැ මැවූ අස්නෙහි වැඩැහුන්හු. බුදුනුදු ගෙ[4] දෙතිස් මහපුරිස්ලකුණැ,[5] නිර්මිත බුදුනුගෙ දෙතිස් මහපුරිස්ලකුණැ. බුදුන් සිරිරින් සවනක් රස් නික්මෙයි. නිර්මිත බුදුනුදු[6] සිරිරින් සවනක් රස් නික්මෙයි. බුදුන් ගෙ ශරීරයෙන් රස් නික්මැ නිර්මිත බුදුන් ගෙ ශරීරයෙහි පහරි. නිර්මිත බුදුන් ගෙ ශරීරයෙන් රස් නික්මැ බුදුන් ගෙ ශරීරයෙහි පහරි. දෙ බුදුන් ගෙ ශරීරයෙන් නික්මුණු රස්හු අකනිටා බඹලො දක්වා නැඟී බව අග මැඩැ, සළා දී බැසැ, සක්වළ ගල් මුඳුනෙහි පැහැරැ, පොළො තෙලෙහි ගැසී, දස දිසා පහයමින් වඩිත්. සියලු සක්වළ ගබ රුවන්මුවා වක්ගොවනැස් ඔත් දගෙකක්[7] සෙයින් දිලියෙ.

දස දහසක්[8] සක්වළැ දෙවියො එක් සක්වළැ[9] රැස් වූවාහු, දෙ බුදුන් ගෙ රශ්මිගර්භ අතුරෙහි වැද සිටියො. නිර්මිත බුදුහු වැඩැ හිඳුනාහු මැ, “පුච්ඡාමි මුනිං මහානුභාවං” යන ගාථායෙන් බුදුන් බොපලග්හි සව් කෙලෙස් පැහැ[10] පිරිසිදු වූ සෙයට ස්තොත්‍ර කෙරෙමින් වැඩැහුන්හු.

එ සඳ බුදුහු දෙවියනට සොම්නස් ජනවනු සඳහා, “මහණෙනි, දෙවියන් ගෙ නම් ගොත් කියමි. දිව ඇසින් දෙව්පිරිස් බලව”යි වදාළහැ. සඟහු දිව ඇසින් බලන්නාහු, දෙව්පිරිස් දුටිහු.[11] එකලැ බුදුහු, “මහණෙනි, මෙ

---

1. මහබඹ 2. බුදුන් 3. මැවුයේ යි, 4. බුදුහුනුදුගෙ 5. ලකුණු 6. බුදුසිරිරින්, බුදුන් සිරිරින් 7. ගෙයක් 8. දසදහස්-මුඃ 9. සක්වළට 10. සහ, පහයා, පහා, සහය; 11. දුටිහ, දුටුහු

කිඹුල්වත් මහවනයෙහි දස දහසක් සක්වළැ දෙවියො අවුදු බුදුන් සඟුන් වැඳ සතුටු සොම්නස් වැ දිලී[1] සිටියහ"යි වදාරා, එමැ නියායෙන් දස දහසක් සක්වළැ භූමදෙවියන් රුක් දෙවියන් දියෙහි තෙලෙහි ගලැ අහසැ දෙවියන් ගෙ නම් ගොත් වදාළො. එක්බිති "මහණෙනි, දස දහසක් සක්වළැ දියරට්[2] නම් දස දහසක් වරම් රජහු ඇති. ඔහු හැමදෙන කෙළසුවහස් කෙළසුවහස්[3] ගඳැවි[4] දෙවියන් පිරිවරා අවුදු පැදුන් දෙසෙහි මෙ වනයෙහි පටන්-ගෙනැ සක්වළ ගබ පිරි සිටියහැ. දස දහසක් සක්වළැ විරූළ්හ නම්, විරූපක්ඛ නම්, කුවෙර නම් දස දහස් දස දහස් වරම් මහරජහු ඇති. ඔහු හැම දෙන කෙළසුවහස් කෙළසුවහස් කුම්භාණ්ඩයන් නාගයන් යක්ෂයන් පිරිවරා අවුදු දකුණු දෙසෙහි පැළ දෙසෙහි උතුරු දෙසෙහි මෙ වනයෙහි පටන්-ගෙනැ සක්වළ ගබ පිරී සිටියාහැ. ඔහු හැම දෙන ගල් මුඳුනෙහි දිලියෙන ගිනිකඳ සෙයින් දිලියෙති.

"චත්තාරො තෙ මහාරාජා
සමන්තා චතුරො දිසා,
දද්දල්ලමානා අට්ඨංසු
වනෙ කාපිලවත්ථවෙ"යි

"මහණෙනි, දස දහසක් සක්වළැ නාගයන් හා සුපර්ණයො අසුරයන් හා දෙවියො, නෑයන් හා මිත්‍රයන් සෙයින්, සිනිඳු සිතින් මියුරු බස් බැණැ අත අල්ලා[5] - ගෙනැ සිපැ - ගෙනැ දසරියෙහි අත් නඟා-තබා සතුටු සොම්නස් වැ බුදුන් සරණ ගියහැ. දස දහසක් සක්වළැ දස දහසක් දෙව්රජහු[6] ද, දස දහසක් සුයාම දෙවරාජයො ද, දස දහසක් සන්තුෂිත[7] දෙවරාජයො ද, දස දහසක් සුනිර්මිත[8] දෙවරාජයො ද, දස දහසක් පරනිර්මිත[9] දෙවරාජයො ද, වෙන වෙන අනන්තා පරිමාණ දෙවියන් පිරිවරා අවුදු, මෙ වනයෙහි පටන්-ගෙනැ සක්වළ ගබ පිරි සිටියහැ. එක් ඇඟිල්ලක් නඟා දහසක් සක්වළ, දස ඇඟිල්ලක් නඟා දස දහසක් සක්වළ, පහන්

1. දිලිහි 2. දියරට 3. කෙළසුවහස් කෙළසුවහස් 4. ගඳැවි, ගඳැවු 5. අල්වා 6. සක්දෙව් රජහු ද 7. සන්තුසිත 8. සුනිම්මිත 9. පරනිම්මිත

කරන්නට නිසි සනත්කුමාරාදි දහස්[1] බඹහුද්, හාරිතාදි සුවහස්[2] බඹහුද්, අනන්තාපරිමාණ බඹුන් පිරිවරා අවුදු, මෙ වනයෙහි පටන්-ගෙනැ සක්වළගබ පිරී සිටියාහැ. දස දහසක් සක්වළැ දුතියජ්ඣන[3] තලවැසි, තතියජ්ඣන්[4] තල වැසි, සියුතජ්ඣන්[5] තල වැසි, සුද්ධාවාස වැසි මහබඹහු අනන්තාපරිමාණ බඹුන් පිරිවරා අවුදු මෙ වනයෙහි පටන් ගෙනැ සක්වළ ගබ පිරී සිටියාහැ.

"මහණෙනි, මර දෙව්පිත් අතිමහත් දෙවතාසන්නිපාත දැකැ, ඔව්නට අභිසමයාන්තරාය කටටි වැ, අත්ලෙන් පොළො තෙලෙහි පැහැරැ, මාර ගර්ජනා කොටැ, මර සෙනඟ හා සමඟ අවුදු, අනෙකප්‍රකාර විභීෂිකා දක්වයි. දෙවියො මාගෙ අනුභාවයෙන් උහු ගෙ රූප නොදක්ති. හඬ නො ද අසති"යි වදාළො. බුදුහු, යම් තැනෙකැ අභිසමය නෙවෙ නම්, මාර විභීෂිකා නො වළකති. යම් තැනෙකැ අභිසමය වෙ නම්. යම්සෙ පර්ෂද් ඔහුගෙ රූප නො දකිත් ද, ශබ්ද නො අසද් ද, එසෙ ඉටත්. මෙ සමාගමයෙහි වූ කල මහාභිසමය වෙයි.එයින් "දෙවියො මරහු ගෙ රූප නො දකිත්වයි; හඬ නො අසත්ව"යි ඉටුහු. සඟහු එලසමවත් සමවන්හු. එකල්හි මර දෙව්පිත් යම් කෙනෙක්නට දු භය නැතිසෙ දැකැ, සඟුන් අරභයා බුදුනට මෙ ගය කීඃ

"සබ්බෙ විජිතසඞ්ගාමා
භයාතීතා යසස්සිනො,
මොදන්ති සහ භූතෙහි
සාවකා තෙ ජනෙසුත"යි

බුදුන් මෙ මහසමාම්සුත[6] දෙසූ කලැ කෙළ ලක්‍ෂයක් දෙවියො බඹහු රාත් වූහු. අසඞ්ඛ්‍යයක් දෙවියො බඹහු සොවාන් සෙදැගැමි අනැගැමි වූහු. මෙ සුත දෙවියනට

1. දහස් දහස් 2. සුවහස් සුවහස් 3. දුතියජ්ඣාන 4. තතියජ්ඣාන 5. සිවුතජ්ඣන්, චතුත්ථජ්ඣාන 6. මාසමාම්සුත, මහාසමාග (හ) ම් සුත, මහාසමයසුත.

ප්‍රිය යැ. එබැවින් මඟුලෙහි කිය යුතු. දෙවියො, "මෙ සුත අසම්හ"යි කන් රුකොටැ-ගෙනැ* ඇවිදිත්. මෙ සුත දෙවියනට ප්‍රිය පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ

කෙළපවු වෙහෙර නාලෙනදෙර නා රුකැ එක් දෙව් දුවක් වෙසෙයි. එක් ළඳරු පැවිජි කෙනෙක් ඇතුළු ලෙනැ හිඳැ මෙ සුත පිරිවහති. දෙව්දු අසා, සමහරයෙහි[1] මහත් කොටැ සාධුකාර දුන. පැවිජ්ජො, "තො[2] කවරහු[3]?" යි කීහු. "වහන්සෙ, මම් දෙව්දුවක්මු[4]" යි කිවැ.[5] "කුමට සාධුකාර දුන්හු?" යි කීහැ. "වහන්සෙ, බුදුන් මහවනයෙහි වැඩැ හිඳැ මෙ සුත දෙසන දවස් ඇසිමි.දූන් අද ඇසිමි. බුදුන් වදාළ නියායෙන් එක් අකුරකු දු නො පිරිහෙළා ගත් දෑ යැයි" කිවැ. "තො මෙ සුත බුදුන් දෙසන්නා ඇසුහුදැ?"යි[6] කීහ. "ඇසිමි; වහන්සෙ," යි කිවැ. "එ කල්හි දෙවතාසන්නිපාත ඉතා මහතැ. තො කො තැනැ සිටැ ඇසුහු?" යි[6] කිහ. "වහන්සෙ, මම් මහවනයෙහි දෙව්දුවක්මු.[7] මහෙශාඛ්‍යදෙවියන් එත් එත්, දඹදිවැ සිටුනා[8] අවකාශ නො ලදිමි. මෙ ලක්දිවට අවුදු, දඹුල් තොටැ සිටැ අසන්නට වන්මි. එහි දු මහෙශාඛ්‍ය දෙවියන් එත් එත්, අනුක්‍රමයෙන් පසු පස්සෙන් බස්මින් අවුදු, රුහුණු දනව්යෙහි[9] මහගම් පිටිපසැ ගොළුමුහුදැ[10] ගල පමණ දියට බැසැ, එහි සිටැ ඇසිමි"යි කිවැ. "තී සිටි තැන් දුර. බුදුන් දුටුහු දැ?" යි කීහ. "කුමක් කියව? වහන්සෙ, බුදුහු කිඹුල්වත් මහ වනයෙහි වැඩැහිඳැ ධම් දෙසන්නාහු, නිරන්තරයෙන් මා මැ බලතී හඟනෙයිම්[11] විලි ඇති වැ රළ මුවහ වීමි"යි කිවැ. "එ දවස් කෙළ සුවහස් දෙවියො රාත් වූහු. තො ද රාත් වුහු දැ?" යි කීහ. "නැති; වහන්සෙ"යි කිවැ. "අනැගැමි වූහු දැ?"යි කීහ. "නැති; වහන්සෙ" යි කිවැ. "සෙදෑගැමි

---

1. සමහාරයෙහි, සමාහාරයෙහි 2. තොහො 3. කවරහ 4. දෙව් දුවක්මි 5. යූ, කීහ 6. ඇසුදැයි, ඇසුවාහුයි 7. දෙව්දුවකම් 8. සිටිනා 9. දනව්වෙහි, දනව්යෙහි 10. ගොළුමුහුදු 11. හඟනෙයින් (ඉන්) * කන්කුැර-මු; 89. පිටැ "කන් හුරු කොට ගෙන" යනුදු මෙ ලෙස සළකන්නෙ යැ.

වුහු ද?යි” කීහ. “නැති; වහන්සෙ”යි කිවැ. “තුන් මඟ තුන් පල පත් දෙවියො ගණනපතාතික්‍රාන්තයහ. ‘තො සොවන්හු,[1] යි සිතුයෙමි”යි කීහ.

දෙව් දු එ දවස් තමා සොවන් නු වු සෙයට ලජ්ජා ඇති වැ, “වහන්සෙ, නුපුළුවුත[2] මනා දූයක් පුළුවුස්නා දෑ යැ” කිවැ. එකලැ පැවිජ්ජො, “තී දූක්කැටියම්හ” යි කීහ. “වහන්සෙ, සියල් සිරිරු[3] නො දූක්විය හැක්කැ.[4] ඇඟිලි පර්වයක්[5] වහන්සේට දක්වමි” යි කෙසි විදින් ඇඟිල්ල[6] ඇතුළු ලෙනට කළා. සඳ දහස් හිරි දහස් නැඟි කලක් වැනි වි යැ. දෙව් දු, “නොපමා වන්නෙ යැ, වහන්සෙ”යි ළඳරු පැවිජ්ජන් වැඳැ ගියා මෙසෙ මෙ සුත දෙවියනට ප්‍රිය යැ. මන වඩයි. දෙවියො, “අප ගෙ සුත යැ” යෙත්.

මෙසෙයින් බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් පන්සියක් ශාක්‍ය හික්ෂුනුදු ආදි ශබ්දයෙන් ගත් අනෙසිය දහස් උත්කණ්ඨිත හික්ෂුනුදු දමා අමා මහනිවනින් පැමිණිවූහු.

හික්ෂුදමන නම් තෙලෙස් වන පරිච්ඡේදය නිමි.

---

1. තී සෝවාන් වුහුයි 2. නො පුළුවුස 3. සිරුරු 4. නො දූක්කැ හැක්ක 5. පර්ව (බ) තයක් 6. ඇඟිල්ලක්

14. නාගදමන නම් පරිච්ඡේදය

නන්දෝපනන්ද නම් නාගරාජයා දමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්:

බුදුන් දෙව්රම්හි[1] වැඩැවසන[2] කල්හි, අනෙවඬු මහාසිටාණො බුදුන් කෙරෙ බණ අසා, "වහන්සෙ, සෙට පන්සියක් සඟුන් ගෙැන මාගෙ ගෙට වඩුත් මැනැවැ"යි නිමන්ත්‍රණ කොටැ ගියහ. බුදුහු අධිවාසනා කොටැ, එ දවසැ සිටි වෙලාව දූ රැයි දූ[3] ගිය කල්හි, අනුයම්හි දස දහසක් සක්වළ බැලූහු. එකල්හි නන්දොපනන්ද නම් නාගරාජ බුදුන් ගෙ නුවණැස්හි පැනිණ. බුදුහු, "මෙ නාගරාජ අප ගෙ නුවණැසැ[4] පැනෙයි. මුහුට උපනිඃශ්‍රය ඇති හො!" යි ආවර්ජනා කරන්නාහු, "මෙ මිසදිට්හ[5] යෙන් තොර කරන්නට නිස්සෙක් කවරැ හො!" යි අවජනාහු, මහමුගලන් මහතෙරුන් දුට්හැ.[7] එක්බිති පහන් වූ කල්හි සිරිරුකිස කොටැ අනඳ මහතෙරුන් කැඳවූහු. "අනඳ, පන්සියයක් මහණනට කියා 'බුදුහු දෙවචාරිකාවට යෙතී' කියා"යැ.[8]

එ දවස් නන්දෝපනන්දයා ගෙ අවන් බිම්[9] සැදූහැ. හෙ, දිව රුවන්මුවා පලඟ මත්තෙ දිව සෙ-සත් යටැ තුන් වැදෑරුම් නළු පිරිස් හා නාපිරිස් පිරිවරා දිව බොජනෙන්[10] එළවූ අන්නපානවිධි බලමින් හුන්නෙ යි. එකල්හි බුදුහු, යම්සෙ නාගරාජ දකී ද, එසෙ මැ පැනෙනුවො උහු ගෙ විමන් මුඳුනෙන්[11] මැ පන්සියක් සඟුන් හා සමඟ තව්තිසා දෙව්ලො බලා වඩති.[12] එකල්හි නන්දෝපනන්ද නම් නාග රාජයා හට මෙබඳු පවිට් දට්හයෙක්[13] උපනිඃ "මෙ මුඬු මහණ සියො[14] අපගෙ විමන් මුඳුනෙහි[15] ගෙනැ තව්තිසැ[16] වැසි දෙවියන් ගෙ භවනයට වදිත් මැයැ.

1. දෙව්රම් වෙහෙර 2. වැඩවසනු 3. රැයින් 4. නුවණැසට 5. මිසදිටුහ, මිසදිටු, මිසදිට් 6. තුණුරුවන්හි ගුණ 7. දුටුහු, දුට්හු 8. කියායි, කියායයි 9. අවම්බිම්, අවසන්බිම් 10. දිවබජනෙන්-මු 11. වියන් මුදුනෙන් 12. වඩීති 13. පවිටු දිටුහයෙක් 14. මහණ-වියො-හැම 15. මුදුනෙන් 16. තව්තිසා

නික්මෙත් මැ යැ. දූන් මෙතන පටන්-ගෙනැ ඔවුන් අප මුදුනෙහි ගෙනැ පියපස් ඕමින්[1] නොයා දුන මැනැවැ"යි හුනස්නෙන් නැඟී මෙරගල් පාතට ගොස්, එ වෙස් හැර සිය වෙස් ගෙනැ මෙරගල් සත් දරණපටෙකින් වසා, මෙර මුදුනෙහි මහත් පැණයක් කොටැ, තව්තිසා දෙව්නුවර කිබිසිනි කළ පැණයෙන් සොයා අදසුන් බවට පැමිණිවි.

එකල්හි රටපල් මහතෙරහු, "වහන්සෙ, මම් පෙර මෙ පියෙස්මි සිටියෙයිම්[2] මෙරගල් දක්මි.3 සත් කුලප වූ දක්මි.[3] තව්තිසා දෙව්නුවර දක්මි.[3] විජයත් මහ පහා දක්මි[3]. පහා මුදුනෙහි ලළන දද දහස් දක්මි.[3] වහන්සෙ, කවර හෙතුවින් හො දූන් මෙරගල් නො දක්මි? විජයත් මහ පහා නොදක්මි? පහා මුදුනෙහි දද නොද දක්මි?" යි බුදුනට කීහැ. එ සඳ බුදුහු, "රටපල, මෙ නන්දෝපනන්ද නම් නාගරජ තොපට දූහැවි යැ. මෙරගල් සත් දරණින් පිරිබෙව් කොටැ මුදුනෙහි පැණයෙන් පිළිසොයා අඳුරු කොටැ සිටියෙ යැ"යි වදාළහැ. රටපල් මහතෙරහු, "මම් ඔහු දමමි; වහන්සෙ,"යි කී හැ. බුදුහු නො අනුදත්හ. එසෙයින් මැ භද්දිය මහතෙරහු රාල් මහතෙරහු ද යි අනුක්‍රමයෙන් හැම සඟහු අවුද් බුදුනට සැළ කළහ. බුදුහු නො අනුදත්හ. අවසන්හි මහමුගලන් මහතෙරහු අවුදු, "වහන්සෙ, මම් නාරජහු දමමි" කීහ. "දමා; මුගලනැ"යි බුදුහු අනුදත්හැ.

මහතෙරහු මහණ වෙස් හැර, මහත් නා රජ වෙසක් මවා-ගෙනැ, නන්දෝපනන්ද නම් නාගරාජයා ගෙ සත් දරණ පට පිටැ තුදුසු දරණ පටක් එවැ, මොහු ගෙ පැණය මුදුනෙහි තමන්ගෙ පැණය තබා, මෙරගල් හා සමඟ පෙළා-ලූහ.[4] නා රජ දුමයි. මාතෙරහුද්, "නාගෙ සරීරයෙහි මතු දුම් ඇත්තෙ නොවෙයි. මයිදු ගෙ සරීරයෙහි දු දුම් ඇතැ"යි දුමති. නා රජහු ගෙ දුමින් මහතෙරනට බාධා නැති. මහ තෙරුන් දුමින් හා රජ හට බාධා වී යැ.

---

1. ඔවමින් 2. සිටි සෙයින්, සිටියෙම් 3. දත්මි 4. පෙරළාලූහ, වෙළාලූහ

එක්බිති නා රජ දිලියිණ. මහතෙරහුද් දිලියෙන්නාහු, " තාගෙ ශරීරයෙහි මතු දල ඇත්තෙ නොවෙයි. මයිදු ගෙ සරීරයෙහිද් දල ඇතී" දිලියුණහ. නාගරාජයා ගෙ දලයෙන් මහතෙරනට බාධා නැති මහතෙරුන් ගෙ දල නාගරාජයා හට බාධා කෙරෙයි. නාගරාජ, "මෙ මහණ මා මෙරගල් හා සමඟ පෙළා-ලා දුමයි. දිලියෙ"යි සිතා, "භවත, තො කවරැ?"යි පිළිවිතැ. "නන්දය, මම් මුගලන්මි"යි කීහ. "වහන්සෙ, තොපගෙ මහණ වෙසින් සිටුව"යි කීයැ. මහතෙරහු නා රජ වෙස් හැරැ, මහණ වෙසින් ඔහු දකුණු කනින් නික්මෙති. එ සෙයින් මැ දකුණු නාසා බිලයෙන් වැදැ වම් නාසාබිලයෙන්[1] නික්මෙති. වම් නාසාබිලයෙන්[1] වැදැ දකුණු නාසා බිලයෙන්[1] නික්මෙති.

එක්බිති නා රජ මුව[2] විවර[3] කෙළෙ. මහතෙරහු මියෙන්[4] වැදැ ඇතුළු කුසැ හිස පටන්-ගෙනැ වල්පත් දක්වා,[5] වල්පත පටන්-ගෙනැ හිස දක්වා,[5] සක්මන් කෙරෙති. බුදුහු, "මුගලන, සිහි එළවා. මහත් සෘද්ධි ඇත්තෙ යැ නා රජ"යි වදාළහැ. මහතෙරහු "වහන්සෙ, මා විසින් සතර සෘද්ධි පාදයො භවත ලද්දුහැ. නන්දෝපනන්ද සිටිව යි; මම නන්දෝපනන්දයා වැනි නාරජන් සියතු දු දහසකුදු දහසකුදු දස දමමී" කීහ. නා රජ සිතීඃ "මහණු කුසට වදනා කලැ නො දිටිමි. නික්මෙන කලැ දූන් දළ අතුරෙහි හොවා මිරිකා කමි"යි සිතා, 'නික්මැ යව; වහන්සෙ, මා ඇතුළු කුසැ ඔබට මොබට සක්මන් කොටැ[6] මා නො පෙළව" යි කී යැ. මහතෙරහු නික්මැ පිටතැ සිටියාහැ. නාගරජ මහතෙරුන් දූකැ, "මෙහෙ සෙයැ නො?" යි[7] නාසාවාතයක් විහිට. මහතෙරහු සියුතප්ඣන් සමවත්හ. ලොම්කුවකුදු ඔහු ගෙ විෂවාත සොල්වන්නට නොපොහොසත් වි යැ. "සෙසු සඟහු ආදිය පටන්-ගෙනැ හැම පෙළහර කරන්නට පොහොසත් වූව ද, මෙතනට පැමිණැ, මෙසෙ වහා සමවදනට නොනිස්සහ"යි ඔවුනට බුදුහු නාගරාජයා දමන්නට නො අනුදත්හු.[8]

---

1. නාසා සිදුරෙන් 2. මුවය 3. විවෘත 4. මුයෙන්, මුවයෙන් 5. දක්වාද් 6. නො කොට, 7. මෙසෙය හොයි, මේ හේ යැ යි-මු වෙහෙසයහෝයි 8. අනු නොදත්හු

නාගරාජ, "මම් මෙ මහණහු නාසාවාතයෙන් ලොම්කුවකුදු[1] සොල්වන්නට නොපොහොසත් වීමි. මහණ මහත් ඍද්ධ ඇත්තෙ යැ" සිතී. මහතෙරහු මහණ වෙස් හැර ගුරුළුවෙසක් මවා-ගෙනැ, ගුරුළුවාත[2] දක්වා, නා රජහු ලුහුබැන්දාහු[3] නා රජ එ වෙස් පියා, මණෙවුවෙසක් මවා ගෙනැ, "වහන්සෙ, තොප සරණ යෙමි"යි කියනුයෙ, මහ තෙරුන් පා වැන්දැ. මහ තෙහු "නන්දය බුදුහු වැඩියාහ; එ, බුදුන් කරා යම්හ"යි නා රජහු දමා නිර්විෂ කොටැ ගෙනැ, බුදුන් කරා ගියහැ[4]

නා රජ බුදුන් වැඳැ "වහන්සෙ, තොප සරණ යෙමි"යි කී යැ. බුදුහු "සුව පත් වා,[5] නා රජ"යි වදාරා ධම් දෙසන්නාහු, " **නන්දය**, සතුරන් කෙරෙහි ක්‍රොධ නොකට යුත්තෙ යැ. ක්‍රොධ ඇති පුඟුල් වැදු[6] මවට දු, ද පියාට දු, මල්බෑයනට දු, නෑයනට දු, මිතුරනට දු, අප්‍රිය වෙයි. ඩහන්නට ආ සපක්හු සෙයින්, අටවියෙහි[7] නැඟී සොරක්හු සෙයින්, කන්නට ආ යකක්හු සෙයින්, ත්‍රාස උපයනු වෙයි. හැඳැ පැළැඳැ දු සිටියෙ, විවන වෙයි. පුන් සඳක් බඳු මුහුණෙක් වී නම්, දල පහළ පියුමක් සෙයින්. මල ගත් රන් කැටපතක් සෙයින්, විරූප වෙයි. ක්‍රොධයෙන් තුමූ තමන් ඇනැ මීයෙති. විෂ කා මීයෙති. දිව ඇදැ මියෙති.[8] ප්‍රපාතයෙහි හී මීයෙති. මෙලෙවැ අනුන් විසින් ගරහනු ලැබෙති. පරලොවැ නිරය ආදියැ උපැදැ කුරුරු දරුණු දුක් විඳුති. ඉදින් මිනිස් පියක් ලද්දාහු නම්, උපන් තැන පටන් ගෙනැ රොගී වෙති. චක්ඛුරොග සොතරොගාදි රොගයන් කෙරෙහි එක්[9] රොගයෙකින් නැංගො නම්, අනෙක් රොගයෙකැ හෙති. රොගයෙන් නො මිදී, සියලු දුක් පත් වෙති. එබැවින් හැම සතුන් කෙරෙහි මෙත්සිත් ඇති විය යුත්තෙ යැ. හිත සිත් මෙළෙක් සිත් ඇති විය යුත්තෙ යැ"යි අවවාද කොටැ සරණසිලැ පිහිට්වා, සඟුන් පිරිවරා අනෙවඩු මහසිටාණන් ගෙට වැඩියො. අනෙවඩු මහසිටාණො, "කිම, වහන්සෙ, දව වැ වැඩි දැ නො?"යි

---

1. කුපකුදු 3. ගුරුළුවාද 3. ලුහුබඳහු 4. ලුහුබැඳහු, ලුහුබන් (ද්) හු-මු; 4. ගොස් 5. සුවපත් ව 6. වැදූ 7. අඩෙවියෙහි 8. දිව ඇදූ කා මියෙති 9. එක්තරා-මුඃ

කීහු. "මුගලන්හු හා නන්දෝපනන්දයා හා දෙ දෙනාගෙ සඞ්ග්‍රාමයෙන් වී යැ" යි වදාළහැ. "වහන්සෙ, ක හට ජය යැ? ක හට පරාජය යැ?" යි පුළුවුත්හැ. "මුගලන් හට ජය යැ. නන්දයා හට පරාජය යැ"යි වදාළහැ. එකල්හි අනෙවඬු මහාසිටාණො, "වහන්සෙ, අද පටන් ගෙනැ සතියක් දවස් මාගෙ බත් අධිවාසනා කරනු මැනැවැ"යි අයපැ "මහතෙරනට ජයමඟුල් කෙරෙමි" යි සතියක් දවස් බුදු පාමොක් පන්සියක් සඟනට මහත් සත්කාර කොළෙ.

නාලාගිරිදමනය

'නාග' ශබ්දයෙන් ඇතුනුදු කියන බැවින් මෙයින් මැ නාලාගිරි ඇත්රජහු දු කියු වෙති. කිසෙ යැ යත්:*

බුදුන් රජගහා නිසා ගිජ්කුළු[1] පව්යෙහි වැඩැ වසන කල්හි, දෙව්දත් තෙරුන් විසින් බුදුන් මරනු[2] සඳහා මෙහෙයු දුනුවාවන්[3] කෙරෙහි පළමු මෙහෙයු දුනුවාවා අවුදු, "මම, වහන්සෙ, මරන්නට නො නිස්සෙමි. බුදුහු මහත් ඉදුහ ඇත්තාහැ, මහත් අනුභාව ඇත්තාහ" යි කි කල්හි, "තා මහණ ගොයුම්හු මරන්නට නොනිසි[4] බැවින් මම් මැ මරමී" කියා, බුදුන් ගිජ්කුළු[1] පව්යෙහි සක්මන් කරන කල්හි ගිජ්කුළු[1] පව්වට නැඟී, "මෙ ගල්කුළින් මහණ ගොයුම්හු දිවි ගළවමී" යන්ත්‍රුවෙගයෙන් මහත් ගල්කුළක් වුහුටහ. දෙ ගල්කුළු කෙනෙක් එක් වැ එ ගල්කුළු පිළිගත්හ. එයින් පපටිකායෙන් නැඟී බුදුන් පයැ හී[6] ලෙස සෙල්වී යැ. බලවත් වෙදනා වි යැ. ජීවකයො බුදුන් පස සැතින් පළා දොස්ලෙ හැරැ, බෙහෙත් එවැ. නීරොග කළහ. බුදුහු පෙරැ සෙයින් මැ සඟපිරිස් පිරිවරා මහතු බුද්ධ ලීලායෙන් ඇවිදුති.

එකල්හි දෙව්දත් තෙරහු එ දැකැ සිතුහුඃ "මහණ ගොයුම්හු ගෙ රූපයෙහි[7] අග්පත්[8] සිරිරු දැකැ කිසි මිනිසෙක්

1. ගිජුකුළු - මු 2. මරවනු 3. දුවායන් 4. නො නිස්ස 5. වුහුට 6. පයහි පායෙහි මු 7. රූපයෙන්-මුඃ 8. අගපත් *නාග ශබ්දයෙන් ඇතුනුදු කියන බැවින් මෙ සෙයින් මැ නාලාගිරි නම් ඇත් රජහු දමු පරිදි කියු වෙත්, කිසෙයැ යත්-පොත්

උපක්‍රම කරන්නට නො නිස්සැ. රජුගෙ නලගිරි නම් ඇති චණ්ඩ යැ. පරුෂ යැ. බුදුරුවන්හි ධමුරුවන්හි සඟුරුව්හි ගුණ නොදන්නි. හෙ ඔහු මරයි"[1] ගොස් රජ හට කී යැ. රජ, " මැනැවැ"යි ගිවිසැ. ඇතැදුරා[2] ගෙන්වා-ගෙනැ "සබඳ, සෙට නලගිරිහි මත් කොටැ පෙරවරු මහණ ගොයුම්හු පිළිපත් විථියැ[3] විහිද"යි කී යැ. දෙව්දත් තෙරහු දු, "සෙසු දවස් මෙ ඇත් කෙතෙක් රහබො දැ?යි ඔහු පිළිවිසැ, "අට කළක් රහ බො"යි කීයෙන්, "සෙට සොළොස් කළක්[4] රහ පොවා මහණ ගොයුම්හු පිළිපත් වීථියැ විහිද"යි කීහැ. හෙ, "ඉතා මැනැවැ"යි ගිවිස්සැ. රජ, "සෙට නලගිරිහි, මත් කොටැ නුවර විහිදුති.[5] නුවර වැස්සො රයිම්මෙහි මැ හැම කිස කොටැ අතුරු වෙයට නො බසිත්ව" යි නුවර බෙර පියෙව් කැරැවී යැ.[6] දෙව්දත් තෙරහු දු රජගෙන් බැසැ ඇත්හලට ගොස් ඇත්ගොව්වන් කැඳවා-ගෙනැ, "ඇපි තොප වවන්නට[7] නිස්සම්හ. තොපට ඉදින් යසයෙන් කම් ඇත් නම්, සෙට පෙරවරු නලගිරිහි තිහිණි[8] රා සොළොස් කළක් පොවා, මහණ ගොයුම්හු එන වෙලෙහි තොත්‍ර තොමරයෙන් විඳ විඳ දහවා[9] ඇත්හල් බිඳුවා, මහණ ගොයුම්හු පිළිපත් වීථියට මෙහෙයා, ඔහු මරා-පියව"යි කීහැ. ඔහු "ඉතා මැනැවැ"යි ගිවිස්සහැ.

එ පවත් මුළු නුවර පැතිරැ ගියෙ. තුණුරුවන්හි පහන් උපාසකවරහු එ අසා බුදුන් කරා ගොස්, "වහන්සෙ, දෙව්දත් තෙරහු රජු හා එක් වැ සෙට තොප පිළිපත් වෙයට නලගිරිහි විහිදුති.[10] සෙට නුවර නොගොස් මිහි වැඩැ හිඳුනෙ යැ. ඇපි වෙහෙරැ මැ වඩාහිඳුවා බුදුපාමොක් සඟනට දන් දෙම්හ"යි කීහැ. බුදුහු "සෙට නුවර සිඟන්නට යම්හ"යි නො වදාරා මැ, "මම් සෙට නලගිරිහි දමා

1. හෙ ඔහු මැරීම්යි, හෙ ඔහු මරම් යි, හෙ ඔහු ලවා මරවම්යි 2. ඇතඳුර 3. වීථියට 4. කළයක් 5. විහිදති, විහිදුවති 6. කැරවියැ 7. වවන්නටත් නසන්නටත් 8. තිහුණු 9. දවා 10. විහිදුවති.

පෙළහර කොටැ තිථයන් මැඩ රජගහ නුවරැ නො සිඟා මැ බික්සඟුන් පිරිවරා නුවරින් නික්මැ වෙළුවන මැ එමි" යන සිතින් ඉවසුහු. ඔහු බුදුන් ඉවසු බව් දැනැ වැඳැ නුවර ගියො.

බුදුහු පෙර යම්හි ධම් දෙසා, මැදිම් යම්හි[1] දෙවියන් පුළුවුත් පැන විසඳා අලුයම්හි පළමු වන භාගයෙහි සිංහශය්‍යා කොටැ දෙවන භාගයෙහි පල සමවතින් දවස් යවා, තුන් වන භාගයෙහි මහකුළුණු සමවත් සමවැද, විනෙ ජනන් බලා, නාලාගිරි දමනයෙහි[2] සුවාසූදහසක් දෙන හට[3] අභිසමය[4] වනසෙ දැකැ, පහන් වූ කලැ සිරිරු පිළිදැහැ, අනඳ මහතෙරුන් කැඳවා ගෙනැ, "අනඳ, අද රජගහා නුවර පිරිවරා සිටි අටළොස් වෙහෙරැ හැම මහණුන්[5] හා හා සමඟ රජගහා නුවර වදනට[6] කියා"යි වදාළහැ. මහතෙරහු එසෙ කළහ. හැම සඟහු වෙළුවන වෙහෙරැ රැස් වූහු.

බුදුහු මහබික්සඟුන්[7] පිරිවරා රජගහා නුවර වන්හු. ඇත්ගොව්වො කී පරිද්දෙන් පිළිපන්හ. මහත් සමාගම වියැ. තුණුරුවන්හි පහන් සැදැහැ ඇති මිනිස්හු, "අද මහානාගයන් දෙ දෙනාගෙ සඞ්ග්‍රාම වෙයි. නිරුපම වූ බුඩ ලීලාවෙන් නලගිරිහි දමන සෙ බලම්හ"යි පහා සඳමඬු ගෙසියන්[8] ආදිය නැඟී සිටියහැ සැදැහැ නැත්තාහු,[9] මිසදිට්හ ගත්තාහු, "නලගිරි[10] චණ්ඩ යැ, පරුෂ යැ, කිසි කෙනකුන් ගෙ ගුණ නොදන්නි. මෙ අද මහණ ගොයුම්හු ගෙ රන්වන් සිරිරු දු බිඳැ බිඳැ[11] මරා පියයි. අද අප සතුරා පිටි දක්මහ"යි පහා ආදිය නැඟී සිටියො. ඇතුදු බුදුන් එන්නන් දැකැ, මිනිසුන් උත්‍රාස කරවමින්, ගෙ විදහමින්, ගැල්[12] සුන් කෙරමින්, සොඬ මඬිමින් බුදුන් කරා දිවී.[13] ඔහු දැකැ සඟහු බුදුනට "වහන්සෙ, මෙ නලගිරි චණ්ඩ යැ, පරුෂ යැ, මිනීමරු යැ. මෙ වෙයට[14] පිළිපන්නෙ යැ.

1. මැදින් යම්හි 2. දමනායෙහි 3. සුවාසු දහසක් හට 4. අභිසමය සෙ 5. මහණුන් 6. රජගහා වදනට 7. මහභික්සඟුන් 8. පහාසඳ මඬුළු ගෙසියන් 9. නැත්තා වූ 10. නාලාගිරිහි 11. සිඳ බිඳ, බිඳ සිඳ 12. හල්-හැම 'සකටානි' අටුවා 13. දිවෙ 14. මෙයට

බුදුන් ආදීන් ගෙ ගුණ නොදන්නි. වහන්සෙ, නවත්නෙ මැනැව, නවත්නෙ මැනැවැ"යි [1] කීහු. "මහණෙනි, නො බව, මම් නලගිරි දමන්නට පොහොසත්මි" වදාළො. එකල්හි සැරැයුත් මහ තෙරහු, "පියනට උපන් කිසියෙක් නම්, දෙට පුත්හු පමණ වෙයි. මම් මැ ඔහු දමමී" කීහැ. බුදුහු, "සැරැයුත, බුද්බල[2] තොරැ, සවුබල තොරැ, තො සිට"යි පිළිබැහුහු.[3] මෙ සෙයින් බොහො සෙ අසූ මහසව්වො අයජියහැ. බුදුහු හැම දෙන මැ පිළිබැහුහු.

එකල්හි අනඳ මහතෙරහු බුදුන් කෙරෙ බලවත් සෙනෙහයෙන්[4] අධිවාසනා නොකටැ හී, "මෙ ඇත් පළමු මා මරාව"යි බුදුන් සඳහා දිවි පියා බුදුන් පෙරට සිටියො. එ සඳ 'බුද්හු, අනඳ පහ වැයා. මා පෙරට නොසිට"යි වදාළො. " වහන්සෙ, මෙ ඇත්[5] චණ්ඩ යැ, පරුෂ යැ, මිනීමරු යැ, යුගත් ගිනි වැන්නැ පළමු මා මරා පසු[6] තොප වහන්සෙ කරා යෙව"යි කීහු. බුදුන් තුන් යලක් කියතුදු, එසෙ මැ සිටිය හැ. පහ නොවූහු.[7] එකල්හි බුද්හු ඉදුහ බලයෙන් ඔවුන් පිළිබහා සඟුන් අතුරෙහි සිටුවූහ.[8] එ කෙණෙහි එක් මාගමක් නලගිරිහි දැකැ මරණභයභීත[9] වැ පලායන්නී උකුළින්[10] ත් දරුවකු ඇතු හා බුදුන් හා අතුරෙහි දමා-පියා පලා ගියා. ඇත් ඇය ලුහුබැඳැ-පියා නැවතී දරුවා කරා ගියෙ. දරු මහහඬින්[11] හඬයි. බුදුහු නලගිරිහි උදෙසා මෙත් පතුරුවා ඉතා මියුරු බඹගොස්[12] විහිදැ, [13]"භවත් නාලාගිරිය, තා සොළොස් කළක් රා පොවා මත් කරන්නාහු, අනෙකක්හු ගන්නට කළාහු නොවෙති, මා ගන්නට කළහැ.[14] අකාරණයෙ කකුල් කළකුරුවා නො ඇවිදැ[15] මොබ එ"යි වදාළහැ.

---

1. නවත්නෙ මැනැවැයි 2. බුදුහුබල, 3. පිළිබැවූහු 4. සෙනෙහසයෙන්, 5. ඇතු 6. පසු වැ 7. නො වූවාහ 8. සිටි වූ, සිටවූහ 9. මරණ භයින් භීත. 10. උකුලෙන් 11. මරණ භයින් 12. බඹගොස් හඬ 13. විහිදුවා 14. කළාහු වෙති 15. ඇවිදු-මුඃ

හෙ බුදුන් ගෙ බස් අසා, ඇස් විවර කොටැ බුදුන්ගෙ රූසිරි[1] බලා, පිළිලද සංවෙග ඇති වූයෙ, බුදුන් තෙදින් සිඳී ගිය සුරාමද ඇත්තෙ, අත බහා කන්පත් සලමින් ගොස්, බුදුන් පාවිට[2] බැසැ හොති.

එකල්හි බුදුහු "නලගිරිය, තො තිරිසන්වරණෙහි,[3] මම් බුදුවරණෙමි.[4] මෙ තන පටන්-ගෙනැ චණ්ඩපරුෂ නොවා,[5] මිනීමරු නොවා,[5] මෙත්සිත් පිළිලබ"යි වදාරා දකුණු අත දික් කොටැ කුඹ පිරිමැදැ, "මා කුඤ්ජර නාගමාසදෙ" යනාදීන් ධම් දෙසුහැ.[6] ඔහුගෙ සියල් සිරිරු ප්‍රීතින් නිරන්තර වැ පිරිණ. ඉදින් හෙ තිරිසන් නොවී නම්, සොවන් වූයෙ යැ.

මිනිස්හු එ පෙළහර දැකැ සකොබ[7] මුහුදුහඬ සෙයින් ගුගුළහ. සෙණ හඬ සෙයින් අපොළාපීහ.[8] ඔහු සොම්නස් වැ නන් අබරණ ඉසපීහ. එ අබරණින් ඇතු සිරිරු පිළිසන් වි යැ. එතන පටන්-ගෙනැ නාලාගිරි "ධනපාල" නම් විය.

එ සමාගමයෙහි සුවසූ දහසක් දෙන අධිගම කළහ. බුදුහු ධනපාලයා පන්සිලැ පිහිට්වූහු. හෙ සොඬින් බුදුන් ඇකුන් තැනැ පස් ගෙනැ, තමා මුදුනෙහි එවැ, පසුපස්සෙන් බස්මින් ගොස්, දසුන් විදහන තැනැ සිටැ බුදුන් වැඳැ, නැවතී ඇත්හල් වන. එතැන පටන්-ගෙනැ කිසිවක්හු නො වෙහෙසී.[9] මෙසෙ කොපොලත්හි පැහැරැ මදදැලි මුසු වැ බමන මත් බමරමඬුලු හඬ මැ බෙර ඇති, කො-ගිනින් දිලියෙන, යුගත් ගිනි මෙන්[10] යන ධනපලුවා[11] විසින් ඔවුන් අකුසුසියො මඟුල් ලකුණු පිරිවර ලදු, සක් ලකුණෙන් විසිතුරු, දෙ පත්ලෙහි බැසැ හෙවැ වඳනා ලද.

1. සිරිරු 2. පාපිට 3. වරණයෙහි 4. වරණයෙමි 5. නොව 6. යනාදීන් දෙසු 7. සබොබ 8. අත් (ත) පොළාපීහ 9. නොවෙහෙ සයි. 10. ගිනිකඳ (ක්) මෙන් 11. ධනපාළුවා

එයින් කීහ. පාදපඞ්කජස්තවෙයි -

"ගණ්ඩස්ථලීලුඨිතදානමසිනිෂෙක
භ්‍රාන්තොන්තදද් භ්‍රමරමණ්ඩල ඩිණ්ඩිමෙන,
ක්‍රොධාග්නිනාභිදයතා[1] ධනපාලකෙන
පාදබ්‍යෙ ප්‍රණතමාර්‍ය ධෘතාඞ්කුශෙ තෙ"යි

බුදුහු තිපත්[2] මනොරථ ඇති වැ, "යම් කෙනකුන් විසින් යම් ධනයෙක් ඉසැ-පියන[3] ලද ද, එ ධන ඔවුන් මැ කරා යෙව"යි ඉටා, "අද මා විසින් මහත් පෙළහරෙක් කරන ලද.[4] මෙ නුවරැසිඟනු[5] සොබනෙ නොවෙ" යි තිථයන් මැඩැ සඟපිරිස් පිරිවරා, දුටු රජක්හු[6] සෙයින්, නුවරින් නික්මැ වෙළුවන වෙහෙර මැ වැඩියො. නුවරැ වැස්සො අපමණ අන්නපාන ගෙනැ වෙහෙර ගොස් මහාදන පවැත්වූහු.

මෙ සෙයින් බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් නන්දොපනන්ද නම් නාගරාජයා ද, 'නාග ශබ්දයෙන් ඇතුනුදු කියන බැවින් ධනපාල[7] නම් මහානාගයා ද, ආදි ශබ්දයෙන් ගත් අපලාල නම් චූලොදර නම් මහොදර නම් අග්නිශිඛ නම් ධූමශික නම් ආරවාල නම් නාගරාජයනුද්8 දමා සරණසිලැ පිහිට්වූහු.

නාගමන නම් තුදුස් වන පරිච්ඡේදය නිමි.

---

1. ක්‍රොධොබ්‍යවාදගියතා, ක්‍රොධොව්‍යවාද, ක්‍රොධොව්‍යාදහිතා, ක්‍රොධොෂ්මසාභිදයතා-මුඃ ක්‍රොධොෂ්මණාභිදවතා-මුඃ 2. තමන් ඉසපියසු 4. ලද්දෙයයි 5. සිටුනු 6. රජහු 7. ධන පාලක 8. නාග රාජයන්දූ

15. යක්‍ෂදමන නම් පරිච්ඡේදය

ආළවක නම් යක්‍ෂයා දමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්:

අළවු නම් රට අළවු නම් නුවරැ අළවු නම් රජෙක් වි. හෙ නළු පිරිස් පිරිවරා විඳුනා නැටුම් ගඳෙවු[1] පියා, සොරුන් පිළි බහනු සඳහා ද, ව්‍යායාම කරනු සඳහා ද, සත් සත් දවසින් මුවදඩ යනුයෙ, එක් දවසක් බැලයෙහි[2] ඇත්තනට, "යමක්හු සිටි දසායෙන් මුවගොන්[3] පලා ගියෙ වී නම්, උහු මැ භාර යැ"යි කී යැ. එකල්හි රජු සිටි දසායෙන් මැ මුවගොන්[3] පැලැ යැ. ජව ඇති රජ සිටි දසායෙන් මැ මුවගොන්[3] පැලැ යැ. ජව ඇති රජ දුන්න ගෙනැ පයින් තුන් යොජනක් තැන් මුවා ලිහිබැඳැ-ගෙනැ ගියෙ. ඉළුමුවො වනාහි තුන් යොජනකට ජව ඇත්තාහැ. හෙ එ කල්හි හී-ගිය[4] ජව ඇති ඉළුමුවා දියට වැද සිටියහු මරා දෙ කඩ කොටැ සිඳැ, තම හට මසින් කම් නැත ද, 'මුවා නොගත හිඬ' යන අපවාද[5] මුදනු සඳහා කදින් ගෙනැ එන්නෙ, නුවරට නුදුරු තන්හි ගනබහල පත් ඇති මහත් නුගයක් දැකැ, පරිදහ නිවනු සඳහා එ රුක්මුලට ගියෙ.

ඒ නුගරුකැ අළවු යක් වෙසවුණු රජහු කෙරෙන් භවනය ලදින් හිරිමුදුනෙහි එ රුක්සෙයෙන් පහළ පියෙසට වන් වන් සතුන් කමින් වෙසෙයි. හෙ ඔහු දැකැ කන්නට ළඟ වියැ. රජ ඔව්හට, "මා නොකා, මම තට දවසැ දවසැ මිනිසකු දු බත්සැළකුදු[6] දී එවමි" කීයැ. යක්, "තො රජ ඉසුරුයෙන් පමා වැ[7] සඳහන්[8] නො කෙරෙයි.[9] මම් වනාහි භවනයට නොවන්නහුදු නොගිවිස්සනුදු කනු නො ලැබෙමි. එබැවින් මම තා නො යා දෙමි"යි කී යැ: රජ, "යම් දවසක් නොදී එවුම්[10] නම්, එ දවස් රජගෙට ගොස් මා කා"යි කී යැ. "ඉතා මැනැවැ"යි

1. ගඳව්, ගනැව්, ගඳැ 2. බලයෙහි 3. මුවා ගොස් 4. ගිය 5. අවවාද 6. බත් සැළියකුදු, බත් තලියකුදු-මුː 7. ඉසුරු (ය) පමාව 8. මා සඳහන් 9. නො කෙරෙයි නම් 10. එවීම්

යක්‍ෂයා අවසර දුන් කල්හි නුවර බලා ගියෙ. රජබලය මඟැ කඳවුරට බැඳැ සිටැ, රජු දැකැ, "කිම, මහරජ,[1] අයශස් බා මෙසෙ දුක් වින්හි"[2] කියමින් පෙරමඟට ගොස් රජු පිරිවැරුහු.

රජ එ පවත් නොකියා[3] නුවර වැද බත් කා නුවර ලද්දා කැඳවා එ පවත් සැළ කෙළෙ. නුවරලදු[4] "කිම, මහරජ, කල් පිරිසුන්නෙ ද?" යි කී යැ. රජ "පිරිකැපු දෑ නැති" කී යැ. "මහරජ, වැරද වුව.[5] යක්‍ෂයො පිරිකැපු පමණක් මැ ලැබෙති. නොපිරිකැපු කලැ රටවැස්සනට පීඩා යැ. මැනැවැ, මහරජ, කිසි සෙයෙකින් තෙපි මෙසෙ කළහු[6] නම්, එ තැනැ සිතිවිලි නැති ව.[7] රජසුව අනුභව කරව. මම එයට කළ මනා දෑ කෙරෙමී" බිණි යැ. හෙ වෙලා ඇති කලැ මැ[8] නැඟී, දඟගෙදොරැ සිටැ, යම් කෙනෙක් මර හුණුවාහු ද[9]; ඔවුන් සඳහා, "යමෙක් දිවි කැමැත්තෙ ද, හෙ නික්මෙව"යි බෙණෙයි. යමෙක් පළමු නික්මිණි ද, ඔහු ගෙට ඇරැ නහවා බත් කවා, "මෙ බත්සැළ[10] යක් හට දෙ"යි නහා යවයි. ඔහු රුක්මුල[11] වන් විගස මැ, යක් භයානක වෙසින් මුලඅඩකඩක්[12] සෙයින් කයි. යක්‍ෂානුභාවයෙන් මිනිසුන්ගෙ කෙහෙ පටන් - ගෙනැ සියල් සිරිරැ වෙඬරුපිඬක් වැනි වෙයි.[13] යක් හට බත් ගෙන්වා-ගෙනැ ගිය මිනිස්හු උහු දැකැ බිය පත් වැ තමන් තමන් මිත්‍රයනට කීහු.

එතන පටන් ගෙනැ, "රජ සොරුන් ගෙනැ යක් හට දෙ"යි,[14] මිනිස්හු සොරකැමින් දුරු වූහ. එයින් උත්තරයෙහි අයළින්[15] වදනා සොරුන් නැති වන බැවින්, පරණ සොරුන් හීගිය[16] වන බැවින් දඟගෙ සිස් වි යැ. එකල්හි නුවරලදු රජහට කී යැ. රජ තමාගෙ ධන නුවරැ මහවෙයැ[17] තබා-පී යැ. 'ලොභයෙන් කිසි කෙනෙක්

1. දැකැ මහරජ 2. විඳුති, විදිති, වින්ති, වින්දති, වින්දූයි-මු; 3. එපවත් කියා 4. නුවරලද් 5. වැදරුම් වූ 6. කළා නම්, කළාහු නම්, 7. නැතිව කළාහු වෙ, නැතිවැ-මු; 8. ඇති ව මැ 9. මරා (රු) හුනුවාහුද, මරනුහුවූවාහු ද 10. සැළිය 11. රුක්මුලට 12. මුළුපලා කලබක්, මුලපලාකඩක් 'මූලකන්දං- අටුවා 13. මෙත් හුණුවෙයි 14. බලිදෙයි 15. අයපිළින් 16. හා කිය, හීගියක හිවර මුඃ 17. කොවෙ මහවෙය, කොවේ හහවේහි-මු

ගන්නාහු, නම්, මැනෑ මැ යැ'[1] කියා යැ. එහි පයිනුඩු පහරනාහු නැති. හෙ සොරුන් නො ලබන්නෙ, ඇමැත්තනට කී යැ. ඇමැත්තො "කුලපිළිවෙළින් එකෙකි මහලු මිනිසකු[2] ගෙනැ නඟා යවම්හ"යි කීහැ. රජ, "නුවරවැස්සො 'අප පියන් අප මුත්තන් ගන්තී' ගිගිරි කෙරෙති. හෙ මට නො රිස්සි" වැළැකි "ඔස, මහරජ, පිටින් මිසැ නොහොතහෙන[3] දරුවන් දි යවම්හ. ඔව්නට[4] 'අප මවුපියො' යන සනා නැතී" කීහු. රජ අනුදත. ඔහු එසෙ කොළො. නුවරැ දරුවන් මවුහු දු දරුවන් ගෙනැ, ගැබි5ලියො ද පලා ගොස්, පර රට දරුවන් විය පත් කල්හි ගෙනැ එති. එසෙ දෙළොස් හවුරුද්දෙක් ගියෙ.

එයින් උත්තරයෙහි එක් දවසක් සියලු නුවර සොයා එක් දරුවකු[6] නොලදින්, "මහරජ, ඇතුළු රජගෙහි ත-පුතු අළවු රජකුමරහු තබා, නුවරැ දරුවො නැතී" කීහැ. "යම් කෙනෙක්නට තමා අත්පෙම් හා සම පෙම් ඇත්තෙ නොවෙයි. යව, ඔහුද් දී යවා මා දිවි රක්නෙ යැ"යි කීයැ. එකල්හි අළවු කුමරහු මවු, පුතු නහවා පහයින් ගන්වා දුහුල්සුඹුළියෙන් ගෙනැ ඔරැ හොවා-ගෙනැ හින්නී යැ. රාජ පුරුෂයො රජු ගෙ යෙදමෙන් අවුදු සොළොස්දහසක් නළුව නුඩු වලප්ව වලප්වා කිරීමව[7] හා සමඟ "සෙට දවස් යක් හට බත් වෙ"යි හැරැ-ගෙනැ ගියො.

එ දවස් බුදුහු දෙව්රම් මහ වෙහෙරැ මහ ගඳකිළියැ අලුයම්හි මහකුළුණු සමවත් සමවැද බුදු ඇසින් ලොව බලන්නාහු, අළවු කුමරහු අනැගැමි වන්නට උපනිඃශ්‍රය ඇතිසෙ,[8] යක්‍ෂයා සොවන් වන්නට නිසිසෙ,[8] දෙසුන් අවසන්හි සුවසූදහසක් දෙනා අධිගම කරනසෙ දැකැ, පහන් වූ කලැ පෙරබත්කිස කොටැ පස්බත්කිස[9] නොනිමි වෙලෙහි[9]

1. ගන්නා කෙනෙක් නම් කිසි (සේ) දනෙයි 2. මිනිසුන් 3. නොගෙන 4. ඔවුන්ට 5. ගැඹි 6. සාවකු-මු 7. කිරිමවු 8. සෙ දැකැ 9. පෙරබත් කිස පසුබක්කිස නිමවා, පෙරබක්කිස නිමවා පෙරබත්කිස නිමවා පසුබත්කිස නොනිමි

ගුණු[1] පොහො දවස් හිරු එප්සුණු කලැ හුදෙකලා වැ පාසිවුරු ගෙනැ, පා ගමනින් සැවැත් නුවරින් තිස් යොජුන් ගොස්, එ යක්හු ගෙ භවනයට වන්හු. කිම, බුදුහු, යම් නුගයෙක් අළවු යක්හු ගෙ භවන ඇද්ද, එ රැක්මුල්හි වුසුහ, හො! නොහොත් භවනයෙහි මැ වුසුහ, හො! යත්ඃ භවනයෙහි මැ වුසුහු. යම්සෙ යක්හු තමන් ගෙ භවන දකිත් ද, එසෙයින් මැ බුදුහු ද දකිත්. ඔහු එයට ගොස් විමන් දෙරැ වැඩැසිටියාහැ. එකල්හි අළවු යක් හිමවියෙහි යක්‍ෂසමාගමයට ගියෙ යැ.

එ සඳ ආළවකයා ගෙ දෙර[2] රක්නා ගද්‍රභ නම් යක්, බුදුන් කරා එළබැ, වැඳැ, "කිම, වහන්සෙ, මෙයට විකාලයෙහි වැඩි දෑ නො!"යි කී යැ. "ගද්‍රභය, කළ මනා දූයකට ආම්හ. ඉදින් තට නොබර වී නම්, එක් රැයක් ආළවකයාගෙ භවනයෙහි වසම්හ" යි වදළහැ. "වහන්සෙ, මට නොබරැ[3] අනෙකෙක් මත්න. එ යක් කැකුළැ, පරුෂ යැ, මවුපියනුදු පවා නො වඳී, වහන්සෙට මෙහි වසනු නො රිස්සිව[4]"යි කී යැ. "ගද්‍රභය, හෙ ඔහුගෙ ස්වභාව යැ, මට කිසි අන්තරායයෙක් වන්නෙ නොවයි. ඉදින් තට නොබර වී නම්, එක් රැයක් මෙහි වසම්හ"යි වදළහැ. දෙවන වැට දු ගද්‍රභ, නම් යක් බුදුනට "වහන්සෙ, ආළවක, ගිනින් රත් කළ යකබලක්[5] වැන්නැ. "මොහු මවුපියහැ, මුහු මහණබමුණහැ, මෙ දහමැ[6], යනු නො දන්නි. මෙයට ආවන් සිතට විබෙවු දු කෙරෙයි. හදවතු දු පළයි. පයැ ගෙනැ පර සමුද්‍රයෙහි හො පර සක්වළැ හො දමා-පියා"යි කී යැ. දෙවන වට දු බුදුහු "දන්මි; ගද්‍රභය, ඉදින් තට නොබර වී නම්, එක් රැ යක් වසම්හ"යි වදළහැ. "වහන්සෙ, මට නොබරැ. අනෙකෙක් මත්න.[7] එ යක් 'තම හට නොකියා අනුදත්හ' යි මා මරන්නෙ වනැ.[8] වහන්සෙ, ඔහු කරා ගොස් කියම් දූ?" යි කී යැ. "ගද්‍රභය, රිසිසෙ, ගොස් කියා" යි වදළහැ. "ඔස, වහන්සෙ, මොබ මැ දන්නෙ යැ"යි බුදුන් වැඳ හිමවු ගියෙ.

---

1. පුණු, පුහුණු, පුහුණු, කළුවර-මු 2. ගෙදොර 3. නො බැරි 4. වහන්සෙ මෙහි වසන් මට නො රිස්සියි. "මා රුච්චිභගවතො ඉධ වාසො' - අටුවා 5. කබලක් 6. දූහැම 7. අනෙකෙක් නොවෙයි 8. වන්න, වන්හැ

භවනයෙහි දෙර තෙමෙ මැ බුදුනට විවර වී යැ. බුදුහු ඇතුළු භවනයට වැදැ, යම් අස්නෙක්හි අළවු යක් උතුම් මඟුල් දවස් හිඳැ මහත් සිරි අනුභව කෙරෙ ද, එ මැ දිවරුවන් මුවා පලග මත්තෙ වැඩැ හිඳැ රන්වන් රස් වුහුටුහැ. එ සඳ යක්‍ෂයා ගෙ කන්‍යාවො අවුදු බුදුන් වැඳැ පිරිවරා හුන්හු. බුදුහු ඔවිනට "තෙපි දන් දී සිල් රැකැ පුදන්නට තිස්සන් පුදා මෙ සැපතට පත්ව. දැනුදු එසෙ මැ කරව.[1] ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ඊර්ෂ්‍යා නො කරව" යනාදි විසින් ධම් දෙසුහැ. ඔහු බුදුන් ගෙ මියුරු ගැඹුරු හඬ අසා, සාධුකාර දහස් දී, බුදුන් පිරිවරා හුන්හු මැයි.

ගද්‍රභ, ද[2] හිමවිවට ගොස් අළවු යක් හට "ස්වාමිය, බුදුහු අවුදු තා ගෙ විමන්හි වැඩැ හුන්නාහ" යි කීයැ. හෙ අභිමානයෙන් ලජ්ජිත වැ, ගද්‍රභය, හට "පිරිස් මැදැ කිසි කෙනෙක් අසනුවහැ.[2] නොබැණැ සිට. ගොස් කළ මනා දැ[4] කෙරෙමි"යි කීයැ.

එකල්හි සාතාගිර නම් හෙමවත් නම් යක්‍ෂසෙනාපතිහි දෙදෙන[5] "බුදුන් දෙව්රම්හි මැ වැඳැ යක්‍ෂ සමාගමයට යම්හ"යි සහපිරිවරින් නන්[6] යානයෙන්[7] අහසින් යෙති. අහසැ යක්නට හැම තන්හි මැ මඟ ඇත්තෙ නොවෙයි. අහසැ සිටි විමන් පීරා වූ මඟතැනින් මැ මඟ වෙයි.

අළවු යකුගෙ විමන් වනාහි බිමැ වූයෙ යැ, සුරැකි යැ, පවුරෙන් පිරිබෙව් ලද්දෙ ය, සුසංවිහිත වූ දෙරොටු අටලු ඇත්තෙ යැ, උඩ අහස්පියෙස් රන්දැලින් ගැවැසී ගත්තෙ යැ, සුමුඟක් වැන්නැ, උසා තුන් යොජනැ. එ විමන් මුදුනෙහි වූ මැඟින් ඔහු එ පියෙසට පැමිණැ යන්නට නොපොහොසත් වූහු.

---

1. කර-මුඃ 2. ගද්‍රභ නම් යක්‍ෂ ද (යක්, යක් ද) 3. අසනපිරහ 4. වටිනා දැ 5. දෙදෙනා, දෙදෙන 6. නන් නන් 7. යානායෙන් යානාවෙන්

කුමට යැ යත්:

බුදුන් යම් පියෙසෙකැ වැඩහුන,[1] මුදුනෙහි පටන්-ගෙනැ හවඅග් දක්වා යම් කෙනෙකුද් යන්නට නොහිස්සහැ. එයින් මෙ යක් සෙනෙවියා දෙදෙන දු නොයාහී, "මෙ කුමැ!" යි ආවර්ජනා2 කරන්නාහු, බුදුන් දැකැ අහසැ වුහුටු[3] කැටක් සෙ, බැසැ වැඳැ බණ අසා පැදකුණු කොටැ අවසර ගෙනැ යක්‍ෂසමාගමයට ගියො.

අළවු යක් ඔවුන් දැකැ, "මෙහි හිඳුව" තෙමෙ පහ වැ ඔව්නට අවසර දින. ඔහු අළවු යක් හට, "තට කැරුණෙ, මහත් ලාභ යැ.[4] බුදුහු තාගෙ භවනයෙහි වැඩැ හුන්නාහැ. යා, බුදුනට උපස්ථාන කරා"යි කීහු. එකල්හි අළවු යක් ගිනියෙහි[5] බහා-ලූ ලුණුකැට[6] සෙයින් ක්‍රොධයෙන් තට තටායමාන හෘදය ඇති වැ, "කවර බුදු නම් මාගෙ ගෙට වන්නෙ?" යි කී යැ. ඔහු දෙදෙන "තො නො දන්හි?" අප බුදුන් තුසීපුරයෙහි සිටැ පඤ්චමහාවිලොකනා කොටැ" යනාදීන් ධම්සක් පවතුන් දක්වා කියා, පිළිසඳ ආදියැ පාළ වූ දෙසිත් පූර්වනිමිත්ත කියා, "මෙ අසිරි පෙළහර නුදුටු විරි ද?"යි කීහැ.

හෙ දුට ද, ක්‍රොධයෙන් "නො දිටිම් යි" කී යැ. "කියග, ආළවකය, හෙ තා දුට මනා මැ යැ. නුදුට මනා මැ යැ. තා[8] විසින් කිම දැකැ නොදැකැ? තො කුම් කෙරෙහි ද? අප බුදුන් පිණිස තො කියබර උසබ රජක්හු සමීපයෙහි එ දවස් උපන් වස්සක්හු වැන්නෙහි. ත්‍රිමදගලිත[9] මතැන් රජක්හු සමීපයෙහි ඇත්පැටක්හු[10] වැන්නෙහි. දිලියෙන කෙසරු සෙළෙන් හොබනා කඳට ඇති සිංහරාජයක් හු සමීපයෙහි මහලු කැණහිලක්හු[11] වැන්නෙහි. යෙළ සියක් යොජුන් ගුරුළු රජක්හු සමීපයෙහි පියා හුන්[12] කපුටුවක්හු වැන්නෙහි.[13] යා, තා කට හැකි දැයක්[14] ඇත. කරා"යි කීහු.

1. පියසෙක ද වැඩහුන. පියසෙක වැඩහුන ද 2. අවජනා-මු 3. වුහුට 4. කැරුණෙ මහත් ලාභයහ-මු 5. ගින්නෙහි 6. ලුණු කැට 7. නො දන්ති 8. තා දුට මනා මැ ය, තා 9. තිමද ගලිත 10. පැටවක්හු, පැටවක් 11. කැණහිලක් 12. බුන් 13. වැන්නෙහිය 14. කවර දෙයක්

මෙසෙ කී කලැ[1] අළවු යක් දැහැවැ හුනස්නෙන් නැඟී, රක්[2] ගල් මුදුනෙහි වම්පසින් සිටැ "දැන් තොප සථරහුගෙ අනුභාව හො මාගෙ අනුභාව හො බලව" යි දකුණු පයින් සැට යොජුන් පමණ කෙලෙස් ගල්කුළුයෙහි ඇක්මිණ. එ ගල යකුළෙකින් පහළ රත් කළ යපල්ලක් සෙයින් පපටිකා විහිට. හෙ එහි සිටැ, "මම් අළවු යක්මි" හැඬි යැ. එ හඬ මුළු දඹදිව පතුළෙ.[3]

සතර ශබ්ද කෙනෙක් මුළු දඹදිව්හි පතුළහැ. කවර සතර ශබ්දයහ[4] යත්: පුණු යක් ධනඤ්ජය මහරජහු හා[5] දු කෙළැ දනැ[6] අපොළො[7] "මම් දිනිමි" යම් හඬක් හැඬී ද, සක් දෙව්රජ කසුබු සම්මා සම්බුදුන් වහන්සෙ ගෙ සස්න නස්නා කලැ විස්කම් දෙව්පුත්හු බලුවෙස් ගන්වා, තෙමෙ වැදිවෙස් ගෙනැ අවුදු, "මම් පව්ටි මහණනුදු මෙහෙණනුදු උපාසකනුදු උපාසිකාවනුදු හැම අධර්මවාදීන් කමී" යම් හඬක් හැඬී ද, කුස රජ ප්‍රභාවතිය සඳහා සත් රජක්හු අවුදු, නුවර තිරි කොටැ[9] වටා ගත් කල්හි ප්‍රභාවතිය හා සමඟ ඇත් කඳැ හිඳැ, නුවරින් නික්මැ, සිංහ ස්වරයෙන් "අහංකුසො" යි යම් හඬක් හැඬී ද, අළවු යක් කෙලෙස් ගල් මුදුනෙහි සිටැ, යම් හඬක් හැඬී ද, එ හැම හඬ මුළු දඹදිවැ දෙරැ දෙරැ සිටැ හැඬු වැනි වි යැ. තුන් දහසක් යොජුන් හිමවත් කම්පිත වී.

"මෙ මහණහු පිඹැ පියමී" අළවු යක් තමාග අනුභාවයෙන් සුළඟක් මැවී යැ. එ සුළඟ සතර දෙසෙන් නැඟී, ගවු දෙ ගවු තුන් ගවු පමණ, යොජුන් දෙ යොජුන් තුන් යොජුන් පමණ ගල්කුළු කඩා-ගෙනැ වල්රුක් මුල දී[10] උදුරා-ගෙනැ, අළවු නුවර පැමිණැ දිරා ගිය ඇත්හල් අස්හල් සුන් කෙරෙමින් සියනැ උළු අහසැ බමවමින් ආ යැ.[11] බුදුහු "කිසිවක් හට කහට නො වෙව"යි[12] ඉටුහැ. ඒ සුළඟහු[13] බුදුන් කරා පැමිණැ සිවුරැ[14] කනකුදු සලන්නට නො පොහාසත් වුහු.

1. මෙසෙ කල, මෙකී කල 2. රත් 3. පතුළෙ 4. ශබ්ද සතර ද සතර ශබ්ද (හ) ය 5. ධනඤ්ජය රජු හා 6. දිනා 7. අතපොළා 9. පිරි කොට, පිරිකෙව-මු 10. මුල්දි 11. අය 12. නොවයි 13. සුළඟ 14. සිවුරැ

එක්බිති "මෙ මහණහු දියවතුරෙන්[1] ගලා මරා-පිව මැනැවැ"යි මහත් වැස්සක් වැස්වි යැ. උහු ගෙ අනුභාවයෙන් මතුමත්තෙහි සියක් පටල දහසක් පටල ඈ භෙද ඇති වලාහකයො නැඟී වටහ[2] වැසි ධාරාවෙගයෙන් පොළොව් සිල්3 වන්නා වැනි වි යැ. වන රුක් ආදීන් ගෙ මුදුනෙන් මහවතුරු ගලා අවුදු[4] බුදුන්ගෙ සිවුරෙහි පිනිබිඳක් පමණ තැන් තෙමෙන්නට නොනිසි වී. එක්බිති පහණ වැස්සක් වැස්වි යැ. මහත් මහත් ගල්කුළුහු දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් අවුදු බුදුන් කරා පැමිණැ දිව මල්ගුළා බවට පැමිණියො. එක්බිති ආයුධ වැස්සක් වැස්වි යැ. එකතොධාරා උභතොධාරා ඇති කඩු අඩයටි පාරා[5] හී ආදිහු දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් අවුදු බුදුන් කරා පැමිණැ දිව මල් දම් බවට ගියො. එක්බිති අඟුරු වැස්සක් වැස්වි යැ. කැහැලමල් බඳු[6] අඟුරුහු[7] දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් අවුදු බුදුන් පාමුල්හි දිවමල් වැ වගුළො. එක්බිති හළුවැස්සක් වැස්වි යැ. ඉතා හුණු හළු අහසින් අවුදු බුදුන් පාමුල්හි සඳුන්සුණු වැ වගුළෙ[8] එක්බිති වැලි වැස්සක් වැස්වි යැ. ඉතා සියුම් වැලි දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් අවුදු බුදුන් පාමුල්හි දිවකුසුම්[9] රොන් බවට ගියෙ.[10] එක්බිති කලල්වැස්සක් වැස්වි ය. එ කල්ලවැසි දුමමින් දිලියෙමින් අහසින් අවුදු බුදුන් පාමුල්හි ගඳකලල් වැ වගුළෙ.[11] එක්බිති "මෙ මහණහු මුළා කොටැ බවා නෙරැ-පියම්[12]" යි අඳුරුවක්[13] මැවි යැ. එ අඳුරු සියුරඟින් යුත් අඳුරු සෙයින් බුදුන් කරා පැමිණැ හිරිරසින්[14] බුන් අඳුරු සෙයින් බුදුරසින් බිඳී අතුරුධන් වි යැ.

මෙසෙ අළවු යක්, සුළඟින් වැස්සෙන් පහණ වැස්සෙන් ආයුධ වැස්සෙන් අඟුරු වැස්සෙන් හළු වැස්සෙන් වැලි වැස්සෙන් කලල් වැස්සෙන් අඳුරුයෙන්[15] මෙ නව වැස්සෙන්

---

1. දියවතුරෙ 2. බටහ 3. සෙල් 4. මහවතුැර අවුදු 5. පාර 6. දියෙන්, බ (බු) දු 7. අඟුරු 8. වගුළො - හැම 9. දිවකොසොම් 10. ගියො-හැම 11. වගුළො හැම 12. නෙරපමි 13. අඳුරක් 14. රැසින් 15. අඳුරු වැස්සෙන්, අඳුරු වැයෙන්, අඳුරු යෙනැයි-මුඃ

බුදුන් නෙරනට නොපොහොසත් වූයෙ, නන් නන් ආයුධ ගත් ඇත් ඇති, අනෙකප්‍රකාර රූප[1] ඇති, යක්‍ෂ ගණන් විසින් සමාකුල වූ, සියුරඟසෙනඟින් තෙමෙ මැ බුදුන් කරා ගියෙ. ඒ භූතගණයො අනෙකප්‍රකාර විකාර කොටැ, "ගන්ව, තළව"යි බුදුන් හිස්මත්තෙන් එන්නවුන් වැන්නහැ. එතෙකුදු වුවත් ගිනි ගත් ලොහොපිඬුහු[2] මැස්සන් සෙයින් බුදුන් ළඟ වන්නට නොපොහොසත් වුහු. එසෙ ද වුව[3] යම්සෙ බොමඬහි ලා මර දෙව්පිත් ආ වෙලායෙහි මැනැවත් ද, මොහු එසෙ නො නැවැතී, රැයින් සමහරක් දක්වා ව්‍යාකුල පහළ[4] කොළො. මෙසෙ අඩ රැයක් පමණ කල්හි නොඑක් ප්‍රකාර භය දක්වා, බුදුන් සොලවන්නට නොපොහොසත් වූහු. අළවු යක් "කිසි කෙනකුනුදු[5] විසින් නොදිය හැකි වෙලායුධ විහිජමී" සිතී. සතර ආයුධ කෙනෙක් ලොකයෙහි උත්තමයොඃ ශක්‍රයා ගෙ වජ්‍රායුධ යැ, වෙසවුණු[6] මහරජහු ගෙ ගදායුධ යැ, යමයා ගෙ නයනායුධ යැ, ආළවකයා ගෙ වෙලායුධ යි.

ඉදින් ශක්‍ර[7] දූහැවැ වජ්‍රායුධය මෙරමුදුනෙහි පහළියෙ වී නම්, එක් ලක්‍ෂ අට සැට දහසක් යොදුන් මෙර විනිවිද පත්ලට යෙයි. වෙසවුණු මහරජහු පුහුදුන් කලැ වුහුට් ගදව බොහො යක් දහසුන් හිස් සිඳැ නැවැතැ අවුදු අත් පසැහි වැද[8] සිටී. යමයා දූහැවැ නයනායුධයෙන් බැලු කලැ අනෙක කුම්භාණ්ඩ දහස්හු තත් කබලැ ලූ තල සෙයින් පුපුරා නස්ති.[9] අළවු යක් දූහැවැ ඉදින් වෙලායුධය අහසැ වුහුට්යෙ වී නම්, දොළොස් හවුරුද්දක් වැසි නො වස්සි. පොළොවට වුහුට්යෙ වී නම්, හැම රුක්හු හැම තණ ආදියු වියැළි දොළොස් හවුරුද්දක් නො නැඟෙති. මුහුදැ වුහුට්යෙ වී නම්, තත් කබලැ[10] දියබිඳු සෙයින් හැම දිය සිඳී යෙයි. මෙරගල් සුදුසු ගලැ[11] වුහුට්යෙ වී නම්, කඬ කඬ වැ

---

1. රූ 2. ලොහොපිඬුහි-මුඃ "නිද්ධන්ත ලොහපිණ්ඩං විය මක්ඛිකා" - අටුවා 3. වුවද් 4. අකුසලපළල්, ආකුල පළල්, අකුල පළල්, ආකුල පාකුල-මුඃ "උපඩ්ඪරත්තිමත්තං බ්‍යාකුලමකංසු"-අටුවා 5. කිසි කෙනෙකුන් 6. වෙසමුණු 7. ශක්‍රය 8. අත්පස්හි වැ. අත්පස්හි මැ-මුඃ 9. නසති, නසිති 10. රත්කබල 11. ගල්

විසිරැ යෙයි.[1] මෙසෙ මහත් අනුභාව ඇති වෙලායුධය උත්තරිය වැ තුබුවා හැරැ-ගති. බොහො සෙ දස දහසක් සක්වළැ වැසි දෙවියො වෙළෙවි වැ අවුදු රැස් වූහුඃ "අද[2] බුදුහු අළවු යකු දමති. එහි බණ අසම්හ"යි. යුද්ධ දැක්කැටි දෙවියො ද, රැස් වූහු මැ යැ. මෙසෙ සියලු අහස දෙවියන් විසින් පිරිණි.

අළවු යක් බුදුන් වැළැතැ උඩ අහසැ ඇවිදැ, වෙලායුධය වුහුට, හෙ සණමඬලක් සෙයින් අහසැ ගොර බිරම් ශබ්ද කෙරෙමින් දුමමින් දිලියෙමින් බුදුන් කරා පැමිණැ, යක්ෂයා ගෙ මන් බිඳුනා සඳහා පා පිස්නා කඩක් සෙයින්, පාමුල්හි හිණ. අළවු යක් එ දැකැ, හඟ බුන් ගොනක්හු සෙයින්, දළ බුන් සපක්හු සෙයින්, තෙජ නැති වැ, මද නැති වැ, මන් නැති වැ, "වෙලායුධයත්[3] මහණු අභිභවන්නට නොතිසි වි යැ. කරුණු කිමැ හො!" පිරික් සනුයෙ, "මෙ මහණ මෛත්‍රී විහාරයෙන් යුක්ත යැ. මොහට රොස් උපදවා, මෛත්‍රීන් තොර කොටැ-පිව මැනැවැ" සිතා "මහණ, මා නොඅනුදත් මාගෙ භවනයට[4] වැදැ, ගෙ-හිමියක්හු සෙයින්, අඹුන්මිනිස්පිරිස් මැදැ හුන්නෙහි. මෙ මහණ හට[5] යුක්ත නොවෙයි; අදත්තාදන පරිභොග හා ස්ත්‍රීසංසර්ග යැ. ඉදින් තො[6] මහණදම්හී[7] සිටිහි8විහි නම්, නික්මැ යා. මහණැ" යි කී යැ. එකල්හි බුද්හු "යමෙක් තද වී නම්, තද වැ විනය නොකටැ හැක්කැ. යම්සෙ චණ්ඩ වූ බල්ලක්හු නාසායෙහි පිත් බුන් කලැ ප්‍රචණ්ඩ වෙද, එ සෙයින් මැ තද වන්නා හා[9] මෙයිදු තද වෙයි. මෙළෙක් වන්නා හි විනෙය වෙ" යි සිතා, "ඉතා මැනැවැ"යි ප්‍රිය තෙපුලෙන් උහු ගෙ තෙපුල් ගිවිසැ ගෙනැ[10] නික්මුණුහු.

එ සඳ අළවු යක් "මෙ මහණ කීකරු යැ.[11] එක තෙපුලෙන් මැ නික්මිණ. මෙසෙ සුවයෙන් නික්මෙන මහණු හා අකාරණයෙහි මම සියලු රැ යුද්ධ කෙළෙම්"යි මෙළෙක් සිත්

1. විසිරෙයි 2. අප 3. වෙලායුධය 4. භවන, භවනයෙහි 5. මහණට මහණනට 6. තොප, තාපි 7. මහණදම්හි 8. සිටියෙ-මුඃ 9. වන්නාහ 10. ගෙන්-මුඃ 11. කිකරියැ

ඇති වැ නැවැත[1] සිතීː "මෙ මහණ සුවචතායෙන්[2] නික්මිණ හො! ක්‍රොධනේ නික්මිණ හො! විමසා[3] බැලුව මැනැවැ"යි "එ.[4] මහණැ" යි කී යැ. බුදුහු උහු ගෙ අදහස් දැනැ, "ඉතා මැනැවැ, ඇවැතැ"යි ගොස් වන්හු. එකල්හි අළවු යක් පුන පුනා එ මැ සුවචභාවය විමසනුයෙ, දෙ වන වටද් තුන් වන වටද් "නික්මැ යැ; මහණ, එ[4] මහණැ"යි කී යැ. බුද්හු එසෙ කළහැ. ඉදින් එසෙ නො කළාහු වුහු නම්,[5] පියෙවින් මැ තද සිත් ඇති යක්හු ගෙ[6] සිත ඉතා තද වැ ධම්දෙසුන් ගන්නට නොනිසි විය හෙයි.[7] එබැවින්[8] යම්සෙ මවු වලප්නා පුතක් හට[9] යමක් හෙ කැමැත්තෙ ද, එදී හො, කැමැත්තා කොටින් හො, සන්හිඳුවා ද, එසෙයින් මැ බුදුහු කෙළෙස් වැලැප්මේන වලප්නා යක්හු සන්හිඳුවනු සඳහා යමක් බෙණෙ ද, එ කළහැ. යම්සෙ කිරිමවු කිරි නොබොන දරුවා යම් කවර දැයක් දී නළවා පොවා ද, එසෙයින් මැ බුදුහු යක් බිළිඳුහු ලොව්තුරා දහම් අමාකිරි පෙවියට් වැ උහු කැමැති දෑ කිරීමෙන් නළවා මෙසෙ කොළො. යම් පුරුෂයෙක් ලප්පකැ[10] සියුම්සුරු පිරියටි වූයෙ. එහි ඇතුළත සොධා ද, එසයෙින් මැ බුදුහු යක්‍ෂයා ගෙ සිතැ ලොවුතුරා සියුම්යුරු[11] පිරියටි වූවාහු, ඔහුගෙ ඇතුළත ක්‍රොධමල සොධනු සඳහා තුන් යලක් නික්මෙනුදු වැදමුදු කොළො.

එකල්හි අළවු යක් "මෙ මහණ සුව ච යැ. 'නික්මෙ' යි කී කලැ වද්දි. ඔස, මෙ මහණහු සියලු රැ ඇවිදුවා ලෙඩ කොටැ-පියා පයැ අත් ලා ගෙනැ[12] ගඟ පරතෙර දමා-පියමි" ය පවිටි සිත් උපයා සතර වන වර[13] "නික්මැ යා; මහණ" යි කීයැ. එ දැනැ බුදුහු "මත්තෙ කළ මනා දෑ ඉල්ලනුයෙ[14] මෙ පැන පිළිවිස්සැටි වෙයි. හෙ ධම් දෙස්නට[15] දෙරැ" යි දැනැ, "ඇවැත, මම නො නික්මෙමි. යමෙක්[16] තා විසින් කටයුතු ද, එ කරා" යි වදළො.

---

1. නැවැතැයි 2. සුවචයෙන්, සුවචභාවයෙන්-මුː 3. විමසනු 4. එව 5. නො කළාහුනම් 6. ඇතියහුගෙ 7. නොනිසි විය 8. එබවින් 9. පුතක්හු හට10. ලප්පෙක-මුː 11. සියුම්මියුරු 12. අතලා ගෙන 13. වට 14. ඉල්වන්නාහු-හැමː 'පරියෙසමානො'-අටුවා 15. දෙසන්නට 16. යමක්

එක්බිති ගෙ අළවු යක් අහසින් යන කලැ "මෙ රන්විමනෙකැ හො! රිදී විමනෙකැ හො! මිණි විමනෙකැ හො! එ බලම්හ" යි තමාගෙ විමනට ආ ඍද්ධි ඇති තව්සන් පිරිවැජියන් පැන පිළිවිසැ විසජන්නට නොපොහොසත් වූවන්[1] සිතට විබෙව් කොටැ වෙහෙසයි. එ හෙතුවින්[2] "බුදුනුදු වෙහෙසමී" සිතනුයෙ, "මහණ තා පැන පුළුවුස්මි. ඉදින් පැන නොවිසජිහි[3] නම්, තා සිතට විබෙව් හො කෙරමි. හදවත් හො පළා-පියමි. පය අත්ලා[4]-ගෙනැ ගඟ පරතෙරැ හො දමා-පියමි"යි කී.

එ පැන ඔව්හට කා කෙරෙන් ආයෙ යත්:

ඔහු මවුපියො කසුබු සම්මාසම්බුදුන් වහන්සේට උපස්ථාන කොටැ අට පැනයක් විසජුන් හා සමඟ උගත්හැ. ඔහු අළවු යකු ළදරු කල්හි පුහුණු කැරැවූහු. කල් යත් යත් විසජුන් ඔහු නොසඳහන් වී යැ. එක්බිති "පැනයො ද නො නසිත්ව"යි රන් පතැ දැහිඟුලෙන් ලියවා විමන්හි තිබී යැ. ඔහු බුදුනට මැ විෂය පැනයහැ. බුදුහු එ අසා, යම් හෙතුවෙකින් බුදුනට දුන් ලාභයට හො, ජීවිතයට හො, සවණක්ඬණට හො, ඛ්‍යාමප්‍රභාවට[5] හො, කිසිවක්හු[6] අන්තරාය නොකට හැකි ද, එ හෙතුවින් ඔව්හට ලොකයෙහි අසාධාරණ වූ බුඬානුභාව දක්වන්නාහු,[7] "ඇවත, මම දෙව්මිනිසුන් සියො බඹුන් සියො මහණ බමුණන් සියො ලොකයෙහි මා සිතට විබෙව් කරන්නහු[8] හො, හදවත් පළන්නහු හො, පයැ ගෙනැ ගඟ පරතෙර පියන්නට නිස්සක්හු[9] හො, නො දක්මි"යි පැන පුළුවුස්නට උත්සාහ ජනවමින් වදළහැ. "තට රිසි යෙන දයක් පුළුවුස. මට පැන විසජුන් නොබරැ. හැම[10] තට විසජමි"යි සවුපසෙබුදුන් හා අසාධාරණ වූ සර්වඥ පවරුණෙන්[11] පැවරුහු.

මෙසෙ බුදුහු සර්වඥ පවරුණෙන්[11] පැවරු කල්හි අළවු යක් "කිංසුධ චිත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං" යනාදීන් පැන

1. වූවවුන්', වූවවුම්, වුව, වුබව් 2. හෙතුයෙන්, හෙතුවෙන් 3. විසජනුහි විසජහි 4. පත්ල 5. ප්‍රභාවයට, ප්‍රභායට 6. කිසි වත්හු 7. දක්නාහු 8. කරන්නාහු 9. නිස්සක් 10. නො බරහහැම 11. පැවරුමෙන්, පැවරුණෙන්

පිළිවිත. බුද්හු විසජුහු. යක්‍ෂයා පැන පුළුවුත් පරිදි දු, බුදුන් පැන විසජු පරිදි දු, **සංයුත්සඟියැ යක්‍ෂසංයුක්තයෙන්** දක්නෙ යැ.

පැන විසජු තැන සිටැ යක් සොවන් වැ බුදුනට ස්තොත්‍ර කරනුයෙ, "බුදුහු මට වැඩ සඳහා අළවු නුවරට වැඩියහැ. යම් තැනෙක්හි දුන් දනැ[1] එල මහත් වෙ ද, මම් එ අද දන්මි.[2] මම් දෙව්ගැමින් දෙව්ගමට දෙව්නුවරින් දෙව්නුවරට 'බුදුහු සව්නෙ ගෙවා දන්ති. දහම් නීයාණික යැ. සඟහු සුපිළිපන්නාහැ' යි ස්ත්‍රොත කෙරෙමින් තුණුරුවන් පුදමින් දහම්ගොසු වැ ඇවිදුමී" කී යැ. එයින් කීහ:

"අත්‍ථාය වත මෙ බුද්‍ධො - වාසායාළවිමාගමා,
සොහං අජ්ජ පජානාමි - යත්‍ථ දින්නං මහප්ඵලං

සො අහං විචරිස්සාමි - ගාමා ගාමං පුරා පුරං,
නමස්සමානො සම්බුඬං - ධම්මස්ස ච සුධම්මතං" යි.

මෙ ගාථාව සමහර දු,[3] පහන් වනු දු, සාධුකාර ශබ්ද නැඟෙනු දු, අළවු කුමරහු යක්ෂයා ගෙ භවනයට ගෙනැ යනු දු, එකෙණෙහි මැ[4] වි යැ. රාජපුරුෂයො සාධු කාර ශබ්ද අසා, "මෙබඳු සාධුකාර ශබ්දයෙන් බුදුන් විනා අනෙක් කෙනක්නට නො නැඟෙයි. බුදුහු[5] වැඩියහ හො" යි[6] බලන්නාහු බුදුනු ගෙ ශරීරප්‍රභා දැකැ, "බුදුහු වැඩි වන්හ" යි පිටත නො සිටැ නිසැක වැ මැ ඇතුළට වැදැ බුදුන් යක්ෂයා ගෙ භවනයෙහි වැඩහුන්නන් දුටහැ. යක්‍ෂයා ද මුදුනෙහි ඇඳිලි බැඳැ සිටියහු[7] දැකැ "මහ යක, මෙ රජකුමර[8] තට බිලියම් සඳහා අළියෙ යැ. මොහු කත් මැනෑ මැ යැ.[9] බොත් මැනෑ මැයැ. තට රිසියෙන්නක්10 කරා" යි ඇරැ දුන්හු. හෙ සොවන් බැවිනු දු බුදුන් පෙරට කීයෙනු දු[11] වෙසෙසින් මැ ලැජ්ජා ඇති වියැ.

---

1. දැන් 2. දත්මි, දක්මි 3. ගාථාවෙ සමහර ද 4. කෙනෙහි 5. බුදුන් 6. වැඩියහොයි 7. සිටියාහු 8. රජකුමරුවා 9. කැමය. කත්මැය 10. රිසියෙන් 11. කියනුදු

කුමරහු දෙහොඅතින්[1] පිළිගෙනැ "වහන්සෙ, මෙ කුමර මට අළියෙ යැ. දැන් මම මුහු වහන්සේට[2] දෙමි. මුහුට වැඩ සඳහා පිළිගන්නෙ මැනැවැ"යි දිනැ.

බුදුහු දරු[3] පිළිගෙනැ යක් හට ද කුමරු හට ද ආ වඩා, කුමරහු බුද්ධානුභාවයෙන් සරණැ[4] පිහිට්වා, "මොහු වඩා අපට මැ ඇරැ දක්වා දෙව" යි රාජපුරුෂයනට මැ වදලහැ. මෙ සෙයින් කුමර රාජපුරුෂයන් අතින් යක්‍ෂයා අතට, යක්‍ෂයා අතින් බුදුන් අතට, බුදුන් අතින් රාජපුරුෂයන් අතට, ගිය වන බැවින් හත්‍ථකආළවක නම් වි යැ.

ඔහු ගෙනැ නැවැතී[5] එන රාජපුරුෂයන් දැකැ නො එක් කර්මාන්තයට දරට පනට[6] යන මිනිස්හු "කිම, දරු[7] ඉතා ළදරුහැ'යි[8] යක් නො ගිවිසි ද" යි බිය පත් වැ පුළුවුත්හැ. රාජපුරුෂයො "නො බව. බුදුහු හැම දෙන හට සුව කළහ" යි කරුණු[9] තාක් දෑ හැම කීහු.

එක්බිති සියලු අළවු නුවර වැස්සො "සාධු සාධු" යි එකකොලාහල වැ යක්‍ෂයා වසන දසට අභිමුඛ වූහු. යක්‍ෂ ද[10] වෙලා[11] බලා බුදුන් ගෙ පා සිවුරු ගෙනැ මඟ සමහරක් දක්වා ගොස් නැවැත්තැ. එකල්හි බුදුහු නුවර වැදැ අහර වළඳැ නුවර දෙරැ[12] එක්තරා රුක් මුලෙක්හි පැන් වූ අස්නෙහි වැඩහුන්හු. එක්බිති මහජනා හා සමඟ රද දු නුවර වැස්සො දු එක් රැස් වැ බුදුන් කරා එළබැ වැඳැ පිරිවරා හිඳැ[13] "වහන්සෙ, දරුණු යක්හු කිසෙ දැමු දෑ ද" යි[14] පුළුවුත්හැ. බුද්හු ඔව්නට යුද්ධයෙහි පටන්-ගෙනැ "මෙසෙ නවවිධ වැසි[15] වැස්වි යැ. මෙසෙ භය දැක්වි යැ. මෙසෙ පැන පිළිවිතැ. එ පැන මම් මෙසෙ විසජීමි"යි එ මැ අළවු සුත[16] වදළහැ. දෙසුන් අවසන්හි සුවසූදහසක් දෙන[17] අධිගම කොළො.

1. දෙඅතින් දෙහොතින් 2. නුඹ වහන්සේට 3. දරුවා 4. සරණ සීල 5. නැවත නවත 6. පතට, පැනට, වනට 7. දරුවා, දරුව 8. ළදරුහයි 9. කරුණු 10. යක්‍ෂයා ද 11. වෙව්ලා 12. බුදුහු නුවර දෙරැ....මු 13. ඉඳු 14. දැමු දෑ යැයි, දැමු දෑ යි-මු: 15. ආයුධවැසි, අඩිවැසි 16. අළව්යක් හට අළවුසුත 17. දෙනෙ

එක්බිති රජ දූ නුවරවැස්සො ද වෙසවුණු මහ රජහු ගෙ හවන වෙතැ යක්‍ෂ හට[1] හවන කොටැ ගඳින් මලින් පුද, දවස් පතා බිලිබත් පැවැත්වූහු. අළවු කුමරහු වින්වත් බවට පත් කල්හි, "තො බුදුන් නිසා දිවි ලද්දෙහි, යා,[2] බුදුනට සඟනට මේ කරා"යි නඟා යවුහු.[3] හෙ බුදුනට සඟනට මෙහෙ කරන්නෙ, මඳ දවසෙකින් මැ අනැගැමි වැ[4] සියලු බුදුවදන් උගෙනැ[5] පන්සියක් උපාසක පිරිවර ඇති වි යැ. බුදුහු ඔව්නට තනතුරු වදාරන්නාහු, "**එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං උපාසකානං චතුහි සඞ්ගහ වත්ථුහි පරිසං සඞ්ගණ්හන්තානං යදිදං හත්ථකො ආළවකො**" සතර සඟාවතින් පිරිසට සඞ්ග්‍රහ කරනුවන්[6] කෙරෙහි අගතන් වදාළො.

මෙසෙ බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් අලවු යක්‍ෂයා ද, ආදි ශබ්දයෙන් ගත් සුචිරොම ඛරරොම ඈ යක්‍ෂයනුදු දමා, අමාමහ නිවන් පැමිණිවුහු.

යක්‍ෂදමන නම් පසළොස් වන පරිච්ඡේදය නිමි.

1. යක්‍ෂයා හට 2. ලද්දෙහිය 3. යවු 4. අනාගාමී වැ 5. ඉගෙනැ 6. තරවනුවන්

16. අසුරදමන නම් පරිච්ඡේදය

රාහු නම් අසුරා[1] දමූ පරිදි කිසෙ සැ යත්:

එක් සමයෙක්හි බුදුහු විශාඛාවන් විසින් කරවන[2] ලදු[3] පුවරම් වෙහෙරැ මුවරමා මහපහයැ[4] වැඩැ වෙසෙති. විසාඛාවො නම් කිසෙ වු[5] කෙනෙකැ යත්:

අතීතයෙහි ලක්‍ෂයක් කැපින් මත්තෙහි පියුමතුරා[6] නම් සම්මා සම්බුදු කෙනෙක් ලෝකයෙහි උපන්හු. ඔහු නොඑක් කප් කෙළ සුවහස්හි[7] පැරුම් පුරා තුසීපුරැ උපැදූ[8] දස දහස් ලොධාහි දෙව්බඹුන් ගෙ අයජමෙන් තුසීපුරෙන් සැවැ, හවුරුදු ලක්‍ෂයකට ආ[9] ඇති කල්හි හංසවතී නම් නුවරැ ආනන්ද නම් රජු පිණිසැ සුජාතා නම් දෙවිය කුසැ පිළිසිඳ ගෙනැ, දස මස් ඇවෑමෙන් හංසවතී නම් උයන්හි මවුකුසින් වලාගැබින්[10] නික්මුණු පුන්සඳක් සෙයින් නික්මැ, හංසවාහන[11] නම් යසොවාහන[12] නම් වසවත්ති[13] නම් තුන් පහයැ එක් ලක්‍ෂවිසි දහස් නළුවන් පිරිවරා දසවා දහසක් වාස කොටැ, වසදත්තා නම් අගමෙහෙස්න උත්තර නම් පුතකු ලද කලැ, සතර නිමිත්ත දැකැ, "මහභිනික්මන් කෙරෙමි" යි සිතුහැ. සිතු විගස මැ වසවත්ති[13] නම් පහය කුඹල් සකක් සෙයින් හමා[14] දෙව්විමන් සෙයින් මැ අහසට නැඟී පුන් සඳක් සෙයින් ගොස් මහබො මධ්‍ය කොටැ බිමට බට.

මහාබොසතාණො[15] පහයින් බැසැ කඩුයෙන් කෙහෙ කපා මහබඹු අළ පාසිවුරු ගෙනැ පැවිජි වූහු. ඔවුන්[16] පැවිජි වූ කලැ, පහය ගොස් සිය තන්හි මැ තුබුයෙ යැ. ඔවුන්[16] හා ආ තාක් දෙන,[17] මාගමුන් විනා, හැම පැවිජි වුහු. බොසතාණො ඔවුන් පිරිවරා සතියක් පධන්හි සැරැ වෙසඟ

1. අසුරිඳු 2. කරන 3. ලත්, ලද්, ලද 4. මුවරමහමහය, මුවරු මහපායැ-මු: මුවරමාපායැ-මු: 5. කෙසෙවු 6. ලොකයෙහි පියුමතුරා 7. සුවාසූ දහස්හි 8. ඉපද 9. ආයු 10. උයන්හි වලාගබෙකින් 11. 'නරවාහන'-බුද්ධවංසට්ඨකථා 12. වස, 'යසවාහන' - බුද්ධවංසට්ඨකථා 13. යසවතී, යසවත්තී, වංශවතී, වශවර්ත 14. හුමා 15. බොසතාණො 16. මොවුන් 17. දෙනෙ

පුනුපොහොයැ **උජ්ජයිනි** නම් නියම් ගම්හි රුචිනන්ද නම් සිට්දුව[1] දුන් මීපිඬු[2] වළඳා සල්වෙනෙහි[3] දිවාවිහාර කොටැ, සවස් වෙලෙහි **සුමිත්ත**[4] නම් ආජීවකයන්හු දුන් අට මිටක් තණ ගෙනැ, සළල මහබොයට එළඹැ පැදකුණු කොටැ අටතිස් හත් පමණ පලග මත්තෙහි පැදුන් ලොඩා[5] බලා වැඩැහිඳැ සියුරඟ වැර ඉටා[6] මාරවිජය කොටැ සව්නෙ දැනැ උදන් අනා, සතියක් මහබොපලග මතුයෙහි වැඩැහිඳැ, දකුණු පය පොළොවට එළවුහු. එ කෙණෙහි පොළොව පැළී අනු හත් පෙති ඇති, තිස්හත්[7] කෙසුරු ඇති, දොළොස් හත් කෙමි[8] ඇති, නව කළක්[9] පමණ මුවරඳ රොන් ඇති, මහ පියුමෙක්[10] නැඟී පය පිළිගත.

බුදුහු උස, අටපනස්හත්තැ,[11] දෙ බාහු අතුරැ අටළොස් හතැ අතුල්පතුල් එකොළොස් හතැ. ඔවුන් ගෙ එකොළොස් හත් පත්ලෙන් දොළොස් හත් පියුම් කෙමියෙහි ඇක්මෙත් මැ,[12] නව කළක්[13] පමණ රන්සුදු බඳු මුවරඳ රොන් සළා අනවලොමුඳුන් දක්වා නැඟී, අටපනස්හත් රන්වන් සිරිරු ලාරස පරිෂෙකයක් සෙයින් වසා-ගෙනැ බස්සි, වම් පය ද පොළොවට එළවූ කලැ එ මැ නියායෙන්[14] පියුමෙක් නැඟී එ පය ද පිළිගතැ. එයිනුදු[15] මුවරඳ රොන් සළා එසයෙින් මැ නැඟී එ සෙයින් මැ බස්සි. එ රොන් අභිභවමින්[16] එ බුදුන් ගෙ ශරීරරශ්මි යතුරුනළින් වුහුට් රන්රස ධාරා සෙයින් නික්මැ හාත්පස්හි දොළොස් යොජනක් තන්හි රැයිත්[17] දෙවෙත්[18] එකලු[19] කොටැ පැතිරැ සිටී. තුන් වන පියවර නඟන කලැ පළමු නැඟී පියුම අතුරුධන් වෙයි. අනෙක් අලුත් පියුමෙක් නැඟි

1. සිටුදුව 2. කිරිපිඬු, 'මධුපායාසං'-බුඃ අට්ඨකථා 3. සල්වනයෙහි, සල්වලයෙහි 4. විද්දෙ සුමිත්ත 5. පැදුම්දෙස 6. සිවුරඟ ඉටා 7. තිස්සත් තිස්දහස්, 8. 'කණ්ණිකා දසහත්‍ථා'-බුඃ අට්ඨකථා 9. කෙළක් 10. දඬු පියුමෙක්-මුඃ 11. අටපනස්හත්, අටපණස් හත්තැ-මුඃ 12. ඇක්මෙත් මැනැව, ඇක්මෙන් වනව 13. කෙළක් 14. නිසා 15. එහි, එහිදු, එයින්, 16. අභිභවමින් මෙන්-මුඃ 17. රැසින්, රුසිරින් 18. දෙවෙනු, දෙවනු, දෙවෙන්, දෙවෙයිත්-මුඃ 19. එක පෑ.

පය පිළිගන්නි. මෙ නියායෙන් එ බුදුන් යම් තැනකට වඩනා කල්හි පියෙහි පියෙහි පියුම් පිපෙයි. එයින් ඔව්නට **'පියුමතුරාසම්මාසම්බුදුහ'** යන නම් වී.

ඔවුන් උපන් දවස්හි දු බුදු වූ දවස්හි දු දස දහස් ලොධා සද පියුම්වැසි වට මැයි. බුදුහු මහබඹහු ගෙ අයජමෙන් විජෙනනන්[1] බලනුවො, **මියුළුපුර**[2] නම් නුවරැ **දෙවල** නම් **සුජාත**[3] නම් රාජපුත්‍රයන් දෙදෙනා දැකැ, අහසින් ගොස් **මියුළුවන**[4] නම් උයන්හි බැසැ, උයන්පල්ලා අත රජකුමරුන් දෙදෙනා හට තමන් වැඩි පරිදි කියා යවුහු. ඔහු "අප නැන්දණියන් පුතණුවො, බුදුහු වැඩියහැ. ඔවුන් දක්නට යම්හ"යි සහපිරිවරින් ගියො. බුදුහු ඔවුන් පිරිවරා එහි වැඩැහිඳ ධම්සක් පැවැත්වුහු. එ දවස් කෙළ ලක්‍ෂයක් දෙනා හට ධර්මාභිසමය වී.

එක්බිති **සරද** නම් තාපසයා ගෙ සමාගමයෙහි සැත්තෑ ලක්‍ෂයක් දෙනා හට අභිසමය වී. එකල්හි බුදුන් පිය මහරජ බුදුන් වඩා-ගෙනැ එනු කොටැ ඇමැත්තන් විසි දෙනකු හා සමඟ විසි දහසක් පුරුෂයන් යවි. ඔහු හැම දෙන එහි භික්‍ෂු භාවයෙන් පැවිජි වුහු. ඔවුන් පිරිවරා **හංසවති** නුවර ගොස් **කිඹුල්වත්** නුවර වැඩි[5] අප බුදුන් සෙයින්, රුවන් සක්මන්හි සක්මන් කරනුවො බුද්ධවංශ වදාළහ. එ දවස් පනස් ලක්‍ෂයක් දෙනා හට[6] අභිසහය[7] වි.

එකල්හි තීර්ථකයො නැති වූහු. කිසෙ යැ යත්ඃගෙ-වැසියො[8] උනට අහර නොදෙති. රටින් නෙරති.[9] ඔහු ඔවුන් විසින් අහර නොදී නෙරනා ලද්දාහු, හැමදෙන ගොස් බුදුන් මැ සරණ ගියො. එ බුදුනට **දෙවල** නම් **සුජාත** නම් මහතෙරහු දෙදෙනෙක් අගසවු වූහු. **සුමන** නම් මහතෙර කෙනෙක් අග උවටා වූහැ. **අමිතා** නම් **අසමා** නම් ථෙරීහි[10] දෙ දෙනෙක් අගසැව් වූහු.

---

1. ජනයන් 2. මියුල (ළ) පුර 3. සජත 4. මියුළවන නම් 5. වැසි 6. දෙනෙහට, දෙනහට, 7. අධිගමය 8. ගිහිවැසියො, ගිහිගෙ (හි) යි වැසියො 9. නෙරව (වි7 නි 10. තෙරහු, තෙරිහි

මෙසෙ **පියුමතුරා** සම්මා සම්බුදුන් **හංසවතී** නුවර නිසා උයන්හි වැඩැ වසන කල්හි, එ නුවර එක් කුලදූවක් නුවර වැස්සන් ගඳ මල් ගෙනැ, බණ අසන්නට යනුවන් දැකැ, ඔවුන් හා වෙහෙර ගොස් බණ අසන්නී,[1] බුදුන් එක් උපාසිකාවක දයිකාවනට අග තන්හි තබනුවන් දැකැ, "මම දු අනාගතයෙහි එක් බුදු කෙනකුන් ගෙ සස්නෙහි දනාහිරත උපාසිකාවනට අගතන් පත්තෙම් වීම්[2] නම්, මැනැවැ"යි සිතා දෙසුන් අවසන්හි එ බුදුන් කරා එළඹැ. වැඳැ පවරා ගොස්, පරිජනයන් කැඳවා-ගෙනැ දන්වැට සරහනු කොටැ යොදා, මඬුවක් කරවා උඩ විසිතුරු වියන් බැඳැ, රන්තරු රිදී තැරම්ණිතරයෙන් හා ගඳදම්[3] මල්දම්[4] රුවන්දමින්[5] සදා, බිම සිවු දෑ ගඳින් පිරිබඩ ගෙනැ[6] මහාරහ අසුන් පනවා, බුදුන් සඟුන් වඩා හිඳුවා සිය අතින් දන් දී, එ නියායෙන් බුදුපාමොක් සඟනට මහදන් දී, සති අවසන්හි සිවුරු පිළි දී, බුදුන් පෙරට බැසැහෙවැ වැඳැ, "වහන්සෙ, මා සත් දවසක් බුදුපාමොක් සඟනට සත්කාර[7] කළ පින්කැමින්[8] අනාගතයෙහි තොප සෙ මැ වූ එක් බුදු කෙනකුන් ගෙ සස්නෙහි දනාභිරත උපාසිකාවනට අගතන් පැමිනෙම්ව"යි පැතුව.[9]

එ බුදුහු "අනාගතයෙහි ලක්‍ෂයක් කප් ගිය කලැ ලොකයෙහි **ගෞතම**[10] නම් සම්මා සම්බුදු කෙනෙක් උපදති, තො **විශාඛා** නම් සිට් දුවක් වැ දයිකාවන් කෙරෙහි අගතන පැමිණෙහී" වදාළො. හො දිවිපමණින් දන් දී සිල් රැකැ පෙහෙ වැ බණ අසා බොහො පින්කම් කොටැ දෙව්ලොව්හි උපදැ,[11] දස පැරුමෙන් නො වියො වැ,[12] දිව් සැපත්[13] මිනිස් සැපත් වළඳා කප් ලක්‍ෂය ගෙවා-පියා, **කසුබු**[14] සම්මා සම්බුදුන් දවසැ **කිකී** නම් **කසී** රජක්හු දූහුන් සත්දෙනා හට සග වැ උපනු.[15] එසත් බිහින්න මැ[16] සඟුන් කෙරෙහි බණ අසා තුණුරුවන්හි පැහැදැ සත් දෙන සත්

1. අසන්නෙ 2. පත් (පත්තෙ) වීම් 3. ගඳදුම් 4. මල්දමින් 5. ගඳදුම් මල් පහන් ඈ 6. කොට 7. මහදන් දී සත්කාර 8. පිනින් 9. පැතුවා 10. ගොතම 11. උපද්, උපදැ 12. වියොනොවැ 13. දෙව් සැපත් 14. කසුප් 15. උපන්හු උපන්නු-මු: 16. බිහින්නෝ ම-මු:

පිරිවෙනක් කරවා සඟනට මහදන් දී, පතිකුලයට නොගොස් දස සිල් සමාදන් වැ, විසි දහසක් හවුරුදු[1] බඹසර වස් රැකියො. එ බුදුරජයෙහි-

"සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදායිකා
ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සඞ්ඝදාසී ච සත්තිමා"

යන මෙ සත්බිහින්න[2] මෙ බුදුරජයෙහි -

"ඛෙමා උප්පලවණ්ණා ච පටාචාරා ච ගොතමී
ධම්මදින්නා මහාමායා විසාඛා චෙව සත්තිමා"

යන මේ සත් දෙන[3] වූහු.

මොවුන් කෙරෙහි සඞ්ඝදාසී නම් රජකුමරී,[4] එක් බුදු තුරක් දෙව් වැ මිනිස් වැ[5] මහසැපත් වළඳා, මෙ බුදුරජයෙහි අඟු රට භද්දිය නුවර මැඩ මහසිටහු පුතු[6] ධනඤ්ජය සිටහු දුව විසාඛා නම් වැ, සත් හැවිරිදි කලැ පන්සියයක් කුමරියන් හා සමඟ සියනුවර එන බුදුන් පෙර මඟට ගොස්, පළමු දස්නෙහි මැ සොවන් වැ, පස් කලණ ගුණෙන් පිරිහුන්[7]වැ, විය පත් කල්හි, සැවැත් නුවර මුවර[8] සිටහු පුතු පුණ්‍යවර්ධන නම්[9] සිටිදරුවා කෙරෙහි වැසැ, සුහුරු මුවර සිටහු විසින් මවු තන්හි තබන ලදු වන බැවින් මුවරමා[10] නම් වැ දන් ඈ පින්කම් කරන්නී,[11] බුදුන් කෙරෙන් අට වරක්[12] ලදින්, නුබ තෙලෙහි ළසඳ ලෙයක්[13] සෙයින් පැනෙනු වී දුන්[14] පුතුන් විසින් වෘද්ධි[15] ප්‍රාප්ත වූ[16] ඇය පුත්හු දස දෙනෙක් වූහු. දූහු දස දෙනෙක් වූහු. එසෙයින් මැ එකක් එකක්හු දස දස පුත්හු[17] වූහු. දස දස දූහු වූහු. එවුනුදු කෙරෙහි එකක් එකක්හු දස දස පුත්හු වූහු. දස දස දූහු වූහු. මෙසෙයින්[18] ඇය දරු මුණුබුරුහු පරම්පරායෙන් අට දහස්

1. විසිවාදහසක් හවුරුදු 2. බිහින්නෙ, බිහින්නො-මුඃ 3. දෙනහු 4. රජකුමරිය 5. දෙව්මිනිස් වැ 6. පුත් 7. පිරිපුන්, පිරිහින්, පිරිහු 8. මුවරු 9. පුර්ණවර්ධන නම් 10. මුවරමාතා 11. කරණුවී-මුඃ 12. වරයක්, අවසරයක් 13. ළසඳලිය (ය) ක් 14. නම්දුන්, නමුදු දූන්-මුඃ 15. වෘද්ධ 16. වුහු, වුහැ 17. දෙනෙ පුත්හු 18. එසෙයින්-මුඃ

සාරසිය විසි දෙනෙක් වුහු. මොහු හැම නීරොගයහ.[1] නොකල්හි මරණ පත්[2] එකෙක්[3] නැත්. ඇය එක්සියවිසි හැවිරිදි වයස් දක්වා හිසැ කනැ එක් නරයෙකුද් නොවී යැ. හැම කල්හි සොළොස් හැවිරිදි වයස් වැනි වූ[4]

ඇය යන කල්හි දුටු ජනයො "අප හැඹූ මඳක් යෙත්වයි, යන කලැ මැ හොබී"[5] සිතත්. සිටි කල්හි දුටු ජනයො "අප හැඹූ[6] මඳක් සිටිත්ව යි, සිටි කලැ මැ හොබි[5] සිතත් හුන් කල්හි දුටු ජනයො "අප හැඹූ මඳක් හිඳිත්ව යි, හුන් කලැ මැ හොබී[5]" සිතත්. හොත් කල්හි දුටු ජනයො "අප හැඹූ මඳක් හොවිත්ව යි, හොත් කලැ මැ හොබි[5]" සිතත්. මෙසෙ සතර ඉරියවුයෙන් අසුවල් ඉරියවුවෙහි මැ නො හොබීයනු නැත්. පස් ඇතක් හට බල ඇත්තී යැ.[7] අභිමඞ්ගල සම්මත යැ. සත් කෙළක් ජනයන් වසන සැවැත් නුවරැ මඟුලෙහි සැණයෙහි ඇය අයැජා ඇරැ වළඳවත්.

හො සෙනසුන්දනැ ඵල මහත්සෙ අසා, තමාගෙ පිනින් නිපන් නව කෙළක් අගනා මෙහෙල පළඳනා වියදම් කොටැ සෙනස්නක් කැරැවියටි වැ, රථයෙ තබා නුවරැ ඇවිද්වා ගන්නට නිස්සන් නැත්තෙන්, තොමො මැ විකිණි[8] - ගෙනැ සත් විසි කෙළක් ධන විසඳා පුවරම් වෙහෙරැ යෙළ දහසක් පහා පිරිවර ලදු* මුවරමා[9] පහය කරවා, සැට කළක්[10] දිය ගන්නා ගනරන් දූරටියක්[11] කරවා, පාදෙනිය පිහිට්වා, බුදුපාමොක් සඟනට පිළිගැන්වු. එ පහයැ යටි මහලෙ පන්සියක් ගැබි. උඩුමහලෙ[12] පන්සියක් ගැබි. පහාමහන් දවස් දෙ මාලෙ දහසක් ගැබැ දහසක් නිර්මිත බුදුහු සවනක් රසින් දිලිහි දිලිහි වැඩැහුන්හු.

---

1. නීරොගියහ 2. මරණට (මරණයට) පත් 3. එක (ද) කෙනෙක් එක් කෙනෙකුදු 4. වී-හැම 5. සොබි 6. ඇඹූ 7. ඇත්තීහ 8. විකිණ 9. මුවරැ 10. කළයක් 11. ගන දූරටියක් 12. උඩුමහල්ලෙත්-මු:

* "යෙළහසක් පහා පිරිවරලදු" මෙය 'චුල්ලතණ්හාසංඛයසුත්ත' අටුවායෙන් මෙහි එයි.

එ දවස් ඇය සබඳ සිව්දුවක් දහසක් වටනා පිළියක් ගෙනැ ඇය කරා ගොස්, "අප හැඹූ, මෙ පිළියය මෙ පහයැ එක් තැනෙකැ බුමතුරුණු කොටැ අතුරුවා ලව"යි කිවැ. "යෙහෙළි, මම් ඉදින් තිට, 'අතුරන තැනක් නැතැ' කීම් නම්, තී සිතට නෙසෙ වද්දි.[1] තො මැ ගොස් බලා මෙයට අඩු පිළියක් ඇත, හැරැ-පියා අතොට[2]ලා"යි කිවැ. හො එ පිළිය ගෙනැ, දෙ මහලැ[3] ගබ් දහසට වැදූ ඇවිදූ බලන්නී, තමාගෙ දහසක් වටනා පිළියට අධම පිළියක් නො දැකැ, "මම මෙ පහයැ පුණ්‍යභාග[4] නො ලදිමි"යි එක් තැනෙකැ වැලැපැ වැලැපැ සිටියා.[5] අනඳ මහතෙරහු[6] දැකැ, "දැරිය, කුමට වලප්පි?"[7] පිළිවිසැ, එ පවත් අසා "තෙකා රැණි නොවා.[8] ති ගෙ පිළිය අතුරන තැනක් දක්මහ.[9] සඟහු පා දෙවැ පළමු තිගෙ පිළියෙ ඇක්මැ සෙනස්නට වදති.[10] තිට මහත් එල වෙ"යි අඩසඳ පහණ හා පාදෙනි[11] හා දෙ අතුරෙහි ඇතිරැවූහැ. වෙහෙරමහන් සාරමසින් අවසන් වී.

මාගම් වැ සිටැ **විසාඛාවන්** සෙයින් බුදු සස්නෙහි ධන පරිත්‍යාග කළාහු නැති. පිරිමි වැ සිටැ **අනෙවඬු** මහ සිටාණන් සෙයින් ධන පරිත්‍යාග කළාහු නැත්. සිටාණො සූපනස් කෙළක් ධන විසඳා සැවැත් නුවරට දකුණු දෙසෙහි, අනුර[12] පුරට මහවෙහෙර සුදුසු තන්හි, **දෙව්රම් මහ වෙහෙර** කැරැ වූහු. විසාඛාවො, සැවැත් නුවරට පැදුන් දෙසෙහි, **අනුරපුරට**[13] **උතුම් දෙවීයරම්**[14] සුදුසු තන්හි, **පුවරම් වෙහෙර** කැරැවූහු. බුදුහු මෙ දෙ කුලවැසියනට අනුකම්පායෙන් එක් ඇතැ වසෙකැ දෙව්රම් හි වෙසෙති. එක් ඇතැ වසෙකැ පුවරම්හි වෙසෙත්. මෙසෙ සැවැත් නුවර නිසා පස් විසි

1. නොසේවද්ද 2. අතුටලා 3. මෙමහල් දෙමහලේ 4. පුණ්‍යභාග (භාග්) වනු 5. සිටියාය සිටිය, සිටියැ 6. අප අනඳමහතෙරහු 7. වලප්හියි 8. නොවායි, නොවෙයි 9. දක්මයි, දක්නාම්හ 10. වදිති 11. "සොපානපාදධොවනන්තරෙ, පියගැට හා පාදෙනි දෙඅතුරෙහි" ධම්පියාටුවාගැටපදයි 12. නුවර 13. නුරාපුරට, නුපුරට 14. උතුම් දෙව්රම්, උතුම් දෙව්අරම්-මු

අවුරුද්දක් දවස් මෙ දෙ වෙහෙරැ වාස කොළො. මෙසෙ[1] විසාඛාවන් විසින් කරවන ලද පුවරම් වෙහෙරැ මුවරමා පහයැ[2] වැඩවසන කලැ යැ, බුදුන් රාහු නම් අසුරා දැමු සෙ[3] කිසෙ යැ යත්ඃ

රාහු නම් අසුරිඳු උසා[4] සාරදහස් අටසිය යොජනැ. ඔහු බාහු අතුරු එක් දහස් දෙසියක් යොජනැ. බොල සසියක් යොජනැ. හිස නව සියක් යොජනැ. නළල තුන් සියක් යොජනැ. බැම අතුරු පනස් යොජනැ. නැහැ තුන් සියක් යෙජනැ. මුව[5] දෙසිය යොජනැ. ගැඹුරු තුන් සියක් යොජනැ. අතුල් පතුල් පළල තෙසියක් යොජනැ.[6] ඇඟිලි පර්ව පනස් යොජනැ. මෙසෙ වූ රාහු අසුර බුදුන් ගෙ මහත් අසා, "ලොකයෙහි මට වඩා මහත් කෙනෙක් නම් ඇද්ද!" යි බුදුන් කරා නො එළඹෙයි. සෙසු අසුරන් බුදුන්ගෙ මහත් කියත් කියත්, "ඔස ඔහුගෙ මහත් හො මාගෙ මහත් හො බැලුව මැනැවැ"යි බුදුන් කරා ගියෙ.

බුදුහු ඔහු එන බව දැනැ, "සතර ඉරියවුවෙන් කුඩා ඉරියවුවෙන් කරව හො!"යි අවජනාහු, හෙ‍ා්නා ඉරියවු[7] කුඩාසෙ දැකැ "හෙවැ ඔහු දැක්කුව මැනැවැ"යි සිතා, "අනඳ, මෙහි හෙ‍ා්නා දයක් අතොට-ලා" යි වදළහැ. "මැනැවැ, වහන්සෙ"යි මහතෙරහු හැඳක් ඇරැ තබා යහන් සැලසුහු. බුදුහු සිංහශය්‍යායෙන් පා මත්තෙ පා තබා-ගෙනැ එහි වැඩැ හොත් හැ. රාහු අසුරිඳු අවුදු, එමැ දවස් උපන් දරුවකු පත්ලක් සෙ මෙළෙක් වූ පියුම්රාණිවන් රස් විහි දුනා අටතුරා සියක් මඟුල් ලකුණු පිරිවර ලද්[8] දැව් දහස් නිම් නැබැ සියො සක් ලකුණෙන් විසිතුරු පතුල් දිටි. එ සඳැ බුදුහු "කුමක් බලයි? අසුර,"යි වදාළහැ. "තොප පත්ලෙහි කෙළවර බලමී" කී යැ. "තො හවඅග් දක්වා නැඟි මා පත්ලෙහි කෙළවර බලහි නම්, දක්නට නො නිස්සෙහි"යි

1. මෙහි, මෙ-මු 2. මුවරමහපහය 3. දමුසෙය 4. උස 5. මුවය 6. දෙසියයක් යොජන 7. ඉරියව්ව 8. පිරිවර ලද

වදාළො. එ බස් අසා රාහු අසරිඳු වැඩැ හොත් බුදුන් මුහුණ බලනුයෙ, නුබ මුදුනෙහි සිටි[1] පුත් සඳක් බලන මිනිසක්හු සෙයින් බැලී යැ. "මෙ ලොකයෙහි තොප වහන්සෙට වැඩි මහත් කෙනෙක් නම් නැති"යි පැහැද වැඳැ සරණ ගියෙ.

මෙසෙයින් බුදුහු තමන් පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් රාහු නම් අසුරා ද ආදි ශබ්දයෙන් ගත් වෙපචිත්ති යැ, සුචිත්ති යැ, පහාරාද යැ,[2] බලිපුත්‍ර යැ[3] යන අසුරනුදු දමා සරණසිලැ පිහිට්වූහු. අසුරභවන වාසීන් හා වශවර්තිභවන වාසීන් හා අච්ඡන්දික අභව්‍ය වන බැවින් ඔව්නට අධිගම නැත්.

අසුරදමන නම් සොළොස් වන පරිච්ඡේදය නිමි.

1. පිහිටි 2. පහ රාජය 3. බලිපුත්‍රයහ

17 දෙවදමන නම් පරිච්ඡේදය

සක් දෙව්රජහු දැමූ පරිදි කිසෙ යැ යත්:

ඔහු ඇසූ සුතක්[1] ඉසිරි[2] මදමත් වැ නොසඳහන් කෙළෙන්, ඔව්හට[3] සොම්ස් භය ජනවා, මොහඳුරු විධමා, සඳහන්[4] කැරැ වූයෙන්[5] කියත්.

කිසෙ යැ යත්:

පොළො තෙලෙන් දෙ සාලිස් දහසක් යොජුන් තන්හි යුගඳුරු මුදුන හා සම අහස්හි සව්මහරජ දෙව්ලොව්[6] සක්වළ ගල් දක්වා පිහිටියෙ යැ. හෙ අතුරුවෙහෙ පියා පිහිටි රන්රිදීම්ණිමුවා දෙව්විමනින් අතුරු නැතියෙ යැ. සතරවරම් මහරජුන් ගෙ සතුරුවන්මුවා දෙව්නුවර යුගඳුරු මුදුනෙහි පිහිටියෙ යැ.[7] එ දෙව්ලොවින් උඩ දෙ සාලිස් දහසක් යොජුන් තන්හි මෙරමුදුන් හා සම අහස්හි තව්තිසා දෙව්ලො සක්වළ ගල් දක්වා පිහිටියෙ යැ. මෙරමුදුන මිණිමුවා යැ. එහි පිටිනුවර[8] මිසැ, තව්තිසා[9] දෙව්නුවර නම් ඇතුළු නුවර මතු පැදි දොරින්[10] පැළදොර දක්වා දස දහසක් යොජනැ. දකුණු දොරින් උතුරු දොර දක්වා දස දහසක් යොජනැ. එ නුවර සතුරුවන්මුවා මහවුරෙන්[11] හා දහසක්[12] රුවන් දොරොටියෙන්[13] පිරිබෙව්[14] ලද්දෙ යැ. රන් විමන් රිදී විමන් මිණි විමන් පෙළින්[15] හා උයන් පෙළින් විල් පෙළින් සැදුම් ලද්දෙ යි.

එ නුවරට[16] පැදුන් දෙසෙහි රුවන්මුවා පවුරුදොරොටි පිරිබෙව් ලද දහසක්[17] යොජුන් නඳුන්වන නම් උයනෙක් ඇති. උයන හා නුවර හා දෙ අතුරෙහි නන්දා නම් චුල්ලනන්ද නම් දෙ පොකුරුණියෙක් ඇති. එ දෙ විල්තෙරැ කේල්මුවසම් සෙයින් යහපහස් දෙන නන්ද නම් චුල්ලනන්ද

1. සුතන් 2. ඉසුරු 3. ඔහුහට 4. සනහන් 5. කරවුසෙ-මු 6. ලොව 7. පිහිටියේයි 8. පිහිටි පිහිනුවර 9. තව්තිසැ 10. පදිදොරින් 11. මහ පවුරෙන් 12. දසදහසක් 13. දොරටුයෙන් 14. පිරිබෙව්කොට 15. රන්විමන් මිණිවිමන් පෙළින් 16. එනුවර 17. දසදහසක්, සත්-මු

නම් දෙ රුවන් අතළෙක්[1] ඇති. දකුණු දෙසෙහි එ සෙයින් මැ රුවන්මුවා පවුරුදෙරොට් පිරිබෙව් ලදු[2] පන්සියක් යොජුන්[3] ඵාරුසකවන නම් උයනෙක් ඇති. උයන හා නුවර හා දෙ අතුරෙහි භද්‍රා නම් සුභද්‍රා නම් දෙ පොකුරුණියෙක් ඇති. එ දෙ විල්තෙර භද්‍රා නම් සුභද්‍රා නම් දෙ රුවන් අතළෙක්[1] ඇති. පැළ දෙසෙහි එ සෙයින් මැ රුවන්මුවා පවුරුදෙරොට් පිරිබෙව් ලදු[2] පන්සියක් යොජුන් චිත්‍රලතා[4] නම් උයනෙක් ඇති. උයන හා නුවර හා දෙඅතුරෙහි චිත්‍රා[5] නම් චුල්ලචිත්‍රා නම් දෙ රුවන් අතළෙක්[1] ආති. උතුරු දෙසෙහි එ සෙයින් මැ රුවන්මුවා පවුරු දෙරොට් පිරිබෙව් ලදු[2] පන්සියක් යොජුන් මිශ්‍රකවන නම් උයනෙක් ඇති. එ උයන හා නුවර හා දෙ අතුරෙහි ධර්මා නම් චුල්ලධර්මා නම් දෙ පොකුරුණියෙක් ඇති. එ දෙ විල්තෙර ධර්මා නම් චුල්ලධර්මා[6] නම් දෙ රුවන් අතළෙක්[1] ඇති. පැදුන් උතුරු කන්හි[7] එසෙයින් මැ රුවන්මුවා පවුරුදෙරොට් පිරිබෙව් ලදු[2] සත්සියක්[8] යොජුන් මහාවන නම් උයනෙක් ඇති. එහි රුවන්මුවා දහසක් කුටාගාර ඇති. මහාවන නන්දන[9]වන දෙ අතුරෙහි සියක් යොජුන් නන්ද[10] නම් පොකුරුණියෙක් ඇති. නුවර මැද්ද තුන් සියක් යොජුන් රුවන් දද පෙළින් දිලියෙන උසා සත්සියක්* යොජුන් විජයත්පහා නම් මහත් පහයෙක් ඇති. එ පහය සක් දෙව්රජහු මිනිස්පියෙහි වසන කලැ, යන එන ගමනින් වැද්ද වසන හලක් කරවා, දුන් පින්කැමින් නිපන්නෙයි[11]

එ පහයට පැදුන් දෙසෙහි එකපුණ්ඩරික නම් උයනෙක් ඇති. එ උයන්හි වට පසළොස් යොජුන්[12] උසා පනස්

1. දෙ අතුළෙක් 2. ලද, ලත් 3. 'සත්තයොජනපරිමාණං'- ජිනාලඞ්කාර වණ්ණනා 4. චිත්‍රලතාවන 5. චිත්‍රලතා, චිත්‍ර 6. 'සුධම්මා' - ජිඃ වණ්ණනා 7. තන්හි 8. සත්දහසක් - හැම 'සත්තයොජනසතප්ප මාණං' - ජිඃ වඃ 9. නන්ද 10. නන්දනා-ජිඃ වඃ 11. පැන්නේයි 12. බොල පසළොස් (සතළොස් සළොස්) යොජුන් වට....... කිසි *"දහසක් යොදුන් විජයත් මහා ඇති" - ධර්ම ප්‍රදීපිකා

යොජුන්[1] කඳ ඇති පරසතු නම් දෙව් රුකෙක් ඇති. එ රුකැ සතර දෙසෙහි සතර ශාඛාව ද මධ්‍යයෙහි ශාඛාව ද පනස් පනස් යොජනැ. මුල පටන් ගෙනැ මධ්‍ය ශාඛායෙහි අග් දක්වා සියක් යොජනැ. පැදුන් දෙසෙහි ශාඛා අගින් පැළ දෙසෙහි ශාඛා අග්[2] දක්වා සියක් යොජනැ. දකුණු දෙසෙහි ශාඛා අගින් උතුරු දෙසෙහිශාඛා අග් දක්වා සියක් යොජනැ. ශාඛා මඩුලු තුන් සියක් යොජනැ.[3] එ රුකැ[4] පුප්නා මලැ පැහැ පනස් යොජනක් තන්හි පැතිරෙයි. ගඳ සියක් යොජනක් තැනට යෙයි. එ රුක සක්දෙව් රජහු මිනිස් පියෙහි වසන කලැ යන එන ගමනින් සතප්නට කොබොළල රුකක් පිහිටි වූ පින්කැමින් නිපන්නෙ යි.

එ රුක්මුලැ දිග සැට යොජුන්, පළලපනස් යොජුන්, බොල පසළොස් යොජුන් හුන් කලැ තිලි සෙ[6] නාභිය දක්වා ගැලෙන, නැඟි කලැ බෙරතලක්8සෙ සම වන, කැමැති සතුවක් දෙන, බඳුව ද මල් රැසක් සෙ රත්, පාණ්ඩුකම්බල නම් සලඅස්නෙක් ඇති. හැමබුදුහු හිඳැ විජම් දෙසත්. එ අස්න සක්දෙව්රජහු මිනිස් පියෙහි[9] වසන කලැ යන එන ගමනින්[10] හිඳුනට කොබොළල රුක්පයැ[11] තුබු වලපහණෙකැ[12] පින්කැමින් නිපන්නෙ යි.

විජයත්පහයට උතුරු දෙසෙහි සුධම් නම් දෙව්සහයෙක් ඇති. එහි බිම් පිළිමිණිමුවා යැ.[13]ටම[14] ගන රන්මුවා යැ. කොතුරුපක්[15] රිදීමුවා යැ. වගපෙළ පබළමුවා යැ. හොත් වස්[16] ගොවනැස[17] මුවවිටි සතුරුවන් මුවා යැ. ඇතුළු සියන ඉඳුනිල්මිණිමුවා යැ. පිටි සියන ගන රන්මුවා යැ. කැරැළි රිදී මුවා යැ. අයම් විතර තුන්සිය තුන්සිය යොජනැ[18] වටා නව නියක් යොජනැ. උසා පන්සියක් යොජනැ දෙ දෙව්ලොවැ එයට වඩා රමණී තැනෙක් නම් නැති

1. සියක් 2. අග, හග 3. "යොජනසතපරිමණ්ඩලො"-ධම්මපදට්ඨකථා 4 එ රුක් 5. කොබොලීල, කොබලල 6. තිළියෙ 7. නාභිය 8. තලයක් 9. මිනිස්වැ 10. මඟින් 11. කොබොළීළරුකක්පයැ 12. වල්පහණෙකැ-හැම. පලුපහණෙකැ-මු: 13. ඉඳුනිල්මිණිමුවායැ, බිත් (ති) පිළිමිණිමුවායැ 14. ටැම්, යට කොතුරුපත්පබළමුවායැ 16. ගොත්වත් 17. ගෝනැස්, ගොනැස්, ගොවැනැස් 18. එවටා

දෙශනා ද විනිස ද එහි හිඳැ කෙරෙත්. එ දෙව්සහය හලකට රියනක් පමණ කැළිමඬලක් දුන් සුධර්මා[1] නම් මාගම ගෙ පින්කැමින් නිපන්නෙ යැ.

දෙවියො එ දෙව්සහයෙහි රැස් වන කලැ, පරසතු මල් සැණට[2] රැස් වෙත් මැ යැ. බණ අසන්නට රැස් වෙත් මැ යැ. විනිසට[3] රැස් වෙත් මැ යැ. සඟුන් වසා වසන කලැ[4] රැස් වෙත් මැ යැ. පවරන කලැ රැස් වෙත් මැ යි.

කිසෙ යැ යත්:

තව්තිසැ[5] වැසි දෙවියො හවුරුද්දක් දවස් දිව පරසතු රුක ගොස් ගොස් බලන්නාහු. එහි පත් විලිකුන් කලැ, "පත් විලික්සිණ, මඳ දවසෙකින් වැම්හෙ"යි[6] සතුට් වැ සැන මත් වැ සැණ කෙළිති.[7] පත් වැම්හුණු කලැ "මඳ දවසෙකින් අකුරු[8] විහිද්දි"යි සතුට් වැ සැණ කෙළිති.* අකුරු8වුහුට් කලැ[9] "මඳ දවසෙකින් පලු විහිද්දි" සතුට් වැ සැණ කෙළිති. පලුපත් වුහුට්[9] කලැ "මඳ දවසෙකින් කැන් ගන්නි"යි සතුට් වැ සැණකෙළිති. කැන් ගත් කලැ "මඳ දවසෙකින් කැකුළු ගන්නි"යි සතුට් වැ සැළකෙළිති. කැකුළු ගත් කලැ "මඳ දවසෙකින් මිණිදූදිරි වර[10]වෙ"යි සතුට් වැ සැණකෙළිති. මිණිදූදිරි වර වූ කලැ "මඳ දවසෙකින් මල් පිපෙ" යි සතුට් වැ සැණකෙළිති. මල් පිපි කලැ මල් බිඳුනා සඳහා රුකට නැඟෙන කිස නො ද ඇති. මල්කතුරු ගෙනැ අතු නමන කිස නො ද ඇති මල් ඕනා[11] සුමුඟු එළවන කිස නොද ඇති. එක් සුළඟෙක් නැඟි මල් තුවටුයෙන් කඩයි. එක් සුළඟෙක් මල් ගෙනැ සිටී. එක් සුළඟෙක් මල් සුධම් දෙව්සහයට[12] ගෙනැ වද්දි. එක් සුළඟෙක් එහි මල්පරඬලා හැමැදැ[13] ගෙනැ යෙයි. එක් සුළඟෙක් එහි පෙති[14] කෙසරුකෙමි රඳවමින් මල් අතුරයි[15]

1. සුධම් 2. සැණයට 3. විනිශ්චය (ට) 4. වසා වන කල, වතාවන වන කලැ, වරු වන කල 5. තව්තිසා 6. වැම්හෙයින් 7. කෙළි 8. අතුරු, අංකුරු 9. වුහුවූකල 10. පර 11. උනා 12. සභාවට-හැම 14. මල්පෙති 15. අතුරෙයි, අතුරෙහි, * මෙ වැකිය පාළියෙන් අධිකයෙකි.

මධ්‍යයෙහි[1] ධර්මාසනයෙක් වෙයි. එ අස්නෙහි යොජුන් පමණ රුවන් පලග වෙයි. පලග මුදුනෙහි තුන් යොජුන් පමණ දිව සෙ-සත් වෙයි. එ වැළැතැ සක් දෙව්රජ හට අසුන් පනවති. එ එක්බිති දෙතිස් දෙව්පුත්නට[2] අසුන් පන්වති. එ එක්බිති මහානුබාව දෙවියනට අසුන් පන්වති. සෙසු දෙවියනට[3] පරසතු මල්කෙමි මැ අසුන් වෙයි. දෙවියො දෙව්සභයට වැද්‍ද හිඳිති. එ මල්මි මුවරද[4] රොන්සළා නැඟී කැණිමඬලෙහි පැහැරැ බැසැ දෙවියන්ගෙ තුන් ගවු පමණ රන්වන් සිරිරු ලාරස පරිෂෙකයක් සෙයින් තවරයි.[5]

එහි සනත්කුමාර නම් මහබඹ[6] හො අවුදු හිඳැ බණ කියයි. බණ දන්නා මහතෙර කෙනෙක් හො හිස් හිඳැ බණ කියති. බණ කියන සෙ දන්නා දෙව්පිතෙක්[7] හො බණ කියති.[8] සක් දෙව්රජ හො, බණ කියා. සනත්කුමාර[9] බණ කියන කලැ පන්සිකා දෙව්පිත්හු ගෙ[10] වෙසින් හිඳැ බණ කියා.

කුමට යැ යත්:

පන්සිකා දෙව්පිත් මිනිස්පියෙහි සිටැ පින්කම් කරන කලැ කෙහෙ පන්සුළ ලූ[11] ළදරි යැ[12] හෙ[13] ගොපලුදරු වනට[14] දෙට වැ සෙසු දරුවන් ගෙනැ ගැමින් පිටත සතර මඟ එක් වූ තැනැ හල්[15] කරවමින් පොකුණු බිඳුවමින් හෙ[16] කරවමින් ඇවිදුනෙ, නව යොව්නෙහි මැ මෙළෙ. ඔව්හට ඒ අත්බව් කල් විය. හෙ මියැ, සව්මහරජ දෙව් ලොවැ ගඳෙවු[19] දෙවියන් කෙරෙහි අනූ ලක්‍ෂයකට ආයුෂ ගෙනැ උපන. ඔව්හට තුන් ගව් පමණ කසුන් කඳක් වන් දිලියෙන අත්බව් වියැ. හෙ දහසක් ගැල් පමණ

1. එහි 2. පුතුන්ට 3. දෙවියන්ට 4. මුරුඳු 5. රවයි, වරයි 6. 'සනංකුමාරො වා මහාබ්‍රහ්මාවා'- සුමඞ්ගලවිලාසිනි 7. පුතෙක් 8. කියති 9. සනත්කුමාර 10. පුත්හුගෙ 11. පන්සුලු, පන්සුලගුළු, පත්සුලගුළු, පත්සුසුකළු, සුළුළ, සලෙළුළ, සුලැලු 12. ළදරු දූරිය 13. හො 14. ගොපල්ලනට 15. හත් 16. ගෙ 17. උදුරවමින් 18. කෙරෙමින් 19. ගඳම්, ගඳව.

පළඳනා පැළැඳැ නව කුඹක්[1] පමණ ගඳ[2] විලෙවුන් ගෙනැ රත්දිවපිළී[3] හැඳැ රත්රන්කෙමි පැළැඳැ පස්සුළක් කොටැ කෙහෙ බැඳැ බහා-ලයි. එයින් පන්සිකා දෙව් නම් වැ ඇවිද්දි. එ දෙව් හැම දෙවියනට මැ ප්‍රිය යැ. එයින් සනත්කුමාර නම් මහබඹ උහුගෙ වෙසින් අවුදු හිඳැ බණ කියා.

දෙවියන් සුධම් දෙව්සභයෙහි රැස් වෙත් මැ, දියරට් නම් ගඳෙවු දෙව්රජ[4] කෙළ සුවහසක් ගඳෙවු දෙවියන් පිරිවරා කෙළ සුවහසක් රන්[5] පලග හා රස්අඩයටි හා ගෙන්වා ගෙනැ පැදුන් දිසායෙහි පැළ දිසා බලා දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන් පෙරට කොටැ අරක් ගෙනැ හිඳී. විරූළ්[6] නම් වරම් මහරජ කෙළ සුවහස් කුම්භාණ්ඩ දෙවියන්[7] පිරිවරා කෙළ සුවහස් රිදී පලග හා රන් අඩයටි හා ගෙන්වා-ගෙනැ දකුණු දිසායෙහි උතුරු දිසා බලා දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන් පෙරට කොටැ අරක් ගෙනැ හිඳී. විරූපක්ඛ[8] නම් වරම් මහරජ කෙළ සුවහසක් නාගභටයන් පිරිවරා කෙළ සුවහසක් මිණිපලග හා රන්අඩයටි හා ගෙන්වා - ගෙනැ පැළ දිසායෙහි පැදුන් දිසා බලා දෙ දෙව් ලොවැ දෙවියන් පෙරට කොටැ අරක් ගෙනැ හිඳී. වෙසවුණු[9] නම් වරම් මහරජ කෙළ සුවහසක් යක්ෂයන් පිරිවරා කෙළ සුවහසක් පබළපලග හා රන් අඩයටි හා ගෙන්වා-ගෙනැ උතුරු දිසායෙහි දකුණු දිසා බලා දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන් පෙරට කොටැ අරක් ගෙනැ හිඳී.

මෙ සෙයින් ගත් අරක් ඇති දෙවියන්ගෙ පරසතු මල් සැණ සාර මසින් අවසන් වේ.

අටවක් පොහො දවස් සතරවරම් මහරජුන් ඇමැත්තො, සයිත්[10] පොහොදවස් සතරවරම් මහරජුන් දරුවො, පනුරැසි පොහො දවස් සතරවරම් මහරජහු, රන්පත් හා දැහිඟුල්[11] හා ගෙනැ නික්මැ ගම්. නියම්කම් නුවර වැද

1. තුඹක් 2. සුවඳ 3. රන්දිවපිළි 4. දෙව්රම්රජ 5. රිදී 6. විරූප 7. කුම්භාණ්ඩයන් 8. විරූපාක්ෂ 9. වෙසමුණු 10. සයින්, සාදවස් ධර්මප්‍රදීපිකා, සයික්සි-සිබවළඳ විනිස සයිත්සී-මුඃ 11. දැහිඟුලෙන්

"අසුවල් මාගම් අසුවල් පිරිමි[1] බුදුසරන ගියෙ යැ[2]; ධම්සරණ ගියෙ යැ[2]; සඟසරණ ගියෙ යැ[2]; පන්සිල් රක්කි[3]; පෙහෙ වෙයි; මවුවටන් පියවටන් ධම්[4] පුරයි; මල් පුදයි; ගඳ පුදයි; පහන් පුදයි; බණ අසයි; බණ දන්නානට[5] මහත් සත්කර කොටැ බණ කියවයි; දහගම්[6] මහබො පිළිම පිහිටිවයි; තුන් සුසිරි පින්කම්[6] පුරයි; දස කුසල් කම්පථයෙහි සමාදන් වැ වැටෙ;යි රන් පතැ දැහිඟුලෙන් ලියා ඇරැ පන්සිකා දෙවියාට දෙති. පන්සිකා දෙව්[8] මාතලි දෙව්පිත් හට[9] දෙයි.[10] මාතලි දෙව්පිත් සක් දෙව්රජ හට දෙයි.[10]

යම් කලෙක්හි පින්කම් කරන්නාහු නොබොහොහු ද, එ කල්හි පොත කුඩා වෙයි. එ දැකැ දෙවියො "ජනයො පමා වැ දවස් යවති. සතර අපාය පිරෙයි; සදෙව්ලො සිස්වෙ" යි රැණි[11] වෙති. ඉදින් පොත මහත් වී නම්, එ දැකැ, "ජනයො නොපමා වැ දවස් යවති; සතර අපාය හිස් වෙයි; සදෙව්ලො පිරෙයි. බුදුසස්නෙහි පින්කම් කොටැ ආ මහපිනැති දෙවියන් ප්‍රධාන කොටැ සැණ කෙළෙනා[12] ලබම්හ"යි[13] සතුටි වෙති. එ පොත ගෙනැ සක් දෙව්රජ කියවයි. ඔහු පියවි බසින් කියවන කලැ දොළොස් යොජනක් තැනට ඇසෙයි. මහත් කොටැ කියවන කලැ සියලු දස දහසක් යොජුන් දෙව්නුවර පැතිරැ සිටි.

පොළොව පටන්-ගෙනැ කප්රුක් සඳහා දිවසරන් සඳහා දෙවියන් උනුන් හා කරන සටන් සක් දෙව්රජහු කෙරෙ සිඳෙයි.[14] දෙවියන් දුහු දූ පුත්හු දූ උපපාදුක වැ ඇකයෙහි උපදති. පාදපරිචාරිකාවො යහන්හි උපදති. ඔවුන් පායින් ගන්වන[15], පළඳනා පළඳවන, දෙවියො යහන්[16] වටා උපදති. මෙහෙ කරන දෙවියො ඇතුළු විමන්හි උපදති. ඔවුන් සඳහා දෙවියන් කරන සටන් නැති.

---

1. පිරිම්හි 2. ගියෝ ය 3. රක්ති 4. වටන්ධම්, මවුපියවටන්ධම්-මුː 5. දන්නාහට, දන්නනට, දන්නන්ට 6. දගොබ් (ප්) 7. සුසුරුැපින්කම්, සිසිරුැපින්කම් 8. දෙව් 9. දෙව්පුතු (ත්) 10. දෙති 11. රැහැනිං 12. කෙළි. කෙළනට-මු 13. බලම්හයි-හැම 'ලභිද්දාස'-සුː විː 'ඡණ කරිස්සාම' - ජීː වː 14. දෙයි 15. ගන්වන ලද 16. යහන, යහන්ගෙ

යම් කෙනෙක් හිම්අතුරෙහි උපන්හු ද, ඔහු "මා ගැත්තහ" යි[1] "තා ගැත්තහ"යි[1] නිශ්චය කරන්නට නොපොහොසත් වූවාහු, උනුන් හා සටන් කෙරෙති, සක් දව් රජහු කරා ගොස් පුළුවුස්ති. හෙ, යමක්හු ගෙ විමනට ආසන්න වී නම්, "උහු ගැත්තෙ යැ" යෙයි. ඉදින් දෙදෙනා ගෙ සීමා මධ්‍යයෙහි උපැදැ යමක්හු විමන් බලා සිටියෙ වී නම්, "උහු මැ[2] ගැත්තෙ යැ" යෙයි. එකක්හු දූ ගෙ විමන් නොබලා සිටියෙ වී නම්, දෙදෙනා කලහ පසිඳුනා සඳහා සක් දෙව්රජ තමා අයැති කෙරෙයි. මෙ ඈ නො එක් විනිස දු එහි මැ පවත්ති.

සඟුන් පවරන දවස් රැස් වූ දෙවියො, "අද කොයට ගොස් කා කෙරෙහි පවරම්හ හො!"යි බැණැ ගන්ති. ඔවුන් කෙරෙහි සක් දෙව්රජ බොහො සෙ පුවඟු දිවයින් ලක්දිව් හො ගොස් පවරා දහ[3] මහබො වන්දි. සෙසු දෙවියො පරසතු මල් ඈ දිවමල් හා දිව සඳුන් ගෙනැ තමන් තමනට රිසියුණු තැනට ගොස් පවරා දහ[3] මහබො වඳිත්.

සක් දෙව්රජහු[4] දෙවියන් රැස් වනු සඳහා එක්සියවිසි රියන් විජයතුරා[5] සක එක් යලක් පිඹැ-පී[6] කල්හි එ හඬ දස දහසක් යොජුන් තව්තිසැ දෙව්නුවරැ පැතිරැ සාර මසින් නිසන් වෙ.

මෙසෙ[7] විසිතුරු තව්තිසැ දෙව් ලොවැ රජ කරන සක් දෙව්රජහු උයන් කෙළනට යන කල්හි, දියරට් නම් වරම් මහරජ පැදුන් සක්වළ මිවවිටියෙහි තමාගෙ සෙනඟ එවැ, රිදීමුවා අසිපතර ඉසුලු කෙළ සුවහසක් ගඳෙවු දෙව් බළන්ගෙනැ වටා ලු කෙළසුවහසක් රිදී දඬුවැට ඇතියා වැ සුදු බරණින්[8] සැදි[9] සුදු[10] දිවඅස්රජක්හු නැඟී යුගඳුරු ගල් මුදුනෙහි පැදුන් දෙසෙන්[11] අරක් ගන්ති. විරුළු නම් වරම් මහරජ දකුණු සක්වළ මුවවිටියෙහි තමාගෙ සෙනඟ එවැ,

1. ගැත්තාහයි 2. ඔහු මා 3. දහගබ් 4. සක්දෙව්රජ 5. විජයත් 6. පිඹි 7. මෙසෙයින් 8. සුදු බරණින් 9. සැදූ 10. හුදු 11. දෙය්නෙන්

මිණිමුවා අසිපතර ඉසුලූ කෙළ සුවහසක් කුම්භාණ්ඩදෙව හටටයන් හා සමඟ කෙළ සුවහසක් මිණිදඬුවැට ඇතියා වැ, මිණිඅබරණින් සැදි සම්වන්[1] දිවඅසක්හු[2] නැඟි යුගඳුරු ගල් මුදුනෙහි දකුණු දෙසෙන්[3] අරක් ගන්නි. විරූපක්ඛ නම් වරම් මහරජ පැළ සක්වළ මුවවිටියෙහි තමන් ගෙ සෙනඟ එවැ, පබළමුවා[4] අසිපතර ඉසුලූ කෙළසුවහසක් නාගහටයන් හා සමඟ කෙළ සුවහසක් පබළ දඬුවැට ඇතියා වැ, පබළ බරණින් සැදී පබළවන් දිව අසක්හු නැඟී යුගඳුරු ගල් මුදුනෙහි පැළ දෙසෙන් අරක් ගන්නි. වෙසවුණු නම් වරම් මහරජ උතුරු සක්වළ මුවවිටියෙහි තමා ගෙ සෙනඟ එවැ, රන්මුවා අසිපතර ඉසුලූ[5] කෙළ සුවහසක් යක්බළන් හා සමඟ කෙළ සුවහසක් රන් දඬුවැට ඇතියා වැ, රන් අබරණින් සැදි රන්වන් දිව අසකු නැඟී යුගඳුරු ගල් මුදුනෙහි උතුරු දෙසෙන් අරක් ගන්නි.

සුධම් නම් ගඳෙවු දෙව්පිතෙක් සර්වනන්ද[6] නම් බෙරක් අස්හි ලා, අට සැට දහසක් බෙරින් පිරිවරන ලදු වැ, නොඑක් දහස් දෙව්නළන්[7] හා සමඟ අවටහි පනස් යොජනක් පමණ තන්හි මඬුලු බැඳැ, පැදුන් සක්වළගල් මුදුනෙහි නළුගඳෙවු කෙරෙයි. තිම්බරු[8] නම් ගඳෙවු දෙව්පිතෙක් එකප්‍රමුඛ[9] නම් බෙරක් අස්හි ලා, අට සැට දහසක් බෙරින් පිරිවරන ලදු වැ නොඑක් දහස් දෙව්නළන්[10] හා සමඟ අවටහි පනස් යොජනක් පමණ තන්හි මඬුලු බැඳැ, දකුණු සක්වළ ගල් මුදුනෙහි නළුගඳෙවු කෙරෙයි.[1]1 දික්ප්‍රමුඛ[12] නම් ගඳෙවු දෙව්පිතෙක් මහාභාණ්ඩ නම් බෙරක් අස්හි ලා, අට සැට දහසක් බෙරින් පිරිවරන ලදු වැ, නො එක් දහස් දෙව්නළන් හා සමඟ අවටහි පනස් යොජනක් පමණ තන්හි මඬුලු බැඳැ, පැළ සක්වළ ගල් මුදුනෙහි නළුගඳෙවු කෙරෙ. පඤ්චශිඛ නම් ගඳෙවු දෙව්පිතෙක් සුස්වර නම් බෙරක් අස්හි ලා, ඇට සැටදහසක් දිවබෙරින් පිරිවරන ලදු වැ

---

1. සමවන් 2. අසක්කු, අසකු 3. දෙසෙහි 4. පබළු 5. එළවු 6. සබ්බනන්දන=ජීː වː 7. බළන් 8. තිම්බරූසක-ජීː වː 9. එක පොක්ඛර-ජීː වː 10. නළුවන් 11. කෙරෙමින් සිටි 12. දීසමුඛ-ජීː වː

නොඑක් දහස් දෙව්නළන් හා සමඟ අවටහි පනස් යොජනක් පමණ තන්හි පිරිස් බැඳැ[1] උතුරු සක්වළ ගල් මුදුනෙහි නළුගදෙවු කෙරෙ.

මෙසෙ සිවුපස්හි සතරවරම් මහරජුන් විසින් ගත් ඇරක් ඇතියා වැ හැත්පසින් දක්වන ලද නළුගදෙවු විදිමින් සක් දෙව්මහරජ උයන් කෙළෙනට යනුයෙ, ඇතැම් කලෙක්හි විශ්වකර්මයා මැවු නාරිවාහන ඇති රන්මුවා මණ්ඩපයෙන්[2] යෙයි ඇතැම් කලෙක් දිව අස් දහසුන් යුත් පස් වනක් ධ්වජ පෙළින් ගැවැසී ගත් අහස්කුස් ඇති යෙළ සියක් යොජුන් සත්රුවන්මුවා විජයත් නම් රථයෙන්[3] යෙයි. ඇතැම් කලෙක්හි ඓරාවණ නම් දිව ඇත්රජක්හු නැඟී යෙයි.

එ ඇත් දිග එක්සියපනස් යොජුන් වැ උසා අනූයොජුන් වැ බොල පනස් යොජුන්වැ තෙතිස් කුඹුපෙළ ඇතිවැමැවෙයි. එකෙකි කුඹුතෙලෙහි[4] සත් සත් දළ මැවෙයි.[5] එකෙකි දළ පනස් පනස් යොජුන් වෙයි. එකෙකි දළැ සත් සත් පොකුරුණී වෙයි. එකෙකි පොකුරුණියැ සත් සත් නෙළු ඹුලිය වෙයි. එකෙකි ලියෙහි සත් සත් පියුම් වෙයි. එකෙකි පියුමෙහි සත් සත් පෙති වෙයි. එකෙකි පෙත්තෙහි සත් සත් දෙවඟනො නටති. එකෙකි දෙවඟනට සත් සත් දෙව්දුහු පිරිවර වෙත්.

මෙසෙ සැදි ඇත්රජුහු පිටැ දිග පනස් යොජුන් උසා පසළොස් යොජුන් රුවන් මඬියෙක්[6] හො වෙයි. මැදූ දෙතිස් යොජුන් මහසුදසුන් කුඹුමතුයෙහි දෙළොස් යොජුන් රුවන් මඬියෙක් හො වෙයි. එ මඩුයෙහි සුවසූදහසක් රුවන් ටඹ වෙයි. එකෙකි ටඹ වැළැදි සත් සත් රුවන් කුසුම්ලිය වෙයි. උඩ සතුරුවන්මුවා මල්දමින් දුන් ලල් දහස් වෙයි. අතරතුරෙහි සතුරුවන්මුවා දද පෙළ වෙයි. තන්හි තන්හි

1.මැද 2. මණ්ඩප්පයෙන් 3. රථයෙකින් 4. කුඹුපෙළෙහි 5. වෙයි 6. මඩුයෙක්

ලඹන මිණිකිකිණි දැල්වෙයි. එ දැල් මඳමරු පහසින් පසඟ තුරු රැවු පරයා හඬයි. වටා මිණිවෙදිකා වෙයි. වෙදිකායෙන් පිටත ආයුධහස්ත වැ අටවිසි යක් සෙනෙවියො සිටිති. වෙදිකායෙන්[1] ඇතුළතැ සක් දෙව් රජ හට වල්ලභ මහානුභාව දෙවියො සිටිති. දෙපස්හි දෙතිස් කුඹුතෙළෙහි පිහිටි රුවන් මඬියෙහි දෙතිස් දෙව්රජහු හිඳිති.

මැඳැ තිස්යොජුන් සුදසුන් කුඹැ පිහිටි දෙළොස් යොජුන් පමණ රුවන්මඩු මැඳැ යොජුන් පමණ මිණිපලගෙහි තුන් යොජුන් සෙ-සත්යට දිවබරණින් සව්සජ වැ සක්දෙව් මහ රජ හිඳී. උහුගෙ සුධර්මා නම් භාර්‍යයා දිවඅබරණින් සව්සජ වැ නොඑක් සුවහස් දෙව්සරන් පිරිවරා පෙරට[2] හිඳී. සුජාතා නම් භාර්‍යයා දිවඅබරණින් සව්සජ වැ නොඑක් සුවහස් දෙව්සරන් පිරිවරා දකුණත්පස්හි හිඳි. නන්දා නම් භාර්‍යයා දිවබරණින් සව්සජ වැ නොඑක් සුවහස් දෙව්සරන් පිරිවරා වමත්පස්හි හිඳී. චිත්‍රා නම් භාර්‍යයා දිවඅබරණින් සව්සජ වැ නොඑක් සුවහස් දෙව්සරන් පිරිවරා පිටිපස්හි හිඳී. වල්ලභ වූ තෙයනූදහසක් දෙව්දුහු සැදී පැහැදී රුවන් කොතුරු ඈ පානීයභාජන ගෙනැ හාත් පස්හි හිඳිත්. නොඑක් දහස් සුරවමියො පුන් කලස ගෙනැ මොවුන් පිරිවරා සිටිත්. මොවුන් මැ පිරිවරා හිඳැ නොඑක් දහස් සුරවමියො බිහිරඟහි[5] නටත්.

අලම්බුසා ඈ ප්‍රධාන සුරවමියන් කෙරෙහි ගර්ගරා නම් අප්සරා මහාවීණා නම් වෙණක් වයා. එ සඳැ එ වෙණ පිරිවර[4] සැට දහසක් වෙණ තෙමෙ මැ රැව් දෙ. සුධමා[5] නම් දෙව්දු සුන්දරරාව[6] නම් වංශයක් පුඹී.[7] එ වංශය පිරිවර[4] සැට දහසක් වංශ තෙමෙ මැ රැව් දෙ. ආහත්‍යසාරී[9] නම් දෙව්දු මධුරස්වර නම් නකුලවීණාවක් වයා. එ සඳැ එ වෙණැ පිරිවර[4] සැට දහසක්[8] නකුලවීණා තෙමෙ මැ රැව් දෙ.

1. දෙ පස්හි වෙදිකායෙන් 2. පෙරට වැ 3. මිහිරිඟෙහි, මිහිරිඟෙහි 4. පිරිවරා 5. සුයාම, සුයාමා, සුධර්මා-මු 6. සුන්දරාරාව, සුන්දරාව, 7. පුම්බී, පිඹී 8. අටසැට දහසක් 9. ආහස්තවරියා ආහත්‍යසරියා ආහස්ත්‍යසරියා

මණිමෙඛලා නම් දෙව්දූ විජයොත්තර නම් සකක් පුඹී.[1] එ සක පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් සක් තෙමෙ මැ රැව් දෙ. මනොහරා නම් දෙව්දු පෘථුබිම්බ නම් මිහිඟක්[4] වයා. එ මිහිඟ පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් මිහිඟු තෙමෙ මැ රැව් දෙ. අතිවෘත්තිකා[5] නම් දෙව්දු ආනන්දජනක[6] නම් මිහිඟක් වයා. එ මිහිඟ පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් මිහිඟු තෙමෙ මැ රැව් දෙ. මත්තකී[7] නම් දෙව්දු දීර්ඝමුඛ[8] නම් එකච්ඡිද්‍ර යක්[9] වයා. එය[10] පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් එකච්ඡිද්‍ර තෙමෙ මැ රැව් දෙ. නන්ද නම් දෙව්දු කොලස්වර[11] නම් වෙණක් වයා. එය[10] පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් කොලස්වර[11] තෙමෙ මැ රැව් දෙ. යාමා නම් දෙව්දු චිත්‍රපුෂ්කර[12] නම් පටහයක් වයා. එය[10] පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් පටහ තෙමෙ මැ රැව් දෙ. ඝොරස්වරා[13] නම් දෙව්දු මඤ්ජුස්වර[14] නම් මණිපර්වයක් වයා එය[10] පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් මණි පර්ව තෙමෙ මැ රැව් දෙ. සර්වාඞ්ගශොභනා[15] නම් දෙවුදු දෘඪඝොස[16] ම් මහබෙරක්[17] වයා. එය[10] පිරිවර[2] සැට[3] දහසක් මහ බෙර තෙමෙ මැ රැව් දෙ.

මෙසෙ නොඑක් දහස් සුවහස් දිව්‍යාඞ්ගනාවො නානා නාමයෙන් විශිෂ්ට වූ ආතත යැ විතත යැ ආතතවිතත යැ ඝන යැ සුසිර යැ යන වාද්‍ය වයත්. එකෙකි වාද්‍ය පිරිවර සැට[3] දහසක් වාද්‍ය තෙමෙ මැ රැව් දෙ.

මෙසෙ එක් දවසක් දෙ දෙව්ලො වැසි දෙවියන් විසින් අනුයාත වැ, සිවු ලොපලුන් විසින් අත් අරග් ඇතියා වැ, අටවිසි යක් සෙනෙවියන් විසින් පමුණුවන ලද් දෙව්සෙනඟ හා සමඟ සත්රුවන්[18] කලස ඈ සලිල භාජන ඉසුලූ අඩු තුන් කෙළක් සුරසුන්දරීන්[19] පිරිවර ඇතියා වැ, සූවිසි කෙළක් දෙව්නළුන් ගෙ නළුගඳෙවු විදිමින්, නන්[20] දෙසෙන් වස්නා

1. පුම්බී, පිඹී, 2. පිරිවරා 3. අටසැටදහසක් 4. මිහිඟයක් 5. අතිමුත්තකී-ජීඃ වඃ 6. ආනන්ද ජීඃ වඃ 7. මුත්තකි ජීඃ වඃ 8. දිශාමුඛ එකක් බී-ජීඃ වඃ 10. එයට 11. කෞලස්වර 12. මිත්‍රපුෂ්කර 13. පෙතස්සරා-ජීඃ වඃ 14. මධුරස්වර 15. සන්තඞ්ගසෙනා 16. සොස-ජීඃ වඃ 17. බෙරයක් 18. රන්රුවන් 19. සුරසුන්දරී 20. නන්නන්.

දිවකුසුම් පරත වීරමින්, නරතුරු[1] වැහෙන දිව කළුවැල් ඈ ගඳරොනින් වැසෙමින්, උයන් කෙළෙනට යන සක් දෙව්රජ උයන් දෙරට පත් කල්හි "නිවන් අරමුණු කොට රාත් වූ දෙව්මිනිස්නට උතුම් මහණුහු ගෙ[2] පූර්වභාග පිළිවෙත් කවර හො?" සිතී.

එක්බිති "මෙ පැනය ඉතා සසිරි ය.[3] ඉදින් මම් මෙ නොඋගෙනැ උයන් වතිම් නම්. සක්දෙර ඈ සදෙරින් අවුදු වදනා රූ ඈ සඅරමුණෙන් මුළා වැ මෙ පැනය සඳහන් නොකරනු වෙමි. දැන් උයන්කෙළි තබා බුදුන් කරා ගොස් මෙ පැනය පිළිවිසැ උගත් පැන ඇතියා වැ, උයන් කෙළිමි"යි ඇත්කඳැ අතුරුධන් වැ, වක් කළ අතක්[4] දික් නොකරන තුරු, පුවරම් මහවෙහෙර මුවරමාපායැ[5] බුදුන් පෙරට පහළ වී[6] එ සතර වරම් මහරජහු දු රකවල් ගෙනැ සිටි සෙ මැ සිටියාහැ. පිරිවරා සිටි දෙව්රැස්හු දු නළුවො ද ඓරාවණ ඇත්රජ දු එ මැ උයන්දෙර සිටි සෙ මැ සිටියාහු.

එකල්හි සක් දෙව්රජ බුදුන් වැඳැ එකත්පස් වැ සිටැ, විසිතුරු උයන් කෙළෙනට යාටි[7] වූයෙ, වෙළෙවි වැ පැන පුළුවුස්නෙ, "වහන්සේ, නිවන් අරමුණු කොටැ රත් වූ දෙව්මිනිස්නට උතුම් මහණුහු ගෙ පූර්වභාග ප්‍රතිපත් සැබෙවින්[8] මට වදාරනු මැනැවැ"යි කී යැ. එ සඳැ බුදුහු **"ඉධ දෙවා නමින් ද, භික්ඛුනො සුතං හොති"** යනාදි විසින් සල්හු කොටැ පැන විසජුහැ. සක් දෙව්රජ අසා අනුමො වැ[9] සාධුකාර දී උයන් කෙළෙනට ගියෙ. මෙහි විස්තර මැඳුම්සඟි යෙහි **චුල්ල තණ්හාසඞ්ඛය සුතින්**[10] දන්නෙ යැ.

එකල්හි බුදුහු මුවරමාපායැ සතුරුවන්මුවා කුටාගාර යෙහි සිරියහන් ගැබැ වැඩැහුන්නාහු. එයට දකුණු පස්හි[11]

1. නිරතුරු 2. බමුණු ගෙ, මහණු ගෙ 3. සසරිය, සරිය-මු 4. අත 5. මුවරමහපහය 6 පැලවි 7. යායටි, යටි 8. සබෙවින් 9. අනුමෝදන් වැ-මු, අනුමෙ වැ-මු 10. චුලකණ්හසමයසුතින් 11. පස්සෙහි

සැරියුත් මහතෙරුන් වසන රුවන්මුවා කුටාගාර යැ.[1] වමත් පන්හි මහමුගලන් මහතෙරුන් වසන රුවන්මුවා කුටාගාර යැ.[1] අතුරෙහි සිදුරු විවර නැති.

එකල්හි මහමුගලන් මහතෙරහු අන්තඃ[2] කුටාගාරයෙහි වැඩැ හුන්නාහු බුදුන් පැන විසජන[3] හඬ[4] නො ඇසුහු. සක් දෙව්රජහු අනුමො වැ සාධුකාර දෙන හඬ ඇසුහ. බුදුන් පැන විසජන[5] හඬ කුමට නො ඇසුහැ යත්ඃ බුදුන් ධම් දෙසන කලැ එකාබඬ වැ සක්වළගල් පරියන්ත වැ[5] හුන් පිරිස්නට ඇසෙයි. පිරිස් අන්තය පියා[6] එක් අඟලක් තනුදූ[7] නො ඇසෙ. කුමට නො ඇසෙ[8] යත්ඃ එබඳු මියුරු තෙපුල් නිරර්ථක වැ නොගිය මැනැවින්[9] නො යෙ.[10]

එබැවින් බුදුන් පැන විසජන හඬ[4] සෙ ඇසුව දෑ, සක් දෙව්රජහු සාධුකාර දෙන හඬ අසා, "මෙ දෙව්රජ[11] දනැ අනුමො වියැ.[12] හො! නො දනැ හිස් සලයි හො!යි, ගොස් පිළිවිසැ බැලුව මැනැවැ" යි දික් කළ අතක් වක් නොකරන තුරු මුවරමාපායැ අතුරුධන් වැ තව්තිසැ දෙව්නුවරැ[13] පෙනුණුහු. එකල්හි සක් දෙව්රජ එකපුණ්ඩරීක[14] නම් උයන්හි තමා පිරිවරා වයන[15] පන්සියක් පසඟ තුරු රැවින් නැටුම් ගඳෙවු විඳිමින් හුන්නෙ, මහමුගලන් මහතෙරුන් වඩනවුන්[16] දුරින් දකැ, යම්සෙ සැදැහැ ඇති රජෙක් එබඳු මහතෙර කෙනකුන් දකැ "අසුවල් වහන්සෙ වැඩි දෑ යැ දුරියෙනි, ගී නොකියව. නො වයව.[17] නො නටව"යි නළුවන් පහර කෙරෙ ද, එ සෙයින් මැ සක් දෙව් රජ වයමින් සිටි පන්සියක් දිවපසඟතුරු පහ කරවා-පියා මහතෙරුන් කරා එළඹැ, සෙසු කලැ මහතෙරුන් දෙවචාරිකාවට වැඩි විරු ද[18] වුව, "අප කරා බොහො කලෙකින් වැඩි දෑ යැ"යි ප්‍රිය කථා බැණැ, යොජුන් පමණ මිණිපලඟක්

1. කූටාගාරය යැ 2. අන්තකූටාගාරයෙහි 3. විසජ්ජ 4. හට 5. කොට 6. අන්තසිටියා පියා 7. තැනටදු 8. නො ඇසෙයි. නො ඇසෙද 9. මැනැවැයි 10. වෙ 11. සක්දෙව්රජ නො ඇසුව ද 12. අනුමෙව් යැ-මු. 13. නුවරට 14. පුණ්ඩරික 15. යන 16. වඩනාවුන් 17. නොයව, නො වසව 18. විරි

පන්වා[1] මෙ අස්නෙ වැඩැහිඳුනෙ යැ" යි[2] කී යැ. මහතෙරහු එහි වැඩැහුන්හ. සක් දෙව්රජ දු මිටි අස්නක් ගෙනැ[3], එකත්පස් වැ හින්දි.[4] ඔව්හට මහතෙරහු "දෙව්රජ, අප බුදුන් තට වදාළ සූත ඇසියටියම්හ"යි කීහු.

සක් දෙව්රජ "වහන්සෙ, ඇප් බොහො කාර්යය ඇත්තම්හ. අපගෙ කාර්යය මඳැ. දෙවියන් ගෙ කාර්යය බෙහෙවැ. අප මනා කොටැ උගත් දෙයකුදු වී නම්, වහා මැ අතුරුධන් වෙයි. අඳුරුයෙහි[5] රූ සෙයින් නො පැනෙයි. එයින් මම වහන්සෙ පුළුවුත් දැ කියන්නට නො තිස්සමි"යි කී යැ.

මහතෙරහු "මෙ දෙව්රජ කවර කාරණයෙන් නොසඳහන් කෙරෙයි[6] හො?"යි අවජනාහු[7] "දෙවියො නම් මහාමුඪයහැ.[8] සදෙර සඅරමුණෙන් මඩනා ලද්දාහු තමන් කැබව් නොකැබව් පූබව් නොපූව් නො දන්ති" යි ඔහු මුළා වැ නොසඳහන් කළ පරිදි දත්හු.

එකල්හි සක් දෙව්රජ "වහන්සෙ, පූර්වයෙහි දෙවාසුර සඞ්ග්‍රාම වී යැ.[9] එකල්හි දෙවියො දුනුහැ,[10] අසුරො පරදහැ[11] දෙවියන් දුනු කල්හි විජයත්[12] පහා නම් පහයෙන් උපනැ. එ පහයැ සියක් නිර්යූහ යැ.[13] එකෙකි නිර්යූහයෙහි සත්සිය සත්සිය කුටාගාර යැ. එකෙකි කුටාගාරයෙහි සත් සත් දිවසරහැ. එකෙකි දිවසරට[14] මල් ගොතන, පහයින් ගන්වන පළඳනා[15] පළඳවන, සත් සත දෙව්දුහැ. මෙ සෙයින් රමණිනත් විසිතුරු මිණිරසින් දිලියෙන විජයත්පහා බලනු මැනැවැ"යි කී යැ. මහතෙරහු නො බැණැ ඉවසුහු.

එකල්හි සක් දෙව්රජ දු ඔව්හට වල්ලභ වෙසවුණු රජ දු මහතෙරුන් පෙරට කොටැ විජයත් පහයට ගියො. එ සඳැ සක් දෙව්රජහු ගෙ පරිචාරිකාවො මහතෙරුන් දැකැ,

1. පනවා 2. වැඩහිඳුනෙහිය 3. තබවා ගෙනා, තබාලා කරතබාගෙනැ 4. හිසි-මු 5. අඳුරුගෙහි, 6 කෙරෙත්, 7. අවජනා, අවනාහු 8. මුඪයහ, 9. දෙවාසුරසංග්‍රාමය, 10. දිනූහ 11. පරද්දහ, පැරැද්දුහ, පැරැද්දහ, පරද්හ, පැරැද්හැ=මුː 12. විජයොත්, 13. නිර්යූහහ, 14. දිවසරනට, 15. විසිතුරු පළඳනා

සුහුරක්හු දුටුව ණියක[1] සෙයින්, විළි ඇති වැ, තමන් තමන්ගෙ අපචරකයට වැද්‍ද දොර අඩවළ[2] කොටැ බලැ[3] සිටියො. එ සඳැ සක් දෙව්රජ හා[4] වෙසවුණු දෙව්රජ හා දෙ දෙන මහතෙරුන් පහයැ සක්මන් කරවමින් ඇවිද්නාහු[5] "වහන්සෙ, මෙ පහය රමණී සෙ දුටු ද? මේ රන්ටඹ බලව, රිදීටඹ බලව, මිනිටඹ බලව, පබළටඹ බලව. මරාටඹ බලව. සතුරුවන්ටඹ බලව. රන්මුවා රිදීමුවා මිණිමුවා පබළමුවා මරාමුවා*සතුරුවන් මුවා කොතුරු පක්[6] බලව. වගවළරු[7] බලව. ටඹමුල් බලව" යනාදි විසින් පහය රමණී පරිදි කියකියා දැක්වූහු.

එ සපුව ඔහු පෙරැ කළ පින්කැමින් ලද[8] පරිදි කියා සිටැ, මහතෙරහු "මෙ දෙව්රජ තුමාගෙ පහයෙන්[9], නළුවන් විසින්, සම්පතින්, යශසින්, ඉතා පමා වැ දවස් යවයි. මොහට සංවෙග ජනවුව මැනැවැ"යි අප්කිසුණු සමවත් සමවැද, "පහය පිහිටි අවකාශය දිය වෙව"යි ඉටා, පහය කැරළඅග පාදඞ්ගුෂ්ඨයෙන් පහළහු. සම්සෙ දියපිට, තුබූ පයෙක්, මුවවිට ඇඟිල්ලෙන් පහරන[10] ලද්දෙ, බමා ද,[11] සැලෙ ද, නො සිටී ද, එසෙයින් මැ පහය බමයි[12] සැලෙයි. නො සිටියි. ටඹ වළ[13] සඟළ ගොවනැස් කැණි මඩුලු ආදිහු "කර කර" යන හඬ විහිදුවමින් හෙන්නන් වැනි වූහු. එකල්හි සක් දෙව්රජ දූ වෙසවුණු දෙව්රජ දූ තව්තිසැ වැසි දෙවියො ද මහතෙරුන් ගෙ ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්‍ය්‍යය දැකැ, විස්මයප්‍රාප්ත වැ "අච්ඡරියං වත හො! අබ්භූතං වත හො!" යි ගුගුළහැ.

එකල්හි මහතෙරහු, සක් දෙව්රජහු උද්විග්ල වැ චලිත වැ කසුන් බිත්හි මිණිනාදැති සෙයින් පිපි ලොමින්

---

1. දුටුමණියක් - බොහෝ, වණියක් හු - කිසි, මැණියන්, බැනියක-මු; බැනියන්-මු; 2 අඩවල් (ල) 3. බල බලා 4. රජුන් හා, රජු හා - මු; 5. ඇවිදුනාහු 6. තොරතුරු පත්. කොතුරු, කොතුරුමුවාපක්, 7. වගුග් වළලු, 8. කළ, 9. පහයෙ 10. පහකරන, 11. බ්‍රමාද, 12. බ්‍රමයි, 13. වළලු, වළරු - මු;

* 'මසාරගල්ලත්ථම්හෙ' යනු අටුවායි.

ගැවසී ගත් සිරිරු ඇතිසෙ දැකැ, "දෙව්රජ, අප බුදුන් තට වදළ සුත ඇසියටියම්හ"යි කීහු. එකල්හි සක් දෙව්රජ, මහතෙරුන් තම හට සොම්නස්[1] සංවෙග දනවා මොහඳුරු දුරු කළ කල්හි, සුත සඳහන් කොටැ, තමා බුදුන් කරා ගිය සෙ, වැඳැ එකත් පස් වැ සිටැ පැන පුළුවුත් සෙ, බුදුන් විසැජු සෙ, කී යැ.

මහතෙරහු සක් දෙව්රජහු විසින් කියන ලද සුත අසා අනුමො වැ[2] වක් කළ අතක් දික් නොකරන තුරු තව්තිසැ දෙව්ලොවැ අතුරුධන් වැ මුවරමාපහයැ පහළ වූහු. සක් දෙව්රජහු ගෙ පිරිවර සුරවම්යො මහතෙරුන් වැඩි කලැ - " මහරජ, කොයට ගොස් ආහි[3]යි පුළුවුත් කලැ[4] බුදුන් වහන්සෙ කරා ගියෙමි"යි යෙහි.[5] "මුහු තා කියන බුදුහු වෙත් ද?"යි කීහැ, "මොහු බුදුහු නොවෙති. බුදුන් ගෙ සස්නෙහි මා හා සබඳ එක් සඟ කෙනෙකැ"යි කී යැ.[6].

එකල්හි සුරවම්යො "මහරජ, තො පිනැත්තෙහි. මෙබඳු මහානුභාව සබඳ කෙනකුන් ඇත්තෙහියැ සව්වන්ගෙ ඍද්ධිප්‍රතිහාර්‍ය්‍යය මෙසෙ වත්,[7] බුදුන් ගෙ ඍද්ධිප්‍රතිහාර්‍ය්‍යය කිසෙ යැ හො!" යි බුදුන්ගෙ ඍද්ධිප්‍රතිහාර්‍ය්‍යය දක්නා රිසිවූහු.

මහමුගලන් මහතෙරහු බුදුන් කරා එළඹැ එකත් පස් වැ හිඳැ, "වහන්සෙ, එක්තරා මහෙශාඛ්‍ය දෙවියක් හට නිවන් අරමුණු කොටැ රාත් වූ දෙව්මිනිස්නට උතුම් වූ මහණහු ගෙ පූර්වභාගප්‍රතිපත් වදළ දැ වෙ දෙ හො?" යි[8] කීහු. එ සඳැ බුදුහු සක් දෙව්රජහු තමන් කරා අවුදු පැන පුළුවුත් සෙ, තමන් පැන විසැජු සෙ, දක්වමින් එ මැ සුත මහමුගලන් මහතෙරනට[9] වදළො.

මෙ සෙයින් මහමුගලන් මහතෙරහු සක් දෙව්රජු දැමූහු. රට සාහන්නට[10] ගිය ඇමැත්තන් කළ දැ රජු මැ කළා ව සෙයින් බුදුහු මැ ඔහු දැමුවා[11] වෙත්.

---

1. සොම්නසින්, 2. අනුමෙවැ-මු; 3. අයි, 4. පුළුවුත්හු-මු; 5. කිය-මුඃ 6. කීහු 7. පත්, 8. වේදෙයි 9. තෙරහුට, තෙරුන්ට 10. සහන්නට, 11. දැමුවෝ වෙත්.

මෙ සෙයින් දැමු[1] ඔහු අමාමහනිවන්[2] පැමිණි වූ පරිදි කිසෙ යැ යත්:

එක් සමයෙක්හි බුදුහු මගධ රට රජගහා නුවරට පැදුන් දෙසෙහි මහත් අඹ වනයක් වෙතැ පිහිටියෙන් අම්බසණ්ඩ නම් ලදු බමුණුගමට උතුරු දෙසෙහි ගල්පාතැ මිණි වළක්[3] බඳු නිල් වනළවෙකින්[4] පිරිබෙව් ලද්දෙන් වෙදියක නම් ලදු පවියෙහි ලෙන දෙරැ ඉඳුසලු රුකෙකින් ඉන්සලුගුහා නම් ලදු පවුරු දෙරකවුළු යුත් සුනුවමින් හා මල්කැමින් ලියකැමින් විසිතුරු ලෙනෙහි වැඩැ වෙසෙති. එකල්හි සක් දෙව්රජ හට බුදුන් දක්නට උත්සාහ උපන්. ඔහු බුදුන් එක්වන්[5] දකුත්, උහු නො ආවිරිහි, දෙවියන් ගෙ සන්නිපාතයෙක්[6] නැත, උහු සෙ නොපමා අනෙක් දෙව්පුතක්හු නැත, බුදුන් දක්නට නොගියවිරියක් හට සෙයින් උත්සාහ කෙසෙ උපනැ යත්: මරණ බියෙන් බිය පත් වූයෙන් උත්සාහ උපන්.

කිසෙ යැ යත්:

ඔහු දේව සැපත් වළඳා මිනිස් ලොවැ හවුරුදුගණනින් තුන් කෙළ සැට ලක්‍ෂයක් හවුරුදු ගෙවු කල්හි, හෙතෙම හට උපන් පස් පූර්වනිමිත්ත දකැ තමාගෙ ආයුෂ හි ගිය බව දති. යම්[7] දෙව්පුත් කෙනෙක්නට මරණ නිමිත්ත[8] පැනිණි ද,[9] ඔවුන් කෙරෙහි මඳ පින්කමෙකින් යම් කෙනෙක් දෙව්ලොවැ උපන්නාහු වුහු ද, ඔහු "දැන් කොහි උපදම්හ හො?" යි බිය පත් වැ වෙවුළති. යම් කෙනෙක් බොහො පින් කොටැ උපන්නාහු ද,[10] ඔහු තමන් දුන් දන්, රැකි සිල්, වැඩූ භාවනා පිණිසැ "මතු මත්තෙ දෙව්ලොවැ සම්පත්[11] වළඳම්හ"යි[12] නො බත්.

1. මෙසෙයින් දමා-හැම, මෙසෙයින් මැ-මුඃ 2. නිවන්හි, 3. මිණිවළල්ලක්-හැම, 'මණිවෙදිකා සදිසෙන' යනු අටුවායි, 4 වන ලැහබෙකින්, වලහෙකින්, ලැබෙකින්, 5. එක්වනුඃ 6. දෙවසන් නිපාතයෙක්-මුඃ 7. යම් කෙනක්හට, යම් දෙව කෙනක්නට, 8. මරණ නිමිතියෙක්, 9. පැමිණි ද 10. දු 11. සැපත් 12. වැළඳම්හයි

සක් දෙව්රජ වනාහි පූර්ව නිමිත්ත දැකැ, දස යොජුන් දහස්[1] දෙව්නුවර ද දහසක් යොජුන් විජයත් මහපහා ද[2] පන්සියක් යොජුන්[3] සුධම් දෙව්සභ ද, සියක් යොජුන් මහ පරසතු[4] දූ, සැට යොජුන් පඬුඇඹුල්සල අස්නුදූ, අඩු තුන් කෙළක් නළුවනුදූ, දෙ දෙව්ලොවැ දෙව් පිරිසිදූ[5] නඳුන්වන ඈ උයනුදූ, යන දෙව්සැපත් බලා[6], තමා එ සම්පතින්[7] පිරිහෙනසෙ දැකැ බිය පත් වී.

එක්බිති "කිසි මහණෙක් හො බමුණෙක් හො බඹෙක් හො මාගෙ හෘදයයෙහි ශොක නමැති ශල්‍ය උදුරා-පියා මට මෙ සම්පත් තහවුරු කරන්නට නිස්සෙක් ඇති හො?"යි බලන්නෙ, කිසික්හු නොදැකැ, වැළි දු බලන්නෙ බුදුන් දිට. "මා තබා, මා වැනි සුවහස්නට ද්[8] උපන් ශොකශල්‍ය බුදුහු උදුරා පියන්නට නිස්සහ"යි සිතන්නාට[9] යැ උත්සාහ උපන්නෙ.

එකල්හි සක් දෙව්රජ "බුදුහු කවර දනව්යෙහි කවර නුවර නිසා කාගෙ පස පරිභොග කොටැ කහට අමාදහම් දෙසමින් වෙසෙති හෝ?" යි බලනුයෙ, මගධ රට රජගහා නුවරට පැදුන් දෙසෙහි අඹසඬ නම් බමුණු ගැමින් උතුරු දෙසෙහි වෙදියක නම් පව්යෙහි ඉඳුසලු ගුහායෙහි වැඩැ වසනුවන් දැකැ, තව්තිසැ වැසි දෙවියන් තමා හා එනු සඳහා කැඳවී.

කුමට යැ යත්ඃ

පළමු සක් දෙව්රජ බුදුන් සැවැත් නුවර නිසා දෙව්රම් වෙහෙරැ සලලාගාර නම් ගඳකිළියෙහි වැඩැ වසන කල්හි එකලා වැ දක්නට ගියෙ. බුදුහු උහු ගෙ නුවණ නොපරි පැසුණුසෙ[10] දැකැ[11] "කිහිප දවසක් හැරැ පියා මා ඉඳුසලු

1. දසයොජුන් දසදහස්, යොජුන් දසදහස් 2. මහපායද, මහ පහය ද, 3. "තියොජනසතිකං සුධම්මදෙවසභං" අටුවා 4.පරසතු රුකදු (ද්) 5. පිරිස් (ස) නුදූ 6. තබාලා. 'ඔලොකෙත්වා'-අටුවා 7. සම්පත්තියෙන් 8. දහස් සුවහස්නටද් 9. සිතන්නාට 10. නො පිරිපැසුණුසෙවු (ව්) 11. දූනැ

ගුහායෙහි වසන[1] කල්හි, පස් පූර්ව නිමිත්ත දැකැ මරණ භයභීතවැ දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන් හා සමඟ අවුදු තුදුස්පැනක්[2] පිළිවිසැ විසැජු[3] තැන සිටැ අසූදහසක් දෙවියන් හා සමඟ සොවන් වෙ"යි සිතා අවකාශ නො කොළො.

හෙ "මා පෙරැ එකලා වැ ගිය වන බැවින් බුදුහු අවකාශ නො කළහ.[4] එකාන්තයෙන් මට මඟ ඵල පැමිණෙන්නට නිසි උපනිඃශ්‍රය නැති. එකක් හට උපනිඃශ්‍රය ඇති කලැ වනාහි සක්වළැ පිරි සිටි පිරිසැ ද බුදුහු ධම් දෙසත් මැයැ. එකාන්තයෙන්දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන් කෙරෙහි කිසිවක් හට උපනිඃශ්‍රය වෙයි. බුදුහු උහු සඳහා ධම් දෙසති. එ ධම්[5] අසා මාගෙ[5] දෙම්නස් සන්හිඳුවමි"යි සිතා තමා හා එනු සඳහා දෙවියන් කැඳවා "බුද්හු ඉඳුසලු ගුහායෙහි වැඩැ වෙසෙති. බුදුන් දක්නට යම්හ"යි කී යැ.[7]

දෙවියො ද "මැනැවැ, මහරජ, තට වැඩ වෙව යි, 'හිම වූ කෙළෙනට ගඟ කෙළෙනට යම්හ යි නොකියා අප බුදුන් කරා ගෙනැ යම්හ'යි සිතු සෙ යහපත් නො!" යි ඔහුගෙ තෙපුල් මදුනෙන් පිළිගත්හු.

එකල්හි සක් දෙව්රජ **පන්සිකා** නම් ගඳෙවු දෙව්පිත්[8] කැඳවා "අප හා එනු මැනැවැ, බුදුන් දක්නට යම්හ"යි කියා දෙවියන් කැඳවව"යි කී යැ. මුහු කුමට කැඳැවී යැ යත්ඃ අවකාශ කරවා දෙනු සඳහා යි.[9]

කිසෙ යැ යත්ඃ

දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන් ගෙනැ පියෙහි පියෙහි පහරනාක්හු සෙයින් මා[10] බුදුන් කෙරෙ ගොස් වැඳ සිටුනා තැන් නො යෙදෙයි[11] "මෙ **පන්සිකා** දෙව්පිත් බුදුන් කෙරෙ වල්ලභ යැ. කැමැති කැමැති සඳැ ගොස් පැනී පැන පිළිවිසැ බණ අසයි. මුහු පෙරට කොටැ නඟා යවා අවකාශ කරවා

1. ගුහායට යන කල්යි 2. පැනයක් 3. පැනයක් විසජු 3. නො කළහ 5. මම් 6. තමා ගෙ 7. කීහු 8. දෙව්පුත්හු 9. සඳහිය 10. සෙයින් මැ (ව) 11. නො දැනෙයි, නොදදෙයි.

ගෙනැ ගොස් පැන පුළුවුස්මි"යි[1] යන සිතින් කැඳැවී. හෙ ද "මැනැවැ[2]; මහරජ, තට වැඩ වෙව"යි උහුගෙ තෙපුල් මුදුනෙන් පිළිගෙනැ බෙලුවපණ්ඩු නම් වෙණ ගෙනැ ගොස් එකත් පස් වැ සිටියෙයි.

කිසෙ යැ යත්:

එ වෙණ පොකුරු රන්මුවා යැ. දඬු ඉඳුනිල් මිණිමුවා යැ. තත් රිදීමුවා යැ. වෙළුම් පබළුමුවා යැ. වෙණපත් ගව් යැ.[3] තත් ගව් යැ.[3] මතුයෙහි දඬුව ගව් යැ.[3] මෙසෙ හෙ තුන් ගවු පමණ වෙණ ගෙනැ. සමපනස් මුසනින් මුසන් කොටැ, තිය ඇඟින් පැහැරැ, මියුරු ගීන් සර[4] විහිදැ, දෙවියනට සක් දෙව්රජහු ගෙ ගමනට කල් දන්වමින් සිටියෙ යැ. මෙසෙ ඔහු කියන වයන හඬින් දෙවියන් රැස් වූ කල්හි, සක් දෙව්රජ දෙවියන් පිරිවරා. පන්සිකා නම් දෙව්පුත්හු පෙරට කොටැ, දික් කළ අතක් වක් නොකරන තුරු තව්තිසැ දෙව්නුවරැ අන්තර්හිත් වැ[5] වෙදියක නම් පර්වතයෙහි බැසැ සිටියෙ යැ. වෙදියක නම් පර්වතය දු අම්බසණ්ඩි නම් බමුණු ගම දු සෙසු දවස් එක්[6] දෙවියකු හො මරකු හො බඹකු හො සිරිරු පැහැයෙන් දිලියෙයි. එ දවස් වනාහි දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන්ගෙ සිරිරු පැහැයෙන් එක් පහන් වි යැ. සඳදහස් හිරිදහස් නැඟි කල්[7] වැනි වී.

එ දවස් සක් දෙව්රජ, මිනිසුන් සවසැ බත් කන වෙලෙ ගම් මැදැ දරුවන් කෙළෙනා කල්හි, එයට ගියෙ යැ. එයින් හාත්පස්හි හැම මිනිස්හු[8] ඉතා මැ දිලියෙන පර්වතය දැකැ, "බුදුන් කරා දෙවියො මැදිම් යමැ එළඹෙති. දුන් පෙර යම්හි පළමු වන භාගයෙහි මැ ආහැ. කිම හො! අද මහානුභාව දෙවියෙක්[9] හො බඹෙක් හො බුදුන් පැන පුළුවුස්නට[10] ආ වනැ. කිසෙයින් බුදුහු පැන විසජති හො! මෙසෙ දෙවියන්ගෙ කුහුල් හරනා බුදුහු අපට

---

1. පුළුවුසුම් 2. මැනැවැ මැනැවැ 3. ගවුයැ 4. මියුරුසර, ගීසර-මු 5. අන්තරහිත වැ 6. සෙස් එක්......-හැම 7. කල්හි; 8. මිනිස්හි, මිනිසුන් 9. දෙව්කෙනෙක් 10. පිළිවිස්නට

නොදුරු වෙහෙර වෙසෙති. හඹුළුවක් බත් කෙණෙස්සක් දුන් කෙනෙක් මො පිනැත්තම්හ"යි සතුටු සොම්නස් වැ පිපී ගිය ලොම් ඇති වැ මුදුනෙහි ඇඳිලි බැඳැ වඳිමින්[1] සිටියො.

එකල්හි සක් දෙව්රජ පන්සිකා දෙව්පුත්හු කැඳවා "මම් සාගයෙමි. බුදුහු වීතරාගයහැ. බුදුන් සිත් ගන්නට නො පිළිවන. තො පළමු බුදුන් පහදවා අයැජැ අවකාශ කරවා දෙයි.[2] එකලැ ඇපි ගොස් දක්මහ'යි කී. "මැනැවැ, මහරජ"යි පන්සිකා දෙව්පිත් දසරියෙහි එල්වා-ලූ වෙණ බහා වම් අත්ලෙ තබා-ගෙනැ ලෙනට[3] වැදැ බුදුනට නුදුරු නොවෙත් තන්හි සිටැ බුදුන් උදෙසා දහම් උදෙසා රාතන්[4] උදෙසා කාමගුණ උදෙසා පෙර තමා ගායනා කළ.[5]-

"වන්දෙ තෙ පිතරං භද්දෙ තිම්බරුං සූරියවච්චසෙ,
යෙන ජාතාසි කල්‍යාණි ආනන්දජනනී මම"

යනාදි ගාථායෙන් ගායනා කොටැ වෙණ වයයි. එහි "සොබනා අඟපසඟ ඇත්තිය, මට සොම්නස් දෙනුවිය, පාදන්තයෙහි පටන්-ගෙනැ කෙශාන්ත දක්වා ළහිරුරස් කලබක් සෙයින් නැඟෙන ශරීරරශ්මීන් සූරියවච්චසා නම් ලදූ[6] සොඳුර, තී පියා තිම්බරු[7] නම් ගඳෙවු දෙව්රජහු වනමි.[8] සොසුළුවනට[9] සුළඟ සෙයින්, පවස් ඇත්තනට පැන් සෙයින්, රාත්නට දහම් සෙයින්, ආතුරයනට බෙහෙත් සෙයින්, සා ඇතියනට බත් සෙයින්, දිලියෙන ගිනි නිවන්නට දිය සෙයින්,* තී විසින් උපන් මාගෙ කාමරාගපරිදහ[10] නිවා. යම්සෙ මිරිඟු අවල අඟණෙකැ පුල් පියුම් විලකට බට ඇතෙක් පැන් බී අක්සොඬ මතු පැනෙන සෙ දියෙහි ගැලි සුව විඳී ද, එසෙයින් මැ තී තනබඩතුරට මම් කවර දවසෙකැ වැදැ සුව විඳිම් හො! යම්සෙ මදමත් ඇතෙක් තොත්‍රතොමර අංකුශයෙන් විදුනා ලද්දෙ, අවස්[11] වන බැවින් නිසි කාරණ

1. ඇඳිලි බඳිමින්, වඳවමින් 2. දෙව-මු 3. ලෙස 4. රහතුන්, 5. කළවිරිගාථායෙන්-හැම, 6. ලද්, 7. තිබුරු 8. වඳිමි-මු, 9. සොසුලුවහට * සොසුළුවනට-යන තැන සිට පාළියට වෙනස් පරිදි පෙලගැස්මෙක් පොත්වලැ එයි 10. කාමරාග දහ, 11. අවුස්

යක් නො දන්නි ද[1] එසෙයින් මැ මම් උතුම් වන බැවින් විරාගයට නිසි කිසි කාරණයක් නො දන්මි. තී කෙරෙ බඳ සිතින් කිසි කෙනකුන් කීවා නො ගන්මි. මා තී කෙරෙ බඳ සිත, බිලි ගිලු මසක්හු සෙ[2] ගළවන්නට නො නිස්සෙමි. යම්සෙ රාත්නට මඳ දෙයකුදු දුන, නොඑක් එල වෙ ද, එසෙයින් මැ අග්බඹුරු[3] කෙහෙ ඇත්තිය,[4] මඳ බැලුම් ඇත්තීය, මට පළමු උපන් එක සිත දූන් නොඑක් සිත් වි යැ. රාතන් කෙරෙහි මා කළ යම් පින්කැමෙක් ඇද්ද, හෙ මට තී හා සමඟ එල දෙවයි. පොළො තෙලෙහි සත්නට මා දුන් යම් දනෙක් ඇද්ද, හෙ මට තී හා සමඟ එල දෙවයි. යම්සෙ සැහැමහණරජ පළමු[5] නිවන් සොයා ඇවිදි ද එසෙයින් මැ මම් තී සොයා ඇවිදිමි. යම්සෙ බුදුරජ මහබො පලග්ගි වැඩැහිඳැ සව්නෙ දූනැ සොම්නස් වී ද, එසෙයින් මැ මම තී ලද දවස් සොම්නස් වෙමි. සක් දෙව්රජ මට වර6 දෙමින් 'දෙදෙව් ලොවැ[7] රජ[8] ගන්හි ද? සුරියවච්චසාව ගන්හි ද?'යි කී නම්, දෙදෙව් ලොවැ රජ පියා තී මැ ගන්මි. තී පියාගෙ නුවර දෙරැ අලුත්[9] පිපි සල්රුකෙක් ඇති. හෙ ඉතා මනොහර යැ එ සල්රුක සෙයින් සිරි බැරි වූ තී පියා ගඳෙවු දෙව්රජහු වැඳැ නමස්කාර කෙරෙමි" යන වස්තු ඇති ගයින් ගඳෙවු කෙරෙයි.

එකල්හි බුදුහු "පඤ්චසිඛය, තාගෙ තන්ත්‍රිස්වර[10] ගීතස්වර[11] හා සසන්දි.[12] ගීත ස්වර ද තන්ත්‍රීවර හා සසන්දි. තාගෙ තන්ත්‍රිස්වර ගීත ස්වර නො ඉක්මෙයි. ගීත ස්වර තන්ත්‍රිස්වර නො ඉක්මෙ" යි වදාළො.

බුදුහු ගීත ශබ්දයා[13] හා වීණා ශබ්දයා ගෙ ගුණ කුමට කියති? කිම බුදුනට එහි රාග ඇති ද යත්: නැති. සඇඟින් යුත් උපෙක්‍ෂායෙන් උපෙක්‍ෂක වැ[14] මෙබඳු තන්හි හුදු[15]

1. නොදනී ද, 2. මසකු සෙයින්, 3. අගුබඹුරු 4. ඇති, 6. පළමුව, 6. වරයක්, 7. දෙව්ලොවැ, 8. රජය, ජය 9. අලුතැ-මුඃ 10. තන්ති ස්වර, 11. ගීත ස්වරය, 12. සසඳ, 13. ගීත ශබ්ද, 14 උපේක්‍ෂාවෙත්. උපෙක්‍ෂව 15. උහුදු-හැම 'කෙවලං' - අටුවා

ඉෂ්ටානිෂ්ට දන්ති. එහි නො ඇලෙත්.[1] ඉදින් බුදුහු ගුණ නො වදළො නම් පන්සිකා දෙව්පිත් 'තම හට අවකාශ කළහ' යනු[2] නොදන්නි. සක් දෙව්රජ "බුදුන් විසින් පන්සිකා දෙව්පිත් හට අවකාශ නොකරන ලදූ"යි දෙවියන් ගෙනැ එහි මැ සිටැ නැවැතී[3] යනු වෙයි. එසෙ වන්නා හා[4] මහපිරිහිණි වෙයි. එහි ගුණ වදළ කලැ වනාහි "බුදුන් විසින් පන්සිකා දෙව්පිත් හට අවකාශ කරන ලදූ"යි වැදැ පැන පිළිවිසැ විසැඳු කල්හි අසූදහසක් දෙවියන් හා සමඟ සොවන් වෙ"යි යනු දූනැ ගුණ වදළො.

එක්බිති "පන්සිඛය, මෙ ගාථා තුණුරුවන් හා කාම ගුණ උදෙසා තා විසින් කවර කලෙකැ කරන ලදූ?"යි වදළහැ. " වහන්සෙ, තොපා බුදු වූ අට වන සතියැ අජපල් නුග මුල්හි වැඩැවසන කල්හි නැමින් භද්‍රා නම්, ශරීර සම්පත්තින් සූරියවච්චසා නම්, තිම්බරු නම් ගඳෙවු දෙව් රජහු දුවක්, සතර වරම් මහරජුන් හා සමඟ සක් දෙව් රජ හට නැටුම් දක්වන්නට ගියා. එ කෙණෙහි සක් දෙව් රජ බුදුන්ගෙ යථාභූත වූ[5] අට ගුණයක් කී යැ. එ දවස් ගොස් නටන්නී, එ ඇසුව, සක් දෙව්රජ මාතලි සඞ්ග්‍රාහකයා පිතෙක් සිඛණ්ඩි නම්-ඔහට ඇය දියටි වැ සිටී. මම්[6] නොඑක් සෙ පතා ඇය නොලදිමි. නොලදින් බෙලුවපණ්ඩු නම් වෙණ ගෙනැ තිම්බරු නම් ගඳෙවු දෙව්රජහු ගෙට ගොස් වෙණ වයනුයෙමි, මෙ ගාථා කීමි. එකලැ හො මට 'මම් බුදුන් වෙතැ නුදුටුවිරිමි. තව්තිසැ වැසි දෙවියන්[7] සුධම් දෙව්සභයෙහි නටන්නෙයිම් ඇසීමි මත්න. යම් හේතුවෙකින් තො එ බුදුන්ගෙ ගුණ කියහි ද, අද අපගෙ සමාගමවෙ'යි කිව. එ දවස් අපගෙ සමාගම වි යැ එතන පටන්-ගෙනැ ඇය හා සමාගම නො ලැබෙමි"යි කී.

එකල්හි සක් දෙව් රජ "මෙ පන්සිකා දෙව්පිත් මාගෙ කාර්යයට යවුසෙ තමාගෙ කාර්යය බෙණෙයි. එබඳු බුදුන් කෙරෙහි සිටැ කාම ගුණ අරභයා නොනිසි කථා කෙරෙයි.

---

1. නොගැලෙත් 'න නත්‍ථි රජ්ජති,-අටුවා, 2. බුදුන් විසින් පන්සිකා දෙව්පිත් තම හට අවකාශ කළ, 3. නැවත 4. යන්න, 5. කථා භූත වූ 6. දියටිවිය, සිටවැටමන්, 7. දෙවියන් යන

නළුවො නම් විළි නැති වෙති. බැණැ බැණැ සිටැ නැටුම් දක්වුයෙ වී නම්, නො යෙදෙයි. එසෙ බැවින් මාගෙ කාරිය දන්වමි"යි සිතා ඔහු කැඳවා-ගෙනැ "පුතැ පඤ්චසිඛය, 'වහන්සෙ, සක් දෙව්රජ සහපිරිවරින් භගවත්හු පා වඳි'යි මා වැඳමෙන් බුදුන් පා වඳ"යි කී යැ. "ඉතා මැනවැ, මහරජ" යි පන්සිකා දෙව්පිත් බුදුන් කරා එළඹැ වහන්සෙ, සක් දෙව්රජ සහ පිරිවරින් භගවත්හු පා වඳි"යි වැන්ද. "පඤ්චසිඛය, සක් දෙව්රජ සහපිරිවරින් සුවපත් වෙව යි; දෙවියො මිනිස්හු අසුරනාගගන්ධර්වයො නොඑක් සත්හු සුව කැමැත්තාහ"යි වදාළහැ.

එකල්හි සක් දෙව්රජ ඉඳුසලු ගුහාවට වැද බුදුන් වැඳ එකත්පස් වැඳැ සිටියෙ යැ. තව්තිසැ වැසි දෙවියො ද පන්සිකා දෙව් පුත් ද වැඳ එකත්පස් වැ සිටියාහැ. එකල්හි ඉඳුසලු ගුහා මහත් වී යැ. එකාලොක වී.

එකල්හි බුදුහු සක් දෙව්රජ හට "තා අනවසරසෙ[1] බැලූ කලැ ආ සෙ වෙසෙසැ"යි[2] වදාළහැ. "මම් බොහො දවසක් වහන්සෙ දක්නට ආටියෙමි[3] පොළො තෙලෙහි පටන්-ගෙනැ දෙ දෙව්ලොවැ දෙවියන්ගෙ කාර්යයෙහි ව්‍යාවට[4]වැ වහන්සෙ දක්නට නොපොහොසත් වීමි. එක්[5] සමයෙක්හි භගවත්හු සැවැත් නුවර නිසා දෙව්රම්හි සලලාගාර නම් ගඳකිළිසැ වැඩැ වසන කල්හි, මම් වහන්සෙ දක්නා සඳහා එයට ගියෙමි. එ සමාහි වහන්සෙ එක්තරා සමවතක් සමවැදැ වැඩහුන් දැ යැ. එකල්හි වෙසවුණු මහ රජහු ගෙ භුඤ්ජතී[6] නම් පාදපරිචාරිකාවක් තමා සෙද ගැමියෙන් දෙව් ලොව්හි උකටලී වැ, වහන්සෙ කරා අවුදු මුදුනෙහි ඇඳිලි බැඳැ වඳිමින් සිටි.[7] මා දැකැ 'වහන්සෙ දන්ට අකලැ.[8] එක්තරා සමවතක් සමවන්නො යැ'යි[9] කිව. එකලැ මම් 'වහන්සෙ සමවතින් නැඟී කලැ, මා වැඳමෙන් වඳ'යි[10] කියා ගියෙමි. කිම, හො වහන්සෙ, මා වැඳැමෙන්

1. අනවසරයෙ 2. වෙසෙසයයි 3. යටියෙමි, ආයටියෙමි-මු 4. වැවටවැ 5. මම් එක්.... 6. භඤ්ජවතී 7. සිට 8. ආකල 9. සමවන්නේ යයි 10. වඳියි

වැන්දි හො?"යි කී යැ. "හොමා වැන්ද. ඇය කී දෑ සඳහන් ඇති. අනෙකෙක් මත්න, මම් තාගෙ[1] රථයෙහි නිමැ හඬින් මැ සමවතින් නැංගෙමි"යි වදළො. "නිමැ හඬින් නැංගෙමි' යනු කුමට යැ? නිමැ හඬ මැ තිබියෙව යි; සමවත් සමවන් කලැ කන් මුලා තබැ පුඹුනා සක්යුවළෙහි දු සසලන සෙණ දහස්හි දු හඬ නො අසති.

බුදුහු වනාහි එ දවස් "සක් දෙව්රජහු යන තැන් දක්වා අවකාශ නො කෙරෙමි"යි කල් පිරිසිඳැ ඵලසමවත් සමවන්හැ.[2] සක් දෙව්රජ "දූන් බුදුන් වහන්සෙ අවසර නැතිවන්හැ"යි ගඳකිළි පැදකුණු කොටැ රථය නවතා-ගෙනැ දෙව් ලො බලා යවීයැ.[3] ගඳොළ[4] පිරිවෙන[5] රථ හඬින් වයන ලද පසඟතුරු වැනි වි යැ. බුදුන් පිරිකැපු කල්හි[6] සමවතින් නැංගානට රථ ශබ්දයෙහි මැ පළමු අවජුන් උපනැ. එයින් වදළහඃ මම් තාගෙ රථයෙහි නිමැ[7] හඬින් මැ සමවතින් නැංගෙමි"යි.

එකල්හි සක් දෙව්රජ "වහන්සෙ, යම් දෙවි කෙනෙක් අපට පෙරට වැ[8] තව්තිසැ දෙව් ලොවැ උපන්හු ද, ඔවුන් කෙරෙහි මාකන් සපුරා යම් කලෙකැ බුද්හු මෙ ලොකයෙහි උපන්නාහු නම්, එකල්හි දෙව් ලො පිරෙයි. පොළො සිස්වෙ'යි යනු අසනු ලද්දෙ යැ. වහන්සෙ, දූන් මම එ පසක් කොටැ දිටිමි. යම් කලෙකැ පටන් ගෙනැ ලොකයෙහි බුදුහු උපන්හු ද, එතැන පටන්-ගෙනැ දෙව් ලො පිරෙයි. පොළොව සිස් වෙයි. වහන්සෙ, මෙ මැ බුදුරජයෙ කිඹුල්වත් නුවර ගොපිකා නම් සැහැදුවක්[9] තුණුරුවන්හි පැහැදැ, පන්සිල් නොකඩ කොටැ රැකැ, සඟනට දන් දී, මාගම් වැ සිටැ සක්විති රජ නොවියැ හැක්කැ. සක් සැපත් මර සැපත් බඹ සැපත් නො ද වින්දැ හැක්කැ. පසෙ බුදු සම්මා සම්බුදු

1. තමාගේ, තමන්ගේ 2. සමවන්නහ 3. යමෙයිය, මෙයියත, මෙහෙයි-මු 4. ගඳළ, ගඳකිළි 5. පිරිවරා, පිරිවරින 6. උහු (ඌ) බුදුන් පිරිකැපූ කල්හි වැනි විය 7. තාගෙ නිමැ 8. පෙරට වැ සිට 9. සැදෑදුවක්

නොද වියැ හැක්කැයි අඹුන්[1] මිනිස් බැවැ විරාග ඇති වැ, පිරිමි බව් උතුම්සෙ දැකැ, 'ඉහි සිටැ එ සපුවට පැමිණිය හැක්කැ'යි පිරිමි බවට පතා කුසල් කොටැ, තව්තිසැ වැසි දෙවියන් කෙරෙහි, මා දරු වැ,[2] ගොපක නම් දෙව්පුතක් වැ උපනැ.

"බුදු සස්නෙහි සඟහු[3] තුන් දෙනෙක් සිල්වත් වැ ධැන්[4] උපයා, පෙර තමන් වුසු තන්හි නිකාන්ති ඇති වැ, සවුමහ රජ දෙව් ලොවැ ගඳෙවු දෙවියන් කෙරෙහි උපැදැ, පස් කම් ගුණෙන් පින පිනා දෙව් සපු වළඳන්නාහු, මට 'නැටුම් ගඳෙවු කරම්හ'යි සුධම් දෙව්සභයට[5] ආහ. එකල්හි ගොපක නම් දෙව් පිත් ඔවුන් දැකැ, 'මෙ දෙව්පිත්හු ඉතා මැ දිලියෙති. පැහැ පත්හැකි නම් පින්කම් කොටැ ආහ හො![6] යි අවජනෙ, ඔවුන් පෙර මහණසෙ දිටැ. 'මහණ වැ සිල් සකස් කොටැ පිරුහැ හො!'යි, නො පිරුහැ හො!යි අවජනෙ, සකස් කොටැ පිරුසෙ දිටැ. සිල් විරුව ද, 'අනෙක් ගුණයෙක් ඇති හො!යි, නැති හො!'යි බලනුයෙ, ධ්‍යාන ලදුසෙ දිටැ. 'ධ්‍යාන ලදින් කොහි වුසුහැ හො!' යි බලනුයෙ, තමා මැගෙ කුලොපග වුසෙ දිටැ. 'පිරිසිදු සිල් ඇත්තාහු නම්, සදෙව්ලොවැ යම් තැනක්[7] කැමැති වුහු නම්, එහි උපදති. මොහු මත්තෙ දෙව්ලොවැ නොද උපන්හැ. ධ්‍යානලාභීහි නම් බඹලොවැ උපදති. මොහු බඹ ලොවැ නො උපන්හැ. මම් වනාහි මොවුන් ඔවායෙහි සිටැ, දෙව් ලොවට ස්වාමී වූ සක් දෙව් රජහු ඇකයෙහි පුත් වැ උපන්මි. මොහු හීන වූ ගඳෙව් දෙවියන් කෙරෙ උපන්හැ. 'මොහු ඇට විදුනා[8] පුඟුලො නම්හැ. වඩ වඩා තර කොටැ විද්ද යුතුහැයි සිතා උනට චොදනා කරනුයෙ, 'තෙපි බුදුන් ධම් දෙසන කලැ අනාවිහිත වැ ඇසුව[9] හො? දෙ පිට බල බලා ඇසුව[9] හො? නිද නිදා ඇසුව[9] හො? මම් වනාහි අඹුන් මිනිස් බැවැ විරාග ඇති වැ පිරිමි බවට පතා තව්තිසැ වැසි දෙවියන් කෙරෙහි උපදනෙයිම්[10]

---

1. අඹු 2. මාරුව, ම ආදර වැ 3. සඟ 4. ධ්‍යාන, දැන් 5. සුදම් දෙව්සභාවට 6. ආහුයි 7. යම් තාක් 8. අවවිදිනා, ඇවිදුනා 9. ඇසුහු 10. උපදනෙම්

සක් දෙව්රජහු පුත් වැ ගොපක නම් දෙව් පුතක් වැ උපන්මි. තෙපි වනාහි බුදු සස්නෙහි පැවිජි වැ[1] හීන වූ ගඳෙවු දෙවියන් කෙරෙහි උපන්නා ව.[2] එක බුදුන් ගෙ සස්නෙහි එක් වැ[3] පින් කම් කොටැ හීන වූ ගඳෙවු දෙවියන් කෙරෙහි උපදනවුන් දක්නාමො, නො දුට[4] මනා කෙනකුන් දුටුම්හ.[5] තෙපි හිරි ඔතප් නැත්තා ව' යි[6] කීය.*

මෙසෙ ගොපක නම් දෙව් පුත්හු විසින් චොදනා කරන ලද් දෙවියන් තුන්දෙනා කෙරෙහි දෙදෙනෙක් සිතූහුඃ 'නැටුම් ගඳෙවු කරනුවන් විසින් බලනුවන් කේරෙන් සඟරා ලද මැනැවැ. මෙ දෙව් පිත් අප දුටු තැන පටන් - ගෙනැ ගිතියෙහි බහා-ලූ ලුණු පුපරන කල් සෙයින් තටතටායමාන යැ. කිමෙකැ මෙ!'යි අවජනාහු, "තමන් මහණ බව් පිරිසිදු සිල් ඇති බව් ධ්‍යානලාභී බව් උහු මැගෙ[7] කුලොපග බව් දැකැ 'පිරිසිදු සිල් ඇත්තාහු නම්, සදෙව් ලොව්හි රිසියුණු තැනෙකැ උපදති.[8] ධ්‍යානලාභිහි බඹ ලොවැ උපදිති.[8] අපි මත්තෙ දෙව් ලොවැ ද බඹ ලොවැ ද උපදනට නොනිසි වූම්හ අපගෙ ඔවායෙහි සිටැ මෙ ගැහැනි මත්තෙ දෙව් ලොවැ පිරිමි වැ, උපන. ඇපි මහණ වැ බුදුන් කෙරෙහි බඹසර වස් රැකැ හීන වූ, ගඳෙවු දෙවියන් කෙරෙහි උපන්මහැ.[9] එයින් මෙ අප නිගන්නි" යනු දැනැ උහු ගෙ බස් අසා[10] සිටියාහු මැ පළමු ධ්‍යාන උපයා අනාගාමීඵලපසක් කොටැ, එහි මැ සිටැ සැවැ, බ්‍රහ්මපුරොහිත නම් බඹ තෙලෙහි[11] උපන්හැ.

"එක් දෙව් පිතෙක් සර්වකාම පියන්නට නොපොහොසත් වූයෙ, එහි මැ විසී යැ. වහන්සෙ, එතුන් දෙව් පුතුන් කෙරෙහි දෙ දෙව්පුතෙක් තොප ගෙ දහම් තුබු පරිදි දැනැ අප[12] දක්නා

1. මහණ ව 2. උපන්නුව, උපන්ව, උපනුව 3. එකක් වැ 4. දුටු 5. දුටම්හ 6. නැත්තාහයි 7. උහු මාගේ 8. උපදිති 9. උපනුම්හැ 10. අස අසා 11. බඹලොතෙලෙහි 12. අද

* "එකබුදුන් ගෙ සස්නෙහි එකක් වැ පින්කම් කොට හීන වූ ගඳවු දෙවියන් කෙරෙහි උපන්හ. එක බුදුන් ගේ සස්නෙහි එකක් වැ පින්කම් කොට හීන වූ ගඳවු දෙවියන් කෙරෙහි උපදනවුන් දක්නමෝ නො දුටමනා කෙනෙකුන් දුටුම්හ. තෙපි හිරිඔතප් නැත්තාවයි කී යැ."

සෙමැ තමන් පියපස් දෙවියන් මුදුනෙහි ඕමින්, අහසට නැඟී බ්‍රහ්මපුරොහිතයට ගියහැ. ඇපි දු එ මැ දහමට පැමිණෙනු සඳහා තොප වහන්සෙ කරා ආම්හ. වහන්සෙ, අවසර දුන හොත්, පැන පුළුවුස්මහ"යි[1] කී යැ.[2]

එ සඳ බුදුහු "දෙව්රජ, තා සිතට රිසියුණු යම් දයක් පුළුවුස. මම විසජම්"[3]යි වදළහ. එකල්හි සක් දෙව්රජ "වහන්සෙ, යම් දෙවි කෙනෙක් මිනිස් කෙනෙක් අසුරනාග ගන්ධර්ව කෙනෙක්, බොහො යම්[4] සත් කෙනෙක්[5] ඇද්ද, ඔහු වෙර නැති වැ, දඬ නැති වැ, සතුරන් නැති වැ, දොම්නස් නැති වැ, කිසි තැනෙක්හි කො[6] නො කාටැ 'අසුරෙන් ගත් දෙයක් දහසක් දෙනා හා සමඟ බෙදා[7] වළඳ කරමොව' යි දන් දී පුද කොටැ පතති. එතෙකුදු වුවහොත්, ඔහු වෙර සියො වැ, දඬ සියො වැ, සතුරන් සියො වැ, දොම්නස් සියො වැ, වෙසෙති. ඔහු කවර බන්ධනයෙන් බඬයහ[8]?" යි පළමු වන පැන පිළිවිත.

බුදුහු එ පැන විජසන්නාහු, "දෙව්රජ, යම් දෙවි කෙනෙක් මිනිස් කෙනෙක් අසුරනාගගන්ධර්ව කෙනෙක් බොහො යම් සත් කෙනෙක්5 ඇද්ද, ඔහු වෙර නැති වැ, දඬ නැති වැ, සතුරන් නැති වැ, දොම්නස් නැති වැ, කිසි තැනෙක්හි කො[6] නො කොටැ 'ඇසුරෙන් ගත් දෙයක් බෙදා වළඳ කරමොව'යි දන් දී පුද[9] කොටැ පතති. එතෙකුදු වුව හොත්, වෙර සියො වැ, දඬ සියො වැ, සතුරන් සියො වැ, දොම්නස් සියො වැ, වෙසෙති. ඔහු ඉස්සාමච්ඡරිය සංයොජනයෙන් බඬයහ"යි වදළො.

එහි 'ඉස්සා' නම් අනුන්ගෙ ඉසුරු[10] නො වින්ද හෙන බව යැ. 'මච්ඡරිය' නම් තමාගෙ සම්පත් අනුන් හා සාධාරණ බව නොකමැති බව යැ. මෙහි 'මච්ඡරිය' නම්: 'ආවාස මච්ඡරි යැ, කුලමච්ඡරිය යැ, ලාභමච්ඡරිය යැ, වණ්ණ

---

1. පුළුවසුම්හයි 2. කීහ. 3. කියමි 4. කෙනෙක් හෝ ලොහො යම 5. සත්වකෙනෙක් 6. කොව්, කොවු, කොප 7. දෙයක් බෙදා..... 8. බන්ධ නයහ යි 9. පුදකරමෝවයි 10. වස්තු ඉසුරු

මච්ඡරිය යැ, ධම්ම මච්ඡරිය' යි පසෙක් වෙ. එහි අවසැ මසුරු වූවාහු, යක්‍ෂ වැ හො ප්‍රෙත වැ හො උපැදැ, එ අවසැ කසළ හිසින් නඟා-ගෙැන ඇවිදිත්. කුලෙහි මසුරු වූවාහු, එ කුලවැස්සන් අන්නට දන් දෙන්නන[1] පුදන්නන් දැකැ, 'මාගෙ කුල බිනැ' යි[2] සිතනුවන් කටින් හුණු ලෙහෙ හො නැගෙයි. ගිනි[3] හො බිඳෙයි. අතුණු හො කඬ කඬ වැ නික්මෙයි. ලාභයෙහි මසුරු වූයෙ, සඟුන් හො ගණ හො හිමි ලාභයෙහි මසුරු වැ, පුඟුල් පරිභොගයක් සෙයින් වළඳා, යක් වැ හො ප්‍රෙත වැ හො ගරවිල් වැ හො උපද්දි. සිරිරු වැන්මෙහි ගුණ වැන්මෙහි දහම්හි මසුරු වූයෙ. තමාගෙ මැ ගුණ වනයි; අනුන්ගෙ ගුණ "කි නම් ගුණයෙකැ"යි එහි දොස් දක්වනුයෙ ද, දහම් අන්නට නොකියනුයෙ ද, විවන වෙයි. වහතොලු වෙයි. නොහොත් අවසැ මසුරු වූයෙ වී නම්, ලොහොගෙයි උපද්දි. කුලෙහි මසුරු[4] වූයේ වී[5] නම්. අලාභීවෙයි. ලාභයෙහි මසුරු[4] වූයෙ වී නම්,[5] භවයෙහි උපන්නා හට වර්ණ නම් නොවෙයි. දහම්හි මසුරු වූයෙ වී නම්[5] හළුනිරයැ උපද්දි. මෙ ඉස්සාමච්ඡරියසංයොජන සොවන් මැඟින් පැහෙයි. එතාක් කල්හි වෙර නැති බව් ආදි පතන්නාහු ද වෙර ආදීන් නො මිදෙත් මැයි. මෙසෙයින් බුදුහු සක් දෙව්රජහු පුළුවුත් 'ඉස්සාමච්ඡරිය' නම් පැන විසජුහු එකල්හි සක් දෙව් රජ සතුටු වැ, මෙ නියායෙන් තුදුස් පැනයක් පිළිවිත්.

තුදුස් පැනය නම් කවරැ යත්:

'ඉස්සාමච්ඡරියං' යනු එක් පැනයෙකැ 'පියාප්පියං' යනු එකෙකැ 'ඡන්දෙ' යනු එකෙකැ. 'විත්කකො' යනු එකෙකැ. 'පපඤ්චො' යනු එකෙකැ. 'සොමනස්සං' යනු එකෙකැ. 'දෙමනස්සං' යනු එකෙකැ. 'උපෙක්ඛා' යනු එකෙකැ. 'කායසමාචාරො' යනු එකෙකැ. 'වචීසමාචාරො' යනු එකෙකැ. 'පරියෙසනා' යනු එකෙකැ. 'ඉන්ද්‍රිය සංවරො' යනු එකෙකැ. 'අනෙකධාතු' යනු එකෙකැ.

1. දෙන්නාහු 2. බිඳැයි 3. බඳ 4. මසුරන් 5. විමෙන්

'අච්චන්තනියා' යනු එකෙකැ යි යන මෙ යැ. මෙසෙ තුදුස් පැනය සක් දෙව්රජුහු පුළුවුත් පරිදි ද, බුදුන් විසැජු පරිදි ද, දික්සඟියැ සක් පැනසුතින් දන්නෙ යැ.

මෙහි උපෙඛා පැන විසජුන්හි සිටැ සක් දෙව්රජ අසූ දහසක් දෙවියන් හා සමඟ සොවන් වි යැ. බුදුහු වූ කලැ රාත් එල පරියන්ත කොටැ ධම් දෙසුහු. එවැනි ධම් දෙන්නෙහි මෙ කුමට රාත් නොවී යැ යත්ඃ බුදුහු රජක්හු වැන්නාහැ. විනෙජනයො රජකුමරුන් වැන්නො. යම්සෙ, රජ, වළඳන කලැ තම හට පමණින් පිඬු වටා රජකුමරුනට[1] එළවයි. ඔහු එයින් තමන් මුව පමණින් මැ ගන්ති. එසෙයින් මැ බුදුහු තමන් අධ්‍යාශය වූ[2] පරිද්දෙන් රාත්එල පරියන්ත කොටැ ධම් දෙසති. විනෙ ජනයො තමන්ගෙ උපනිඃශ්‍රය පමණින් සොවන් එල හො ගන්ති. සෙදගැමි අනැගැමි රාත් එල හො ගනිත්.

සක් දෙව්රජ වනාහි සොවන් වැ බුදුන් පෙරට මැ3 සිටැ සැවැ ළදරු සක් දෙව්රජක් වැ වැළිඳු තුන් කෙළ සැට ලක්‍ෂයකට ආ[4] ඇති වැ උපනි. සැවැ යන දෙවියන්ගෙ අත් බව් ගිය තැන් ආ තැන් නො පැනෙයි. දිලියෙන පහන් යන්නා[5] වැනි වෙයි. එ හෙතුවින් සෙසු දෙවියො නො දත්හැ. සක් දෙව්රජ වනාහි තමා සැවැ යන බැවින් ද. බුදුහු තමන් සව්නෙ දන්නා බැවින් දත්හු.

එකල්හි සක් දෙව්රජ තමා මියැ උපන්[6] පරිදි බුදුනට සැළ කොටැ, නොඑක් සෙ බුදුන් ගෙ ගුණ වනා[7] සිටැ පන්සිකා දෙව් පුත්හු කැඳවා, "තො මට බොහො උපකාරයෙහි. බුදුන් පළමු ප්‍රසාද කැරැවිහි. තා[8] ප්‍රසාද කැරැවූ කැල පැසුළු ඇපි ගොස් බුදුන් දුටුම්හ. තා මට පිය තැනැ තබමි. ගඳෙවු දෙව්රජ කෙරෙමි. සුරියසච්චසාවත් දෙමි" යි කියා

---

1. කුමරුවන්ට 2. තුබූ 3. පෙර මැ 4. ආයු 5. නිවන්නා, වන්නා පහනක් වැනි 6. උපන්බැව්හි 7. වනාහි 8. මෙහි තා

බුදුන් බැසැ-හෙවැ වැඳැ, "**නමො තස්ස** භගවතො අරහතො **සම්මා සම්බුඬස්ස**" යි තුන් යලක් බුදුනට නමස්කාර කොටැ, පැදකුණු[1] කොටැ, වක් කළ අතක් දික් නොකරන තුරු තව්තිසැ දෙව්නුවරැ පාළ වී.

විසාඛාවනට හා අනෙවඩු මහසිටාණන්ට සෙයින් **සක්** දෙව්රජ හට දු භවරාග බලවති. එසෙයින් මැ සක් දෙව්රජ සවරෙකා දඹදිව්හැ රජසපු වළඳා, සදෙව් ලොවැ ක්‍රමයෙන් උපැදැ[2] දේව සපු වළඳා එහි සිටැ ධ්‍යාන උපදවා , බඹ ලොවැ උපද්දි. එහි දු හැම බඹ තෙලෙහි ක්‍රමයෙන් උපැදැ ප්‍රීතිසුඛ අනුභව කොටැ එහි සිටැ අනගැමි වැ **සුදවස්හි** උපද්දි. එහි උපදනෙ, පළමු වන **අවිහතෙලෙහි** දහසක් කපට ආ ගෙනැ උපැදැ එහිදු ආ පමණින් සිටැ සමවත් සුව අනුභව කොටැ, දෙවන **අතප්තලයෙහි** දෙ දහසක් කපට ආ ගෙනැ උපැදැ, එහි දු ආ පමණින් සිටැ තුන් වන **සුදස්** තලයෙහි[3] සාර දහසක් කපට ආ ගෙනැ උපැදැ, එහිද් ආ පමණින් සිටැ සතර වන **සුදස්සි** තලයෙහි අට දහසක් කපට ආ ගෙනා උපැදැ, එහි දු ආ පමණින් සිටැ පස් වන **අකනිටා** බඹ තෙලෙහි සොළොස් දහසක් කපට ආ ගෙනා උපැදැ, එහි සිටැ රාත් වැ ආ පමණින් සිටැ සමවත් සුව අනුභව කොටැ අනුපාසෙස් නිවන් ධැයින් පිරිනිවෙයි.

මෙ සෙයින් බුදුහු තමන් **පුරුෂදම්‍යසාරථී** වන බැවින් **සක්** දෙව්රජහු දු. ආදි ශබ්දයෙන් ගත් සූවිසි තැනෙක්හි වැඩැ හිඳැ සූවිසි වරෙකා වදාළ ධම් දෙස්නෙන් කෙළ සුවහසක් කෙළ සුවහසක් බැවින් රාත් වූ, අසඞ්ඛ්‍ය අසඞ්ඛ්‍ය බැවින් සොවන් සෙදගැමි අනැගැමි වූ දෙවියනුදු දමා අමා මහනිවන් පැමිණිවූහු.

දෙවදමන නම් සතළොස් වන පරිච්ඡේදය නිමි.

---

1. වැඳ පැදකුණු 2. උපද උපද 3. සුදවස් තලයෙහි

18. බ්‍රහ්මදමන නම් පරිච්ඡේදය

බක නමු බඟහු[1] දමු පරිදි කිසෙ යැ යත්:

බුදුන්[2] උක්කට්ඨා නම් නුවර නිසා සුභගවනයෙහි[3] සාලරාජමූලයෙහි වැඩැ වසන කල්හි, බක නම් බඹ හට පවිට්[4] ශාශ්වත දිට්හ[5] උපන්. බුදුහු උහු ගෙ අදහස් දැනැ දික් කළ අතක් වක් නොකරන තුරු ගොස් බඹ ලොවැ පහළ[6] වූහු.

බක නම් බඹ බුදුන් තමා කරා එනුවන් දැකැ, "මොබ එ. මෙ නිත්‍ය යැ, ධ්‍රැව යැ, ශාශ්වත යැ, මෙ බඹ ලොවැ මහලු වන්නෙක් හො මියන්නෙක් හො නැති, මෙයින් අනෙක් නිසරුැණෙක්[7] ඇත්තෙ නොවෙ"යි කී යැ. මෙසෙ කියනුයෙ " මත්තෙහි[8] තුන් ධ්‍යානභූමි දු සතර මඟ සතර ඵල දු[9] නිවනුදු නැතී" කීවා වෙ.[10]

එකලැ "මොහයෙන් මුඨය,[11] බක බ්‍රහ්මය,[12] අනිත්‍යයට 'නිත්‍ය'[13] යෙහි.[14] අධ්‍රැවයට 'ධ්‍රැව' යෙහි[14] අශාශ්වතයට[15] 'ශාශ්වත'[10] යෙහි.[14] 'මෙහි මහලු වන්නෙක් හො මියන්නෙක් හො නැති' යෙහි[14] 'මෙයින් අනෙක් නිසරුැණෙක් ඇත්තෙ නොවෙ' යෙහි[14] අඳුරුැවට වන්නක්හු වැන්නැ"යි වදළො.

එකල්හි මරදෙව්පිත්, "මහණ ගොයුම් කොහි ගියෙ හො!"යි[17] බලනුයෙ, බඹලො වඩන්නා[18] දැකැ, "මොහු බඹනට බණ කියා මාගෙ විෂය නොඉක්මවන තුරු ධම් දෙසුන් විනාශ කළ මැනැවැ"යි ගොස් බඹුන්[19] අතුරෙහි නොපැනී[20] සිටැ, බුදුන් බක බ්‍රහ්මයා ගර්හා කළ කල්හි, මහා බ්‍රහ්මතලවාසීන් හො බ්‍රහ්මපුරොහිතතලවාසීන් වෙරැ ආවිෂ්ට[21] වන්නට අසමර්ථ වූයෙ, බ්‍රහ්මපාරිෂද්‍යතල වැසි බඹක්හුගෙ ශරීරයෙහි ආවිෂ්ට[21] වැ, "මහණ, මහණ,

1. බඹු 2. බුදුහු 3. සුභවනයෙහි 4. පවිට, පවිටු 5. සහස්වත දිටහ, දිටුහ 6. පාළ 7. නිසරු තෙනෙක් (කෙනෙක්) 8. මත්තේ 9. ද් 10. කීව වෙ 11. මුඪව, මුඪයව 12. බකබඹ 13. නිත්‍යය (යැ) 14. යෙයි 15. අසහස්වතයට 16. සහස්වත (යැ) 17. කොහියැ හොයි 18. වඩනන් වඩන්නන්-මු 19. බඹු 20. පෙනී 21. ආවෙශ

ඔහට නින්ද නොකරා. එ බඹ[1] මහබඹැ, හැම බඹුන් අභිභවයි. තෙමෙහෙ අනභිභූත යැ, සර්වදර්ශී යැ, හැමදෙනා තමා විසියැ වටයි, ලොකයෙහි ඉසුරු, ලොකයා මැවුයෙ යැ. පොළොව් හිමගල් මෙරගල් සක්වළගල් මහ මුහුදු හිරි සඳ මුහු විසින්, මවන ලද්දෙ යැ, ලොකයට උත්තම යැ 'තො ක්ෂත්‍රිය වා,[2] තො බ්‍රාහ්මණ වා,[2] තො වෛශ්‍ය වා,[2]* තො ශුද්‍රවා, තො ගිහිගෙ ඔට්වා, තො ගොන්වා යි. යෙජි යැ,* උපන් සතුනු දූ උපදනා සතුනු දූ පියෙ යැ. හැම සත්හු මැ මුහු දරුවහැ.[3] මහණ, තට පෙරට වැ[4] ලොකයෙහි මහණ බමුණො වූහැ. ඔහු තා සෙයින් මැ 'පොළොව අනිත්‍ය යැ, දුඃඛ යැ, ආත්ම යැ'යි ගැරහුහැ,[5] එසෙයින් මැදිය ගරහා, ගිනි ගරහා, බඹුන් ගරහා, මියැ ගොස් සතර අපායෙහි උපන්හ. තා ගැරහුවා සෙ[7] එ නො ගරහා, 'නිත්‍ය යැ, ධ්‍රැව යැ, ශාශ්වත යැ'යි පැසැස්සාහු මියැ ගොස් බඹලොවැ උපන්හැ. මහණ, මා තට කියන දූයෙක් නම් - බඹ යමක් කී ද, උහු කීවා කරන්නෙ යැ. උහුගෙ තෙපුල් නො ඉක්මෙන්නෙ යැ. ඉදින් තො බඹහු ගෙ තෙපුල් ඉක්මිණිහි නම්, ගෙට සිරි වදුත්[8] මොහොල්[9] ගත්තා වෙයි. මහණ, යම් පුරුෂයෙක් සියක් පුරුෂයක් පමණ ගැඹුරු ප්‍රපාතයෙකැ හෙන්නෙ, අතින් ගන්නට නිසි දූයක් හො පයින් ධරන්නට නිසි දූයක් හො නො ලදු වී නම්, ප්‍රපාතයෙහි ගොස් හෙයි. තො බඹහු ගෙ තෙපුල් ඉක්මිණිහි නම්, උහුට වූ දෑ තට වෙයි. මහණ, තො මෙහි මුළු දුන් බඹපිරිස් යශසින් හා ශ්‍රීයෙන් හා දිලියෙන සෙ දුටුයෙහි වෙහි ද? ඔහු හැම දෙන

---

1. එ බඹනම් (ම්) 2. ව 3. දරුවාහ 4. පෙරට මැ, පෙර මැ 5. හැරවූහු, ගැරවුහු, ගැරපූය 6. බඹහු-හැම, බඹපුත්-මු 'පජාපතිගරහකා'-පෙළ 'මාරො පජාපතී'-අටුවා 7. සේම 8. වදුවන් 9. මොළු, මොල්,

* 'තො ගෘපතිවා' යනුදු පොත්වල එතත් අටුවාහි නැත

* 'තො ගොත්වා, ගෙන්වා සියැ' - පොත්වල එන සැටියි.

බඹහු ගෙ තෙපුල් පිදුවාහැ. තො ද බඹහුගෙ තෙපුල් නො ඉක්මැ උහු කීවා කරන්නෙහි විහි නම්, මොවුන් සෙ මැ යශසින් හා ශ්‍රියෙන්[1] හා දිලියෙහි" යි කී යැ.

එකල්හි බුදුහු "පවිට. මම තා හඳුනමි.[2] මා තා නො හඳුනති3 යි නො ගනැ[4] තො මාරයෙහි. මෙහි යම් බඹ පිරිසෙක් ඇද්ද, උහු හැම තා හස්තගතයහැ,[5] තට වශග යහැ. 'මෙ මා හස්තගත යැඃ මෙ මට වශග යැ' යනු දු තට දැනෙයි. මම් වනාහි තා හස්තගතයෙම් නොද වෙමි. තා වශගයම් නො ද වෙමි" වදාළො.

එකල්හි බක නම් බඹ "මම නිත්‍යය මැ[6] නිත්‍ය යැ[7] යෙමි. ධ්‍රැවය මැ[8] ධ්‍රැව යැ යෙමි. ශාශ්වතය[9] මැ ශාශ්වත යැ යෙමි. යම් තැනෙක්හි වූවො මැ මහලු නො වෙද්ද, නො මියෙද්ද, අනෙක් නිසරුණෙක් නැද්ද, එ මැ කියමි. මහණ, තට පෙරට ව මැ ලොකයෙහි මහණ බමුණො වූහැ. ඔහු මහත් තව ඇත්තාහැ, මෙයින් අනෙක් නිසරුණක් නුදුටහැ. තො ද මෙයින් අනෙක් නිසරුණක් නොදක්හි[10] හුදෙක් තට වෙහෙසයෙක් මත්න[11] තා සිතන්නෙ යැයි. ඉදින් තො පොළොව් ආදීන් තෘෂ්ණාමානදෘෂ්ටීන් තහවුරු කොටැ ගත්තෙහි විහි නම්, මා යන කලැ, වැළත ගෙනැ යනු ලැබෙයි. සිටුනා කලැ වැළැතැ සිටුනා ලැබෙයි. හිඳුනා කලැ, වැළැතැ හිඳුනා ලැබෙයි. හෝනා කලැ, වැළැතැ හෝනා ලැබෙයි. මා කෙරෙහි මට අරක් ගෙනැ සිටුනා ලැබෙයි. මම් තා කැමැත්තෙන් කෙරෙමි. සෙස්සන් හැරැ තා ඇතුළත් කෙරෙමි. නො එසෙ විහි නම්, හිරිහි[12] කොළගසටද් වඩා තා බිමැ ඇපිළි කෙරෙමි"යි කී යැ.

එකල්හි බුදුහු "මෙ බඹ මානනිඃශ්‍රිත යැ. 'මම් දන්මි' යි ගත්තෙ යැ. තමාගෙ යශසින් මතැ. තමා වෙර පහරනට නිසි කිසිවක්හු නො දක්කි. මුහු නිගත මැනැවැ"යි සිතා

1. ශ්‍රියායෙන්, 2. හඳුනෙමි, 3. ගෘත හඳුනෙතියි, 4. නො ගණු-මුඃ 5. සහස්තගතයහ, 6. නිත්‍යයට, 7. නියත, 8. ධ්‍රැවයට, 9. ශාශ්වතයට 10. නො දක්හිදු, 11. වන් තැනැයි, මතනයෙක්, 12. ගිරිහි, හිරිඟි.

"මම් තා ගෙ ගති දු දන්මි. ජුති[1] ද දන්මි. බකබ්‍රහ්ම මෙසෙ මහර්ධික යැ; මහානුභාව යැ; මහෙශාඛ්‍ය යැ යනු දන්මි"යි වදළො. එ "කිසෙ යැ හො දන්නා පරිදි යැ"යි කී යැ.

බුදුහු "හිරි සඳ දෙදෙනා දස දිසා බබුළුවමින් ඇවිදුනා තාක් තැන් එක් සක්වළෙන් වෙයි. මෙසෙ වු සක්වළ දහසෙකැ[2] තා වසය[3] වැටෙයි. මෙ සක්වළ ඇතුළු වැ සක්වළ දහසැ හීනප්‍රණීත සත්ත්වයන් දන්හි. 'මෙ සරාග යැ, මෙ විරාග[4] යැ' යනු දන්හි උපදනවුන් නස්නවුන් දන්හි. තො වනාහි 'ඉතා මහත්මී' ගත්තෙහි. තො නම් සහස්‍රී බඹෙක්හි. තට වැඩි සිටි ඞීසහස්‍රී ත්‍රිසහස්‍රී චතුස්සහස්‍රී පඤ්චසහස්‍රී දශසහස්‍රී ශතසහස්‍රී බඹුන්ගෙ පමණ නැති. තො සතර රියන් කඩෙකැ[5] පමණ ගන්නට ව්‍යායාමයක් කරනුවක්හු වැන්නෙහි"යි නිගත්හු. නිගෙනැ, "බ්‍රහ්මය, අනෙක් තුන් ධ්‍යානභූමියෙක් ඇති. එයින් තා සැවැ ආ පරිදි තො නොදන්හි. මම දන්මි. මෙසෙ දැන්මෙන් තො මා හා නොසමයෙහි. මම තට වැඩි සිටියෙමි"යි වදළො.

මොහු තුන් ධ්‍යානභූමියෙන් සැවැ ආ පරිදි කිසෙ යැ යත්ඃ

මෙ බඹ අබුද්ධොත්පාදයෙහි තවුස් පැවිජි වැ[6] කිසුණු භාවනා කොටැ සමවත් උපයා ධ්‍යානයෙන් නො පිරිහී මියැ සතරවන ධ්‍යාන භූමි යැ, වෙහප්ඵල නම් බඹතෙලෙහි, පන්සියක් කපට ආ ගෙනැ උපනැ. එහි දු ආ පමණින් සිටැ එයින් පාත උපදනට තුන් වන ධ්‍යාන[7] පිණී කොටැ හවා, සුභකිණ්ණ නම් බඹතෙලෙහි සූසැට කපකට ආ ගෙනැ උපන. එහි දු ආ පමණින් සිටැ එයින් පාත උපදනට දෙවන ධ්‍යාන පිණී කොටැ හවා ආභස්සර නම් බඹ තෙලෙහි අට කපකට ආ ගෙනැ උපන. එහි දු ආ පමණින් සිටැ එයින් පාත උපදනට පළමු වන ධ්‍යාන පිණී කොටැ හවා මහාබ්‍රහ්ම[8] නම් බඹතෙලෙහි කපකට ආ ගෙනැ උපනි. හෙ තමා[9] කළ පින්කමුදු උපන් තැනුද දති.[10]

1. චුති, 2. දහසෙක්, 3. විසියැ, විෂයැ විසියැටිවෙයි, 4. වීතරාගය, 5. කඩ 6. තවුස් 7. තවුස් පැවිජියෙහි පැවිජ්වැ, 7. පළමු තුන් ධ්‍යාන, 8. මහාබ්‍රහ්ම තල, 9. හෙ පළමු තමා-මු 10. දන්නි, දන්ති,

කල් යත් යත්, දෙක මැ සඳහන් නොකොටැ සස්සතදිට්ඨී ගත්. එ සඳ බඹ "මහණ ගොයුම් මාගෙ ආයුදු උපන් තැනුදු පෙරැ කළ පින් කමුදු දන්නි. ඔසා, මොහු පුළුවුත මැනැවැ"යි සිතා, තමා[1] පෙරැ කළ පින්කම් පිළිවිත. බුදුහු වදාළො.

කිසෙ යැ යත්:

පෙර මෙ බඹ කුලගෙකෙක් හි උපැදැ කාමයෙහි ආදීනව දැකැ 'ජරාමරණින් මිදී ගිය මැනැවැ'යි ගිහිගෙන් නික්මැ ඉසිපැවිජියෙහි පැවිජි වැ ධ්‍යාන උපයා අභිඥලාභී වැ ගඟක් අසැ පන්සලක්-කොටැ ගෙනැ දහන්සමවතින් දවස් යවයි. එකල්හි සත්වාවො පන්සියයක් ගැලැ[2] බඩු පුරවා මරු කතර පිළිපන්හැ. එවුදු එක්තරා හුණු වැල්ලෙකැ, දවල් නොඇක්මිය හැක්කෙන්, රෑ රෑ ගමන් යෙත්. එහි පළමු යන[3] ගැල අග්වියෙහි[4] බඳ ගොන්හු යෙමින් සිටැ ආ මඟ බලා නැමුණාහැ. හැම ගැල්හු එ ගැල ගිය තියායෙන්මැ ගියො. හිරු නැඟි කලැ ගැල් නැවති බව දත්හු. හෙ ඔවුන් කතර ඉක්මැ යන දවස යැ. දිය දර හැම හී ගියෙ යැ. මිනිස්හු "දැන් කලි අප දිවි නට"යි[5] සිතා ගොනුන් ගැල්සකැ බැඳැ-පියා ගැල්සෙයෙහි වැදැ හොත්හු.

තවුස් වනාහි පන්සලින් නික්මැ පන්සල් දෙරැ හිඳැ ගඟ බලනුයෙ, ගඟ මහත් වතුරෙන් පිරී, වැටෙමින් එන මිණිකඳක් සෙයින්, එන්නා දැකැ, "මෙ ලොව්හි මෙබඳු මියුරු දිය නොලදින් නස්නා සත්හු හා ඇති හො!" යි අවජනෙ, මරුකතරහි සත්වාවන් දැකැ "මෙ සත්හු නො නසිත්ව'යි, මෙයින් මහත් දිය කඳෙක් කැඩී මරුකතරැ සත්වාවන් කරා යෙව"යි ඉටී යැ. එමැ විගස ඇළින් යන දිය සෙයින් දිය එයට ගියෙ. මිනිස්හු දිය දැකැ සතුටු සොම්නස් වැ නහා පැන් බී ගොන් පැන් පොවාගෙනැ සුවයෙන් තමන් කැමති තැනට ගියො.

මෙසෙයින් බුදුහු එ මහබඹහු පූර්වයෙහි ගිමනැ[6] නස්න මිනිස්නට පැන් දුන්සෙ වදරා, එවුහු මැ ගෙ[7] අනෙක් පින්කමක් දැක්වූහු.

---

1. මා 2. ගැල් 3. පළමුවන 4. අගවියෙහි 5. නටයයි 6. ගිමැ 7. මාගෙ

කිසෙ යැ යත්:

එ බඹ අනෙක් අත් බැවෙකැ එසෙයින් මැ පැවිජි වැ ගඟක් අසැ පන්සලක් කොටැ-ගෙනැ වලැ වු ගමක්[1] නිසා වෙසෙයි. එකල්හි සොරහු ගම් පැහැරැ අත්සරු[2] රුවන් ගෙනැ, ගෙරි ගෙනැ, එහි මිනිසුන් ලවා ගෙන්වා-ගෙනැ, යෙති. ගෙරි දු බල්ලො දු මිනිස්හු දු මහ හඬින් හඬති. තවුස් එ හඬ අසා, "කිම හො!" යි අවජනෙ, මිනිස්නට භය උපන් බව දැකැ, "මා දක්නා සෙමෙ සත්හු නො නසිත්ව"යි දහස් සමවැදැ නැඟී, සොරුන් පෙරමඟැ සිවුරඟ සෙනඟ මැවීයැ. සොරහු බෙරැ අතොවමින්[3] එන සෙනඟ දැකැ, "රජ ආ වනැ"යි තමන් තමන් ගත් වොලො දමා-පියා පැලැහ. තවුස් "යමෙක් යමක්හු ගැත්තෙ ද, හෙ ඔව්හට මැ වෙව"යි ඉටී යැ. හෙ එසෙ මැ වියැ. ගම්වැස්සනට සෙත් වී.

මෙසෙ බුදුහු එ බඹහු පූර්ව ජන්මයෙහි සොරුන් ලුහුබඳැ පියා ගම්වස්සනට සෙත් කළ පරිදි වදරා, උහු මැ ගෙ අනෙක් පින්කමක් දැක්වූහු.

කිසෙ යැ යත්:

එ බඹ අනෙක් ජන්මයෙක්හි එසෙයින් මැ පැවිජි වැ ගඟක් අසැ පන්සලක් කොටැ-ගෙනැ වෙසෙයි. එකල්හි උඩු ගඟැ වැසි එක් කුලෙක් යටි ගඟ වැසි එක් කුලක් හා සමඟ මිත්‍රකම් කොටැ නැව් හඟුළු බැඳැ, බොහො කන බොන දෑ දුගඳ මලු දු නැවට නඟා-ගෙනැ දියපිටින් එති. මිනිස්හු කමින් බොමින් නටමින් ගයමින්[4] දෙව් විමනෙකින් යනුවන් සෙයින් සොම්නස්හැ. එ ගඟැ වසන නාගරාජ දැකැ දැහැවැ, "මොහු මා ඇති යන සිතු දු නො කෙරෙති. දැන් මොවුන් මුහුදුබත් කළ මැනැවැ"යි මහත් අත්බවක්[5] මවා, දිය දෙකක් කොටැ පළා-පියා නැඟී, පැණය[6] කොටැ සූස්මමින් සිටියෙ යැ. මිනිස්හු දැකැ බියපත් වැ හඬා නැංග හැ. තවුස් පන්සලැ හුන්නෙ, එ හඬ අසා, "මෙ හු ගයමින් නටමින් සොම්නස් වැ එති. දැන් වනාහි හයරවයෙන්[7] හැඬුහැ. "කිම

1. වලගමක්, වලෙව්ගමක්, වල්ගමක්-මු 2. අත්සර 3. අන්වමින් අනොවමින්-මු 4. වයමින් 5. අත්බැව් 6. පණය, පැණ 7. හෛරවයෙන්

හො!" යි අවජනෙ, නා රජු දැකැ, "මා දක්නා සෙ මෙ සත්හු නො නසිත්ව"යි යන සිතින් සමවත් සමවැජැ නැඟී ගුරුළු වෙසක් මවා-ගෙනැ නා රජහු දැක්වී යැ. නා රජ බියපත් වැ පැණය හකුළුවා - ගෙනැ දියෙහි ගැලී ගියෙ. මිනිස්නට සෙත් වී.

මෙසෙ බුදුහු එ බඹහු පූර්ව ජන්මයෙහි ගුරුළුවෙස් ගෙනැ නාරජහු ලුහුබැඳැ- පියා නැවැ මිනිස්නට සෙත් කළ පරිදි වදළො

මෙසෙ බඹහු බක ජාතකාදි නොඑක් අත්බැවැ කළ දැ බුදුහු වදළහ. බුදුන් කියත් කියත්, ඔහු පූර්ව ජන්මයෙහි කළ පින්කම් පහන් දහස් දිලියෙන ගෙකෙක්හි රූ සෙ පහළ වී එ සඳ එ බඹ බුදුන් කෙරෙහි පැහැද, "තෙපි මාගෙ වැත්තා මතු දන්නා නොව.[1] තොප නො දන්නා දැ නම් නැති. එයින් මැ තොප දිලියෙන අනුභාව✝ සියලු බඹලො බබුළුවමින් සිටියෙ යැ"යි කී යැ.

එකල්හි බුදුහු බඹහු ගෙ දුලද් බිඳුනට "පඨවිං ඛො අහං බ්‍රහ්මෙ" යනාදීන් අසමතා[2] දැක්වූහු. මෙහි විස්තර මැදුම්සඟියැ බ්‍රහ්මනිමන්තණිය සුතින් දන්නෙ යැ.

එ බඹ තමා ගත් ගත් ලද3 බුදුන් විසින් විහිදුවා-පි කල්හි ගන්නට තිසු කිසි දැයක් නො දැකැ, ලළිතකම් කටටි වැ, "ඔස, මම් අතුරුැධන් වෙමි"යි කී යැ. පොහොසත් විහි නම්, අතුරුැධන් වා. තො අතුරුැධන් වන්නට නො හැක්කෙහි" යි වදළහැ. හෙ "සෙස්සනට අවිෂය වූ සියුම්[4] මුල් පිළිසඳට[5] ගොස් අතුරුැධන් වෙමි"යි සිතී යැ. බුදුහු "මෙ බඹ මුල් පිළිසඳට නොයෙව"යි ඉටුහු.[6] එයින්[7] හෙ අතුරුැධන් වන්නට නො තිසි වියැ. "අතුරුැධන් වෙමි"යි[8] සිතා විමන්හි හැලෙයි.[9] කප්රුැක්හි හැලෙයි.[9] උළුළයෙන්[10] හිඳී[11] උහු දැකැ බඹහු* "මෙ බක බ්‍රහ්ම විමන්හි හැලෙයි.[9] කප්රුැක්හි හැලෙයි.[9] උළුළයෙන් හිඳී. තො 'අතුරුැධන්

1. නො වව-මු 2. අසමසමතා 3. දුලද(ද්) 4. පියුම් 5. පිළිසඳ 6. සිතුහ 7. මෙයින් 8. වීමයි 9. ගැලෙයි 10. උත්පලයෙන්, උළුලයෙන්, 11. හිඳ
* බුදුහු-හැම "බ්‍රහ්මගණො" - අටුවා
✝ 'තොප දිලියෙන අනුභාව ඇත්තෙය'-හැම

වීම'යි සිතුයෙහි"යි පරිහාස කළහැ. මෙ බඹුන්* විසින් පරිහාස කරන ලද්දේ, දළ බුන් සපක්හු සෙ තෙප නැති වී යැ. මන් නැති වී යැ.

එකල්හි බුදුහු එ බඹ හට "මම් අතුරුධන් වෙමි"යි වදළො. 'පොහොසත් වුව අතුරුධන් වා"යි කී යැ. එ සඳැ බුදුහු "මෙ බඹ ලො වැසියො මා නො දකිත්ව යි; බස් අසත්ව"යි ඉටා හුනස්නෙහි මැ අතුරුධන් වැ වැඩ හිඳැ-

"භවෙ චා'හං භයං දිස්වා භවඤ්ච විභවෙසිනං,
භවං නාභිවදිං කිඤ්චි නන්දිඤ්ච න උපාදියිං"

යන මෙ ගාථාව වදළහැ. අතුරුධන් වැ හිඳැ මෙ ගය කුමට වදළහ යත්: බඹගණා "මහණ ගොයුම්හු මෙ තැනැ ඇති බව් ඇති බව් කවුරු දැනිද්ද!"යි කියන්නට අවකාශ නොදෙනු සඳහා වදළො.

මෙයින් බඹ ලොවැසියො බුදුන් ගෙ ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්‍ය්‍යය දැකැ, "ඇපි මෙසෙ වූ ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්‍ය්‍යය කරන මහණ බමුණු[1] කෙනකුන් පෙරැ නොදුටු විරීම්හැ. නොද ඇසු[2] වීරිම්හ"යි විස්මිත වැ ගුගුළො.

මෙසෙ[3] සිවුසස් දිස්වා බුදුහු ධම් දෙසුහු. දස දහසක් බඹහු* රාත් වූහු. මෙසෙයින් බුදුහු තමන් අනුත්තර වූ 'පුරුෂදම්‍යසාරථී වන බැවින් බක ආදි බ්‍රහ්මයන් දමා අමා මහනිවන් පැමිණිවූහු.

× × × ×

මෙ සෙයින් තුන් ලොව්හි සැරිසැරැ[4] උපාලි ගහපති ඈ සිටිනුදු, කූටදන්ත ඈ බමුණනුදු[5], අජාසත් ඈ රජුනුදු, අඟුල්මල් ඈ සොරුනුදු[6], සභිය ඈ පරිබ්‍රාජකයනුදු, සච්චක ඈ නුවරදරුවනුදු, පාථිකපුත්‍ර ඈ නුවටනුදු, සච්චබඬක ඈ

1. මාණබමුණු 2. ඇසි 3. මෙසෙයින් 4. සැරිසරා, සැරිසර, සැරිසැරු-මු 5. බමුණුදු 6. සොරනුදු

* බුදුන් - හැම "බ්‍රහ්මගණෙන උප්පණ්ඩිතො"-අටුවා.

* දහසක්-හැම, "දසමත්තානි බ්‍රහ්මසහස්සානි"-අටුවා.

ජටිලයනුදු, බාවරි ඈ තව්සනුදු, සාක්‍යභික්ඛු ඈ මහණනුදු, නන්දෙපනන්ද ඈ නාගරාජයනුදු, නාලාගිරි ඈ මහානාග යනුදු, ආළවක ඈ යක්ෂයනුදු, රාහු ඈ අසුරනුදු[1] සක්දෙව් රජහු ඈ දෙවියනුදු, බක ඈ බඹනුදු දමා අමා මහනිවන් පමුණුවමින් තරුපිරිවර ලද පුන්සඳහු[2] සෙයින්, පිරිබඩ පවු පිරිවර ලද රුවන්මෙර සෙයින් පත්පෙළ පිරිවර ලද පියුම් කෙමියක් සෙයින්, අරිගණ3 පිරිවරා දෙව්රම් මහ වෙහෙර වැඩැ විසූහැ බුදුහු.

"සසී'ව තාරාගණසම්පුරක්ඛතො
ගිරී'ව මෙරු පරිභණ්ඩගන්තරෙ,
සරෙ සුඵුල්ලම්බුජකණ්ණි කූපමො
වසී ජිනො ජෙතවනෙ පභඞ්කරො"

බුදුගුණ අනන්ත වන බැවින් නව ගුණය හැම කියත්, නො පිළිවතින් එහි 'පුරිසධම්මසාරථී' යන පදය ගෙනැ, විස්තර කෙරෙමින් දුර්දන්තදමන යැ* සවසන්තානදමන යැ පරසන්තානදමන යැ ගෘහපතිදමන යැ බ්‍රාහ්මණදමන යැ රාජදමන යැ චොරදමන යැ පරිබ්‍රාජකදමන යැ මාණවක දමන යැ දිගම්බරදමන යැ ජටිලදමන යැ තාපසදමන යැ භික්ෂුදමන යැ නාගදමනය යැ යක්ෂදමන යැ අසුරදමන යැ දෙවදමන යැ බ්‍රහ්මදමන යැ යන අටළොස් පරිච්ඡේදයෙකින් පිරිසුන් මෙ ගත් කරන මා විසින් යම් පින්කමෙක් ගගනොපම කොටැ රැ ස් කරන ලදු ද, එ පින්කම් ගගනොපම හැම සත්ත්වයනට පැමිණෙවා.

යාව තිට්ඨති සෙලින්දෙ - යාව චන්දෙ විරොචතී,
තාව තිට්ඨතුගන්ථො'යං - පසාදෙන්තො මහාජනන්ති.

ගුරුළුගොමින් විසින් කරන ලද අමාවතුරු නම්
'පුරිසදම්මසාරථී' පද වර්ණනා නිමි.

බුදුගුණ මුත් තෙපුල් - මෙත්බහවුත් මුත් සිත්
නොවෙ වා කෙණෙක්හි දු - පරවැඩ මුත් පියො මා.

---

* අසුරයනුදු 2. පුන්සඳක්, පුන්සඳක් හු 3. ආරිය ගණයා

* දමනා-යන ආකාරාන්ත රූපය ද ඇතැම් පොත්හි හැම තැනැ මැ යෙදුසෙ සළකන්නෙ යැ.

අමාවතුරු - පිටපොත

ගැටපද

අක්කැමියන් - 'අගනාගම මෙතෙකැ'යි කියනුවන්.

අග්දෙරියෙහි - අගුදෙරැ = නිසවත්තෙහි, ගඳකිළිය ඉදිරියෙහි

අහාළ මුව - වළකට , විවෘත මුඛය

අටමඟලා පෙළ - පූර්ණකුම්භ යැ, ගදායුද යැ, චක්‍රායුධ යැ, ශ්‍රීවත්ස යැ, අඞ්කුශ යැ, ධ්වජ යැ, සෞවස්තික යැ, ශඞ්ඛ යැ යන අට අටමඟලා පෙළ නම්. මෙයට වෙනස් සැටියෙනුදු කියති.

අටසැටසුවහසක් දිවපසඟතුරු - අට වර්ගයෙක බෙර යැ, සැට වර්ගයෙක බෙර යැයි, මෙසෙ අටමහබෙර හා සැටමහබෙර හා සියදහස් දිවපසඟතුරු යන අර්ථයි. මෙහි 'සුවහස්' ශබ්දය අනෙකාර්ථ වෙයි. එයින් දෙ මහබෙර මෙතෙකැයි හිම් නැතිසෙ කියූ සැටියි. 'අටසැට දහසක්' යනු පොත් හි එයි. " අට්ඨසට්ඨීතුරියසතසහස්සානි" යනු අටුවායි.

අටළොස් සෙනීහ - ලොහකාරාදි අටළොස් සෙනිකුලැස්සෝයි. " සෙනීහි නම් එ එ කම්හි යුත් කුලවැසියො" යනු ධම්පියාඅටුවා ගැටපදයි. 'මනුස්මෘති' යෙහි විස්තර ඇත.

අඩතෙළෙස් යල් සියක් - එක් දහස් දෙසිය පනස, අඩෙකින් තෙළෙස් පුරනු 'අඩතෙළෙස්' වෙයි. එයින් වාර සියක් ගත් කලැ එක් දහස් දෙසිය පනසෙක් වෙයි. එයින් මෙහි 'යල්' යනු වාර්ථා කොටැ ගත හැකි යැ.

අතවසැ - වස්කාලය තුළ

අතුරු දූනැ - හෙතුව දූනැ. 'පාළිඃ අන්තර > අතුරු'

අඳු බානෙක්හි - අන්දුබන්ධනයෙකැ = හැකිලි බැම්මෙකැ.

අනත් අපරිසෙ - අනන්ත අපරියන්ත, 'පාඃ අපරියන්ත, > අපරිසෙ'යි ආ සැටිය සළකන්නේ යැ.

අනිෂ්ටප්‍රග්‍රහයහි - අනිෂ්ටයන් ඇසිරි විසින් තර කොටැ පිළිගැන්මෙහි, "අනිට්ඨපග්ගහෙ" යනු මෙහි අටුවායි. පොත්හි එන 'අශිෂ්ටසෙවායෙහි' යනු ලෙඛකදෙෂයෙකි.

අනුපාද විමොක්‍ෂයෙන් - තෘෂ්ණාමානදෘෂ්ටි විසින් නො ගෙනැ කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදීමෙන්.

අනුබුයෙහි ද - සලිලප්‍රායභූමියෙහි = බෙහෙවින් දිය වැදූ සිටුනා බිමෙහි. 'සං: අනූප > අනුබු'

අනුයොගක්ෂම - පැන පුළුවුස්නට සැහෙන,

අබ්බොහාරික කොටැ - ව්‍යවහාරයට අර්හ නොවූවක් කොටැ = සඳහන් නොලා.

අබ්ධා - ජලය. 'පා: අපොධාතු > අප්ධා > අබ්ධා' යනු වෙයි.

අයිණි - අගුණ. 'පා: අගුණ > අයුණු = අයිණි'

අරා මැ යැ - එළවා මැ යැ = ගෙනැ දේ මැ යැ.

'අරා' යනු 'අර - එළැවීමෙහි' දයින් නිපන් ක්‍රියාපදයි.

අලුයෙහි - පනදු = දෙ වැනි දිනැ.

අවුධූනන - කිබීසිනි = යටිකුරු කොටැ ගසා පීම.

අවිජහිත - නොහළ, වැකියෙහි සිටුනා 'තැන' යනුවට විශෙෂණයි.

අවුණුදෙරැ - කඩ පිළෙහි 'පා: ආපණද්වාර > අවුණුදෙර'

අශෛක්ෂ භූමි - රහත් පලයි.

අසස් පසස් - ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස

අළක් - අඩු = කකුණු ආදීන්ගෙ පා

ආකර්ෂණ - මොබට ඇදූ - ලීමයි.

ආකොටනක්ෂම - ආකොටනයට = තැළීමට යොග්‍ය,

ආලම්බන එලකයෙහි - සක්මන් කෙළවරැ තුබු වැතිරැ - ගන්නා පුවරුයෙහි

ආවර්තනිමායායෙන් - අනුන් ආවර්තන කොටැ - ගන්නා = විසි යැ ලා ගන්නා මායායෙන්

ඇක්මෙන්නෙ - ඉදිරි බලා මැඩැගෙනැ යනුයෙ, 'ඇක්ම-ඇක්මීමෙහි' දයින් නිපන් 'ඇක්මෙනු' යන අර්ථ ක්‍රියා ශබ්දයෙහි ප්‍රථමෛකවචන රූපයි.

ඇතුළු වටන - "වටා කඩතුරා බඳවා"යි කීයෙන් කඩතුරායෙන් වටා - ගත් උපස්ථාන කරන පෙදෙස 'වටන' නම්. එ 'වටන තුළ' යන අර්ථයි.

ඇතුළුසළු පහනක් - සැළිය තුළැ දල්වා - ලූ පහනක්.

ඇතොරනුදු - අන්තඃපුරස්ත්‍රිනුදු, 'පාඃ අන්තෙපුර > අතවුර = ඇතොර'

ඇඹුල - හාල්පානු ගෙනැ ලුණු ඇඹුල් ඈ යොදා කකියවා - ගන්නා කැඳෙකි.

ඇසිවසන් - ආශීවිෂයන් = සර්පයන්, 'පාඃ ආසිවිස > ඇසිවස'

ඉපැදු -පිසු = උයන ලද, 'උපද-ඉපැදීමෙහි' ධාතුයි.

ඉලුප් ද - උලුපතෘණ කපා, උලුපතාණ නම් කුශතෘණයි, යාගයට එ ද උපකරණයි. මෙහි එන 'ද' යනු පරෙ කිරියෙකි. ජාතකඅටුවා ගැටපද-ධම්පියාටුවා ගැටපද ආදියෙහි දු මේ පෙරකිරිය දක්වා ලැබේ. 'සංඃ උලුප > ඉලුප්'

උද්සටිතඥ - උද්දෙශය කියා මුව වීවර කළ පමණෙකින් අනෙකාකාරයෙන් කරුණු වටහා - ගන්නා පුද්ගලයි.

උදා - ගිනි දල්වා, උදා යනු 'උද' ධාතුයෙන් පෙර කිරි පදයි. පාඃ 'උජ්ජාලෙත්වා'

උදවිය දුකින් - උදයව්‍යයදුඃඛයෙන්

උපසම සිරි - උපශාන්තශ්‍රීය=සන්හුන් සිරිය

උපෑ රළගල - උත්පාත සඞ්ඛ්‍යාත තරඞ්ග ගිරි. මතු වන කඳු බඳු රළගෙඩි

උපුට-ගළවා. 'පාඃ උප්පාටෙත්වා > උපුට' යනු වෙයි. 'උපුර' ධාතුයෙහි අන්තයට ටකාරාදෙශයෙන් හා පෙරකිරියපසින් හා සිදු වනසෙ ද කියැහෙයි.

උපුරා-උදුරා. 'උපුර-ඉපිරිමෙහි' දයින් නිපන් පෙරකිරියයි. ධම්පියා ටුවා ගැටපදයෙහි දු "ගොධික මහතෙරුන්" වත්හි "සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ, සුමුලු තණ්හා උපුරා"යි අර්ථ කීහ.

උරසක් මල් - "උරචක්ක නම්, පාෂාණමය වූ හෝ මාණික්‍යමය වූ හෝ කර මුවහත් ඇති වට වූ ගිනි ගෙනැ දිලියෙන, කරැ ලූ කල කැපෙන, මෙයින් සැවැ පරලොව උපන් පාපීසත්ත්වයා හට දුඃඛාවහ වූ ආයුධ විශෙෂයෙකි" යනු 'ජාතක අටුවා ගැටප' වෙයි.

උවකමු දෙළෙක - උපක්‍රමයෙන් සන්හිඳැවුව මනා හෙයින් 'උවකමුදෙළ' නම් වෙයි. 'උපක්‍රම' නම් ලෙහෙ සෙල්වීමය. 'පාඃ උපක්කම > උවකමු, පාඃ දෙහළ > දෙළ'

උළුල්ලෙන් -උක්කුටිකයෙන්

එකමාලාමාලිනී - මල්දම් බෙහෙවැ, එසෙ වතු දු, එ හැම එක් මල්දමක් සෙයින් පෙනෙනුයෙන් 'එකමාලාමාලිනි' නමු, නානා මාලාවන් එකමාලාකාරයෙන් සිටැ, එයින් මැ මාලනී (=මල්දමක් බඳු) වූ සැටියි.

එහිභික්ඛුභාවයෙන් පැවිජි වැ - බුදුන් 'මහණ, එ' යි අත් නඟා අමතන්නා හා මැ ඉදුහයෙන් එන පැවිජිවෙස් ලැබැ 'එහිභික්ඛු උපසම්පදා' ලත් මහණක් වැ, "එථ භික්ඛවො යන වචන හා 'හත්ථපසාරණ' එහි භික්ඛු උපසම්පදාවට සහකාරිකාරණ වේ, පුරිම භෙවෙහි සුරු උපසපුව උපාදන් කරුණු වේ. යෙත්. පැවිජිවෙසට අයුහෙවෙති පැවිජියනට කළනා කෙසමස්සුඔරොපනාදි මේ හා සමණපිරිකර දන වෙසෙස් කරුණු යෙත්" යනු ධම්පියාටුවා ගැටපදයි.

ඔවිජැ - සටා = වදන් සැතින් විදූ

කටුමතිගායෙන් - කටු ඇති කසවැලින්, "කසාහි, මතිගායෙන්"යි 'කුණ්ඩලකෙසීතෙරින්වත්හි' ද, 'කස්සකයා'වත්හි ද, ධම්පියාටුවා ගැටපද කාරයෝ අර්ථ කියති. 'පිලොතික මහතෙරුන්' වත්හිදි " කසාය නිවට්යො, කටමුතිගායෙන් අතිශයින් පහරන ලදු"යි අර්ථ කියති. කටු යෙදූ කසවැල 'කටුමතිගා'යි කියත්. කුඹුරු සකස් කිරීමෙහි ලා මඩමතුයෙහි ගානා දඬුවක් 'මති' ශබ්දයෙන් කියන

තැන් පාළියෙහි ඇත. සකුවෙහි 'මත්‍ය' කියාත් අර්ධමාගධියෙහි 'මතිකා' කියාත්, දක්නා ලැබේ. තදාකාර ගෙනැ එක්පසැ කටු යොදා කළ, ඇඟැ ගානා කසවෙසෙසක් 'කටුමතිගා'යි කියති යි සිතම්හ. 'මතිගා' යනු 'පාඃ වත්තිකා (සංඃ වර්තිකා) ශබ්දයෙන් බුන්සෙ කෙනෙක් කියති.

කපුසුවහස් - කල්පශතසහස්‍රයක්, කල්ප ලක්‍ෂයක් 'පාඃ කප්පසත සහස්ස > කප් සුවහස්' උකාරගාමයෙන් 'කපුසුවහස්' තුන් + රුවන් = තුණුරුවන්' ආදියෙහි සන්ධිවිධි හා සසඳන්නේ යැ.

කඳල කැකුළු - කන්දල මකුල = බිම්කෙහෙල් කැකුළු

කරමිණි - (කරපිළි), අටුවායෙහි එන 'විභව' ශබ්දයෙහි අනුවාදයි. නිෂ්පත්ති නොපැහැදිලි යැ. "කැරුමිනි - කැරුමිණි - කැරුම්නි - තුමිණි" යන පාඨ ද පොත්හි ඇත. අලුත් පිළී (කරලූ) කියන නිෂ්පන්න ශබ්දයෙහි යි සිතම්හ.

කරැ අත් ලා ගෙනැ - ගලය අත් ලා ගෙනැ, මෙහි 'කර' නම් ග්‍රීවායි. "ගීවාය ගහෙත්වා" යනු මෙහි අටුවායි.

කසළ පිස්සක්හු - 'පංසුපිසාච' යනු පෙළෙහි එන වහරි, කසළ වැකුණු පිශාචයකු.

කස්නවුන් - 'කාකච්ඡන්තියො' යන මෙහි අනුවාදයි. "කස්නවුන් නොහොත් නැහැ හඬවන්නවුන්, නොහොත් තතනන්නවුන්" යනු 'ජාතක අටුවා ගැටපද'යි.

කළ දහස් බිඳිමින් පලත් - බිය වැද දුවත් මැ, උනුන් වෙර සැටීමෙන් අපමණ කළ බිඳී යනසෙ දැකත්. එය නො සළකා දුවන බව මෙයින් කියත්. මඟතුරෙහි කල ගත් අත් ඇතියවුන් ඇත ද, උනුදු නො සළකා බිඳැ-ගෙනැ දුවනසෙ කීමෙන් මහත් සේ බිය පත් බව අහවයි.

කළුවණ - කාලකණ්ණිය

කාඩි - ඔදන හා ධාන්‍යාදිය ගෙනැ තතා - ගන්නා ඇඹුලෙකි. 'කළ කැඳ' යනුදු මෙයට නමෙකි.

කාමාදි තුන් විතර්කයෙන් - කාමවිතර්ක යැ, ව්‍යාපාදවිතර්ක යැ, විහිංසවිතර්ක යැ යන තුනින්. නිෂ්කාමතායෙහි ලා කාම විතර්කය සතුරු යැ. මෛත්‍රියෙහි ලා ව්‍යාපාද විතර්කය සතුරු යැ. කරුණායෙහි ලා විහිංසා විතර්කය සතුරුයි.

කැකුළු කොටැ - කර්කශ කොටැ = දැඩි කොටැ 'පාඃ කක්ඛළ කැකුළු' "කැකුළු තෙබින්" යන තැනැ වෙසතුරුදාසන්නයෙහි ලා (පිඃ 120) තීව්‍ර-අර්ථයෙහි ද, එහි මැ (පිඃ 42) "කැකුළු කළහ"යි සොරාර්ථයෙහි දු මේ ශබ්දය ඇත.

කියග-කිම? ඇවත. 'ආවුසො' යනු ආමන්ත්‍රණයෙහි නිපාතයෙකි. එහි අනුවෘද කරන ගුරුළුගොමීහු එය පිණිසැ 'කියඟ යනු යොදති. එයින් සියබසෙහි ලා මෙ ද නිපාත විසින් සළකන්නට වටනේ යැ. පාළියෙහි ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි වැටෙන 'කිං' නිපාත හා ආමන්ත්‍රණාර්ථ යෙහි වැටෙන 'අඞ්ග' නිපාත හා එක් වැ සිටුනා "**කිං+අඞ්ග=කිමඞ්ග**" යි රූපයෙක් ඇත. එය ඇසිරි කොටැ 'කි+අග=කියග'යි, සියබසට ආසෙ සළකම්හ. එසේ වත් මැ, ප්‍රශ්නාර්ථ ගර්භ කොටැ ඇති ආමන්ත්‍රණ නිපාතයෙකි. 'කියග' යනු සියබසෙහි වැටුණු තැන් විමසත් මැ, අප කියු නිරුක්තිය එහි සටීත වනසෙ පෙනේ.

කිලැ-'කුල්' ධාතුයෙන් නිපන් පෙරකිරිය පදයි. 'නාද කොටැ' යන අර්ථයි.

කිසිදෙසක් - කිසි දෙශයක් = ප්‍රදෙශ මාත්‍රයක් = යම්කිසි දෑයක්

කිළිල් සෙයින් - වංශාඞ්කුර=හු කිළිල් සෙයින්. 'පාඃ කළීර > (සංඃ කරීර) කිළිල්' යනු වේ. හුණ අකුරුයි.

කුද්කුරු කිරාතාදීහ-කුබ්ජ-බර්ව- කිරාත ආදීහු යැ. කුදු ඇත්තෝ යැ, මිටි ඇත්තෝ යැ, ව්‍යාධයෝ යැ යන මෙ ආදීහුයි.

කුබුක් බෙලසුල් - කුබුක් රැකින් වැහෙන දිහි මෙන් සිනිඳු නිර්යාස. "**නාගබලා පිච්ඡිලාදීනි**" යනු මෙ තැනැ අටුවා යි. 'නාගබලා' නම්, කැලියයි. කුබුක්වෙසෙසෙකියි සිතම්හ.

කුටව්‍යවහාරයෙහි-කුට ලෙස කරන වෙළෙඳාමෙහි. බඩු පෙරළ ළීමෙහි කරන රැවටිලි

කෙණෙසි අහර - පිඬු සිඟා වඩනා විට, ඒ ඒ තැනැ හැඳි පමණෙකින් ලැබෙන අහර, 'පාඃ කටච්ඡු > කෙණෙසි'

කෙලෙස් පඳුරු විදහන තැන - කෙලෙස් නැමැති මැදිරිය වනසන තැන "කිලෙසපඤ්ජරවිද්ධංසනට්ඨානං" යනු මෙහි අටුවා යි. 'විදහ-නැස්මෙහි' දයින් 'විදහන' යන ක්‍රියා ශබ්දය සිද්ධ යි.

කෙලෙස් වාසනා ලවද් - අනුමාත්‍ර වූ ක්ලෙශවාසනා ද පවා. අපායොත්පත්ති හෙතුභූත අකුශලය රහත්හු දු නැති කරති. කායවාක්ප්‍රයොගහෙතුභූත අකුශලය නැති නො කෙරෙති. අභිධර්මයෙහි "අප්පහාතබ්බ" ගණයට මෙය ඇතුළත් වේ. බුදුන් තුළ ඒ ද නැත. 'වාසනා' යනු මෙහි එයට නමෙකි. කෙලෙස් නිසා කා වැදී ගිය පුරුද්ද 'වාසනා' වශයෙන් කියැවිණ. කෙලෙසුන් විසින් පිහිටුවන ලද ශක්ති විශෙෂයක් සෙ, 'විශුද්ධිමාර්ග සන්න' යෙහි එයි.

කොතුරුපක් - සටාකාර ගත් පේකඩ

කොටගෙ - කොෂ්ඨාගාර = ධාන්‍යාදිය සඟවා තබන කොටු-කුසුල්. "දින් මැඩුන් කොටගෙ පුරා" යන වැකියෙහි දි සස්‍යමඤ්ජරීන් හා මැඩැ ගත් වී හා කොටුගුලෙහි පුරා, යන අර්ථයි.

කොණ්ඩඤ්ඤ නම් බමුණු - හැම පොතෙකැ එනුයෙ 'සුදත් නම් බමුණු' යනුයි. අටුවා බලා අපි "කොණ්ඩඤ්ඤ" යනු යෙදුම්හ. " **රාමො ධජො ලක්ඛණො චා'පි මන්තී, කොණ්ඩඤ්ඤො ච භොජො සුයාමො සුදත්තො**" යන ගාථාර්ධයෙහි එනසෙ බලත් මැ, අගැ සිටුනෙ 'සුදත්ත' බමුණු යැ. ඔවුන් ඇම දෙනා හට ළදරු වූයේ 'සුදත්ත' යැ යි, කී තැනෙක් ඇද්ද! යනු සොයන්නෙ යැ.

කොහොන් පිළිවෙත්හි - තමා තුළ නැති ගුණ පහළ කොටැ ලොව විස්මයට පත් කරන ප්‍රතිපත්තියෙහි 'පච්චයපටිසෙධන' යැ, 'සාමන්තජප්පන'යැ, 'ඉරියාපථසණ්ඨාපන' යැ කියා එ කුහක ප්‍රතිපත්තීහු තුන් දෙනෙකි. මතුයෙහි බොහො දය අපේක්ෂා කොටැ දුන් දය ප්‍රතික්ෂේප කරනු 'පච්චයපටිසෙධන' නමි. වුවමනා දය ඉඳුරා නොකියා ළං වැ සිටැ ප්‍රකාරාන්තරයෙකින් කීම 'සාමන්තපජ්ජන' නමි. රහතුන් සෙයින් ඉරියවු පිහිටුවා-ගෙනැ විස්මය එළැවීම 'ඉරියාපථ සණ්ඨාපන' නමි. මේ යැ, කොහොන් පිළිවෙත් නම්. 'පාඃ කොහඤ්ඤ > කොහොන්'

කොළන මුගුරෙන් - පහරන=තළන මුගුරෙන්, 'කොළන' යනු 'කොළ-තැළීමෙහි' දයින් නිපන් ක්‍රියා ශබ්දයෙකි.

ගඳ සැළියක් - ගන්ධවඞ්ගොටයක්=සුවඳ කරඬුවක්. හැම පොතෙකැ 'ගඳසැළියක්' යනු ඇතියෙන් පදය යෙදුව ද, 'ගඳ පැළියක්' යනු නිසිසෙ සිතම්හ. "පසාධනපෙළිකං, පහයින් පෙළියක්" යනු 'ධම්පියාටුවාගැටපද' යෙහි ඇත. 'පෙළි' නම් කරණ්ඩයි. 'පාඃ පෙළික > පෙළි=පැළි'

ගල් පාතට - පර්වත පාදයට=වන ගහන ඇති කඳු දෙරට

ගැළියායෙන්-බඳ කැමෙන්=උරිනුරැ පැහැරැ මුළු දී යැමෙන්.

ගුල්ඵයෙහි-පාද ග්‍රන්ථයෙහි=ගොප් ඇටෙහි.

ගුළන කලැ-ඔප් නගන්නට මාර්ජනය=මැදීම කරන කලැ

ටිකෙකදු-පොදකුදු, 'ටික්' යන් බින්දුයෙහි වැටෙන ශබ්දයෙකි. 'තලාටික්' ආදි හිලාලිපි බස ද සළකන්නෙ යැ.

තලයක් පමණ තැනට-තාලයක් = තල්ගසක් පමණ තැනට

තලින් හුණුවක්හු -අතුල් පහරින් වැටුණහු

තිලින්-තෙල (=මේ පෙනෙන) තැනින්

තුබුපට-ඊයම් පට=ඊයම් තෝඩු. 'පාඃ තිපුපට්ට > තුබුපට'

තෙවැසි - හැල් කරල් මිටි මිටි කොටැ ගෙනැ සුවඳ කවා තබා තුන් හවුරුද්දක් ගිය තැනැ වළඳ කරන්නට ගනුයෙන් 'තෙවැසි' නම් වෙයි. 'වර්ෂ තුනක් ඉක්මැ සිටි' යන අර්ථයි, 'මැදුම්සඟි'යෙහි 'සටීකාර' සූත්‍රයෙහි අටුවායෙහිත් 'සාරත්ථදීපනී' විනය ටීකායෙහිත්, විස්තර එයි. 'නෙවැසි' යනු පාඨාන්තර යි. 'නොඑක් සුවඳින් වාසිත=සුවඳ කැවුණු' යන අර්ථයි.

තෙවෙර ගෙනැ - තැවැරීම් කොටැ - ගෙනැ

තොට පියලි - තොටුපළ ආදී තන් තැනින් අසුලා ගත් කඩරෙදි මෙහි 'තොට' යනු උපලක්ෂණයි. 'සඞ්කාරචොල' යනු මෙහි පාළි යැ.

තොරසෙකැ - තුඹරාශියෙකැ = ධාන්‍යච්ඡවිරාශියෙකැ= දහසිවියා රසෙකැ.

තො විදුරුගල් නියෙන් කැණියටියෙහි - තො නිය පහරින් වජ්‍ර බිඳුනට කැමැතියෙහි

තොහො පැරැ - බොල් පැහැරැ = තළා 'පාඃ ථුස > තොහො'

දකුණු ඇළයෙන් - දක්ෂිණ පාර්ශ්වයෙන්, 'පාඃ පස්ස > වැළ = ඇළ'යි සිය බසට ආ සැටිය වෙයි.

දඬු පියුම් - මතු මතුයෙහි සත් සත් බුමු වැ දණ්ඩාකාර ගත් පියුම් = සත් බුමු මහපියුම්

දදයෙහි අග් - මෙ තැනැ "ධජානං පටාකානං රංසියො" යනු අටුවායි එයින් ධ්වජයන්ගේ රස් කියති. ජාඃ ගැටපදයෙහි දු, "ධජ අක්" යි කිහු.

දඹුරුක් නො පියා සිටි සෙ දූකැ - අහසැ හිරු යන යන සැටියෙන් රුක්හි සෙවණැලි වෙනස් වෙයි. හිරු යද්දී, මෙ දඹරුක්හි සෙවණ මණ්ඩලාකාරයෙන් සිටි වන මැ සිටියැ. 'හිරු ගියහ'යි, සෙවණ නොගොස් මුලැ දී තුබූ සෙයින් මැ තිබියැ. මේ යැ, මෙ පෙළහර නම්. මෙ කැල සිත්තරු මෙ පෙළහර සිතියම් කරන්නාහු කුමරුන් අහස සිටුනා සෙ දක්වති. ශාසන සමය නො දූනැ කරන වරදෙක් වෙ. 'පාඃ ඡායා > සිය > සෙ'

දම්ගෙඩි - හිස් සිඳුනා දඬු කඬ, 'පාඃ ධම්මගණ්ඩි > දම්ගෙඩි'

දල නැති - අග්නිශිඛා = ගිනිදල් නැති. 'සංඃ ජ්වාල > දල'

දහවළු හා පිළී - විශේෂ වස්ත්‍ර වන අහසවස්ත්‍ර හා තෙසු පිළී, " අහතවත්ථනිවත්ථො" යනු මෙහි අටුවායි. 'හත් අහතවස්ත්‍ර ඇතියෙ' යනු අර්ථ යි.

"ඊෂද්ධෞතං නවං ශ්වෙතං
සදශං යන්නධාරිතම්,
අහතං තද් විජානීයාත්
පාවනං සර්වකර්මසු"

(යම් වස්ත්‍රයෙක් මඳ කොටැ ධෞත වී ද, අභිනව වී ද, ශ්වෙත වී ද, දහ ඇති වී ද, කලිනුත් නොධරන ලද ද, එ වස්ත්‍රය 'අහත' යැයි දන්නෙ යැ. සර්ව කර්මයෙහි ලා පවිත්‍ර වෙයි)

දහ නොසුන් පිළී 'දහවළු' නම් වෙයි. "දසනවසනයුගලං, දහවළුසඟළක්" යනු 'බොධිවංශගැටපද' යි 'පාඃ වාස > වළු'

දහසක් යොදුනෙහි පටන් ගෙනැ - මෙහි දු "දස දහසක් යොජනෙහි පටන් ගෙනැ" යනු මෙතෙක් පළ කළ පොත්හි එයි "**යොජන සහස්සතො පට්ඨාය**" යනු අටුවා වන හෙයින් ඒ අපපාඨ යි.

දෑහැවිලින් - කොපයෙන්. 'දහ-කිපුම්හි' දයින් නිපන් භාවනාම යි.

දෑහැවි - ද්විෂ්ට=ද්වෙෂ කළ.

දෑරඟමිණි රුවනක් - ජාතිරඞ්ගමාණික්‍යරත්නයක්. ජාතීන් මැ (=උපතින් මැ) රඞ්ගය (=පැහැසටහන්) ඇති මිණිරුවන යි. බැහැරින් ලන ඔප්කම් නැති මිණිවෙසෙසෙකි.

දිගම්බර-"**දික් අම්බරං යස්‍ය ස දිගම්බඃ**"යි දිශා වස්ත්‍ර කොටැ ඇතියේ 'දිගම්බර' නම්. ඒ ඒ දිශා උහු ගේ වස්ත්‍ර වත් මුත්, අන් වස්ත්‍රයෙක් නැත. එයින් හේ 'දිගම්බර' වේ. නග්න තාපස යි.

දින්-සස්‍ය-කුඹුරින් ගන්නා ධාන්‍යජාතියි. 'පාඃ සස්ස > දින්' පාළියෙහි එන 'නමස්ස' ධාතු 'නමද' යි ආ සැටි දු, 'පස්' යනු 'පන්' යි නකාරන්ත වන සැටි දු, සළකත් මැ, 'සස්ස' යන ශබ්දය 'දින්' කියා සියබසෙහි සැටියැහෙයි. අක්ෂරයන් ගේ ස්වර්ණභාවය හෙතු යි. ධම්පියාටුවා ගැටපදයෙහි දී සස්‍ය කැපීම "දින් දන" යි කීහ.

දිවෙල්-ධම්පියාටුවා ගැටපදෙයහි දී 'දිවෙල්' - යනු ජීවිතවාචී ශබ්දයක් වශයෙන් යෙදූහ. "දුජ්ජිවිතං, ගරහන ලද දිවෙලින්. **කුච්ඡිතං ජීවිතං-දුජ්ජීවිතං** 'දුජ්ජීවිතා' යනු කිය යුතුයෙහි 'දුජ්ජීවිතං' යි උපයොග වචන කෙළේ" යනු 'කොසොල් රජහු වත්' හි දක්නා ලැබේ. 'දිවෙල්' නම්, ජීවිත කාලයි. ජීවිත කාලය රඳවන්නට වුවමනා බත් වැටුපෙහි අභෙදෙපචාරයෙන් මෙ ශබ්දය යෙදෙනසෙ පෙනේ. 'දිවිකල් > දිවි+අල්=දිවෙල්'

දුදුළුතන්හි-දුර්ගස්ථානයෙහි, ධම්පියාටුවා ගැටපදයෙහි 'බාවරෙක හත්ථි' කථායෙහිලා "කිලෙසදුග්ගෙ, කෙලෙස් දුදුළෙහි"යි 'දුර්ගය' දුදුළුසෙ කීහ.

දුනුමුඩාව-දුනුකොන

දුමොළොසු-දුම්කබල්, 'පාඃ ධූමකටච්ඡු > දුමොළොසු'

දුලදු සැඩසළා කිඹුල් මුවර සියො-දුර්ලබ්ධි නමැති චණ්ඩස්‍රොතස් හා කුම්භීලයන් හා මකරයන් හා ඇති

දුහුල් සුඹුළුයෙන් - දුකුල චුම්බටයෙන්. සිහින් පිළී දරණුයෙන්

දෙ එක්බිති ගෙහි - දෙ පසැ අනන්තර (=එකාබද්ධ) ගෘහයෙහි 'උභ' ශබ්දය ද, 'දෙ යි හැම තැනැ අනුවාද කළසෙ පෙනේ. " උභොසු පස්සෙසු, දෙ ගඟවැළහි"යි ධඃ ගැටපද පාඨාදියෙහිත් එ සැටි මැ එයි. 'උභතො අනන්තරගෙහවාසිකා' යනු මෙහි අටුවායි.

දෙණැ - නිම්නයෙහි=දෙණී කඩෙහි

දෙතිස් දෙව් කුමරියො-ශක්‍රයා 'මඝමාණවක' වැ සිටිද පිරිවර සේ වැටුණු දෙතිස් දෙන ද ශක්‍රයා හා මැ සහභාවයට ගියහ. ඔවුන් ගේ දෙතිස් භාර්‍ය්‍යාවෝ යැ.

දෙවීහි-දෙව්+හු=දෙවීහි

දෙස්නෙන්-දෙශනායෙන්. 'දෙසුන්+එන්=දෙස්නෙන්' ප්‍රාණාක්ෂරයෙන් පටන් ගන්නා ප්‍රත්‍යය හා යොගයෙහි දී, කිසි ශබ්ද කෙකේ හලන්ත වූවාහු නම්, උපධාලොපය (=අගැ හලින් පෙරට සිටුනා ස්වරයාගේ ලොපය) ලබත්. 'රකුස්+අන් =රක්සන්' යනාදිය ද මෙ නයින් සළකන්නේ යැ.

දෙරොටියෙහි-දෙරකොටුයෙහි, 'පාඃ ද්වාරකොට්ඨ > දෙරකොට් = දෙරොට්'

දෙර බියෙළි - දෙරපලු, 'පාඃ බිදළ > බියෙළි'

දෙළොස් ආකාරයෙකින් බමුණු ගෙ ගුණ කියා - යශස් ඇතිසෙ (1) අභිජාතසෙ (2) මහත් ධන ඇතිසෙ (3) ත්‍රිවෙදයෙහි පරතෙර දුටුසෙ (4) අභිරූපසෙ (5) සිල්වත්සෙ (6) පියතෙපුල් ඇතිසෙ (7) බොහො

දෙන හට ඇදුරුසෙ (8) මහලුසෙ (9) බිම්සර රජු විසින් පිදුසෙ (10) පොක්ඛරසාති බමුණු විසින් පිදුසෙ (11) බාණුමත ගමට හිම්සෙ (12)

දෙලොස් ඇඟින් යුත් පිළිසසුමුපා - අවිද්‍යා ආදි ද්වාදශාඞ්ගයෙන් යුත් 'ප්‍රතීත්‍යසමුත්පාද ධර්මය. අවිද්‍යා ආදි ප්‍රත්‍යය නිසා සංස්කාරාදීන් පහළ වනසෙ කියන ප්‍රත්‍යයාකාරය

දෙලොස් නුහුවක්- "එක් ලක්‍ෂ විසිදහසක් පමණ. නහුතයෙක් නම් දසදහසෙකි." යනු **ජාතක අටුවා** ගැටපද යි. 'පාඃ ද්වාදසනහුත > දෙලොස් නුහු'

නයි නයින් කරා යවූහ - මෙහි 'යවූහ' යන්නෙහි කර්මය බැහැරින් ලා ගත මනා වෙයි. කර්ම ස්වරූපයෙන් සිටුනෙ, 'දූතවර්ගයි' යි. පාළියෙහි කර්මය ස්වරූපයෙන් නොකියන තැන් ඇත. මෙහි දී ඒ මඟ ඇසිරි කළහ.

නව යොදුන් - මෙතෙක් පළ කළ පොත්හි මේ අසම්පූර්ණ තැනෙකි. 'නව යොත්න කිනම් දිගෙකිනැ' යනු නොකියන හෙයිනැ. අපි "උසායෙහි නව යොදුන්" යනු ලියුම්හ. **"උච්චං නවයොජනුබ්බෙධා"** යනු අටුවායි.

නස - පහ වැ යැ. 'පාඃ නස්ස > නස'

නළුවො - 'නළු' සද සියබසෙහි බෙහෙවින් නාටකස්ත්‍රිය කෙරෙහි වැටෙයි. මෙතැනැ 'නළුවො' නම්, සතළිස් දහසක් නළුවරහු යැ. අන්තඃපුරයි.

නාරජවස - නාගරාජයන් ගේ වසවැටිය. 'වස්' ශබ්දය මෙදස් කියයි. වනවළායෙහි 'මෙදවට්ටි' යනු එයි.

නැව් හිසැ ලා ඇක්මැ - නෞකාමස්තකයෙහි ආක්‍රමණ කොටැ. "නැව්හි සැළ - නැව්හි සල -නැව්හි සළා" යන නානාපාඨ පොත්හි ඇත. අටුවායෙහි ද **"නාවං පණෙ අක්කමිත්වා-නාවා එලෙ අක්කමිත්වා"** යි නානා පාඨ ඇත. අටුවායෙහි 'අක්කමිත්වා' යන පෙරකිරියට 'නාවං' යනු කර්ම වන හෙයින් අනුවාදයෙහිත් 'නැව්' යනු කර්ම වුව මැනැවි. එවිටැ, ඉතිරි, අකුරු එක් රැස් කොටැ 'හිසැ ලා' යි අපි යොදා-ලුම්හ. අටුවායෙහි 'පණ' යනු අර්ථයක් ඇතිසෙ නො පෙනේ. 'පුණු' මහතෙරුන් අහසැ සිටැ බුණුසෙ

ඇගෙනුයෙන් නැව් මුදුනෙහි යම් මැ අවයවයක් පයින් පහළසෙ කිය හැකියි. මෙහි ලකාරය (=රුවල) යෙදේ නම්. මෙනොවට සටිත වෙයි.

නැවියන්-නහාපිතයන් = කපුවන් , දළිරවුළු බානවුන් 'පාඃ නහාපිත > නැහැවි > නැවි'

නිපන්නමො-සමෘද්ධිය ඇතියමො. පාළියෙහි එන 'නිප්ඵන්න' ශබ්දයෙන් බිඳ-ගත් පදසෙ ගත ද වරද නැති. සියබසෙහි ලා ගත හෙන 'නිපද' දයින් ද්‍රව්‍යය කියැ හෙන සේ 'නිපනු' සද සිද්ධ කොටැ ගත ද වරද නැති.

නිහුගෙඩියෙක්-අහිගුණ්ඨික. 'නහිගෙඩි' යනු ස්වර විපර්යාසයෙන් 'නිහුගෙඩි' යනු වෙයි.

නියම් ගම් - නදීන් ඇසිරි කොටැ සිටි, තොට ඇති, මහ ගම්. 'සංඃ නදීග්‍රාම > නිගම' යි පෙරළිණ. එයින් සියබසට පැමිණි 'නියම්' ශබ්දයෙහි ග්‍රාමාර්ථය නොපැනෙනුයෙන් නැවත ද, 'ගම්' සද යොදා 'නියම්ගම්' යි කියනු ලැබේ. මෙකලැ නිරුක්ති හදාරන පණ්ඩිතයන් කියන සැටිය මෙහි පැවැසිණ. 'නියම්ගම්' යනු බෙහෙවින් වණික් පථයෙහි රූඪ හෙයින් තෙල මතය පිළිගත මනාසෙ පෙනේ. පැරැණි ඇදුරුහු 'නිගම' ශබ්දයෙහි නිරුක්ති අන් සැටියෙකින් කීහ. ඔවුන් එසේ කිව ද 'නිගම' ශබ්දයෙහි ප්‍රාකෘත ලක්‍ෂණ ඇතිසෙ පෙනේ.

නීයෙන් සීමන්ත දක්වා - 'සීමන්ත' නම්, කෙශරචනායෙකි. හිසකේ මැද මාර්ගාකාර සිටුනා සෙ දෙබෙරා සන්නිවෙශ කිරීමයි. පණා නො ගහා නියෙන් එය කළ අයුරු මෙහි පැවැසිණ.

නිරීහ යැ - ඊහා = ක්‍රියා ශක්ති නැතියෙ යැ.

නිර්ධූනන - යටිකුරු කොටැ ගසා-පීම.

නිර්ව්‍යාපාර යැ - ව්‍යාපාර = ක්‍රියාශක්ති නැතියෙ යැ.

නිල්පියල්ලක් - නීලවර්ණ පිලොතිකයක් = නිල්වන් කඩරෙද්දක්

නිෂ්පොටන - පුන පුනා ගසා-පීම,

නිසි-යොග්‍ය = 'පාඃ අනුච්ඡවික > නුසි > නිසි'

නෙසෙ - අන් සැටියෙකින්. අටුවායෙහි එන දුක්කථිතෙ යන පදයෙහි අර්ථ ගළපා කියන්නට ගුරුළුගොමීහු මේ පදය හෙළූහ. පාළියෙහි එන අඤ්ඤථා යන නිපාතය නෙසෙ යි සියබසෙහි සිටිය හෙයි. "නෙසෙ කී දූයක් ඇත" යන වැකියෙහි ලා 'අන්‍යතාර්ථයෙහි නිපාත යැ' යි කිව, වරද නැත ද, ඒ අර්ථය නොකියන තන්හි දු 'නෙසෙ' යන නිපාතය යෙදුසෙ 'සසදවත්' ආදියෙන් පෙනේ.

නෛයර්‍යාණික - දුකින් නික්මැ යන්නට හිත වූ

නො වහස - නො හඬව. 'වහන-වලප්හි' දයින් නිපන් විධික්‍රියා යි "මා පරිදෙවි" යනු මෙතැනැ අටුවායි.

නොසොස් - ශොක නො කරව.

පක්ෂීහි-පක්ෂි+හු=පක්ෂීහි

පඤ්චමහා විලොකනා - කාල යැ, ද්වීප යැ, දෙශ යැ, කුල යැ, මාතෘ යැ යන පස බුදු වන්නට මිනිස් ලොව එන මහාපුරුෂයා විසින් කැලැ මැ බැලියැ යුතු වන බැවින් "පඤ්චමහාවිලොකනා" නම් වෙයි. එහි 'කුල' ශබ්දයෙන් පියාණන් කියත්. 'මාතෘ' ශබ්දයෙන් මෑණියන් ගෙ ආයු කාලය කියත්.

පඤ්චායුධ - ධනු, කණය, මුගුරු, බාහු යනු එක් මතයෙකැ. දුනු, මුගුරු, අඩයටි, පත්කොහාල්, පරාවළලු යනු එක මතයෙකැ. මේ පඤ්චායුධයි.

පත්වටි - පතුරුවැටි.

පනුරුසි පොහො දවස් - මැදි පොහොද

පමුණු - ප්‍රවෙණි

පරිකර්ෂණ - ඔබට ඇදලීමයි

පරිබ්‍රාජක - "පරිත්‍යජ්‍ය ස්වකර්මාණි ව්‍රජතී'ති = පරිව්‍රාජකඃ" හැම ගිහිකම් හැරැ-පියා යේ නු යි, 'පරිව්‍රජාක' නම්. ශාසනමයෙන් බැහැරැ සිටුනා පැවිදි කෙනෙකි.

පරිකථා - ඉඳුරා නොකියා ඇඟෙන සේ අන් ලෙසෙකින් කරන කථා. 'පාඃ පරියායකථා > පරිකථා'

පයර්‍යායයෙන් පුළුවුස්නෙ - ඉඳුරා නො පිළිවිසැ අන් ලෙසෙකින් ඇඟෙන සේ පුළුවුස්නේ.

පලක් අවුළුවා - පර්‍ය්‍යඞ්කය බැඳැ - ගෙනැ. වෙදයෙහි 'පයර්‍ය්‍යඞ්ක' ශබ්දයෙන් 'යෙ ගෙ පට්ට' ය ද කියත්. ශාසන සමයෙහි ඌරුබද්ධාසනය කියත්. අසරම්ණිය ගසා හැඳැ ගැන්මෙහි ලා දෙපා එකිනෙක අවුළුවන්නෙ යැ.

පසන්-ප්‍රත්‍යන්ත = පිරිසර. "පාඃ පච්චන්ත > පසන්' 'පසල්' යන රූපාන්තරය නකාර - ලකාරයන් ගේ උත්පත්තිස්ථාන සම වන හෙයින් එන පෙරළියෙකි. සියබසෙහි ලා නකාර - ලකාර මාරු වනසෙ "අසන්=අසල්, එල්සාල්=එන්සාල්, මුල්සික=මුන්සික" ආදි නිදර්ශනයෙන් පෙනේ.

පස් අභිඥ-ඉද්ධිවිධ, දිබ්බසොත, පරචිත්තවිජානන, පුබ්බේනිවාසානුස්සති, දිබ්බචක්ඛු යන පස යි.

පස් පියුම් - නෙළුම්, උපුල්, හෙළ උපුල්, මහනෙල්, හෝලු

පස් පියුමෙන් සන් රුවන් මුවා පොකුණෙහි - පස් පියුමෙන් වසා සිටුනා සර්වරත්නමය වූ පුෂ්පකරිණියෙහි. 'සන්' යනු 'සත්' යි කිසි පොතෙකැ වරදවා ලියූහ. "පස් පියුමෙන් සුසන් සර්වරත්නමය වූ පුෂ්කරිණී" යනු ධර්ම ප්‍රදීපිකායැ. "පස් පියුමෙන් සැදි සත්රුවන් මුවා පොකුණෙහි" යනු කිසි පොතෙකැ එයි.

පස් මනදෙළක්-'රාජාභිෂෙක ලබම් නම්' මැනැවැ, 1. 'සිය නුවරට බුදුහු වඩනාහු නම්' මැනැවැ, 2. 'තමාට දහම් දෙසත් නම්' මැනැවැ, 3. 'බුදුගේ උපාසක වෙම් නම්' මැනැවැ, 4. 'ධර්මය අවබොධ කෙරෙම් නම්' මැනැවැ. 5. යන පස් මනදෙළ යි.

පස් මහ සිහින - "මහපොළෝ ශ්‍රී යහන් වි යැ. හිමවත කන්වයින් වි යැ. වමත පූර්ව සාගරයෙහි පිහිටියේ යැ. දකුණත පශ්චිම සාගරයෙහි පිහිටියේ යැ. ශ්‍රීපාදද්වය දකුණු සාගරයෙහි පිහිටියේ ය. මේ පළමු වන ස්වප්නයි.

'කිරියා' නම් තෘණ ජාතියෙක් නාභියෙන් නැගී ආකාශයෙහි ගැසී සිටියේ යි. මේ දෙවන ස්වප්නයි.

ජාතියෙන් සුදු වූ කළු වූ හිස් ඇති පණු ජාති කෙනෙක් පත්ලෙහි පටන් ගෙන දණ දක්වා නැංගාහ. මේ තුන් වන ස්වප්නයි.

පක්ෂි සතර දෙනෙක් හෝ නන් නන් වර්ණ ඇත්තාහු සතර දෙසෙන් අවුත් පාමුල්හි හෙව සර්වාඞ්ගයෙන් සුදු බවට පැමිණියහ. මේ සතර වන ස්වප්නයි.

බොධිසත්ත්ව අවස්ථායෙහි මැ සිටියාහු අසුචි පර්වතයක් මතුයෙහි සක්මන් කළහ. මේ පස් වන ස්වප්න යි. මේ පඤ්චමහාස්වප්න නම් වේ. යනු 'ජා' ගැට පද යි.

පස්වටති - පරිහරණ කෙරෙති. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි 'සඤ්ජය පිරිවැජියාවත්'හි "පරිහරියමානො, පස් වටන ලබනුයෙ"යි ද, එහි මැ 'දෙව්දත්තෙරුන්වත්' හි "පරිහරිස්සාමි, පස්වටනෙමි" යි දූයි හරිහරණාර්ථයෙහි 'පස්වට' ධාතු යෙදූහ. 'පස්වටහු' නම්, යම් මැ කෙනකුන් පිළිබඳ කිස කිරීමයි.

පස්වනක් බමර ගණන් හා - "කුඹුලු, මහමී, දඬුඑල්බැ, බමර, කණවෙය යන පඤ්චප්‍රකාර මීමැසියො" යනු 'ජාතක ගැටපද්යෙහි කීහු.

පස් වැදෑරුම් තාදී ගුණයෙහි - ඉෂ්ට අනිෂ්ට දෙක්හි, ලාභ අලාභ දෙක්හි, සුඛ දුඃඛ දෙක්හි, යශස් අයශස් දෙක්හි, නින්දා ප්‍රශංසා දෙක්හි පවත්නා තාදි ගුණ පසයි. 'තාදී' ශබ්දය, 'යාදි' ශබ්දය අපේක්ෂා කෙරේ. ඉෂ්ටයෙහි යාදි (=යම්බඳු) නම්, අනිෂ්ටයෙහි දු තාදී (=එබඳු) යැ. එයින් 'තාදී ගුණ' යැයි කියනු ලැබේ.

පහණ සලවට - හිඳුනට තිසි කොටැ ගලින් කළ එලකාකාර ගත් අස්න 'සලවට' නමි. එය ගස් මුලෙකැ වේවයි, වැලිමඩෙකැ වේවයි, යම් මැ තැනෙකැ තැබියැ හැකි යැ, පාෂානයෙකැ වුව, 'පහණසලවට'යි කියනු ලැබේ. 'පහණ-සල' යනු එකාර්ථ නු යි, පාෂාණසඞ්ඛ්‍යාත ශිලාපට යැයි ගත ද, මැනැවි. පෙළෙහි දු 'වාලිකාපුලින' ආදි විසින් මෙබඳු ශබ්ද ප්‍රයොග ඇත. 'පාඃ පාසාණසිලාපට්ට > පහණලවට'

පහයින් - මල්ගඳ විලෙවුන් ඈ. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි 'විඩූඩයහා වත්' හි "පසාධනක්පපකො, පහයින් කපු"යි 'පසාධන' ශබ්දය 'පහයින්' කියා සියබසෙහි ලා ගත්හ. 'පාඃ පසාධන > පහයින්'

පහාදෙර - ප්‍රාසාදද්වරය. 'මහදෙර' යනු කිසි පොතෙකැ එයි. " මන්දිරයෙහි දෙරකඩ" යි එහි ගැටපද කරනුවෝ ද ඇත.

පාථෙය - මාර්ගොපකරණ "පථී හිතං පාථෙයම්" යනු තද්ධිත නිරුක්ති හෙයින් මාර්ගයෙහි ලා භොජනපානාදිය පිණිසැ හිත නුයි 'පාථෙය' නමි.

පාවිටැ - පාදතල මතුයෙහි, 'පාඃ පාදපිට්ඨී > පාපිට > පාවිට'

පාදිදෙරතුරට - නුවරින් නැගෙනහිර දොර වෙතට. මෙහි 'අතුර' යනු මයර්‍යාද කියන්නට යෙදිණ. 'පාඃ පාචීනද්වාර > පැදිදොර'

පැළ පැදුන් දික් - පූර්ව පශ්චිම දිශා බලා දික් වැ සිටි. "පුරත්ථිම පච්ඡිමතො ආයතෙ" යනු මෙහි අටුවා යි.

පිරිසින්-පරිච්ඡින්න=වටා විහිදි සයුරින් වෙන් වැ සිටී.

පිරිපොකුණු-දිගුවිල් හා පුෂ්කරිණී. 'පාඃ පරිඛා > පිරි'

පිරිවෙනට - පරිවෙණයට. 'පරිවෙණ' යනු හුදු පෙළ වහරෙකි. සකුවෙහි 'පරිවෙණ' ශබ්දයෙක් නැත. පාළියෙහි ලා යොගීන් කාය විවෙකයෙන් එකලා වැ වසන තැන 'පරිවෙණ' යි කියති. නිරුක්ති කියන ඇදුරුහු "වෙණියතො=පෙක්ඛිතබ්බතො පරිවෙණං" යනු කියමින් දර්ශනීභාවයත්, ප්‍රාකාරයෙන් පරික්ෂෙප ඇති බවත්, ගෙනැ 'පරිවෙණ' ශබ්දයෙහි පද සිද්ධි කියති. ඒ නොමැනවි. සකුවෙහි 'වයුන' ශබ්දයෙක් ඇත. පිවිතුරු කම් ඇති, වෙන් වැ සිටුනා 'දෙවොල' එයින් කියත්. දෙවොල ද ධ්‍යාන ස්ථානයෙකි. වෙන් කොටැ ගත් දෙවොලක් වැනි තැන 'පරිවයුණ' නම් වෙයි. එහි පාළි රූපය 'පරිවෙණ' නම් වෙයි. උගන්වන තැන කියන 'පිරුවන්' ශබ්දය අනෙකෙකි. පිරුවහන තැන 'පිරුවන' නම් වෙයි. 'අඳන' ආදි වචන සෙයින් එ ද ශාසනික ව්‍යවහාරයෙකි.

පිරිවෙස් - පැවිද්ද පිණිසැ අවසර පතා භික්ෂූන් වෙතැ හික්මෙමින් විසීම යි. 'පාඃ පරිවාස > පිරිවෙස්'

පිරිහුන් සිරිරු ඇති වැ - පරිපූර්ණ ශරීර ඇති වැ. "මාගම්ලකුණෙන් පිරිහුන් මිදිය" යනු 'වෙසතුරුදා සන්න'යි එහි දු 'පිරිහුන්' යනු තෙල අර්ථ දෙයි. 'පාඃ පරිපුණ්ණ > පිරිහුන්'

පිළිගාවන්-ප්‍රතිග්‍රාහකයන්, 'පාඃ පටිග්ගාහක > පිළිගා'

පිළිපෙවී - දක්වා දින, 'රජය ගන්නෙ මැනැවැ' යි පාවාදින. පාළියෙහි 'පටිච්ඡාපෙසි' යන ක්‍රියායෙක් ඇත. යමක ගැනැ කැමැති කරවාලීම එයින් කියයි. ඒ පාළි රූපය ඇසිරි කොටැ සියබසෙහි 'පිළිපොය' ධාතු සිද්ධසෙ සළකන්නේ යැ. එයින් 'පිළිපෙයි > පිළිපෙවී' යි සිද්ධයි. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි 'දෙව්දත්තෙරුන්' වත්හි "නීයාාදෙඵ, පිළිපය" යි එයි.

'පිළිසලනෙන් - පටිසල්ලානයෙන් = එකී භාවයෙන්.

පිළිසිඹියා - පටිසම්භිද. අර්ථ යැ, ධර්ම යැ, නිරුක්ති යැ, ප්‍රතිභාන යැ යන මේ සතර නැණයි.

පුටු-පොෂණය කළ. 'පුස්' දයින් නිපන් අතීත ක්‍රියා ශබ්ද යි.

පුන් පැණ-පුන් පය=පුන්තලි, **කව්සිළුමිණ** කව්හි දු තලිය කියන 'පැණ' ශබ්දය දක්නා ලැබේ. "පුණ්ණපාතියො" යනු මෙහි අටුවායි.

පුවහන ලද - දුරු කරන ලද. 'පුවහන' යනු 'පුවහ-දුරු කිරීමෙහි' දයින් නිපන් ක්‍රියානාමයි.

පුෂ්පධූපගන්ධපරිවාසිත-පුෂ්පයෙන් හා ධූපයෙන් හා ගන්ධයෙන් හා සුවඳ ගැවුණේ යැ.

පෙළා බැඳි - පීඩනය කොටැ (=තද කොටැ) බැඳැ ගත්.

පොකුරු වැසි - "පොකුරු පතෙහි වට පොද එහි කිසි තැනක් තෙමයි. කිසිතැනක් නො තෙමයි. එමෙන් තෙමෙනු කැමැතියන් තෙමමින් නොතෙමෙනු කැමැතියන් නො තෙමමින් වස්නා වැසියි" යනු **විමතිවිනොදනියෙහි** කීහ. මේ පෙළහර වැස්සෙකි. පූර්වමෙඝ යෙහි ලා "පුෂ්කරාවර්තකාණාම්" යන තැනැ 'පුෂ්කර=ආවර්තක' යන විශෙෂවෘෂ්ටි සඳහන් කරති. 'සං: පුෂ්කවර්ෂ > පා: පොක්ඛර වස්ස > පොකුරුවැසි'

ප්‍රතිභාන-වැටහීම්

ප්‍රතිමුක්ත- "සඬ්ඩිමය පාසිවුරු ශරීරයෙහි ප්‍රතිමුක්ත වීයැ" යන මෙහි 'පාසිවුරු සිරුර ගන්වන ලදි' යන අර්ථ යැ. පාළියෙහි 'ඔමුඤ්චන' නම්, මුදලීමයි. 'පටිමුඤ්චන' නම් ගැන්වීමයි.

ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි "කායෙ පටිමුක්කා, සිරුරු පිළිමුතුවො" යි 'සඤ්ජය පිරිවැජියා වත්හි' දි අර්ථ කීහ. 'පටිමුක්ක' යනු 'ප්‍රතිමුක්ත' යි සකුටව පෙරළා ගෙනැ මෙහි යෙදූහ.

ප්‍රතිහත වැ - ද්විෂ්ට වැ. ඔවුන් කෙරෙහි ද්වෙෂයෙන් හැපී

බඹදෙයෙන් - බ්‍රහ්ම වශයෙන්= ශ්‍රෙෂ්ට වශයෙන් දිය යුතු දෙය 'බඹදෙය' නම් 'අග්‍රහාර' යනුදු මෙයට නමි. බ්‍රහ්මදෙය වශයෙන් ලත් විටැ මෙරමා ගෙ බල පෑමෙක් නැති.

බස්කම්-බසින් කරන ක්‍රියා=වාදකථාමාර්ග.

බැඳිණිමි-වඤ්චි වීමි. 'බඳ ධාතු වැළැහීමෙහි වැටේ.

බැඳු වැද්දන් - ව්‍යාජ කළ ව්‍යාධයන්-වඤ්චායෙන් මළ ගැසු වැද්දන්. "බොහො දවස් මම් බුදුන් ගෙ ගුණානුභාව නො දනැ බැඳිණිමි" යනු රාජදමනයෙහි එයි 'බැඳු' යනු 'බඳ-වැළහීමෙහි' යන ධාතුයෙන් නිපන් ක්‍රියා ශබ්දයි.

බිරි සිතින් - බිය පත් සිතින්. 'පාඃ භීරු > බිරි'

බුදු ඇසින් - "ආසයානුසයඥාණ හා ඉන්ද්‍රියපරාවරතාඥාණ' බුද්ධ චක්ඛු' නම්" යනු ධම්පියාටුවා ගැටපද යි. ආසය හා අනුසය හා දන්නා නුවණ 'ආසයානුසයඥාණ' නමි. ශ්‍රද්ධා ආදි ඉන්ද්‍රියයන් ගේ පරතා හා අවරතා හා දන්නා නුවණ 'ඉන්ද්‍රියපරාවරතාඥාණ' නමි.

බුදුරු රුක්හි - බදරවෘක්ෂයෙහි=කළරුක්හි බෙඩරරුක්හි. මෙතෙක් පළ කළ පොත්හි 'බුහුරු' යි එනුයෙ අපපාඨයෙකි. 'පාඃ බදර > බුදුරු'

බ්‍රහ්ම පජාපති - බ්‍රහ්මයා ගේ ප්‍රියාව. 'පජාපතී' යනු පෙළවහරෙහි ලා භාර්‍ය්‍යාවට කෙරෙහි දු වැටෙයි.

මඟුල් සලවට - රජු හිඳුනා මඞ්ගල සම්මත ගල් පුවරුවයි. 'පාඃ මඞ්ගලසිලාපට්ට > මඟුල් සලවට,

මටුලු කස්ස-'කස්ස' යන මෙහි 'කසු' යනු ප්‍රකෘති යි. 'පාඃ කොසක > කසු'

මණ්ඩල මාලයෙහි - මණ්ඩලාකාරයෙන් කළ එකකුටයෙන් යුත් ශාලායෙහි.

මණව්-පෙළ-සකු දෙක්හි 'මාණව' ශබ්දයෙන් අල්පවයස්කමනුෂ්‍යයා = තරුණයා කියත්, 'මානව' ශබ්දයෙන් මනුෂ්‍යසාමාන්‍යය කියත්. 'පාඃ මාණව > මණව්'

මඳක් සැඳින් - මඳ වෙලායෙකින්

මනස්සත්ත්ව - මනස්හි බැඳී මළ සත්ත්වයන් උපදනා දෙවනිකායෙකි. නුවටුන් ගේ දර්ශනයෙහි එන දෙවලොකයෙකි.

මම හො නිස්සෙමි - ඇතැම් සංස්කරණයෙකැ "මම නො නිස්සෙමි" යනු එයි. "අහං වා හි ගහපති සමණස්ස ගොතමස්ස වාදං ආරොපෙය්‍යං දීඝතපස්සී වා නිගණ්ඨො ත්වං වා" යනු පෙළ යි. මේ පෙළෙහි අනුවාද කරන තැන් වන හෙයින් අපි "මම හො නිස්සෙමි" යි ලියුම්හ. පුස්කොළ පොත්හි දු "මම නො නිස්සෙමි"යි එතුදු, එ අප පාඨයි.

මලමඩුලු-මලය මණ්ඩල = මලය පෙදෙස් රැස. කඳුවැටියෙන් නැගී සිටුනා ප්‍රදෙශ යි.

මල්ලරෙක් - මාලාකාරයෙක්, 'මල්+කරු=මල්ලරු'

මල්ලවයන්-මාතෘ භාෂායෙහි ප්‍රසිද්ධ 'මල්ල' ශබ්දය සියබසෙහි 'මල්ලව' යි යොදනසෙ ඡෙකප්‍රයොගයෙන් පෙනේ. 'මල්ල' නම් බාහු යුද්ධයෙහි නිපුණ යි.

මසු සුලසින්-මසු ගෙනැ සුලස් වැද-ගන්නා සේ අතුරා ලීමෙන්. "මසු හොටින් හොට ගාවා අතුට ඒ ක්‍රමයෙන් අතුළ රන් මුළුල්ල දී" යනු 'ජාඃ ගැටපද'යි. 'සුල් මැ සුලස්' යනු වෙයි. 'සුල්' නම් රනෙහි කෙළ=අගයි.

මහත් පෙරහරින් මහත් පිරිවරින් - මෙහි 'පෙරහර' නම් සත්කාර යි. 'පිරිවර' නම්, සෞභාග්‍යයි. මෙ අර්ථය කියන හැම තැනැ ගුරුළුගොමීහු 'පෙරහර-පිරිවර' පද දෙක එක් තැන් කොටැ ලියති.

මහෙශාඛ්‍ය - 'මහෙසක්ඛ' යනු පාළියෙහි දු අර්ධමාගධියෙහි දු එයි. පාළියෙහි දී 'මහත් පිරිවර ඇති' යන අර්ථ යි. ඒ අර්ථය

පිණිසැ මහයශස්ක'යි සකුයෙහි තුබුව මනාසෙ පෙනේ. **'අප්පරජක්ඛ මහාරජක්ඛ'** යන පාළි පදයෙහි සංස්කෘත පද නම්: **'අල්පරජස්ක මහාරජස්ක'** යනු යි. එයින් 'මහායශස්ක' යනු 'මහෙසක්ක' යි පාළි පද වුව මැනැවැ. ඒ පදය මෙහි දී ගුරුළුගොමීහු 'මහෙශාඛ්‍ය' යි අනුවාද කළහ. ඔවුන් ගත් අනුවාද පදයෙහි අර්ථ නම්: 'මහෙශ=අධිපති නැමැති' යනු යි. අටුවායෙහි වදළ 'මහත් පිරිවර ඇති යන අර්ථය එහි නො ලැබේ. "මහත්ත" ශබ්දයා හා 'සඛ' ශබ්දයා හා සමාසවිධි යෙකින් 'මහෙසක්ඛ' කියා ගත හොත්, 'මහත් යහළු පිරිවර ඇති' යන අර්ථ ලැබේ.

මැඬුන් - මැඩැ රැස් කළ වී.

මිණි වහණ - මණිපාෂාණයෙහි. 'පා: මණිපාසාණ > මිණිවහණ' මෙහි 'මිණි' නම් පලිඟු.

මීකඩ සකුරෙන් - මධු හා ඛණ්ඩශර්කරායෙන්=මී හා හකුරු කැටින්.

මී පිඬු-සකුරු, ගිතෙල්, මී යොදා කළ බදහත්. 'පා: මධුපිණ්ඩික > මී පිඬු'

මුවසලා - මුඛය ධාවනය කොටැ=මුව සෝද. කිසි පොතෙකැ මේ පාඨය නො පැනේ. "මුඛං වික්ඛාලෙත්වා" යනු මේ තැනැ අටුවායි. "මුඛං වික්ඛාලෙසි, මුව විසල්වි" යනු 'ධ: ගැට පඳ පදයෙහි ද එයි. 'සං: ක්ෂල > සල-සේදුම්හි' දයින් නිපන් පෙර කිරිය යි.

යකත් පහණින් - අයස්කාන්ත පාෂාණයෙන් = කාන්දම් ගලින්.

යන්ත්‍ර පිරී යැ - හර නැති දියසුන් දූවයෙන් කළ යන්ත්‍රය වෙග දනවා අහසෙහි නඟා - ලී යැ. **'යන්තං පූරෙසි'** යනු අටුවා යි. 'පූරෙසි' යනුවෙන් වෙග ගන්වා ලීම පැවැසිණ.

යහනින් මැ නඟා ගෙනැ - යහන තිබියැ දි දෙවිය මතු නහා - ගෙනැ ගියාහු නොවෙති. ඇය නඟා - ගන්නට යහන කරණ විය. දෙවිය නිදි ගත් යහනින් මැ ගෙන ගියසෙ කියූ සැටියි.

යුතු කොටැ තුබූ - පිළියෙළ කොටැ තුබූ. 'පිළියුතු' යි තුබුව මනා වූව ද, ශබ්දයෙහි ආදිභාගය හැරැ-පියා 'යුතු' යන මෙතෙක් මැ ගුරුළුගොමීහු යොදති 'පටියත්ත > යුතු' යනු වෙයි.

යූපයට - යාගස්තම්භයට

යෙළ සියක් - එක්සිය පනසක්. 'පාඃ දියඩ්ඪසත යෙළසිය' 'යෙළ' නම් එක හමාරයි.

රඟ පොවන - නීලාදි රඤ්ජන = සායම් වද්දන

රග්ගල් තෙලෙහි - මනඃශිලාතලයෙහි, "මනොසිලාතලෙ" යනු අටුවා යැ. සකුවෙහි 'රඞ්ක' යන නමක් මනඃශිලායෙහි ලා කියත්. එයින් එන 'රක්' ශබ්දය පරරූපසන්ධියෙන් 'රග්ගල' යි මෙහි සිටුනේ යැ.

රඞ්ගක්ෂම - රඞ්ගයට = වර්ණ ගැන්වීමට යොග්‍ය

රජ බල - රාජබලය. 'බල' ශබ්දය සෙනායෙහි වැටේ. 'රාජබල' යනු මෙ තැනැ අටුවා යි.

රන් කොතුරුයෙන් - රන් කෙණ්ඩියෙන්. "සුවණ්ණ භිඞ්කාරෙන යනු මෙ තැනැ අටුවායි.

රන් මාලා - රන් මුවා තැටිවෙසෙසක්. ධම්පියා අටුවා ගැටපදයෙහි 'සාමාවතියා වත්' හි "සුවණ්ණසරක, රන්මාලාවක්" යි කීහ. මලාවට පාළියෙහි 'සරක' යනු නම්.

රසාතෙලෙහි - රසාතලයෙහි - නාගලොකයෙහි. 'රසාතල' ශබ්දය සියබසට ගෙන විබත් ගන්වා ලූ සැටි යි.

රැයිම්මෙහි - රැ ඉකුත් වේලෙහි=උදය, "රැ+ඉ්කමෙහි" යකාරාගම හා පරරූප හා කෙටැ පදසිද්ධි දන්නෙ යැ. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි 'සුළුපතු තෙරුන්වත්' හි "පාතො, රැයික්මෙ" යි අර්ථ කී තැන් ගෙනැ පදසිද්ධි විමැසිය හෙන්නේ යැ 'රැයිම්මැ, රැයිම්' යන රූප ද ඇත. අන්තලොපයෙන් 'රැයිම්' යනු වෙයි.

රුක්සෙළල්නෙක්හි - වෘක්ෂච්ඡායාව චලයාකාරයෙන් සිටුනේ යැ. චලයාකාරයෙන් සිටුනා වෘක්ෂච්ඡායායෙකැ=රුක් සෙවෙණෙකැ.

රුවන් මරවැඩි - රත්නමය පාදුකා. "සුවණ්ණාහි පාදුකාහි, රන්මරවැඩියෙන්" යනු වෙසතුරු ද සන්න යි. 'පාදුකා' නම් පයලන වහන් වෙසෙසෙකි (=Slipper) එයට 'මරවැඩි' යනු දෙමළුයෙන්

සියබසට ආසෙ කියත්. තණ, කිතුල් පොතු, පියුම්පත්, පලස් ආදියෙනුදු 'මරවැඩි' තනා ගත හැකිසෙ 'ධම්පියාටුවා' යෙහි 'වැදෑරට වැසි මහණුන් වත්' හි එයි.

ලද දඬුවක් - "මුහු පෙරට සකුරු තබව, මුහු පෙරට ගිතෙල් ඔව, මිහි ඔව"යි මෙසේ ලස්=ලකුණු තබන දඬුවක්. 'ලසදඬු=ලදදඬු' යනුවෙයි. සකාර-දකාරයන් දෙන්නාගේ ස්වර්ණභාවය ඇතියෙන් සකාරයා දකාර බවට පෙරැළෙයි.

ලද පස්මල් - "ලජ පස්මා මල් නම්ඃ ලජ, සමන්කැකුළු, හෙළිසිද්දතු, හීතණ, සුදුමල්" යනු ධම්පියාටුවා ගැටපද යි. "විළඳ සාල් හීතණ සිද්දතු සමන්කැකුළු යන මෙ ලදපස්මලින් ගවසන ලදී" යනු **වෙසතුරුදා සන්න** යි.

ලහා-සලාක=මහණුන් වෙත් කොටැ ගනු පිණිසැ බෙදු-දෙන ලහපත්. 'ලහ' යනු හුණ පතුරු ආදි හිරටු කියන ශබ්දයෙකි. "හුණපතුකඩ ඈ සලාක නම්" යනු 'ධම්පියාටුවා ගැටපද යි. කිසි විටෙකැ ලහපතෙහි නම් යොදනසෙ ද පෙනේ. "ධම්පියාටුවාගැටපද' යෙහි ලහහඹු ලහායෙහි තුමා නම් හෙළා නිබඳ කොටැ පෙවූ හඹු" යන විවරණය ද මෙහිලා සළකන්නෙ යැ.

ලොධාඑක් හෙළි වියැ - ලොකධාතුව එකාඞ්ගණ වීයැ. " එකඞ්ගණානි අහෙසුං" යනු අටුවා යි. එක් මිදුලක් සෙයින් බාධක රහිත වැ, විවෘත වැ දුටුයෙන් එසෙ කියත්, 'එළි' යනු අඞ්ගණය කියන ශබ්දයෙකි. "අනත් අපරිසෙ ලොධාහි එක් හෙළි වියැ" යනු කිසි පොතෙකැ එයි. "අනත් අපරිසේ ලොධාහි-අනන්ත වූ අපරිච්ඡෙද (පරිච්ඡෙදයක් මෙපමණ යැයි ගණන් නැති) වූ ලොකධාතුන්හි, එක් හෙළි-එකාලොක" යනු එයට කළ ගැටපදයි. **"අනෙකානි චක්කවාළසහස්සානි එකඞ්ගණානි අහෙසුං"** මෙ තැනැ අටුවායි.

ලෙමැ ගෙනැ - 'ගන්' ධාතු අපේක්ෂා කරන කර්මය අදර විබතින් සිටුනා නැති. "ලොමෙසු ගහෙත්වා" යනු මෙහි පෙළයි.

වට දෑණි - වැටු=හෙළු දණ ඇතියෙ වටදෑණි' නම්. 'වට-වැටීමෙහි' ධාතුයි.

වට විවට විසින් **"අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛරා යි කියා මෙසේ කම්වට** විවාවට කෙලෙස්වට විසින් ද, **අවිජ්ජානිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො**

යි කියා මෙසේ නිර්වාණ සඞ්ඛ්‍යාත විවට විසින් ද" යනු ජාඃ ගැටපද යි.

වටා වුහුටු මල් ගුළාවක් - වට කොටැ - ගෙනැ දමා හළ මල් ගුළියක්

වත් හිමියො - උපාධ්‍යාය ස්වාමීහු. 'උපාධ්‍යාය' නම්, වර්ජ්‍ය අවර්ජ්‍ය දෙක්හි ලා ඔවා දෙනුයේ යැ, 'පාඃ උපජ්ඣාය > වජ > වජ් > වත්'

වනළැවැ වෙති - වනගුල්මයෙහි=වනළැහැබ්හි වෙති. මෙහි 'ළැව්' ශබ්දය 'ළැහැබ්' ශබ්දයෙහි විකෘතියෙකි. 'ළැහැබ්=ළැබ්=ළැව්'

වලපහණෙකැ - පාෂාණ ඵලකයෙකැ.

වහනෙ - අයොසනය = සන යකඩ =වානෙ

වහල් - උපකාර. 'පාඃ උපකාර > වහර් > වහල්'

වහරෙයින් - වර්ෂයෙන්=වැස්සෙන්. 'පාඃ වස්සාරත්ත > වහරෙ, යනු වේ. වර්ෂා ඍතුයෙහි වැටෙන 'වහරෙ' සද වැස්සෙහි දූ රූඪි යි.

වළ කට ඇතියවුන් - අයාගත් කට ඇතියවුන්. 'වළ' යනු සිය බසෙහි ලා 'වර' දයින් සිද්ද ක්‍රියාශබ්ද යැයි ගත ද වටී. 'පාඃ විවට > වළ'

වළදෙරින් - විවර කළ දෙරින්. 'වළ' යනු 'වර-විවර කිරීමෙහි' දයින් නිපන් ක්‍රියා ශබ්දයි. කිසි පොතෙකැ 'හළ දෙරින්' යනු දු ඇත. අපි 'වළ' යනු සුපාඨ කොටැ ගනුම්හ. "වළකට ඇතියවුන්" යි අන්තන්හි දූ ගුරුළුගොමීහු මෙ පදය යෙදූහු. 'හළ කට ඇතියවුන්' යනු නොගැළපෙන්නා සේ මැ 'හළදෙරින්' යනු දු නො ගැළපෙයි.

වායව්‍යා දෙසෙහි - වයඹ දෙසෙහි. 'වායව්‍ය' ශබ්දය සකුයෙහි දෙවතා තද්ධිත යි.

වැඳම-'වැඳුම්' යන භාවනාමය 'වැඳම' යි ස්වරසමතායෙන් සිටි සැටි වෙයි. 'වැඩම' යනු මෙනි.

වැලිවෙයැ - වාලුකා වීථීයෙහි = වැලි පිරුණු වීථීමාර්ගයෙහි

වැසුණු - වාසිත = සුවඳ කැවුණු

වැළැතැ - පාර්ශ්වයෙහි = සමීපයෙහි. 'පාඃ පස්ස > වැළ' යනු වෙයි. 'වැළ මැ වැළත්' ස්වාර්ථයෙහි 'අත්' පස යි.

ධම්පියාටුවාගැටපද' යෙහි 'ගඞ්ගාරොහණ වත්ථු' යෙහි දී "උභොසු පස්සෙසු, දෙ ගඟ වැළහී" යි පද බිඳ-ගත් සැටි දු, සිඛවළඳ විනිසෙහි "දෙ මහවුළෙහි ණුහුසු නැගුටි ආදි ආකාරයෙන් කළ" යි යෙදු සැටි දු, සළකන්නෙ යැ. 'දකුණු ඇළයෙන්' ආදි තන්හි වකාර ලොපයෙන් 'ඇළ' යන රූපය වෙනස් සේ යෙදෙයි. මෙ හැමතැනැ පාර්ශ්වය කියන පාළි 'පස්ස' ශබ්දය සිය බසට ආ සැටිය වෙයි. පෙළෙහි එන 'සකාර' ය සියබසෙහි ලා මූර්ධජ 'ළකාර' යෙන් සිටුනා තැන් බෙහෙවැ. 'සකුණ < ලිහිණි-සහාය > යහළු-වාස වළු-පාස > මළ' ආදි තන්හි මූර්ධජ ළකාරය එනුයේ සකාරාශ්‍රය නිසා වෙයි.

විකත්ථනයෙහි - වර්ණාන කිරීමෙහි=තමන් හුවා වනා - ගැන්මෙහි 'කත්ථ-ශ්ලාඝායාම්' ධාතුයි.

විචෙය්‍යදන - ගුණවතුන් පිරික්සා දියැයුතු දන්. "විචෙය්‍ය, දක්ඛියට තිසි පිළිගාවන් ඉලියැ" යනු ධම්පියාටුවාගැටපද යි. 'විශෙෂදන' යි පොත්හි එතු දු එ ලෙඛකදෙෂයෙකි.

විමාර්ජනක්ෂම - විමාර්ජනයට = ගුළන්නට යොග්‍ය.

විවික්ත වැ - ගණසඞ්ගනිකායෙන් වෙන් වැ = කළ කායවිවෙක ඇති වැ.

විලික්සැ ගිය කලැ - පෙඟී ගිය කලැ. 'විලිකුස් ධාතුයෙහි' පෙර කිරියපදයි.

විසිතුරු ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණ - විචිත්‍ර වූ ප්‍රශ්න විසැඳීම්. ඇතැම් පොතෙක "ප්‍රසන්න විසිතුරු ව්‍යාකරණ" යනු එයි. 'ප්‍රශ්න' ශබ්දය 'ප්‍රසන්න' යි ලියන්නන් වරදවා ලියු සැටි යැ.

විරමින් - විසිරමින්. 'විසිර-විසිරීමෙහි ධාතු යි. 'විසිර > විහිර > විර' යනු වෙයි. 'මින්' පස යි.

වෙහෙර මහන් - විහාර පූජා

වෙළො ගන්ති - විලොපනය කොටැ ගනිත්

ව්‍යාවට - පාළි වචනයෙකි. ව්‍යාවෘත = නියැලි. ධම්පියාටුවා ගැටපදයෙහි දී "දනව්‍යාවටා, දන්හි වියවුළු" යන තැනැ 'වියවුළු' යි පද බිඳැ ගත්හ.

ශෛක්ෂ භූමි - සතරමඟ සතරපල යන අටෙහි රහත්පල තබා ඉතිරි සත ශෛක්ස භූමියි.

සණදෙවුන්කෙළි - හණ වැහැරි ශුද්ධ කරන ක්‍රීඩාව

සතර සභාවතින් - දන යැ. ප්‍රියවචන යැ. සමානාත්මතා යැ. අර්ථචර්‍ය්‍යා යැ යන සතරින්

සතසතු මහදන් - සප්තරත්නමය සමුද්‍යෙකැ=සත් රුවනින් නිමහම් කළ කරඬුයෙකැ. රන්, රිදී, මුතු, මිණි, වෙරළු, විදුරු, පබලු යන මේ සත්රුවන් නමි.

සත්දහතළා - අනවතප්ත යැ, කර්ණමුණ්ඩ යැ, රථකාර යැ, ෂඩ්දන්ත යැ, කුනාලයැ, මන්දකිනී යැ, සිංහප්‍රපාත යැ යන විල් සත යි. 'සත් දහ' යනු විල් සතෙහි රූඪ හෙයින් 'තළා' යන සාමාන්‍ය නාමය ද මෙහි යෙදිණ.

සත් වැඩ සාහව - සත්ත්වයනට වැඩ සිද්ධ කරව. 'සාහ-සිදු කිරීමෙහි' ධාතුයි.

සන්කිඳුරුද - සඳකිඳුරුද 'සඳ' යන තන්හි දකාර ලොපය වත් මැ, වර්ගාන්ත පූරණයෙන් 'සන්' යනු වේ.

සන් ලදින් - සංඥා ලදින්

සමුඬු වුහු නම් - සම්මුඛ වුහු නම්

සම්පරීකර්ෂණ - ඔබට මොබට ඇදූ - ලීමයි.

සල් අත්තැ ගතැටී වූහ - 'ගත්' ධාතු විසින් කියන කර්මය අදර විබත් ගන්නේ, මාතෘභාෂායෙහි බෙහෙවින් එන දහමෙකි. " සාලසාඛායං ගණ්හිතු කාමා" යනු අටුවායි. එහි සප්තමින් කියුසෙ දැකැ ගුරුළුගොමීහු දු 'සල්අත්තැ' යි අදරවිබත් කියූහ. 'අච්ඡෙදක සප්තමී' යනු මෙබඳු තැන් ගැන සකු ඇදුරහු කියති. 'ගත්' දූය වෙන් කොටැ කියන පිණිසැ යොදන සප්තමී'යැ යනු භාවය වෙයි.

සල්හු වැ-ලඝුක වැ=වෙළෙවි වැ. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි දු " මහන්තතාය, මහත් බැවින්-මහජ් ජයක් සල්හු වැ නොනිපන බැවින් යූ සේයි" යන තැනැ 'සල්හු වැ' යනු එයි. 'වහා' යන අර්ථයි.

සවනක් රසින් - මෙහි බොධිසත්ත්වයන්ගේ ශරීරයෙන් නික්මුණු ෂඩ්වර්ණ රශ්මීන් සියලු රුක සත් රුවන් රුකක් සෙයින් දිලියුණුසෙ කියත්. ධර්ම විනයෙහි කළ අත් ඇති, පරවාහැර වජිරඥාණ හිමිසීහු මෙය විමසා බැලියැ යුතු තැන් සෙ දකිත්. බොධිසත්ත්වාවස්ථායෙහි ලා සවනක් රස් කියනු නොයෙදෙන හෙයිනැ. "සරීරතො ච'ස්ස නික්ඛන්තාහි පභාහි සකල රුක්ඛං සුවණ්ණ වණ්ණං" යනු අටුවායි. "ශරීරයෙන් නික්මුණු රසින් සියලු රුක් රුවන් රුකක් සෙයින් දිලියෙනසෙ දැකැ" යන සැටියෙන් කීහු නම් අටුවාකථා හා සැසැඳෙයි. මුලැ දී "අජපල් නුගරුක් මුල්හි සවනක් රසින් දිලියෙමින් වැඩැ හුන්හු" යනු දු, කියුයෙන් ගුරුළුගොමීන් බොධිසත්ත්වාවස්ථානයෙහි දු සවනක් රස් වනනසෙ පෙනේ. 'සවනක් රසින්, සුවර්ණ රශ්මීන්' කියා අර්ථගත් කලැ "සුවණ්ණ වණ්ණං" යන අටුවා වචනයට සරීලයි.

සව්සුද්‍ද - හැමසෙ සුදුවන් යැ, පුස්කොළ පොත් හි 'අසුඳ යන පදයෙක් වෙයි. මෙතෙක් 'අමාවතුර' පළ කළ හැම දෙන එ පදය නො සළකා හළහ. අටුවායෙහි "සබ්බසෙතො" යනු එයි. "සව්සුද්‍ද" යනු ලියන්න්න අතින් 'අසුද' යි වෙනස් වැ ගියසෙ අටුවායෙන් පෙනේ.

සහ පිරිවරින් - සහචර පරිවාරය හා එක් වැ. 'පිරිවර සහ වුයෙ=සහ පිරිවර' යන 'අන්අරුත්සමස්' මෙහි නොලැබේ.

සළාවැටමෙක්හි - ස්‍රොතස් - ආවර්තයෙකැ=වැහෙන මහවතුරු භ්‍රමණය කරන තැනෙකැ. 'සොත > සළ' යනු වෙයි. ධම්පියාඅටුවා ගැටපදයෙහි 'සූකර පොතිකා වත්' හි "ඡත්තිසංතියා සොතෙහි" යනු ගෙනැ "සතිස් සිළින්" යි අර්ථ කියා, මතුයෙහි "සතිස් සිළක් ඇතියා යි සේයි" කීහු. 'විඩූඩභයා වත්' හි දී, "මහොසෙන, මහත් දිය සිළින්"යි අර්ථ කියමින් ඔඝය 'සිළ' යි ගත්හ. පෙළෙහි එන 'ආවට්ට' ශබ්දය ඇසිරි කොටැ 'වට' දයින් නිපන් 'වැටුම්' සද හා 'සළ සද හා සමස්ත වැ සිටුන් මැ, පද මධ්‍යයෙහි ආකාරාගමයෙන් 'සළා වැටමෙක්හි' යනු වෙයි.

සළු පෙරළා පියන - කොතරම් ස්වෙද වැහිණි ද, යනු කියන්නට යෙදු වැකියෙකි. හන් සළු පෙරළා අලුත් පිළි හැඳැ ගන්නා පමණට ස්වෙද වැහිණ. පොත්හි 'පෙළා-හෙළා' යන පාඨ ඇත ද, ඒ අපපාඨ යි.

සාරණීය කථා - සිහි කරන්නට නිසි කථා. "සංරඤ්ජනීයකථා" යි පදයක් මහායාන පොත්හි දක්නා ලැබේ. "සංරඤ්ජනීය" ශබ්දය පාළියට 'සාරාණීය' යි ආයෙ ගෙනැ 'සිත් අලවන්නට නිසි' යන අර්ථය ද කියති. 'සංරඤ්ජනීය' යනු රූපාදියටත් විශෙෂණ වියැ හෙයි. 'සාරාණීය' යනු ශ්‍රවණ ගොචර කථා ශබ්දය මිසැ, රූපාදියට විශෙෂණ වැ සිටුනා තැනෙක් නැත. එයින් 'සංරඤ්ජනීය' ශබ්දය හා 'සාරාණීය' ශබ්දය හා සම්බන්ධයෙන් නැත. ධම්පියාටුවා ගැටපදයෙහි "සාරාණීයං කතං, කලතුරුහි සිහි කරනුවට නිසි කථා" යි අරුත් කී සැටිය මැ පමණ කරන්නෙ යැ. ඒ යැ අටුවා මග නම්.

සාහමින් - සිද්ධ කෙරෙමින්. 'සාහ' ධාතු හා 'මින්' පස යි.

සැමිවැටියනට - සමීපස්ථ = අමාත්‍ය වැ සිටුනා කැමැතියනට, 'පාඃ සමීප > සැමිව' එ,ථ ඇටි වූයේ 'සැමිවැටී'

සිටිදූරියෙක් - සිටි දරු මැ 'සිටිදූරි' නමි. මෙහි 'දරු' ශබ්දය ආදරාර්ථ දෙයි.

සිතුරූ පිළියක් - චිත්‍රරූපපටයක් = චිත්‍ර රූපයෙන් හොබනා කරලුවක්. "සුසජ්ජිත චිත්තපටො විය" යනු මෙ තැනැ අටුවා යි. හැම පොත්හි පිළියක් යනු 'මිණියක්' යි එයි.

සිත් හසර - "ඔතාරාපෙබො" යනු මෙහි අටුවායි, "සිදුරු බලන්නේ" යනු ජාඃ ගැටපදයි. සිත්හි හැසුරුමු=කෙසේ කෙසේ කාමාදියෙහි සිත හැසිරේ දෙහෝ යි හැසිරෙන සැටිය.

සිමිඳුමින් - සම්මර්ෂණය කෙරෙමින්. 'පාඃ සම්මස > සිම්ස > සිමිඳු' යනු ධාතු රූපය එන සැටිය වෙයි. 'සිමිඳු-සිමිඳුම්හි' යන දයින් 'මින්' පස ගෙනැ 'සිමිඳුමින්' යනු සිද්ධ වෙයි. 'පාඃ නමස්ස > නමද, පාඃ අතිවසා > ඉවද, පාඃ වුසිත > පොද, පාඃ කච්ඡප > කැසිබු > කිසිබු > හිදිබු' ආදි පද සිද්ධි බලත් මැ, සකාරයා හට දකාරය වැටෙනසෙ පෙනේ. උත්පත්තිය එක් මැ තැනැ වන හෙයිනි.

සියු මියුරු - චතුමධුර, කිරි, ගී, මී, පැණි යන සිව් වැදෑරුම් මිහිර,

සිල් පොහො පිසමින් - සිල් හා පෙහෙවස් හා පරිපාචනය

(=මිහිකිරීම) කෙරෙමින් 'භූරිදත්ත' ජාතකාදියෙහි ලා සීලය හා උපොසථය හා දෙක පුහුණු කළසෙ මෙයින් කියත්. 'සිල්පොපියමින්' යි පොත්හි එනුයේ අපපාඨයි.

සිවිගෙකෙක්හි - සිවිකාගෙහයෙක (=දෝලායෙක) 'ගෙහ > ගෙක' යි සියබසෙහි සිටුනේ යැ. හකාර කකාරයන් දෙන්නා ගෙ උත්පත්ති සම හෙයින් හකාරස්ථානයෙහි කකාරයා හුණු තැනි.

සිව්දෑ ගඳින් - කොකුම්, යොන්පුප්, තුවරලහ, තුරුක්තෙල් යන සතරින්. ජාඃ ගැටපදයෙහි කළු අගිල්, තුවරලහ, කපුරු, සඳුන් යන සතර කියති.

සිවුරඟවර - චතුරඞ්වීර්ය, "සිරුරෙහි සම් - 1. ඇට 2. නහර 3. ඉතිරි වන සේ මාංස හා රුධිර වියැලි ගිය ද 4. බුදු වැ මිසැ නො නැඟෙමි" යන සතර ඇඟින් යුත් වීර්‍ය්‍යය යැ.

සිවුරඟින් යුත් මහ අඳුරු - කාලපක්ෂයෙහි තුදුස්වකැ, ඝන වනෂණ්ඩ යැ, මෙඝපටල යැ, අර්ධරාත්‍රි යැ යන සතර ඇඟින් යුත් අඳුරු.

සිවුරු ගැබින් දකුණත් නෙරා - චීවරගර්භයෙන් දකුණු අත නඟා. කිසි ඇදුරු කෙනෙක් 'සිවුරු ගැබින්' යන තැන සිවුරු ඇතුළෙන් යැයි අර්ථ කියති. "සිවුරඟවර ඉටා ගත් බුදුහු ජනසඤ්චාරශූන්‍ය බොධි මූලයෙහි වජ්‍රාසනාරූඪ වූවාහු, වාසොපගත වැ දව රැය දෙක්හි සද්ද මැ දෙවුර වසා-ගෙනැ වැඩැහුන්හ." යනු ඒ ව්‍යාඛ්‍යානයෙන් කීවාහු වෙති. වෘක්ෂමූලය ද සෙනසුනෙකි. ඒ සෙනසුනෙහි බුදුහු වාසොපගත වූහ. පලක් අවුළුවා භාවනාවට හුන්හ. රැයිදු නො නැඟිට හුන් වන මැ හුන්හ. ඉදින් 'මෙහි දෙවුර වසා හුන්හ' යනු සැබැවෙක් වේ නම්, වැසිකිළි කැසිකිළියෙහිද් දෙවුර වසා හුන මනා වෙයි. 'උභයාංසවාඳ ගත් මහතෙරවරුන් මත ගෙනැ බැලුවත්, නිල්දලාහෝතෙරැ වන ළැහැබෙකැ වාසොපගත වූවාහු, එකලා වැ සිටැ කුමට දෙවුර වසද්ද බුදුහු! " එකස් කොටැ පෙරෙවැ ගෙනැ හුන්හ" යනු කියැ යුතු වෙයි. දෙවුර වසන මහතෙර වරුන් ඇරැ-පාන නීති-රීති-ව්‍යවස්ථා අනු වැ ඔවුන් විසින් මැ "වාසොපගත බුදුහු බොධිමූලයෙහි සිවුර එකාසං කොටැ වැඩැ-හුන්හ" යනු පිළිගත මනා වෙයි. මෙහි දී,

එකාංස කොටැ පෙරෙවැ-ගෙනැ සිවුරු ගැබින් අත් නැඟුසෙ විශද වැ පෙනෙන හෙයින් 'උභයාසං වාදය' තබන්නට මේ සාධක නොවෙයි.

"චීවර ගබ්භතො හත්ථම්පසාරෙත්වා-සිවුරු ගැබින් නෙරඅ අත් පහරයි-දෙ ජන් වසා පොරොව්නා බැවින් සිවුරුගැබ්හි සැඟවුණු අත් එයින් නෙරැස් පහරය් යූසේයි" යනු ධම්පියාටුවා ගැටපද යි. "දෙ දණ වසා ප්‍රාවරණ වන බැවින් චීවර ගර්භයෙහි සඞ්ගොපිත අත ඒ චීවර ගර්භයෙන් නෙරා=පහරා යැයි කියූ පරිදි යැ" යනු අර්ථ යි. බුදුන්ගේ සතර ඉරියවුවෙන් කිනම් ඉරියවු ගෙනැ තෙල ව්‍යාඛ්‍යානය කැරුණෙ යැ? යනු විමසන්නේ යැ. පලක් අවුළුවා හිඳැ-ගත් කලැ යම් තැනෙකැ අත තැබුව මනා වේ ද? තැබුව මනා තැන කො තැනැ යැ? සිවුරුගබ මිසැ නැත. "පටිසාමෙත්වා' ති සඞ්ගොපෙත්වා" යනු 'විනය අටුවා' යෙහි වදාළ බැවින් 'සැඟවුණු' යන්නෙහි අර්ථ නම් 'පටිසාමිත=හකුළා තැන්පත් කොටැ තැබූ යනුයි. ගර්භාකාරයෙන් සිටුනා චීවරය මතැ තබා-ගත් අත එයින්=ඒ තැබූ තැනින් නඟා ගත්සෙ ගැටපදයෙහි කියත්. 'ඇතුළෙන් ගත්හ' යි කියන්නේ, කෙසේ ද? යි අපට නොවටහයි. ගැටපදයෙහි 'එයින්' යන පදයෙන් වුවමනා අර්ථය පහදා කියද්දීත් 'ඇතුළක්, ගෙනැ කියනු පුදුම යැ. මෙහි "දෙ අත්=දෙ අන්" යි පාඨාන්තර දෙකෙක් ඇත දෙ අත් පෙනෙන සේ මිසැ, වසා පෙරවුමෙක් ශාසනයෙහි නැත්නු යි, ඒ අපපාඨ යි. හිඳැ-ගත් කලැ ගර්භාකාරයෙන් චීවරය සිටුනේ, දෙ දණ වටා ප්‍රාවරණය වන හෙයිනැ, එය කියන්නට 'දෙ ජන් වසා' යනු දැක්විණ.

'සිවුරුගැබින්' යන මෙතෙකින් දකුණත නො වසා තුබුසෙ න්‍යායානුකූල කොටැ කියැවෙයි. ඉරියවු බෙදා විමසන්නේ යැ. පිළිමගෙහි සමාදි පිළිම හිම්හු ඇත. එකස් කොටැ ඇඟ වසා දකුණත සිවුර මත තබා ගත්සෙ දක්වති. ඒ පිළිමහිම්හු අත් නඟන සේක් නම්, සිවුරු ගැබින් නඟන සේක. ඒ පිළිමහිම්හු සිටගන්නා සේක් නම්, කොතැනින් අත් නඟන සේක් ද? අත එල්බෙයි. තැබු තැනෙක් නැත. අසුවල් තැනිනැයි නො කියැ හෙයි. අඞ්ගුලිමාල දමන-නාලාගිරිදමන ආදියෙහිත් බුදුහු සිට - ගෙනැ අත් නැඟුහ. එහි 'සිවුරුගැබිනැ' යි නොකියති. 'හිඳැ- ගත් කලැ නඟන අත

සිවුරු ගැබිනැ'යි කියන්නටත් සිටැගත් කලැ නඟන අත එ ලෙස නො කියන්නටත් හෙතුව කිම? බුදුන් කිසි කලෙකැ දකුණත වසා නො පෙරැවූ බව හෙතු යි.

හිඳැ- ගත් ඉරියව්ව මිසැ යාම් - ඊම්, සිටැගැනීම්, ඉරියවුවෙහි දු 'සිවුරුගැබින් අත් නෙරුැසෙ කියන අටුවා පාඨයක් දක්වත් හොත්, ඒකාන්තයෙන් මැ ඒ පාඨය බුදුන් දෙවුර වැසූසෙ කියයි. පාළි-අටුවායෙකින් එ බඳු පාඨයක් නොගත හෙයි. 'චීවරගර්භය' ඊර්ය්‍යාපථ වශයෙන් යොදා බලත් මැ, දකුණත් නොවැසූසෙයට බලවත් සාධකයෙකි.

සිවුපිරිසිඳුසිල්වතැ - ප්‍රාතිමොක්‍ෂසංවර ශීල යැ, ඉන්ද්‍රියසංවරශීල යැ, ආජීවපරිශුද්ධි ශීල යැ, ප්‍රත්‍යය සන්නිඃශ්‍රිත ශීල යැ යන සතර සිල් සිව් පිරිසිඳු සිල් නමි.

සුගිමොක් - සුගති හා මොංක්‍ෂ. 'පාඃ සුගති > සුගි"

සුඹුයෙන් - සුපුයෙන් = සැපීමෙන්

සුවද-සවාගත. යමකු ආ විටැ, ඔහුගෙ ඊම වටනාසෙ කියා ආශිර්වාද කිරීම.

සුවරුවන් - ඇත්දළින් භාණ්ඩ තනන වඩුවන්

සුංවත්-**සුඞික** = සුංකම යි. අය කැරැ-ගත යුතු බද්දයි.

සෙ-ඇතක්හු-හේ කළ ඇතා දනුදු 'හේ-අලි' ආදි වශයෙන් වහරෙහි 'හෙ' සද වැටෙයි. සකුවෙහි එන 'ෂේක' ශබ්දය ගෙහි වැඩී කීකරු වැ සිටුවා පක්ෂි මෘගාදීන් කියයි. 'සංඃ ෂේක > සෙ=හෙ'

ඇතැම් පොතෙකැ 'ඇතක්හු' යන මෙතෙක් මැ එයි. පැරැණි පුස්කොළ පොත්හි 'සෙ යනු ඇතියෙන් අපි 'සෙ-ඇතක්හු' යනු ගතුම්හ. ගුත්තිල කාව්‍යාදියෙහි එන 'සේ වටු' ආදි පදත් මේ සැටියෙන් මැ සළකන්නේ යැ.

සෙමින් - හාස්‍ය - කෙරෙමින්. 'සෙ-සිනායෙහි' දයින් 'මින්' පස යි.

සොස්නෙන් - ශොකයෙන්

ස්වර්ණශිවිකායෙකැ - ස්වර්ණමය යාප්‍ය - යානයෙකැ = රන්මුවා - දෝලාවෙකැ

හකුරු - කැට - බොරලු, 'පාඃ සක්ඛර > සකුරු=හකුරු'

හඬසන් දෙ සන්-හඬසන යැ, හඬසන දෙක යැ, යනාදි ක්‍රමයෙන්. "හඬපන්සියෙනි" යනු අප දුටු හැම පොත්හි ඇත. "හඬසන් පියෙනි" යි ඇති බව 'අමාවතුර' පළ කළ උගත්හු කියති. අටුවා හා සසඳත් මැ අවුල් වැ ගිය තැනක් සේ පෙනේ. අර්ථයක් ගනු පිණිසැ අපි "හඬසන් දෙ සන්" යි ලියුම්හ.

භාව භාවයෙන් - 'භාව' නම් ශෘඞ්ගාරාභිප්‍රායෙන් ලළිතකම් දැක්වීමයි. 'භාව' නම් ශෘඞ්ගාරය නිසා සෙව ද වැහීම් ආදීන් දක්වන විකාර යි.

හැඬුවැ-හැඬු යැ = හැඬුවැ. මෙහි වාච්‍යය මහා පෘථිවිය වෙයි. ගුරුළුගොමීහු 'මහාපොළො' යි ලියුව ද, මාතෘ භාෂායෙහි ලා එ පදයෙහි එන ස්ත්‍රි ලිංගභාවය ගෙනැ 'හැඬුවැ' යි පද තැබුහ.

හැඳුවැ ගෙනැ - "උඬරුහි - නිප්පීළෙත්වා" යනු මෙතැනැ අටුවා යි. "කළවයින් පෙළා ගෙනැ = දෙ කළවා හස්සෙන් පෙළා-ගෙන යනුයි" යනු ජාඃ ගැට පදයි. 'කළවේ දෙකින් ඇඳ තද කොටැ ගෙනැ' යන අර්ථයි. 'හද-තිරැ කොටැ ගැන්මෙහි' ධාතුයි.

හිණිගෙහි - "පහාතල අරා සිරියන්හි වැඩහොත්හු" යි මුල කියුයෙන් 'ඒ පහාතලට නැගැ-ගන්නා හිණ ළඟැ' යන අර්ථ යි. 'හිණි+අගෙහි=හිණිගෙහි' යි පරස්වර ලොප වෙයි. මෙහි 'අඟ' ශබ්දය 'අඞ්ගුල්‍යග්‍රෙ' යන තන්හි සෙයින් සමීපය කියයි. එයින් හිණෙහි අගවිට ගන්නේ යැ.

හිදෙළුයෙකින්-පල්ලැක්කියෙකින්. 'පාටඞ්කියා' (පාවඞ්කියා) යනු මෙහි අටුවායි.

හිමියාපිත් - ආර්‍යය පුත්‍රයා, මෙහි 'පිත්' යනු ආදරාර්ථපදයෙකි. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි 'සත් තෙරුන් වත්' හි "අය්‍යපුත්තෙන සද්ධිං, හිමියා පුතු හා සැමැඟ" යි අර්ථ කීහ.

කලාපය=හී බහන කොපුව. 'හි+අවුරු'යි පද බිඳැ යකාරාගමයෙන් 'හියවුරු' යනු වෙයි. 'හියොවුරු-හියොර' යන රූපාන්තරයෝ ද සිය බසෙහි ඇත. එ හැම සන්ධිවිධි ඇසිරි කොටැ සිටිසෙ සළකන්නෙ යැ.

හිරි නොඑප්සෙන තුරු-හිරු නො බස්නා තුරු=බැසැ යන හිරු නොපැනියන්නට මතුයෙහි. 'ධම්පියාටුවාගැටපද' යෙහි "සුරියත්ථඞ්ගමනකාලෙ, හිරු එප්සෙන කල්හි" යැයි අර්ථ කීහු. 'එප්සෙනු' නම් අස්තඞ්ගමන වෙයි. 'ගහපතිදමන' යෙහි 'හිරු එප්සිණ' යි ක්‍රියා පදයෙක් ද එයි. එයින් මෙහි 'ඔපුස්-එප්සීමෙහි' ධාතු වෙයි.

හිස්මුල වැම්හ යන පමණ - මස්තිස්කය ගිළිහී යන පමණ. මෙහි 'මුල' යනු දෙමළයෙහි එන, 'මුලෙයි' සදින් සියබසට ආසෙ කියති. 'වැම්හ' යනු 'වම්හ - ගිළිහීමෙහි' යන ධාතුයෙන් නිපන් රූපයෙකි.

හුණු පත්තෙන් - වෙණු ප්‍රදරයෙන් = උණ ලී පතුරින්,

හුදී ජනන් - සාධුජනන් = සත්පුරුෂයන්. 'ධම්පියාටුවා ගැටපද' යෙහි "සධුනා, හුදියක්හු විසින්" යි අර්ථ කීහු. 'වෙසතුරුද සන්න' යෙහි "සප්පුරිසො, හුදී පිරිමිනි" යි අර්ථ කීහු. පෙළෙහි සිටුනා 'සාධු' ශබ්දය 'හුදි' යි සියබසෙහි බැසැ-ගත්සෙ එයින් පෙනේ. "**නොවියත් හුදීජනන් සඳහා**" යනු කියුයෙන් නොවියත් සුධීහු නැත්නුයි. 'සුධීජනයන්' යන අර්ථය මෙහි නො යෙදෙ.

හෙටු- 'පාඃ සුට්ඨු > සෙටු,හෙටු'

ළදරු මැඬවුන් - තරුණ මෙණ්ඩකයන් = එළුපැටවුන්

ළ දෙ ගත්තාහ - සිත් දෙකක් උපදවා ගත්තාහ.

පෙළ-පන්නය

1 පිටුව

ඉතිපි, මෙකරුණෙනුදු; සො භගවා, ඒ භගවත් තෙමේ; අරහං, (කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරු බැවිනුදු, කෙලෙසුන් නැසු බැවිනුදු, සංසාරචක්‍රයෙහි අර කැපු බැවිනුදු, ප්‍රත්‍යාදීනට අර්හ හෙයිනුදු, පව් කිරීමෙහි රහසක් නැති බැවිනුදු, යන මෙතෙක් කාරණයෙන්) රහතැ; සම්මා, මනා කොටැ; සං, තම විසින් මැ; බුද්ධො, සර්වධර්මයන් දත්තේ යැ; විජ්ජාචරණසම්පන්නො, අෂ්ටවිද්‍යායෙන් හා පසළොස් චරණධර්මයෙන් සමන්විත යැ; සුගතො, (ශොභන ගමන් ඇති බැවිනුදු, සුන්දරස්ථානයට ගිය බැවිනුදු, මනා කොටැ ගිය බැවිනුදු, මනා වූ තෙපුල් ඇති බැවිනුදු,) සුගත යැ; ලොකවිදූ, (සර්වාකාරයෙන් දන්නා ලද ලොක ඇති හෙයින්) ලොකවිදු යැ; අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී, (තම හට වැඩි කෙනකුන් නැති බැවින් ද, පුරුෂ දම්‍යයන් විනයන කරන හෙයින් ද.) අනුත්තරපුරිසදම්මසාරථී යැ; සත්ථා දෙවමනුස්සානං, (දෘෂ්ටධාර්මික සාම්පරායික උභයාර්ථයෙන් යථාර්හයෙන්) දෙව්මිනිස්හට අනුශාසනා කරන හෙයින් ශාස්තෘ යැ; බුද්ධො. (සියලු ඥෙයමණ්ඩලය දත් හෙයින්) බුද්ධ යැ; භගවා භාග්‍යවත්ත්වාදි ගුණයෙන් යුක්ත හෙයින්) භගවතැ.

53 පිටුව

භික්ඛවෙ, මහණෙනි; යං, යමෙක්; එවං මහාසාවජ්ජං, මෙසෙ මහාසාවද්‍ය වේද, යථයිදං (-යථා අයං) මිච්ඡා දිට්ඨි, යම් මේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙක් ඇද්ද; භික්ඛවෙ, මහණෙනි ; අඤ්ඤං එකධම්මං අපි, එබඳු අන් එක ද දහමක්; අහං, මම; නසමනුපස්සාමි, ඥාණසමනුපස්සනා විසින් නො දක්නෙමි; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; වජ්ජානි, වරදහු; මිච්ඡාදිට්ඨි පරමානි, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිපරමයහ.

66 පිටුව

සජ්ජනො, ජනයා සහිත; සට්ඨො, රට සහිත; දණ්ඩකී, දණ්ඩකී නම් කැකුළු රජ; කිසං හි වච්ඡං, කිසවච්ඡ තවුස් පාණන; අවකිරිය, (කෙළ දූහැටිදඬු ආදීන්) මුවහ කොටැ; උච්ඡින්නමූලො, උසුන් මුල් ඇතියෙ; කුක්කුලනාමනිරයම්හි, කුකුල නම් නිරුහි; පච්චති, පැසෙයි; තස්ස, උහුගේ; කායෙ, කයෙහි; ඵුලිඞ්ගානි, ගිනිපුපුරුැහු; පතන්ති, හෙති.

70 පිටුව

යො, යම් රජෙක්; සඤ්ඤතෙ, පටවන ලද කා විසි හසර ඇති; (-එළවන ලද කායවාක්සංයම ඇති) පබ්බජිතෙ, ගිහිගෙන් නික්මැ ගිය; ධම්මං භණන්තෙ, පබ්බජිතෙ, දහම් බණන, අදුසකෙ, දූෂණක්‍රියා නොකරන; සමණෙ, ශ්‍රමණයෙන්; අවඤ්චයි, වැළැහී ද; තං නාළිකීරං, ඒ නාළිකීර රජු; පරත්ථ, පරලොවැ; සුනඛා, බල්ලො; සංගම්ම, මුළු වැ; විඵන්දමානං, වෙසෙසින් සැලෙන්නහු; ඛාදන්ති, කති.

82 පිටුව

සච්චපරක්කමො, සත්‍යය පරාක්‍රම කොටැ ඇති; මාතඞ්ගො ඉසි, මතඟ තවුස්; ඉදං වත්වාන, ("තො විදුරුගල් නියෙන් කැණියටියෙහි" යනාදි) මෙ තෙපුල් බැණැ; බ්‍රාහ්මණානං, බමුණන්; උදික්ඛතං, බලා සිටියැ දී; අන්තලික්ඛස්මිං, අහසැ; පක්කාමි, නැඟී ගියේ.

87 පිටුව

මෙජ්ඣො, මෙධ්‍ය රජ; යසස්සිනෙ, යශස්වී වූ; මාතං ගස්මිං, මතඟ තවුස්පාණන් කෙරෙහි; මනං, සිත්; උපහච්ච, (ද්විෂ්ට වැ) හැනැ ගෙනැ; සපාරිසජ්ජො, පිරිස් සහිත වූයේ; උච්ඡින්නො, (යම් දවසෙකැ,) උසුන් වී ද; තදා, එ දවසැ; මෙජ්ඣාරඤ්ඤං, මෙධ්‍යා රණ්‍ය; අහු, වී.

94 පිටුව

අහං, මම; ධීරස්ස, ධීර වූ; විගතමොහස්ස, පැහු මොහ ඇති; පභින්නඛීලස්ස, බිඳුණු කෙලෙස්කණු ඇති; විජිත විජයස්ස, (පස් මරුන් බිඳැ,) දුනු ජය ඇති; අනීඝස්ස, ව්‍යසන නැති;

සුසමචිත්තස්ස, මොනොවට සන්හුන් සිත් ඇති; වුද්ධසීලස්ස, වැඩුණු සිත් ඇති; සාධුපඤ්ඤස්ස, භද්‍රප්‍රඥා ඇති; වෙස්සන්තරස්ස, වෙස්ස සංඛ්‍යාත රාගාදි කෙලෙස් කසළ තිණු; විමලස්ස, නිර්මල; තස්ස භගවතො, ඒ භගවත් ගොයුමා ගේ; සාවාොක අස්මි, ශ්‍රාවකෙයමි.

110 පිටුව

ඉධ, මෙ ලොව්හි; අරහං, අර්හත් වූ; සම්මා, මනා කොටැ; සං, තමා විසින්; බුද්ධො, සිව්සස් දත්; තථාගතො, තථාගත තෙමේ; උප්පජ්ජති, උපදනේ යැ.

120 පිටුව

දෙව, දෙවියිනි; අරහං, අර්හත් වූ; සම්මාසම්බුද්ධො, සම්‍යක්සම්බුද්ධ වූ; අයං එ; භගවා; මේ භගවත් තෙමේ; මහතා භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං, ගුණ විසින් මහත් බික්සඟුන් හා සමඟ; අඩ්ඪතෙළසෙහි භික්ඛුසතෙහි, ගණන් විසින් අඩ තෙළෙස් යල් සියක් සඟුන් හා සමඟ; අම්හාකං, අප සතු; අම්බවනෙ, අඹවෙනෙහි; විහරති, වෙසේ; තං ඛො පන භගවන්තං ගොතමං අභි, ඒ භගවත් ගොයුම්හු ලකුණු කොටැ ගෙනැ; එවං, මෙසේ; කල්‍යාණො, භද්‍ර වූ; කිත්ති සද්දො, යසගී; උග්ගතො, නැංගේ. ("ඉතිපි සො භගවා" ආදි පාඨයෙහි අර්ථ මුලැ කී පරිද්දෙන් දන්නෙ යැ). දෙවො, දෙව තෙමේ; තං භගවන්තං, ඒ භගවත් ගොයුම්හු කරා; පයිරුපාසතු, එළඹැ හිඳීවා; භගවන්තං, භගවත් ගොයුම්හු; පයිරුපාසතො, පර්යුපාසන කරන; දෙවස්ස, දෙවයන්ගේ; චිත්තං, සිත්; පසීදෙය්‍ය, පහදනේ නම්; අප්පෙවනාම, මැනැව් නම් නො.

126 පිටුව

අම්බං වා, අඹ හෝ; පුට්ඨො, පුළුවුස්නා ලද්දේ; ලබුජං, දෙල්; ව්‍යාකරෙය්‍ය, ප්‍රකාශ කරන්නේ යැ. ("පුළුවුත්තා තබා අනෙක්ක කියන්නේ යැ"යි දක්වනු පිණිසැ අළ උපමායි.)

142 පිටුව

එකෙ, කිසි කෙනෙක්; දණ්ඩෙන, දඬියෙන්; දමයන්ති, දමත්; අංකුසෙහි, අකුස්සෙන් හා; කසාහි ච, කටුමති ගායෙන් හා දමත්; තාදිනා, බුදුන් විසින්; අදණ්ඩෙන, නොදඬියෙන්; අසත්ථෙන, නොසැතින්; අහං, මම; දන්තො අම්හි, දමනු ලද්දෙමි.

148 පිටුව

චක්ඛුම, ඇස් ඇතියව; පුරෙ, පෙරැ; මෙ, මාගේ; යා කඞ්ඛා, යම් සැකෙක්; ආසි, වී ද; තං, එ සැක; මෙ, මට; ව්‍යාකාසි, පැවැසුයෙහි; අද්ධා, එකාන්තයෙන්; සම්බුද්ධො, සම්බුද්ධ වූ; මුනි අසි, මුනි වෙහි; තව, තොප ගේ; නිවරණා, නීවරණයෝ; නත්ථි, නැත.

157 පිටුව

වාසව, විදුරවිය; මං පඤ්හං පුච්ඡ, මා පැන පුළුවුස; මනසි, සිත්හි ලා; නොහොත් මනසා, සිතින්; යං කිඤ්චි යම් කිසි අර්ථයක්; ඉච්ඡසි, රුස්නෙහි ද; අහං, මම; තෙ, තා ගේ; තස්ස තස්ස එව අත්ථස්ස, ඒ ඒ අර්ථයා ගේ මැ; අන්තං, කෙළ; කරොමි, කෙරෙමි.

158 පිටුව

බාවරිස්ස වා, බාවරි තව්සා ගේ වේවයි; තුම්හං වා, තොප ගේ වේවයි; සබ්බෙසං, හැම දෙනාගේ; මනසි, සිත්හි ලා; නොහොත්, මනසා, සිතින්; යං කිංචි, යම් කිසිවක්; ඉච්ඡථ, රුස්වව් ද; සබ්බසංසයං, එ හැම සැක; පුච්ඡව්හො, පුළුවුස්ව; කතාවකාසා, කළ අවකාහ ඇති යහු යැ.

සභිය, සභියපරිබ්‍රාජකය; මනසි, සිත්හි ලා; යං කිංචි ඉච්ඡසි, යම් මැ දයක් ඉස්නෙහි නම්; මං පඤ්හං පුච්ඡ, මා ඒ පැන පුළුවුස. අහං, මම; තෙ, තා ගේ; තස්ස තස්ස එව පඤ්හස්ස, ඒ ඒ ප්‍රශ්නයා ගේ; අන්තං, කෙළ; කරොමි, කෙරෙමි.

හොන්තො, භවන්ති; කතාවකාසා, කළ අවකාශ ඇති යහු හැ. මනසා, සිතින්; යං කිඤ්චි පඤ්හං, යම් කිසි පැනක්; අභිපත්ථිතං, ඉස්නා ලද නම්; පුච්ඡන්තු, පුළුවුසිත්වා. අහං හි, මම වනාහි; සයං, තෙමේ; ඉමං ලොකං, මෙ ලොව හා; පරඤ්ච, පරලොව හා; ඤත්වා, දනැ ගෙන; තං තං, ඒ ඒ පැන; වො, තොපට; ව්‍යාකරිස්සං, විසඳා කියම්.

තග්ඝ, එකාන්තයෙන්; යථාපි කුසලො තථා, යම් පරිදි ඡෙකයෙක් වේ ද, ඒ පරිද්දෙන්; අහං, මම; තෙ, තට; අක්ඛිස්සං, කියම්. යදි, ඉදින්; කාහති වා, කරන්නේ නම් හෝ; නවා, නො කරන්නේ නම් හෝ; තං, එ; රාජා එව, රජ මැ; ජානාති, දනී.

165 පිටුව

අම්භො, පින්වත; සීනපත්තො, ක්ෂුද්‍ර පත් ඇති; සකණ්ටකො, කටුසහිත වූ; අයං, මේ; කො නාම, කිනම් ලද; රුක්ඛො, වෘක්ෂයෙක් ද? යත්ථ, යම් රුකෙක්හි; එකප්පහාරෙන, එක ප්‍රහාරයෙන්; උත්තමඞ්ගං, මස්තකය; විඝාටිතං, බිඳින ලද ද; (එක වට හිස ද තුඩ ද යම් ගසෙකැ ගැසැ බිඳෙන ලද ද, ඒ කිනම් රුකෙක් දැයි? වෙදනායෙන් ගස නම පවා සඳහන් නැති වැ 'කන්දගලකයා', කී සැටියි.)

168 පිටුව

අතීතානාගත පච්චුප්පන්නං, අතීත අනාගත ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූ; යං කිඤ්චි රූපං, යම් කිසි රූපයෙක් වේ ද; අජ්ඣත්තං වා, ආද්ධ්‍යාත්මික වූ හෝ; බහිද්ධා වා, බාහ්‍ය වූ හෝ; ඔළාරිකං වා, ඖදරික වූ හෝ; සුඛුමං වා, සූක්ෂම වූ හෝ; හීනං වා, හීන වූ හෝ; පණීතං වා, ප්‍රණීත වූ හෝ; යං කිංචි රූපං, යම් කිසි රූපයෙක් වේ ද; දූරෙ, දුරැ වූ හෝ; සන්තිකෙ වා, ළඟැ වූ හෝ; යං යම් රූපයෙක් වේ ද; එතං සබ්බං රූපං, තෙල හැම (එකොළොස්) රූ; න මම, මා නො ගැත්තේ යැ; අහං, මම; න එසො අස්මි, තෙල රූපයෙම් නො වෙමි; එසො, තෙල; න මෙ

අත්තා, මා ගෙ ආත්ම නො වෙයි. ; යා කාචි වෙදනා; යනාදි පාළියෙහි අර්ථ ද මෙ කිරී පරිදි මැ සලකන්නේ යැ.

182 පිටුව

රාජ, මහරජ; පවාතො, පෙයාසුළඟ; ගිරිං, සල්ගල්; සචෙ ආවහෙයය, නඟා-ගෙනැ යන්නේ වී නම්; චන්දෙ ච සූරියො ච, සඳු හා හිරු හා දෙදෙන; ඡමාය, බිමින්; පතෙය්‍යුං යන්නාහු වූහු නම්; සබ්බා එව නජ්ජො, හැම නදීහු (-ගඟ- හෝ) පටිසොතං, උඩු හෝ බලා; වජෙය්‍යුං, යන්නාහු වූහු නම්; අහං, මම; මුසා, බොරු; නතු එව භණෙයයං, නො කියම් මැයි.

නභං, අහස; එලෙයය, පැළෙන්නේ වී නම්; උදධි, මුහුදු; විසුස්සෙ, වියළෙන්නේ වී නම්; භූතධරා, භූතයන් ධරා සිටුනා; අයං වසුන්ධරා, තෙල මෙදිනී තොමෝ; සංවට්ටෙ, නස්නී වී නම්; මෙරු සිලුච්චයො, මෙරගල; සමූලං, සහමුලින්; උබ්බහෙ, ඉපිරැ යන්නේ වී නම්; අහං, මම; මුසා, මුසවා; නතු එව භණෙයයං, නො කියම් මැයි.

205 පිටුව

බාවරිස්ස, බාවරි මහතච්සාගේ; වචො, තෙපුල; සුත්වා, අසා; සිස්සා, ශිෂ්‍ය වූ; සොළස බ්‍රාහ්මණා, සොළොස් බමුණෝ; ඔහු කවරහ යත්; අජිතො, අජිත යැ; තිස්ස මෙත්තෙය්‍යො, තිස්සමෙත්තෙයය යැ; පුණ්ණකො, පුණ්ණක යැ; අථ, වැලි; මෙත්තගු, මෙත්තකු යැ; ධොතකො, ධොතක යැ; උපසීවො ච, උපසීව යැ; නන්දෙ ච, නන්ද යැ; අථ, වැලි; හෙමකො, හෙමක යැ; තොදෙයයකප්පා, තොදෙයය යැ, කප්ප යැ, යන; දුභයො, දෙදෙන යැ; පණ්ඩිතො, පණ්ඩිත වූ; ජතුකණ්ණී ච, චතුකණ්ණී යැ; භද්‍රාවුධො, භද්‍රාවුධ යැ; උදයො ච, උදය යැ; පොසාලො ච අපි බ්‍රාහ්මණො, වැලි පොසාල නම් බමුණු යැ; මෙධාවී, ප්‍රශස්ත බුද්ධි ඇති; මොඝරාජා ච, මොඝරාජ යැ; මහාඉසි, මහ තවුස් වූ; පිංගියො ච, පිංගිය යැ යි.

206 පිටුව

සබ්බෙ, හැම; පච්චෙකගණිනො, වෙන වෙන දහස් දහස් ගණ ඇත්තාහු; සබ්බලොකස්ස, සර්වලොකයා විසින්; විස්සුතා, වෙසෙසින් අසන ලද්දහු; ඣායී, බහවුන් අරමුණු නරඹන්නාහු; ඣානරතා, ධ්‍යානයෙහි නියැලුණාහු; ධීරා, පැන ඇතියාහු; නොහොත් පැරැකුම් ඇතියාහු; පුබ්බ වාසනවාසිතා, (කසුබු සම්මාසම්බුදුන් දවසැ පිරූ 'ගතප්‍ර ත්‍යාගත' වත් නැමැති පිනැයි කියන ලදු) පූර්ව වාසනායෙන් වැසුණාහු; සබ්බෙ, මෙකී හැම සොළොස් බමුණෝ; බාවරිං, ප්‍රාවරි මහ රුසිහු; අභිවාදෙත්වා, ප්‍රකර්ෂයෙන් නැමැඳැ, නං, උහු; පදක්ඛිණං ච කත්වා, පැදකුණු ද කොටැ; ජටාජිනධරා, දළමඬුලු අඳුන් දිවිසම් ධරන්නාහු; උත්තරා මුඛා, උතුරු දෙන බලා ගත්තාහු; පක්කාමුං, නික්මුණුහු.

207 පිටුව

සීතං, උදකං, සිහිල් පැන් ලදු; තදිතෙ ඉව, පිපාසිතයක්හු සෙයින්; මහාලාභං, මහාභොග ලදු; වාණිජො ඉව, වෙණෙඳක්හු සෙයින්; ඡායං, සිහිල් සෙවණ ලදු; සම්මාහිතත්තො ඥක්හු සෙයින්; ඡායං, සිහිල් සෙවණ ලදු; සම්මාහිතත්තො ඉව, ගිමන්හි කළකිරි මැගියක්හු සෙයින්; තුසිතා, සන්තුෂ්ට වූවාහු; පබ්බතං, ගලට; ආරුහුං, නැගියෝ,

තස්මිං සමයෙ, එ දවසැ; භගවා ච, භාග්‍යවතුන් වහන්සේත්; භික්ඛුසංඝපුරක්ඛතො, භික්සඟුන් විසින් පෙරට කරන ලදසේක්; භික්ඛූනං, මහණුනට; ධම්මං දෙසෙති, දහම් දෙසන සේකැ; වනෙ, මහවෙනෙහි; සීහො ඉව, සිහරදකු සෙයින්; නදති (සදහම් නදින්) නාද කරන සේකැ.

208 පිටුව

බාවරි බ්‍රාහ්මණො, ප්‍රාවරිබ්‍රාහ්මණ තෙමේ; සහ සිස්සෙහි, ශිෂ්‍යයන් හා සමඟ; සුඛිතො හොතු, සුඛිත වේවා; මාණව, මාණවකය; ත්වඤ්ච අපි, තො ද; සුඛිතො හොහි සුඛිත වෙයි; චිරං, චිරරාත්‍රයක්; ජීවාහි, ජීවත් වෙයි.

211 පිටුව

තතො, එක්බිති; රම්මෙ, රම්‍ය වූ; පාසාණකෙ, (මගධ රටැ වූ) පහණසැ තන්හි; පාරායණ සමාගමෙ, (අපාර වූ සංසාරසාගරයාගේ නිර්වාණ පාරයට පමුණු වන්නෙන්) පාරායණ නම් වූ සුත දෙසූ මහසමාම්හි; බුද්ධො, සම්බුද්ධ තෙමේ; චුද්දස පාණකොටියො, තුදුස් කෙළක් පණන්; අමතං පායයී, අමා පෙවී.

226 පිටුව

සමන්තා, හාත්පස්හි සක්වළිනුදු පැමිණි; තෙ චත්තාරො මහාරාජා, ඒ සතර වරම් මහරජහු; චතුරො දිසා, සතර දික්හි; දද්දල්ලමානා, දිලෙන්නා, කාපිලවත්ථවෙ වනෙ, කිඹුල්වත්මහ වෙනෙහි; අට්ඨංසු, සිටියහ.

227 පිටුව

ජනෙසුත, ජනයා කෙරෙහි පතළ තැනත්තව, (බුදුන් ඇමැතීමයි) තෙ, තොප ගේ; සාවකා, සව්වෝ; සබ්බෙ, හැමදෙනහු; විජිතසංගාමා, දුසු සංග්‍රාම ඇත්තාහු; සහ, භූතෙහි, භූත සංඛ්‍යාත ආර්‍යයන් ද හා සමඟ; මොදන්ති සොම්නස් වෙති.

239 පිටුව

ආර්‍යය, ආර්‍යයන් වහන්ස; ගණ්ඩස්ථලී, කොපුල් තෙලෙහි; ලුඨිත, පෙරළුණු; දනමසීනිෂෙක, මදදලිතවර ඇති; භ්‍රාන්ත, බමන; උන්නදත්, උස් කොටැ නද කරන; භ්‍රමරමණ්ඩල, බමරමඬුලු නැමැති; ඩිණ්ඩිමෙන, බෙර ඇති; ක්‍රොධාග්නිනා, කො ගිනින්; අභිදයතා, නෙත්තියට යන; ධනපාලකෙන, ධනපලුවා විසින්; තෙ, තොප ගේ; ධෘතාංකුශෙ, ධැරැ අකුසුලකුණු ඇති; පාදද්වයෙ, දෙ පත්ලෙහි; ප්‍රණතම්, බැස හෙවැ වැඳම යි.

252 පිටුව

බුද්ධො, සම්බුද්ධ තෙමේ; වත, ඒකාන්තයෙන්; මෙ, මට; අත්ථාය, වැඩ සඳහා; වාසාය, වාස කරනු පිණිසැ; ආළවිං, අළවි නුවර කරා; ආගමා, එළැඹියේ යැ; සො අහං, ඒ මම; යත්ථ දින්නං, යම් තැනෙකැ දුන් දන; මහප්ඵලං, ඵල මහත් වේ ද; අජ්ජ, අද; පජානාමි, එ වෙසෙසින් දනිමි.

සො අහං, ඒ මම; සම්බුද්ධං, සම්බුදුන්; නමස්සමානො, නමදමින්; ධම්මස්ස ච, ධර්මයා ගේ ද; සුධම්මතං, (නෛර්‍ය්‍යාණිකභාවාදි විසින් පවත්නා) සුධර්මතා ද ගොහමින්; ගාමා ගාමං, දෙව්ගැමින් දෙව්ගමට; පුරා පුරං, දෙව්නුවරින් දෙව්නුවරට; විචරිස්සාමි, ඇවිදුමි.

259 පිටුව

සමණී, සමණී යැ; සමණගුත්තා ච, සමණගුත්තා යැ; භික්ඛුනී, භික්ඛුනී යැ; භික්ඛුදායිකා, භික්ඛුදායිකා යැ; ධම්මා ච එව, ධම්මා යැ; සුධම්මා ච, සුධම්මා යැ; සංඝදාසී ච, සංඝදාසී යැ යන; ඉමා සත්ත, මේ සත් බිහින්න; (පිළිවෙළින් මෙ දවසැ) ඛෙමා, ඛෙමා නමු; උප්පලවණ්ණා ච, උප්පලවණ්ණා නමු; පටාචාරා ච, පටාචාරා නමු; ගොතමී, ගොතමී නමු; ධම්මදීනා, ධම්මදින්නා නමු; මහාමායා, මහාමායා නමු; විසාඛා ච, විසාඛා නමුයි; (මෙසෙ) ඉමා සත්ත, මේ සත් දෙන වුහූ.

285 පිටුව

කල්‍යාණී, සොබන අඟපසඟ ඇත්තිය; මම ආනන්දජනනී, මට සොම්නස් දෙනුවියඩසුරියවච්චසෙ, (ළහිරු රස් කලබක් සෙයින් නැඟෙන ශරීර රශ්මින්) සූරියවච්චසා නම් ලදු; භද්දෙ, සොඳුර; යෙන, යමක්හු නිසා; ජාතා අසි, තො උපන්හු ද; තෙ පිතරං, ඒ තී පියා; තිම්බරුං තිම්බරු නම් ගඳෙවුදෙව්රජහු; වන්දෙ, තෙමමි (=ස්තුති කරමි)

303 පිටුව

අහං, මම; භවෙ, කාමාදි භවයෙහි; භයං, බිය; දිස්වා එව, දැකැ මැ; ('භවෙ ච' යනු පාඨයි; 'භවයෙහි දු' යනු අර්ථයි.) විභවෙසිනං, විභවය (-නිවන) ඉලියන; භවඤ්ච, සත්ත්ව භවය ද (පුනපුනා කාමාදිභවයෙහි හෙනු) දැකැ; කිංචි භවං, කිසිදු භවයක්; න අභිවදිං, (තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි විසින්) නො ගත්මි; නන්දිඤ්ච, භවතෘෂ්ණා ද; න උපාදියිං; නො ගත්මි.

304 පිටුව

තාරාගණසම්පුරක්ඛතො, උළුකැන විසින් පෙරට කරන ලද; සසී ඉව, සඳහු සෙයින්; පරිභණ්ඩගන්තරෙ, පිරිබඩ පවුමැදෑ; මෙරු ගිරි ඉව, රුවන්මෙර සෙයින්; සරෙ, විලැ; නොහොත්, පියුමැ; සුඵුල්ලම්බුජකණ්ණිකූපමො, සුපිපි පියුම්කෙමි බඳු; පභංකරො, ලොව හෙළි කරන, ජිනො, මරුන් දිනූ තථාගත තෙමේ; ජෙතවනෙ, දෙව්රම් මහවෙහෙර; වසී, (අමාවතුරින් මහදනා කෙලෙස්ගිම් නිවමින්) විසී.

සෙලින්දෙ, රුවන් මෙර; යාව තිට්ඨති, යම්තාක් දවස් සිටුවේ ද; චන්දෙ, සඳ; යාව විරොචති, යම් තාක් දවස් බබළවන්නේ වේ ද; තාව, ඒ තාක් දවස්; අයං ගන්ථො, මේ 'අමාවතුරු' නම් ගත්, මහාජනං, මහාදනා; පසාදෙන්තො, පහන් කර වමින්; තිට්ඨතු, පවත්නේවා.

අමාවතුර - පිටපොත නිමි.

පදවැළ

අමාවතුරෙහි ලා ගුරුළුගොමීන් යෙදූ ඒ ඒ පද 'අ-ආදි' ක්‍රමයෙන් මෙහි දක්වනු ලැබේ. හේවාවිතාරණ ත්‍රිපිටක මුද්‍රණ යෙහි දී ඒ ඒ 'ජාතකකථා' ඇතුළත් කොට සිටුනා අර්ථකථා කාණ්ඩය හා පිටු 'ජාතකකථා' නාමය ඉදිරියෙහි වරහන් තුළ ලකුණු කොට ඇත. විශෙෂයෙන් දක්වියැ යුතු 'සංඥානාම' කළු අකුරින් වෙන් කොට ඇත.

අ

අකනිටා 20, 26, 30, 223, 225, 295
අකලැ 288
අකාරණ 123
අකාරණයෙ 237
අකාරණයෙහි 249
අකාලමෙඝ 10
අකාලරාවි ජාතකාදියැ 2 (1 කා. 368 පි)
අකිත්ති ජාතක 6, (4 කා. 222 පි.)
අකුරකුදු 228
අකුරු 267
අකුරෙහි 126
අකුසල් 53, 141, 160, 164, 179
අකුසලට 52, 53
අකුසලටක් 71
අකුසු සියො 238
අක්කැමියන් 199
අක්වටා 125
අක්සොඬ 285
අග 42, 174, 183, 225, 254, 255, 257, 258, 279
අග උවටා 144, 257
අගතන් 254, 258
අගනා 260
අගමෙහෙසුන් 143
අගමෙහෙස්න 255
අගරු 23, 218
අගර්හිත 105
අගසව්වනට 194
අගසව්වන් 194, 224
අගසැවි 257
අගැ 165
අගැහි 26
අගින් 266
අගුණ 113
අගුළු 138, 139
අග් 22, 30, 31, 74, 262, 266
අග්ගිදත්ත 213
අග්දෙරියෙහි 171
අග්නිශිඛ 239
අග්පත් 234
අග්බඹුරු 286
අග්‍ර 174
අග්‍රදර්ශනයෙහි 99
අග්‍රප්‍රාප්ත 178, 180, 195
අග්වියෙහි 300
අඞ්කුශයෙන් 285
අඞ්ගණයක් 134
අඞ්ගණයෙහි 134
අඞ්ගාති 37
අඞ්ගුලිමාලය 132, 135, 140
අඞ්ගුෂ්ඨයෙන් 279
අඟ 105, 109
අඟණයෙහි 72
අඟණෙක 285
අඟනන් 49, 214, 215, 218
අඟනනුදු 31
අඟපසඟ 285
අඟලක් 277
අගාළ 162
අඟුමගඩ 41
අඟුරට 259
අඟුරුවැසි 28, 65, 247
අඟුරුහු 247
අඟුල්මල් 50, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 303
අඟෙකින් 104, 105
අචපල 98
අචල 015, 106
අචිත්තක 51
අචින්ත්‍ය 125
අචෙතන 153, 166

අ

අච්චන්තනිට්ඨා 294
අච්ඡන්දික 263
අජන්මවත් 105
අජන්මවතැයි 131
අජපල් 23, 24, 33, 34, 163, 287
අජාසත් 50, 112, 113, 116, 117, 127, 129, 157, 161, 303
අජිත 182
අජිතකෙසකම්බල 147
අජිතමාණව 209
අජිතමානවයා 209
අට 15, 22, 23, 25, 40, 45, 87, 104, 105, 109, 143, 148, 163, 180, 199, 204, 218, 221, 235, 248, 251, 256, 259, 272, 287, 295, 299
අට ඇඟිනැ 104
අට ඇඟින් 105
අට ඉස්බක් 25, 136
අට තිස් 256
අටතුරාසියක් 15, 262
අටපනස් 256
අට පිරිකර 135
අටමඟලා 26
අටමිටක් 25
අටලු 244
අටල්ලට 138
අටවකැ 76
අටවක් 269
අටවි 132
අටවියට 132, 133
අටවීයෙන් 132
අටවියෙහි 141, 233
අටවිසි 274, 275
අට සමවත් 75
අට සාලිස් 143
අට සැටසුවහසක් 20
අටසිය 262
අටළොස් 18, 19, 34, 35, 38, 48, 49, 112, 122, 143, 236, 256
අට්ඨසද්දජාතකාදියැ 4 (3 කා. 308 පි.)
අට්ඨානජාතකාදියැ 5 (3 කා. 340 පි.)
අට්ඨසෙනජාතකාදියැ 2 (3 කා. 249 පි.)
අඩඉස්බක් 20
අඩගව්වක් 143
අඩතෙලෙස් යල් සියක් 112, 120, 123
අඩයටි 269
අඩ සඳ පහණ 261
අණ 115
අණවමින් 27
අණසකැ 163
අණසක් 64
අත 22, 86, 91, 177, 226, 238, 257
අතක් 34, 124, 276, 277, 280, 284, 295, 296
අතට 1, 12, 19, 22, 220, 253
අතප්තලයෙහි 295
අතරතුරෙහි 118, 144, 211, 273
අමරමඟැ 34, 36, 48, 120, 146, 195
අතලෙහි 218
අතවසැ 192
අතළෙක් 165
අතැ 25, 39, 42, 46, 71, 73, 114, 116, 118, 123. 133
අතැවැසි 61, 142, 146, 155, 187, 207, 209, 210, 211, 213
අතැවැසියෙක් 75
අතැවැසියො 95
අතැවැස්සනට 5, 197
අතැවැස්සන් 202, 205
අතැවැස්සන්ගෙ 209, 211
අතැවැස්සහ 157
අතැවැස්සෙක් 185
අතැවැස්සො 197, 198, 202, 203
අතික්‍රාන්ත 229
අතින් 7, 9, 13, 23, 24, 27, 36, 45, 66, 75, 79, 91, 108, 109, 111, 171, 253, 258, 297
අතිමහත් 227
අතිමුත්තක 142
අතිමුඛරතායෙහි 3
අතිලොභයෙහි 3
අතිවිපුල භාවයට 60
අතිවෘත්තිකා 275
අතිශය 128
අතීත 104
අතීතයෙන් 86
අතීතයෙහි 1, 14, 37, 44, 70, 101, 104, 173, 186, 197, 223, 255
අතීතානාගතවර්තමාන 104
අතු 51, 73, 267
අතුණු 22. 293
අතුරන 261
අතුරයි 267
අතුරැ 89, 256
අතුරින් 71
අතුරු 26, 38, 113, 120, 158, 201, 221, 235, 262, 264
අතුරුදන්ව (යි) 205

අ

අතුරුධන් 28, 33, 37, 70, 135, 144, 195, 205, 209, 211, 247, 256, 276, 277, 278, 280, 302, 303
අතුරුවා 261
අතුරුවෙ 45
අතුරුවෙයැ 45
අතුරුවෙහෙ 264
අතුරෙ 55
අතුරෙහි 12, 15, 141, 195, 214, 225, 232, 237, 261, 264, 265, 271, 277, 296
අතුල් 256, 262
අතුළ 115
අතෙකින් 71
අතොට 48, 132. 204, 220, 261, 262
අතොවමින් 301
අත් 7, 8, 11, 12, 18, 27, 29, 57, 70, 71, 76, 82, 83, 101, 121, 122, 133, 136, 141, 157, 175, 226, 248
අත්කරැ 73, 74
අත්පා 82
අත් පා කන් නාසාද් 7
අත්පිඩු 76, 167
අත්පෙම් 242
අත්බවත් 301
අත්බව් 29, 77, 176, 221, 268, 269
අත් බැවැ 29, 121, 141, 142, 302
අත්බැවින් 187
අත්බැවෙකැ 301
අත් ලා 74, 86
අත් ලා-ගෙනැ 45, 68, 250, 251
අත්ලෙ 285
අත්ලෙන් 177, 227
අත්ලෙහි 18
අත්සරැ 301
අද 18, 24, 25, 76, 79, 89, 121, 155, 163, 194, 198, 218, 234, 236, 239, 249, 252, 271, 284, 287
අදත්තාදනපරිභොග 249
අදත්තාදනයෙහි 2
අදනාහු 177
අදවන්නාහු 185, 188
අදසුන් 231
අදහස් 31, 34, 35, 37, 43, 175, 219, 223, 224, 250, 296
අදන්ත 138
අදින් 176
අද්භූත 138
අධන් මඟ 133
අධම 216
අධර්මවාදින් 246
අධිගම 172, 188, 209, 210, 224, 238, 242, 253, 263
අධිවාසනා 47, 141, 230, 234, 237
අධිෂ්ඨාන 134
අධ්‍රැවයට 296
අධ්‍යාශය 294
අනගැමි 35, 36, 45, 48, 211, 213
අනගැමිඵල 48
අනතැ 165
අනතුරු 52, 141, 142
අනත් අපරිසෙ 49
අනත් අපරිසෙලොධා 13
අනත් අපරිසෙ ලොධාහි 13, 30
අනත් ලකුණු 154
අනත් ලකුණු සුත් 35
අනනුසොචිය ජාතක 4 (3 කා. 68 ගි.)
අනත්ත 1, 14, 224, 304
අනන්තරජන්මයෙහි 5
අනත්තාපිමාණ 224, 227
අනන්නාහු 142
අනඳ 171, 194, 230, 236, 237, 261, 622
අනබිභූත 297
අනභිරති 216, 217, 219
අනර්ඝ 216
අනර්ථ 83
අනවලො මුදුන් 256
අනවසරසෙ 288
අනා 31, 144, 256
අනාගත අර්ථයන් 105
අනාගතභය 3
අනාගතයෙන් 86
අනාගතයෙහි 14, 44. 104, 129, 141, 142, 172, 223, 258
අනාගාමි 145, 291
අනාත්ම 160, 161, 297
අනාථ 75
අනාපත් 16
අනාවරණ නුවණ 223
අනැගැමි 227, 228, 242, 254, 294, 295
අනැඟි 199
අනිත්ලකුණු 154
අනිත්‍ය 164, 297
අනිත්‍යයට 296
අනෂ්ට 106, 107
අනෂ්ටප්‍රග්‍රහයෙහි 3
අනිසැ 165
අනුකම්පායෙන් 33, 261
අනුකරණ 69, 115

අ

අනුක්‍රමයෙන් 48, 66, 113, 123, 146, 147, 218, 228, 231
අනුග්‍රහ 170
අනුග්‍රහයෙන් 140
අනුතත්දහතළයට 212
අනුතත්දහතළායෙහි 79
අනුතෙරුන් 145
අනුත්තර 99, 303
අනුදත 242
අනුදත් 47, 59, 60
අනුදත්හ 231, 243
අනුදත්හැ 211
අනුදත්හු 232
අනුදන්නෙ 104
අනුදිසාද් 13
අනුන් 16, 86, 169, 187
අනුන් ගෙ 55, 88, 90, 106, 292, 293
අනුන් විසින් 233
අනුපාදවිමොක්ෂයෙන් 169
අනුපාසෙස්නිවන්ධයින් 144. 295
අනුපිය 21
අනුබුයෙහිද් 80
අනුභව 17, 32, 59, 96, 147, 241, 244. 295
අනුභාව 114, 234. 246, 249, 302
අනුභාවයෙන් 18, 24. 99, 121, 130, 146, 211, 217, 218, 219, 227,246, 247
අනුමති 109
අනුමතිදයකයො 104
අනුමෙවියහැ 65
අනුමෙව්නි 33, 39, 47, 49, 66
අනුමොවැ 276, 277, 280
අනුමොවියැ 277
අනුමොදනාවසානයෙහි 112
අනුයාග 108
අනුයාත 275
අනුයොගක්ෂම 93
අනුරපුරට 261
අනුරෑ 144
අනුලා 144
අනුලොම් 145
අනුලොම්-පිළිලොම් 30
අනු වම්හ 100
අනුවැ 44, 100, 126, 143, 206, 207, 211
අනුව්‍යඤ්ජනයෙන් 38, 124
අනුශාසනා 102, 103, 104, 154, 159, 159
අනුසස් 67
අනුදහසක් 122
අනූයොජුන් 273
අනූහත් 256
අනෙකක් 53, 64, 135, 159, 168, 289
අනෙකක්හු 114, 177, 237
අනෙකෙකැ 159
අනෙකෙක් 51, 118, 126, 132, 160, 163, 209, 243
අනෙකෙළසුවහස් 31
අනෙක් 39, 40, 44, 48, 58, 59, 60, 62, 74, 76, 82, 86, 93, 110, 116, 118, 120, 128, 131, 145, 146, 160, 164, 170, 171, 175, 177, 18181, 182, 183, 188, 192, 198, 200, 202, 203, 219, 220, 223, 224, 225, 253, 252, 256, 281, 290, 296, 298, 299, 300, 301
අනෙක්හු 214
අනෙදහස් 144
අනෙවඩු 48, 49, 230, 233, 234, 261, 295
අනෙසියදහස් 49, 111
අනෙසුවහස් 183
අනෙක 120, 248
අනෙක ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්‍ය්‍යයෙන් 49
අනෙකධාතු 293
අනෙකප්‍රකාර 227, 248
අනෙකාකාරයෙන් 93
අනෛර්‍යාණික 58, 59, 60, 91
අනොමා 20
අන්ත 179
අන්තය 277
අන්තයෙ 40
අන්තයෙහි 41, 189
අන්තරාය 96, 129, 130, 170, 192, 251
අන්තරායයෙක් 120, 243
අන්තරිත 136
අන්තර්හිත 284
අන්තඃකූටාගාරයෙහි 277
අන්ත්‍ය 134
අන්ධබාලයො 101
අන්ධයක්හු 179
අන්න 84, 116
අන්නට 52, 106, 131, 175, 220, 293
අන්නපාන 239
අන්නපානවිධි 230
අන්නිය 114, 115
අන්‍යවිහිත 290
අන්ව 27
අන් හට 31
අන්හු 120
අඳුන්ගල් 217

අ

අඳුන් දිවිසමින් 13, 205
අඳුන්දිවිසම් 66, 208
අඳුබානෙක්හි 184
අඳුරු 28, 31, 247, 278
අඳුරුයෙන් 247
අඳුරුයෙහි 171
අඳුරුවක් 247
අඳුරුවට 296
අප 1, 8, 9, 16, 43, 54, 60, 65, 70, 72, 73, 80, 84, 88, 90, 91, 93, 100, 108, 113, 117, 119, 120, 124, 126, 131, 138, 145, 151, 152, 154, 156, 167, 168, 193, 198, 199, 202, 207, 215, 217, 219, 222, 231, 236, 242, 245, 257, 260, 261, 277, 278, 280, 283, 291, 300
අපකාර 60
අප කෙරෙන් 94
අප කෙරෙහි 115
අප ගෙ 20, 24, 42, 45, 58, 59, 67, 77, 82, 97, 100, 150, 151, 153, 163, 176, 192, 193, 208, 214, 219, 229, 230, 278, 287, 291
අපට 24, 43, 76, 86, 100, 104, 107, 108, 144, 145, 152, 153, 167, 212, 214, 253, 284, 289
අපණ්ඩිත 171
අප ද ගෙ 168
අපමණ 10, 33, 98, 108, 157, 239
අපරගොයානයෙහිදු 221
අපරචෙතනාද් 106
අපරාධ 123, 125
අපරාධයක් 123
අපරිසෙ 13, 30, 49
අපලාල 239
අපවරකයට 297
අපවාද 240
අප විසින් 62, 297
අපාර 212
අපි 291
අපිස්බැවින් 175
අපිස්සතාස්බවට 6, 127
අපුත්‍රක (සිටිහට) 106
අපූර්ව 124
අපොළො 16, 246
අපොළො-පීහ 238
අප්කිසුණු 279
අප්‍රිය 233
අප්සරා 274
අබරණ 65, 238
අබරනින් 238. 272, 274
අබවස්හි 36,
අබියෙසට 18, 22
අබියෙසැ 15
අබියෙස්හි 34, 36, 86, 144
අබුද්ධොද්පාදයෙහි 299
අබ්ධා 31
අබ්බොහාරික 141
අබ්භන්තරජාතක 6 (2 ක. 280 පි.)
අභය 4, 123
අභයදන 6
අභව්‍ය 223, 263
අභව්‍යයන් 223
අභිජාත 97, 104, 105
අභිජාතකයෙහි 96
අභිජාතාදි 96
අභිජාතාදි 105
අභිඥ 75
අභිඥපාදකධ්‍යාන 224
අභිඥලාභි 300
අභිප්‍රාය 118, 119, 161, 168
අභිභවා 104
අභිභවන්නට 249
අභිභවමින් 134. 256
අභිභවයි 297
අභිමංගල 260
අභිමානයෙන් 43, 244
අභිමුඛ 128, 219, 253
අභිරත 138, 217
අභිරූප 98, 104, 117
අභිරූපයහැ 162
අභිරූපයෙහි 96
අභිෂික්ත 161
අභිෂෙක 78
අභිසෙකොදක 75, 76, 77
අභිසමය 206, 227, 236, 257
අභිසමයාන්තරාය 227
අභූතයෙන් 68
අමතා 35
අමනුෂ්‍යයො 192, 193
අමා 98
අමා අරළු 32
අමා ඔසු 84
අමා ඔස්සක් 84, 84
අමාදහම් 282
අමාමහනිවන් 1, 49, 50, 94, 111. 129, 142, 149, 172, 174, 188, 196, 229, 254, 281, 295, 303, 304
අමාවහරෙ 50

අ

අමිතා 257
අමුත්තනට 100
අමුත්තහ 100
අමුසොහොනක් 18
අමූල්‍ය 199
අමෙධ්‍ය සෙ 6
අම්බසණ්ඩ 281, 284
අඹ අත්තක් 151
අඹඋයන්හි 151
අඹටපවියෙහි 191
අඹපකක් 118
අඹයටි 95, 100
අඹවන 112
අඹ වනයක් 281
අඹ වනයට 21, 50, 56, 122
අඹ වනයෙ 123
අම වනයෙහි 120
අඹ සඬ 282
අඹුදරුවනට 193
අඹුදරුවනුදු 125
අඹුදරුවන් 99, 197, 198
අඹුන් මිනිසුන් 121
අඹුන් මිනිස් 107
අඹුන් මිනිස්පිරිසක් 249
අඹුන් මිනිස්බැවැ 290
අඹුව 131
අය 54, 139
අයකුට ජාතකාදියැ 6 (3 කා. 102 පි.)
අයත් 47
අයම් 217, 266
අයම්විතරහි 207, 217
අයජති 192
අයජනා 83, 145, 158
අයජමෙන් 143, 144, 255, 257
අයජමෙහි 34
අයජා 171, 234
අයජියැ 195
අයජියහ 33
අයජියහැ 194, 237
අටතියක් 132
අයදනට 33, 83
අයදූ 23, 64
අයදියැ 22. 135, 148
අයශස් 241
අයළින් 241
අයැජැ 260, 285
අයැජියැ 202
අයැති 271
අයිණි 106
අයිනාදන් 67, 68, 106, 107
අයුණු 174
අයොසර සමාගමයෙහි 8 (5 කා. 170 පි.)
අරක් 11, 99, 121, 269, 271, 272, 273, 298
අරග් 275
අරණ්‍යයට 144
අරණ්‍යයෙහි 132
අරන්නට 58
අරහයා 178, 227, 287
අරමට 171, 183, 184
අරමැ 185
අරමුණු 276, 280
අරමුණෙහි 68
අරම් 47, 123, 124, 195
අරම්පසනැ 184
අරම්හි 170, 184, 186
අරා 5, 17, 44, 58
අරිගණ 304
අරිගණන් 220
අරිධන 47
අරිසවු 112
අරුණු 30, 195
අරුතල 34, 221
අරුතලෙහි 15
අර්ථ 83, 104, 147
අර්ථය 169
අර්ථයක් 109
අර්ථයන් 104, 105
අර්ථවත් 99
අර්ධරාජ්‍ය 4
අර්හත්ඵල 110
අර්හත් ඵලය 128
අර්හත් ඵලයට 110
අලජ්ජි 182
අලම්බුසා 274
අලම්බුසා ජාතකාදියැ 5 (6 කා. 45 පි.)
අලස 208
අලසතායෙහි 3
අලාභි 293
අලාමක 20
අලීනචිත්ත ජාතක 3 (2 කා. 17 පි.)
අලු 17, 128
අලුත් 196, 256, 286
අලුයමැ 19
අලුයම් 133
අලුයම්හි 30, 36, 156, 215, 230, 236, 242
අලුයෙ 156
අලුයෙහි 36, 38, 110
අල්පසාවද්‍ය 59

අ

අලුපාර්ස 216
අල්පෙශාඛ්‍ය 223
අල්ලා-ගෙනැ 226
අල්ලෙ 47
අව 40, 79
අවකාශ 98, 141, 157, 158, 159, 168, 221, 228, 283, 285, 287, 289, 303
අවකාශය 279
අවකාශයකුද් 148
අවකාශයෙක් 222
අවකාශයෙහි 221
අවජනාහු 193, 221, 230, 262, 278, 291
අවජනෙ 86, 146, 194, 290, 300, 301, 302
අවජමින් 203
අවජුන් 289
අවඥ 68, 147
අවටහි 272, 273
අවධූනන 54, 155
අවන්බිම් 230
අවමාන 167
අවල 285
අවවාද 35, 68, 80, 190, 233
අවසන් 30, 167, 261, 269
අවසන්හි 11, 48, 148, 195, 209, 210, 219, 242, 253, 258
අවසර 38, 39, 40, 50, 56, 125, 148, 179, 208, 209, 210, 240, 245, 289, 292
අවි 27, 30
අවිජහිත 26
අවිජ්ජා 208
අවිරුද්ධ 98
අවිසුවහස්හුදු 29
අවිහතෙලෙහි 295
අවිෂය 302
අවිචිමහා නරකයෙහි 117
අවීතරාගයනට 171
අවු 100
අවුණනන්නක්හු 78
අවුණුදෙරැ 92
අවුණෙන් 214
අවුත් 141
අවුද 100
අවුදු 9, 11, 12, 16, 19, 20, 24, 27, 30, 32, 36, 38, 40, 41, 47, 59, 60, 66, 78, 81, 85, 86, 90, 95, 96, 100, 121, 131, 133, 138, 143, 145, 146, 156, 163, 165, 178, 182, 185, 188, 194, 195, 198, 201, 206, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 231, 234, 242, 244, 246, 247, 248, 249, 262, 268, 269, 276, 280, 283, 288
අවුද් 231
අවුරුදු 8
අවුරුද් 148
අවුරුද්දක් 148
අවුල් 52, 168
අවුළුවා 15
අශාන්ත 138
අශාශ්වතයට 296
අශෛක්ෂභූමි 169
අස-අසා 174
අසකු 18, 272
අසක්හු 272
අසඞ්ඛ්‍ය 58
අසඞ්ඛ්‍යයක් 35, 227
අසඤ්ඤතල 221
අසති 126, 227, 289
අසත් 93, 120, 205
අසත්වයි 303
අසත්සමාගමයෙහි 3
අසදිස ජාතක 4 (2 කා. 66 පි.)
අසද්ද 227
අසනු 171, 211, 289
අසනුවහැ 244
අසන්නට 67, 189,195, 199, 228, 258, 267
අසන්නී 258
අසපුවට 22
අසමතා 302
අසමර්ථ 296
අසමා 257
අසමින් 82, 139
අසම් (හො) 173
අසම්හ 157, 228
අසම්හ (යි) 14, 66, 67, 249
අසයි 270, 283
අසව 93, 97, 218
අසවන්නෙ (යැ) 199

අ

අසස් 58
අසා 16, 17, 24, 36, 41, 44, 45, 46, 48, 52, 62, 63, 66, 67, 71, 72, 80, 83, 85, 89, 94, 95, 96, 99, 100, 101, 109, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 124, 126, 128, 133, 135, 146, 148, 151, 157, 176, 177, 180, 181, 183, 184, 189, 200, 201, 205, 207, 208, 215, 221, 228, 230, 235, 238, 244, 245, 251, 252, 258, 260, 261, 262, 263, 276, 277, 280, 283, 291, 301
අසාධාරණ 16, 157, 251
අසැ 300, 301
අසි 121, 272
අසිපතර 271, 272
අසිරි 24, 43, 245
අසු 18, 19, 20
අසුචි 12, 68, 69
අසුනුද් 217
අසුන් 15, 35, 59, 90, 102, 134, 136, 137, 171, 189, 194, 200, 212, 258, 268
අසුර 262, 263
අසුර (යි(262
අසුරකායයෙහි 235
අසුරකායෙහි 176, 177
අසුරකායෙහිද් 67
අසුරදමන 304
අසුරභවන වාසීන් 263
අසුරනාග ගන්ධර්ව කෙනෙක් 292
අසුරනාග ගන්ධර්වයො 288
අසුරනුදු 50, 263, 304
අසුරන් 21, 262
අසුරයන් 226
අසුරයොනින් 177
අසුරයොන්හි 178
අසුරා 255, 262, 263
අසුරිඳු 262, 263
අසුරිඳුහුදු 98
අසුරෙන් 292
අසුරො 278
අසුවල් 88, 113, 126, 260, 269, 270, 277
අසුවල්හු 171
අසූඅනුව්‍යඤ්ජනයෙන් 38, 44, 124
අසූකපක් 14, 86
අසූදහසක් 26, 79, 84, 86, 97, 283, 287, 294
අසූමහසව්වන් 224
අසූමහසව්වො 237
අසූහතක් 25, 65
අසූහත් 69
අස් 18, 19, 20, 136, 182, 273
අසු අරෑ 125
අසුන 194, 266
අස්නක් 35, 278
අස්නුදු 282
අස්නෙ 14, 43, 46, 90, 91, 278
අසුනෙක්හි 244
අස්නෙනුදු 188
අස්නෙනුද් 185
අස්නෙන් 185, 186, 187
අස්නෙහි 35, 45, 91, 111, 117, 171, 195, 199, 215, 219. 225, 253, 26
අස්පිටැ 20
අස්රජහු 18
අස්වසන්නාහු 123
අස්වසමින් 4, 6
අස්වසා 46, 181. 193
අස්වස් 216
අස්වැසීම් 123
අස්සක 203, 206
අස්සජි 154, 155, 159
අස්සජිය 154, 155
අස්හලට 18
අස්හල් 246
අස්හි-ලා 272
අස්හු 10, 136, 214
අහඞ්කාර 187
අහර 21, 22, 34, 44, 66, 86, 101, 114, 115, 139, 140, 141, 144, 145, 253, 257
අහරකිස 32, 156, 183, 215
අහරෙපිළිකුල්සඤ්ඤැ 22
අහරින් 23, 139, 140, 203
අහස 23, 249
අහසට 21, 28, 31, 42, 43, 77, 84, 143, 188, 197, 217, 255, 292
අහසැ 11, 19, 20, 21, 22, 81, 146, 163, 166, 195, 215, 217, 226, 244, 245, 246, 248, 249
අහසින් 12, 28, 29, 32, 37, 41, 43, 75, 79, 82, 83, 144, 193, 194, 215, 218, 219, 244, 247, 251, 257
අහස් 124, 182
අහස්කුස් 20, 273
අහස්ගඟ 128
අහස්පියෙස් 244
අහස්හි 33, 37, 264

අ

අහිතයට 175
අහිංසක 130, 131, 132
අහිංසකය 136
අහො 37, 116, 125, 201
අළ 54, 78, 145, 160, 161, 162, 167, 170, 255
අළක් 167
අළම් 147
අළලා 84
අළවු 157. 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254
අළහ 107, 116
අළහැ 197
අළහු 168
අළියෙ 170, 252, 253
අළියෙම් 186

ආ

ආ 16, 36, 65, 68, 81, 82, 88, 89, 93, 99, 113, 126, 130, 140, 143, 184, 188, 195, 198, 202, 207, 208, 211, 219, 220, 221, 222, 223, 248, 251, 253, 255, 270, 284, 288, 294, 295, 299, 300, 301
ආ (යැ) 56, 57, 86, 126, 246
ආකරයෙහි 221
ආකර්ෂණ 54, 55, 155, 156
ආකාර 42
ආකාරයෙකින් 95, 106, 107
ආකරයෙන් 10, 107
ආකාශයෙන් 10
ආකුල 103
ආකොටනක්ෂම 92, 93
ආක්‍රොෂ 83, 190
ආචර්‍ය්‍යය 102, 103, 131, 202, 203, 208
ආචාර්යය 91
ආචාර්යයා 100, 131, 132, 208
ආචාර්යයා ගෙ 207
ආචාර්ය හට 5
ආජිවකයක්හු 34, 256
ආඥයෙහි 163
ආටියෙම් 288
ආඪ්‍ය (යැ) 102
ආතත (යැ) 275
ආතතවිතත (යැ) 275
ආතුරයනට 285
ආත්ම 159, 160, 161, 164, 165
ආත්මයනට 223
ආත්මාධ්‍යාශය 223
ආදි 44, 52, 70, 71, 77, 97, 108, 122, 140, 152, 179, 189, 204
ආදි (යැ) 201
ආදිත්ත ජාතක 5 (3 කා. 336 පි.)
ආදිත්ත පරියාය-සුතන් 36
ආදිචෙතනා 106
ආදිමධ්‍යාවසාන 98, 128, 152
ආදිය 232, 236
ආදියැ 70, 211, 233, 245
ආදි ශබ්දයෙන් 111, 129, 142, 149, 172, 188, 196, 213, 229, 239, 254, 263, 295
ආදිහු 247, 248
ආදිනට 104, 167
ආදිනව 67, 68, 300
ආදින් 77, 97, 107, 108, 109, 141, 146, 170, 214, 293, 298
ආදින් ගෙ 236, 247
ආදින් විසින් 20, 25, 82
ආදිහු 20, 51, 109, 125, 279
ආදිහුදු 67, 98
ආදිහුද් 71
ආනන්ද 255
ආනන්දජනක 275
ආපාතයට 141
ආභරණ 122
ආභස්සර 289
ආම් 54, 126, 212
ආම්හ 99, 198, 216, 243, 292
ආයු දු 300
ආයුධ 27, 123, 130, 198, 215, 247, 248
ආයුධයක් 161
ආයුධයො 28, 130
ආයුෂ 268, 281
ආයෙ 83, 163, 180, 181, 183, 184, 185, 205, 218, 251
ආයෙම් 22, 68, 83, 101, 211
ආයෙහි 161
ආරම්භ 22
ආරම්භයෙහි 193
ආරවාල 239
ආරාධනා 8, 34
ආරාධිත 148
ආර්ය 140, 225
ආර්යජාතියැ 140
ආර්යජාතීන් 140, 141
ආලම්බනඵලකයෙහි 61
ආලස්‍යයක් 176
ආලස්‍යයෙකින් 178

ආ

ආලස්‍යයෙන් 177
ආලොක 10
ආලොකන 224
ආව 215
ආව (යි) 115
ආවට්ටකායා 150
ආවනට 99
ආවන් 243
ආවර්ජනා 86, 217, 230, 245
ආවර්තනය 55, 90
ආවර්තනිමායෙන් 90, 91, 96
ආවර්තිත 90, 91, 96
ආවහු 54
ආවාමො 138
ආවාවු 223
ආවාසමච්ඡරිය 292
ආවාහ 126
ආවාහැ 223
ආවාහු 144, 156, 161
ආවිරිහි 281
ආවිෂ්ට 296
ආවුසො වාදයෙනුදු 35
ආශා 144, 154
ආශිවිෂයක්හු 170
ආශ්චර්ය 138, 158
ආශ්චර්යයෙන් 199
ආශ්‍රමපද 203
ආශ්‍රම පදයක් 146, 203
ආශ්‍රම පදයට 203, 211
ආශ්‍රම පදයෙහි 79, 204
ආසඞ්ක ජාතක 5 (3 කා. 178 පි.)
ආසන්න 39, 112, 224, 225, 271
ආහත්‍යසාරි 274
ආහයි 115, 131, 290
ආහැ 284
ආහි 54, 80, 91, 94, 280
ආළවක 50, 240, 243, 304
ආළවකය 245
ආළවකයා 243
ආළවකයා ගෙ 243, 248
ආළාර-කළම් 34

ඇ

ඇකයෙහි 270, 290
ඇකුත් 238
ඇක්මවා-ගත්හු 18
ඇක්මැ 193, 261
ඇක්මිණ 115, 246
ඇක්මෙත් (මැ) 256
ඇක්මෙන 18
ඇක්මෙන්නෙ 56
ඇගෑ 25
ඇඟි 13
ඇගින් 284
ඇඟිලි 132, 133, 136, 229, 262
ඇඟිලිපර්ව 262
ඇඟිලිපර්වයක් 229
ඇඟිලිපර්වයන් ගෙ 224
ඇඟිල්ල 116, 259
ඇඟිල්ලෙන් 77, 279
ඇඟිල්ලෙහි 116
ඇට 47, 141, 185, 290
ඇටමුල් 116
ඇටමුල්හි 189
ඇත 12, 57, 120, 126, 132, 163, 145, 261
ඇතක්හු 7, 119, 170
ඇතැ 261
ඇතැ (යි) 231
ඇතැණියෙන් 136
ඇතැදුරා 235
ඇතැම් 31, 37, 63, 64, 99, 100, 131, 156, 157, 166, 189, 191, 216, 273
ඇතැම්හු 98, 99, 100, 123, 139, 157
ඇති 9, 10, 11, 12, 13,18, 23, 24, 26, 27, 29, 32, 33, 34, 35, 40, 45, 46, 54, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 75, 77, 89, 92, 94, 95, 98, 99, 100, 105, 107, 110, 115, 118, 119, 121, 122, 124, 125, 128, 129, 131, 133, 135, 140, 141, 144, 146, 147, 148, 155, 159, 160, 162, 163, 166, 168, 169, 170, 176, 181, 187, 190, 191, 195, 198, 201, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 211, 212, 216, 218, 220, 223, 224, 226, 228, 229, 230, 233, 236, 238, 239, 240, 241, 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 264, 265, 266, 267, 269, 273, 277, 279, 282, 283, 285, 286, 289, 290, 291, 294, 299, 300, 301, 303
ඇතින්නන් 121
ඇතියනට 285
ඇතියන් 77
ඇතියවුන් 17, 18, 44
ඇතියව්හ 124
ඇතියව්හැ 37
ඇතියා (වැ) 271, 272, 273, 275, 276
ඇතියෙ 20, 47

ඇ

ඇතියෙ (යැ) 18, 176, 217, 218
ඇතිරැවූහු 261
ඇතිසෙ 146, 280
ඇති 138, 232
ඇතු 116, 121, 200, 237, 238
ඇතුදු 236
ඇතුනුදු 234, 239
ඇතුනුද් 217
ඇතුන් 59, 120, 121, 134, 136, 188
ඇතුහු 27
ඇතුළට 77, 252
ඇතුළත 250
ඇතුළතැ 64, 66, 75, 166, 199, 208, 274
ඇතුළත් 40, 154, 298
ඇතුළු 36, 144, 143, 299
ඇතුළුකුසැ 11, 163, 232
ඇතුළුගෙයි 75
ඇතුළු නුවර 70, 151, 264
ඇතුළු නුවරැ 77, 108, 78, 108, 157
ඇතුළු භවනයට 244
ඇතුළුමිටි 65
ඇතුළු රජගෙයි 242
ඇතුළු රන්විමනෙක් 9
ඇතුළු ලෙනට 229
ඇතුළු ලෙනැ 228
ඇතුළු වටනැ 15, 16
ඇතුළු විමන්හි 270
ඇතුළු සැළැ 195
ඇතුළු සියන 266
ඇතුළු සිරියහන් ගබැ 11
ඇතෙක් 285
ඇතොරනුදු 63
ඇතොරන් 63
ඇතොරො (දු) 63
ඇතොවුරු 7
ඇත් 19, 29, 55, 59, 82, 115, 126, 155, 170, 199, 214, 224, 235, 237, 273
ඇත් අරු 125
ඇත්කඳ 246, 276
ඇත් ගොව්වන් 235
ඇත්ගොව්වො 236
ඇත්තනට 107, 240, 285
ඇත්තම්හ 89, 139, 278
ඇත්තාහ 113, 114, 150
ඇත්තාහැ 162, 234, 240, 298
ඇත්තාහු 11, 27, 29, 109, 126, 137, 183, 290, 291
ඇත්තිය 285, 286
ඇත්තී (යැ) 260
ඇත්තෙ 62, 72, 83, 110, 135, 164, 166, 204, 216, 231, 238, 242, 244, 296
ඇත්තෙ (යැ) 18, 52, 56, 79, 89, 98, 99, 100, 102, 104, 123, 131, 133, 136, 153, 175, 192, 232, 233
ඇත්තෙන් 131
ඇත්තෙමි 141
ඇත්තෙහි 96, 104, 175
ඇත්තෙහි (යැ) 280
ඇත්තො 72, 131
ඇත්නට 19
ඇත්පන්ති 122
ඇත්පැටක්හු 245
ඇත්පිටින් 123
ඇත්රජ 276
ඇත්රජක්හු 273
ඇත්රජහු 234
ඇත්වෙසක් 9
ඇත්හලට 235
ඇත්හල් 235, 238, 246
ඇත්හු 10, 136
ඇදෑ 54, 71, 155, 233
ඇදෑ-ගෙනැ 86
ඇදෑ-පියතී 176, 178
ඇදෑ-පියා 177
ඇදෑ-පීහ 177
ඇදුරැ 98, 99
ඇදුරු 131
ඇදුරුවඩුවා 198
ඇදුරුවඩු හට 197
ඇදුරෙහි 96
ඇද්ද 59, 81, 109, 126, 135, 153, 159, 167, 171, 173, 205, 243, 286, 292, 298
ඇද්දහ 177
ඇද්දෑ (යී) 67, 145, 173, 174, 262
ඇනැ 7, 192, 233
ඇනී 117, 124
ඇනුහු 31, 142
ඇඳිලි 8, 34, 63, 93, 101, 119, 124, 125, 128, 146, 148, 208, 252, 285, 288
ඇපි 16, 43, 46, 71, 73, 97, 99, 100, 108, 115, 127, 131, 138, 139, 145, 151, 152, 155, 163, 167, 168, 170, 175, 176, 192, 193, 214, 222, 235, 285, 291, 292, 294, 298, 303
ඇප් 38, 66, 72, 89, 137, 169, 201, 278
ඇමදෙනා හට 15
ඇමැති 109

ඇ

ඇමැතිකුලෙක්හි 172
ඇමැතිතන්හි 198
ඇමැතිදහස් 15
ඇමතිමඬුලු 7, 117
ඇමැත්තකු 40
ඇමැත්තක් හට 203
ඇමැත්තක්හු 40
ඇමැත්තනට 104, 114, 203, 215, 242
ඇමැත්තනුදු 125, 200
ඇමැත්තන් 11, 40, 99, 114, 118, 119, 199, 200, 203, 257, 280
ඇමැත්තා 96
ඇමැත්තකේ 118
ඇමැත්තො 12, 15, 108, 114, 116, 118, 119, 126, 201, 203, 215, 242
ඇඹුල 55
ඇඹුල් 66
ඇය 9, 24, 45, 46, 61, 62, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 83, 92, 113, 114, 131, 139, 146, 208, 237, 259, 260, 261, 287, 289
ඇය ගෙ 45, 71, 73, 74
ඇයට 61, 62, 140
ඇරැ 9, 15, 22, 32, 33, 40, 41, 42, 58, 73, 91, 92, 95, 101, 108, 113, 118, 134, 137, 140, 145, 160, 167, 177, 178, 187, 185, 197, 200, 204, 217, 219, 241, 252, 253, 260, 262, 270
ඇරැ-ගෙනැ 117, 137, 163
ඇරැ-පෑ 47
ඇරැ-පියම්හ 177
ඇරැවියැ 173
ඇරැවූහු 33
ඇලිණ 184
ඇලුණෙ (ද) 185
ඇලුප්හ 56
ඇලෙත් 287
ඇලෙව 184
ඇවැත 250
ඇවැත්නි 145
ඇවෑමෙන් 143, 202, 255
ඇවි 122, 130
ඇවිද 76
ඇවිදූ 77, 136, 148, 150, 158, 197, 237, 249, 261
ඇවිදි 286
ඇවිදිති 12, 79
ඇවිදිත් 228, 293
ඇවිදිත්වයි 216
ඇවිදිනාහු 201
ඇවිදිමි 286
ඇවිදුති 61, 88, 234
ඇවිදුනට 214
ඇවිදුනත් 194
ඇවිදුනා 165, 299
ඇවිදුනාක්හු 20
ඇවිදුනාහු 150, 201
ඇවිදුනි 61
ඇවිදුනෙ 89, 146, 154, 184, 268
ඇවිදුනෙයිම් 61
ඇවිදුම් 154
ඇවිදුමි 252
ඇවිදුවා 250
ඇවිදුවා-පී 74
ඇවිද්දි 10, 23, 61, 79, 153, 175, 269
ඇවිද්දෙ 183
ඇවිද්නාහු 179
ඇවිද්මි 150
ඇවිද්වා 260
ඇවුණු 11
ඇස 71, 117, 176
ඇසළපුනු පොහොදවස් 19, 34
ඇසළපුනු පොහොය 9, 34
ඇසළ පුනුපොහොයට 9
ඇසැ 22, 75
ඇසින් 212
ඇසිපිය 32
ඇසිම් 87, 228
ඇසියටි 59, 87, 152
ඇසියටියම්හයි 278, 280
ඇසියටියාව 218
ඇසියැ 18
ඇසියැටියෙම් (ද) 119
ඇසිවසක්හු 81
ඇසිවසන් 81
ඇසිහී 60
ඇසි (යැ) 181
ඇසිම් 101, 210, 228, 287
ඇසිමි 60
ඇසු 129, 212, 264, 303
ඇසු-ඇසුවා 78
ඇසුම්හ 155
ඇසුයෙම් 88
ඇසුරුයෙ (යැ) 105
ඇසුවිරි (දූයි) 60
ඇසුවිරිම් 60
ඇසුහැ 10, 277
ඇසුහු 277
ඇසුහුදූයි 228
ඇසෙ 277

ඇ

ඇසෙත 78, 131, 204
ඇසෙන්නෙනුදු 120
ඇසෙයි 270, 277
ඇස් 10, 31, 61, 70, 78, 82, 163, 165, 176, 179, 238
ඇස්පසුරෙන් 38
ඇළයෙන් 9
ඇළල 91
ඇළලවී 21
ඇළැලැ 26
ඇළින් 300

ඈ

ඈ 20, 49, 50, 55, 98, 102, 103, 105, 107, 129, 132, 137, 142, 149, 150, 158, 159, 165, 181, 196, 197, 217, 218, 247, 259, 271, 274, 276, 303, 304
ඈවත 251

ඉ

ඉකුත් 30, 172, 204
ඉකුත්තෙ යැ 41
ඉක්මැ 20, 27, 178, 179, 180, 298, 300
ඉක්මිණිහි 297
ඉක්මියැටි 27
ඉක්මෙයි 286
(නො) ඉක්මෙයි 286
ඉටන් 227
ඉටා 26, 82, 191, 239, 256, 279, 303
ඉටී (යැ) 300, 301
ඉටුසිත් 184
ඉටුහ 193
ඉටුහැ 246
ඉටුහු 33, 77, 184, 224, 227, 302
ඉතා 18, 39, 41, 56, 62, 64, 65, 73, 76, 88, 101, 103, 104, 114, 151, 152, 153, 160, 179, 192, 193, 194, 198, 199, 217, 220, 223, 228, 235, 237, 247, 249, 250, 253, 276, 279, 284, 286, 288, 290,299
ඉදි 10, 165
ඉදින් 19, 21, 23, 25, 57, 59, 71, 75, 85, 89, 96, 101, 104, 106, 107, 120, 122, 126, 127, 128, 131, 133, 136, 137, 145, 148, 153, 155, 159, 160, 162, 163, 166, 168, 171, 173, 177, 181, 184, 185, 188, 190, 191, 199, 201, 204, 205, 217, 224, 233, 235, 238, 243, 248, 249, 250, 251, 261, 270, 271, 276, 279, 287, 298
ඉදුහ 64
ඉදුහබලයෙන් 237
ඉදුහයෙන් 77, 86, 193
ඉන්ද්‍රියජාතකාදියැ 2 (3 කාඃ 33 පි.)
ඉන්ද්‍රියභෙද 6
ඉන්සලුගුහා 281
ඉඳැ 22
ඉඳුනිල්මිණි 217, 222
ඉඳුනිල්මිණිමුවා 33
ඉඳුනිල්මිණිමුවායැ 266, 284
ඉඳුරන් 34, 124, 209, 212
ඉඳුරා 109, 123
ඉඳුරො 206
ඉඳුල්කැඳ 84
ඉඳුල්ගෙහි 77
ඉඳුල්බත් 83
ඉඳුල්මස් 187
ඉඳුවා 11
ඉඳුවු 57
ඉඳුසලු ගුහායෙහි 282, 283
ඉඳුසලු ගුහාවට් 288
ඉපදවූහු 42
ඉපැදැ 8, 67, 172
ඉපැදූ 34
ඉපිදැ 143
ඉපිරැ 182
ඉරියවු 135, 262
ඉරියවුයෙක් 262
ඉරියවුයෙන් 260, 262
ඉරියවුයෙහි 260
ඉරියව්වෙන් 32
ඉලුප් 107, 109
ඉල්ලනුයෙ 250
ඉල්ලමින් 47
ඉල්ලා 117
ඉල්ලා-ගන 47
ඉල්ලා-ගෙනැ 116, 148, 204
ඉල්ලීසජාතක 2 (1 කා. 300 පි.)
ඉල්ලූ 208
ඉල්ලුහු 916

ඉ

ඉවසූ දූය 194
ඉවසුබව් 170, 236
ඉවසූහු 170, 236, 278
ඉවැසුයෙ 100
ඉෂ්ටානිෂ්ට 287
ඉස-පීහ 238
ඉසාන 32
ඉසැ 15
ඉසැ-පියන 239
ඉසි 82
ඉසින් 141
ඉසිපතන් 36, 148
ඉසිපතන්හි 36, 144
ඉසිපතනයට 34
ඉසි පැවිජියෙහි 300
ඉසිරි 264
ඉසිවෙසක් 38
ඉසිවෙසින් 38
ඉසුරැ 297
ඉසුරු 15, 119, 161, 162, 164, 168, 169, 292
ඉසුරුකුලෙහි 34
ඉසුරුජනන් ගෙ 44
ඉසුරුම් 104
ඉසුරුයෙන් 240
ඉසුරුලීලායෙන් 124
ඉසුලු 271, 272, 275
ඉස්නා 25
ඉස්බක් 20, 25, 136
ඉස්සා 292
ඉස්සාමච්ඡරිය 293
ඉස්සාමච්ඡරිය සංයොජන 293
ඉස්සා මච්ඡරිය සංයොජනයෙන් 292
ඉහි 140, 159, 290
ඉළුමුවා 240
ඉළුමුවො 240

ඊ

ඊයෙ 69
ඊර්ෂ්‍යා 244
ඊර්ෂ්‍යායෙන් 61, 173

උ

උකටලී 75, 133, 216, 288
උකටලීහැ 217
උකුළින් 237
උක්කට්ඨා 296
උගත 147
උගත් 79, 150, 152, 205, 207, 276, 278
උගත්තෙ (යි) 202
උගත්හ 150
උගත්හැ 202, 251
උගත්හු 202
උගනැ (යි) 147
උගනිති 96
උගන්නට 130, 131
උගන්නා 79, 167
උගන්නි 130
උගන්වති 78
උගන්වනු 146
උගෙනැ 146, 150, 153, 254
(නො) උගෙනැ 276
උග්‍රතපසින් 6
උජ්ජයිනී 206, 256
උට්ඨාහ 73
උට්ඨාහි සාමි 73
උඩ 15, 76, 194, 244, 249, 258, 264, 273
උඩද් 13
උඩු 163, 177
උඩුකුරු 54, 155
උඩුගඟැ 301
උඩුදළියෙන් 61
උඩුමහලින් 35
උඩුමහලෙ 260
උඩුමහලෙහි 67, 96
උඩුහො 25, 182
උඩුහොයට 85
උඩුහොයැ 85
උණුලොම් 208
උතුමා 15, 42, 83
උතුම් 35, 42, 46, 56, 90, 91, 96, 98, 100, 110, 128, 186, 187, 192, 200, 222, 244, 261, 276, 280
උතුම් දෙවියරම් 261
උතුම්සෙ 290
උතුරු 175
උතුරු 9, 13, 25, 26, 30, 109, 179, 203, 205, 222, 223, 226, 264, 265, 266, 269, 272, 273, 281, 282
උතුරුකුරුදිවැ 221
උතුරුකුරුදිවින් 145
උතුරුකුරුදිව් 144
උතුරු මිනිස්ධැමින් 173, 178, 180, 181
උතුරුසළු 67, 93, 166
උතුරුසළුයෙන් 91
උතුරුසළුව 91, 48
උත්කණ්ඨිත 227
උත්කර්ෂ 170

උ

උත්තම (යැ) 297
උත්තමපුරුෂයන් 180
උත්තමයන් 120
උත්තමයානයෙන් 120
උත්තමයො 248
උත්තර 255
උත්තරයෙහි 241, 242
උත්තරසළු 9
උත්තරීය (වැ) 249
උත්‍රස්ත 163
උත්‍රාස 163, 236
උත්පල 97
උත්පාත 193
උත්සාහ 98, 104, 251, 281, 282
උත්සාහයෙන් 126
උද 22
උදකරාසි 212
උදඤ්චනී ජාතක 7 (1 කා. 353 පි.)
උදන් 31, 117, 124, 142, 144, 256
උදය 41, 210
උදයැ 38
උදරම් 34
උදහස් 61
උදු 124
උදු 23
උදුවිය දුකින් 164
උදුනෙ 24
උදුනෙන් 24
උදුරා-ගෙනැ 246
උදුරා-පියන්නට 282
උදෙසා 237, 285, 287
උදෙන 178
උද්ඝටිතඥ 93
උද්දලක ජාතකාදියැ 2 (5 කා. 21 පි.)
උද්විග්න (වැ) 279
උද්වෙග 163
උනට 106, 107, 131, 165, 206, 257, 290
උනුත් 224
උනුදහසක් 133, 139
උනුත් 270, 271
උනු පන්සියක් 194
උන් 16, 45, 68, 137
උන්මාදය 68
උපක 34
උපකරණ 55, 102
උපකාරයට 121
උපකාරයනට 4
උපකාරයෙක්හි 4
උපකාරයෙහි 294
උපක්‍රම 235
උපගත 12
උපචාර 131, 133
උපදති 258, 270, 290, 291
උපදනට 173, 291, 299
උපදනවුන් 291, 299
උපදනා 202, 216, 220, 297
උපදනාසෙ 15
උපදනෙ 295
උපදනෙයිම් 290
උපදම්හ 281
උපදවා 181, 249, 295
උපදිති 110, 290
උපදිති 176
උපදී (ද) 170
උපද්දි 10, 57, 99, 106, 166, 173, 176, 187, 220, 293, 295
උපද්දී 57, 58, 178
උපද්නට 102
උපද්‍රව 11, 99
උපද්‍රවයෙක් 122
උපන 34, 47, 112, 116, 120, 123, 130, 132, 139, 201, 291, 299
උපනැ 22, 86, 94, 178, 182, 186, 187, 199, 200, 202, 216, 219, 278, 281, 289, 290, 299
උපනැ (යි) 12, 78
උපනිඃශ්‍රය 95, 121, 137, 144, 195, 230, 242, 283, 294
උපන් 19, 21, 35, 40, 43, 48, 54, 57, 78, 97, 101, 106, 112, 113, 116, 128, 130, 138, 139, 140, 141, 146, 147, 150, 155, 161, 173, 174, 176, 177, 178, 182, 189, 200, 204, 206, 211, 212, 218, 233, 237, 245, 257, 262, 268, 281, 282, 285, 286, 294, 296, 297, 299, 300, 801
උපන්නම්හ 131
උපන්නා (ව) 291
උපන්නාහට 293
උපන්නාහැ 56, 220
උපන්නාහු 281, 289
උපන්නෙ 175, 282
උපන්නෙ (යැ) 71, 113, 116, 163
උපන්නෙන් 78
උපන්මහැ 291
උපන්මි 183, 290, 291
උපන්මි 177, 182
උපන්හ 145, 150, 212, 297

උ

උපන්හැ 200, 201, 202, 212, 290, 291, 297
උපන්හි 177
උපන්හු 8, 14, 145, 201, 202, 204, 233, 271, 289
උපන්හු ල 14, 205
උපපාදුක 270
උපමා 44, 160, 167, 168, 187
උපමායෙක් 159, 167
උපමායෙන් 87, 170
උපමාවක් 92
උපමාවන් 170
උපයනු 233
උපයා 22, 30, 117, 173, 250, 290, 291, 299, 300
උපයුව 113
උපශමසමපත්තීන් 147
උපශාන්ත 119, 124
උපසපත්කම් 135
උපසමය 124
උපසමයෙහි 124
උපසමසිරි 66
උපසීව 210
උපස්ථාන 61, 137, 138, 145, 182, 203, 245, 251
උප්පලවණ්ණා 259
උපාය 64
උපායක් 62
උපායෙකින් 117, 185
උපායෙන් 85, 103
උපාලි 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 87, 89, 90, 91, 93, 94, 303
උපාසක 128, 193
උපාසක පියවර 254
උපාසක පිරිස් 49
උපාසකයනුදු 246
උපාසකයන් 89
උපාකයෙනි 201
උපාසකවරහු 193, 235
උපාසිකාවක 258
උපාසිකාවනට 258
උපාසිකාවන් 89
උපැදැ 116, 125, 129, 145, 164, 182, 200, 233, 255, 258, 271, 290, 293, 295, 300
උපැද්ද 106
උපැද්දි 106
උපැයු 102
උපෑ 192
උපුට 31
උපුරා 28, 31
උපුරුවමින් 268
උපුල්වා 34
උපෙක්ඛා 293
උපෙක්ෂක 286
උපෙක්ෂායෙන් 286
උපෙඛා පැන 294
උපෙත යැ 98, 202
උභතොධාරා 247
උමතු 286
උම්මදන්තී ජාතකාදියැ 5 (6 කා. 98 පි.)
උයන 42, 48, 112, 264, 265
උයනට 61, 62
උයනුදු 282
උයනෙක්264, 265
උයන් 8, 17, 36, 38, 39, 48, 63, 64, 68, 95, 100, 112, 113, 173, 257, 264, 271, 273, 276
උයන්කෙළි 17, 276
උයන් කෙළියට 17
උයන් දෙරට 276
උයන්දෙරැ 276
උයන්පල්ලා 36, 257
උයන්හි 14, 39, 40, 50, 61, 62, 66, 95, 100, 112, 143, 144, 146, 202, 203, 257, 258, 265, 277
උරග ජාතක 3 (2 කා. 11 පි.)
උරග ජාතකාදියැ 4 (3 කා. 116 පි.)
උරසක් මල් 6
උරුවෙලා 144
උරුවෙල්කසුබු 36, 196
උරුවෙල්කසුබ් 37
උරුවෙල්කස්බො 37
උරුවෙල්කස්බො 37
උරුවෙල් දනවු 22, 36
උරුවෙල් දනවුයෙහි 23
උරෙහිදු 4
උවකමු 113
උවටායෙක්මි 176, 181
උස 69, 217, 256
උසබරජක්හු 245
උසා 18, 244, 262, 265, 266, 273
උසායෙහි 27
උස් 125, 144

උ

උහු 18, 21, 46, 52, 57, 62, 70, 73, 89, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 109, 130, 131, 134, 137, 146, 147, 156, 163, 171, 176, 177, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 203, 204, 205, 207, 209, 210, 216, 224, 240, 241, 250, 271, 281, 283, 297, 298, 302
උහු කෙරෙහි 70
උහු ගෙ 50, 51, 62, 87, 89, 91, 96, 98, 130, 160, 161, 163, 176, 184, 197, 207, 208, 209, 210, 227, 230, 247, 249, 250, 269, 274, 282, 284, 296
උහුට 59, 60, 62, 70, 72, 83, 98, 137, 147, 167, 170, 172, 173, 183, 185, 187, 190, 208, 297
උහුටද් 202
උහු මැ ගෙ 291, 301
උළා 63
උළා-පියා 42
උළාර 106
උළු 246
උළුයෙන් 144
උළුල්ලෙන් 179
උළුළයෙන් 302

ඍ

ඍතුවක් 266
ඍතුවට 35, 16
ඍද්ධි 60, 113, 147, 217, 219, 232, 233, 251
ඍද්ධිපාදයො 232
ඍද්ධිපෙළහරයක් 113
ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්ය 179, 280, 303
ඍද්ධිමත් 60
ඍද්ධිමයපාත්‍රචීවරධර 209, 211
ඍද්ධිමය පාසිවුරු 135, 211
ඍද්ධීන් 144
ඍෂිහි 60, 87
ඍෂියාණන් 4, 14
ඍෂියාණො 4, 14
ඍෂීන් 60, 87, 158
ඍෂීන් ගෙ 60, 87
ඍෂීන්ට 60
ඍෂීන්හට 87

එ

එ 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304
එක 5, 23, 25, 31, 32, 40, 43, 44, 45, 53, 59, 60, 69, 70, 72, 108, 116, 123, 130, 139, 152, 153, 165, 187, 214, 218, 225, 249, 260, 286, 291
එකකු විසින් 133
එකක් 150, 197, 259
එකක්හු ගෙ 197
එකක්හු දු ගෙ 271
එකඟ සිත් 43, 119

එ

එකත්පස් (වැ) 9, 37, 50, 56, 67, 100, 101, 111, 137, 138, 139, 147, 157, 171, 172, 178, 179, 190, 207, 209, 220, 222, 223, 276, 278, 280, 284, 288
එකපැහැර 10
එකලා (වැ) 27, 133, 134, 171, 190, 282, 283
එකලු 121, 256
එකවට 60
එකවටින් 147
එකස් 66, 67, 93, 132, 148, 171, 208
එකැතින් 115
එකි-එකි 16, 19
එකුන්තිස් ආකාරයෙකින් 95
එකුන්තිස්හැවිරිදි 204
එකුන්පනස් දවසක් 32
එකුන්පනස් පිඩක් 25
එකුන් පන්සියක් 194
එකෙකැ 132, 178, 179, 220, 293
එකෙකි 98, 108, 145, 151, 167, 199, 201, 222, 232, 242, 273, 275, 278
එකෙකුදු 40, 136
එකෙක් 60, 131, 152, 194, 214, 222, 260
එකෙණෙහි 123
එකොළොස් 38, 168, 169, 210, 256
එක් 5, 8, 9, 13, 15, 16, 17, 22, 25, 26, 27, 30, 32, 33, 36, 38, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 50, 55, 56, 61, 69, 70, 71, 72, 79, 82, 85, 86, 94, 95, 97, 101, 102, 105, 110, 112, 121, 124, 126, 127, 137, 139, 143, 144, 145, 146, 150, 156, 159, 162, 167, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 180, 184, 186, 187, 189, 192, 197, 198, 199, 202, 203, 209, 214, 216, 221, 224, 225, 226, 228, 233, 234. 235, 267, 240, 242, 243, 248, 253, 255, 258, 259, 261, 262, 267, 268, 271, 272, 273, 274, 275, 277, 280, 281, 284, 286, 287, 288, 291, 293, 299, 301
එක් කෙනෙකුදු 124
එක්තරා 92, 118, 146, 165, 184, 185, 186, 187, 253, 280, 288, 300
එක් දෙ දවසක් 86
එක්බිති 14, 15, 16, 28, 32, 42, 49, 52, 63, 65, 69, 72, 76, 84, 106, 107, 110, 121, 122, 147, 152, 169, 180, 189, 193, 199, 202, 205, 208, 209, 210, 219, 226, 230, 232, 247, 251, 253, 254, 257, 268, 276, 282, 287
එක්මුණෑ 194
එක්වන් 113, 281
එක්සිය 271
එක්සියපනස් යොජුන් 273
එක්සිය පස්විසි 23
එක්සිය විසිරියන් 13, 26
එක්සිය විසිහැවිරිදි 210, 260
එක්සිය විසිහැවිරිද්ද 208
එති 45, 90, 98, 133, 144, 206, 242, 301
එතී 90
එතෙකුදු 80, 87, 108, 129, 134, 248, 292
එතෙක් 67
එත් 27, 224, 225, 228
එත්වයි 155, 156
එදවස් 15
එන 27, 39, 42, 63, 75, 91, 206, 219, 235, 253, 259, 262, 265, 266, 300
එනසෙ 156
එනු 18, 91, 152, 206, 257, 282, 283
එනුවන් 211, 296
එන්නට 96, 97, 100, 140, 181, 183, 188
එන්නවුන් 236
එන්නවුන් 248
එන්නහු 71, 171
එන්නා 300
එන්නාහු 108
එන්නිය 78
එන්නෙ 77, 171, 186
එන්නෙ (යැයි) 16, 127, 184, 240
එන්නො 131
එප්සිණ 76
එප්සුණු 243
එබු 196
එම් 92, 171, 185, 186, 236
එම් 92, 96, 132, 185, 186, 188
එම්බල 204
එම්හ (යි) 91, 201
එය 275

එ

එයට 9, 25, 34, 59, 62, 74, 85, 90, 95, 96, 97, 104, 110, 112, 121, 129, 140, 150, 153, 159, 173, 183, 184, 193, 206, 215, 224, 241, 243, 266, 275, 276, 284, 288, 300
එයි 27, 35, 52, 76, 114, 134, 141, 186, 189, 214
එයිදු 73, 174
එයිනුදු 116, 256
එයින් 9, 23, 42, 52, 53, 56, 57, 58, 62, 66, 68, 69, 70, 82, 87, 98, 113, 117, 127, 131, 132, 140, 141, 142, 146, 153, 160, 162, 163, 173, 174, 176, 180, 183, 186, 187, 190, 191, 196, 203, 205, 206, 207, 211, 224, 227, 234, 239, 242, 245, 252, 257, 269, 278, 284, 289, 291, 294, 299, 302
එරබුදු 165
එල්වා 285
එල්වූ 7
එව 45, 54, 99, 193, 197
එවන්නෙයැයි 16
එවමි 240
එවැ 23, 25, 29, 32, 55, 59, 61, 63, 83, 84, 114, 115, 190, 231, 234, 238, 271, 272
එවැනි 204
එවි 200
එවු 112
එවුනුදු 259
එවුන් 188, 219
එවුම් 240
එවුව 84
එවුහු 76, 200
එවුයෙ යැයි 199
එව්දැයි 30, 217
එව්නට 34, 83
එව්හට 111
එව්හු 33
එසෙ 12, 27, 43, 54, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 73, 76, 79, 81, 88, 96, 97, 99, 100, 101, 103, 106, 109, 113, 118, 119, 121, 124, 127, 129, 131, 137, 138, 139, 140, 141, 150, 151, 152, 153, 154, 162, 165, 168, 171, 176, 178, 179, 180, 181, 183, 185, 187, 193, 197, 199, 212, 215, 218, 224, 227, 230, 236, 237, 242, 244, 248, 250, 287, 288, 298, 301
එසෙයින් 55
එහි 1, 13, 15, 21, 22, 25, 31, 32, 34, 35, 43, 48, 51, 57, 58, 60, 64, 68, 69, 75, 83, 84, 90, 94, 97, 99, 101, 106, 107, 115, 116, 120, 124, 126, 132, 134, 136, 139, 140, 146, 151, 155, 156, 157, 160, 165, 166, 167, 176, 177, 178, 183, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 195, 197, 198, 200, 203, 204, 206, 211, 212, 225, 228, 242, 246, 249, 250, 257, 262, 264, 265, 266, 267, 268, 271, 278, 285, 286, 287, 290, 291, 292, 293, 295, 299, 300, 301, 304
එළබැ 12, 18, 22, 25, 26, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 45, 46, 47, 48, 50, 56, 85, 100, 118, 120, 124, 126, 129, 131, 138, 139, 143, 147, 152, 154, 156, 157, 165, 171, 172, 173, 179, 189, 190, 210, 204, 217, 243, 253, 256, 258, 277, 280, 288
එළබියහ 183
එළබියහැ 194
එළබෙති 105, 284
එළබෙති 119
එළබෙත් 105, 107
එළබෙන 85
එළබෙනසෙ 113
එළබෙන්නට 167
එළබෙන්නාම්හ 170
එළබෙන්නෙ 118
එළබෙමි 39, 183
(නො) එළබෙයි 262
එළබෙව 36
එළඹියහ 44
එළවන 267
එළවන්නට 120
එළවමින් 218
එළවයි 294
එළවා 58, 59, 60, 87, 164, 232
එළවියැ 14
එළවු 23, 230, 256
එළවුයෙයැ 121
එළවූහ 33
එළවූහු 14, 33, 256
එළැබියැටි 105, 140
එළිපත 44
එළුපැටවුන් 110
එළුවක්හු 54, 155
එළුවන් 95, 107, 109, 110
එළෙබෙමින් 6

ඒ

එකකොලාහල 16, 20, 78, 252
එකච්චද්‍ර 275
එකච්ඡිද්‍රයක් 275
එකතොධාරා 247
එකනිනාද 25, 27
එකපණ්ණජාතක 2 (1 කා. 435 පි.)
එකපුණ්ඩික 265, 277
එකප්‍රමුක 272
එකමාලාමාලිනී 11
එකරාජ ජාතකාදියැ 7 (3 කා. 11 පි.)
එකාන්තයෙන් 14, 15, 22, 64, 109, 126, 131, 173, 181, 225, 283
එකාබද්ධ 191, 277
එකාලොක 288
එහිභික්ඛුභාවයෙන් 36, 39, 41
එහිභික්‍ෂුභාවයෙන් 135, 195, 209, 210, 211, 257

ඓ

ඓරාවණ 273

ඔ

ඔකාරජහු 204
ඔකාවස් 8
ඔඡ 129
ඔජස් 23
ඔජස්හි 24
ඔත්තා 175
ඔත්තෙන් 62
ඔත්හු 24
ඔබ 46, 70
ඔබට 54, 55, 155, 156, 232
ඔබා 175
ඔබා-ගෙනැ 177
ඔරැ 242
ඔව 62, 63, 79, 84
ඔවා 11, 201
ඔවා-පියා 69
ඔවායෙහි 290, 291
ඔවිජැ 68, 69
ඔවුනුදු 164, 224, 244
ඔවුනොවුනට 68, 150
ඔවුනොවුන් 61, 103, 122, 126, 150, 214, 216, 220, 244
ඔවුනොවුන් ගෙ 161
ඔවුන් 8, 10, 12, 13, 15, 17, 19, 22, 23, 33, 34, 35, 37, 40, 43, 43, 47, 48, 49, 57, 59, 64, 67, 69, 77, 79, 83, 86, 98, 102, 103, 104, 106, 107, 115, 121, 122, 126, 131, 133, 136, 139, 141, 145, 147, 148, 150, 152, 155, 156, 158, 161, 172, 177, 189, 192, 193, 198, 201, 202, 205, 206, 211, 212, 215, 217, 218, 219, 220, 222, 231, 237, 238, 239, 241, 245, 255, 257, 258, 270, 290, 300
ඔවුන් කෙරෙ 140, 145, 151
ඔවුන් කෙරෙහි 82, 103, 144, 145, 146, 159, 202, 271, 281, 289
ඔවුන් ගෙ 9, 14, 22, 37, 58, 60, 95, 99, 109, 110, 118, 168, 191, 193, 196, 207, 214, 216, 223
ඔව්නට 22, 42, 47, 61, 63, 79, 81, 88, 91, 112, 141, 190, 198, 216, 219, 223, 224, 227, 232, 242, 244, 245, 253, 254, 257, 263
ඔව්හට 114, 133, 146, 170, 172, 186, 189, 202, 240, 251, 264, 268, 278, 301
ඔව්හු 197
ඔස 43, 64, 67, 86, 101, 114, 128, 193, 218, 242, 243, 250, 262, 300, 302
ඔසප්හු 77
ඔසුපත්නිරැ 154
ඔසොවා 122, 168
ඔසොවා-ගෙනැ 161, 176, 236
ඔහට 34, 44, 57, 73, 88, 99, 113, 117, 133, 135, 150, 171, 173, 181, 187, 195, 197, 287, 297
ඔහු 14, 20, 22, 26, 27, 33, 34, 35, 36, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 52, 54, 57, 58, 62, 64, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 89, 90, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 107, 109, 112, 113, 115, 116, 118, 124, 126, 127, 128, 130, 131, 133, 134, 136, 140, 141, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 163, 167, 172, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 185, 186, 190, 191, 192, 192, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 213, 215, 220, 224, 226, 231, 232, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 251, 253, 255, 257, 262, 264, 270, 271, 278, 279, 280, 281, 288, 292, 294, 298, 302

ඔ

ඔහුගෙ 38, 59, 82, 93, 99, 100, 127, 137, 155, 159, 160, 161, 166, 227, 232, 250, 256, 262, 283
ඔහුට 21, 113, 133
ඔහුත් 220
ඔහුදු 133, 214, 220
ඔහුද් 242, 196

ඕ

ඕති 78
ඕදතකිසුණු 223
ඕනවුන් 43
ඕනා 267
ඕමින් 91, 231, 292
ඕළාරික 168

ක

කකියන 63
කකියා 94
කකුල් 237
කකුළු 167
කකුළුයෙක් 167
කකුළුවන් ගෙ 176
කකුළුවා 167
කක්කටජාතකාදියැ 5 (2 කා. 243 පි.)
කක්කාරුජාතකාදියැ 2 (4 කා. 63 පි.)
කක්ෂයෙන් 153, 166
කච්චායන 101
කච්ඡපජාතක 3 (2 කා. 254 පි.)
කට 18, 19, 23, 75, 92, 132, 159, 197, 233, 245, 251, 298
කටටි 18, 58, 61, 107, 133, 151, 155, 156, 227, 302
කටටියනට 103
කටටියහු 105
කටටිද් 58
කටටියා (දූයි) 151
කටටියෙමි 101, 102, 104, 190
කටයුතු 88, 159, 250
කටාහක ජාතකාදියැ 3 (1 කා. 383 පි.)
කටැටි 46
කටැටියෙමි 96
කටින් 22, 63, 94, 117, 293
කටුමතිගායෙන් 7
කඩ 92, 240
කඩක් 14, 183, 241
කඩතුරා 12, 15
කඩන 208
කඩනුවන් 152
කඩන්නට 29
කඩයි 267
කඩා 20, 31
කඩා-ගෙනැ 246
කඩි 11, 121, 134, 138, 247
කඩුයෙකින් 128, 152
කඩුයෙන් 86, 255
කඩුව 21, 130
කඩුවක් 59
කඩුසිළින් 7
කඩෙකැ 299
කණවෙරජාතක 5 (3 කා. 45 පි.)
කණහු 10
කණුමුල් 268
කණුවක් 57
කණ්හජාතකාදියැ 6 (4 කා. 54 පි.)
කඩ 109, 162, 248, 293
(නො) කඩ 289
කඩක් 86, 163, 181, 185, 188, 204, 249
කතර 201
කති 79
කතිකා 35
කතිකායෙහි 35
කත් 18
කත් 69, 252
කථා 54, 56, 57, 58, 59, 60, 93, 99, 100, 109, 121, 125, 135, 154, 155, 157, 167, 168, 174, 210, 277, 287
කථාද් 93
කථාමාර්ග 153
කථාමාත්‍රයෙකැ 57
කථාමාත්‍රයෙකුදු 145
කථායෙකැ 57
කථායෙක් 57
කථාවස්තුව 52
කථාවස්තුවැ 52, 53, 54
කදින් 240
කදු 108
කදුරුපකක් 118
කදොපැණියන් 176
කන 69, 70, 79, 170, 175, 189, 284, 301
කනට 99
කනකුත් 28
කනකුදු 246
කනැ 68, 73, 260
කනින් 232
කනු 187, 240
කනුවන් 17
කන් 89, 228, 289

ක

කන්නට 233, 240
කන්නාහු 55. 79
කන්-පත් 238
කන්‍යාවෝ 244
කන්-වැල් 236
කන්සක 173
කඳ 266
කඳට 186, 187
කඳල 162
කඳවුර 241
කඳවුරු 132, 143, 189
කඳවෙළෙපැ 10
කඳැ 92
කඳින් 165
කඳුමුලු 203
කඳුළු 75, 107
කප 140
කපකට 299
කපක් 14, 52
කපට 295, 299
කපන්නක්හු 148
කපන්නට 21
කපා 7, 197, 255
කපා-ගෙනැ 132
කපුටු 4, 141, 167
කපුටුවක්හු 245
කපුවන උයන් 36
කපුසුවහස් 1
කප් 53, 258
කප්කෙළසුවහස් 143
කප්කෙළසුවහස්හි 255
කප්ප 210
කප්රුක් 173, 270
කප්රුක්හි 302
කප්වා 7, 133
කප්සුවහසක් 31
කප්සුවහස් 162
කප්සුවහස්හි (දු) 200
කබලැ 248
කබල්කඩෙකින් 167
කමක්හු ගෙ 141
කමටහන් 141, 144, 190, 191, 219
කමඩායෙහි 204
කමන්නෙ 179
කමමි 179
කමව (යි) 64
කමවජරි 145
කමවමි 64
කමවා 83, 85, 128
කමවැජැරි 224
කමි 178, 232
කමින් 240, 301
කමි 246
කමෙක් 64
කම් 22, 38, 52, 59, 90, 235, 240, 301
කම්කරුවනට 107
කම්කරුවන් 109
කම්කරුවහ (යි) 107
කම්කරුවෝ 107
කම්පිත 6, 10, 30, 119, 139, 153, 166, 246
කම්හි 38, 52, 103, 215
කම්හු ගෙ 141
කයි 175, 241
කයින් 52
කර 29, 99, 135, 167, 168, 279
කරඩියෙන් 33
කරඩියෙහි 199
කරත් 156
කරන 36, 49, 57, 60, 62, 64, 66, 83, 84, 107, 112, 119, 135, 145, 147, 151, 156, 159, 167, 170, 174, 175, 178, 180, 186, 190, 198, 204, 239, 268, 270, 271, 276, 280, 284, 287, 291, 303, 304
කරන දැ යැ 125
කරනසෙ 242
කරනු 54, 68, 71, 88, 104, 118, 124, 138, 140, 153, 168, 169, 174, 190, 234, 240, 276
කරනුයෙ 80, 85, 116, 161, 170, 173, 179, 252, 290
කරනුවක්හු 101, 166, 299
කරනුවෝ 257
කරන්නක්හු 128, 161, 184
කරන්නට 39, 42, 47, 54, 59, 60, 67, 76, 95, 96, 125, 140, 145, 156, 160, 180, 181, 183, 184, 193, 224, 227, 230, 232, 235, 271, 282
කරන්නා 136
කරන්නාහු 17, 106, 107, 137, 144, 160, 170, 180, 217, 230, 237, 245, 251, 270
කරන්නී 259
කරන්නෙ 40, 83, 104, 115, 148, 180, 192, 254, 297

ක

කරන්නෙහි 298
කරමිණි 121
කරමොව (යි) 292
කරම්හ 115, 168, 180, 185
කරම්හ (යි) 30, 57, 78, 84, 86, 108, 109, 131, 145, 151, 152, 167, 186, 290
කරය 115
කරයෙන් 115
කරව 35, 41,45, 107, 145, 150, 152, 153, 191, 193, 197, 214, 241, 244
කරව (යි) 59, 115, 198
කරවති 214
කරවන 35, 115, 198
කරවති214
කරවන 35, 78, 88, 255, 262
කරවමි 71, 121, 163
කරවමින් 200, 236, 268, 279
කරවම්හ 78
කරවා 11, 16, 18, 48, 66, 109, 110, 170, 188, 189, 192, 198, 199, 201, 203, 259, 260, 265, 283, 285
කරවා-ගෙනැ 146, 199, 200, 283
කරවා-පියා 277
කරවියැ 198
කරවූවර 103, 108
කරවුවා 140
කරා 11, 18, 22, 28, 29, 30, 33, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 56, 62, 64, 76, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 107, 108, 112, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 130, 131, 138, 139, 141, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 167, 170, 171, 172, 173, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 188, 189, 190, 195, 201, 203, 204, 207, 212, 219, 233, 235, 237, 239, 243, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 258, 261, 262, 271, 276, 277, 280, 283, 284, 288, 292, 296, 297, 300
කරැ 68, 81
කරුණායෙන් 204
කරුණු 249
කරුණෙනැ 56
කරුණෙන් 14
කර්කශ 106
කර්ම 52, 53, 142
කර්මජවාතයො 12
කර්ම පථයෙහි 270
කර්මපරවශ 70
කර්මයන් 53
කර්මයන් ගෙ 142
කර්මයො 142
කර්මවාදි යැ 98
කර්මස්ථාන 219
කර්මාන්ත 259
කර්මාන්තයට 258
කල 9, 45, 58, 60, 79, 86, 93, 99, 102, 118, 142, 161, 166, 174, 177, 182, 215, 227
කලකිරෙනු 53
කලකිරෙයි 52
කලක් 27, 103, 135, 179, 229
කලට 39, 108, 113
කලණ 98, 259
කලත්‍ර 180
කලත්‍රයට 150
කලබක් 148, 166, 199, 825
කලම්තව්සා 22
කලල් 28, 87, 243, 247
කලස 274, 275
කලහ 214, 215, 216, 271
කලහයෙහි 3, 216
කලායෙන් 207
කලැ 4, 6, 8, 12, 20, 22, 26, 41, 45, 46, 51, 54, 56, 58, 59, 60, 62, 64, 66, 73, 74, 75, 76, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 99, 102, 104, 107, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 127, 128, 130, 133, 134, 135, 137, 139, 140, 141, 142, 146, 147, 148, 151, 153, 154, 158, 159, 160, 162, 163, 165, 166, 167, 171, 174, 176, 182, 190, 192, 195, 197, 198, 199, 202, 206, 208, 210, 211, 212, 215, 218, 219, 223, 224, 225, 227, 229, 232, 237, 241, 242, 243, 246, 248, 249, 250, 251, 255, 256, 258, 259, 260, 262, 265, 266, 267, 268, 270, 277, 280, 283, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 294, 296, 298, 390, 302
කලැද් 104, 106
කලි 75, 94, 210, 300
කලිඟුරට 61, 66
කලින් කලැ 56
කලුදු 6

ක

කලෙකැ 14, 39, 141, 142, 189
කලෙකින් 270, 277
කලෙක් 71
කලෙක්හි 58, 273
කල් 8, 24, 31, 41, 68, 86, 89, 91, 105, 110, 117, 119, 121, 132, 139, 162, 167, 170, 179, 183, 189, 191, 241, 251, 268, 284, 289, 291, 300
කල්පස්ථායි 218
කල්යහළුවන් 7
කල්‍යාණ යැ 91
කල්හි 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 7478, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 125, 126, 128, 130, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 154, 155, 156, 157, 158, 162, 163, 164, 166, 167, 169, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 195, 197, 199, 200, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 218, 221, 223, 225, 227, 228, 230, 231, 234, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 267, 270, 271, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 293, 294, 296, 298, 300, 301, 302, 303
කව 69
කවජ 222
කවර 14, 18, 40, 51, 53, 56, 59, 61, 72, 85, 100, 104, 105, 117, 137, 138, 141, 145, 167, 174, 175, 178, 187, 197, 208, 217, 231, 245, 246, 250, 262, 276, 278, 282, 285, 287, 292
කවරහ 29, 80, 85, 97, 151, 157, 206, 208, 278
කවරහැ 204
කවරහු 150, 228
කවරෑ 161, 230, 232, 293
කවරෙ 71
කවරෙමි 97, 187
කවරෙහි 150
කවළියෙන් 46, 96
කවා 23, 24
කවුරු 70, 124, 166, 303
කවුළු 281
කසට 54, 155
කසළ 293
කසළගොඩැ 71
කසළපිස්සක්හු 79
කසීරජක්හු 258
කසී රට 144
කසී වතෙක්හි 12
කසුන් කඳක් 144, 268
කසුන්පය 24
කසුන්බිත්ති 279
කසුබු 36, 143, 205, 246, 251, 258
කසුබු සම්මාසම්බුදුන් 146
කස්නවුන් 17
කස්බ 37
කහට 153, 163, 134, 282
කහබාන් 171
කහවනු 214
කහවුන් වැසි 65
කළ 7, 22, 30, 33, 34, 41, 46, 47, 54, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 72, 75, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92, 96, 97, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 112, 114, 117, 125, 126, 127, 133, 139, 140, 142, 145, 146, 147, 151, 154, 159, 161, 162, 174, 176, 179, 193, 199, 201, 218, 231, 241, 243, 244, 246, 250, 276, 277, 278, 279, 280, 284, 285, 286, 295, 296, 299, 300, 301, 302
කළකිරි 207
කළකුරුවා 237
කලක් 91, 235, 237, 256, 260
කළමනා 62, 68
කළම්හ 71, 183
කළවුන් 215
කළවෙ 55
කළවෙයැ 114
කළසෙ 113

ක

කළහ 8, 10, 13, 33, 35, 41, 49, 66, 74, 84, 113, 115, 119, 130, 135, 140, 166, 231, 234, 236, 253, 283, 287
කළහැ 10, 29, 193, 198, 210, 211, 237, 250, 303
කළහු 105, 241
කළා 24, 113, 130, 131, 146, 229, 280
කළාරමට්ඨක 179, 180
කළාලක් 115
කළාව 75
කළාහ 83
කළාහැ 58
කළාහු 82, 83, 109, 110, 137, 237, 261
කළුතිඹිරි 172
කළුදෙවුල් 43
කළුබුද්ධරක්ඛිත 172
කළුවැල් 276

කා

කා 66, 67, 85, 102, 110, 117, 145, 146, 152, 176, 177, 184, 186, 187, 189, 195, 233, 240, 241
කාකජාතක 6 (1 කා. 408 පි.)
කා කෙරෙන් 251
කා කෙරෙහි 271
කා ගෙ 93, 282
කාඩි 57
කා-පීහ 69
කාමගුණ 287
කාමජාතකාදියැ 4 (4 කා. 174 පි.)
කාමපඞ්කයෙහි 7
කාමපාසයෙන් 32
කාම මිථ්‍යාචාරයෙහි 106
කාමයෙහි 300
කාමරාග 98
කාමරාගපරිදහ 285
කාමවිෂය 27
කාමාදි 19
කායකර්ම 52, 53
කායදණ්ඩ 51, 54, 57, 58, 87
කායදණ්ඩය 58
කායප්‍රයොගයෙන් 60
කාරණ 161, 162
කාරණය 134
කාරණයක් 58, 59,60, 285, 286
කාරණයෙකින් 134
කාරණයෙන් 278
කාරිය 288
කාර්ය 40, 89, 139, 278
කාර්යයක් 70, 155
කාර්යයට 287
කාර්යයෙහි 288
කාලකඤ්ජක 176, 177, 178
කාලකණ්ණියෙකැ 62
කාලකණ්ණිහි 61
කාලකාරාමසුත 172
කාලයුක්ත 99
කාලයෙහි 110, 225
කාලිඞ්ගාරණ්‍යය 66, 70
කාලුදායි 40
කාෂ්ඨවාහන 197, 198, 199, 200, 201
කාෂ්ඨවාහනය 199
කාෂ්ඨවාහනයා ගෙ 200

කැ

කැකුළැ 243
කැකුළු 18, 68, 162, 267
කැටක් 4, 245
කැටපතක් 233
කැටපත් 220
කැටින් 190
කැඩී 19, 181, 300
කැඩුණහ 122
කැඩෙයි 185
කැණහිලකු 186
කැණහිල් 187
කැණැ 167
කැණිමඬලක් 267
කැණිමඬලෙහි 268
කැණිමඬුලු 279
කැණියටියෙහි 82
කැතකුලෙහි 161
කැති 103
කැන් 267
කැඳ 84
කැඳවව (යි) 283
කැඳවා 47, 103, 189, 194, 205, 217, 218, 241, 258, 283, 285, 288, 294
කැඳවා-ගෙනැ 40, 68, 89, 96, 184, 200, 235, 236
කැඳවී 146
කැඳවූහු 230
කැඳැවි 282, 283, 284
කැපකරු 128
කැපින් 255
කැපෙන 148, 165
කැබිලි 59

කැ

කැමවු 64
කැමැකැමැයි 51, 52
කැමැත 89, 90, 108
කැමැති 62, 70, 81, 90, 114, 148, 165, 176, 193, 197, 204, 250, 266, 283, 290, 292, 300
කැමැත්තක් 298
කැමැත්තා 92, 250
කැමැත්තාහ (යි) 288
කැමැත්තෙ 241, 250
කැමැත්තෙමි 19, 72, 175
කැමැවී 179
කැමින් 30, 138, 241, 265, 281
කැයැටියෙහි 82
කැරැවි 19, 116
කැරැවියැ 113, 235
කැරැවියැටි 260
කැරැවී 49
කැරැවීහි 294
කැරැවූහු 46
කැරැවූ 109, 110, 123, 158, 294
කැරැවූයෙන් 264
කැරැවූවාහු 109, 110
කැරැවූහ 107
කැරැවූහැ 121
කැරැවූහු 78, 140, 141, 148, 251, 261
කැරැළි 266, 279
කැරුැණු 29, 116, 253
කැරෙති 121
කැළණි ගඟැ 195
කැළැණි රජු 87
කැව 192
කැසපට 63, 68
කැහැලරුකෙක්හි 73
කැහැලමල් 15, 65, 247

කෑ

කෑ 278
කෑ (යි) 177
කෑටි 119

කි

කීකරු 127, 249
කිකි 258
කිකිණි 25, 274
කිනම් 20, 59, 71, 218, 290
කිනම්හි 186
කිනිරිගණද් 217
කිපමෙණකින් 166, 169
කිබඳ 121
කිබිසිනි 101, 155, 231
කිබිස්නා 123
කිම 37, 41, 53, 61, 79, 119, 121, 137, 140, 163, 174, 175, 182, 187, 201, 212, 241, 243, 245, 253, 284, 286, 288, 301
කිමැ 54, 249
කිමැ (යි) 117
කිම්දූ 22, 27, 86
කිමෙකැ 84, 131, 151, 152, 194, 211
කිමෙකින් 33, 60
කිමෙක් 10, 60, 63, 81, 130, 153, 166
කිමෙක්දූයි 60, 81, 166
කිම් 41, 112
කිඹුල් 79
කිඹුල්වතැ 217
කිඹුල්වත් 8, 11, 41, 44, 46, 48, 204, 206, 214, 215, 216, 225, 228, 257, 289
කිය 96, 131
කියග 29, 50, 51, 57, 60, 127, 154, 160, 162, 164, 178, 179, 180, 245
කියටි 220
කියති 64, 97, 100, 101, 107, 118, 120, 126, 134, 157, 210, 268, 286
කියතුදු 133, 204, 237
කියතුද් 55
කියත් 52, 81, 100, 102, 223, 262, 264, 302, 304
කියන 17, 40, 58, 59, 60, 87, 96, 118, 126, 153, 158, 164, 174, 182, 234, 239, 268, 280, 284, 297
කියන දැ ද 182
කියනු 67, 97, 98, 110, 109, 120, 126, 138, 164
කියනුයෙ 67, 106, 233, 296
කියනුවහ 182
කියනුවො 106
කියන්නට 29, 46, 53, 76, 94, 104, 107, 118, 125, 152, 153, 159, 187, 278, 303
කියන්නත් 119
කියන්නා 88

කි

කියන්නාහු 45, 101, 106, 107, 120, 279
කියන්නී 73, 74
කියන්නෙ 52, 53, 59, 60, 159, 162, 174
කියබර 245
කියමන් 62, 86, 125, 184
කියමි 22, 76, 101, 119, 128, 131, 137, 148, 164, 174, 182, 211, 223, 225, 298
කියමින් 38, 84, 123, 136, 138, 212, 241
කියම්දැයි 243
කියම්හ 116, 127, 152, 219
කියයි 52, 59, 64, 76, 98, 104, 108, 109, 159, 173, 174, 176, 180, 181, 182, 183, 187, 205, 208, 268
කියව 5, 59, 102, 151, 152, 181, 207, 208, 227, 228, 270
කියවන 270
කියවමින් 200
කියවා 199, 200
කියවුව 88, 126
කියහි 116, 127, 173, 174, 176, 180, 181, 287
කියා 5, 10, 29, 33, 38, 41, 42, 46, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 67, 68, 73, 74, 75, 76, 77, 82, 84, 87, 88, 89, 90, 95, 96, 100, 104, 105, 107, 108, 110, 112, 115, 117, 119, 121, 125, 126, 131, 136, 137, 140, 147, 151, 152, 154, 157, 159, 160, 161, 162, 164, 167, 171, 174, 176, 179, 181, 183, 184, 185, 188, 192, 193, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 212, 215, 230, 234, 236, 241, 242, 243, 245, 257, 268, 269, 279, 283, 288, 294, 296
කියාදැයි 152
(නො) කියාදෙහි 88
කියා-ලා 161, 177
කියැවියටි 119
කියැවුහු 165, 177
කියූ 234
කිරාතාදියැ 121
කිරි 16, 23, 78, 102, 117, 250
කිරිපළු 32
කිරිපිඬු 24, 33
කිරිබතින් 24
කිරිබත් 15, 23, 24, 79
කිරිමව 242
කිරිමවු 250
කිරිමවුහු 15
කිරිමට 51, 52, 53, 54, 57
කිරිමෙන් 128, 250
කිලැ 9
කිලිටි 61
කිව 62, 73, 82, 84, 90, 92, 109, 119, 126, 132, 150, 152, 154, 162, 176, 204, 223, 287, 288
කිවැ 45, 73, 74, 75, 76, 77, 204, 205, 228, 229, 261
කිස 32, 116, 135, 183, 215, 230, 235, 242, 267
කිසවච්ඡ 61, 65
කිසාගොතමිය 17
කිසි 12, 15, 16, 18, 23, 27, 46, 70, 84, 89, 105, 108, 112, 116, 120, 121, 122, 125, 128, 130, 132, 145, 153, 155, 157, 160, 199, 217, 220, 222, 224, 234, 236, 241, 243, 244, 248, 282, 285, 286, 292, 302
කිසියම් 185
කිසියෙක් 237
කිසිවක් 246, 283
කිසිවක්හු 110, 115, 163, 184, 224, 238, 251, 282, 298
කිසිවෙක් 129
කිසිණු 75, 223, 279
කිසුණුසමවත් 222
කිසෙ 9, 44, 47, 50, 51, 52, 60, 66, 70, 94, 95, 101, 104, 105, 108, 112, 115, 118, 130, 131, 135, 139, 140, 143, 146, 150, 154, 158, 159, 163, 173, 177, 178, 189, 197, 205, 214, 217, 218, 225, 228, 230, 234, 240, 253, 255, 257, 262, 264, 267, 280, 281, 282, 283, 284, 296, 301
කිසෙයින් 284
කිහි කමක් 51, 52, 54
කිහිප 34, 62, 114, 195, 282
කිහිඹියකුදු 138
කිහිරගුරෙහි 115
කිහිරිරුක 165
කිළිගෙකක් 221
කිළියෙහි 282
කිළිල් 29

කි

කි 15, 29, 39, 40, 41, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 66, 69, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 100, 101, 102, 104, 109, 110, 113, 114, 115, 116, 118, 120, 123, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 134, 137, 138, 139, 140, 145, 147, 148, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 194, 197, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 212, 214, 216, 217, 218, 224, 225, 227, 228. 229, 231, 232, 233, 235, 236, 237, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 249, 250, 251, 252, 262, 276, 278, 280, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 291, 292, 293, 296, 297, 298, 299, 302, 303

කීණ 69

කිම් 159, 287

කිමෙන් 113

කීම් 154, 162, 163, 180, 261

කියෙ 51, 68, 159, 181

කියෙනුදු 252

කීයෙන් 20, 29, 42, 45, 54, 85, 114, 131, 174, 235

කීයෙමි 76

කියෙහි 46

කීවක් 40

කීවා 47, 76, 121, 147, 182, 286, 296, 297, 298

කීවාහු 182

කීහ 12, 71, 76, 86, 198, 203, 228, 231, 235, 237, 242

කිහිද 161, 164

කීහු 10, 13, 14, 15, 16, 39, 41, 42, 43, 100, 101, 102, 104, 108, 109, 114, 119, 121, 124, 138, 153, 157, 182, 184, 190, 191, 192, 193, 201, 212, 214, 215, 216, 217, 220, 224, 225, 228, 237, 241, 245, 253, 278, 280

කු

කුකුරුකල්හි 7 (1 කා. 158 පි.)

කුකුස් 32, 37

කුකුළන් 107, 109

කුඩා 57, 212, 262, 270

කුඩාතමක් 185

කුණාලධම්දෙසුන් 217

කුණාල්දහතළට 218

කුණාල්දහතෙළෙහි 218

කුණාල්ද 217, 219 (6 කා. 228 පි.)

කුණු 80, 192

කුණ්ඩධාන මහතෙරහු 194

කුදු 65

කුදුහු 10

කුද් 121

කුද්දල සමාගමයෙහි 7 (1 කා. 268 පි.)

කුපිත 62, 81, 137

කුබුක් 68

කුමක් 16, 45, 62, 64, 109, 114, 115, 116, 131, 132, 137, 147, 151, 153, 154, 199, 201, 216, 228, 262

කුමට 15, 29, 45, 52, 55, 57, 60, 72, 74, 75, 76, 80, 81, 85, 99, 101, 113, 118, 120, 123, 145, 161, 162, 163, 166, 172, 173, 174, 175, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 187, 202, 215, 216, 228, 245, 261, 268, 277, 282, 283, 286, 289, 294, 303

කුමන 57

කුමයන 175

කුමර 16, 19, 27, 29, 30, 31, 43, 44, 46, 47, 78, 79, 80, 81, 112, 114, 204, 252, 253

කුමරකසුබු 146, 147

කුමරනට 43

කුමරබරණ 78

කුමරහු 27, 28, 29, 46, 47, 48, 78, 82, 113, 242, 252, 253, 254

කුමරි 46, 49

කුමරියක 16, 220

කුමරියන් 42, 48, 259

කුමරියො 26

කුමරු 14, 82, 124

කුමරුනට 294

කුමරුන් 215, 216, 257

කුමරුවන් 18, 36, 42

කුමරුවා 114

කුමරෙක් 130, 167

කුමාර (යැ) 132

කුමාරය 113

කු

කුමාරයා 114
කුමාරයො 167
කුමැ (යි) 245
කුමුදුවමින් 50
කුම් 73, 86, 100, 102, 116, 130, 150, 159, 175, 176, 214, 245
කුම්භකාර ජාතක 5 (2 කා. 148 පි.)
කුම්භ ජාතක 2 (5 කා. 186 පි.)
කුම්භවතී 61
කුම්භාණ්ඩ 248, 269, 272
කුම්භාණ්ඩයන් 226
කුම්මාසපිණ්ඩජාතක 5 (3 කා. 294 පි.)
කුඹ 94, 238
කුඹල් 19
කුඹැ 274
කුඹුතෙලෙහි 273, 274
කුඹුපෙළ 273
කුඹුමතුයෙහි 273
කුරු 121
කුරුඞ්ගමිගජාතකාදියැ 4 (2 කා. 111 පි.)
කුරුරු 233
කුල 41, 42, 77, 97, 100, 108, 242, 258, 261, 293
කුලඅබරණ 8
කුලක් 301
කුලගම් 139
කුලගෙකෙක්හි 300
කුලගෙහි 145
කුලට 215
කුලදරුවක්හු 23
කුලදරුවන් 41, 152
කුලදරුවො 144
කුලදුවක් 258
කුලදූ 75
කුලනුවර 41
කුලනුවරැ 44
කුලන් 42, 183
කුලපරම්පරායෙහි 102
කුලපවු 231
කුලමච්ඡරිය 292
කුලයට 85, 259
කුලයෙහි 150
කුලවැස්සන් 293
කුලසම්පත්තීන් 70
කුලාවක ජාතකාදියැ 3 (1 කා. 180 පි.)
කුලුඳුලෙ 23
කුලුපගයෙන් 84
කුලෙක් 301
කුලෙක්හි 172
කුලෙන් 16, 98
කුලෙහි 34, 35, 56, 70, 101, 131, 161, 202, 217, 293
කුලො 18, 184, 290, 291
කුල්ති 10
කුල්නට 18
කුල්නා 18
කුල්මින් 12
කුවෙර 226
කුෂ්ඨීන් 214
කුස 9, 25, 113, 153, 163, 177, 232
කුස ජාතක 4 (6 කා. 167 පි.)
කුසතණ 246
කුසලට 52, 53
කුසල් 141, 160, 164, 270, 290
කුසැ 8, 11, 92, 112, 143, 146, 214, 215, 232, 255
කුසිනාරා නුවර 206
කුසින් 12, 119, 130, 143
කුසුම් 94, 276
කුස් 20, 117, 273
කුහකයෙකැ 204
කුහුල් 284
කුළාරගෙ 64
කුළුණු 81, 133, 136, 139, 162, 186, 236, 242
කුළුදෙවුල් 14

කූ

කූටජටිලය හට 65
කූටජටිලයා 63
කූටජටිලයෙක් 62
කූටතාපසයන් 68
කූටදන්ත 50, 95, 96, 97, 100, 101, 109, 110, 111, 303
කූටවාණිජ ජාතක 3 (1 කා. 343 පි.)
කූටව්‍යවහාරයෙහි 3
කූටාගාර 194, 195, 265
කූටාගාර (යැ) 277, 278
කූටාගාරගත 194, 195
කූටාගාරයට 194, 195
කූටාගාරයන් 194, 195
කූටාගාරයෙක් 194
කූටාගාරයෙහි 276, 277
කූටාගාරයො 194
කූටාගාරශාලා 150

කෙ

කෙණෙසි අහර 82, 86, 139, 140, 141
කෙණෙසි අහරින් 203
කෙණෙස්ස 108
කෙණෙස්සක් 139, 285
කෙණෙහි 12, 14, 17, 19, 26, 79, 116, 121, 140, 193, 199, 218, 220, 237, 252, 256, 287
කෙතට 15
කෙතැ 80
කෙතෙකැ 159
කෙත් 81, 200
කෙත්වත් 15
කෙත්හ (යි) 81
කෙනකුදු 201, 224
කෙනකුනට 112, 115
කෙනකුනුදු 23, 44, 100, 248
කෙනකුන් 12, 13, 15, 18, 40, 46, 81, 82, 99, 117, 121, 144, 158, 173, 222, 223, 224, 225, 236, 239, 258, 277, 280, 286, 291, 303
කෙනක්නට 79, 80, 88, 130, 215, 227, 242, 252, 281
කෙනෙකැ 22, 159, 190, 191, 193, 255
කෙනෙකැ (යි) 218, 225, 280
කෙනෙකුදු 13, 44, 124
කෙනෙකුද් 245
කෙනෙක් 13, 14, 27, 29, 31, 37, 44, 57, 61, 63, 64, 72, 74, 81, 92, 100, 103, 105, 106, 107, 120, 125, 126, 131, 137, 145, 146, 150, 151, 152, 153, 157, 159, 160, 182, 183, 189, 191, 205, 214, 217, 220, 224, 225, 228, 234, 241, 242, 244, 246, 248, 255, 257, 258, 262, 263, 268, 271, 281, 285, 289, 292, 304
කෙම් 256, 267
කෙමියක් 304
කෙමියෙහි 256
කෙමෙකැ 187
කෙරෙ 22, 23, 36, 54, 56, 61, 66, 107, 135, 136, 140, 145, 148, 151, 152, 153, 155, 169, 173, 179, 189, 212, 230, 237, 244, 270, 272, 273, 283, 286, 290
කෙරෙ (ද) 277
කෙරෙති 10, 68, 101, 107, 140, 148, 160, 214, 242, 271, 301
කෙරෙත් 76, 137, 151, 160, 190, 267
කෙරෙත්ව (යි) 220
කෙරෙද්ද 64, 106, 148
කෙරෙන් 15, 94, 106, 108, 138, 150, 212, 216, 240, 251, 259, 291
කෙරෙමි 41, 54, 55, 64, 86, 105, 114, 135, 141, 143, 145, 154, 155, 156, 159, 171, 180, 181, 186, 187, 215, 234, 241, 244, 251, 286, 294, 298
කෙරෙමි (යි) 154, 255, 289, 298
කෙරෙමින් 3, 4, 5, 6, 7, 26, 27, 28, 33, 37, 71, 128, 132, 150, 166, 180, 193, 220, 225, 236, 246, 249, 252, 304
කෙරෙම්ව (යි) 138
කෙරෙම්හ 137
කෙරෙයි 16, 52, 53, 57, 58, 59, 76, 99, 108, 121, 127, 130, 154, 156, 159, 160, 169, 175, 180, 181, 183, 184, 191, 203, 232, 240, 243, 271, 272, 278, 286, 287
කෙරෙහි 7, 33, 35, 38, 40, 42, 45, 46, 51, 53, 57, 58, 61, 64, 67, 69, 70, 79, 81, 82, 84, 86, 88, 96, 97, 99, 103, 106, 107, 113, 115, 116, 123, 129, 131, 132, 133, 136, 137, 144, 145, 146, 147, 150, 153, 154, 159, 160, 161, 162, 170, 175, 179, 183, 189, 194, 193, 202, 207, 216, 218, 220, 224, 232, 233, 234, 244, 245, 254, 258, 259, 268, 271, 274, 283, 286, 287, 289, 290, 291, 298, 302
කෙරෙහිදූයි 107
කෙලෙසුන් 169
කෙලෙස් 26, 30, 31, 138, 169, 182, 225, 250
කෙලෙස්ගල් 246
කෙලෙස්බැරිසෙ 34
කෙලෙස්රජසළා 144
කෙවිලි 218
කෙවිල්ලන් 218
කෙවිල්ලො 218
කෙසගක් 221

කෙ

කෙසරසීරජහු 187
කෙසරු 245, 267
කෙසිවිදින් 229
කෙසුරු 187, 256
කෙසුරුබර 187
කෙසෙ 39, 281
කෙස්ද 21, 33
කෙහෙ 21, 61, 73, 114, 137, 163, 209, 211, 241, 255, 268, 269, 286
කෙහෙයෙහි 71
කෙහෙල් 11
කෙහෙල් පෙළ 26
කෙළ 8, 13, 19, 23, 55, 61, 62, 63, 65, 78, 82, 221, 226, 227, 228, 255, 257, 269, 271, 272, 281, 294, 295
කෙළන්සුණු 142
කෙළක් 35, 38, 48, 49, 70, 143, 211, 260, 261, 272, 275, 282
කෙළනට 36
කෙළවර 55, 77, 122, 218, 262
කෙළවරට 29
කෙළවරැ 44, 61, 134
කෙළදරුවන් 142
කෙළදහස් 144
කෙළපවු 228
කෙළපිඩක් 19
කෙළසුවහස් 143, 226
කෙළසුවහස්හි 8, 30
කෙළි 55, 76, 155, 156, 276
කෙළිති 267
කෙළිත් 117
කෙළිද්ද 55, 155
කෙළින් 17, 63
කෙළිබඩු 92
කෙළිමින් 158
කෙළිමියි 276
කෙළියක් 55
කෙළියට 17
කෙළියෙහි 40
කෙළී 55, 155
කෙළුව (යි) 14
කෙළෙ 22, 56, 65, 67, 69, 73, 74, 80, 81, 82, 84, 102, 103, 106, 108, 118, 124, 125, 126, 129, 132, 133, 136, 146, 163, 172, 180, 185, 186, 195, 198, 232, 241
කෙළෙනට 70, 92, 271, 273, 276, 283
කෙළෙනවුන් 156
කෙළෙනා 11, 12, 14, 55, 155, 199, 270, 284
කෙළෙන් 68, 69, 104, 117, 123, 174, 264, 267
කෙළෙමි 31, 55, 87, 153, 155, 166, 170, 249
කෙළෙමින් 12
කෙළෙඹි 189, 191, 192
කෙළෙඹියා 23, 203
කෙළෙහි 68
කෙළෙහි (යි) 184

කේ

කේල් 69, 93
කේල්කඳක් 165
කේල්පතින් 68
කේල්මුවසම් 264
කේශරසිංහරාජයක්හට 186

කෛ

කෛරාටිකයන් 101
කෛරාටිකයො 101

කො

කො 292
කොක් 167
කොගිනි 2
කොගිනින් 29, 238
කොටගෙ 102, 214
කොටන 65
කොටන්නක්හු 128
කොටසක් 193, 223
කොටසැ 59
කොටසැ (යි) 193
කොටසින් 193
කොටසිනිදු 193
කොටාරා 7, 102, 103

කො

කොටැ 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 74, 75, 76, 77, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 100, 101, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 121, 122, 123, 124, 126, 128, 132, 133, 136, 139, 140, 141, 143, 144, 146, 147, 148, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 176, 178, 180, 181, 182, 184, 186, 187, 189, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 203, 204, 205, 207, 208, 211, 212, 215, 219, 223, 224, 225, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 235, 236, 238, 240, 242, 245, 246, 247, 251, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 261, 269, 270, 276, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 298, 299, 300, 301, 304
කොටැ-ගෙනැ 38, 89, 114, 151, 186, 187, 300, 301
කොටැ-පියමි 60
කොටැ-පියා 250
කොටැ-පිව249
කොටැ-පි 173
කොටිනිදු 75
කොටින් 250
කොණ්ඩඤ්ඤ 15, 35
කොතැනැ 228
කොතුරු 274, 279
කොතුරුපක් 266, 279
කොතෙනෙක්දැයි 74
කොදිව් 19
කොපොලත්හි 238
කොබොළල 266
කොයට 54, 66, 67, 74, 81, 83, 96, 102, 136, 184, 189, 193, 201, 205, 221, 271, 280
කොයි 57
කොසඹැ 206
කොසොල් රජ 99
කොසොල් රජහු 44, 99, 161
කොසොල් රජහු ගෙ 130
කොසොල් රජු ගෙ 136
කොහි 8, 13, 34, 42, 62, 66, 86, 117, 123, 124, 136, 138, 146, 156, 165, 177, 182, 183, 190, 198, 201, 205, 206, 281, 290, 296
කොහොන්පිළිවෙත්හි 2
කොළෙ 132
කොළො 11, 32, 35, 47, 48, 63, 92, 101, 144, 166, 181, 198, 209, 210, 214, 234, 242, 248, 250, 253, 262, 283

කෝ

කොකාලිකජාතකාදියැ 3 (3 කා. 73 පි.)
කොපයකුදු 64
කොරක්ඛත්තිය 175, 176, 177, 178
කොලස්වර 275
කොලාහල 126
කොලිය 214, 215, 216

ක්

ක්‍රමයෙන් 16, 73, 128, 172, 200, 201, 206, 295
ක්‍රියාවාදියැ 98
ක්‍රොධ 147, 223
ක්‍රොධමල 250
ක්‍රොධයෙන් 233, 245, 250
ක්‍රොධාග්නි 139
ක්ලාන්ත 134
ක්ලෙශක්ෂොභ 169
ක්ෂත්‍රිය 98, 297
ක්ෂත්‍රියපණ්ඩිත ආදිහුදු 98
ක්ෂමා 83, 86, 115
ක්ෂාන්ති 135

ඛ

ඛදිරංගාර ජාතක 7 (1 කා. 203 පි.)
ඛරපුත්ත ජාතක 3 (3 කා. 197 පි.)
ඛරරොම 254

ඛා

ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤ 142
ඛාණුමත 95, 100

ඛු

ඛුලුජනවු 175

ග

ගගනොපම 304
ගඞ්ගමාලජාතකාදියැ 5 (3 කා. 312 පි.)
ගඞ්ගාවො 10
ගඟ 6, 20, 80, 128, 182, 214, 216, 250, 251, 283, 300, 301
ගඟක් 300, 301
ගඟැ 70, 80, 195, 215, 301
ගඟින් 197, 218
ගඟුද් 217
ගඟෙකැ 20
ගච්ඡයො 74
ගච්ඡාම සාමි 74
ගජකුම්භජාතකාදියැ 3 (3 කා. 98 පි.)
ගජඹ 20
ගජුන් 20
ගණ 46, 61, 83, 99, 124, 217, 229, 293
ගණන් 12, 132, 133, 220, 248
ගණනින් 19, 281
ගණනුදු 132
ගණයන් 218
ගණිකාව 62
ගණිකාවක් 61
ගත 50, 62, 67, 71, 77, 96, 98, 108, 112, 113, 126, 134, 138, 144, 146, 148, 176, 197
ගතැ 61
ගතැටි 12
ගති 299
ගතියැ 10, 66, 140, 214
ගතුදු 205
ගත් 7, 11, 12, 17, 18, 19, 23, 27, 29, 30, 31, 35, 39, 44, 53, 60, 79, 84, 94, 97, 108, 109, 111, 112, 118, 119, 121, 122, 123, 125, 126, 136, 142, 149, 159, 160, 170, 172, 175, 188, 195, 196, 198, 201, 207, 213, 215, 229, 233, 237, 239, 246, 248, 249, 254, 263, 267, 269, 273, 275, 280, 288, 292, 294, 295, 300, 301, 302, 304
ගත්තා 297
ගත්තාම්හ 131
ගත්තාව 45
ගත්තාහ 101
ගත්තාහු 236
ගත්හ 24, 27, 194
ගත්හැ 11
ගත්හි (නො?) 175
ගත්හු 11, 18, 33, 60, 193
ගත්තෙ 41, 68, 132, 230, 244, 298
ගත්තෙහි 298, 299
ගදායුධ 248
ගදාව 248
ගද්‍රභ 243, 244
ගද්‍රභය 243, 244
ගන 24, 47, 143, 144, 166, 186, 266
ගනගල් 196
ගලබහල 240
ගනරන් 260
ගනරන්මුවා 11, 117
ගනරසින් 49
ගනසා 15
(නො) ගනැ 298
ගනැ (යි) 77
ගනිත් 294
ගනිම් 134
ගනීවයි 162
ගන්ති 57, 99, 103, 139, 141, 142, 271, 294
ගන්නට 80, 107, 132, 137, 203, 237, 250, 260, 285, 297, 299, 302
ගන්නවුන් 24
ගන්නා 55, 90, 119, 176, 260
ගන්නාහු 106, 107, 131, 163, 242
ගන්නි 79, 114, 147, 262, 271, 272
ගන්නි (යි) 267
ගන්නෙ 103, 108, 121, 136, 194
ගන්නො 106
ගන්මහ (යි) 197
ගන්මි 136, 203, 286
ගන්ව 27, 46, 248
ගන්වන 270, 278
ගන්වා 9, 11, 15, 66, 77, 121, 199, 242, 246
ගන්වා-ගෙනැ 8, 18, 63, 83, 136
ගන්හිදූයි 286
ගන්ධ 11
ගන්ධකුටියෙහි 150
ගන්ධර්ව 292
ගන්ධර්වයො 288
ගන්ධාර ජාතක 6 (3 කා. 260 පි.)
ගඳ 46, 70, 77, 115, 122, 189, 195, 258, 266, 269, 270, 301
ගඳකලල් 247
ගඳකිළි 48, 193, 206, 289
ගඳකිළින් 215
ගඳකිළිය 193
ගඳකිළියක් 193
ගඳකිළියට 156, 181, 194, 195

ග

ගඳකිළියැ 195, 242
ගඳකිළියෙක්හි 32
ගඳකිළියෙක් 171, 194
ගඳකිළියෙහි 282
ගඳ තෙලෙ 17
ගඳ දුම් 194, 258
ගඳ දියෙන් 9, 78
ගඳදුම් 76
ගඳමල් 30, 42, 49, 71, 121
ගඳමල්දුම් 33, 70
ගඳමල්හි 20
ගඳරොනින් 276
ගඳවිලෙවුන් 9
ගඳසැළියක් 31
ගඳසුන්නෙන් 42
ගඳහැල්සාලේ 22
ගඳැතුන් 50, 156
ගඳැවි 226
ගඳින් 13, 39, 42, 76, 108, 200, 254, 258
ගදෙවු-ගදෙව් 17, 35, 240, 268, 269, 271, 272, 273, 275, 277, 283, 286, 287, 290, 291, 294
ගදෙවුදෙව්පිතෙක් 27
ගදෙවුදෙව්රජහු 285
ගදොළ 289
ගබ 10, 20, 77, 92, 113, 221, 225, 226
ගබක් 9
ගබට 9, 139, 140
ගබැ 11, 72
ගබ් 8, 112, 130, 146, 161
ගබ්දෙරැ 11, 72
ගම 191, 194, 284
ගමකට 167
ගමක් 301
ගමට 151, 175, 192, 281
ගමනට 96, 284
ගමකට 167
ගමක් 301
ගමට 151, 175, 192, 281
ගමනට 96, 284
ගමනාගමනසම්පන්නයැ 192
ගමනින් 134, 185, 186, 243, 265, 266
ගමන් 10, 41, 99, 133, 167, 179, 194, 300
ගමැ 176, 203
ගමින් ගමට 151
ගමෙකැ 99, 189
ගම් 23, 50, 103, 108, 132, 133, 136, 151, 193, 203, 211, 269, 284, 301
ගම්හි 95, 195, 256
ගම්කෙතට 100
ගම්දෙරැ 75, 151
ගම්වැස්සනට 301
ගම්වැස්සො 132, 194
ගය 227, 303
ගයක් 133, 212
ගයන 67
ගයමින් 301
ගයා කසුබු 36
ගයාසීසයෙහි 36
ගයෙකින් 41, 45
ගරවිල් 293
ගරහති 120, 121
ගරහත් 137
ගරහනු 136, 233
ගරහමින් 6, 69
ගරහා 297
ගර්ගරා 274
ගර්ජනා 10, 135, 181, 184, 214, 227
ගර්ව 163
ගර්හා 296
ගල 21, 122, 124, 228, 246
ගලට 207
ගලමින් 28
ගලය 166
ගලයෙන් 166
ගලා 5, 28, 247
ගලාතබා 54
ගලා-පියම්භ 192
ගලා-පිව 33
ගලැ 226, 248
ගල් 28, 79, 97, 146, 196, 216, 217, 221, 225, 231, 232, 246, 248, 264, 271, 272, 273, 297
ගල්කුළක් 234
ගල්කුළින් 234
ගල්කුළු 125, 234, 246
ගල්ගුළුයෙහි 246
ගල්කුළුහු 29, 247
ගල්තල 11
ගල්පාතට 197
ගල්පාතැ 281
ගල්පිටෙක්හි 206
ගල්බෙයඳ 219
ගල්මුඳුනෙහි 226
ගල්වල් 50
ගල්වා 63, 115
ගල්සෙල් 27
ගල්හි 9
ගවු 26, 38, 97, 221, 246, 268, 284
ගසා 76, 167
ගසා-පියා 54, 155

ග

ගසැ 93
ගසින් 286
ගස් 212
ගහට 63, 124, 246
ගහනයැ 59
ගහපති 53, 54, 56, 87, 93, 303
ගහපතින් 36
ගහපතිහි 50, 58, 90, 100
ගහා 76, 88, 112
ගළවත් 191
ගළවන්නට 286
ගළවම් 123, 234
ගළවයි 138
ගළවා 24, 73, 144, 155
ගළවා-පියා 132
ගළා 63, 68
ගංතෙර 20

ගා

ගාථා 222, 287
ගාථායෙකින් 94, 148
ගාථායෙන් 142, 219, 222, 223, 225, 285
ගාථාව 45, 252, 303
ගාථාවක් 45
ගාමණිචණ්ඩජාතකාදියා 4 (2 කා. 219 පි.)
ගයනා 10, 285

ගැ

ගැට 23, 152, 166
ගැටෙම්හ 169
ගැණැ 177
ගැණැ-ගෙනැ 132
ගැති 29, 47, 108
ගැත්තන් 72, 74
ගැත්තහ (යි) 271
ගැත්තෙ 29, 165, 168, 271, 301
ගැන්මුදු 224
ගැබැ 32, 260, 276
ගැබි 242, 260
ගැබින් 166
ගැමින් 108, 167, 203, 268, 282
ගැමෙකින් 54
ගැඹුරු 34, 55, 93, 155, 203, 218, 244, 262, 297
ගැඹුරෙහි 217
ගැරහුවා 197
ගැරහුහැ 197
ගැල 300
ගැලැ-පි 116
ගැලින් 33, 48
ගැලි 25, 44, 86, 285, 302
ගැලි ගිය 7, 20
ගැලුවා 87
ගැලු 7
ගැලෙන 26, 97, 266
ගැලෙයි 188
ගැල් 33, 70, 108, 189, 236, 269, 300
ගැල්හු 300
ගැල්සෙයෙහි 300
ගැවසි 38, 280
ගැවැසි 32
ගැවැසි 41, 244, 273
ගැසිය දි 122
ගැසි 225
ගැසෙන 20
ගැසුහ 152
ගැහැටිණිම් 179
ගැහැටෙයි 187
ගැහැටු 170
ගැහැනි 291
ගැහැවි 49
ගැහැවියනට 96
ගැහැවියන් 96
ගැහැවියො 95, 96
ගැහැවිමහසල් 108, 183, 184
ගැහු 76
(නො) ගැළවි 139, 140
ගැළවෙ 129
ගැළැ 73, 83, 165
ගැළැපෙයි 87, 164
ගැළැවි 69, 129
ගැළියායෙන් 61

ගි

ගිගිරි 242
ගිගිරියෙන් 136
ගිජ් කුළුපව්යෙහි 234
ගිජුකුළුපව්ව 122
ගිජ්ඣජාතක 2 (4 කා. 3 පි.)
ගිතෙල් 79, 109
ගිතෙලින් 79
ගිනි 3, 10, 18, 24, 27, 31, 65, 82, 169, 237, 238, 248, 285, 293, 297
ගිනිකඳ 31, 43, 226
ගිනිකඳක් 163, 170
ගිනින් 238, 243
ගිනිමැදට 7

ගි

ගිනියෙහි 245, 291
ගිනිවෙස්න 135, 143, 154, 159, 160, 161, 162, 164, 166, 168, 169, 171
ගින්නෙන් 4
ගිමන් 16, 35
ගිමන්හි 207
ගිය 18, 22, 36, 41, 46, 56, 61, 62, 66, 68, 73, 83, 88, 89, 109, 112, 117, 120, 122, 126, 128, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 151, 177, 195, 197, 209, 212, 215, 219, 222, 230, 238, 240, 241, 246, 253, 258, 277, 280, 281, 283, 285, 287, 294, 300
ගියමො 155
ගියහ 44, 65, 67, 81, 82, 84, 94, 96, 98, 102, 116, 120, 191, 193, 206, 230
ගියහැ 194, 203, 221, 226, 233
ගියා 61, 112, 136, 229, 237
ගියාක් 26
ගියාක් හට 180
ගියාහ 102
ගියාහැ 142
ගියෙ 15, 20, 25, 27, 28, 29, 33, 38, 46, 47, 49, 53, 62, 64, 68, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 96, 99, 105, 115, 120, 122, 128, 129, 134, 137, 139, 147, 157, 171, 176, 177, 180, 184, 199, 201, 202, 208, 235, 237, 240, 241, 242, 243, 248, 262, 263, 270, 276, 284, 296, 300, 302
ගියෙම් 69, 126, 288
ගියෙම් (යි) 280
ගියෙමි 138
ගියෙහි 91, 96, 136
ගියො 13, 28, 32, 38, 71, 75, 76, 82, 102, 151, 152, 183, 195, 200, 203, 206, 211, 236, 242, 245, 247, 257, 278, 300
ගියොදැයි 102
ගිරාසෙනෙව්කල්හි 7 (5 කා. 5 පි.)
ගිරි 217
ගිරිතලා 217
ගිරිතලාද් 217
ගිරිමෙවුලා 27, 29
ගිලියටියෙහි 82
ගිල 286
ගිවිසැ 34, 67, 118, 203, 235
ගිවිසැ-ගෙනැ 103, 201
ගිවිසිදැයි 253
ගිවිස්ස 235
ගිවිස්සහ 44. 145
ගිවිස්සහැ 210
ගිවිස්සැ 86, 101, 235
ගිවිස්සි 46
ගිවිස්වාගෙනැ 48, 191, 249
ගිවිස්වියැ 107
ගිවුළු 61, 203
ගිහි 56, 76, 97, 112, 150, 174
ගිහිගෙ 99, 297
ගිහිගෙයි 15, 205
ගිහිමිනිස් 40, 75, 140, 147
ගිහිමිනිස්හු 40
ගිහිවෙස් 135
ගිහිසපු 6
ගිහිගෙන් 300

ගී

ගී 38, 107, 108, 109, 200, 277
ගීතස්වර 286
ගීතශබ්දයා 286
ගින් 17, 284

ගු

ගුගුරා 208
ගුගුරුවා 19, 30, 39
ගුගුළහ 238
ගුගුළහැ 279
ගුගුළෙ 10
ගුගුළො 39, 74, 109, 303
ගුණ 33, 37, 38, 42, 59, 67, 83, 86, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 116, 118, 119, 120, 123, 128, 147, 174, 219, 220, 223, 235, 236, 237, 243, 285, 286, 287, 293, 294
ගුණකථායෙහි 118
ගුණජාතක 4 (2 කා. 22 පි.)
ගුණදැහැමෙක් 184
ගුණධර්මයන් 8
ගුණමුහුදු 125
ගුණයක් 287
ගුණයන් 97
ගුණයෙකැ 100
ගුණයෙක් 290
ගුණයෙන් 187
ගුණයෙහි 97
ගුණයො 97

ගු

ගුණවතැ 45, 46
ගුණවත් 69, 81
ගුණවන්නට 80, 81, 82
ගුණසපුව 128
ගුණපොහොදවස් 243
ගුණෙන් 105, 259, 290
ගුරුකාර 169
ගුරුහ 37
ගුරුළකු 21, 22
ගුරුළක්හු 119
ගුරුළු 20, 25, 193, 233, 245, 302
ගුරුළුවාත 233
ගුරුළුවෙසක් 233, 302
ගුරුළුවෙස් 302
ගුල්ළුයෙහි 115
ගුහා 288
ගුහායෙහි 282, 283
ගුහාවට 288
ගුළන 92
ගුළා 92, 93, 247
ගුළු 140, 166

ගූ

ගූථනරකයෙහි 293

ගෘ

ගෘහපතිදමන 304

ගෙ

ගෙ 9, 10, 11, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 85, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 196, 197, 198, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 225, 227, 229, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 238, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 261, 262, 264, 267, 268, 269, 271, 272, 274, 275, 276, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303
ගෙඅඟණෙයෙහි 71, 72
ගෙකක් 18, 78, 150, 221
ගෙකෙකැ 72, 75, 114
ගෙකෙක්හි 11, 78, 302
ගෙට 44, 46, 48, 68, 71, 84, 89, 90, 91, 108, 110, 136, 154, 176, 197, 230, 233, 241, 245, 287
ගෙදෙර 96
ගෙදෙරට 75
ගෙදෙරැ 214, 241
ගෙනැ 1, 4, 9, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 59, 62, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 100, 102, 103, 107, 108, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 148, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 159, 161, 163, 165, 166, 167, 171, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 201, 203, 204, 206, 210, 214, 215, 217, 218, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 245, 246, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 257, 258, 261, 262, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 274, 276, 278, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 291, 293, 295, 298, 299, 300, 301, 302

ගෙ

ගෙනැර 117
ගෙනැයාහි 185
ගෙනෙන 102
ගෙනෙව 61, 70, 86
ගෙන් 70, 97, 154, 170, 192, 235, 300
ගෙන්වා 48, 89, 108, 163, 241, 269, 301
ගෙන්වා-ගෙනැ 10, 16, 61, 63, 68, 77, 78, 86, 102, 113, 199, 203, 235
ගෙපිළිවෙළ 44
ගෙපිළිවෙළින් 21, 139
ගෙය 88
ගෙයි 43, 56, 75, 293
ගෙරි 301
ගෙරින් 107, 109
ගෙලෙන් 122. 181
ගෙවදනා 46
ගෙවද්දෙර 136
ගෙවමින් 221
ගෙවා 10, 15, 40, 147, 201, 202, 252, 258
ගෙවු කල්හි 281
ගෙසියන් 236
ගෙහි 14, 44, 68, 72, 73, 74, 79, 122, 130, 189, 198, 204, 242

ගො

ගොඩ 268
ගොඩක් 134
ගොඩැ 80, 167
ගොඩැද් 80
ගොඩෙහි 10, 217
ගොතන 278
ගොතන්නට 94
ගොතා 79, 94
ගොතින් 101, 208
ගොතුදු 205
ගොත් 101, 157, 207, 225
ගොදුරු 176, 186, 187
ගොදුරුගම් 203
ගොනක්හු 247
ගොනුන් 95, 110, 185, 300
ගොන් 126, 133, 138, 300
ගොන්වා 297
ගොපලුදරු 268
ගොප් 45
ගොමයෙන් 204
ගොයම් 214
ගොයුම් 54, 55, 88, 89, 91, 96, 97, 99, 100, 109, 121, 147, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 170, 171, 173, 176, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 296, 300
ගොයුම්ගොතුව 51, 52, 53, 159, 160, 164, 165, 169, 170, 171
ගොයුම්හු 54, 55, 56, 89, 90, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 109, 126, 147, 154, 155, 157, 159, 164, 168, 170, 171, 176, 177, 181, 182, 185, 234, 235, 236, 303
ගොර 27, 163, 249
ගොරබිරම්සසර 1
ගොවනැස් 225, 266, 279
ගොවි 109
ගොවිකම් 103, 159
ගොවිහි 214
ගොවු 90
ගොව්ව හට 90
ගොව්වා 89
ගොව්වො 81, 236
ගොස් 5, 8, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 54, 56, 62, 63, 64, 66, 69, 71, 75, 76, 77, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 123, 126, 128, 130, 132, 133, 136, 137, 139, 140, 143, 144, 147, 148, 151, 152, 153, 155, 166, 167, 170, 171, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 212, 215, 219, 220, 222, 223, 231, 235, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 247, 250, 253, 255, 257, 258, 259, 261, 267, 268, 271, 276, 280, 283, 284, 285, 287, 294, 296, 297, 302
ගොහමින් 30, 122
ගොළුමුහුද 228
ගොළුවො 10

ගෝ

ගොතම 179
ගොතමී 259
ගොත්‍රනාම 159
ගොදවරී 61, 203, 234, 210, 211
ගොධජාතකාදියැ 3 (1 කා. 410 පි.)
ගොධිපුර 206
ගොපක 290, 291
ගොපිකා 289

ගෞ

ගෞතම 258
ගෞතමයන් ගෙ 99

ග්‍

ග්‍රීවා 82

ඝ

ඝටා 214
ඝටිත 58, 59, 60
ඝණ්ටායෙහි 71
ඝණ්ටාවක් 71
ඝන 275

ඝැ

ඝැටෙන්නාහුදු 107

ඝෝ

ඝොරවිෂ 170
ඝොරස්වරා 275

ච

චක්ඛුරොග 233
චක්‍රායුධය 29
චක්‍රායුධයෙනුදු 29
චණ්ඩ 235, 236, 237, 238, 249
චතුද්වාරජාතකාදියැ 2 (4 කා. 48 පි.)
චතුර්විධවාග්දුශ්චරිත 52
චතුසහස්රි 299
චන්දකින්නරජාතක 7 (5 කා. 10 පි.)
තම්පෙය්‍යජාතක 7 (5 කා. 146 පි.)
චරිත 101
චර්යානුකුල 223, 224
චලිත 12, 105, 279

චා

චාරිකාවට 277
චාරිකාවො 278

චි

චිටිචිටි 115
චිත්තගතීන් 211
චිත්තසම්භූතජාතකාදියැ 7 (5 කා. 94 පි.)
චිත්‍රකොකිල 218
චිත්‍රකොකිලයා 218
චිත්‍රකෝකිලයෝ 218
චිත්‍රපුෂ්කර 275
චිත්‍රලතා 265
චිත්‍රා 265, 274

චී

චීවරධර 211

චු

චුති 58
චුතිය 58
චුලල්චිත්‍රා 265
චුල්ලතණ්හාසඞ්ඛයසුතින් 276
චුල්ලධම්මපාලජාතකාදියැ 7 (3 කා. 126 පි.)
චුල්ලධර්මා 265
චුල්ලනන්ද 264, 265
චුල්ලපදුමජාතකාදියැ 6 (2 කා. 87 පි.)
චුල්ලපලොභනජාතකාදියැ 5 (2 කා. 233 පි.)
චුල්ලසුතසෝම සමාගමයෙහි 8 (6 කා. 70 පි.)

චූ

චුලසුභද්ද 48
චුලොදර 239

චේ

චෙතනා 52, 59
චෙතනායෙන් 53
චෙතිය ජාතක 2 (3 කා. 326 පි.)
චෙලායුධ 248, 249
චෙලායුධයත් 249

ඡ

ඡද්දන්ත ජාතකාදියැ 7 (5 කා. 213 පි.)
ඡන්දරාග 218
ඡන්දරාගයෙහි 5

ජ

ජටායෙහි 85
ජටිලදමන 304
ජටිලය 65
ජටිලයනුදු 50, 196, 304
ජටිලයන් 203
ජටිලයා 65, 189, 196
ජටිලයෙක් 62, 195
ජතුකණ්ණි 210
ජනන් 44, 236
ජනපදය 103, 190
ජනපදයට 191, 194
ජනපදවාසි 191
ජනපදවාසීන් 108
ජනපවාසීහි 190
ජනපදන්තරයට 189
ජනයනට 93
ජනයන් 37, 260
ජනයො 38, 44, 72, 77, 82, 260, 270, 294
ජනවන 93
ජනවනු 225
ජනවමින් 10, 251
ජනවසභ 116
ජනවා 98, 267
ජනවියෙක් 190
ජනවියෙක්හි 175
ජනවියෙහි 102, 189
ජනවුකලණ 46
ජනා 166
ජන්ම 84, 97, 131, 214
ජන්මභෙද 75
ජන්මයෙක්හි 30
ජන්මයෙහි 70, 115, 125, 126, 127, 128, 301, 302
ජන්මවත් 80, 84
ජන්මවත්හු 80
ජප 204
ජම්බුක 186, 187
ජම්බුකය 186
ජය 62, 122, 137, 150, 153, 171, 180, 186, 234
ජයකඳවුරෙක්හි 64
ජයද්දිසජාතකාදියැ 1 (5 කා. 197 පි.)
ජයමඟුල් 30, 234
ජරසිඟල්හු 187
ජර සිඟාලයෙක්මි 187
ජරාමරණින් 300
ජරාරූ 17
ජලදුර්ගයෙන් 6
ජලවුලත්ලෙන් 33
ජව 18, 2,-240
ජවනහංසජාතක 6 (4 කා. 204 පි.)
ජවනිකා 74, 77, 140
ජවනිකායෙන් 15, 140
ජවන් 141
ජවන්සිත්හි 141
ජවයෙන් 192
ජවසකුණ ජාතකාදියැ 3 (3 කා. 19 පි.)
ජළමඬුලු 66

ජා

ජාතක 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
ජාතකය 38
ජාතකයෙන් 219
ජාතකයෙහි 16, 158
ජාතකාදි 302
ජාතකාදියැ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
ජාති 81, 85, 97
ජාති 81, 85
ජාතිමත් 81, 85
ජාතිමත්හු ගෙ 85
ජාතිමදමානලොභද්වෙෂමොහයො 81
ජාතිය 141
ජාතියෙක් 140
ජාතීන් 86, 141
ජාලිය 185, 187

ජැ

ජැනැවුව 279
ජැයක් 157

ජී

ජීවක 119, 120, 123
ජීවකය 120, 123
ජීවකයනට 118, 119
ජීවකයන් 112, 118, 122, 123
ජීවකයා 118, 120
ජීවකයො 112, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 234
ජීවිතයට 251

ජු

ජුති (ද්‍ර) 299

ජේ

ජෙත 48

ජෝ

ජෝතිපාල සමාගමයෙහි 8 (6 කා. 37 පි.)

ට

ටම් 266
ටඹ 273, 279
ටඹට 153
ටඹටද් 166
ටඹමුල් 279

ටැ

ටැඹ 124
ටැඹැ 40

ටි

ටිකෙකුදු 23

ඩ

ඩබරායෙන් 140
ඩබරාව 201
ඩහන්නට 233
ඩහවා 165

ඩැ

ඩැහැගෙනැ 218

ණී

ණීයක 279

ත

තකා-ගත් 29
තක්කජාතක 5 (1 කා. 254 පි.)
තක්කලජාතකාදියැ 4 (4 කා. 80 පි.)
තක්සලා නුවර 130
තට 10, 13, 19, 23, 29, 47, 81, 97, 105, 119, 137, 140, 157, 171, 173, 174, 175, 179, 183, 187, 190, 191, 205, 212, 224, 240, 242, 243, 245, 251, 252, 278, 280, 284, 291, 297, 298, 299
තටතටායමාන 245
තණ 25, 26, 66, 204, 248, 256
තණපතක් 7
තණපලග 144
තතියජ්ඣන් 227
තත් 248, 284
තථාගත 52
තථාගතයා 129, 162, 169
තද 82, 166, 249, 250
තදන්තර්ධානයෙන් 6
තන 19, 23, 26, 29, 115, 179, 186, 192, 231, 238, 241, 287
තනතුරු 42, 46, 61, 62, 103, 254
තනබඩතුරට 285
තනැයි 26
තනුදු 277
තන් 21, 25, 26, 32, 39, 42, 63, 64, 65, 66, 74, 75, 86, 113, 115, 186, 202, 203, 221
තන්ත්‍රිස්වර 286
තන්හි 9, 24, 25, 36, 48, 49, 64, 66, 68, 108, 118, 128, 132, 138, 140, 141, 148, 167, 172, 177, 178, 179, 186, 187, 189, 198, 201, 207, 211, 212, 216, 217, 221, 223, 240, 244, 255, 256, 258, 259, 261, 264, 266, 272, 273, 285, 286, 290
තපස්විය 50, 51, 52, 53, 55
තපස්වීනට 83
තපස්විහි 55
ත-පිත් 47
ත-පියා 116
තපුස්ස 33
තපොවන 6
තබ (යි) 194
තබන 259
තබනුවන් 258
තබන්නක්හු 91
තබන්නාහු 130
තබමි 294
තබම්හ 40, 78
තබයි 132
තබව (යි) 108
තබා 9, 16, 24, 25, 31, 33, 35, 39, 45, 46, 55, 65, 74, 78, 86, 92, 121, 125, 126, 137, 148, 150, 170, 188, 189, 193, 199, 200, 208, 226, 231, 242, 260, 262, 276, 282, 285, 289
තබා-ගෙනැ 24, 114
තබා-පියා 102
තම 34, 98, 112, 113, 118, 125, 142, 163, 164, 166, 186, 240, 243, 283

ත

තමනට 7, 112, 122, 142, 156, 271
තමන් 2, 4, 5, 6, 7, 8, 13, 15, 17, 21, 30, 31, 34, 37, 46, 49, 88, 94, 98, 101, 102, 103, 107, 111, 112, 118, 119, 121, 122, 125, 126, 129, 138, 140, 143, 144, 149, 151, 158, 172, 182, 188, 191, 192, 194, 196, 210, 212, 213, 214, 220, 225, 229, 233, 239, 241, 254, 257, 263, 271, 278, 279, 280, 281, 290, 291, 292, 294, 295, 300, 301, 303
තමන් ගෙ 10, 18, 24, 35, 38, 40, 157, 160, 193, 211, 217, 218, 219, 231, 243
තමන් තමනට 122
තමන් තමන් ගෙ 121, 192, 214, 279
තම හට 61, 64, 170, 280, 287, 294
තමා 14, 22, 23, 24, 39, 46, 48, 49, 62, 74, 84, 90, 91, 93, 94, 96, 103, 108, 113, 118, 121, 125, 126, 128, 131, 132, 146, 150, 153, 154, 162, 165, 166, 174, 180, 181, 185, 186, 199, 204, 208, 209, 222, 223, 229, 238, 242, 271, 277, 280, 282, 283, 285, 288, 290, 294, 296, 297, 298, 300, 302
තමා ගෙ 29, 38, 52, 54, 74, 89, 96, 97, 102, 104, 123, 124, 126, 135, 161, 163, 170, 187, 200, 241, 246, 251, 260, 261, 272, 279, 287, 292, 293, 294
තමා විසින් 61, 99
තමා හට 95, 113, 125, 187, 280, 281, 287, 294
තයොධම්මජාතකාදියැ 1 (1 කා. 242 පි.)
තර 74, 123, 186, 187, 290
තරවමින් 6
තරවමී 18
තරවා 18
තරු 124, 194, 220, 304
තරුණයන් 122
තරුයෙන් 194
තර්ජන 71
තල 11, 41, 227, 248
තලක් 188
තලට 220
තලයක් 37
තලයෙහි 218, 295
තලා 162, 217
තලින් 167
තල්පකක් 181
තල්පත 73
තල්පත් 51
තව 31, 89, 148, 175, 206, 298
තවරයි 268
තවවල් 6
තවුස් 36, 60, 61, 66, 67, 68, 69, 85, 195, 202, 209, 299, 300, 301
තවුස්ගණ 61
තවුස්පාණ කෙනෙක් 61
තවුස්පාණනට 64
තවුස්පාණන් 14, 61, 62, 63, 64, 65
තවුස්පාණො 14, 63, 211
තවුස් පැවිජි 6
තවුස් වෙස් 211
තව්තිස 12, 14, 284
තවුතිසා 21, 230, 264, 289
තව්තිසැ 26, 162, 182, 183, 230, 267, 271, 277, 279, 280, 282, 287, 288, 290, 295
තව්සක් 1
තව්සක්හු 67
තව්සනුදු 50, 213, 304
තව්සන් ගෙ 22
තව්සා 22, 43, 63, 86, 204, 205
තව්සාණන් 85
තහවුරු 282, 298
තළන 92
තළම්භ 107
තළයි 74
තළව 248
තළවා 74
තළා 71, 92, 93
තළා-පියන 74

තා

තා 13, 14, 29, 40, 46, 57, 58, 59, 60, 64, 74, 80, 84, 87, 93, 96, 97, 104, 105, 114, 116, 119, 123, 126, 127, 135, 137, 140, 147, 148, 157, 161, 164, 166, 168, 171, 173, 174, 175, 176, 185, 187, 204, 212, 234, 237, 240, 245, 251, 271, 280, 286, 288, 294, 297, 298, 299
තා කෙරෙහි 96
තාක් 16, 24, 31, 54, 57, 58, 59, 62, 63, 78, 79, 81, 86, 88, 117, 128, 138, 142, 157, 180, 183, 218, 223, 253, 255, 293, 299

තා

තා ගෙ 47, 80, 85, 88, 96, 103, 104, 106, 107, 114, 132, 162, 165, 179, 184, 185, 208, 231, 232, 244, 245, 286, 289
තාදිගුණයෙහි 125
තාපසයනුදු 213
තාපසයා 257
තාපසදමන 304
තා විසින් 196, 250, 287

තැ

තැන 24, 114, 115, 184, 186, 218, 233, 238, 283, 289, 291
තැනකට 64, 66, 153, 177, 181, 198, 203, 257
තැනක් 42, 76, 186, 261, 290
තැනැ 53, 74, 78, 79, 80, 102, 107, 108, 125, 128, 132, 133, 134, 156, 162, 167, 177, 179, 180, 190, 191, 202, 228, 238, 241, 252, 268, 294, 303
තැනින් 15, 64, 72, 73, 78, 105, 136, 141, 177, 178, 185, 244
තැනුදු 299, 300
තැනෙකැ 105, 108, 146, 147, 224, 227, 261, 291
තැනෙක් 267
තැනෙක්හි 80, 86, 89, 124, 156, 190, 203, 224, 252, 292, 295, 298
තැන් 10, 29, 32, 46, 51, 65, 68, 69, 77, 78, 84, 88, 89, 97, 108, 114, 117, 129, 130, 134, 139, 141, 143, 148, 151, 176, 177, 184, 188, 194, 203, 208, 221, 228, 240, 247, 260, 283, 289, 294, 299
තැබැවියැ 68
තැබු 101
තැවුණ 105
තැවෙන්නට 114
තැරැ 169

ති

තිට 12, 83, 113, 140, 261
තිත්තිරජාතක 2 (1 කා. 365 පි.)
තිත්තිරජාතකාදියැ 5 (4 කා. 44 පි.)
තිථයන් 126, 236, 239
තිථයො 177
තින්දුජාතක 4 (2 කා. 57 පි.)
තිබියැ 83, 116
තිබි-යෙවයි 168, 185, 289
තිබී 136, 138, 176, 251
තිම්බරු 272, 285, 287
තිඹිරි කණු පිරිවැද්ද අරම 184
තියුගී 200
තියුණු 128, 135
තිරැ (වැ) 91
තිරි (කොටැ)246
තිරිසන් 10, 66, 67, 135, 214, 238
තිරිසන්ගතියැ 140
තිරිසන්වරණෙහි 238
තිරු 114, 136
තිලමුට්ඨීජාතකාදියැ 2 (2 කා. 201 පි.)
තිලි 91
තිස් 36, 38, 59, 133, 204, 221, 243, 245, 273
තිස්යොජනක් 20, 21
තිස්යොජසෙකින් 129
තිස්ස 144
තිස්සමෙත්තෙයාා 209
තිස්හත් 256
තිහිණි 161, 162, 191, 235

තී

තී 73, 74, 75, 77, 83, 92, 113, 132, 173, 228, 229, 261, 285, 286
තීරයට 211
තීරයෙහි 195, 204, 210
තීර්ථකයන් 226
තීර්ථකයො 88, 148, 257

තු

තුණ්ඩිලහූරු කල්හි 7 (3 කා. 205 පී.)
තුඹු 165, 166
තුදුස් 26, 72, 73, 211, 231, 293, 294
තුදුස්පැනක් 283
තුනක් (වැ) 63
තුණුරුවනට 129, 174, 195, 200
තුණුරුවන් 39, 88, 110, 116, 128, 148, 200, 252, 258, 287
තුණුරුවන්හි 230, 235, 236, 289
තුන් 9, 13, 16, 17, 20, 25, 26, 32, 35, 36, 37, 38, 43, 46,48, 52, 53, 54, 55, 56, 64, 65, 66, 80, 81, 88, 89, 96, 97, 101, 105, 106, 109, 110, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 140, 143, 146, 158, 162, 163, 170, 176, 177, 178, 179, 180, 186, 187, 191, 200, 201, 202, 203, 208, 210, 217, 218, 219, 221, 223, 229, 230, 236, 237, 240, 244, 246, 250, 256, 262, 265, 266, 268, 270, 274, 275, 282, 284, 290, 291, 294, 295, 296, 299, 300, 303
තුන්සෘතුවට 35
තුන්ගවු 13
තුන්තැනින් 105
තුන්තැන්හි 105
තුන්දණ්ඩයන් 51
තුන්දවසෙකින් 76
තුන්දහස් පන්සිය සොළොස් 36
තුන්පල 48, 229
තන්බුමු 44
තුන්මඟ 48
තුන්මහාපුරුෂලක්‍ෂණයෙක් 208
තුන්සියක් 19, 32, 96
තුබූ 20, 80, 97, 103, 118, 121, 130, 132, 161, 199, 202, 214, 220, 221, 279, 291
තුබූපට 73
තුබූයෙ 82, 255
තුබූවා 84, 199, 249
තුබූවො 146
තුබූහු 42, 116
තුබු 11, 12, 20, 35, 42, 69, 73, 132, 138, 145, 198, 200, 208, 266
තුබූහ 82, 130, 140
තුබුහු 42
තුමූහු 36, 42, 64, 122, 125, 134, 160, 169, 192, 215, 220
තුමූ 42, 233
තුඹස් 81
තුරු 30, 34, 81, 83, 144, 201, 274, 276, 277, 280, 284, 289, 295, 296
තුරුණු 97, 261
තුවටුයෙන් 267
තුවට්යෙන් 181
තුසීපුරයෙහි 8, 143, 245
තුසීපුර 255
තුසීපුරෙන් 8, 143, 255
තුස්වමින් 5

තෘ

තෘප්ති 93
තෘෂ්ණාමානදෘෂ්ටි විසින් 165
තෘෂ්ණාමානදෘෂ්ටින් 298

තෙ

තෙඅනුදහසක් 274
තෙක් 21, 24, 40, 42, 58, 83, 100, 118, 174, 178, 189, 190, 218, 219, 248
තෙජ 249, 303
තෙත්සිරුරු 17
තෙතිස් 273
තෙදින් 238
තෙන 158
තෙනැ 84
තෙතින් 71
තෙනෙකැ 81
තෙපි 15, 22, 43, 47, 69, 85, 97, 101, 109, 115, 131, 151, 152, 153, 154, 160, 181, 184, 189, 197, 201, 205, 214, 241, 244, 290, 291, 302
තෙපුලෙන් 205, 249
තෙපුල් 10, 14, 24, 40, 51, 56, 68, 96, 98, 99, 106, 107, 125, 140, 181, 183, 188, 205, 249, 277, 283, 284, 297, 298, 304
තෙප් 42, 62, 68, 163, 189
තෙමෙ 19, 58, 61, 86, 91, 118, 119, 123, 147, 187, 200, 207, 244, 245, 246, 248, 274, 275
තෙමෙති 43
තෙමෙන්නට 247
තෙමෙම්හ 43

තෙ

(නො) තෙමෙම්හ 45
තෙමෙහෙ 105, 121, 181, 297
තෙයනුදහසක් 274
තෙර 25, 117, 201, 250, 257, 277
තෙරට 20, 32
තෙරහු 41, 42, 114, 151, 219, 220, 231, 232, 233, 234, 235, 237, 257, 261, 262, 277, 278, 279, 280
තෙරැ 22, 25, 85, 265
තෙරුනට 114
තෙරුන් 42, 47, 112, 151, 201, 220, 231, 232, 234, 277, 278, 279, 280
තෙල 29, 133
තෙලෙ 108, 123, 181
තෙලෙන් 69, 264
තෙලෙහි 9, 10, 30, 39, 79, 113, 146, 221, 223, 225, 226, 227, 259, 273, 274, 286, 288, 291, 295, 299
තෙල් 68, 91, 107, 108, 109, 115, 126
තෙවළාධර 172
තෙවැසි 22
තෙවුනා 11
තෙව්මින් 83
තෙසරණ 193
තෙසරණැ 201
තෙසැටදහසක් 221
තෙසියක් 262
තෙසු 66
තෙළෙස්පුහඟ 138

තේ

තේජස් 123
තේජොධාතුසමාපත්ති 188
තේලපත්තජාතක 6 (1 කා. 340 පි.)

තො

තො 18, 24, 40, 54, 55, 62, 64, 75, 76, 77, 82, 84, 85, 88, 90, 96, 97, 102, 104, 109, 114, 120, 134, 135, 137, 139, 140, 141, 147, 148, 150, 152, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 168, 169, 173, 174, 175, 176, 179, 184, 185, 186, 187, 191, 194, 195, 196, 204, 209, 223, 228, 229, 232, 237, 238, 240, 242, 245, 249, 254, 258, 261, 271, 280, 285, 287, 294, 297, 298, 299, 302
තො (ද්) 80
තොට 25, 70, 79
තොටැ 216, 228
තොටුවන් 183
තොටෙකින් 86
තොට්ටො 183, 184
තොප 5, 40, 42, 43, 45, 46, 69, 73, 74, 83, 87, 88, 90, 101, 115, 120, 138, 145, 148, 152, 153, 170, 181, 182, 205, 208, 214, 217, 218, 233, 235, 237, 246, 258, 262, 302
තොප කෙරෙ 153
තොප ගෙ 25, 61, 64, 85, 91, 130, 135, 136, 154, 163, 193, 198, 216, 232, 291
තොපට 14, 22, 64, 69, 75, 92, 108, 131, 145, 153, 154, 170, 214, 223, 231, 235
තොප වහන්සේට 263, 292
තොප විසින් 153
තොපි 152
තොමො 24, 74, 260
තොර 230, 249
තොරණ 25
තොරණක් 161
තොරණපෙළ 26
තොරැ 237
තො-රැසෙකැ 57
තොල 168
තොල් 204
තොහො 93, 128

තෝ

තෝත්‍රතොමර 285
තෝත්‍රනොමරයෙන් 235
තෝදෙය්‍ය 210
තෝමර 121, 285

ත්

ත්‍රාස 233
ත්‍රිමදගලිත 170, 225, 245
ත්‍රිවිධකායදුශ්චරිත 52
ත්‍රිවෙද 5
ත්‍රිවෙදයෙහි 96, 208
ත්‍රිසහස්රි 299

ථු

ථුසජාතක 3 (3 කා. 87 පි)

ෙඵ්

ෙඵරිහි 257

ද

ද 1, 6, 12, 20, 21, 25, 35, 36, 39, 42, 44, 46, 47, 54, 55, 58, 59, 62, 64, 67, 69, 70, 72, 74, 76, 79, 80, 81, 90, 93, 94, 96, 00, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 113, 114, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 140, 142, 145, 148, 150, 151, 153, 155, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 175, 178, 180, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 192, 193, 194, 197, 198, 199, 202, 203, 204, 206, 207, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 221, 224, 226, 227, 228, 230, 231, 232, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 263, 265, 266, 267, 270, 271, 273, 276, 277, 279, 281, 282, 283, 285, 286, 287, 289, 290, 291, 293, 297, 298, 301, 303, 304
දකිත් 227, 243
දකිත්වයි 78, 227, 303
දකී 165, 168, 230
දකුණත 135,138
දකුණතින් 21. 115
දකුණත් 20, 27, 29, 55, 207, 218
දකුණත්පස්හි 20, 27, 274
දකුණු 9, 25, 30, 109, 122, 179, 189, 203, 222, 226, 232, 238, 246, 256, 261, 264, 265, 266, 269, 271, 272, 276
දකුතුද් 86
දකුත් 163, 281
දක්කි 163, 165, 203, 298
දක්ති 14, 103, 163, 227
දක්නට 10, 38, 42, 54, 56, 95, 96, 97, 100, 117, 118, 120, 121, 167, 185, 199, 202, 220, 223, 257, 262, 281, 282, 283, 288
දක්නහු 212
දක්නා 12, 15, 30, 52, 77, 82, 115, 135, 171, 181, 201, 225, 280, 288, 291, 301, 302
දක්නාමො 291
දක්නාසෙ 291
දක්නාහු 11
දක්නෙ 165, 183
දක්මහ 14, 42, 46, 205, 236, 261, 285
දක්මි 14, 133, 166, 231, 251
(නො) දක්මි 14, 153
දක්මින් 7, 13, 193, 215
දක්මො 164
දක්ව 41, 52, 53, 160, 218
දක්වති 51, 134
දක්වති (යි) 174
දක්වත් 51
දක්වන 1, 204, 273
දක්වනු 118, 160, 220
දක්වනුයෙ 106, 293
දක්වන්නට 40, 287
දක්වන්නාහු 53, 58, 59, 60, 64, 154, 156, 178, 251
දක්වන්නෙ 174, 199
දක්වමි 52, 53, 92, 124, 174, 187, 229
දක්වමින් 2, 3, 4, 5, 38, 66, 182, 28
දක්වම්හ 215
දක්වයි 51, 52, 59, 117, 193, 227
දක්වා 9, 11, 12, 20, 21, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 36, 37, 42, 45, 54, 59, 70, 72, 74, 77, 78, 92, 107, 114, 123, 126, 131, 134, 141, 146, 155, 156, 185, 187, 190, 200, 212, 217, 218, 221, 223, 225, 231, 232, 233, 234, 245, 248, 253, 256, 260, 262, 264, 266, 285, 289
දක්හි 163, 298
දක්ෂ 94, 99
දක්ෂිණාර්හයො 84
දක්ෂිණාවෘත්ත 23
දක්ෂිණීය 80, 84
දගෙ 241
දගෙදෙර 241
දණ 29, 177
දණ්ඩකාරණ්‍යය 60, 66, 87
දණ්ඩකී 61, 66
දණ්ඩද්වය 51
දණ්ඩය 51
දණ්ඩයන් 51
දඬ 52, 129, 292
දඬක් 51, 52

ද

දඬියෙනුදු 139
දඬියෙන් 170, 190, 197
දඬුඑල්බෑ 24
දඬුකඩෙකින් 167
දඬුපහණින් 184
දඬුපියුම් 11
දඬුයෙක්හි 218
දඬුයෙන් 81
දඬුව 284
දඬුවක් 79
දඬුවැට 272
දඬුලිහිණි 197
දඬෙක් 135
දත 16, 66, 70, 87, 132, 172, 294
දති 299
දකින් 82
දතු 281
දතුමො 152
දත් 101
දත් 10, 15, 17, 79, 166
දත්තෙ 57
දත්තෙහි 54
දත්ධම් 89
දත්හැ 294
දත්හු 206, 278, 294, 300
දද 25, 48, 88
දද පෙළ 26, 273
දදපෙළින් 25, 265
දදය 151
දදයෙහි 30
දදවනයක් 31
දදු 24
දද්දභජාතකාදියැ 3 (3 කා. 55 පි.)
දධිවාහනජාතක 3 (2 කා. 76 පි.)
දන 81, 89, 105, 260
දනක් 104, 127
දනට 105, 121
දනවා 280
දනවියැ 199
දනවියෙන් 203
දනවියෙහි 228, 282
දනවු 22, 36, 50, 62, 104, 108, 136, 144, 189, 203, 206
දනවුයෙහි 23
දනැ 79, 81, 88, 89, 139, 176, 191, 252
දනැහි 81
දනිද්ද 118
දනිද්දයි 303
දනින් 5
දනිම් 182
දනිල 96
දනුතුදු 180, 215
දනුතුද් 119
දනුදු 125
දනෙක් 286
දන් 7, 33, 39, 48, 79, 80, 81, 84, 88, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 111, 127, 202, 203, 204, 235, 244, 258, 259, 281, 289, 292, 293
දන්ති 55, 56, 92, 101, 118, 137, 166, 174, 223, 224, 252, 278, 287
දන්නා 78, 81, 83, 93, 100, 125, 152, 160, 174, 175, 206, 212, 234, 228, 294, 299, 302
දන්නාහට 270
දන්නාහ 204
දන්නාහු 171
දන්නි 83, 93, 104, 123, 146, 147, 154, 204, 237, 243, 286, 287, 300
දන්නෙ 16, 100, 110, 121, 128, 142, 148, 172, 209, 210, 219, 243, 252, 276, 294, 302
දන්නෙන් 118, 154
දන්නො 90
දන්මහ 21, 93, 147, 205
දන්මහැ 81
දන්මි 19,21, 22, 64, 68, 88, 89, 90, 96, 101, 125, 155, 176, 181, 204, 252, 286, 298, 299
දන්වන 115
දන්වනු 71, 169
දන්වන්නට 116
දන්වමි 288
දන්වමින් 284
දන්වම්හ 222
දන්වහරෙ 7
දන්වා 128, 165, 222, 223
දන්වැට 258
දන්සිල්හි 5
දන්හල 108
දන්හල් 108, 109
දන්හි 84, 110, 171, 204, 245, 299
දබ්මලුපුත් 146
දමති 249
දමන 37, 138, 139, 236, 304
දමනය 234
දමනයෙහි 236
දමනු 8, 86
දමන්නට 139, 232, 237
දමමි 231, 232, 237

ද

දමා 1, 2, 6, 8, 49, 50, 79, 86, 94, 111, 129, 136, 142, 149, 172, 188, 196, 213, 229, 231, 233, 235, 239, 243, 254, 263, 295, 303, 304
දමා-පියන්නක්හු 118
දමා-පියමි 250, 251
දමා-පියා 71, 116, 138, 215, 237, 301
දමා-පියැ (යි) 243
දමා-පීහ 151, 178
දමා-ලූ 141
දමින් 258, 273
දම් 194
දම්ගෙඩි 154
දම්සක්පවතුන් 35, 245
දම්හි 249
දඹ අත්ත 151
දඹ අත්තක් 151
දඹදිව 197, 246
දඹදිවට 151
දඹදිවැ 8, 72, 75, 76, 77, 78, 101, 116, 146, 147, 150, 158, 228, 246, 295
දඹදිව් 39, 102, 113, 146, 151, 198, 201
දඹදිව් වැස්සො 144
දඹදිව්හි 246
දඹරුකින් 151
දඹරුක් 16, 43
දඹරුක්පයෙක්හි 15
දඹසෙයද් 43
දඹුල්තොටැ 228
දර 23, 132, 300
දරට 253
දරණපටක් 32, 231
දරණපටෙකින් 231
දරණින් 231
දරීමුඛජාතකාදියැ 7 (3 කා. 172 පි.)
දරු 15, 48, 78, 79, 84, 92, 93, 140, 173, 202, 237, 253, 259, 290
දරුණැ 133, 136
දරුණු 1, 6, 172, 190, 253
දරුබිළිඳුන් 141
දරුමුනුබුරු 259
දරුයෙකැ 39, 113, 119
දරුයෙක් 72
දරුයෙනි 72, 131, 151, 197
දරුයෙමි 173
දරුවකු 38, 68, 237, 242, 262
දරුවක් හට113
දරුවනුදු 4. 31
දරුවන් 16, 42, 47, 48, 102, 131, 132, 151, 214, 242, 268, 284
දරුවහ 101
දරුවහයි 147
දරුවහැ 297
දරුවා 47, 78, 79, 92, 113, 237, 250
දරුවො 130, 151, 167, 242, 269
දර්ශන 126
දර්ශනයෙහි 126
දරුශනයෙහිද් 89
දරුශනසම්පතුදු 56
දර්ශන සම්පත් 89
දර්ශනීය 98, 117
දල 65, 232, 233
දලයෙන් 232
දල්වයි 24
දල්වා 128
දව (වැ) 151, 234
දවයහන්හි 96
දවස 300
දවසකට 41, 112, 176
දවසකුදු 139
දවසක් 5, 9, 15, 17, 32, 34, 35, 61, 62, 66, 70, 79, 85, 102, 127, 139, 155, 171, 173, 176, 186, 187, 192, 195, 197, 198, 199, 203, 240, 242, 258, 275, 282, 288
දවසට 38, 44, 189
දවසැ 42, 108, 230, 240, 258
දවසින් 69, 75, 178, 240
දවසුදු 112, 145
දවසෙකැ 285
දවසෙකින් 64, 76, 114, 153, 176, 179, 186, 252, 267
දවස් 4, 8, 9, 14, 15, 16, 19, 21, 23, 25, 29, 32, 33, 34, 35, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 52, 62, 65, 68, 73, 75, 85, 88, 97, 100, 103, 116, 117, 128, 130, 133, 136, 145, 151, 153, 155, 156, 157, 170, 172, 176, 177, 183, 189, 190, 192, 194, 204, 207, 211, 216, 228, 229, 230, 234, 235, 236, 240, 243, 244, 245, 254, 260, 261, 262, 267, 269, 270, 271, 279, 284, 286, 287, 289, 300
දවස්හි 76, 257
දවහලෙකින් 221
දවහල් 114
දවා-පියව 58
දශසහස්රී 299

ද

දස 19, 24, 25, 26, 32, 60, 78, 94, 106, 107, 119, 124, 133, 143, 205, 217, 219, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 255, 257, 258, 259, 245, 264, 270, 271, 282, 299, 303
දසකෙළදහසක් 19
දසට 9, 26, 93, 198, 253
දසණ්ණකජාතක 4 (3 කා. 239 පි.)
දසදහසක් 8, 10, 11, 17, 26, 30, 31, 34, 35, 41, 119, 122, 156, 223, 225, 226, 230, 249, 264
දසදහස් 10, 24, 30, 34, 95, 143, 262
දසදහස්ලොධා 19, 25, 30
දසදහස්ලොධාහි 27
දසදිසා 13, 17
දසනුදස 49
දසපාරමිතාවො 27
දසපැරුමෙන් 258
දසබ්‍රාහ්මණජාතකාදියැ 5 (කා. 70 පි.)
දසමසින් 78
දසමස් 11
දසමගපති 94
දසරථජාකතාදියැ 4 (4 කා. 142 පි.)
දසරියෙන් 122
දසරියෙහි 122, 226
දසරුයෙහි 121
දසරුව 113
දසවාදහසක් 255
දසු 127
දසුන් 128
දසෙක් 127
දස් 31, 107, 109
දස්නට 107
දස්නෙන් 21
දස්නෙහි 259
දස්මි 127
දස්හ 107
දසායෙන් 240
දසායෙහි 138, 212
දහගබ් 270
දහතළට 218
දහතළා 219
දහතෙළෙහි 218
දහනට 126
දහන් 301
දහන්මඟ 201
දහන්සමවතින් 300
දහමට 292
දහ මහබො 271
දහමැ 243
දහම් 32, 34, 50, 86, 98, 103, 128, 212, 250, 252, 282, 291, 293
දහම්ගොසු 252
දහම්වාරෙ 144
දහම්සරණ 33
දහම්හි 293
දහර 117
(නො) දහව 83, 115
දහවළු 49
දහවා 179, 235
දහස 133
දහසකුදු 232
දහසක් 11, 16, 17, 19, 23, 27, 36, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 73, 78, 97, 121, 131, 133, 139, 143, 152, 153, 183, 201, 202, 203, 205, 210, 211, 221, 222, 223, 226, 227, 230, 236, 238, 242, 246, 247, 248, 249, 255, 257, 259, 260, 261, 264, 265, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 282, 283, 285, 287, 292, 294, 295, 303
දහසුන් 209
දහස් 19, 40, 49, 67, 103, 128, 139, 141, 142, 144, 197, 210, 211, 217, 218, 219, 227, 229, 231, 244, 257, 262, 272, 273, 274, 282, 284, 289
දහස්හු 188, 202, 211
දළ 7, 122, 187, 232, 249, 303
දළකරඬුව 199
දළකරඬුවක් 199
දළමඬුලු 61, 205
දළමුවා 200
දළසමූහ 200
දළැ 173

දු

දු 21, 33, 44, 107, 109, 144, 176, 217, 218, 233
දුගප් 33
දුගබ 144
දුගබහණෙක්හි 115, 116
දුගබ් 144
දුගබ්මහබො 201
දුගෙකක් 225
දුන 104, 258
දුනචෙතනා 105
දුනඵල 84, 106

ද

දනය 106
දනයෙහි 102, 106, 171
දනසම්භාර 102, 193
දනාභිරත 258
දයකයනට 106, 171
දයකයො 104
දයජ 150
දයාද 47
දයාදයෙහි 47
දයිකාවනට 258
දයිකාවන් 258
දරුපත්තිකයා 185, 187
දරුවීර 146, 147
දවක් 216
දවල් 212, 300

දූ

දූකැ 6, 8, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 53, 54, 55, 60, 61, 64, 66, 67, 70, 71, 75, 77, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 91, 96, 106, 109, 113, 115, 116, 124, 125, 127, 131, 132, 133, 136, 137, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 158, 163, 164, 165, 167, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 179, 182, 184, 186, 187, 188, 189, 193, 194, 195, 198, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 211, 212, 215, 217, 218, 221, 223, 224, 227, 230, 232, 234, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 245, 249, 252, 253, 255, 257, 258, 261, 262, 270, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 288, 290, 291, 293, 296, 300, 301, 302, 303
(නො) දූකැ 15, 245
දූකිණිගිරිවෙහෙරට 172
දක්කැටි 60, 90, 249
දූක්කැටියම්හ 156, 229
දූක්කැටියහ 40, 41
දූක්කුව 262
දූක්ම 113
දූක්මෙහි 44, 56
දූක්විය 126
දූක්වි 68, 160, 161, 163, 253, 302
දූක්වීම් 162
(නො) දූක්විය 229
දූක්වු 16, 301, 302
දූක්වූයෙ 288
දූක්වූවාහු 166
දූක්වූසෙ 126
දූක්වූහ 192
දූක්වූහැ 197, 218
දූක්වූහු 42, 43, 101, 113, 166, 168, 195, 217
දූඩි 82
දූනැ 8, 31, 34, 35, 37, 43, 46, 48, 69, 72, 77, 79, 102, 103, 113, 114, 128, 130, 132, 135, 138, 139, 140, 146, 154, 162, 166, 168, 169, 170, 175, 177, 179, 181, 182, 184, 186, 190, 192, 193, 200, 209, 210, 212, 213, 217, 219, 222, 223, 224, 228, 232, 236, 244, 246, 250, 256, 262, 277, 286, 287, 291, 296
දූනෙයි 113, 298
දූන් 22, 29, 31, 37, 40, 43, 44, 47, 58, 59, 60, 61, 74, 75, 76, 83, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 100, 104, 105, 113, 116, 117, 119, 128, 134, 135, 138, 140, 146, 154, 155, 162, 164, 166, 167, 168, 171, 174, 175, 177, 183, 185, 205, 210, 215, 218, 219, 223, 231, 233, 246, 276, 279, 281, 284, 286, 289, 300, 301
දූන්මෙන් 299
දූන්වී 170
දූමි දමනු 8
දූමින් 194
දූමිදූමුව 26
දූමුවා 280
දූය 126
දූයකට 243
දූයක් 61, 93, 98, 114, 124, 125, 126, 130, 148, 1 , 157, 181, 195, 196, 229, 245, 250, 251, 262, 292, 297, 302

දූ

දූයට 88, 117
දූයෙකින් 12
දූයෙක් 85, 114, 131, 155, 159, 173, 174, 297
දූරටියක් 260
දූරි 23, 73, 146
දූරිය 72, 73, 261
දූරියන් 42
දූරියෙනි 277
දූරියො 150, 167
දූව 197
දූවැ-ගත්හු 166
දූවි 262
දූසක 204
දූසි 83
දූස්නට 107
දූස්හයි 107
දූහැටැ 145
දූහැටි 61, 63, 79, 85
දූහැටින් 63
දූහැටු 144, 145
දූහැම් 115
(නො) දූහැව 80
දූහැවැ 60, 72, 79, 82, 85, 87, 131, 147, 192, 246, 248, 301
දූහැවි 137, 179, 231
දූහැවිලින් 60, 87
දූහැවියහ 64
දූහැවියහැ 64
දූහැවියාහු 64
දූහැවියෙම් 85
දූහැවි 60
දූහැවුසෙ 179
දූළියෙන් 61

දෑ

දෑ 8, 29, 30, 62, 63, 70, 72, 77, 79, 80, 83, 84, 88, 96, 107, 108, 116, 125, 126, 137, 138, 139, 151, 152, 153, 157, 162, 164, 170, 173, 174, 175, 176, 178, 180, 182, 193, 194, 198, 204, 218, 228, 229, 234, 241, 244, 250, 253, 278, 280, 288, 289, 297, 301, 302
දෑරගම්ණි 12
දෑඟිගුලෙන් 200, 251, 270
දෑහිඟුල් 269

දි

දික් 12, 34, 46, 54, 135, 238, 276, 280, 284, 295, 296
දික්ප්‍රමුඛ 272
දික්සඟියැ 128, 294
දිග 18, 199, 266, 273
දිගට 18
දිගම්බරයනුදු 50
දිගැ 61
දිගු 18, 29
දිගුපුළුලැසින් 32
දිග්ලොම් 155
දින 85, 103, 245
දිනැ 32, 49, 200, 253
දනි 114, 202
දිනිම් 204, 246
දිනුවා 185
දින් 56, 113, 203, 214
දින්මි 31
දිට 124, 187, 199, 282
දිටැ 290
දිටි 163, 262
දිටිම් 61, 70, 139, 245, 232
දිටිම් 133
දිටිහි 137, 164
දිට්ඨමඞ්ගලිකා 70, 71, 76
දිට්ඨමඞ්ගලිකාව 71. 72, 74, 75, 76, 77, 79, 82
දිට්ඨමඞ්ගලිකාවට 75, 82
දිටිම් 289
දිටිහ 163, 175, 181, 183, 188, 296
දිටිහයෙක් 167, 230
දිටිහයෙන් 155
දිපිත්මවුනට 140
දිය 10, 16, 25, 39, 43, 45, 51, 55, 57, 59, 61, 63, 70, 75, 76, 77, 78, 80, 83, 84, 88, 97, 113, 140, 145, 155, 214, 216, 217, 248, 260, 279, 285, 297, 300, 301
දියකඳ 31, 43
දියකදෙක් 300
දියකෙළි 16
දියක් 25, 55, 140, 155, 288, 240
දියට 86
දියටි 102, 104, 287
දියපිටැ 279
දියපිටින් 301
දියපොළොව 30
දියබිඳක් 28, 279

දි

දියබිඳු 57, 248
දියරක්සන් 1
දියරට් 226, 269, 271
දියවතුරෙන් 247
දියවතුරෙහි 28
දියවරින් 214
දිය 80
දියුණු 180
දියෙන් 6, 78, 115, 145, 167, 204
දියෙහි 10, 54, 57, 85, 86, 217, 226, 285, 302
දිරවන්නට 177
දිරාගිය 246
දිලි 2
දිලිණ 130
දිලිණැ 130
දිලි-නැඟි 4
දිලිබු 200
දිලිබුහැ 205
දිලිබ් 124
දිලියිණ 232
දිලියුණහ 232
දිලියෙ 225
දිලියෙති 226, 290
දිලියෙන 7, 17, 18, 24, 27, 117, 119, 124, 128, 130, 144, 146, 163, 226, 238, 245, 265, 269, 278, 284, 285, 294, 297, 302
දිලියෙනසෙ 115
දිලියෙනු 217
දිලියෙන්නක් 199
දිලියෙන්නාහ 123
දිලියෙන්නාහු 232
දිලියෙමින් 12, 23, 28, 37, 124, 218, 247, 249
දිලියෙයි 98, 115, 195, 232, 284
දිලියෙහි (යි) 298
දිලිහි 260
දිලි 29, 188, 226
දිව 233
දිව අබරණ 65
දිව අබරණින් 274
දිව අසකු 272
දිව අසක්හු 272
දිව අස්රජක්හු 271
දිව අස්දහසුන් 273
දිව ඇසින් 225
දිව කළුවැල් 276
දිවකුරු බුදුන් 1
දිව කුසුම් 20, 25, 26, 28, 29, 276
දිවගඳ 28
දිවගඳැවියො 20, 25
දිව ගඳින් 9, 20
දිවගඳෙවු 20, 25
දිවදුමින් 20
දිවපරසතු 267
දිවපසඟතුරු 20, 277
දිවපිළි 9
දිවබරණින් 274
දිවබොජුන් 6
දිවමලින් 20
දිවමල් 9, 28, 247, 271
දිවමල්ගුළා 247
දිවමල්දම් 28
දිවමහනෙලින් 25
දිවයිනකට 192
දිවයිනට 192
දිවයින් 271
දිවරුවන් මුවා 230, 244
දිවවිමන් 9, 16
දිවසක්නුවණ 30
දිවසඳුන්සුන්නෙන් 20
දිවසළුවෙන් 17
දිවසෙසත් 268
දිවසොඩා 173
දිවරත් 17
දිවසරහැ 278
දිවසැපත් 258
දිවා 25, 183, 256
දිවාවටන් 48, 192
දිවාවිහාර 14, 25, 143, 156, 182, 184, 186, 256
දිවාවිහාරයට 183
දිවි 7, 13, 30, 54, 65, 69, 83, 92, 103, 110, 122, 123, 128, 138, 139, 140, 141, 178, 191, 234, 237, 241, 242, 254, 258, 300
දිවින් 145, 208
දිවිපමණින් 127, 178
දිවියට 130, 170
දිවියෙන් 98
දිවියෙහි 40, 144
දිවි 236
දිවිම් 31
දිවෙන 134
දිවෙනුයෙ 134
දිවෙනුයෙම් 134
දිවෙයි 134
දිවෙල් 103

දි

දිව්‍යපුත්‍රයෙකැයි 224
දිව්‍යපුත්‍රයෙක් 224
දිව්‍යරූපද් 6
දිව්‍යවිමානයෙකැ 224
දිව්‍යවිමානයෙක් 224
දිව්‍යාංගනාවො 275
දිසා 186, 187, 226, 255, 269, 299
දිසාද් 13
දිසාපාමොක් ඇදුරු 131
දිසාභාගයෙකින් 141
දිසායෙන් 9, 96
දිසායෙහි 152, 269
දිසාන් 32, 93
දිස්වා 303
දිහි 102, 107, 108, 109
දිළි-දිළී 37
දිළිඳු 68, 101, 161
දිළිඳුහි 119
දිළියෙන 31, 36, 38, 44, 46, 48, 65
දිළියෙමින් 37
දිළී 37

දී

දී 8, 9, 10, 15, 17, 21, 22, 26, 29, 33, 36, 39, 40, 48, 53, 54, 57, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 90, 104, 107, 111, 114, 122, 128, 129, 134, 136, 148, 165, 189, 190, 195, 199, 200, 203, 208, 222, 225, 229, 240, 242, 244, 246, 250, 257, 258, 259, 276, 292
දීර්ඝකාලාභ්‍යාස 8
දීර්ඝතපස්වී 50, 53, 54, 55, 56, 57, 89, 90
දීර්ඝමුඛ 275

දු

දු 11, 12, 13, 19, 20, 23, 24, 26, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 56, 58, 59, 60, 63, 65, 67, 73, 75, 76, 78, 80, 82, 88, 92, 94, 98, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 146, 147, 148, 150, 152, 153, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 172, 174, 178, 179, 180, 181, 184, 187, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 208, 209, 210, 213, 217, 221, 224, 225, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 240, 242, 243, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 270, 271, 274, 275, 276, 278, 279, 282, 283, 284, 286, 289, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 304
දුකට 179
දුකැ 126, 164, 165, 197
දුකින් 164
දුක් 30, 47, 71, 83, 139, 164, 165, 204, 231, 233, 241
දුක්පත් 76
දුක්ලකුණු 154
දුක්සස් 190
දුක්ඛසෙය්‍යායෙනුදු 133
දුගඳ 81, 69
දුගීම් 141
දුට 118, 200, 245, 291
දුටහ 150, 198
දුටහැ 217, 220, 252
දුටු 24, 43, 56, 61, 71, 137, 139, 159, 178, 212, 218, 260, 279, 291, 303
දුටුම්හ 177, 178, 291, 294
දුටුවන් 71
දුටුවම්හ 81
දුටුවිරි 123
දුටුවිරුහු 193, 217
(නො) දුටුවිරුම්හ 217
දුටුහු 215, 228
දුට් 23, 38, 68, 71, 87, 99
දුට්ධම් 89
දුට්වන් 88
දුට්හැ 230
දුට්හු 225
දුතියජ්ඣාන් 227
දුන 27, 47, 75, 101, 102, 106, 108, 115, 202, 228, 262, 286, 292
දුනු 16, 134, 165, 239, 278
දුනුදිය 16
දුනුබැල 122
දුනුයෙන් 101
දුනුවායින් 123, 125, 234
දුනුවායොධයන් 116
දුනුහැ 278

දු

දුන් 5, 25, 29, 33, 36, 39, 46, 77, 79, 81, 83, 95, 97, 125, 135, 143, 171, 189, 199, 201, 203, 209, 220, 241, 251, 252, 256, 259, 265, 267, 273, 281, 285, 286, 297
දුන්න 203, 240
දුන්නක් 16
දුන්නෙහි 88
දුන්ව 81, 115
දුන්සෙ 300
දුන්හ 109, 135
දුන්හැ 18, 203
දුන්හු 16, 18, 42, 45, 66, 73, 109, 112, 146, 150, 190, 199, 203, 216, 228, 252
දුමති 231
දුම-දුමා 37
දුමමින් 28, 247, 249
දුමයි 231, 232
දුමා 37, 188
දුමින් 231
දුමෙකුදු 24
දුමොළොසුපෙළ 26
දුම් 33, 65, 70, 231
දුම්මෙධ ජාතක 6 (1 කා. 225 පි.)
දුඹුල් 197
දුරාජාන ජාතක 2 (1 කා. 252 පි.)
දුරැ 91, 112, 120, 148, 146, 192, 211, 228
දුරින් 34, 39, 71, 171, 277
දුරු 99, 172, 201, 241, 280
දුර්දන්තදමන 304
දුර්දන්තසත්ත්වයන් 8
දුර්බල 140
දුර්මුඛ 167
දුර්මුඛයා 167, 168
දුර්වචස්හි 2
දුර්වල 58
දුලද 36, 188
දුලද 79, 195, 196
දුලද් 37, 38, 49, 302
දුව 259
දුවක 113
දුවක් 70, 92, 287
දුව ගෙ 72
දුවැ 72
දුශ්ශීල (යැ) 67
දුශ්ශීලයනට 84
දුශ්ශීලයන් 106
දුශ්ශීලයහ 106
දුශ්ශීලය හට 68
දුසටහන් 162
දුසිල් 137
දුහුන් 258
දුහුල් 13, 242
දුළුලු 49
දුඃඛ (යැ) 297
දුඃඛිතසත්ත්වයන් 3

දූ

දූ 23, 45, 49, 246
දූතයො 22
දූහු 150, 259, 270

දෘ

දෘඪසොෂ 275

දෙ

දෙ 22, 33, 72, 80, 81, 84, 88, 92, 93, 105, 116, 123, 150, 155, 162, 172, 176, 177, 180, 190, 194, 198, 203, 204, 214, 215, 216, 218, 220, 221, 223, 224, 225, 236, 238, 240, 241, 243, 245, 246, 250, 257, 260, 261, 262, 264, 265, 266, 269, 271, 274, 275, 282, 283, 284, 286, 288, 290, 291, 295, 299, 300
දෙ අගසව්වන් 45, 117, 144
දෙ අගසැවුන් 144
දෙ අඟුල් 209, 211
දෙ අතුරෙහි 32, 122
දෙ අතින් 63
දෙකක් 117, 177
දෙ කන 187
දෙ කනැ 54, 155
දෙ කළවෙයින් 19
දෙකැ 33
දෙ කිසිල්ලෙහි 61
දෙකෙකැ 132
දෙ කොටසක් 223
දෙ ගල්කුළු 234
දෙ ගවු 246
දෙ ගව්වක් 180, 184
දෙට 202, 207, 237, 268
දෙණැ 80
දෙණැද් 80
දෙ තනට 214
දෙ තලයක් 37
දෙති 80, 95, 125, 215, 257, 270

දෙ

දෙතිස් 13, 15, 23, 26, 44, 122, 124, 207, 225, 245, 260, 274
දෙතිස්මහපුරිස් ලකුණැ 225
දෙතිස්මහපුරිස් ලකුණු 205
දෙතිස්මහපුරිස් ලකුණෙන් 98, 207
දෙතිස්වර ලකුණෙන් 38, 124
දෙතුන් 112
දෙ දණ 175
දෙ දවසෙකින් 76
දෙ දළ 187
දෙ ද 101
දෙ දියධාරායෙක් 12
දෙ දෙන 15, 39, 150, 182, 244, 245, 279
දෙ දනමො 180
දෙ දෙනා 36, 150, 218, 281
දෙන 16, 21, 29, 32, 35, 36, 40, 43, 44, 49, 65, 68, 72, 78, 81, 84, 88, 98, 102, 104, 107, 110, 118, 121, 122, 133, 142, 144, 145, 151, 152, 153, 168, 170, 187, 188, 190, 197, 198, 201, 202, 206, 209, 210, 211, 218, 219, 220, 221, 226, 236, 238, 245, 253, 257, 258, 259, 264, 266, 277, 287, 298
දෙනක 23
දෙනකු 36, 39, 40, 77, 132, 257
දෙනමො 72, 100
දෙනා 9, 15, 36, 40, 41, 42, 58, 63, 64, 70, 77, 83, 98, 101, 117, 121, 131, 136, 143, 144, 147, 150, 152, 153, 160, 185, 188, 201, 206, 208, 223, 236, 242, 255, 257, 258, 271, 291, 292, 297, 299
දෙනු 7, 33, 92, 103, 283, 303
දෙනුත් 23
දෙනුයෙ 39
දෙනුවත් 199
දෙනුවහු 105
දෙනුවිය 285
දෙනුවො 80
දෙනෙ 151
දෙනෙකුදු 59, 60
දෙනෙක් 15, 36, 80, 144, 150, 197, 218, 221, 257, 259, 260, 290
දෙන්නට 104, 127, 141, 160, 293
දෙන්නත් 102, 293
දෙන්නා 157
දෙන්නාව 85
දෙන්නාහු 105
දෙන්නෙ 62, 81, 88, 89, 104, 106, 107, 114, 115, 195, 199, 203
දෙපට සිවුර 79
දෙපට සිවුරු 111, 166, 171
දෙ පත්ල 14, 148
දෙ පසින් 72
දෙ පස්හි 73
දෙ පා 12
දෙ පැන 208
දෙ පිට 290
දෙ බස් 101
දෙ බාහු 256
දෙ බැකෙනෙක් 189
දෙ බැවෙණෙදො 33
දෙ බුමු 44
දෙ මසෙකින් 41
දෙ මහණුන් 183
දෙ මහතවිසො 34
දෙ මහලැ 261
දෙ මාපියන් 11
දෙ මාලෙ 260
දෙමි 23, 83, 90, 110, 240, 253
දෙමි (යි) 122
(නො) දෙමි 115
දෙමින් 4, 5, 6, 7, 79, 202, 286
දෙමුණැ 194
දෙම් 127
දෙම්හ 35, 73, 90, 137, 235
දෙම්හ (යි) 127, 187, 214
(නො) දෙම්හ 16
දෙ යලක් 92, 210
දෙයෙක් 47
දෙ යොජුන් 28, 48
දෙ රට 41
දෙ වන 37, 45, 189
දෙ වැනි 16
දෙ වැළමිට 175
දෙ වෙණෙඳත් 33
දෙයි 67, 79, 80, 108, 131, 141, 154, 204, 241, 270, 285
දෙයෙක් 62, 115, 174, 192
දෙලෙන් 163
දෙව (යි) 203, 214
දෙවියන් 270
දෙවියො 270, 271, 278
දෙවෙන් දහවල් 114

දෙ

දෙව්ගමට 252
දෙව්ගැමින් 252
දෙව්දත් 125
දෙව්දත්තෙරහු 114, 234, 235
දෙව්දත් තෙරුනට 114
දෙව්දත්තෙරුන් 112, 234
දෙව්දත්තෙරුන් විසින් 234
දෙව්දත්මහතෙරහු 113, 116
දෙව්දත්හු 114, 125
දෙව්දූහැනුවර 11
දෙව්දුවක් 33, 228
දෙව්දුවක්මු 228
දෙව්දූ 229, 274
දෙව්දූහු 273
දෙව්නළන් 272, 273, 275
දෙව්නුවර 21
දෙව්නුවරක් 9
දෙව්නුවරට 252
දෙව්නුවර 21, 26
දෙව්පිරිස් 8, 9, 14, 33
දෙව්පුතුන් 33
දෙව්බඹපිරිස් 35
දෙව්බඹුහු 27, 30, 223
දෙව්බඹුන් 222, 223
දෙව්බඹුන් ගෙ 143, 255
දෙව්බළන් 271
දෙව්මිනිසුන් 10
දෙව්මිනිස්හු 99
දෙව්රමින් 50, 133
දෙව්රම්පොකුණුතෙර 117
දෙව්රම්මහවෙහෙර 261
දෙව්රම්මහවෙහෙරට 189
දෙව්රම්මහවෙහෙර 242
දෙව්රම්වෙහෙර 48, 137, 189
දෙව්රම්වෙහෙර 49, 136, 195
දෙව්රම්හි 117, 133, 138, 230, 244, 261
දෙව්රජන 8
දෙව්රුස්හු 276
දෙව්ලො 22
දෙව්ලොව්හි 24
දෙව්සැපත් 281
දෙසක් 157
දෙසති 121, 126, 169, 183, 294
දෙසත් 207, 266, 283
දෙසන 40, 41, 172, 189, 206, 228, 277, 290
දෙසන්නට 144, 212
දෙසන්නා 228
දෙසන්නාහු 166, 228, 233
දෙසමි 34, 52, 215
දෙසමින් 282
දෙසම් 163
දෙසම්දූයි 163
දෙසම්හ 34
දෙසයි 205
දෙසව 36, 163
දෙසා 35, 36, 38, 46, 110, 111, 112, 128, 129, 190, 195, 212, 217, 236
දෙසැ 24
දෙ සිටිදූහු 48
දෙසින් 28, 105
දෙසියපනස් 23, 39, 216
දෙසිය සතිස් 172
දෙසි 105
දෙසු 36, 211, 223, 238
දෙසුන් 48, 121, 129, 195, 209, 210, 211, 213, 215, 217, 219, 223, 242, 250, 253, 258, 296
දෙසුව 34, 195
දෙසුවද් 163
දෙසු 35
දෙසූහ 48, 88, 172, 227
දෙසූහැ 195, 212, 244
දෙසූහු 172, 188, 190, 219, 294, 303
දෙසෙන් 105, 108, 178, 179, 246, 271, 272, 275
දෙසෙහි 10, 13, 25, 26, 27, 32, 98, 109, 122, 218, 220, 226, 261, 264, 265, 266, 281, 282
දෙස් 26, 29
දෙස්නට 250
දෙස්නෙන් 1, 4, 5, 36, 52, 188, 294
දෙස්නෙහි 294
දෙස්මි 29
දෙස්හු 29
(නො) දෙහි 204

දේ

දෙසධර්ම 104
දෙවචාරිකාවට 230, 277
දෙවතා 24, 204, 223, 277
දෙවතා 24, 204, 223, 225
දෙවතාසන්නිපාත 223, 227
දෙවතාසමාගමය 223
දෙවතාසමාගමයෙකැ 223
දෙවදමන 304
දෙවධම්මජාතක 1 (1 කා. 122 පි.)
දෙවපූජායෙහි 102
දෙවරාජයො 226
දෙවල 257
දෙවානුභාවයෙන් 38
දෙවාලය 178, 179, 180
දෙවාසුර 278

දේ

දෙවිය 9, 12
දෙවිනට 12
දෙවින් 11, 12
දෙවිහි 9, 12, 114
දෙශනා 49, 106, 135, 267
දෙශය 206

දෙ

දෙම්නස් 4, 7, 83, 204, 283, 285, 292
දෙර 19, 103, 108, 132, 138, 243, 244, 267, 279
දෙරක් 122
දෙරට 204, 206
දෙරටුයෙහි 79
දෙරබියෙළි 19
දෙරතුරෙහි 7, 74
දෙරැ 72, 75, 92, 146, 151, 175, 176, 228, 246, 250, 253, 276, 281, 286, 300
දෙරින් 22, 48, 74, 122, 189, 264
දෙරෙකින් 139
දෙරොටු 48, 143, 194, 244
දෙරොටුයෙන් 123
දෙරටුයෙහි 79, 81
දෙරොටි 89, 90, 264, 265
දෙරොටිගෙමුලැ 115
දෙරොටිගොවු 80, 91
දෙරොටියෙන් 264
දෙරොටියෙහි 63, 90, 91
දෙවා 35, 83
දෙසැ 162
දෙසින් 187
දෙසෙක් 160
දෙස් 2, 3, 5, 54, 64, 70, 72, 97, 112, 126, 131, 153, 154, 155, 160, 166, 174, 217, 234, 293
දෙ හො 81
දෙහො (යි)72, 280
දෙහො අතින් 27, 91, 253
දෙළ 112, 113
දෙළෙක 113
දෙළෙක් 12
දෙළොස් 27, 30, 36, 77, 95, 207, 248, 256, 270, 274
දෙළොස් ඇඟින් 300
දෙළොස් යොජුන් 273

දෝ

දෝනට 61, 70
දෝනා 23, 61
දෝනෙ 57

ද්

ද්විගුණ 199
ද්විසහස්රි 299
ද්වෙෂ 81
ද්‍රොණමුඛයෙහි 221

ධ

ධජවිහෙඨනජාතක 6 (3 කා. 216 පි.)
ධජයක් 151
ධන 9, 23, 47, 48, 49, 64, 70, 73, 78, 96, 97, 98, 102, 103, 104, 105, 108, 161, 203, 204, 239, 241, 260, 261
ධනඤ්ජය 246, 259
ධනධාන්‍යයෙන් 103
ධනපති 143
ධනපලුවා 238
ධනපාල 238, 239
ධනපාලයා 235
ධනයෙක් 293
ධනයෙන් 102
ධමුරුවන් 189
ධමුරුවන්හි 235
ධම් 34, 36, 37, 38, 40, 41, 110, 112, 121, 128, 129, 163, 166, 169, 172, 188, 189, 190, 195, 205, 206, 207, 211, 215, 228, 233, 236, 238, 244, 250, 270, 283, 290, 294, 296, 303
ධම්දෙසුන් 36, 44, 99, 217, 223, 250
ධම්දෙස්නෙන් 98, 295
ධම්දෙස්නෙහි 110
ධම්මමච්ඡරිය 293
ධම්රජහු 128
ධම්වහරෙ 7
ධම්සකැ 163
ධම්සක් 14, 34, 39, 49, 119, 144, 146, 245, 257
ධම්සෙනෙවි 151
ධයින් 144
ධර (වැ) 66
ධරන්නට 297
ධරයි 133, 136

ධ

ධරා 68, 201
ධර්ම 174, 257, 283
ධර්මප්‍රදීපිකා 142
ධර්මප්‍රදීපිකායෙහි 172
ධර්මා 265
ධර්මාන්තෙවාසික 130
ධර්මාභිසමය 257, 268

ධා

ධාතු 144
ධාන්‍යයෙන් 102, 103
ධාන්‍යයො 103
ධාරා 65

ධැ

ධැම්ට් 3, 67, 198
ධැම්ට්හ 67
ධැමින් 108, 173, 178, 180, 181
ධැම්හි 4
ධැයින් 295
ධැරි 132

ධෑ

ධෑන් 16, 43, 290

ධි

ධිග්-ධිග් 69

ධූ

ධූමශිඛ 239
ධූලි 84

ධෝ

ධොතක 210
ධොනසාඛජාතකාදියැ 2 (3 කා. 112 පි.)

ධ්

ධ්‍යාන 290, 291, 295, 299, 300
ධ්‍යානචෙතනායෙන් 53
ධ්‍යානභූමි 296
ධ්‍යානභූමියැ 299
ධ්‍යානභූමියෙක් 299
ධ්‍යානභූමියෙන් 299
ධ්‍යානයෙන් 299
ධ්‍යානලාභිනි 290, 291
ධ්‍යානලාභි 291
ධ්‍රුව 296
ධ්‍රුවය 298
ධ්‍රුවයැ 297, 298
ධ්වජපෙළින් 273
ධ්වනි 10, 26

න

නකතින් 9, 130
නකතෙකින් 53
නකත්තරු 130
නකුල වීණා 274
නකුල වීනාවක් 274
නගරසොභිනිය 62
නගරසොභිනි 61, 62
නඩ්ගුට්ඨජාතකාදියැ 2 (1 කා. 415 පි.)
නඟන 16, 256
නඟ-නඟා 29, 165
නඟනු 169
නඟමින් 6, 82
නඟා 7, 10, 11, 13, 18, 24, 25, 28, 40, 42, 46, 63, 73, 88, 101, 116, 117, 121, 138, 140, 144, 157, 167, 179, 200, 204, 226, 241, 242, 254, 283
නඟා-ගනැ (යි) 74
නඟා-ගන්නා 74
නඟා-ගෙනැ 9, 108, 203, 293, 301
නඟා-පියමි 185
නඟා-පියව 72
නඟා-පියා 22, 84
නඟා-යවා 36
නඟා-යවු 47
නඟා-යවූහ 130
නඟා-යවූහු 18, 42
නඟා-ලා 28
නඟා-හිඳුවා 74
නඟි 9, 29
නට 29, 105, 139, 170, 300
නටති 273
නටත් 274
නටන 67
නටන්නී 287
නටන්නෙයිමි 287
නටමි 74, 162
නටමින් 301
නටම්හ 94
නටවමින් 103
නටවයි 277
නටියෙ (මැයැ) 185
නටියෙහි (යි) 185
නටුම්හ 169
නතු 24, 27, 125
නදීකසුබු 36
නදී තීරයෙහි 195
නත් 12, 17, 22, 25, 28, 42, 44, 94, 122, 183, 218, 238, 244, 248, 275, 278

න

නන්ද 216
නන්ද කුමරහු 46
නන්දනවන 265
නන්දය 232, 233
නන්දයාහට 234
නන්ද 264, 265, 274, 275
නන්දිමිගජාතකාදියැ 6 (3 කා. 193 පි.)
නන්දිවිසාලජාතක 2 (1 කා. 170 පි.)
නන්දෙපෙනන්ද 50, 230, 231, 232, 239, 304
නන්දෙපෙනන්දයා 230, 232, 234
නන්බරණින් 122
නඳුන් 218
නඳුන් උයන් 8, 17
නඳුන් උයන්හි 14
නඳුන්වන 264, 282
නම 150
නමන 267
නමස්කාර 169, 286, 295
නම 20
නම්නුදු 35
නමෙක් 70
නම් 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 42, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 87, 89, 92, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 209, 210, 212, 214, 216, 217, 223, 224, 225, 226, 227, 230, 231, 233, 235, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 248, 249, 251, 253, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 296, 297, 298, 299, 302
නම්ගොත් 100
නම්මි 101, 186
නය 64
නයකු 21
නයනායුධ 284
නයනායුධයෙන් 248
නයි 30
නයින් 30
නයෙක් 22
නර 162
නරක 6
නරකයෙහි 82, 293
නරයකුන් 1
නරයෙකුද් 260
නරසීගා 45
නර්මද 195
නර්මද 195
නලගිරි 235, 236, 237
නලගිරිය 238
නලගිරිහි 235, 236, 237
නලගිරිය 238
නලගිරිහි 235, 236, 237
නලිනිජාතකාදියැ 5 (6 කා. 83 පි.)
නව 27, 40, 67, 87, 117, 142, 247, 256, 260, 262, 266, 268, 269, 304
නවගුණ 1
නවතන්නට 47
නවතා 195
නවතා ගෙන 7, 289
නවත්නා 137
නවත්නෙ 144, 186, 237
නව මහවැස්සෙන් 29
නවමු බඳුන් 23
නවයොව්නෙන් 31
නවලොව්තුරා දහම් 98
නවවිධ වර්ෂා 69, 87
නවවිධ වැසි 253
නවානුලක්ෂයක් 221
නසා 85
(නො) නස 123
නසති 64
නසන 60, 192
නසන්නට 137
නසම්හ 63
නසම්හ (යි) 64
නසව 64, 73, 216
නසා 53
(නො) නසිත්වයි 251, 300, 301, 302
නසිවයි 184
නස්ති 248
නස්නවුත් 299
නස්නා 4, 71, 164, 246, 300
නස්නාසෙ 132

න

නස්නෙ 182
නස්මහ 72
නස්මින් 105
නස්සි 34, 113, 123, 132, 136, 184
නහවා 9, 15, 63, 78, 121, 241. 242
නහා 9, 115, 122, 133, 300
නළල 262
නළලැ 208
නළලින් 166
නළල් 162
නළවා 250
නළුගණා 143
නළුගදෙවු 272, 273, 275
නළු පිරිස් 35, 124, 230, 240
නළුවනුදු 242, 282
නළුවන් 17, 26, 143, 244, 277, 279
නළුවො 17, 45, 121, 276, 288

නා

නා 20, 25, 109, 218, 228, 231, 232, 233, 287, 302
නාග 27, 230, 234, 239, 269, 292
නාගදමන 304
නාගභටයන් 272
නාගභවනයට 195
නාගභවනයෙන් 195
නාගයනුදු 304
නාගයන් 226, 236
නාගරාජ 195, 230, 231, 232, 233, 301
නාගරාජයනුදු 50, 304
නාගරාජයනුදු 239
නාගරාජයා 230, 231, 232, 239
නා-ගුරුළුමුළු 3
නාද 10, 220
නාදයක් 191
නාදැති 279
නා නා 94, 275
නාපිරිස් 230
නාභිය 266
නාමයෙන් 275
නායකයක් 82
නායක යක් රජ 84
නාරජ 231, 232, 233
නාරජන් 232
නාරජවස 119
නාරජ වෙසක් 231
නාරජහු 25, 231, 302
නාරිවාහන 273
නාවිමන් 33
නාලන්ද 50, 59, 60
නාලන්දයෙක් 60
නාලන්දයෙහි 50, 59
නාලන්දව 60
නාලන්දවකුදු 60
නාලාගිරි 116, 234, 236, 238, 304
නාලාගිරිය 237
නාලාගිරිහි 21, 50, 123, 125
නාලියදැහැටු 144, 145
නාලෙන දෙරැ 228
නලොවැසියනට 33
නාසාබිලයෙන් 232
නාසායෙ 69
නාසායෙහි 249
නාසාවාතයක් 232
නාසාවාතයෙන් 233
නාළිකීරරජු ගෙ 66

නැ

නැඟි 2, 46, 69, 74, 176, 300
නැඟි-නැඟි 134
නැඟියො 167
නැඟි 10, 14, 15, 18, 21, 23, 25, 27, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 46, 47, 53, 56, 61, 69, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 81, 82, 84, 86, 87, 89, 93, 108, 111, 118, 119, 121, 126, 129, 133, 136, 138, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 159, 162, 165, 167, 171, 177, 185, 188, 190, 191, 192, 197, 198, 199, 212, 214, 215, 217, 219, 220, 221, 224, 225, 229, 231, 234, 236, 241, 246, 247, 255, 256, 262, 267, 268, 272, 273, 284, 288, 292, 301, 302
නැඟු 30, 78, 167, 220
නැඟුහැ 195
නැඟුහු 20, 192
නැඟෙති 248
නැඟෙත් 77
නැඟෙන 30, 74, 77, 192, 224, 267, 285
නැඟෙනුදු 252
නැඟෙන්නට 188
නැඟෙන්නෙ 144
නැඟෙමි 26, 71, 72
නැඟෙම්හ 35, 137
නැඟෙයි 24, 224, 252, 293
නැඟෙව 73
නැටුම් 17, 25, 35, 171, 240, 277, 287, 288, 290, 291

නැ

නැටුහැ 10
නැත 88, 163, 173, 174
නැතැ 86
නැති 13, 19, 22, 26, 28, 29, 32, 38, 39, 40, 44, 47, 51, 65, 66, 67, 73, 74, 79, 80, 86, 90, 93, 96, 101, 103, 104, 107, 114, 115, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 132, 133, 135, 136, 144, 145, 150, 152, 154, 166, 167, 171, 174, 176, 179, 182, 184, 188, 192, 197, 200, 201, 204, 205, 217, 221, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 240, 241, 242, 257, 260, 261, 263, 267, 270, 277, 281, 283, 286, 288, 289, 290, 292, 293, 296, 299, 302, 303
නැතිකම් 59
නැතියෙ 97, 264
නැතිසෙ 173, 174
නැත් 261, 263
නැත්තා 291
නැත්තාහු 236
නැත්තෙ 58, 67, 68, 131, 133, 136, 187
නැත්තෙන් 21, 40, 59, 223, 260
නැත්තෙම් 175
නැත්තෙහි (දුයි) 191
නැත්නට 107
නැද්ද 81, 119, 298
නැන්දණියන් 257
නැබ 33
නැබමඩුලු 11, 77
නැබැ 262
නැබින් 20
නැමැති 282
නැමින් 87, 167, 292, 287
නැමි 12, 74
නැමුණාහ 300
නැඹුරු 176
නැව 192
නැවට 192, 301
නැවතී 237, 238
නැවතුහ 47
නැවැ 193, 302
නැවැත 151, 250
නැවැතැ 90, 108, 248
නැවැතී 20, 102, 235, 248, 253, 287
නැවැත් 248
නැවැත්තාහු 177
නැවැත්තැ 253
නැවැත්හැ 115
නැවියන් 115
නැවි 192, 193, 301
නැසූහ (යි) 60
නැහැ 262
නැංග 31, 71, 85, 88, 94, 97, 116, 185, 186
නැංගහ 84
නැංගානට 289
නැංගාහැ 68, 301
නැංගාහු 14
නැංගැ 192
නැංගෙමැයි 289
නැංගො 233

නෑ

නෑ 33, 70, 187
නෑ උතුමා 42
නෑකෙනෙක් 27
නෑයනට 6, 16, 41, 91, 233
නෑයන් 6, 43, 46, 124, 216, 226
නෑයො 43, 91
නෑසමාගමයෙහි 44

නි

නිකාන්ති 290
නික්මැ 12, 19, 22, 23, 36, 38, 46, 48, 50, 61, 64, 67, 74, 77, 97, 122, 130, 133, 136, 143, 146, 151, 165, 166, 167, 171, 176, 186, 187, 189, 194, 196, 201, 203, 205, 206, 225, 232, 236, 239, 246, 249, 250, 255, 256, 269, 300
නික්මිණ 11, 40, 62, 121, 186, 249
නික්මිණි 241, 250
නික්මුණ 132
නික්මුණහ 157
නික්මුණහැ 49
නික්මුණාහැ 121
නික්මුණු 41, 49, 70, 117, 166, 204, 225, 255
නික්මුණුහි 137
නික්මුණුහු 12, 41,42, 152, 195, 201, 205, 215, 249

නි

නික්මෙති 12, 18, 232
නික්මෙත් 230
නික්මෙත්වයි 152
නික්මෙන 7, 12, 24, 119, 130, 132, 215, 224, 232, 249
නික්මෙනසෙ 215
නික්මෙනු 250
නික්මෙන්නට 38
නික්මෙමි 187, 250
නික්මෙමින් 6, 7
නික්මෙයි 92, 121, 225, 241, 250, 293
නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර 50, 51, 54, 55, 57, 59, 89, 90, 91, 93, 94, 147
නිගණ්ඨනාතපුත්‍රයා 53, 54, 55, 89, 91, 118
නිගත 175, 298
නිගත්හු 299
නිගත්නාහු 166
නිගන්නි 160, 162, 291
නිගන්මහ 176, 177, 182
නිගන්මහ (යි) 181
නිගන්මි 177
නිගෙනැ 299
නිග්‍රොධ 42
නිග්‍රොධමිගජාතක 6 (1 කා. 138 පි.)
නිග්‍රොධාරාමයට 42
නිත්තෙන් 79, 110, 204
නිත්‍ය 164, 296, 297, 298
නිත්‍යය 298
නිදන 17, 35
නිද-නිදු 290
නිදනුයෙ 35
නිදන්නට 9, 17, 33, 117
නිදි 129, 130
නිද්‍රාපැන 171
නිධාන 97
නිධිකුම්භිය 97
නිධියක් 101, 220
නිඳි 117
නිඳිගත් 17
නිපදවන 99
නිපදවූ 16
නිපදවයි 25
නිපනැ 114, 178, 180
නිපන් 26, 36, 178, 239, 260
නිපන්නමො 145
නිපන්නෙ 267
නිපන්නෙ (යි) 265, 266
නිපයා 75
නිබඳ 103
නිබ්බුතපද 17
නිමන්ත්‍රණ 170, 189, 230
නිමවා 144, 193
නිමවා-ගෙනැ 5
නිමාමට 109, 118
නිමාමි 115
නිමැ 289
නිමැවූහු 107, 109
නිමි 78, 211
නිමිජාතකාදියැ 5 (7 කා. 80 පි.)
නිමිත් 68
නිමිත්ත 143, 245, 255, 281, 282, 283
නිමි 262
නිම්වළල්ලෙහි 220
නියඇඟින් 284
නියත 40, 53
නියරසින් 119, 128
නියම්ගමකට 167
නියම්ගමක් 175
නියම්ගමට 23
නියම්ගමෙකැ 99
නියම්ගම් 50, 103, 104, 132, 136, 211, 269
නියම්ගම්වැස්සො 108, 132
නියම්ගම්හි 23, 256
නියම්ගැමින් 108, 167
නියායෙන් 16, 40, 63, 73, 113, 121, 126, 130, 134, 159, 200, 209, 210, 212, 216, 220, 226, 228, 256, 257, 258, 293, 300
නියාවක් 104
නියෙන් 73, 82
නියාහාණික 174
නිරන්තර 238
නිරන්තරයෙන් 221, 228
නිරපරාධයා හට 72
නිරය 233
නිරයැ 10, 52, 135, 141, 182, 183, 293
නිරර්ථක 93, 277
නිරවශෙෂයෙන් 148
නිරවසෙස්නෙන් 30
නිරාකුල 203
නිරාහාර 6, 176
නිරැහි 67
නිරැහිද් 67
නිරිඳුමහලෙහි 117
නිරිහ (යැ) 68
නිරුත්සාහ 163
නිරුපද්‍රව 9

නි

නිරුපම 215
නිර්ධූනත 54, 155
නිර්මිත 194, 224, 225, 20
නිර්යූහ 278
නිර්යූහයෙහි 278
නිර්වාණපාරයට 212
නිර්විෂ 233
නිර්ව්‍යාපාර 58
නිල් 32, 143, 221, 281
නිල්තණ 110
නිල්දලා 22, 54, 214, 222
නිල්පියල්ලක් 70, 71, 73
නිවන 139
නිවනු 169, 240
නිවනුදු 296
නිවන් 1, 22, 144, 174, 188, 276, 280, 281, 286, 295
නිවන්නවුන් 99
නිවන්මඟැ 196
නිවමින් 2, 4, 110
නිවරද 65, 71, 86
නිවරද් හට 85
නිවහලු 214
නිවා 285
නිවාත 124
නිවි 120
නිවිණ 10
නිශ්චය 271
නිශ්ශබ්ද 191. 192
නිශ්ශොක 4
නිෂෙධ 160
නිෂ්පොටන 54, 155
නිසත් 271
නිසඳුන් සිවුර 220
නිසරු 165
නිසරුණක් 298
නිසරුණෙක් 296, 298
නිසා 33, 34, 37, 39, 50, 56, 61, 70, 71, 72, 73, 75, 80, 84, 112, 121, 124, 125, 143, 150, 151, 159, 173, 174, 175, 178, 186, 187, 197, 215, 234, 254, 258, 261, 282, 288, 296, 301
නිසැක 36, 103, 252
නිසි 16, 20, 29, 33, 39, 41, 42, 46, 53, 67, 69, 72, 74, 89, 92, 94, 102, 104, 107, 114, 115, 117, 122, 125, 136, 140, 150, 151, 160, 167, 170, 171, 173, 177, 183, 184, 192, 197, 199, 202, 219, 224, 227, 234, 242, 247, 283, 286, 287, 291, 297, 298, 302
නිසි (දැයි) 60
නිසියෙක් 224
නිස්සක්හු 251
නිස්සත් 21, 161. 244, 260
නිස්සම්හ 70, 97, 100, 235
නිස්සහ 160, 224
නිස්සහ (යි7 232, 282
නිස්සහු 224
නිස්සාර 118
නිස්සැ 55, 60, 69, 89, 96, 97, 100, 125, 181, 183, 185, 188, 203, 235
නිස්සෙක් 230, 282
නිස්සෙම් 40, 55, 75, 127, 132, 186, 234, 286
නිස්සෙම් (යි) 278
නිස්සෙහි 55, 191
නිස්සෙහි (දැයි) 40, 187
නිස්සෙහි (යි) 262
නිහරසර 114
නිහුගෙඩියෙක් 165

නී

නීයාණික (යැ) 252
නීරොග 4, 84, 234
නීරොගයහ 260
නිලකිසුණු සමවත් 222

නු

නුගමුලට 24, 34
නුගයක් 240
නුගයෙක්හි 243
නුගරුකැ 240
නුගරුක් 24
නුගරුක්මුලට 143
නුගරුක්මුල්හි 24
නුඟපල 171
නුගමුලට 132, 143
නුගමුලැ 163
නුගමුල්හි 287
නුතනදහතුළට 9
නුතත්දහතෙළෙහි 144
නුතත්පැන් 144

නු

නුදුටුමනා 245
නුදුටුහ 152
නුදුටහැ 298
නුදුටු 42
නුදුටුවිරි (දුයි) 245
නුදුටුවිරිම් 287
නුදුටුවිරිම්හ 39
නුදුටුවිරුැම්හ 193
නුදුටුවිරුැමු 24
නුදුටුහු 224
නුදුට් 38
නුදුට්විරි 218
නුදුරුැ 9, 76, 138, 167, 178, 187, 189, 240, 285
නුපුළුවුත 229
නුබතලට 220
නුබතෙලෙහි 259
නුඹමුඳුනෙහි 263
නුරුැස්සි 139
නුවට 50, 52, 53, 58, 59, 90, 91, 150, 160, 161, 162, 163, 170, 172, 176, 177, 179, 181, 182, 183, 188
නුවටක 150
නුවටකු 150
නුවටක්හු 38
නුවටදරුැවනට 172
නුවටදරුැවනුදු 172
නුවටදරුැවනුදු 51, 303
නුවට දරුැවා 150, 172
නුවටනට 88, 91
නුවටනුදු 188, 303
නුවට පිරිස් 50
නුවටහු 51, 57, 58, 126, 159, 160, 167, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 187
නුවටහුට 184
නුවටැජරන් 118, 147
නුවටු 87, 150, 179
නුවටුත් 150
නුවටුන් 51, 88, 89, 91, 93, 118, 119
නුවටෙක් 50, 57, 58, 89, 175, 178, 180
නුවණ 30, 34, 56, 81, 101, 131, 132, 235, 150, 152, 153, 173, 208, 212, 223, 224
නුවණතුඩු 166
නුවණදුල්හි 95
නුවණැති 92, 131
නුවණැතියනටද් 5
නුවණැත්තෙ 78, 105
නුවණැසැ 230
නුවණැස්හි 230
නුවණිනුදු 169
නුවණින් 31, 153, 168, 169, 180, 208
නුවණෙක් 204
නුවණින් 32
නුවන් 143, 199
නුවර 11, 15, 16, 17, 19, 21, 33, 40, 41, 42, 44, 46, 48, 50, 56, 59, 61, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 76, 77, 78, 84, 86, 94, 108, 112, 117, 122, 128, 130, 132, 133, 136, 138, 139, 141, 143, 144, 146, 147, 151, 152, 154, 171, 174, 178, 179, 183, 193, 198, 200, 203, 206, 211, 214, 215, 231, 235, 236, 241, 242, 246, 253, 257, 258, 259, 261, 264, 265, 269, 270, 282, 288, 296
නුවරකට 198
නුවරක් 15, 61, 117
නුවරට 39, 66, 74, 77, 86, 139, 151, 178, 183, 189, 200, 201, 206, 240, 252, 261, 264, 281, 282
නුවරදෙර 18
නුවරදෙරැ 146, 286
නුවරලදු 146, 286
නුවරලදු 241
නුවර ලද්දු 241
නුවරවැස්සනට 183
නුවරවැස්සො 67
නුවරැ 8, 13, 18, 37, 48, 61, 62, 70, 76, 77, 82, 88, 94, 112, 117, 121, 122, 130, 136, 139, 143, 153, 157, 161, 171, 173, 178, 180, 189, 190, 197, 198, 202, 205, 212, 214, 215, 216, 221, 235, 239, 240, 241, 242, 255, 257, 258, 259, 260, 271, 289, 295
නුවරැ වැස්සො 254
නුවරින් 19, 22, 36, 38, 41, 48, 108, 121, 123, 151, 204, 206, 236, 239, 243, 246
නුවරෙක් 112
නුවු 31, 229
නුවුවිරි 14
නුහුයෙක් 38
නුහුවක් 36, 38

නෙ

නෙරති 257
නෙරනට 161, 248
නෙරනා 141, 257
නෙරව 70, 81
නෙරවන 161
නෙරවන්නට 161
නෙරවා 70
නෙරු 29
නෙරු-ගෙනැ 123
නෙරු-පියම් 247
නෙරු-පී 131
නෙරු-පීහ 146
නෙසෙ 126, 261
නෙළුම්බුදඬු 152
නෙළුම්බුලිය 273

නෛ

නෛමිත්තිකයො 113
නෛරන්තර්‍ය්‍යාභ්‍යාස 8
නෛයර්‍ය්‍යාණික 56, 60, 89, 91
නෛයර්‍ය්‍යාණික කථායෙහි 56
නෛයර්‍ය්‍යාණික කතායෙහිද් 89

නො

නො 6, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 124, 126, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 192, 193, 197, 198, 201, 202, 203, 204, 206, 209, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 257, 259, 260, 261, 262, 264, 267, 270, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 304
නොඅනුදත් 249
නො අනුමෙව්නෙ 109
නොඅනුමෙව්නෙම් 109
නොඅනුමෙව්නෙහි 109
නොඇක්මිය 300
නො ඉක්මවන 296
නොඉක්මියැටි 286
නොඉක්මෙන්නෙ 297
නො උපදනාසෙ 173
නොඑක් 75, 95, 96, 98, 102, 105, 107, 108, 109, 110, 112, 136, 141, 142, 143, 144, 146, 188, 192, 209, 210, 211, 217, 248, 255, 272, 274, 275, 294, 302
නො එන්නෙ 170
නො එප්සෙන 30
නොකටව් 107
නොකට දුන මැනැව් (යි) 115
නොකට යුත්තෙ (යැ) 67, 132, 233
නොකටහැකි 251
නොකට හැක්කැ 249
නොකට හැක්කැ (යි) 67, 132, 233
නොකටහැකි 251
නොකට හැක්කැ 249
නොකට හැක්කැ (යි) 67, 132, 233
නොකටහැකි 251
නොකට හැක්කැ 249
නොකට හැක්කැ (යි) 84, 114, 131
නොකටැහෙම් 204
නොකඩ කොටැ 289
නොකරන 34, 131, 178, 180, 276, 277, 295, 296
නොකරනු 51, 57
නොකරනුව හට 57
නොකරන්නට 47
නොකරන්නා 106, 131
නොකරන්නාහු 106
නොකලකිරෙනු 53
නොකළ 174
නොකළ බැවින් 117
නොකළාහු 250
නොකැමැති 46
නොකැමැතුදු 73
නොකැබව් 278
නොකියනුයෙ 293
නොකියනුවො 106, 182
නොකියන්නාහු 106
නොකයින්නෙ 163

නො

නොකියන්නෙන් 113
නොකියවනු 174
නොකියෙන් 174
නො කෙරෙමින් 4, 7
නොකෙළෙන් 174
නොකොටිනුදු 75
නොගතයුත්තෙ (යැ) 68
නොගතහිණ 240
නොගත්තාහු 107
නොගත්තෙ 131
නොගන්නාහු 106, 107
නොගම් 136
නොගරහන 121
නොගළවනසෙ 191
නො ගැත්තෙ (යැ) 168, 169
නොගිය විරියක් 281
නොගියා 45
නොගියාක් හට 180
නොගියෙ 89
නොගිවිස්සනුදු 240
නොගිවිස්සියැහි 145
නොගිවිස්සෙන් 64
නොගුණවත්නට 80
නොගෙවෙන 10
නොදුටුවිරිම්හැ 303
නොසැටෙන්නාහු 107
නොතත් 26
නොතොටට 79
නොදක්නා 15
නොදක්වන 173, 178
නොදඩියෙන් 139
නොදත් 114
නොදනවු 136
නොදනුතුදු 204
නොදන්නා 155, 189
නොදන්නාහු 35
නොදන්නී 146, 235, 236
නොදන්නෙ 56
නොදවින්ද හැක්කැ 289
නොදහමැයි 128
නොදූන්මෙන් 162
නොදිනිය හැකි 248
නොදුටුවිරි 143
නොදූන්නෙ 119
නොදුරැ 39
නොදුරු 118, 172, 186, 285
නොදෙන 80, 141, 142
නොදෙනසෙ 190, 191
නොඩැමිටි 67
නොනටකුලෙන් 98
නො නටසෙ 39
නොනට හො 29
නොනැඟිය හැකි 133
නොනැඟිය හෙ ද 167
නොනිපන් 178, 180
නොනිපන්ද 108
නොනිමි 242
නොනියම්ගම් 136
නොනිසි 69, 80, 94, 118, 177, 180, 181, 185, 224, 227, 249, 250, 287
නොනිසිසෙ 224
නොනිස්ස 181
නොනිස්සහ 59, 120, 126, 140, 224
නොනිස්සහැ 60, 224, 245
නොනිස්සැ 56, 58, 100, 125, 167, 181, 188
නොනිස්සෙමි 76
නොනිස්සෙහි 96, 97
නොපමා 141, 281
නොපවත්නවුන් 163
නොපහත්නාහු 56
නොපහත්නො 230
නොපළඳනා 46, 73
නොපැළඹිය හි 32
නොපාළ 75
නොපැවැත්තැ දූන්හ 18
නොපැවිජි 40
නොපිරිනිවි 138
නොපිරිපැසුණුනුවණ 46
නොපිරිසිදු 77
නොපිහිටන 132
නොපිළිවනැ 75
නොපිළිවනින් 1
නොපූබවි 278
නොපෙරළෙනසෙ 43
නොපෙළහරසෙ 144
නොපොහොනු 38
නොපොහොසත් 28, 46, 47, 98, 113, 116, 117, 123, 141, 152, 174, 184, 244, 248, 251
නොබර 243
නොබරැ 157, 243, 251
නොබණන 125
නොබණන්නට 162
නොබණන්නාහු 106, 162
නොබමුණු 84
නොබස්නාසෙ 162
නොබිණියැදි 122
නොබිණුයෙ 177

නො

නොබියැයුත්තෙයැ 67
නොබුණුකලැ 119
නොබුදු (වැ) 187
නොබුදුහ 128
නොබොත 250
නොමැරූයෙ 128
නොමුවහ රහස්පියෙස් 18
නොයත 83, 153, 166
නොයාටි 136
නොරත්නා 46
නොරට 87
නොරාතත් 175
නොරිසින් 216
නොරිසුණෙ (යැ) 55, 90
නොලදින් 40, 57, 117, 126, 140, 145, 174, 300
නොලබන්නක්හු 126
නො ලබන්නාහු 139
නොලබන්නෙ 184
නොලෙඩ සිරිරු 11
නොවදනා 201
නොවදරන 174
නොවන 81, 96, 144, 153, 166
නොවන්නනුදු 240
නොවන්නා 124
නොවඳනා 56
නොවළක්නෙ 45
නොවැටෙන පරිදි 151
නොවැද්දූ දෙන්නෙයැ 144
නොවින්ද හැක්කැ 289
නොවියත් 1
නොවිය හැක්කැ 289
නොවිසැජියැහි 147
නොවිසියැ හැක්කැ 77
නොවූ 23
නොවෙලෙ 39
නොසඟහ (යි) 128
නොසතුටු 104, 118
නොසතුටුසෙ 126
නොසඳහත් 251, 278
නොසහන 72
නොසැතින් 139
නොසිඟුයෙ නොයි 45
නොසිටි වන බැවින් 135
නොසිටියා 134, 135
නොසිටිනා 65
නොසිලියෙන 166
නොසුන් 144
නොසුව (යැ) 130
නොසොල්වන 10
නොහදහන 89
නොහඳුනන 124
නොහඳුනන්නෙ 124
නොහඳුනන්නෙන් 123
නොහමට 151
නොහැකි 140, 165, 168
නොහැක්කාහ 58
නොහැක්කැ 156, 167
නොක්මුණු 179
නොහුදකලා 75
නොහොත් 44, 119, 153, 166, 182, 220, 243, 293

ප

පකුධකච්චායන 147
පක්ෂය 126
පක්ෂයෙහි 97
පක්ෂිහි 10
පක්හ 79
පක්හැ 115
පජ්ජොතමහරජහු 112
පඤ්චකාමගුණ 6
පඤ්චමහාවිලොකනා 8, 245
පඤ්චසහස්රි 299
පඤ්චශිඛ 272
පඤ්චශිඛය 286, 288
පඤ්චායුධ 132, 135
පඤ්චාවුධජාතක 1 (1 කා. 236 පි.)
පට 163
පටනෙහි 221
පටන් 8, 19, 24, 25, 27, 29, 32, 40, 44, 49, 65, 68, 69, 77, 78, 79, 84, 86, 89, 108, 114, 115, 126, 128, 129, 130, 134, 135, 140, 176, 179, 186, 193, 194, 221, 223, 231, 233, 238, 241, 253, 266, 270, 285, 287, 288
පටන්-ගෙනැ 23
පටන්-ගෙනැ 9, 11, 12, 19, 20, 24, 26, 29, 44, 110, 115, 129, 198, 218, 221, 223, 226, 227, 232, 234, 238, 241, 245, 289, 291
පටපලස් 222
පටන 247
පටහ 275
පටහයක් 275
පටහැඳෙකැ 46
පටාචාරා 150, 259
පටැඟිල්ලෙන් 167
පටිපාටින් 164, 194

ප

පටිය 79
පණයෙන් 32
පණිවා 67, 106, 132, 137
පණුවහ 57, 59
පණ්ඩිත 7
පණ්ඩිත (යැ) 104
පණ්ඩිතකෙනෙක් 126
පණ්ඩිතජනයනට 93
පණ්ඩිතජනයන් විසින් 93
පණ්ඩිත ප්‍රතරූපකයනට 126
පණ්ඩිතයන් 157
පණ්ඩිතයම්හැ 170
පඬව 22
පඬුඇඹුල්සල අස්න 194
පඬුඇඹුල්සන අස්නුදු 282
පඬුරට 199
පඬුරු 198, 199, 200
පත 116, 202
පතන ලදු 70
පතන්නාහු 293
පතළෙ 98
පතා 23, 170, 203, 204, 254, 284, 290
පතානට 142
පතැ 200
පතිකුලයට 159
පතුරුවා 212, 224, 237
පතුල් 37, 44, 98, 115, 256, 262
පතුළහැ 246
පතුළෙ 246
පත් 1, 6, 19, 22, 23, 24, 25, 30, 39, 42, 45, 51, 69, 72, 73, 78, 83, 123, 130, 138, 146, 150, 153, 172, 184, 192, 193, 199, 200, 204, 212, 219, 220, 229, 233, 234, 238, 240, 241, 244, 253, 254, 259, 260, 267, 269, 276, 281, 282
පත්තෙ (යැ) 41, 152
පත්තෙම් 258
පත්ධම් 89
පත්ලක් 262
පත්ලට 129, 248
පත්ලෙන් 256
පත්ලෙහි 238, 262
පත්වටි 165
පත්හැ 201
පත්හු 151
පදමාණවක ජාතකාදියැ 3 (4 කා. 23 පි.)
පදය 1, 304
පදයෙන් 94
පදලස් 20, 195, 196
පධන්හි 47, 143
පනට 253
පනවන 127
පනවන්නට 90
පනස් 39, 60, 133, 216, 217, 262, 265, 266, 272, 273, 284
පනුරුසිපොහොදවස් 76, 117, 207, 269
පන්වති 268
පන්වා 200, 258, 278
පන්සලක් 300, 301
පන්සලැ 301
පන්සලින් 300
පන්සල් 203
පන්සල් දෙරට 204
පන්සල් දෙරැ 300
පන්සාලිස්යොජනක් 48
පන්සිකා 284
පන්සිකාදෙවියාට 270
පන්සිකා දෙව් 269
පන්සිකාදෙව්පිත් 26, 268, 283, 285, 287, 288
පන්සිකා දෙව්පුත්හු 270
පන්සිඛය 287
පන්සිය 36, 147, 150
පන්සියක් 23, 27, 33, 48, 49, 57, 61, 66, 69, 78, 95, 110, 113, 117, 121, 122, 136, 142, 150, 155, 156, 170, 189, 192, 193, 194, 195, 204, 208, 213, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 224, 229, 230, 234, 254, 259, 260, 265, 266, 277, 282, 299, 300
පන්සිය දෙන හට 5
පන්සියො 157, 219
පන්සිලැ 202, 238
පන්සිල් 110, 192, 201, 270, 289
පන්සිල්මාත්‍රයක් 6
පන්සිල්හි 1, 67
පන්සුළ 268
පපටිකා 246
පපටිකායෙක් 234
පබළටඹ 279
පබළදඬුවැට 272
පබළපලග 269
පබළබරණින් 271
පබළමුවා 266, 272, 279, 284
පබළවන් 272

ප

පමණ 13, 20, 21, 22, 26, 29, 37, 65, 69, 74, 77, 78, 94, 98, 100, 122, 123, 127, 128, 134, 136, 141, 143, 166, 176, 184, 188, 192, 206, 207, 209, 211, 221, 223, 228, 248, 256, 268, 272, 274, 277, 284, 297, 299
පමණකුදු 201
පමණක් 80, 114, 174, 241
පමණැ 97
පමණැ (යැ) 219
පමණින් 127, 134, 139, 178, 202, 294, 295, 299
පමණෙකින් 77, 168, 169, 173, 185
පමා 83, 153, 219, 229, 240, 270, 279, 281
පමුණු 95
පමුණුයෙහි 97
පමුණුවන 196, 275
පමුණුවනු 174
පමුණුවන්නෙන් 212
පමුණුවමින් 1, 6, 49, 304
පමුණුවා 48, 190, 196
පරණ 241
පරණලා 59, 176
පමරඬලා 267
පරතෙර 20, 38
පරතෙරට 6
පරතෙරැ 251
පරද 30
පරදවන්නට 171
පරදහැ 278
පරදුරසමාගමයෙහි 2
පරදු 226
පරනිර්මිත දෙවරාජයො 226
පරම 11, 84
පරමදක්ෂිණිය 80
පරමරමණිය 143
පරමුහුදට 192
පරමුහුදු 192
පරම්පරායෙන් 259
පරයන 9, 16
පරයන් ගෙ 154
පරයා 274
පරරට 242
පරරටින් 98
පරලො 38
පරලොව 102
පරලොවැ 102, 104
පරලොවින් 137
පරලොවිහි 102
පරවැඩ 304
පරසක්වළ 27
පරසතු 20, 266, 268, 269, 271, 282
පරසන්තානදමන යැ 304
පරහන 54, 155
පරාජය 136, 150, 153, 180, 185, 186, 234
පරාජිත 165
පරිකථා 67, 118
පරිකර්ෂණ 54, 55, 155, 156
පරිචර්‍ය්‍යා 218
පරිවාරිකාවක් 288
පරිචාරිකාවො 270, 278
පරිච්ඡෙදයෙකින් 304
පරිජනයන් 70, 113, 189, 258
පරිජනයො 72, 82
පරිජනයොද් 47, 71
පරිත්‍යාග 251
පරිදහ 240, 285
පරිදි 5, 13, 16, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 50, 56, 60, 66, 70, 81, 87, 89, 90, 95, 96, 106, 107, 112, 125, 130, 140, 141, 143, 146, 147, 148, 150, 151, 154, 159, 161, 164, 165, 172, 173, 177, 189, 197, 204, 206, 209, 210, 211, 214, 218, 220, 222, 228, 230, 240, 252, 257, 264, 278, 279, 281, 291, 294, 296, 299, 301, 302
පරිදිද් 172
පරිද්දක් 146
පරිද්දට 60
පරිද්දෙන් 19, 76, 103, 107, 121, 170, 172, 236
පරිපාකයට 209
පරිපූර්ණ 78, 221
පරිබ්‍රාජක 147
පරිබ්‍රාජකදමනැ (යැ) 304
පරිබ්‍රාජකපැවිජියෙහි 151
පරිබ්‍රාජකයනුදු 50, 303
පරිබ්‍රාජකයනුද් 149
පරිබ්‍රාජකයන් 158
පරිබ්‍රාජකයා 143, 148
පරිබ්‍රාජකයාද් 149
පරිබ්‍රාජකයෙක් 143, 146
පරිබ්‍රාජකයො 146
පරිබ්‍රාජකාවක 146
පරිබ්‍රාජකාවො 151, 152
පරිභූත 176, 186, 188
පරිභොග 193, 249, 282

ප

පරිභොගධාතු 201
පරිභොගයක් 293
පරියන්ත 277, 294
පරියායෙකින් 145
පරියෙසනා 293
පරිවාර 105, 109
පරිවාරයට 110
පරිවාසිත 11
පරිෂෙක 57
පරිෂෙකයක් 256, 268
පරිහාස 303
පරුෂ 238
පරුෂ (යැ) 235, 236, 237, 243
පරුෂ වචනයෙහි 2
පරොසහස්ස ජාතක 5 (1 කා. 345 පි.)
පර්යන්ත 110, 128, 223
පර්‍යායයෙන් 109
පර්වතය 284
පර්වතයකට 195
පර්වතයක් 144, 236
පර්වතයට 144
පර්වතයෙහි 195, 218
පර්ෂද් 93, 227
පල 32
පලසමවත් 194
පලසමවතින් 236
පලක් 11, 15, 16, 17, 41, 43, 215
පලග 29, 31, 134, 138, 200, 219, 230, 244, 256, 268, 269
පලගක් 277
පලගින් 29, 31
පලගෙහි 274
පලග් 26, 158, 200
පලග්හි 286
පලති 140
පලත් (මැයි) 139
පලන 30
පලසැ 199
පලසෙක් 199
පලස් 199
පලා 132, 138, 139
පලා-ගියෙ 84, 240
පලා-ගොස් 184, 242
පලා-යනු 83
පලා-යන්නී 237
පලා-යෙ (ද) 69
පලා-යෙයි 181
පලාසජාතකාදියැ 4 (3 කා 18 පි.)
පලුපත් 267
පවතිති 126
පවත් 16, 22, 63, 72, 79, 82, 114, 115, 116, 141, 151, 180, 183, 184, 185, 193, 194, 198, 235, 241, 261
පවත්ති 25, 30, 64, 88, 154, 159, 223
පවත්නාහු 102
පවත්නෙ 58, 162, 168, 169
පවත්නෙහි 49
පවත්මින් 218
පවත්වති 14
පවත්වන 119
පවත්වම්හ 163
පවත්වා 39, 144, 146
පවරත් 158
පවරන 267, 271
පවරනු 158
පවරම්හ 271
පවරා 36, 38, 110, 258, 271
පවස් 285
පවා 6, 29, 37, 165, 182, 243
පවිට 298
පවිටු 175
පවිටි 137, 155, 175, 230, 246, 250, 296
පවිටිදිටිහ 179
පවියෙහි 281, 282
පවු 22
පවුර 122
පවුරැ 90
පවුරු 19, 48, 143, 264, 265
පවුරුදෙරකවුළු 281
පවුරෙන් 244
පච් 61, 65, 135
පච්කම් 51, 52, 53, 54, 57
පච්කැමැ 126
පච්කැම්හි 66
පස 282
පසක් 48, 88, 289, 291
පසගතුරු 17, 122, 200, 274, 277
පසගතුරුයෙහි 17, 35
පසගතුරුඋවින් 17
පසඟ පිහිටුවා 128
පසඟ පිහිට්වා 119
පසද් 207
පසන් 62, 144
පසස් 58
පසස්ති 126
පසස්නානටද් 5
පසස්මහ 109
පසළොස් 18, 143, 147, 265, 266, 273

ප

පසැ 20, 55, 118, 200, 218, 228
පසැහි 248
පසිඳැ 168
පසිඳිනා 166
පසිඳුනා 118, 119, 271
පසු (වැ) 49, 59, 60, 63, 87, 105, 164, 199, 222, 228, 237
පසුන් 167
පසුපස්සෙන් 69, 228
පසුරු 197
පසෙක් (වී) 177, 293
පසෙනදිරජුදු 202
පසෙබුදු 129, 157, 224, 289
පසෙබුදුන් 5
පස් 15, 37, 82, 158, 175, 178, 184, 203, 238, 295
පස් අනතුරුකම් 52
පස් අභිඥ 75
පස්ඇතක් හට 123, 260
පස්කඳ 154, 160, 161, 165
පස්කඳැ 160
පස්කම්ගුණ 59, 147
පස්කම්ගුණෙන් 290
පස් කලණගුණෙන් 259
පස්තන්හි 108
පස්තලයක් 37
පස්දවසෙකින් 76
පස්දාවක් 216
පස්දුසිල්කැම්හි 67, 68
පස්දෙන 145
පස්දෙන හට 35
පස්නා 52
පස්-පස් 22, 48, 49, 134
පස්පැනයක් 208
පස් පැහැයෙන් 48
පස් පෑ 32
පස්පියුමෙන් 10, 16, 217
පස් පියුම් 10
පස්පූර්වනිමිති 283
පස්පූර්වනිමිත්ත 281
පස්බතැ 183, 221
පස්බත්කිස 242
පස්මනදෙළක් 38
පස්මහගඟුද් 217
පස්මහසිහින 23
පස්යොජනයක් 203
පස්රැසෙක 151
පස්ලක්ෂයක් 108
පස්වගසඟහු 24
පස්වගසඟුන් 35
පස්වගසඟුන් කෙරෙහි 35
පස්වටති 125
පස්වටම්හ 46
පස්වනක්ධවජපෙළින් 273
පස්වනක් ප්‍රීතින් 120, 128
පස්වනක් බමරගණන් 12
පස්වයි 115
පස්වරයක් 117
පස්වරු 206, 215, 217
පස්වැදෑරුම් 125
පස්විකා 22
පස්විසි 261
පස්සුළක් 269
පස්හි 141, 273, 274, 276, 277, 284
පහ 34, 71, 94, 133, 188, 193, 237, 245
පහණ 141, 184, 185, 206
පහණක් 184, 221
පහණපිටෙකැ 186
පහණවැසි 28, 45, 65
පහණවැස්සෙන් 247
පහණසලවට 61
පහණසැතන්හි 211, 212
පහණැ 185
පහණින් 71, 191
පහදවන්නන් 42
පහදවන්නෙ 106, 107
පහදවයි 117
පහදවා 285
පහද්දි 56, 89, 113, 117, 118
පහනක් 195
පහනින් 17
පහන් 10, 11, 16, 18, 24, 34, 39, 122, 123, 124, 128, 144, 217, 226, 230, 235, 236, 242, 252, 270, 284, 294, 302
පහන්නාහු 56
පහන්නෙ 67
පහන්නෙන් 56
පහන්රුක් 36
පහන්හ 99
පහය 25, 78, 90, 143, 244, 260, 265, 265, 279
පහයක් 16
පහයට 45, 71, 78, 265, 278
පහයමින් 225
පහයවමින් 268
පහයැ 67, 96, 143, 255, 260, 261, 262, 278, 279
පහයින් 17, 18, 35, 61, 68, 73, 79, 87, 143, 242, 255, 265, 278

ප

පහයෙක් 278
පහයෙන් 279
පහර 190, 191
පහරන 279
පහරනට 298
පහරනාක්හු 283
පහරනාහු 242
පහරවයි 175
පහරවා 101
පහරා 22
පහරි 225
පහරින් 59, 165
පහරුත් (මැ) 22
පහසා 128
පහසින් 274
පහළ 13, 22, 69, 81, 86, 92, 123, 135, 141, 190, 191, 199, 214, 233, 240, 246, 248, 276, 280, 296, 302
පහළහු 279
පහළියෙ 248
පහා 30, 182, 236, 260
පහාකුස්හි 17
පහාතල 17
පහාදෙර 17
පහාමහන් 260
පහාමුදුන්හි 231
පහාරාද (යැ) 263
පහාහි 35, 44
පහුල් 50, 82, 138, 156, 171
පහුල් සඟළ සිවුර 79
පළමු 16, 34, 42, 43, 51, 58, 59, 60, 65, 74, 84, 87, 99, 105, 106, 116, 127, 131, 132, 133, 138, 141, 145, 152, 157, 159, 162, 164, 165, 171, 174, 178, 194, 209, 220, 234, 236, 237, 241, 256, 259, 261, 282, 284, 285, 286, 289, 291, 294, 295, 299, 300
පළඳනට 148
පළඳනා 10, 20, 30, 260, 269, 270, 278
පළඳනායෙන් 14
පළඳනාහු 65
පළඳනෙන් 122
පළඳවන 270, 278
පළඳවා 9, 17, 73, 78
පළන 204
පළයි 243
පළල 25, 199, 262, 266
පළල් 20, 162
පළවා 113
පළා 6, 69, 115, 234
පළා-පියම් 85, 163, 251
පළා-පියම් 204
පළා-පියා 37, 301
පළා-පියෙම් 204

පා

පා 19, 33, 35, 37, 43, 45, 57, 63, 70, 71, 75, 77, 78, 82, 83, 113, 135, 139, 141, 144, 154, 184, 191, 208, 219, 233, 243, 249, 253, 261, 262, 288
පාකබලක් 44
පාථිකපුත්‍ර 50, 173, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 303
පාථිකපුත්‍රය 186
පාථිකපුත්‍රයා 181, 182, 183, 184, 185, 186, 188
පාථිකපුත්‍රයා ගෙ 183
පාථිකාරාමයට 183
පාණසැතන්හි 207
පාණසෑ වෙහෙර 206
පාණ්ඩුකම්බල 266
පාත 299
පාතට 231
පාතැ 221
පාථෙය 100
පාදගතින් 211
පාදපඞ්කජස්තවයෙහි 239
පාදපරිචාරිකා 61, 150
පාදපරිචාරිකාවක් 288
පාදපරිචාරිකාවො 270
පාදඞ්ගුෂ්ඨයෙන් 279
පාදන්තයෙහි 285
පාදෙනි 261
පාදෙනිය 260
පානීයභාජන 274
පාපමිත්‍රයන් 123
පාපමිත්‍රසංසර්ගයෙන් 129
පාපයක්හු 71
පාපයෙන් 106, 107
පාපාධ්‍යාශය 148
පාපියුම් 148
පාපිස්නාකඩක් 249
පාමින් 4
පාමුලට 14
පාමුලැ 28, 68, 75, 86, 138
පාමුල්හි 247, 249
පායාසි 129
පායින් 15, 270

ප

පාරමිතාබල 27
පාරයට 96, 105, 202, 208
පාරා 247
පාරාපතජාතක 2 (1 කා. 212 පි.)
පාරායණ 212
පාරායණසුත 211
පාරායණසුතින් 209
පාවානුවර 94, 206
පාවාරික 50, 56
පාවිට 208, 238
පාවිටැ 78, 85
පාවිළිඹින් 7
පාසාණයෙන් 211
පාසිවුරු 23, 35, 66, 130, 135, 201, 215, 224, 243, 255
පාළ 19, 41, 88, 101, 198, 222, 245, 295

පැ

පැකිලැ 30, 179, 223
පැණ 170
පැණය 231, 301, 302
පැණයක් 231
පැණයෙන් 321
පාතිර 18, 26, 35, 113, 116, 235, 256, 270, 271
පැතිර-ගිය 18
පැතිරෙයි 266
පැතුව 258
පැදකුණු 9, 25, 26, 38, 56, 89, 110, 128, 139, 143, 166, 191, 205, 245, 256, 289
පැදූකුණු 258
පැදකුණු 9, 25, 26, 38, 56, 89, 110, 128, 139, 143, 166, 191, 205, 245, 256, 289
පැදූකුණු 295
පැදිදෙරතුර (යැ) 74
පැදිදෙරතුරට 74
පැදිදෙරතුරෙහි 74
පැදිදෙරින් 264
පැදුන් උතුරුැකන්හි 265
පැදුන්දස 83, 124
පැදුන්දසට 9, 26
පැදුන්දසා 13, 25
පැදුන්දිසායෙහි 269
පැදුන්දෙසෙන් 108, 178
පැදුන්දෙසෙහි 220, 226, 261, 264, 266, 281, 282
පැදුන්යුගඳුරු මුදුනෙහි 224
පැදුන්ලොධා 24, 144, 256
පැදුන්සක්වළ 30, 222, 270
පැදුන්දක්වළගල් 272
පැන 4, 5, 48, 52, 56, 58, 95, 98, 112, 120, 125, 126, 128, 129, 143, 147, 148, 152, 157, 158, 163, 165, 168, 171, 172, 179, 205, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 224, 236, 250, 251, 252, 253, 276, 277, 280, 283, 284, 285, 287, 292, 293, 294
පැනක් 283
පැනය 147, 148, 276, 293, 294
පැනයකුදු 153
පැනයක් 146, 152, 171, 208, 251, 29
පැනයන් 128
පැනයහැ 251
පැනයෙකැ 293
පැනයෙහි 98, 152
පැනයො 251
පැනවියහැක්කැ හොයි 128
පැනැ 19, 20, 224, 284
පැනිණ 230
පැනිණි 95, 281
පැනින් 32
පැනී 22, 181, 283, 296
පැනුණුහු 211
පැනෙන 33, 128, 285
පැනෙනු 259
පැනෙනුවන් 212
පැනෙනුවො 230
පැනෙයි 95, 151, 230, 278, 294
පැනෙවයි 82
පැන් 58, 66, 88, 110, 145, 187, 207, 300
පැන්වි 212
පැන්වු 14, 35, 43, 45, 46, 111, 171, 195, 215, 219, 253
පැන්වූහ 171
පැන්වූහු 194
පැමිණැ 16, 23, 28, 29, 37, 52, 53, 66, 74, 95, 98, 103, 151, 158, 189, 195, 206, 232, 244, 246, 247, 249
පැමිණි (යැ) 43
පැමිණිය 290
පැමිණියො 20, 247
පැමිණිවී 231
පැමිණිවු 281
පැමිණිවූහු 50, 94, 111, 129, 142, 149, 172, 188, 196, 213, 229, 254, 295, 303
පැමිණෙ 122, 141, 142
පැමිණෙන 29
පැමිණෙනු 292

පැ

පැමිණෙන්නට 283
පැමිණෙමින් 6
පැමිණෙම්වයි 258
පැමිණෙවා 304
පැමිණෙහි (යි) 258
පැරැද්‍ද 32
පැරැද්ද 185
පැරුමෙහි 32
පැරුම් 1, 25, 27, 29, 52, 143, 162, 174, 175, 182, 255
පැරුම්බිම්හි ලා 29
පැලැයි 30
පැලැහැ 27
පැලැ 27
පැලැ (යැ) 240
පැලැහැ 301
පැවරූ 125, 157, 158
පැවරූහු 157, 158
පැවරූ 157, 158
පැවරූහ 148
පැවරූහු 208
පැවැති 52, 95
පැවැත්තැ 20
පැවැත්විය 135
පැවැත්වුව 34
පැවැත්වූ 29
පැවැත්වූම්හ 216
පැවැත්වූහු 17, 35, 239, 254
පැවරූ 44
පැවරූහු 125, 251
පැවිජි 10, 15, 20, 21, 36, 38, 39, 40, 41, 46, 47, 66, 75, 76, 84, 97, 98, 124, 127, 133, 135, 137, 139, 141, 143, 146, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 170, 172, 173, 189, 190, 195, 201, 202, 203, 205, 209, 210, 211, 215, 216, 220, 228, 255, 257, 291, 299, 300, 301
පැවිජිතලයෙහි 7, 13
පැවිජිබලයෙන් 139
පැවිජියනට 138
පැවිජියන් 66, 68, 86
පැවිජියහැ 220
පැවිජියෙහි 1, 146, 151
පැවිජිරූ 17
පැවිජිවෙසට 66
පැවිජිවෙස් 151
පැවිජිජන් 229
පැවිජ්ජො 228, 229
පැසක් 71, 73
පැසැස්සාහු 297
පැසී 67, 214
පැසුළු 123, 177, 294
පැසෙන 23
පැහැ 10, 11, 177, 294
පැසෙන 23
පැහැ 10, 11, 33, 84, 225, 266
පැහැද්‍ද 4, 22, 52, 66, 87, 89, 110, 112, 124, 258, 263, 289, 302
පැහැදි 274
පැහැපත 70
පැහැපත්හැ 290
පැහැයෙන් 44, 48, 124, 184
පැහැරැ 10, 55, 68, 69, 71, 75, 81, 116, 122, 132, 165, 166, 170, 173, 177, 191, 214, 225, 227, 238, 268, 284, 301
පැහැරැ-ගෙනැ 7
පැහැරැවිය 215
පැහැසපුයෙන් 98
පැහුයෙ 98
පැහෙයි 293
පැළදිසා 269
පැළදිසායෙහි 26, 269
පැළදෙසෙන් 179
පැළදෙසෙහි 218, 226, 265, 266
පැළදෙර 264
පැළදෙරතුරට 74
පැළදෙරතුරැ 74
පැළපැදුන්දිග් 32
පැළසක්වළ 272
පැළසක්වළගල්මුඳුනෙහි 272
පැළසක්වළමුවවිටියෙහි 30, 222, 272
පැළැඳැ 233, 269
පැළී 27, 29, 117, 153, 181, 256
පැළී-ගියෙ 86
පැළී-යෙ 153, 181
පැළුණු 165
පැළුමැයි 208
පැළුමුදු 205, 208
පැළෙන්නෙ 182
පැළෙයි 14, 109, 162, 183, 185, 188
පැළෙවයි 204

පෑ

පෑ 6, 18, 29, 32, 47, 125, 139
පෑරැ 93

පි

පිඩිගිය 210, 211, 212, 213
පිට 26, 74, 177
පිටට 27
පිටත 252, 168, 274
පිටතට 81, 123
පිටතැ 23, 90, 123, 140, 199, 221, 232
පිටත් 12, 15, 64, 66, 130, 147
පිට-වරළු 81
පිටැ 16, 18, 19, 20, 25, 45, 196, 200, 231, 273
පිටි 118, 125
පිටිදක්නට 167
පිටිනුවර 266
පිටින් 6, 20, 25, 74, 123, 242, 301
පිටිපසද් 207
පිටිපසැ 20, 43, 118, 228
පිටිපසැද් 20, පිටිපසින් 27
පිටිපස් 82
පිටිපස්හි 274
පිටිසියන 266
පිට් 139
පිට්නුවර 78, 94, 264
පිට්නුවරට 74
පිට්නුවරැ 70, 108
පිණිස 97, 130, 143, 170, 245
පිණිසැ 78, 170, 299
පිණි බොජනෙන් 171
පිණිබොජුන් 156
පිණියාගයක් 110
පිඬි 61
පිඬු 44, 183, 294
පිතැ 43, 82
පිතෘශොක 4
පිතෙක් 10, 12, 78, 92, 272, 287, 291
පිත් 44, 47, 115, 132, 249, 270, 283, 285, 287, 288, 290, 291
පිත්තජ්වරයෙක් 57
පිත්හු 290
පිදුවාහැ 298
පිදූ 32
පිදූහු 32
පිනක් 117
පිනන 128
පින පිනා 127, 290
පිනා 24
පිනැ 127
පිනැති 270
පිනැත්තම්හ (යි) 285
පිනැත්තෙහි 280
පිනින් 62, 260
පිනිබිඳක් 28, 247
පිනිබිඳු 97
පින් 104, 105, 127, 132, 159, 160, 188, 265, 281, 287, 291, 300
පින්කමක් 300, 301
පින්කමුදු 299, 300
පින්කමෙකින් 281
පින්කමෙක් 304
පින්කම් 105, 258, 266, 267, 290, 291, 300, 302, 304
පින්කැමැ 126
පින්කැමින් 104, 258, 266, 267, 279
පින්කැමෙක් 286
පින්කෙත් 63, 200
පින්පව් 159, 160
පිපාසිතයක්හු 207
පිපි 10, 124, 267, 279, 286
පිපී 219, 285
පිපෙයි 257, 267
පිබිදූ 10, 17, 35
පිම්බ 13
පිඹැ 54, 246
පිඹැ-පියා 54, 155
පිඹැ-බී 271
පිඹී 26
පිඹිමින් 26
පිය 124, 125
පියඅයත් 47
පියතැන 194
පියති 105, 176, 178
පියතෙපුල් 107, 125
පියන 123
පියනට 237
පියනු 243
පියන් 24, 47, 102, 199, 242
පියන්නට 60, 251, 282, 291
පියන්නා 28
පියපස 43
පියපස් 43, 231, 292
පියපුතුන් 7
පියබමුණා 132, 202
පියමහරජ 257
පියමහරජාණන් 45
පියමහරජාණො 16
පියම් 59, 60, 128, 163, 185, 246, 247, 250, 251
පියම්නිදු 128

පි

පියම්භ 155, 177
පියයි 31, 236
පියරජහු 113, 116, 123
පියරජු 113, 114, 123
පියලි 75, 79
පියව 27, 73, 151, 235
පියවටන් 4, 13, 82, 83, 270
පියවර 13, 82, 83, 256
පියවරකුත් 180
පියවරක් 204
පියවරට 18
පියවරැ 83
පියවි 270
පිය හට 36
පියා 6, 7, 19, 22, 24, 25, 30, 44, 46, 54, 56, 61, 63, 68, 76, 97, 103, 113, 117, 128, 129, 132, 134, 135, 138, 155, 165, 167, 173, 175, 177, 179, 181, 183, 188, 202, 212, 220, 224, 232, 237, 240, 245, 250, 258, 261, 264, 277, 282, 285, 286, 300, 301, 302
(නා) පියා 16
පියාට 233
පියාණන් 48, 97, 116
පියාණහ 47
පියාණො 41
පියායෙන් 6
පියා-ලා 27, 103, 115, 139
පියා-ලූ 117
පියුම 256
පියුමක් 98, 233
පියුමතුරා 255, 257, 258
පියුමෙක් 256
පියුමෙන් 217
පියුමෙහි 273
පියුම් 11, 219, 256, 257, 258, 273, 304
පියුම්රාම්ණි 217
පියුම්රාම්ණිවන් 262
පියුම්රාම්ණිමුවා 200
පියුම්වනයක් 124
පියුම්වැසි 257
පියුම් විලකට 285
පියෙ 36, 46, 114, 138, 297
පියෙව් 16, 121, 134, 156, 198
පියෙවින් 250
පියෙසක් 219
පියෙසට 9, 240, 244
පියෙසැ 8, 18, 217, 245
පියෙසෙකැ 245
පියෙසෙක් 203
පියෙසෙක්හි 219
පියෙස් 18, 203, 217, 218, 219, 244
පියෙස්හි 220, 231
පියෙහි 257, 265, 266, 283
පියො 304
පියොවින් 208
පිරි 48
පිරිකර 68, 209, 211
පිරිකැපු 241, 289
පිරික්සනු 137
පිරික්සනුයෙ 147, 249
පිරික්සා 62, 87, 88, 131
පිරිබෙව් 112, 143, 231, 244, 264, 265, 281
පිරිගා 112
පිරිණ 20, 31, 103, 238
පිරිණි 249
පිරිනිවනින් 138, 169, 172
පිරිනිවියහ 146, 201
පිරිනිවියාහ 144, 145
පිරිනිවියො 201
පිරිනිවිසෙ 201
පිරිනිවි 169
පිරිනිවෙයි 129, 295
පිරිපත් 32
පිරිපැසුණහ 206
පිරිපැසුණු 210, 212
පිරිබඩ 15, 194, 258
පරිබඩපවු 304
පිරිමට 77
පිරිමැද 33, 71, 238
පිරිමි 261, 270, 290, 291
පිරිමින් 16, 107
පිරිමියෙකිම 71
පිරිමිවෙස් 121
පිරියටි 250
පිරියම් 75, 224
පිරියෙසැ 191
පිරියෙස්ති 191
පිරියෙස්මහ 125
පිරියෙස්මින් 165
පිරිවර 36, 37, 40, 41, 46, 96, 101, 104, 202, 207, 218, 220, 238, 260, 262, 273, 274, 275, 280, 304
පිරිවරන 124, 272
පිරිවරව (යි) 121

පි

පිරිවරා 8, 9, 15, 16, 17, 26, 27, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 48, 49, 50, 53, 54, 61, 67, 70, 77, 79, 83, 95, 101, 111, 112, 117, 120, 124, 143, 144, 156, 157, 171, 189, 199, 201, 203, 205, 207, 211, 215, 216, 218, 219, 220, 226, 227, 230, 233, 234, 236, 239, 240, 244, 253, 254, 255, 257, 269, 270, 275, 276, 277, 284, 304
පිරිවරා-ගෙනැ 61
පිරිවරැ 98, 116
පිරිවරින් 11, 20, 24, 49, 78, 118, 121, 257, 288
පිරිවහති 228
පිරිවැරුහු 41
පිරිවැරූ 30, 207
පිරිවැරූහ 121
පිරිවැරූහු 13, 211, 241
පිරිසකුදු 198
පිරිසක් 113
පිරිසට 185, 188, 254
පිරිසැ 37, 52, 117, 118, 153, 165, 166, 180, 183
පිරිසිදු 12, 71ඵ 77, 98, 106, 220, 282
පිරිසිඳැ 289
පිරිසිදූ 220, 225, 290, 291
පිරිසිනු 101, 221, 304
පිරිසුත්නෛදැයි 241
පිරිසෙක් 298
පිරිස් 17, 29, 35, 37, 40, 41, 44, 49, 50, 53, 54, 60, 67, 68, 69, 90, 91, 99, 101, 104, 108, 113, 122, 124, 156, 157, 165, 167, 168, 171, 183, 184, 186, 189, 198, 206, 207, 211, 216, 225, 230, 234, 239, 240, 244, 249, 273, 277, 297
පිරිස්වැසියො 208
පිරිවැස්සනට 185
පිරිස්වැස්සො 184
පිරිවැජියන් 257, 258
පිරිවෙන 289
පිරිවෙනක් 259
පිරිවෙනට 156
පිරිවෙනින් 156
පිරිවෙස් 148
පිරිහිණි 174
පිරිහිණෙකැයි 119, 123
පිරිහී 117, 180, 218, 299
පිරිහුණම්හ 201
පිරිහුත් 34, 207, 259
පිරිහෙයි 96, 131
පිරිහෙළා 75, 288
පිරි 23, 120, 197, 221, 226, 227, 283, 300
පිරුණු 16, 26, 38, 81, 102, 153, 217
පිරුයෙ 52, 175
පිරුයෙමි 174
පිරුව 290
පිරුවහ 162
පිරුසෙ 290
පිරුහැ 290
පිරූ 29, 32, 81
පිරූහැ 192
පිරෙනු 193
පිරෙයි 97, 270, 289
පිව 28, 152, 249
පිශුනවචනයෙහි 2
පිසත් 215
පිසන්නට 23
පිසමින් 7, 8
පිසවා 176
පිසැ 63, 78
පිසැ-පියා 75, 91
පිස්මින් 84
පිහිට 86, 144, 174
පිහිටා 57, 155, 159, 160, 193, 202
පිහිටි 9, 77, 143, 144, 172, 218, 263, 264, 274, 279
පිහිටිය 201
පිහිටියහ 11
පිහිටියාහ 125
පිහිටියාහැ 219
පිහිටියැ 10
පිහිටියෙ 43, 155, 159, 264, 281
පිහිටුවමි 81
පිහිටුවමින් 1, 2, 4, 5, 7, 8
පිහිටුවයි 160, 196, 270
පිහිටුවා 53, 119, 129, 154, 161, 201, 203, 233, 253, 260
පිහිටුවිය 106
පිහිටුවි 21
පිහිටුවුව 217
පිහිටුවු 33, 266
පිහිටුවූහු 52, 112, 202, 238
පිහිනන 6
පිහිනා 38
පිළ 140
පිළක් 140

පි

පිළිකුල් 22, 69, 191
පිළිබෙව් 6, 73
පිළිගත 256
පිළිගතැ 256
පිළිගත් 33, 39
පිළිගත්හ 234
පිළිගත්හු 13, 283
පිළිගන්නට 24, 33, 98
පිළිගන්නි 257
පිළිගන්නෙ 39, 253
පිළිගන්මි 33
පිළිගාවන් 106, 107
පිළිගැන්වූ 260
පිළිගෙනැ 1, 12, 13, 21, 33, 39, 40, 56, 253, 284
පිළිදගුව 130
පිළිදූගැ 236
පිළින 22, 56, 147, 153, 161, 163, 166, 175, 179, 211
පිළින් 76, 102, 108, 199, 200
පිළිපනැ 220
පිළිපන් 235
පිළිපන්නෙ 236
පිළිපන්හ 34, 236
පිළිපන්හැ 300
පිළිපන්හු 133
පිළිපැදූ 39, 173
පිළිපෙවී 22
පිළිබහනු 240
පිළිබහා 237
පිළිබැහු 209
පිළිබැහුහු 237
පිළිම 270
පිළිමිණි 217
පිළිමිණිමුවා 32, 266
පිළිමුස්වා 177
පිළිය 261
පිළියක් 162, 261
පිළියම 261
පිළියමැ 112
පිළියෙ 261
පිළිලද 238
පිළිලදහුදූයි 62
පිළිලදින් 140
පිළිලබ 238
පිළිලොම් 145
පිළිවන 104, 285
පිළිවනින් 304
පිළිවිත 10, 54, 61, 102, 114, 116, 126, 130, 136, 148, 172, 184, 210, 252, 292, 300
පිළිවිතැ 123, 124, 179, 181, 189, 212, 232, 253
පිළිවිත් 62, 63, 135, 143, 154, 159, 177, 208, 209, 293
පිළිවිසැ 20, 22, 62, 67, 71, 72, 83, 85, 96, 98, 112, 113, 114, 115, 117, 134, 154, 157, 162, 164, 176, 177, 179, 198, 224, 235, 251, 261, 276, 277, 283, 287
පිළිවිසැ-ගෙනැ 113
පිළිවිස්සැටි 210, 250
පිළිවුදූ 34, 219, 220
පිළිවුද් 91
පිළවෙතිනුදූ 169
පිළිවෙත් 144, 173, 276
පිළිවෙළ 44, 170
පිළිවෙළින් 68, 147, 148, 219, 242
පිළිසඨර 67, 207
පිළිසඨරහි 99
පිළිසත් 69, 70, 101, 166, 238
පිළිසඳ 58, 67, 146, 245
පිළිසරණෙක් 164
පිළිසලනෙන් 190
පිළිසසුමුපා 30
පිළිසිඳ 143, 255
පිළිසිඳැ 11, 119
පිළිසිඳැ-ගත් 10, 13
පිළිසිඳැ-ගත්හු 8, 9
පිළිසිඹියා 93, 172, 192, 219
පිළිසොයා 231
පිළි 30, 49, 93, 115, 122, 132, 133, 155, 175, 178, 179, 200, 258, 269
පිළිසඟළක් 112
පිළුහු 10

පී

පී 65, 131, 151, 177, 178, 199, 242, 271
පීඩා 241
පීත කිසුණුසමවත් 222
පී-බව් 46
පීමි 152
පීරා 244
පීරා-පියා 175
පීහ40, 238
පීහැ 10

පු

පුඟුලන් 105, 160
පුඟුලහ 160
පුඟුලො 160, 290
පුඟුල් 93, 159, 160, 183, 184, 233, 293
පුඤ්ජපුඤ්ජ (වැ) 166
පුටු 27
පුටුයෙකැ 83
පුටුව 115
පුටුවක් 140
පුණ 19
පුණු 24
පුණුකෙළෙඹි 189
පුණුමහතෙරනට 190
පුණුමහතෙරහු 191, 193
පුණුමහතෙරුන් 195
පුණුයක් 246
පුණ්ඩරීක 97
පුණ්ණක 209
පුණ්ණනදි ජාතක 4 (2 කා. 125 පි.)
පුණ්ණොවාදසුතින් 190
පුණ්‍යයෙක් 170
පුණ්‍යභාග 261
පුණ්‍යවර්ධන 259
පුතකු 23, 78, 113, 130, 143, 255
පුතක්250, 290, 291
පුතක්හු 77, 100, 281
පුතණු කෙනෙක් 14
පුතණුවන් 11, 14, 15, 40, 42
පුතණුවෙනි 16, 42
පුතණුවො 45, 257
පුතෙක් 150, 291
පුතැ 84, 116, 131, 136, 194, 288
පුතැ (යි) 131
පුතු 46, 48, 79, 83, 84, 92, 116, 124, 125, 131, 132, 135, 202, 242, 259
පුතුසනා 116
පුතුන් 7, 47, 259, 291
පුතෙක් 116
පුත් 19, 182, 281, 288, 290, 291
පුත්මි 101
පුත්හු 237, 246, 281, 288, 290, 291
පුත්මි 101
පුත්හු 237, 246, 259, 270, 284, 285, 291, 294
පුත්‍රශොක 4
පුත්‍රශොකයෙන් 83
පුත්‍රසනා 113
පුද 33, 200, 292
පුදන 97, 99, 100, 135, 172, 179, 195
පුදන්නට 33, 106, 244
පුදන්නන් 293
පුදමින් 5, 20, 26, 42, 77, 200, 252
පුදම්හ 77
පුදයි 08, 270
පුද 13, 33, 127, 212, 244, 254
පුන (ද්‍ර) 202
පුන-පුනා 54, 75, 124, 181, 250
පුන් 19, 25, 83, 220, 221, 263, 274
පුන්කලස 48
පුන්කලස පෙළ 26
පුන්කලසදදපෙළින් 11
පුන්පැණ 49
පුන්සඳක් 26, 37, 49, 99, 124, 233, 255
පුන්සඳහු 304
පුපුරන 291
පුපුරා 248
පුප්නා 266
පුප්ඵරත්තජාතක 5 (1 කා. 419 පි.)
පුබුදුවමින් 49
පුබුදුහු 219
පුබුද්දි 117
පුඹ් 274, 275
පුඹුනා 289
පුර 41
පුරඅටවකැ 76
පුරට 261
පුරනු 44
පුරපොහොදවස් 41
පුරමින් 17
පුරම්හ 192
පුරයට 206
පුරයි 270
පුරයෙහි 245
පුරවා 68, 300
පුරස්සර 98
පුරා 24, 70, 108, 143, 144, 177, 214, 252, 255
පුරා-පීහු 65
පුරිසදම්මසාරථී 1, 8, 49, 82, 83, 94, 111, 120, 142, 304
පුරුෂ 170, 184, 185
පුරුෂගණනායෙන් 19
පුරුෂදම්‍යසාරථී 129, 149, 172, 188, 196, 213, 218, 229, 239, 254, 263, 295, 303
පුරුෂයකු 102
පුරුසයක් 297
පුරුෂයක් හට 110, 170
පුරුෂයක්හු 118, 184, 220
පුරුෂයනට 19, 40, 257
පුරුෂයහ 122

පු

පුරුෂයෙකුදු 123
පුරුෂයෙක් 54, 59, 60, 94, 155, 165, 184, 250, 297
පුරුෂයො 89, 122, 133, 242, 252
පුරෙන් 255
පුරෙහි 8, 143
පුරොහිත 109, 202
පුරොහිතයා 109, 130
පුල්පියුම්විලකට 285
පුල්පියුම්විලට 7
පුවඟු 217
පුවඟුදිවයින් 271
පුවරම්වෙහෙර 255, 260, 261, 276
පුවරම්වෙහෙරැ 262
පුවරම්හි 261
පුවරිහෙ 55, 65
පුවරියෙහි 19, 55
පුරුවක් 55
පුවඟන 61
පුවෙනිවස් 30
පුෂ්පධූපගන්ධපරිවාසිත 11
පුෂ්පයන් ගෙ 94
පුෂ්පයො 10
පුසිත් 197
පුස්නා 65
පුහුණු 251
පුහුදුන් 129, 202, 225, 248
පුළුවුත 74, 147, 152, 300
පුළුවුතැ 210
පුළුවුතුදු 126
පුළුවුත් 52, 85, 96, 112, 117, 129, 147, 148, 150, 152, 156, 162, 172, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 236, 252, 278, 280, 293, 294
පුළුවුත්තා 126, 150
පුළුවුත්තෙන් 130
පුළුවුත්මි 126
පුළුවුත්විරියෙක් 126
පුළුවුත්සෙ 126, 280
පුළුවුත්හ 15, 85, 150, 162
පුළුවුත්හැ 182, 193, 201, 215, 234, 253
පුළුවුත්හු 14, 66, 152, 218
පුළුවුස 125, 148, 157, 205, 251, 292
පුළුවුසිවයි 164
පුළුවුසුවයි 164
පුළුවුසුතුද් 163
පුළුවුස්ති 98, 147, 271
පුළුවුස්නට 98, 125, 126, 148, 152, 158, 208, 209, 251, 284
පුළුවුස්නා 115, 137, 152, 153, 157, 162, 224, 229
පුළුවුස්නාහු 51
පුළුවුස්නෙ 52, 109, 120, 124, 125, 152, 158, 168, 169, 207, 108, 276
පුළුවුස්නෙයිම් 128
පුළුවුස්මහ 152
පුළුවුස්මහ (යි) 292
පුළුවුස්මි 127, 147, 152, 161, 168, 251, 284
පුළුවුස්මින් 151, 206
පුළුවුස්මී 179
පුළුවුස්ව 152, 205, 208
පුළුවුස්වයි 157
පුළුවුස්සි 56, 95, 118, 123, 147, 154, 165, 208
(නො)පුළුවුස්සි (දැයි) 179
පුළුවුස්සිවයි 209

පූ

පූයා 116
පූයෙ 68
පූරණකස්සප 126, 147
පූරණකස්සපයා 118
පූරණාදි 165
පූර්ව 115
පූර්වචෙතනා 105
පූර්වනිමිත්ත 8, 245, 281, 282, 283
පූර්වනිමිත්තයො 13
පූර්වජන්මයෙහි 301, 302
පූර්වභාග පිළිවෙත් 276
පූර්වභාගප්‍රතිපත් 280
පූර්වයෙහි 92, 134, 135, 155, 278, 300
පූර්වවිදෙහයෙහි 221

පෘ

පෘථුබිම්බ 275

පෙ

පෙණ 82
පෙණහෙළි 24
පෙති 256, 267, 273
පෙත්තෙහි 273
පෙදෙහි 126
පෙනුණුහු 277
පෙනෙම්හ 131
පෙන්වූහු 196
පෙම් 130, 242

පෙ

පෙර 38, 44, 91, 167, 209, 210, 236, 259, 284
පෙරට 12, 20, 26, 27, 34, 45, 48, 49, 55, 62, 63, 77, 79, 99, 101, 105, 106, 107, 112, 122, 124, 134, 150, 157, 176, 191, 197, 199, 202, 212, 218, 219, 225, 237, 252, 258, 269, 274, 276, 278, 283, 284, 289, 294, 297, 298
පෙරටද් 20, 207
පෙරටහු 124
පෙරටින් 123
පෙරටු (වැ) 219
පෙරඬමසැ 16
පෙරබත්කිස 242
පෙරමඟ 121, 211
පෙරමඟට 42, 48, 195, 200, 241
පෙරමඟැ 301
පෙරයම්හි 30, 284
පෙරවරු 20, 21, 33, 139, 154, 171, 175, 189, 190, 192, 205, 206, 215, 217, 235
පෙරහරින් 20, 24, 78
පෙරළන 220
පෙරළනුවක් 7
පෙරළන්නට 136
පෙරළා 82, 123, 133, 179
පෙරැ 22, 25, 33, 44, 46, 47, 62, 69, 87, 88, 91, 113, 118, 132, 139, 143, 146, 174, 203, 206, 231, 234, 242, 279, 283, 285, 290, 300, 302
පෙරැළි-පෙරැළි 82
පෙරැළී 14, 22, 43, 74, 163, 220
පෙරෙවැ 25, 44, 66, 79, 110, 133, 137, 154, 166, 171
පෙරෙවැ-ගෙනැ 75, 115
පෙරෙවි 50, 156
පෙරෙවිබමුණ හට 202
පෙරෙවිබමුණා 102, 103
පෙරෙවිබමුණා ගෙ 109
පෙරෙවිබමුණු 62, 63, 102, 104, 105, 106
පෙරෙවිබමුණුම් 110
පෙරෙවිබමුණු 62, 63, 102, 104, 105, 106
පෙරෙවිබමුණුමී 110
පෙරෙවිබමුණෙකැ 82
පෙහෙ (වැ) 9, 189, 195, 258, 270
පෙහෙ (වෙයි) 270
පෙහෙවස් 6, 201, 202
පෙළ 26, 273, 304
(නො) පෙළති 103
(නො) පෙළත් (මැයැ) 99
(නො) පෙළව (යි) 232
පෙළහර 14, 16, 23, 37, 43, 127, 140, 173, 174, 177, 178, 180, 181, 183, 184, 185, 188, 232, 235, 238, 245
පෙළහරක් 36
පෙළහරයක් 24, 180
පෙළහරෙක් 29, 46
පෙළා 11, 24, 46
පෙළා 11, 24, 126
පෙළා-ලා 232
පෙළා-ලූහ 231
පෙළින් 264
පෙළුහු 103
පෙළෙන 164

පො

පොකුණක් 88
පොකුණට 167
පොකුණු 48, 117, 268
පොකුණෙන් 167
පොකුණෙහි 16, 17
පොකුරු 284
පොකුරුණියැ 273
පොකුරුණියෙක් 264, 265
පොකුරුණි 273
පොකුරුවැසි 43, 44
පොක්ඛරසාති බමුණා විසින් 97, 100
පොක්ඛරසාතිබමුණු 99
පොක්සි 129
පොක්සි මහරජ 145
පොත 270
පොපි 168
පොබයා-ගෙනැ 18
පොරවන්නක්හු 232
පොරොවක් 165
පොරොවන්නක්හු 223
පොරොනා 75
පොරොනෙන් 138
පොවන 92, 93, 98
පොවා 23, 84, 92, 93, 123, 235, 237, 250, 300
පොවා-ලී 113
පොසොන්මසැ 214
පොහොදවස් 9, 214
(නො) පොහොයි 61, 119. 174
පොහොසත් 29, 42, 174, 177, 188, 222, 232, 233, 244, 246, 248, 251, 271, 288, 291, 302, 303
පොහොසත්මි 76, 237

පො

පොහොසත්හු 160
පොළ 116
පොළෙක් 116
පොළො 10, 19, 22, 27, 30, 39, 41, 160, 182, 225, 264, 289
පොළොතල 11
පොළොතෙලෙහි 10, 20, 26, 30, 31, 221, 223, 227, 286, 288
පොළොමඬල 101
පොළොව 6, 7, 27, 33, 256, 270, 289, 297
පොළොවට 29, 117, 221, 248, 256
පොළොවැ 101, 124, 259
පොළොවිනුදු 10
පොළොවින් 65
පොළොව 28, 29, 124, 159, 247, 298
පොළොවිරස 80

පෝ

පොසාල 210

ප්

ප්‍රකට 98
ප්‍රකම්පිත 153, 166
ප්‍රකාර 248
ප්‍රකාරයෙකින් 99
ප්‍රකාශ 166
ප්‍රචණ්ඩ 69, 249
ප්‍රතික්ෂිප්ත 210
ප්‍රතිඥ 161
ප්‍රතිපක්ෂ 137
ප්‍රතිපත් 276, 280
ප්‍රතිපාදනා 5
ප්‍රතිභාන 60, 167
ප්‍රතිමණ්ඩිත 219, 220
ප්‍රතිමුක්ත 135
ප්‍රතිවෙධ 220, 224
ප්‍රතිහත 85
ප්‍රත්‍යුපකාර 4
ප්‍රධාන 15, 183, 194, 270, 274
ප්‍රපඤ්ච 145
ප්‍රපඤ්චයෙන් 175
ප්‍රපාතයෙකැ 297
ප්‍රපාතයෙහි 135, 233, 297
ප්‍රභා 252
ප්‍රභාවතිය 246
ප්‍රමාණයුක්ත 99
ප්‍රයොජන 174
ප්‍රලාපමාත්‍රයෙකැයි 168
ප්‍රලාපයෙහි 2
ප්‍රවරයා 208
ප්‍රශංසා 181
ප්‍රශ්නව්‍යාකරණ 59, 87, 211
ප්‍රසව 130, 159, 160
ප්‍රසාද 42, 56, 87, 294
ප්‍රසාදජනක 98
ප්‍රසාරණ 224
ප්‍රසිද්ධ 88, 147, 155
ප්‍රසූත 12, 13
ප්‍රහීණ 218
ප්‍රාණයෙන් 99
ප්‍රාණාතිපාතයෙහි 2
ප්‍රතිහාර්‍යය 174, 183
ප්‍රාදෙශිකඥනයෙහි 158
ප්‍රාප්ත 11, 195, 212, 259, 279
ප්‍රාවරි 208
ප්‍රාසාදිකයහැ 162
ප්‍රිය 10, 93, 227, 229, 249, 269, 277
ප්‍රීති 205
ප්‍රීතිමත් 208
ප්‍රීතියෙක් 170
ප්‍රීතිසුඛ 295
ප්‍රීතින් 120, 128, 238
ප්‍රෙත (වැ) 293
ප්‍රෙතයන් 176
ප්‍රෙතයන් ගෙ 10
ප්‍රෙතවිෂයෙහිද් 67

ඵ

ඵල 39, 79, 80, 81, 88, 106, 110, 125, 126, 127, 128, 131, 171, 218, 252, 260, 261, 283, 286, 291, 294, 296
ඵල 97
ඵල (යි) 115
ඵලකායුධයො 214
ඵලහරිත 212
ඵලයක් 128
ඵලයට 110
ඵලයෙක් 128, 171
ඵලයෙන් 203
ඵලයෙහි 217, 219
ඵලසමවත් 289
ඵලසමවත්සුව 142, 227

ඵා

ඵරුසකවන 265

බ

බක 50, 296, 298, 303, 304
බකජාතකාදි 302 (3 කා. 256 පි.)
බකබ්‍රහ්ම 299, 302
බකබ්‍රහ්මයා 296
බජනෙහි 24, 79
බජනෙහි 24, 79
බට 24, 69, 77, 79, 123, 197, 222, 223, 255, 285
බටහ 119
බටහැ 192
බටහු 219
බටැ 39
බඩ 91, 153
බඩු 33, 48, 103, 189, 190, 192, 193, 198, 300
බණ 14, 36, 41, 48, 66, 67, 68, 126, 144, 171, 189, 200, 201, 230, 245, 249, 258, 267, 268, 269, 270, 283, 296
බණන 58, 59, 60, 166
බණනසෙ 131
බණනු 177
බණන්නට 177
බණන්නා 101
බණන්නාහු 65, 100, 106
බණපලගෙකින් 12
බඩුමිල 103
බත 145
බතක් 83
බතින් 90
බතුදු 139
බත් 22, 23, 42, 66, 67, 69, 73, 75, 79, 80, 83, 89, 90, 94, 103, 108, 114, 115, 167, 170, 176, 177, 178, 180, 189, 192, 195, 234, 241, 242, 281, 284, 285
බත්කිස 144
බත්පය 25
බත්වේලෙ 20
බත්සැළ 170, 241
බත්සැලකුදු 240
බදුකරවුවරින් 203
බදුන් 102, 108
බද්ධයහ 292
බන්ද 119
බන්දහ 215
බන්දූයි 31, 116, 181
බන්දෙමි 135
බන්ධනගතසත්ත්වයන් 3
බන්ධනගතසත්ත්වයො 10
බන්ධනමොක්ඛ ජාතකාදියැ 3 (1 කා. 371 පි.)
බන්ධනයෙන් 3, 10, 91, 292
බඳ 38, 138, 185, 191, 286, 300
බඳනෙහි 23
බඳම්හ 107
බඳවා 15, 68, 77, 114
බඳහ 144
බඳහු 101
බැඳැඳිලි 209, 210, 212
බඳු 9, 15, 17, 18, 20, 26, 27, 37, 44, 50, 87, 94, 99, 103, 108, 109, 110, 115, 121, 122, 125, 138, 162, 163, 166, 170, 171, 173, 183, 188, 197, 215, 220, 225, 230, 233, 247, 252, 256, 266, 277, 280, 281, 286, 287, 300
බඳුන් 23, 81
බඳුව 27
බඳුවදමල් 266
බඳ් 104
බපාණනට 116
බපාණනටද් 116
බපාණන් 115, 116
බබළන 44
බබළවමින් 49
බබුළුවනුවන් 44
බබුළුවමින් 299, 302
බබුළුවා 124.බමින 238
බමයි 279
බමණගණන් 12
බමණනුදු 50, 303
බමණන් 36
බමවමින් 246
බමා 279
බමුණ 62, 92, 101, 104, 109, 110, 202, 204
බමුණක්හු 153, 166
බමුණක්හු ගෙ 92
බමුණනට 79, 80, 96, 98, 110, 125, 126
බමුණනුදු 82, 111
බමුණන් 10, 15, 77, 79, 80, 84, 95, 96, 100, 126, 128, 148, 158, 183, 205, 207, 251
බමුණහ 79
බමුණහැ 243
බමුණා 25, 95, 97, 100, 102, 103, 109, 111, 143, 158, 202, 205, 211
බමුණැයි 62

බ

බමුණු 15, 49, 62, 63, 92, 93, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 109, 110, 117, 130, 132, 183, 202, 204, 208, 210, 211, 212, 213, 282, 284, 303
බමුණුගණා 100
බමුණුගමට 95, 100, 281
බමුණුගම්හි 95
බමුණුදරුවනට 96
බමුණුදරුවන් 213
බමුණුදරුවො 96, 213
බමුණුමහසල්කුලට 104, 108, 183, 184
බමුණුමී 110
බමුණෙකැ 96
බමුණෙක් 60, 84, 147, 282
බමුණො 10, 76, 77, 79, 80, 82, 84, 86, 91, 96, 97, 98, 100, 109, 122, 183, 184, 205, 297
බම්හ 151
බඹ 25, 38, 146, 156, 221, 222, 223, 259, 289, 290, 291, 295, 297, 298, 299, 300, 302, 303
බඹකු 21, 284
බඹක්හු 296
බඹගණා 303
බඹගොස් 237
බඹතෙලෙහි 145, 295, 299
බඹදෙයෙන් 95
බඹනුදු 50, 304
බඹපිරිස් 34, 297
බඹලො 20, 22, 26, 147, 221, 223, 225, 296
බඹලොව 221
බඹලොවැ 30, 86, 221, 290, 296, 297
බඹවෙසක් 77
බඹසරවස් 37, 137, 291
බඹ හට 296
බඹහු 30, 35, 77, 221, 227, 296, 301, 302, 303
බඹහු ගෙ 297, 298
බඹහුත් 227
බඹහුද් 227
බඹුන් 30, 227, 251, 296, 297
බඹුන් ගෙ 299
බඹෙක් 22, 208, 284
බර 140
බරණැසට 197, 201
බරණැසැ 35, 84, 198, 200
බරණැස් 23, 34, 70, 143, 197, 199
බරත-රාමායනාදි 93
බරැ (යි) 73
බල 18, 19, 27, 54, 64, 82, 83, 84, 92, 123, 260, 290
බලතී 221
බලත් 29, 93, 165
බලන 38, 44, 95, 186, 263
බලනු 177, 275
බලනුයෙ 19, 21, 61, 79, 146, 156, 162, 163, 176, 199, 207, 263, 282, 290, 296, 300
බලනුවන් 291
බලනුවො 8, 34, 40, 44, 215, 224, 257
බලන්නට 15, 104, 183, 184
බලන්නාහු 14, 15, 16, 42, 95, 126, 133, 175, 212, 217, 220, 221, 223, 224, 242, 252, 267
බලන්නී 44, 71, 75, 261
බලන්නෙ 96, 130, 199, 282
බල-බලා 61
බලමි 186, 187, 262
බලමින් 6, 74, 83, 138, 230
බලම්හ 76, 236, 251
බලම්හැ 14
බලයි 262
බලව 76, 131, 183, 225, 246, 279
බලවති 295
බලවත් 6, 47, 57, 58, 90, 91, 94, 162, 234, 237
බලා 11, 13, 15, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 67, 68, 72, 82, 83, 102, 108, 112, 113, 119, 121, 124, 125, 134, 137, 144, 163, 167, 168, 175, 177, 179, 182, 186, 187, 189, 192, 201, 203, 205, 211, 224, 230, 236, 238, 241, 253, 256, 261, 269, 271, 279, 282, 289, 290, 300
බලා-ගනැ 92, 114, 123
බලිපුත්‍ර (යැ) 263
බලු 141, 214
බලුකැණහිලකු 186
බලුතව 175
බලුවෙස් 246
බල්ලකු 175, 176
බල්ලක්හු 249
බල්ලන් 68
බල්ලො 69, 301
බල්වා 19

බ

බව 8. 21, 28, 69, 103, 130, 138, 146, 151, 166, 181, 193, 200, 225, 237, 253, 262, 281, 292, 300, 301
(නො) බව 123
බවට 28, 29, 89, 90, 141, 142, 158, 231, 247, 254, 290
බවා 247
බවාපියටි 204
බව 19, 21, 22, 35, 41, 46, 48, 72, 77, 79, 88, 97, 113, 116, 118, 128, 130, 135, 138, 141, 146, 147, 151, 162, 166, 170, 175, 177, 179, 180, 184, 186, 192, 193, 200, 209, 212, 217, 222, 223, 224, 236, 291, 293, 294, 303
බස 47
බසැ 104, 177
බසිත්වයි 235
බසින් 79, 240, 270
බසිවයි 21
බස් 58, 59, 60, 68, 78, 87, 119, 124, 151, 176, 177, 181, 205, 226, 238, 263, 291, 303
බස්කම් 157
බස්නට 167
බස්නා 5, 12, 27, 134, 218
බස්මින් 128, 238
බස්හි 134, 221, 256
බහනුවත් 167
බහ-බහා 134
බහා 9, 25, 73, 86, 91, 101, 137, 176, 193, 238, 269, 285
බහා-ගෙනැ 24, 99, 167
බහා-තබා 9
බහා-පියා 114, 135
බහා-ලන 164
බහා-ලහි 161
බහා-ලා 25, 61, 66, 122
බහා-ලුව 160
බහා-ලූ 85, 116, 245, 291
බහා-ලූයෙහි 85, 116, 245, 291
බහා-ලූයෙහි 85
බහුපුත්‍රක 179
බහුල 154, 159
බහුශ්‍රැත 104
බහුශ්‍රැතයම්හැ 170

බා

බා 140
(නො) බා 86
බාධා 231, 232
බාල 93, 116, 174, 184
බාලකලොණකාර 54
බාලතායෙහි 3
බාලය හට 83
බාලයා 175
බාලයෙහි 84
බාවරි 202, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 212, 213, 304
බාවරික 50, 197
බාවරිහි 202, 204, 206, 208, 212
බාහු 262
බාහුබලයෙන් 159

බැ

බැණැ 24, 25, 40, 64, 98, 99, 100, 101, 107, 108, 109, 110, 118, 119, 124, 126, 131, 157, 165, 167, 168, 170, 174, 181, 185, 186, 226, 244, 277, 278, 288
(නො) බැණැ 109
බැණැ-ගෙනැ 96, 102, 108, 114
බැඳිණිමි 128
බැන්දහු 101
බැඳැ 8, 11, 12, 16, 17, 34, 43, 54, 63, 66, 71, 73, 76, 79, 93, 98, 110, 114, 119, 124, 125, 132, 134, 140, 143, 144, 146, 148, 158, 171, 173, 185, 188, 189, 194, 197, 215, 222, 241, 252, 258, 269, 272, 273, 285, 288, 301
බැඳැ-ගෙනැ 22, 114, 177
බැඳැ-පියා 300
බැඳි 11, 101
බැඳී 57
බැඳු 2
බැම 163, 262
බැමිණි 130
බැමිණිය 92, 143
බැමිණියක් 204
බැමිණියට 132
බැරිකමෙක් 64
බැල 107, 134, 137, 155, 170, 215
බැලයෙහි 240
බැලැවි (යැ) 199
බැලැවූහු 15
බැලියටියන් 16
බැලියටියෙමි 157
බැලියැටි 19
බැලි 69, 186, 187

බැ

බැලී (යැ) 263
බැලීමෙහි 5
බැලූ 288
බැලුම් 163, 286
බැලුව 46, 134, 250, 262, 277
බැලුහු 230
බැලු 160, 248
බැලුහ 124
බැලුහු 13
බැල්මෙන් 17
බැවැහර 138
බැවින් 1, 8, 27, 35, 41, 49, 56, 58, 70, 72, 75, 79, 80, 83, 86, 88, 92, 93, 94, 95, 97, 100, 101, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 117, 119, 121, 124, 126, 129, 130, 131, 132, 135, 139, 140, 142, 143, 144, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 160, 161, 164, 165, 167, 168, 170, 171, 172, 174, 176, 177, 178, 180, 181, 185, 188, 196, 198, 208, 213, 218, 221, 222, 223, 224, 228, 229, 233, 234, 239, 241, 250, 253, 254, 259, 263, 271, 283, 285, 286, 288, 294, 295, 303, 304
බැවිනුදු 94, 252
බැවිනුද් 93
බැසැ 9, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 24, 25, 26, 29, 32, 35, 37, 38, 43, 45, 65, 74, 75, 79, 82, 86, 91, 101, 123, 129, 143, 151, 158, 167, 176, 195, 198, 215, 218, 219, 225, 228, 235, 238, 245, 255, 257, 268, 284
බැසැ හෙවැ 25, 29, 295
බැහැර 66, 125, 166, 177, 191

බෑ

බෑණො 192
බෑනා 201
බෑනෙ (යැ) 43
බෑනෙක් 201

බි

බින්සඟනට 41
බින් සඟුන් 125, 236
බිජු 80, 108, 159
බිජ් 80, 81
බිණි 118, 162, 241
බිණීමෙක් 155
බිණුයෙ 177
බිණුව 69
බිණුහු 97, 214
බිනැයි 293
බිඳැ 36, 37, 49, 69, 77, 95, 97, 117, 160, 167, 195, 224, 236
බිඳැ-ගෙනැ 11
බිඳැ-පියටියාව 131
බිඳැ-පියම්හ 131
බිඳැ-පියා 4, 76
බිඳැ-පිව 85
බිඳිනවුන් 73
බිඳිමින් 139
බිඳි 58, 131, 165, 247
බිඳුනට 74, 161, 162, 302
බිඳුනා 74, 249, 267
බිඳුම් 85
බිඳුවමින් 268
බිඳුවම්හ 131
බිඳුවා 235
බිඳෙකුදු 43
බිඳෙති 98
බිඳෙන 98
බිඳෙයි 58, 293
බිබුළු 23
බිම 76, 194, 258
බිමට 21, 255
බිමැ 71, 74, 97, 101, 123, 128, 143, 165, 166, 175, 176, 177, 182, 244, 298
බිමින් 182
බිම් 78, 167, 203, 266
බිම්පියෙසැ 18
බිම්සර 36, 38, 95, 97, 99, 112, 115, 137
බිය 24, 30, 45, 72, 123, 138, 153, 184, 192, 204, 233, 241, 281, 282
බියටිද් 58
බියටියෙම් 58
බියපත් 301, 302
බියෙන් 18, 38, 136, 141, 186, 281
බිරම් 27, 136, 163, 249
බිලයෙන් 232
බිලි 286
බිලිබත් 25
බිලියම් 252
බිසො 112
බිසොවට 112
බිහින්න 258, 259
බිහිරඟහි 274

බි

බිහිරි 173
බිහිරිහු 10
බිහිසුණු 1

බී

බී 108, 285, 300
බීරණත්ථම්භක 176, 177, 178

බු

බුණු 82
බුත්සවු 151
බුදු 4, 8, 10, 14, 15, 19, 21, 22, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 34, 39, 47, 112, 113, 163, 182, 245, 257, 287
බුදු අස්නෙහි 43
බුදු ඇසින් 34, 95, 242
බුදු කෙනෙකැ 225
බුදු කෙනෙකුනුදු 44, 100
බුදු කෙනෙකුන් 223
බුදු කෙනෙකුන් ගෙ 225, 258
බුදු කෙනෙක් 205, 259
බුදුනට 32, 33, 34, 42, 46, 48, 101, 112, 125, 128, 134, 38, 139, 148, 156, 157, 167, 170, 176, 179, 191, 187, 193, 194, 207, 219, 223, 227, 231, 236, 243, 244, 245, 251, 252, 254, 257, 285, 286, 294, 295
බුදුනුදු 25, 121, 225
බුදුනුද් 121
බුදුන් 1, 25, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 60, 75, 89, 93, 96, 100, 101, 110, 112, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 146, 147, 148, 156, 157, 160, 162, 163, 164, 168, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 186, 189, 190, 191, 193, 195, 200, 201, 202, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 215, 216, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 230, 233, 234, 235, 236, 237, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 252, 253, 254, 257, 258, 259, 262, 263, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 294, 295, 296, 302
බුදුන් කෙරෙ 173, 212, 230, 283
බුදුන් කෙරෙහි 212, 259
බුදුන් කෙරෙහි 38, 40, 42, 291, 302
බුදුන් ගෙ 37, 39, 42, 52, 56, 58, 59, 91, 94, 95, 119, 120, 123, 125, 128, 135, 147, 148, 154, 174, 188, 189, 194, 219, 238, 244, 247, 252, 256, 262, 280, 294, 303
බුදුන් විසින් 26, 37, 137, 158, 160
බුදුපාමොක් 39, 48, 112, 171, 188, 234, 235, 258, 260
බුදුබව 35
බුදුබවට 158
බුදුම් 56, 153, 166, 181
බුදුම්හ (යි) 147
බුදුරජ 135, 286
බුදුරජක්හු 175, 217
බුදුරජයෙ 289
බුදුරජයෙහි 175, 217
බුදුරජයෙ 289
බුදුරජයෙහි 145, 259
බුදුරසින් 37, 247
බුදුරස් 133, 193, 212
බුදුරුැරුකැ 215
බුදුරුැරුක්හි 214
බුදුරුවන් 189, 200
බුදුරුවන්හි 235
බුදුවදන් 234, 254
බුදුවරණෙම් 238
බුදුසවු 191
බුදුසස්නෙහි 39, 144, 173, 261, 270, 290
බුදුසිරිත් 44, 49, 215

බු

බුදුහු 1, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 82, 87, 88, 94, 95, 101, 110, 111, 112, 117, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 146, 148, 149, 150, 151, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 181, 183, 184, 185, 188, 189, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 200, 201, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 218, 219, 220, 223, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 242, 243, 244, 245, 246, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 261, 263, 266, 276, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 289, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304
බුද් 119
බුද්ධකොලාහල 195
බුද්ධචරිත (යැ) 142
බුද්ධධර්ම (යැ) 142
බුද්ධලීලා 14
බුද්ධලීලායෙන් 234, 236
බුද්ධවංශ 45, 257
බුද්ධවීරීයැ 222
බුද්ධවීරීන් 222, 223
බුද්ධානුභාවයෙන් 177, 233, 251
බුද්ධොත්පාද 66
බුද්ධොත්පාදයෙහි 110, 128, 220
බුද්නට 33
බුද්බල 237
බුද්මි 183
බුද්සරණ 33
බුද්හු 33, 41, 58, 59, 60, 148, 169, 195, 211, 217, 237, 249, 250, 252, 253, 289
බුන් 4, 28, 38, 63, 141, 163, 166, 247, 249, 303
බුන්නෙ 58
බුන්හ 206
බුමුතුරුණු 261
බුහුනුන් 153
බුහුමන් 45, 148

බෙ

බෙණෙ 123, 178, 250
බෙණෙති 35
බෙණෙයි 47, 99, 119, 130, 141, 287
බෙණෙහි 136
බෙද 292
බෙර 16, 114, 121, 122, 198, 235, 238, 275
බෙරක් 272, 273
බෙරතලක් 266
බෙරහු 10
බෙරැ 301
බෙරින් 272
බෙලසුල් 68, 69
බෙලුවපඩු 26, 284, 287
බෙහෙත් 63, 84, 285
බෙහෙවැ 108, 270
බෙහෙවින් 151

බො

බො 88, 176, 201, 270, 271, 286
බොජනෙන් 42, 171, 230
බොජුන් 110, 156, 219
බොජුන්හල් 221
බොත් 252
බොත්වයි 110
බොදයි 235
බොන 70, 108, 112, 176, 175, 250, 301
බොනු 57
බොන්නාහු 55, 80
බොන්නෙ 187
බොපලග 32
බොපලග්හි 225
බොමැඩ 25, 34
බොමැඩට 25
බොමැඩහි 47, 248
බොමැඩැ 14, 32
බොමින් 301
බොයි 175, 235
බොරු 59, 76, 177, 181, 182
බොරුකැ 102
බොරුදු 165
බොරුයෙන් 177
බොල 262, 266, 273
බොලට 97
බොල් 23, 68
බොසතාණනටද් 12
බොසතානණුදු 12
බොසතාණන් 12, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 16

බො

බොසතාණන් ගෙ 14
බොසතාණෝ 12, 13, 16, 18, 19, 255
බොසත් 8
බොහො 27, 48, 56, 59, 70, 80, 89, 91, 96, 98, 102, 103, 105, 113, 126, 128, 135, 139, 140, 141, 147, 153, 167, 171, 175, 179, 191, 195, 206, 214, 218, 237, 248, 249, 258, 270, 271, 277, 278, 281, 288, 292, 294, 301
බොහොසෙ 153
බොහොහැ 102, 103, 120
බොළඳ 47

බෝ

බොධිසත්ත්වයන් 60
බොධිසත්ත්වයො 66, 69
බොධිසත්ත්වභූමියැ 158
බොධිසම්භාරධර්මයන් 8

බ්

බ්‍යාමප්‍රභායෙහි 44
බ්‍යාමප්‍රභාවට 251
බ්‍රම්සරවස් 147, 174
බ්‍රහ්මචාරි 66
බ්‍රහ්මතලවාසීන් 296
බ්‍රහ්මදත්ත 143
බ්‍රහ්මදත්තජාතක 2 (3 කා. 58 පි.)
බ්‍රහ්මදමන 304
බ්‍රහ්මනිමන්තණියසුතින් 302
බ්‍රහ්මපජාපතිය 77, 78
බ්‍රහ්මපාරිෂද්‍යතල 296
බ්‍රහ්මපුරොහිත 291
බ්‍රහ්මපුරොහිතතලවාසීන් 296
බ්‍රහ්මය 299
බ්‍රහ්මයන් 303
බ්‍රාහ්මණ 138, 297
බ්‍රාහ්මණදමන 304
බ්‍රාහ්මණය 141
බ්‍රාහ්මණී (යැ) 138

භ

භක්ති 79
භගවත් 63
භගවත්හු 87, 181, 183, 288
භටයන් 269, 272
භද්දිය 231, 259
භද්‍ර 91, 153, 198
භද්‍රඝටජාතකාදියැ 2 (2 කා. 304 පි.)
භද්‍රසාලජාතකාදියැ 6 (4 කා. 161 පි.)
භද්‍රා 265, 287
භද්‍රායුධ 210
භමා 255
භය 103, 104, 121, 122, 123, 138, 163, 181, 192, 227, 237, 248, 253, 264, 283, 301
භයරවයෙන් 301
භයානක 241
භරුජාතකාදියැ 3 (2 කා. 124 පි.)
භර්ග 130, 138
භල්ලික 33
භවඅග් 74, 245, 262
භවත 232
භවත් 96, 97, 98, 99, 100, 109, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 164, 168, 170, 171, 183, 237
භවත්නි 159, 220
භවත්හු 66, 167, 169, 208, 210
භවන 232, 243, 254
භවනය 240
භවනයට 25, 27, 230, 240, 243, 244, 249, 252
භවනයෙහි 243, 244, 245, 252
භවයෙන් 101
භවයෙහි 293
භවරාග 295
භවා 16, 299
භව්‍ය 223
භව්‍යයන් 223
භස්ම 60

භා

භා 127
භාගයෙන් 127
භාගයෙහි 236, 284
භාජන 175, 274, 275
භාණ්ඩාගාරිකයන් 102
භාණ්ඩාගාරිකයා 189
භාර 126, 240
භාරද්වාජ 144
භාර්ගයො 138
භායඨා 274
භායඨාවක් 92
භාවනා 22, 281, 299
භාවනායෙන් 83

භි

භික්ඛාපරම්පරජාතකාදියැ 5 (5 කා. 74 පි.)
භික්ෂාභාජන 66, 68
භික්ෂු 50, 210, 257
භික්ෂුදමන 304
භික්ෂුනුදු 229
භික්ෂූන් 214, 216
භිසජාතකාදියැ 6 (5 කා. 21 පි.)

භී

භීත 237, 283
භීමසෙනජාතක 3 (1 කා. 305 පි.)

භු

භුඤ්ජති 288

භූ

භූතගණයො
භූරිදත්තජාතක 7 (7 කා. 141 පි.)

භේ

භෙද 6, 180, 247

භෝ

භොග 10, 98, 102, 105, 202, 206
භොගසම්පත්තීන් 70
භොජන 69
භොජාජානීයජාතකාදියැ 4 (1 කා. 16 පි.)

ම

මකමී 174
මකසජාතක 3 (1 කා. 214 පි.)
මක්ඛලිගොසාල 147
මඛාදෙවජාතක 6 (1 කා. 127 පි.)
මගධ 41, 50, 95, 97, 112, 206, 211, 282
මඟ 11, 31, 34, 38, 39, 40, 48, 53, 91, 133, 195, 200, 206, 208, 211, 229, 244, 253, 268, 271, 283, 296, 300
මඟට 38, 42, 44, 91, 133, 196, 200, 241, 259
මඟද් 38
මඟපල 98
මඟපලසුවෙන් 115
මඟඵල 154
මඟඵලයට 221
මඟසස් 190
මඟැ 36, 121, 133, 146, 196, 241, 301
මඟින් 36, 93, 133
මඟුලට 46
මඟුලෙහි 228, 260
මඟුල් 11, 13, 43, 46, 121, 130, 200, 234, 238, 244, 262
මඟුල් කපු 17
මඟුල්ගින් 17
මඟුල්පොකුණෙහි 17
මඟුල්මහඇමැතියො 13
මඟුල්සලවට 17, 18
මඟුල්සල්මුලට 12
මච්ඡජාතකාදියැ 4 (1 කා. 281 පි.)
මච්ඡරිය 292, 293
මච්ඡුද්දනජාතකාදියැ 3 (1 කා. 299 පි.)
මඤ්ජුස්වර 275
මට 22, 29, 35, 37, 40, 42, 45, 47, 52, 55, 64, 71, 80, 82, 83, 84, 88, 90, 92, 93, 101, 102, 104, 113, 125, 127, 128, 131, 132, 135, 136, 137, 139, 141, 157, 159, 163, 164, 167, 170, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 182, 190, 191, 192, 197, 198, 199, 201, 204, 218, 223, 243, 251, 252, 253, 262, 276, 282, 283, 285, 286, 287, 294, 298
මටුලුකස්ස 54, 155
මට්ටකුණ්ඩලීජාතකාදියැ 4 (4 කා. 90 පි.)
මණිච්වෙසක් 38
මණිපර්ව 275
මණිපර්වයක් 275
මණිමෙකලා 275
මණෙවු 209
මණෙවුවෙසක් 233
මණ්ඩපයෙන් 273
මණ්ඩපයෙහි 78
මණ්ඩලමාලමධ්‍යයෙහි 124
මණ්ඩලමාලයට 123
මණ්ඩලමාලයෙහි 123
මණ්ඩව්‍ය 78, 79, 84
මණ්ඩව්‍යය 84
මඬ 124
මඬනට 150, 151
මඬනා 119
මඬලක් 220, 249, 267
මඬවයි 113
මඬවා-පීහ 151
මඬවැසි 87
මඬිමින් 236
මඬියෙක් 273
මඬියෙහි 274
මඬිවයි 151

ම

මඬු 78, 236, 274
මඬුයෙහි 16, 78, 195, 273
මඬුලු 117, 238, 266, 272, 279
මඬුල්ලක් 204
මඬුව 78
මඬුවක් 16, 189, 194, 258
මතකභත්ත ජාතක 2 (1 කා. 150 පි.)
මතුරොදන ජාතක 4 (3 කා. 41 පි.)
මතැ 83, 298
මතු 11, 25, 33, 37, 44, 130, 132, 218, 231, 232, 247, 264, 281, 285, 302
මතුයෙහි 1, 9, 11, 16, 26, 43, 143, 144, 172, 207
මත් 122, 235, 236, 237, 264, 267
මත්තකී 275
මත්තට 163
මත්තෙ 17, 34, 41, 45, 64, 109, 160, 184, 200, 215, 230, 244, 250, 262, 281, 290, 291
මත්තෙන් 248
මත්තෙහි 20, 33
මත්න 96, 187, 243, 287, 289, 298
මද 28, 81, 153, 176, 238, 249, 264, 281
මදදූලි 238
මදමත් 285
මදුරු 32
ම-දූ 45
මධුරඵලහරිත 212
මධුරස්වර 274
මධ්‍ය 98, 128, 134, 255
මධ්‍යචෙතනා 106
මධ්‍යචෙතනාද් 106
මධ්‍යදෙශයෙහි 198
මධ්‍යයෙහි 90, 124, 132, 134, 266, 268, 271
මධ්‍යශාඛායෙහි 266
මන 130, 143, 229
මනදෙළ 31
මනදෙළක් 38
මනසට 190
මනසින් 270, 208, 212
මනස්කාර 190
මනස්හි 57
මනස්සත්ත්ව 57, 58
මනඃකර්ම 52, 53
මනා 34, 41, 56, 81, 101, 103, 106, 107, 109, 110, 125, 137, 151, 154, 155, 168, 169, 176, 190, 191, 192, 193, 208, 229, 241, 243, 244, 245, 250, 252, 278, 291
මනොජජාතකාදියැ 3 (3 කා 227 පි.)
මනොදණ්ඩ 51, 54, 57, 58, 59, 87
මනොදණ්ඩය 58
මනොදණ්ඩයෙහි 59
මනොදුශ්චරික 52
මනොද්වාරයෙහි 52
මනොරථ 25, 114, 239
මනොරම 48
මනොහර 286
මනොහරා 275
මන් 74, 84, 85, 187, 249, 303
මන්තාණි 130, 138
මන්ත්‍රාණිපුත්‍රයො 138
මන්දෙරික 27
මන්ධාතු 112
මන්ධාතුජාතකාදියැ 7 (2 කා. 222 පි.)
මන්විසි 86
මඳ 4, 64, 80, 83, 176, 179, 208, 212, 254, 267, 286
මඳක් 192, 260
මඳමරු 274
මඳලස් 17
මඳාරා 278
ම-පිත් 47, 115, 132
ම-පියාඹහ 47
ම-පියෙ 119
ම-පුතණුවන් 40
ම-පුතු 83, 131, 132
ම-පුත් හට 83
ම-බැණො 192
මම 14, 19, 21, 23, 29, 35, 43, 45, 54, 55, 61, 64, 67, 74, 75, 83, 85, 87, 88, 96, 101, 119, 123, 126, 127, 134, 136, 148, 152, 161, 163, 165, 168, 169, 173, 174, 180, 182, 183, 185, 187, 193, 201, 203, 212, 215, 232, 234, 240, 241, 249, 250, 251, 253, 254, 258, 261, 278, 285, 289, 298, 299
මමත්ව 198

ම

මම් 18, 25, 31, 37, 40, 47, 52, 57, 58, 68, 69, 71, 72, 73, 75, 76, 81, 86, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 97, 102, 104, 109, 110, 113, 115, 119, 123, 125, 126, 127, 128, 132, 134, 135, 137, 138, 145, 146, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 162, 166, 168, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 187, 191, 204, 210, 211, 215, 224, 228, 231, 232, 233, 234, 235, 237, 238, 240, 246, 252, 253, 261, 276, 285, 286, 287, 288, 290, 292, 299, 302, 303
මයිඳු 44, 113, 231, 232
මයිලිගිරි 191
මයිල් 211
මර 19, 27, 29, 227, 247, 289, 296, 303
මරකු 284
මරණ 141, 237, 260, 281, 283
මරණබියෙන් 281
මරණමුව 6
මරණින් 300
මරත් 215
මරදෙව්පිත් 19, 27, 29
මරන 7, 125, 135, 140
මරනු 52, 140, 161, 234
මරනුවන් 191
මරන්නට 113, 116, 117, 123, 131, 234
මරන්නානට 139
මරන්නෙ 243
මරපිරිස් 27, 29, 30
මර-මරා 133
මරම් 234
මරමි 114, 192
මරම්හයි 114
මරයි 58, 59, 131, 132, 136, 235
මරවඩී 115
මරවන්නට 161
මරසෙනඟ 4, 27
මරාටඹ 279
මරා-පියයි 236
මරා-පියව 114, 235
මරා-පියා 132
මරා-පිව 28, 237, 247
මරාමිණි 217
මරාමිණිමුවා 200
මරාමුවා 279
මරු 274, 300
මරුකතරහි 300
මරුකතග 300
මල 233
මලකුඳු 73
මලක් 116
මල්මඬුලු 50
මලරට 161
මලස්නක් 25
මලැ 43, 266
මලින් 12, 13, 39, 42, 108, 200, 254
මලු 46, 189, 241
මලුඳු 301
මලුද් 217
මල් 12, 18, 25, 28, 33, 42, 49, 60, 65, 70, 73, 77, 87, 94, 112, 129, 189, 190, 191, 192, 195, 199, 204, 233, 247, 258, 267, 269, 270, 271, 278
මල්අස්නක් 31, 115
මල් ඇගෑ 25
මල්කතුරු 267
මල්කලබක් 11, 31, 171
මල්කැමින් 221
මල්කෙම් 268
මල්ගඳ 46
මල්ගුළා 247
මල්ගුළාවක් 11
මල්තොරණ 25
මල්දමින් 273
මල්දම් 194, 247, 258
මල්දම්පෙළ 26
මල්දුමින් 76
මල්පට 223
මල්පල්ලෙන් 218
මල්බෑයනටදු 233
මල්බෑයනුදු 4
මල්රැසක් 94
මල්ලයුද්ධ 184
මල්ලරෙක් 94
මල්ලවයනට 69
මල්ලවයන් 68
මල්ලවයො 69
මල්වැසි 11
මල්සතක් 29
මල්හි 94, 268
මව 133, 242
මවට 233
මවන 28, 297
මවා 16, 27, 77, 194, 221
මවා-ගෙනැ 38, 77, 163, 231, 233, 301, 302

ම

මවු 84, 130, 136, 138, 143, 242, 234, 250, 259, 270
මවුටවන් 4
මවුකුසැ 9, 10, 12
මවුකුසින් 12, 13, 119, 225
මවුකුස්හි 13, 119
මවුන් 132
මවුපියනුදු 125
මවුපියන් 47, 97, 133, 138, 150, 152, 153
මවුපියහැ 243
මවුපියො 73, 130, 150, 242, 251
මවුබැමිණි 132
මසක් 117, 148
මසක්හු 286
ම-සබඳ 199, 200
මසැ 16, 45, 214
ම-සැමි 76
මසින් 26, 221, 269, 271
මස් 60, 65, 71, 143, 176, 180, 186, 187, 255
මස්කඩ 186
මස්රුසක් 59
මස්වලු මෙහෙ 115
මස්ස 72
මහ 18, 19, 20, 28, 33, 39, 40, 41, 46, 58, 59, 93, 97, 104, 108, 112, 136, 151, 154, 163, 170, 184, 185, 188, 201, 205, 217, 219, 220, 231, 233, 237, 241, 242, 252, 254, 257, 258, 259, 261, 262, 264, 268, 269, 270, 271, 272, 274, 275, 282, 301
මහඅඳුරු 28
මහඇමතියො 13
මහඇමැත්තා 18, 20
මහඇමැත්තක් 185
මහකුළුණින් 1
මහකුළුණු 156, 215, 236
මහකෙළ 25, 26, 27
මහකොසොල් 202
මහගම් 228
මහජනය හට 121
මහජනයා 166
මහජනයො 38, 65, 105, 121, 136, 138
මහජනා 38, 77, 108, 121, 136, 143, 161, 166, 184, 195, 253
මහණ 21, 39, 46, 47, 49, 54, 55, 56, 88, 89, 90, 91, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 109, 117, 121, 125, 126, 128, 133, 134, 135, 136, 144, 147, 148, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 162, 163, 164, 166, 168, 169, 170, 171, 173, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 211, 219, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 243, 248, 249, 250, 257, 290, 291, 296, 297, 298, 300, 303
මහකණක්හු 119, 166
මහණගණන් 99
මහණගණා 124
මහණගොයුම් 90
මහණගොයුම්හු 54
මහණදම්හි 249
මහණනට 219, 230
මහණනි 223
මහණනුදු 50, 246, 304
මහණබමුණන් 126, 147, 251
මහණබමුණො 184, 298
මහණභවත්ගොයුම් 99, 100
මහණම්හ 175
මහණරජහු 135
මහණවෙස් 135
මහණහු 37, 114, 119, 134, 179, 217, 223, 233, 246, 247, 250, 276, 280
මහණැයි 135, 249, 250
මහණු 176, 232, 249
මහණුන් 119, 126, 147, 217
මහණුවමැ 125, 126, 127, 128
මහණුවම් 140, 141, 144, 145, 146
මහණෙකැ 81, 175
මහණෙක් 60, 147, 169, 175, 282
මහණෙනි 28, 35, 36, 217, 218, 219, 225, 226, 233, 237
මහතවුස 204
වහතවුස් 69, 204
මහතව්සක් 1
මහතව්සන් 36, 211
මහතව්සා 43, 197, 204, 207, 211, 212, 213
මහතැ 52, 53, 58, 88, 128, 198, 217, 222, 223, 228
මහතැයි 87
මහතින් 129
මහතෙක් 8
මහතෙර 12, 146, 194, 201, 268, 277
මහතෙරනට 142, 147, 190, 193, 196, 231, 232, 234, 280

ම

මහතෙරහු 35, 37, 41, 42, 88, 113, 116, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 151, 152, 154, 171, 172, 191, 192, 193, 194, 211, 212, 213, 231, 232, 233, 236, 237, 277, 278, 279, 280
මහතෙරහුද් 232
මහතෙරුන් 41, 42, 47, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 146, 151, 152, 153, 154, 159, 192, 193, 194, 195, 201, 212, 230, 232, 236, 277, 278, 279, 280
මහත් 10, 11, 17, 18, 20, 23, 24, 46, 48, 49, 50, 53, 54, 57, 58, 64, 68, 75, 78, 79, 81, 82, 84, 88, 90, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 104, 106, 109, 110, 113, 114, 115, 116, 119, 121, 122, 123, 125, 126, 129, 134, 147, 156, 157, 162, 165, 167, 181, 183, 186, 187, 191, 195, 212, 215, 216, 219, 220, 222, 223, 225, 227, 228, 231, 234, 236, 239, 240, 244, 245, 247, 249, 252, 261, 262, 263, 265, 270, 281, 288, 298, 299, 300, 301
මහත්-මහත් 23
මහත්සෙ 110, 260
මහදන් 2, 9, 48, 102, 108, 189, 195, 203
මහදෙර 18
මහදෙරක් 122
මහධම්පල්ද 45, 48 (4 කා. 85 පි.)
මහනුවට 52, 59
මහනුවටහු 58, 60
මහනුවණ 219
මහනුවණැත්තෙ 89
මහනෙල් 112. 148
මහපට ඇඟිලි 16
මහපවුරෙන් 112
මහපහයැ 255
මහපහා 282
මහපියුමෙක් 256
මහපිරිවරින් 15
මහපිරිස් 9, 16, 156, 186, 206
මහපිරිහිණි 287
මහපුරිසා 17, 21, 26, 29, 30, 78, 82, 83
මහපුරිස් 15, 98, 207, 225
මහපුරිස් ලකුණු 205
මහපෙළහර 205
මහපෙළහර 24, 43
මහපොළොව 29, 134
මහබඹ 13, 24, 26, 27, 34, 76, 77, 146, 147, 268, 269
මහබඹහු 12, 33, 34, 46, 77, 78, 98, 144, 146, 147, 163, 227, 300
මහබඹැ 297
මහබඹු 255
මහබඹුන් 13
මහබමෙකැයි 225
මහබඹෙක් 225
මහබික්සඟුන් 236
මහබිනික්මන් 18, 255
මහබෙරෙක් 275
මහබො 26, 143, 201, 255, 286
මහබොකඳට 26
මහබොපල 201
මහබොපලග 256
මහබොයට 256
මහබොයින් 32
මහබොසතාණනට 11
මහබොසතාණන් 8, 13
මහබොසතාණො 8, 9, 16, 17, 18, 21, 75, 255
මහබොසතුන් 25, 29
මහබොසත් 20
මහහිනික්මන් 119, 143
මහමසුරන් 2
මහමහණහු 37
මහමුගලන් 98, 117, 113, 230, 231, 277, 280
මහමුහුද 10, 280
මහමුහුදු 16, 192, 297
මහමෙ 43
මහමෙගජුන් 20
මහමෙවැසිදහරින් 20
මහයක 252
මහයහන් 46
මහරජ 10, 14, 21, 22, 36, 40, 41, 45, 46, 47, 61, 62, 64, 65, 67, 86, 99, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 132, 136, 137, 138, 139, 145, 182, 199, 201, 202, 241, 242, 272, 273, 280, 283, 284, 285, 288
මහරජනි 215, 216
මහරජහු 9, 11, 13, 14, 43, 84, 97, 99, 112, 226, 246, 248, 254, 276, 288
මහරජාණනට 11, 47
මහරජාණන් 14, 43, 45, 116
මහරජානො 16, 39, 40, 41
මහරජු 116

ම

මහරජුන් 273, 287
මහර්ධික (යැ) 299
මහලට 69
මහලු 92, 104, 144, 145, 147, 189, 197, 216, 242, 245, 296, 298
මහල්තල 18
මහල්ලෙහි 96
මහවතුරැ 247
මහවන 156, 217
මහවනයට 157
මහවනයෙහි 156, 219, 225, 228
මහවනවෙහෙර 171, 178
මහවලට 135
මහවල්හි 133
මහවැසි 4
මහවිල්හි 5
මහවුරෙන් 264
මහවෙ 44, 61
මහවෙහෙර 48, 188
මහවෙහෙරැ 276, 304
මහසක්මන්හි 156
මහසඟුන් 48, 49, 206
මහසත් 22, 25, 27, 29, 30, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86
මහසත්හු 11, 21, 22, 24, 28, 29, 30, 74, 79, 81, 85, 86
මහසමාම්සුත 227
මහසම් 141
මහසල් 183
මහසල්රුක් 9, 218
මහසව්වන් 157, 224
මහසව්වා 155
මහසව්වො 237
මහසැළ 108
මහසිට 55, 57, 58, 59, 60, 87, 88, 89, 91, 93
මහසිටාණනට 295
මහසිටාණන් 233
මහසිටාණො 230, 234
මහසිටු 48
මහසිටි 48, 49, 52, 56, 57, 87, 89, 90, 91
මහසිටිහු 49, 55, 87, 89, 90, 94
මහසිහින 23
මහසුදසුන් 273
මහසුබු 113
මහසුබ් 98
මහහඬ 29
මහහඬින් 34, 237
මහහස්රජක්හු 41
මහා 59, 87, 216, 220, 222, 245, 296
මහඅස්සාරොහජාතක 4 (3 කා. 213 පි.)
මහඋම්මග්ගජාතකාදියැ 4 (7 කා. 295 පි.)
මහාකණ්හජාතකාදියැ 6 (4 කා. 181 පි.)
මහාකපිජාතක 6 (3 කා. 264 පි.)
මහාකපිජාතකාදියැ 6 (5 කා. 228 පි.)
මහාබන්තිවාදජාතක 7 (3 කා. 31 පි.)
මහාගොවින්දදි 112
මහාජනකජාතකාදියැ 6 (7 කා. 57 පි.)
මහාජනයො 60, 61, 65, 74, 77, 105, 108, 136, 137, 160, 184, 195, 196
මහාදන 104, 239
මහාධන (යැ) 102
මහානරකයෙහි 106, 117, 182
මහානාගයනුදු 50, 304
මහානාගයන් 236
මහානාගයා 239
මහානාද 221
මහානාරදකස්සපජාතකය 38
මහානාරදකස්සපජාතකාදියැ 2 (7 කා. 229 පි.)
මහානිධාන 4
මහානිධි 46
මහානුභාව 12, 37, 50, 193, 268, 274, 280, 284, 299
මහාපරාධයෙන් 118
මහාපරිරොධ 203
මහාපුරුෂය 13
මහාපුරුෂයන් 105
මහාපුරුෂලක්‍ෂණයෙකින් 202
මහාපුරුෂලක්‍ෂණයෙක් 208
මහාපුරුෂලක්‍ෂණයො 208
මහාබොධිජාතකාදියැ 2 (6 කා. 114 පි.)
මහාබොධිවංශපරිකථායෙන් 148
මහාභාණ්ඩ 272
මහාබ්‍රහ්ම 299
මහාභිසමය 227
මහාභොග 102, 207
මහාමාත්‍යයහැ 122
මහාමායා 8, 135, 259
මහාමායාදෙවි 9
මහාමූඪයහැ 278
මහාමොරජාතකාදියැ 2 (5 කා. 50 පි.)
මහායාන 104, 108
මහායානයක් 102
මහාරහ 41, 194, 258
මහාවන 150, 265

ම

මහාවාණිජජාතකාදියැ 3 (5 කා. 59 පි.)
මහාවිජිත 101, 102, 104, 105, 106, 109, 110
මහාවීණා 274
මහාසච්චකසුතින් 172
මහාසත්කාර 195
මහාසමාගමයට 222
මහාසම්මතයා ගෙ 220
මහාසම්මතරජු ගෙ 220
මහාසම්මතවංශයෙහි 45
මහාසාරජාතක 3 (1 කා. 329 පි.)
මහාසාවද්‍ය 51, 53, 54, 57, 58, 59
මහාසීලවජාතක 7 (1 කා. 230 පි.)
මහාසුතසොමජාතක 1 (6 කා. 330 පි.)
මහාසුපින ජාතක 4 (1 කා. 293 පි.)
මහාසුභද්ද 48
ම-හිමි 18
මහිමියා 19, 83
මහිලාමුඛජාතක 3 (1 කා. 166 පි.)
මහෙශාඛ්‍යය 99, 223, 228, 280, 299
මහෙශාඛ්‍යදෙවියො 221
මහෙශාඛ්‍යරජහු 221
මහොදර 239
මහෞෂධපණ්ඩිත කල්හි 7
මළ 4, 58, 59, 82, 116, 117, 176, 177
මළහ 58, 71
මළහු 176
මළානට 4

මා

මා 15, 18, 29, 31, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 52, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 80, 82, 83, 85, 87, 88, 90, 91, 94, 100, 102, 107, 116, 117, 118, 119, 121, 123, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 148, 155, 159, 161, 163, 168, 169, 171, 173, 174, 178, 179, 180, 181, 182, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 195, 198, 200, 202, 206, 215, 217, 218, 219, 220, 224, 228, 232, 236, 237, 238, 240, 242, 243, 249, 251, 258, 271, 282, 286, 289, 290, 297, 298, 299, 301, 302, 303, 304
මාගම 139, 267
මාගමක 139, 237
මාගමුන් 17, 35, 61, 121, 152, 193, 217, 255
මාගම් 152, 153, 161, 269, 289
මාගම්හු 121
මාගෙ 16, 22, 25, 27, 37, 39, 43, 63, 68, 79, 85, 95, 97, 105, 106, 108, 112, 114, 115, 120, 130, 136, 137, 146, 160, 162, 164, 165, 166, 175, 184, 204, 227, 230, 234, 245, 246, 262, 283, 285, 287, 288, 293, 300
මා ගෙන් 170
මාණව 207, 208, 209
මාණවක 172
මානවකදමන 172, 304
මාණවකයා 130, 131
මාණවයා 209
මාතඞ්ග 70
මාතඞ්ගසෘෂිහි 87
මාතඞ්ගජාතක 2 (5 කා. 85 පි.)
මාතඞ්ගපණ්ඩිත 79
මාතඞ්ගපණ්ඩිතයන් ගෙ 83
මාතඞ්ගපණ්ඩිතයො 71, 84
මාතාඞ්ගය 73
මාතඞ්ගාරණ්‍ය 60, 87
මාතලී 270, 287
මාතුපොසතජාතක 4 (4 කා. 114 පි.)
මාතෙරහුද් 231
මාත්‍ර 181
මාත්‍රයකුදු 163
මාත්‍රයෙකින් 101
මාත්‍රා 123
මාන 81, 165
මානනිඃශ්‍රිත (යැ) 298
මානෙල්මලකුදු 73
මායා 91
මායාකාර 86
මායාකාරයෙක් 81
මායායෙන් 90, 91, 96
මායාවක් 55, 90
මායාවි 55, 90
මාර 30, 144, 227
මාරකන්‍යාවො 32
මාරය 29
මාරයෙහි 298
මාරවිජය 31, 207, 256
මාර්ග 53, 93, 153
මාර්ගයෙන් 54
මාලා 132, 133, 136
මාලෙහි 65
මා විසින් 1, 61, 40, 152, 153, 232, 239
මාහිස්සති 206
මාළු 108

මැ

මැ 1, 6, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 93, 94, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 144, 145, 147, 150, 151, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 201, 202, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 215, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 228, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 265, 267, 268, 269, 271, 273, 274, 275, 276, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 300, 301, 302, 303
මැකෙවයි 82
මැඟින් 25, 142, 244, 293
මැඟියක්හු 207
මැටි 86, 101
මැටිකඩෙක්හි 196
මැටිපස 79
මැටිපිඬ 86
මැටිපිඬක් 86
මැටිපිඬු 101
මැඬ මහසිටහු 259
මැඬවා-පිව 152
මැඬවා-පීම් 152
මැඬවුන් 95
මැඬැ 27, 151, 225, 236, 239
මැඬැ-පියව 151
මැඬැ-පිව 27
මැඩිය 119
මැඩියාහු 151
මැඬුන් 214
මැද 11, 40, 48, 68, 69, 72, 75, 77, 101, 108, 124, 144, 157, 165, 167, 168, 171, 192, 194, 199, 203, 207, 215, 218, 244, 249, 265, 273, 274, 284
මැදින්දිනැ 41
මැදියම්මැ 284
මැදියම්හි 236
මැදුම්පියෙසැ 8
මැදුම්යම්හි 30
මැදුම්සඟිය 302
මැදුම්සඟියැ 172, 190
මැදුම්සඟියෙහි 276
මැනැවැ 18, 22, 27, 28, 31, 34, 39, 40, 41, 43, 44, 47, 56, 57, 62, 68, 71, 73, 75, 77, 78, 79, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 144, 146, 147, 151, 152, 153, 154, 156, 160, 170, 171, 173, 175, 177, 179, 181, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 200, 201, 203, 210, 217, 219, 223, 224, 230, 231, 234, 235, 237, 240, 241, 247, 249, 250, 253, 258, 262, 276, 277, 278, 279, 283, 284, 285, 288, 291, 296, 298, 300, 301
මැනැවිනුදු 120
මැනැවින් 26, 277
මැනෑ(මැ යෑ) 39, 186, 208, 215, 242, 252
මැය 74
මැරුයෙ 72
මැරුයෙම් 131
මැරුව 103, 113, 114, 131, 134
මැරූ 107, 128, 129, 133, 141
මැරූහ 82, 107, 109
මැවි 194, 236, 301
මැවුව 224
මැවු 32, 207, 225, 273
මැවූයෙ 297
මැවෙයි 273
මැසි 32
මැසුවාක්හු 184
මැස්සන් 248

මැ

මැණියනට 11
මැණියන්ටද් 12
මැණියනුදු 12
මැණියන් 9, 12, 97, 116
මැණියො 11

මි

මිටක් 25, 129, 256
මිටි 65, 155, 278
මිටින් 190
මිටි-මිටි 54
මිණි 25, 39, 92, 217, 218, 222, 262, 264, 272, 281
මිණිඇසි 195
මිණිකඳක් 300
මිණිකවද 50, 156
මිණිකිකිණි 274
මිණිකිකිණිදැල් 25
මිණිගල් 217
මිණිගිරිතලා 217
මිණිටඹ 279
මිණිතරුයෙන් 194, 258
මිණිතොමර 121
මිණිදඬුවැට 122, 144
මිණිදඬුවැටපෙළ 26
මිණිදඬුවැටපහනින් 121
මිණිදඬුවැටපහන් 20
මිණිදූදිරි 267
මිණිනාදැති 279
මිණිපලග 269
මිණිපලගක් 277
මිණිපලගෙහි 279
මිණිමුවා 33, 200, 264, 279, 284
මිණිරසින් 17, 278
මිණිරුවනෙක්හි 11
මිණිවටාපත් 13
පිණිවත් 217
මිණිවහණෑ 92
මිණිවිමනෙකැ 251
මිණිවෙදිකා 274
මිණිවොටුනු 13, 17
මිතුරනට 233
මිතුරන් 124
මිත් 101
මිත්‍ර 198, 301
මිත්‍රකම් 198
මිත්‍රයනට 241
මිත්‍රයනුදු 125
මිත්‍රයන් 226
මිථ්‍යාතපස්හි 2
මිදි 233, 300
මිදෙත් 293
මිදෙනු 36
මිදෙල්රුක් 32
මිනිසකු 21, 22, 129, 240, 242
මිනිසක්හු 114, 189, 263
මිනිසැ 127
මිනිසුන් 6, 13, 38, 55, 59, 61, 63, 66, 74, 82, 88, 99, 132, 133, 136, 139, 141, 143, 155, 161, 174, 236, 241, 251, 284, 290, 301
මිනිස් 67, 76, 77, 131, 173, 178, 180, 183, 190, 191, 233, 249, 258, 259, 265, 266, 281, 290, 292
මිනිස්දහසක් 131
මිනිස්නට 54, 99, 140, 151, 183, 276, 280, 300, 301, 302
මිනිස්පියක් 233
මිනිස්පියට 67
මිනිස්පියෙහි 268
මිනිස්පිරිස් 207
මිනිස්බැවැ 290
මිනිස්මල 9
මිනිස්මි 127
මිනිස්ලොවැ 102
මිනිස්ලොව්හි 24
මිනිස්සු 54, 241
මිනිස්හැ 190
මිනිස්සු 13, 60, 66, 67, 72, 73, 76, 85, 91, 103, 113, 132, 133, 139, 140, 155, 157, 174, 177, 182, 191, 192, 193, 209, 210, 211, 220, 238, 253, 284, 288, 300, 301
මිනීමරු 236, 237, 238
මිනිමස් 1
මිය 86
මියනා 3, 7, 45, 214
මියන්නෙක් 296
මියැ 15, 34, 102, 145, 176, 177, 182, 202, 268, 294, 297, 299
මියුරු 10, 12, 23, 25, 41, 45, 48, 109, 110, 115, 118, 129, 135, 173, 186, 187, 189, 207, 218, 226, 237, 244, 277, 284, 300
මියිලුනුවත 37
මියුළුපුර 257
මියුළුවනා 257
මියෙ 47, 180
මියෙති 233
මියෙද්ද 298

මි

මියෙන් 17, 82, 174, 175, 202
මියෙම් 71
මියෙයි 80, 178
මියෙහි 84, 134
මිරිකා 59, 232
මිරිකෙයි 92
මිරිඟුඅවල 285
මිල 78, 92, 103, 199, 283
මිශ්‍රකවන 265
මිසදිට්හ 2, 53, 101, 107. 195, 230, 236
මිසදිට්හයෙන් 230
මිසහසර 68
මිසැ 19, 26, 47, 51, 52, 63, 86, 97, 102, 114, 124, 156, 160, 164, 175, 176, 178, 192, 201, 221, 223, 242, 264
මිහි 79, 109, 207, 235
මිහිඟ 275
මිහිඟක් 166, 275
මිහිඟු 275
මිහිපිඬු 33
මිහිරි 107

මී

මී 107, 108, 179, 182
මීකඩසකුරෙන් 79
මීනෙල් 68
මීපිඬු 33, 143, 256
මීයක් 24
මීයන් 114

මු

මුක්ත 10
මුඛයෙහි 221
මුඛර 166
මුඛරයෙහි 168
මුගලන 232
මුගලනැයි 231
මුගලන් 39, 231, 234
මුගලන්මි 232
මුගලන්හු 234
මුගුරු 68, 107
මුගුරෙන් 68, 69, 92
මුඟුවන් 33
මුඩාව 16
මුඬු 44, 133, 230
මුතු 78
මුතුවැළ 117
මුත් 304
මුත්පැන් 102, 242
මුත්හර 117
මුදනු 240
මුදමින් 3
මුදලිඳුනාරජ 32
මුදලිඳුවිල් 32
මුදවා-පියා 110
මුදවා-පී 69
මුදවා-ලූ 23
මුදුනට 13, 24
මුදුනැ 208
මුදුනෙ 24, 29, 43
මුදුනෙන් 199, 224, 230, 247. 283, 284
මුදුනෙහි 8, 21, 34, 61, 77, 78, 128, 148, 156, 176, 194, 197, 208, 218, 230, 231, 238, 240, 244, 245, 246, 248, 252, 263, 264, 268, 271, 272, 273, 285, 288
මුදුන් 25. 43, 183, 185, 190, 204, 205, 208, 256
මුදුලක්ඛණජාතක 5 (1 කා. 260 පි.)
මුදුහ 195
මුනුබුරු 208, 259
මුනුබුරෙ 43, 204
මුඳුන 181, 264
මුඳුනුදු 204, 205, 208
මුබ 41
මුමුනනු 126
මුයෙන් 165
මුරුත 171
මුරුතමල් 199
මුල 12, 70, 241, 266
මුලඅලකඩක් 241
මුලට 23, 24, 32, 34
මුලැ 124, 145, 165, 218, 246, 266, 289
මුලෙක්හි 156
මුල් 39, 52, 92, 116, 141
මුල්පිළිසඳට 302
මුල්හි 23, 32, 172, 243, 247, 287
මුව 11, 32, 61, 63, 68, 71, 83, 119, 144, 145, 162, 174, 176, 222, 232, 294
මුවගණද් 217
මුවගොන් 240
මුවදඩ 240
මුවදෙසින් 76
මුවන් 107, 109, 110, 134
මුවපියුම් 99
මුවමුළු 186, 187
මුවයෙහි 116
මුවරජ 187
මුවරඳ 256, 268
මුවරමා 255, 259, 260, 262

මු

මුවරමාපායැ 276, 277, 280
මුවරසිටහු 259
මුවරසියො 79
මුවවිට 279
මුවවිටට 129
මුවවිටි 33, 223, 266
මුවවිටියෙහි 20, 27, 29, 30. 222, 223, 271, 272
මුවවිටු 20
මුවහ 63, 195, 228
මුවා 240, 244, 264, 265, 266, 271, 272
මුසනින් 284
මුසන් 284
මුසවා 64, 67, 68, 106, 139, 182
මුසවායෙන් 17, 18, 116, 181
මුසිත් 140
මුසී 140
මුසු 12, 107, 108, 113, 116, 238
මුහු 27, 29, 35, 37, 47, 58, 79, 85, 90, 92, 96, 125, 127, 138, 156, 161, 175, 218, 230, 243, 253, 280, 283, 297, 298
මුහුකුරුවමින් 8
මුහුට 85, 154, 230, 253
මුහුණ 81, 82, 208, 262
මුහුණක් 233
මුහුණු 27, 99, 107
මුහුදු 248
මුහුදින් 101, 144
මුහුදු 3, 6, 38, 87, 93, 97, 125, 182, 191, 192, 297
මුහුදුගිරි 191
මුහුදුබත් 301
මුහුදුරළ 191
මුහුදුහඬ 238
මුහුද්කුසැ 20
මුහුලුඅරම් 191, 195
මුහුළැ 114
මුහුළු 21
මුළා 247, 276, 278
මුළු 8, 15, 16, 21, 27, 37, 75, 76, 77, 102, 151, 197, 220, 235, 246, 262, 297
මුළුලො 16, 34
මුළුල්ලෙහි 18

මූ

මූගපක්ඛසමාගමයෙහි 8 (7 කා. 25 පි.)
මූඪගර්භ 139, 140
මූඪය 296
මූඪයහැ 278
මූර්ඡා 58
මූලක 203, 206
මූසිකජාතකාදියැ 3 (3 කා. 153 පි.)

මා

මෘෂාවාදයෙහි 2

මෙ

මෙ 9, 11, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 141, 142, 145, 146, 147, 149, 151, 152, 154, 155, 159, 161, 162, 163, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 194, 196, 197, 198, 200, 201, 203, 206, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 257, 259, 261, 262, 263, 269, 271, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 286, 287, 289, 290, 291, 293, 294, 296, 298, 299, 300
මෙතෙකැ 152
මෙතෙක් 122, 135, 218
මෙත් 35, 81, 233
මෙත්තගු 210
මෙත්බහවුන් 304
මෙත්සිත් 140, 238
මෙනෙහිකරනුවනට 191
මෙන් 20, 134, 237, 238, 288
මෙයට 56, 82, 88, 90, 99, 100, 101, 126, 128, 135, 192, 243, 261
මෙයැයි 151
මෙයිදු 107, 181, 209, 249

මෙ

මෙයිද් 69, 173
මෙයින් 27, 84, 147, 193, 234, 296, 298, 300, 303
මෙර 21, 97, 231
මෙරගල 124
මෙරගල් 29, 182, 231, 232, 248,297
මෙරමුදුන 264
මෙරමුදුනෙ 248
මෙරමුදුන් 264
මෙරමුලැ 124
මෙවුන්ධම් 178
මෙවෙනි 14, 24, 38, 60, 75, 135, 170
මෙසෙ 5, 8, 9, 11, 13, 14, 21, 23, 27, 29, 31, 32, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 46, 50, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 64, 69, 70, 74, 81, 84, 87, 88, 89, 92, 97, 98, 100, 101, 105, 106, 107, 109, 113, 116, 117, 118, 119, 122, 125, 136, 138, 139, 140, 144, 145, 148, 151, 153, 154, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 181, 182, 187, 191, 196, 197, 199, 202, 203, 208, 211, 214, 218, 220, 221, 223, 229, 232, 238, 241, 246, 247, 249, 250, 251, 253, 254, 258, 262, 271, 273, 275, 280, 284, 291, 294, 296, 299, 301, 302, 303
මෙසෙයින් 48
මෙහි 13, 15, 27, 31, 50, 52, 69, 71, 74, 85, 86, 87, 90, 128, 131, 141, 147, 150, 161, 164, 190, 191, 192, 195, 196, 201, 224, 243, 245, 262, 276, 292, 294, 296, 297, 298, 302
මෙහෙ 75, 107, 173, 179, 204, 254, 270
මෙහෙකරු 39
මෙහෙණනුදු 246
මෙහෙණවර 153
මෙහෙතන්වැස්සො 63
මෙහෙයට 127
මෙහෙයා 123, 235
මෙහෙයිම් 125
මෙහෙයු 234
මෙහෙලපළඳනා 260
මෙහෙවර 107, 114
මෙළෙ 47, 57, 72, 94, 116, 178, 180, 202, 268
මෙළෙක් 10, 11, 80, 82, 99, 100, 132, 233, 249, 262
මෙළෙන් 57

මේ

මෙධ්‍ය 86, 87
මෙධ්‍යාරණ්‍ය 60
මෙධ්‍යරණ්‍යය 70, 87

මෛ

මෛත්‍රියැ 135
මෛත්‍රීන් 249
මෛත්‍රීබලයෙනුදු 99
මෛත්‍රීභාවනායෙන් 83
මෛත්‍රීවිහාරයෙන් 249

මො

මො 76
මොබ 36, 145, 232, 237, 243, 296
මොබට 54, 55, 155, 156
මොබැ 84
මොබින් 108
මොවුන් 59, 67, 68, 97, 114, 118, 119, 135, 155, 173, 192, 193, 199, 215, 259, 274, 290, 298, 301
මොව්නට 68, 217
මොව්හට 195
මොහට 47, 249, 279
මොහඳුරු 264, 280
මොහු 12, 14, 15, 21, 22, 47, 67, 68, 81, 86, 115, 124, 134, 135, 154, 155, 168, 173, 175, 177, 189, 190, 191, 210, 223, 231, 243, 248, 252, 253, 260, 280, 290, 296, 299, 300, 301
මොහොතක් 171
මොහොතෙක්හි 212
මොහොලින් 167
මොහොල් 297

මෝ

මොසපුරුෂ 175
මොසපුරුෂය 175, 179
මොසරාජ 209, 210
මොසරාජයා 209
මොරජාතක 5 (2 කා. 27 පි.)
මොහයෙන් 296
මොහයො 81

ය

යකකු 21, 22
යකක්හු 233, 250
යකත්පමණින් 191
යකබලක් 243
යකු 244. 249, 251
යකුන් 83, 99, 112, 158
යකුළෙකින් 246
යකෙක් 22
යක් 156, 163, 189, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 272, 274, 275, 293
යක්දරුවා 82
යක්නට 244
යක්බළන් 272
යක්බිළිඳුහු 250
යක්මී 246
යක්මුව 6
යක්රජ 84
යක්වෙසක් 163
යක්ෂ 243, 244, 245, 248, 253, 254
යක්ෂගණන් 248
යක්ෂදමන 304
යක්ෂයක් 116
යක්ෂයක්හු 163, 164
යක්ෂයනුදු 163, 164
යක්ෂයනුදූ 250, 254, 304
යක්ෂයන් 226, 269
යක්ෂයා 99, 163, 240, 242, 244, 249, 250, 252, 253, 254
යක්ෂයො 241
යක්ෂසංයුක්තකයෙන් 251
යක්ෂ සෙනාපති 244
යක්ෂානුභාවයෙන් 241
යක්හු 119, 157, 163, 243, 250, 253
යට 16, 25, 85, 117
යටත 85
යටත් 71
යටත්පිරිසෙයින් 297
යටද් 13
යටැ 9, 18, 45, 218, 230
යටි 38, 61, 301
යටිමහල් 35
යටිමහලෙ 260
යටිවන උයන් 36, 38, 39
යතී 104
යතුරුැනළින් 256
යත් 9, 50, 51, 52, 55, 56, 57, 60, 66, 70, 73, 74, 95, 101, 102, 104, 105, 108, 112, 118, 120, 123, 130, 132, 134, 137, 140, 143, 146, 150, 161, 166, 172, 173, 174, 177, 178, 183, 197, 214, 218, 228, 230, 234, 240, 243, 245, 251, 253, 255, 257, 262, 264, 267, 268, 277, 281, 282, 283, 284, 286, 293, 294, 296, 299, 300, 301, 303
යත්නයෙන් 113
යථාභූත 287
යථාභූතය 168, 169
යන 13, 18, 22, 24, 29, 34, 39, 42, 46, 47, 51, 52, 56, 57, 69, 87, 88, 90, 96, 99, 108, 109, 113, 115, 117, 120, 122, 130, 133, 135, 137, 146, 147, 161, 164, 165, 166, 168, 169, 171, 173, 175, 179, 181, 183, 189, 203, 205, 211, 219, 225, 236, 238, 240, 242, 244, 251, 257, 259, 260, 263, 265, 266, 271, 276, 279, 282, 284, 289, 294, 298, 300, 301, 302, 303, 304
යනසෙ 113
යනාදි 94, 98, 107, 110, 126, 128, 142, 148, 158, 172, 190, 222, 223, 244, 276, 279, 285
යනාදීන් 13, 31, 95, 209, 210, 212, 238, 245, 257, 302
යනු 1, 36, 40, 45, 46, 55, 60, 62, 67, 71, 81, 83, 85, 87, 88, 89, 90, 93, 97, 117, 126, 137, 138, 157, 163, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 205, 207, 210, 220, 223, 243, 252, 260, 287, 289, 291, 293, 294, 298, 299
යනුයෙ 85, 134, 136, 175, 240, 273
යනුයෙන් 20
යනුයෙම් 71
යනුවන් 6, 67, 218, 258, 301
යන්ත්‍ර 197, 234
යන්ත්‍රාරූඪයක් 166
යන්නක්හු 124, 133
යන්නට 56, 88, 96, 97, 100, 123, 132, 244, 245
යන්නහු 47, 134
යන්නා 128, 206, 294
යන්නාක් 27
යන්නාහු 42, 102, 132, 151, 182, 206
යන්නී 24, 146
යන්නෙ 67, 96, 137, 182, 192

ය

යන්නෙහි 35
යන්නො 107
යපටෙකින් 153
යපල්ලක් 246
යපිකෂෙක්හි 31
යපෙති 115,203
යපෙති 114
යපෙත් 115
යපෙන 22,80
යපෙනසෙ 115
යපෙයි 114, 115
යමක් 108, 140, 153, 161, 164, 180, 205, 250, 297
යමක්හු 72, 93, 119, 133, 240, 271, 301,
යමපලුත් 6
යමයා 248
යමයා ගෙ 248
යමාමහපෙළහර 31, 43, 119
යමෙක් 56, 69, 70, 72, 107, 108, 109, 151, 162, 164, 224, 241, 249, 250, 301
යමො (ද) 214
යම් 14, 18, 19, 25, 39, 58, 59, 64, 72, 74, 79, 80, 81, 99, 100, 106, 107, 109, 114, 129, 134, 135, 138, 139, 141, 142, 145, 147, 150, 151, 153, 159, 161, 167, 170, 171, 180, 190, 203, 208, 214, 215, 224, 227, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 250, 252, 257, 270, 271, 281, 286, 287, 289, 290, 292, 297, 298, 304
යම්කිසි 116
යම්තම් 99, 119
යම්දැයි 62
යම්සෙ 51, 54, 55, 80, 94, 100, 108, 119, 121, 122, 125, 129, 134, 150, 155, 159, 162, 165, 166, 168, 170, 212, 221, 223, 227, 230, 243, 248, 249, 250, 277, 279, 285, 286, 294
යම්හ 32, 54, 66, 74, 101, 117, 139, 183, 192, 193, 198, 203, 222, 244, 283
යම්හයි 101, 121, 193, 217, 233, 235, 283, 285
යලක් 9, 26, 52, 53, 55, 56, 64, 67, 88, 89, 92, 133, 143, 158, 162, 163, 186, 187, 191, 203, 250, 271, 295
යව 22, 36, 69, 72, 108, 116, 151, 183, 232, 241, 242
යවති 270
යවනු 103
යවන්නෙ 200
යවපාලයක්හු 143
යවම් 200
යවම්හ 242
යවයි 55, 279, 300
යවා 21, 32, 36, 71, 75, 116, 153, 170, 203, 236, 242, 283
යවි 48, 67, 72, 96, 110, 115, 136, 179, 190, 199, 257, 289
යවිම් 40
යවු 18, 24, 30, 32, 42, 204
යවුව 199
යවුවිරිහි 150
යවුහු 11, 32, 40, 42, 254, 257
යවූහ 170
යවූහැ 73, 121
යවූහු 140, 184
යව් 62
යව්දැයි 217
යශසින් 75, 178, 180, 195, 279, 298
යශස් 75, 96, 99
යශස්විය 80
යශොවත් 143
යස 23, 35, 36
යසගොස් 38, 98
යසගී 38, 98
යසයෙන් 235
යසසිරින් 17
යසොධරාදෙවී 44, 45, 46
යසොවාහන 255
යහන 9
යහනින් 9, 18, 35
යහන් 9, 16, 17, 46, 262, 270
යහන්ගබ 102
යහන්හි 9, 11, 73, 120, 270
යහපත 70
යහපතැ 123
යහපත් 38, 78, 167, 283
යහපහස් 264
යහ (යැයි) 137
යහහ 125
යහළු 112, 186, 187
යහුල් 68
යළි 203

යා

යා 29, 55, 63, 64, 72, 73, 74, 80, 83, 92, 95, 96, 126, 132, 133, 139, 148, 168, 169, 176, 179, 185, 191, 231, 237, 240, 245, 249, 250 (නො) යා 27

යාග 95, 96, 101, 102, 105, 107, 109, 110
යාගයක් 95, 101, 102
යාගයට 104, 105, 106, 107
යාගයෙක් 110
යාගයෙහි 107, 109
යාගවිධි 109
යාගසම්පත් 96, 109
යාගස්වාමී 109
යාටි 11, 17, 70, 120, 276
යාටියනට 108
යාටියාදැයි 193
යාටියාව 69
යා-දෙන්නෙයැ 63
යානයකට 120, 244
යාපත් 161
යාමා 275

යැ

යැ 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 257, 260, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 275, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 289, 291, 292, 293, 294, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304,

යි

යි 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270, 271, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303

යු

යුක්ත (යැ) 249
යුගත්ගිනි 237, 238
යුගත්ගිනිකඳක් 163
යුගඳුරු 20, 218, 224, 264, 271, 272
යුතු 16, 42, 66, 70, 80, 87, 110, 135, 172, 179, 201, 215, 228, 250, 290
යුතුවහ 56
යුත් 28, 30, 105, 247, 273, 281, 286
යුත්තෙ (යැ) 67, 68, 80, 88, 106, 132, 201, 233

යු

යුද්ධ 184, 249
යුද්ධයට 27, 215
යුද්ධයෙහි 253
යුද්ධසන්නද්ධ 215
යුවරජ 198
යුවරජතත් 113
යුවළ 18, 31
යුවළෙහි 289

යූ

යූ 161
යූපයට 107

යෙ

යෙ 88, 95, 125
(නො) යෙ 277
යෙජියැ 297
යෙති 20, 33, 57, 58, 63, 64, 67, 107, 121, 122, 133, 141, 160, 162, 177, 186, 208, 218, 301
යෙති 96, 189, 230
යෙත් 67, 95, 123, 217, 229, 300
යෙත්වයි 260
යෙදමෙන් 242
යෙදී 22, 63, 68, 104, 110, 114, 115, 116, 120, 203
යෙදුණාහු 103
යෙදුමෙන් 16
යෙදුහු 113, 121
යෙදෙ 165, 187
යෙදෙන්නෙ 97
යෙදෙයි 63, 82, 88, 108, 138, 152, 165, 177, 283, 288
යෙමි 19, 22, 51, 53, 54, 64, 67, 83, 88, 91, 120, 136, 160, 161, 173, 178, 179, 181, 186, 187, 190, 201, 233, 298
යෙමින් 91, 300
යෙමි 19, 119, 137
යෙම්දැයි 73
යෙයි 22, 52, 57, 59, 80, 83, 89, 92, 96, 99, 113, 118, 120, 121, 123, 129, 132, 134, 135, 153, 165, 166, 179, 181, 248, 249, 266, 267, 271, 273
යෙ-ල 121
යෙව 25, 193, 237, 239, 300, 302
යෙහි 51, 53, 135, 160, 162, 178, 221, 241, 278, 280, 296
යෙහෙළි 261
යෙළදහසක් 260
යෙළසිය 217
යෙළසියක් 27, 29, 245, 273

යො

යොජනකට 240
යොජනක් 21, 41, 48, 69, 132, 134, 180, 203, 240, 256, 266, 272, 273
යොජනැ 217, 244, 262, 264, 266
යොජනෙහි 41, 48, 100
යොජන්නට 120
යොජුන් 13, 21, 26, 28, 34, 40, 41, 148, 172, 207, 208, 217, 218, 221, 243, 245, 246, 248, 264, 265, 266, 268, 270, 271, 273, 274, 277, 282
යොඬ 42, 48, 89, 258
යොදුනෙහි 27
යොදුන් 9, 19, 29, 77, 97, 144, 203
යොනිත් 177
යොන්හි 178
යොන්හිද් 67
යොව්නෙහි 67, 97, 268

යෝ

යොග 47
යොගානුකුල 190
යොධයන් 27, 116
යොධයහැ 122
යොනියැ 135

ර

රකවලැ 113
රකවල් 11, 15, 24, 63, 73, 113, 121, 276
රක්කි 270
රක්ගල් 217, 246
රක්ගල්තෙලෙහි 79
රක්නට 72, 174
රක්නා 6, 46, 58, 193, 243
රක්නාහු 63, 133
රක්නෙ 181, 242
රක්මි 58
රක්මින් 6
රක්වයි 73
රඬගක්ෂමි 92, 93
රඟ 92, 93

ර

රජ 3, 10, 13, 14, 15, 16, 19, 21, 22, 36 ණීඝ38□ 39, 41, 44, 46, 47, 49, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 86, 87, 88, 99, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 134, 136, 137, 138, 139, 154, 161, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 216, 220, 231, 232, 233, 235, 240, 241, 242, 246, 252, 254, 257, 259, 268, 269, 270, 271, 272, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 294, 295, 301, 302
රජඇමැත්තෙක් 44
රජ උයන් 203
රජකු 198
රජකුමර 113
රජකුමරනට 43
රජකුමරහු 48, 242
රජකුමරියක 220
රජකුමරියන් 220
රජකුමරු 146
රජකුමරුනට 294
රජකුමරුන් 153, 215, 216, 257
රජකුමරුවන් 42, 153
රජකුලන් 42
රජකුලෙන් 125, 214
රජක් 37
රජක්හු 41, 46, 66, 197, 212, 239, 245, 246, 258, 271, 273, 294
රජගහනුවර 236
රජගහා 21, 36, 38, 39, 40, 41, 48, 112, 117, 122, 143, 146, 147, 206, 234, 236, 281, 282
රජගෙ 15, 68
රජගෙට 14, 68, 114, 240
රජගෙන් 154, 235
රජගෙයි 41
රජගෙයි 47, 68, 108, 122, 242
රජදරුවන් 17
රජදරුවො 13, 16, 17
රජදුවකැ 146
රජද් 113
රජනට 3, 75, 76, 77, 104, 161, 200, 215
රජපා 115
රජපැවිජියහැ 220
රජපැවිජියො 220
රජපිරිස් 124, 198
රජබල 40
රජබලය 241
රජමහඇමැත්තෙක් 118
රජමුඳුනෙන් 199
රජය 69, 87, 112, 114, 197, 198, 220
රජයක් 20
රජයෙ 289
රජයෙන් 172
රජයෙහි 1, 202, 259
රජසපු 5, 7, 295
රජසුව 241
රජ හට 16, 122, 199
රජහු 33, 39, 42, 43, 49, 65, 78, 95, 97, 99, 101, 108, 109, 112, 113, 123, 129, 130, 150, 157, 158, 161, 162, 187, 200, 201, 202, 204, 207, 214, 215, 216, 221, 226, 231, 233, 240, 241, 248, 264, 265, 269, 269, 270, 271, 273, 274, 276, 279, 280, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 294, 295, 302, 304
රජහුද් 157
රජාණන් 41, 43
රජාණො 11, 39, 40, 41, 42, 45, 47, 48
රජු 40, 62, 64, 65, 66, 67, 85, 87, 103, 105, 106, 108, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 118, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 136, 138, 155, 161, 172, 198, 201, 202, 203, 218, 220, 235, 240, 241, 255, 280
රජු ගෙ 15, 105, 242
රජුනුදු 3, 50, 303
රජුන් 6, 7, 156, 157, 158, 182, 185, 203, 214, 216, 264, 269, 287
රජෙකුදු 43, 45
රජෙක් 44, 101, 171, 240, 277
රජෙන් 22
රජ්පුරුවනට 170
රජ්පුරුවන් 120
රජ්පුරුවො 91, 170, 183, 184
රජ්දරු 109
රට 41, 50, 60, 61, 64, 66, 87, 95, 102, 103, 104, 108, 132, 136, 137, 161, 172, 198, 203, 206, 211, 240, 241, 242, 259, 280, 281, 282
රටපල්මහතෙරහු 231
රටපල 231
රටවැස්සනට 104
රටවැස්සන් 103, 109

ර

රටවැස්සො 198
රටැ 69, 104, 112, 198, 211
රටින් 98, 161, 203, 207, 257
රත් 65, 108, 124, 156, 163, 166, 192, 222, 243, 246, 269
රත්දිවපිළී 269
රත්පලස් 11
රත්පලස් පට 222
රත්පලස් හූයක් 11
රත් පහුල් 50
රත්රන් 214
රත්රන්ධාරා 166
රත්සඳුන් 192
රථ 102, 113, 134, 136, 289
රථණියෙන් 136
රථපිරිවරින් 49
රථය 71, 289
රථයට 61
රථයාන 120
රථයෙ 33, 260
රථයෙන් 273
රථයෙහි 289
රථශබ්දයෙහි 289
රද 69, 253
රඬිදරු 92, 93
රඬිදරුවා 92, 93
රදු 63, 64, 113, 122
රදු ගෙ 55, 61, 119
රදුන් 7, 60, 158, 203, 218
රදුන් විසින් 112
රද්දරු (යැ) 173
රද්දරුයෙමි 173
රද්දරුවො 162
රන් 102, 113, 114, 144, 150, 161, 166, 200, 217, 233, 244, 251, 264, 266, 269, 270, 272
රන්කලස 83
රන්කලසයෙහි 83
රන්කෙණෙස්ස 108
රන්කෙමි 269
රන්කෙළින් 166
රන්කොතුරුයෙන් 24, 39
රන්ගලෙක් 9
රන්ගල් 9, 217
රන්ගිරිතලා 217
රන්ටඹ 279
රන්තරු 194, 258
රන්තරු රිදීතරු මිණිතරුයෙන් 258
රන්තලියෙකින් 24
රන්තැටියෙකැ 114
රන්තැටියෙන් 11
රන්තොරණ 25
රන්දළින් 12, 13, 244
රන්පට 200, 222
රන්පතැ 251, 270
රන්පය 25
රන්පයක් 24
රන්බජනෙහි 69
රන්මරවඩියැ 114
රන්මරවැඩියට 79
රන්මලාව 83, 84
රන්මල් 122
රන්මුවා 200, 266, 272, 273, 279, 284
රන්රසධාරා 256
රන්රිදීමිණිමුවා 264
රන්ලිය 31
රන්වන් 34, 46, 92, 93, 118, 166, 212, 236, 244, 256, 268, 272
රන්විමනට 9
රන්විමනෙකැ 251
රන්විමනෙක් 9
රන්සුනු 256
රඳවමින් 267
රඳා 75
රමණී 18, 22, 48, 219, 206, 220
රමණීය 117, 215, 217, 218, 267, 278, 279
රමණීසෙ 42
රශ්මි 256
රශ්මිගර්භ 225
රශ්මින් 285
රස 49, 80, 118, 207
රසබොජනෙන් 42
රසාතෙලෙහි 26
රසින් 23, 24, 44, 117, 124, 199, 247, 260, 278
රස් 31, 43, 86, 133, 166, 193, 188, 199, 212, 215, 218, 222, 223, 225, 244, 262, 285
රස්කලබක් 212
රස්හු 225
රහ 54, 55, 67, 68, 71, 180, 235
රහතුනට 285
රහත් 35, 45
රහමස් 178
රහසොඤ 71
රහස්පියෙස් 18
රහොගත 142
රළ 20, 98, 134, 191, 195, 228
රළගල 192

ර

රා 155, 235, 237
රාග 218, 286, 295
රාගමාත්‍රයක් 93
රාගිනි 2
රාජදමන 304
රාජපුත්‍රයන් 257
රාපුත්‍රයෙක් 173
රාජපුරුෂයනට 253
රාජපුරුෂයන් 253
රාජපුරුෂයො 252, 253
රාජාඞ්ගණ 199
රාජාඞ්ගණයෙහි 16, 132, 199, 200
රාජානුභාවයෙන් 122
රාජානුශාසනයෙන් 3
රාජොවාදජාතකාදියැ 3 (2 කා. 4 පි.) (3 කා. 78 පි.)
රාජ්‍යසීමා 200
රාජ්‍යසීමායෙන් 64
රාතන් 36, 285, 286
රාත් 12, 35, 36, 39, 40, 41, 53, 133, 141, 142, 144, 145, 148, 153, 169, 72, 175, 179, 181, 184, 192, 195, 209, 210, 211, 213, 215, 219, 220, 227, 228, 276, 279, 280, 294, 295, 303
රාත්නට 220, 286
රාත්ඵල 294
රාත්බවට 142, 195
රාත්බැවැ 175, 179, 190
රාත්බැවෙක් 184
රාත්මඟනුවණින් 208
රාත්මී 35, 37, 153, 166
රාත්‍රිභාගයෙහි 220
රාත්‍රියැ 117
රාත්හ 175
රාත්හැ 179
රාම 65
රාමායණාදි 93
රාල්කුමර 46
රාල්කුමරහු 47
රාල්කුමරුවන් 231
රාල්මහතෙරහු (දූයි) 231
රාසියෙක් 113
රාහු 50, 255, 262, 263, 304
රාහු අසුර 262
රාහු අසුරිඳු 262, 263
රාහු අසුරිඳුහු 98

ඇ

ඇකැ 137, 244, 258, 289
ඇකියො 259
ඇකෙයි 85
ඇක්ක 44, 127
ඇක්කැයි 46
ඇක්මෙහි 110
ඇජනවරහු 216
ඇටිදරුවහැ 122
ඇදෙනු 97
ඇ-බොහො 48
ඇයක් 5, 243, 248
ඇයිත් 256
ඇයිදු 230
ඇයින් 248
ඇයිම්මෙ 76
ඇයිම්මෙහි 76, 113, 202, 203, 235
ඇයෙකින් 5
ඇවටන් 48
ඇවින් 17, 25, 200
ඇවි 274, 275, 277
ඇවිදහස් 29
ඇවිපිළිඇවි 10, 29
ඇවිසුවහස් 29
ඇසක් 59, 60, 94, 131, 266
ඇසැ 131
ඇසෙකැ 151
ඇසෙක් 192
ඇස් 42, 67, 73, 96, 101, 102, 103, 108, 118, 121, 131, 132, 136, 144, 155, 183, 184, 185, 186, 188, 199, 200 214, 219, 221, 225, 236, 249, 253, 267, 269, 271, 284, 304

ඈ

ඈ 18, 20, 35, 117, 130, 132, 144, 146, 177, 193, 201, 212, 221, 250, 300
ඈණි 15, 199, 261, 270
ඈදවල් 129, 191
ඈවටින් 192

රි

රික්ත 165
රිදී 9, 102, 117, 150, 217, 220, 264, 266, 269, 271
රිදීගල් 217
රිදීගිරිතලා 217
රිදීටඹ 279
රිදීතරු 194, 258

රි

රිදීදමක් 9
රිදීපටක් 20
රිදීපව්වට 9
රිදීමුවා 200, 220, 266, 279, 284
රිදීවිමනින් 117
රිදීවිමනෙකැ 251
රිපුවිජය 65
රියනක් 267
රියන් 26, 125, 271, 299
රියසැරි 125
රිසි 12, 45, 106, 120, 181, 280
රිසියුණ 64, 125, 157, 271, 291, 292
රිසියෙන 157, 251
රිසියෙන්නක් 252
රිසියෙන්නෙ 183
රිසියෙයි 57, 117, 197
රිසිසෙ 243
(නො) රිස්සිවයි 243
(නො) රිස්සී 242

රු

රුක 24, 165, 266, 267, 286
රුකැ 10, 215, 228, 240, 246
රුකක් 24, 144, 192, 266
රුකට 267
රුකින් 24
රුකෙකින් 281
රුකෙක් 266, 286
රුකෙක්හි 73
රුකොටැ-ගෙනැ 89, 228
රුක් 23, 32, 43, 107, 109, 165, 172, 197, 218, 243, 246, 247, 266, 270
රුක්දෙවිය 24
රුක්මුල 241
රුක්මුලට 240
රුක්මුලෙක්හි 156, 253
රුක්මුල්හි 24, 32, 219
රුක්වඩියෙක් 197
රුක්සෙයෙන් 240
රුක්සෙවළල්ලෙක්හි 22
රුක්හි 214, 302
රුක්හු 248
රුචිනන්දා 256
රුචිරජාතකාදියැ 3(2 කා. 257 පි.)
රුපුරජනට 4
රුපුරජසෙනඟ 4
රුවනක් 12
රුවනෙක් 200
රුවන් 21, 24, 25, 26, 33, 65, 144, 200, 217, 221, 244, 257, 258, 264, 265, 268, 273, 274, 275, 287, 301
රුවන් ඇගෑ 25
රුවන්කරක්‍ෂියෙකින් 21
රුවන්කරඬු 13
රුවන්කලස 25
රුවන්කුළින් 217
රුවන්කුළු 217
රුවන්ගල් 217
රුවන්ඝිංගබ 144
රුවන්දැමින් 194
රුවන්පලග 207
රුවන්පවුරු 25
රුවන්බිම්ගි 25
රුවන්මඩියෙහි 207
රුවන්මරවැඩි 13, 35
රුවන්මුවා 16, 194, 225, 230, 264, 265, 273, 277
රුවන්මෙර 304
රුවන්රිය 17, 44
රුවන්වහරෙ 7
රුවන්වැලි 25
රුවන්විමන් 17
රුවන්සක්මන්හි 32
රුවන්හිණි 63
රුවාරු 22
රුහුණුදනවියෙහි 228
රූ 21, 46, 173, 276, 278, 279, 302
රූප 147, 160, 161, 162, 164, 168, 192, 227, 248
රූපකාය 44
රූපත 70
රූපද් 6
රූෂය 159
රූපයෙම් 168, 169
රූපයෙහි 161, 162, 164, 168, 169, 234
රූපසම්පත් 14
රූපසම්පත්තීන් 70
රූපාදීන් 161
රූපාදීහු 161
රූපාවචර 224
රූමුහුදු 38
රූරැමුවකල්හි 7 (4 කා. 237 පි.)
රූසපුව 29
රූසිරි 38, 238

රෙ

රෙසෙන් 22

රො

රොත් 28, 256
රොතින් 276
රොත්සළා 268
රොස් 249

රෝ

රෝග 57, 140
රෝගය 57
රෝගයන් 233
රෝගයෙකැ 233
රෝගයෙකින් 233
රෝගයෙන් 233
රෝගී 233
රෝමහර්ෂ 163
රෝරුව 106
රෝෂ 163
රෝහිණී 214, 215
රෝහිණීජාතකාදියැ 3 (1 කා. 215 පි.)

ල

ල 44, 63, 64, 76, 89, 96, 121, 126, 151, 181, 194, 205
ලකුණු 15, 154, 207, 238, 262
ලකුණෙන් 78, 179
ලක්දිවට 228
ලක්දිවැ 172
ලක්දිව් 271
ලක්ෂ 48, 78, 97, 108, 248, 255
ලක්ෂණ 205
ලක්ෂය 258
ලක්ෂයකට 255, 268, 294
ලක්ෂයක් 8, 23, 24, 73, 281, 192, 203, 204, 227, 257, 258
ලග්න 85
ලජ්ජා 45, 84, 220, 229, 244, 252
ලත්මි 130
ලද 5, 10, 12, 16, 17, 23, 25, 28, 29, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 41, 44, 46, 47, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 71, 72, 78, 79, 88, 99, 118, 119, 124, 125, 126, 128, 129, 135, 137, 138, 141, 143, 152, 153, 167, 171, 172, 178, 179, 180, 188, 192, 198, 207, 211, 212, 218, 220, 238, 239, 255, 262, 264, 273, 279, 280, 286, 287, 288, 302, 304
ලදදූයි 178, 180
ලදපස්මල් 15
(නො) ලදමි 287
ලදහ 37, 140
ලාහගරහ ජාතක 3 (2 කා. 297 පි.)
ලදහැ 10, 196, 221
ලදහු 65
ලදූයි 61, 62, 127, 287
ලදින් 30, 64, 71, 124, 125, 240, 242, 259, 287, 290, 300
ලදිමි 146, 191, 228, 261
ලදීම් 23
ලදු 49, 70, 75, 112, 207, 220, 238, 255, 258, 259, 260, 265, 272, 281, 285, 297, 304
ලදුම් 84, 102, 128
ලදුම්හ 71, 138, 201
ලදුම්හැ 198
ලදුයෙ 99, 100
ලදුයෙහි 164
ලදුසෙ 290
ලද් 22, 78, 106, 112, 262, 275, 291
ලද්දාහු 17, 115, 117, 232, 233, 257, 278
ලද්දිය 46
ලද්දි 46
ලද්දෙ 104, 115, 166, 244, 264, 280, 289, 297, 303
ලද්දෙන් 281
ලද්දෙමි 281
ලද්දෙහි 97, 254
ලද්මි 148
ලන 167
ලනුවන් 23
ලප්පකැ 250
ලබන්නට 104, 173
ලබන්නෙ 242
ලබම්හ 270
ලඹන 274
ලල් 76, 273
ලව 31, 261
ලවා 11, 33, 45, 74, 77, 119, 140, 165, 188, 199, 224, 301
ලස් 20
ලහා 94
ලළන 231
ලළිතකම් 302

ලා

ලා 9, 28, 29, 54, 84, 93, 114, 115, 150, 151, 155, 156, 167, 168, 177, 193, 199, 201, 204, 208, 210, 220, 248, 250, 251, 261, 262, 272
ලාකම් 199
ලාභ 113, 131, 192, 245
ලාහගරහ ජාතකය 3 (2 කා. 297 පි.)

ලා

ලාභමච්ඡරිය 292
ලාභයට 251
ලාභයෙක් 192
ලාභයෙන් 180
ලාභයෙහි 178, 180, 195, 293
ලාභසත්කාරයෙන් 117
ලාභාන්තරායකරණයෙහි 3
ලාභී 291, 300
ලාභීහි 291
ලාභොත්පාදයෙහි 3
ලාමක 54, 57, 79
ලාමකයා 58, 97
ලාරස 256, 268
ලාලා 150
ලාවට 199
ලාවටින් 199

ලැ

ලැබෙති 80, 125, 139, 221, 233, 241
ලැබෙද්ද 159
ලැබෙන්නෙ 222
ලැබෙමි 64, 115, 240, 287
(නො) ලැබෙමි 15
ලැබෙමින් 25
ලැබෙම් 40
ලැබෙයි 62, 68, 129, 171, 298

ලි

ලිච්ඡවි 150, 156, 157, 162, 167, 170, 176, 173, 182, 183, 184, 185, 188
ලිච්ඡවින් 183
ලිච්ඡවිහි 150, 155, 156, 175, 185, 188
ලිය 273
ලියවා 199, 200, 251
ලියවැට 122
ලියා 270
ලියෙහි 10, 273
ලියො 242
ලිහිණිගණයො 12
ලිහිඩින්ලකුදු 123
ලිහිබැඳැ-ගෙනැ 240

ලී

ලීලායෙන් 17, 32

ලු

ලුණු 66, 115, 291
ලුණුකැට 245
ලුම්බිනීවන 11
ලුම්බිනීවනය 12
ලුහුබඳනා 4
ලුහුබඳවමින් 134
ලුහුබැන්දාහු 233
ලුහුබැඳැ 4, 69, 134, 136
ලුහුබැඳැ-පියා 237, 301, 302
ලුහුබැඳැ-පිව 27, 28
ලූ 101, 248, 268, 271, 285, 291

ලෙ

ලෙ 94, 112, 113, 116, 117, 141, 176, 234
ලෙගඟක් 216
ලෙඩ 117, 151, 250
ලෙඩක් 57, 176
ලෙන 228෴ 281
ලෙනට 229, 285
ලෙනැ 228
ලෙනෙහි 281
ලෙමුඩු 136
ලෙයක් 259
ලෙවැ 115
ලෙහෙ 4, 133, 293
ලෙළෙයි 30, 31

ලො

ලො 18, 33, 38, 133, 215, 270, 289, 302, 303
ලොධා 10, 13, 30, 34, 95, 144, 256, 257
ලොධාහි 8, 24, 35, 143, 255
ලොපලුන් 275
ලොමැ 54, 155
ලොමින් 279
ලොම් 54, 92, 155, 208, 232, 285
ලොම්කූවකුදු 232
ලොව 27, 242
ලොවට 16, 64, 290
ලොවැ 202, 233, 268, 269, 271, 280, 281, 2825, 283, 286, 288, 289, 290, 291, 295, 296, 297

ලො

ලොවැඩ 5,6
ලොවැසියො 303
ලොවිනුදු 137
ලොවින් 202, 264
ලොවිලොවුතුරා 2, 169
ලොවිතුරාදහම් 98
ලොවිතුරාදහම්අමාකිරි 250
ලොවුතුරු 47
ලොවිහි 258, 288, 291, 300, 303
ලොහො 87
ලොහොකුඹුනිරයැ 129
ලොහොගෙයි 293
ලොහොපිඬු 65
ලොහොපිඬුහු 248

ලෝ

ලොකධාතුව 224
ලොකයට 297
ලොකයන් 60
ලොකයා 124, 220, 297
ලොකයෙහි 16, 36, 57, 58, 60, 109, 174, 184, 189, 200, 201, 204, 205, 212, 248, 251, 255, 258, 262, 263, 289, 297, 298
ලොකයො 60, 208
ලොභ 81, 106
ලොභයෙන් 242
ලොමසකස්සපජාතකාදියැ 6 (4 කා. 27 පි.)
ලොලතායෙහි 2
ලොසකජාතකාදියැ 3 (1 කා. 209 පි.)
ලොහකුම්භිජාතක 2 (3 කා. 34 පි.)
ලොහිතකිසුණුසමවත් 222

ව

ව 113, 150, 153, 154, 158, 175, 189, 198, 218, 241, 244, 291, 298, 302
වක් 34, 225, 276, 277, 280, 284, 295, 296
වග 133, 279
වගනුද් 217
වගපෙළ 266
වගවග (වැ.) 133
වගවළරු 279
වගුරුවමින් 141
වගුළ 181
වගුළෙ 247
වගුළො 29, 247
වග් 181
වඞ්ගීසාදි 111
වචසින් 208, 212
වජඹන 187
වජඹමි 186, 187
වජ්‍රායුධ 163, 248
වජ්‍රායුධය 248
වට 10, 43, 44, 60, 65, 116, 125, 162, 190, 217, 218, 257, 265
වටක් 199
වටති 216
වටදූණි 34
වටද් 250
වටනා 17, 24, 25, 122, 251
වට-විවට 30
වටයි 297
වටහ 247, 167
වටහයි 159, 190
වටහා 18
වටා 11, 12, 15, 27, 32, 48, 68, 73, 76, 77, 90, 91, 132, 140, 141, 167, 184, 201, 207, 246, 266, 270, 271, 274, 294
වටා-ගත් 136
වටා-ගෙනැ 91
වටා-ලා 20, 56, 113, 131, 141, 167, 168
වටැ 37, 87, 88, 131, 162, 243
වටින් 199
වටී 153, 192, 216
වටු 166
වටුවක් (වැ) 5
වටෙකැ 30, 11, 176
වට්ටකජාතක 4 (1 කා. 187 පි.)
වඩති 44, 66, 194, 230
වඩත්ල 194
වඩන 130
වඩනට 34, 41, 48, 193
වඩනවුන් 34, 277
වඩනා 48, 184, 257, 278
වඩනාහු 17, 20, 36
වඩනවුන් 133, 134
වඩනෙ 22, 68, 145
වඩන්නා 296
වඩන්නාහු 208
වඩයි 229
වඩව 42, 66, 75
වඩ-වඩා 290
වඩා 9, 26, 33, 41, 45, 46, 66, 75, 78, 110, 128, 131, 141, 153, 172, 180, 195, 253, 257, 262, 267, 290, 298

ව

වඩා-ගෙනැ 14, 15
වඩා-හිඳුවා 35, 235
වඩා-හොවා 15
වඩිත් 20, 225
වඩියෙක් 197
වඩී 96, 99
වඩු 197, 198, 234
වඩුකම් 197
වඩුකැමිත් 197, 180, 183, 185, 188, 191, 194, 208,
වඩුත් 35, 230 209, 216, 218, 219, 223, 226, 227,
වඩුරජ 198, 237, 250, 258, 262, 280, 286, 287,
වඩුවා 198, 289, 292, 296, 298, 299, 300, 302,
වණ්ණමච්ඡරිය 292
වණ්ණාරොහජාතක 2 (31 කා. 34 පි.)
වතක් 33
වතාවත් 156, 181
වතුරු 128
වතුරෙන් 300
වත් 92, 129, 177, 209, 269, 280
වත්සපත් 119
වත්සපත 130
වත්හිමියො 113, 138, 193
වද 250
වදති 261
වදන 92
වදනට 236
වදනවුන් 219
වදනා 81, 132, 133, 232, 241
වදරත් 53, 138
වදරනදැවැ 88, 137, 175, 178, 179
වදරනු 47, 57, 276
වදරනුවො 159
වදරන්නාහු 254
වදරවයි 148
වදරා 34, 45, 46, 48, 152, 164, 171, 179, 183, 188, 226, 233, 235, 238, 300, 301
වදළ 36, 110, 162, 167, 173, 210, 228, 278, 280, 287, 295
වදළඳැවෙසෙඩිගොයි 280
වදළහ 22, 33, 38, 44, 45, 47, 51, 52, 53, 59, 60, 82, 88, 89, 101, 110, 127, 151, 152, 153, 159, 164, 174, 175, 223, 257, 262, 289, 292, 302, 303,
වදළහැ 59, 126, 137, 138, 139, 152, 153, 164, 165, 167, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 181, 183, 185, 190, 191, 196, 208, 213, 216, 217, 218, 219, 223, 225, 231, 232, 234, 236, 237, 243, 251, 253, 262, 287, 288, 303
වදළෙන් 181
වදළො 19, 37, 41, 42, 45, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 87, 88, 104, 109, 110, 125, 128, 129, 134, 135, 138, 139, 141, 148, 154, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 173, 174, 176, 178, 303
වදිති 114, 115, 139
වදිත් (මැ යැ) 230
වදිද්ද 108
වදිමින් 7
වදුත් 297
වදුල් 32
වද්දි 250, 261, 267
වධ 7, 114
වධයෙන් 87
වන 1, 3, 8, 14, 15, 16, 17, 19, 25, 29, 34, 35, 37, 38, 41, 43, 46, 49, 54, 56, 58, 65, 70, 74, 77, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 88, 90, 91, 93, 94, 101, 102, 103, 104, 105, 111, 116, 119, 127, 129, 135, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 149, 153, 155, 157, 160, 162, 163, 170, 171, 172, 174, 176, 178, 180, 181, 184, 188, 189, 192, 196, 197, 198, 204, 208, 209, 210, 213, 216, 218, 219, 221, 223, 225, 229, 236, 238, 239, 241, 243, 247, 250, 253, 254, 256, 259, 263, 265, 266, 267, 280, 283, 284, 285, 286, 287, 292, 295, 299, 303, 304
වනගහනයෙකින් 7
වනදහම් 201
වනදෙවියන් 219
වනනුයෙ 93
වනමල් 204
වනම් 285
වනමුදුනෙහි
වනමූලඵල 66
වනය 112, 192
වනයකුන් 1
වනයක් 124, 192, 212, 219, 281
වනයට 21, 32, 50, 75, 136, 165, 219
වනයි 293

ව

වනයෙක්හි 212, 216
වනයෙන් 61
වනයෙහි 33, 123, 192, 203, 218, 220, 226, 227, 228
වනසෙ 236
වන-වනා 45
වනහි 41
වනහිස් 28
වනළැවක් 186, 187
වනළැයෙන් 197
වනළැවෙකින් 281
වනළැව් 41
වනා 38, 45, 94, 222, 223, 294
වනාන්තරයෙන් 77
වනාහි 12, 19, 20, 30, 44, 45, 56, 57, 60, 72, 124, 132, 133, 137, 153, 157, 159, 166, 184, 195, 201, 240, 244, 282, 283, 284, 287, 289, 290, 291, 294, 298, 299, 300, 301
වනැ 18, 24, 26, 27, 64, 71, 77, 89, 115, 195, 203, 243, 284, 301
වනි 74, 77, 114
වනිම් 276
වනු 61, 87, 113, 124, 175, 191, 210, 220, 252, 271
වන් 17, 21, 22, 33, 39, 65, 74, 118, 124, 141, 153, 166, 177, 181, 189, 202, 204, 217, 222, 224, 236, 240, 241, 268, 272, 281
වන්දි 271
වන්නක්හු 296
වන්නට 8, 18, 22, 26, 40, 55, 71, 73, 75, 89, 219, 242, 248, 296, 302
වන්නවුන් 9
වන්නහු 92, 209
වන්නා 56, 62, 96, 101, 103, 106, 118, 121, 131, 137, 140, 141, 159, 193, 247, 249, 281
වන්නී 9
වන්නෙ 54, 57, 71, 76, 85, 107, 132, 135, 154, 162, 170, 176, 202, 229, 243, 245
වන්නෙක් 296
වන්මි 228
වන්හ 132, 252
වන්හැ 12, 14, 15, 39, 194, 195, 289,
වන්හු 17, 49, 66, 132, 139, 151, 154, 236, 243, 250
වඳ (යි) 288
වඳති 78
වඳනට 14, 45
වඳනා 45, 238, 276
වඳමින් 71
වඳම්හ 35, 137
වඳව 43
වඳවන්නට 43
වඳවා 43, 86
වඳි (යි) 288
වඳිති 43, 139, 151
වඳිත් 56, 172
වඳිමි 43, 45
වඳිමින් 209, 210, 285, 299
වඳී 208, 243
වඳුත් 125
වඳූනෙ 101
වඳුරන් 6
වඳුරුපැටකු 92
වඳුරුපැටහු 92
වඳුරුපැටියක 92
වඳුරුපැටෙ 92
වඳුරුසෙනඟක් 4
වපුරති 80
වපුළ 80, 81
වප්මගුලෙක් 15
වප්මගුල්දවස් 43
වමතින් 21, 115
වමත්පසද් 207
වමත්පසැ 55, 218
වමත්පස්හි 20, 27, 274, 277
වමියන් 274
වමියො 274
වම්අත්ලෙ 285
වම්කතින් 232
වම්නාසාබිලයෙන් 232
වම්පය 204, 256
වම්පයැ 16
වම්පයින් 246
වම්හ 101, 153
වයත් 275
වයන 67, 277, 284, 287
වයනුයෙම් 287
වයමින් 71, 122, 277
වයයි 285
වයව 277
වයසැ 158
වයසුදු 205
වයස් 207, 260
වයා 274, 275
වර 92, 116, 185, 250, 267, 286

ව

වරක් 259
වරණජාතක 3 (12 කා. 70 පි.)
වරදක් 175
වරදට 128
වරදනවුන් 64
වරදැ 72
වරදෙක් 64, 115
වරද්දයි 131
වරබානින් 188
වරබානෙන් 185
වරබානේ 188
වරභොජන 9
වරම්මහරජ 269, 271, 272
වරම්මහරජහු 11, 24, 33, 47, 276
වරම්මහරජුන් 269, 287
වරම්මහරජුන් ගෙ 264
වරම්රජහු 226
වරය 47
වරයක් 47
වරවමියන් ගෙ 17
වරෘ 17, 116, 136, 210, 223
වරෙකැ 40, 172, 295
වරෙක්හි 40
වර්ණ 293
වර්ණයෙහි 293
වර්තමාන 104, 105
වර්ෂා 69, 87
වල 18
වලට 135, 139
වලපහණෙකැ 266
වලපිත් 132
වලප්නට 15
වලප්නවුන් 18
වලප්නා 4, 6, 141, 250
වලප්නාහු 116
වලප්පි 261
වලප්මින් 116
වලප්මියි 15
වලප්ව 242
වලප්වයි 15
වලප්වා 242
වලාකුළු 28
වලාගැබින් 166
වලාහකඅස්සජාතකාදියැ 6 (2 කා. 94 පි.)
වලාහකයො 247
වලැ 244, 301
වල් 60, 66, 70, 87, 132, 197, 203, 246
වල් අස් 136
වල් ඇත් 136
වල්කල 66
වල්පත 232
වල්පතැ 19
වල්පතෙකැ 187
වල්පත් 232
වල්ලභ 274, 278, 283
වල්විදූනා 11, 13
වල්සැවැත් 206
වල්හි 19, 133
වව 22, 71, 202
වශග (යැ) 298
වශගයහැ 298
වශගයෙමි 298
වශයෙන් 5, 58
වශවර්තිභවනවාසීන් 263
වශ්‍ය (යැ) 132
වසතුදු 56
වසන 8, 39, 66, 71, 75, 76, 93, 95, 96, 112, 119, 123, 127, 152, 182, 193, 194, 204, 230, 234, 253, 258, 260, 262, 265, 266, 267, 277, 282, 283, 287, 288, 296, 301
වසනු 243
වසනුයෙ 35, 79, 180
වසනුවන් 32, 34, 86, 282
වසනුවො 50, 175, 215, 216
වසන් 16, 35, 41, 112, 193
වසන්නට 191
වසන්නහු 137
වසන්නාහු 66, 85, 217
වසන්නී 33
වසන්නෙ 74, 99
වසම්භ 243
වසය 299
වසයි 208
වසව 66, 150
වසවත්ති 255
වසා 12, 24, 68, 76, 85, 173, 174, 199, 200, 231, 267
වසා-ගෙනැ 256
වසුදත්තා 255
වසුන් 199
වසෙකැ 261
වස් 35, 36, 192, 259, 260, 291
වස්තු 286
වස්තුව 52
වස්තුවැ 52
වස්නා 275
වස්වන 28
වස්වමින් 7, 50
වස්වා 65, 144
වස්සක්හු 245

ව

වස්සන් 23, 95, 110, 133
වස්සි 248
වහතොලු 293
වහන 49
වහන්ස 115
වහන්සෙ 14, 15, 19, 39, 41, 43, 45, 46, 47, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 66, 75, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 110, 114, 125, 126, 127, 128, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 145, 146, 148, 151, 152, 153, 163, 167, 171, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 190, 191, 192, 193, 195, 201, 210, 211, 216, 217, 218, 219, 228, 229, 230, 231,232, 233, 234, 235, 236, 237, 243, 246, 53, 258, 262, 276, 277, 278, 279, 280, 287, 288, 289, 291, 292
වහන්සෙට 82, 229, 243, 251, 253, 263
වහරෙයින් 25
වහල් 61, 75, 142, 192
වහල්සෙ 34
වහ-වහා 14
(නො) වහස 75
වහස් 17
වහා 40, 46, 63, 86, 130, 183, 184, 205, 207, 220, 232, 278
වළ 18, 48, 78, 268, 279
වළකනු 11, 32
වළකම්හ 96
වළකා 114, 136, 168
වළක් 134
වළක්නට 202, 203
වළක්වමින් 3
වළඳ 22, 57, 58, 64, 71, 106, 132, 180, 292
වළඳති 45, 82, 98, 156, 216
වළඳන 294
වළඳනුවන් 83
වළඳන්නට 22, 68, 125, 170
වළඳන්නා 106
වළඳන්නාහු 80, 290
වළඳන්නෙ 42
වළඳම්හ 42, 145, 281
වළඳයි 46, 53
වළඳව 42, 69
වළඳවත් 260
වළඳවමින් 2
වළඳවා 15, 42, 191, 192
වළඳා 8, 9, 14, 25, 33, 34, 45, 47, 50, 66, 67, 75, 79, 86, 108, 114, 119, 133, 137, 143, 144, 145, 151, 176, 178, 190, 195, 217, 253, 256, 258,
259, 281, 293, 295
වළඳාවයි 108
වළඹමුවපත් 6
වළහයි 117
වළැ 69
වංශ 274
වංශය 274
වංශයක් 274
වංශයෙහි 220
වංස 45, 72
වංසය 44
වසතුදු 56

වා

වා 18, 141, 233, 297, 303
(නො) වා 75, 238, 261
වාක්කම් 52, 53
වාග්දණ්ඩ 51, 57, 54, 58
වාග්දණ්ඩයො 58
වාග්ද්වාරයෙන් 52
වාද 54, 55, 91, 95, 97, 146, 150, 151, 152, 153, 155, 160, 161, 162, 165, 166, 167, 169, 170, 180, 181
වාදයට 55, 151, 161, 163, 180
වාදයෙනුදු 35
වාදයෙන් 54, 55, 153, 155, 166, 169
වාදයෙහි 160, 182
වාඣිරොපණ 150, 153, 154, 155, 156, 159, 166, 171
වාඣිරොපණය 54
වාඣිරොපණයට 52, 90, 91, 150, 157
වාඣිවර්තයෙහි 164
වාදියකු 146
වාද්‍ය 275
වාස 39, 42, 61, 78, 85, 97, 113, 143, 157, 180, 186, 187, 190, 191, 195, 196, 203, 214, 215, 255, 262
වාසනා 31, 172
වාසයක් 187
වාසයෙන් 187
වාසයෙහි 186
වාසෙට්ඨගොත්‍රයෙමි 101
වාස්තුවිද්‍යායෙහි 197
වස්නා 275
වස්වන 28
වස්වමින් 7, 50
වස්වා 65, 144
වස්සක්හු 245

වැ

වැ 1, 5, 6, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 195, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 234, 235, 237, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 245, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 258, 259, 260, 261, 264, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 303

වැකැටි 175

වැජැඹැ 186, 187

වැටී 74, 165

වැටුණාහ 45, 161

වැටුම් 150

වැටෙ 270

වැටෙති 98, 125

වැටෙන 16, 37, 38, 199

වැටෙනු 46

වැටෙන්නට 75, 197

වැටෙන්නාහු 197

වැටෙමින් 69, 197, 300

වැටෙම්හ 197

වැටෙයි 91, 98, 102, 161, 171, 175, 178, 179, 299

වැටෙවයි 198

වැඩ 6, 34, 39, 65, 80, 112, 124, 135, 150, 156, 171, 172, 195, 220, 252, 262, 283, 284, 288, 304

වැඩවසන 287

වැඩවෙසෙති 136, 143

වැඩහිඳැ 140, 142, 144, 286

වැඩහිඳුනෙ 278

වැඩහුන 245

වැඩහුන් 156, 288

වැඩහුන්නන් 252

වැඩහුන්සෙ 186

වැඩහුන්හැ 194

වැඩහුන්හු 152, 156, 253

වැඩැ 8, 11, 13, 16, 17, 18, 23, 24, 25, 27, 32, 34, 35, 44, 45, 47, 49, 50, 52, 75, 78, 95, 111, 115, 120, 124, 159, 171, 172, 175, 187, 188, 195, 207, 215, 221, 225, 228, 230, 234, 235, 243, 244, 245, 253, 255, 257, 258, 262, 263, 277, 281, 282, 283, 295, 296, 303, 304

වැඩැවිසූහැ 304

වැඩැවිසූහු 49

වැඩැවෙසෙති 17, 146, 155

වැඩැසිටැ 13, 20, 26, 32, 44

වැඩැසිටියාහැ 243

වැඩැසිටියො 13, 25

වැඩැහිඳැ 14, 15, 16, 17, 18, 20, 25, 32, 36, 40, 77, 163, 211, 212, 219, 228, 256, 303

වැඩැහුන 171

වැඩැහුන් 37, 43, 124, 171, 200, 225, 260

වැඩැහුන්නා 43

වැඩැහුන්නාහ 138

වැඩැහුන්නාහු 17, 276

වැඩැහුන්හ 43

වැඩැහුන්හු 18, 23, 26, 31, 32, 43, 124, 215, 219, 225

වැඩි 13, 36, 42, 65, 110, 128, 135, 176, 192, 200, 206, 214, 234, 252, 257, 263, 280, 299

වැඩීදැනොයි 234, 243

වැඩීදැයැ 277

වැඩිය 41, 170

වැඩියටි 171

වැඩියහ 42, 44, 47, 48, 135, 145, 193, 201, 212

වැඩියහැ 195, 215, 219, 252, 257

වැඩියාහ 233

වැඩියාහු

වැ

වැඩියැ 13
වැඩියෙ 173
වැඩියො 18, 34, 36, 39, 46, 111, 133, 134, 144, 151, 171, 175, 183, 196, 206, 211, 219, 234
වැඩිවිරු 277
වැඩිසෙ 44
වැඩු 281
වැඩුහැ 195
වැඩුහු 42
වැතිරැ 17, 35, 61
වැතිරෙමින් 27
වැත්තා 302
වැදමුදු 250
වැදූ 1, 3, 8, 9, 14, 16, 17, 21, 25, 40, 55, 61, 62, 73, 75, 76, 77, 86, 132, 133, 136, 138, 139, 144, 151, 152, 154, 155, 156, 165, 183, 184, 186, 194, 195, 197, 198, 203, 206, 219, 222, 232, 233, 240, 243, 244, 248, 249, 252, 258, 261, 265, 269, 276, 279, 283, 285, 288, 300
වැදූ-ගත් 170
වැදූ-හෙවැ 71
වැදැරුම් 47, 168, 169, 230
වැදිය 139
වැදිරට 161
වැදිවෙස් 146
වැදුව 146
වැදූ 92, 232
වැද්ද 89, 90, 115
වැද්දටි 70
වැද්දනට 7
වැද්දන් 2
වැද්දූ 114
වැනි 9, 11, 12, 16, 26, 27, 30, 68, 79, 80, 82, 87, 88, 94, 96, 120, 134, 147, 162, 175, 179, 184, 186, 199, 204, 217, 224, 229, 232, 241, 246, 247, 260, 279, 282, 284, 289, 294
වැනුහු 37, 41
වැන්ද 14, 16, 45, 56, 83, 125, 208, 288, 289
වැන්දහ 14
වැන්ඣිව 101
වැන්දාවමොද 101
වැන්ඣිව 45
වැන්දූ 56, 101, 233
වැන්දූටියහ 193
වැන්දෙම් 43
වැන්දෙම් 43
වැත්ත 124
වැත්තන් 212
වැත්තවුන් 87
වැත්තහ 81
වැත්තහැ 176, 248
වැත්තාහ 27
වැත්තාහැ 294
වැත්තැ 127, 237, 243, 244, 296
වැත්තෙහි 114, 245, 299
වැත්තො 80, 100, 24
වැත්මෙහි 293
වැඳමයැ 43
වැඳමැයි 43
වැඳමෙන් 208, 288
වැඳැ 25, 34, 35, 36, 37, 38, 43, 44, 56, 64, 76, 81, 83, 89, 110, 111, 112, 119, 124, 125, 127, 128, 131, 135, 135, 137, 138, 139, 144, 148, 157, 174, 178, 179, 189, 190, 192, 201, 205, 209, 210, 212, 215, 220, 222, 223, 225, 226, 229, 233, 236, 241, 243, 244, 245, 253, 258, 263, 268, 280, 26, 287, 288, 295
වැඳැටියො 78
වැඳැමෙන් 288
වැඳැවුව 43
වැඳි 43
වැඳියො 43
වැඳුමැයි 16
වැඳුම් 101
වැම්හ 69
වැම්හුණු 267
වැම්හෙයි 267
වැර 256
වැරද 241
වැරැ 176
වැරැද් 65
වැලැපැ 45, 107, 115, 116, 210, 216
වැලැපී 166
වැලැප්පැ 183
වැලැප්මෙන් 250
වැලි 126, 247
වැලිකෙළියෙහි 40
වැලිතෙලෙන් 69
වැලින් 177
වැලිපිටැ 20
වැලිපිටු 215
වැලිරැසෙකැ 151
වැලිවැසි 28, 65
වැලිවැස්සක් 247

වැ

වැලිවෙයැ 158
වැල් 177
වැල්මී 23
වැල්ලෙකැ 300
වැසැ 23, 34, 36, 186, 187, 191, 259
වැසැවි 191
වැසි 10, 12, 28, 30, 32, 41, 43, 44, 65, 80, 87, 146, 161, 162, 183, 197, 214, 227, 230, 247, 248, 249, 253, 267, 275, 279, 282, 287, 288, 290, 296, 301
වැසිදහරින් 20
වැසිධාරාවෙගයෙන් 247
වැසියනට 33, 261
වැසියනුදු 29
වැසියන් 29, 221
වැසියො 21, 37, 38, 191, 208, 257, 303
වැසිවා 297
වැසු 25. 200
වැසුණු 39
වැසුණෙ 61
වැසෙමින් 276
වැස්වියැ 247, 253
වැස්වූහ 65, 87
වැස්වූහු 69
වැස්සක් 247
වැස්සනට 104, 183, 188, 189, 241
වැස්සනුදු 200
වැස්සන් 11, 95, 97, 99, 103, 110, 161, 171, 179, 214, 215, 258, 293
වැස්සහ 97
වැස්සෙන් 65, 247
වැස්සෙහි 43
වැස්සො 63, 67, 72, 108, 117, 132, 152, 184, 189, 193, 194, 198, 214, 215, 216, 235, 239, 242, 253, 254
වැහැයෙන් 192
වැහැරැ 112
වැහැසැ 75, 115, 116, 201
වැහිණ 123
වැහිණැ 163
වැහුණු 23
වැහෙන 17, 276
වැහෙයි 82, 116
වැළක 145, 298
වැළත් 77
වැළඳවුහු 42
වැළඳු 22, 25
වැළමිටින් 71
වැළැකී 115, 242
වැළැකීම් 90
වැළැත 122, 123
වැළැතැ 42, 221, 249, 268, 298
වැළැඳැ-ගෙනැ 153
වැළැඳි 273
වැළැඳියටි 108
වැළඳුයෙ 116
වැළඳුවනට 22
වැළඳුහු 42
වැළි 59, 60, 65, 73, 115, 118, 121, 147, 152, 224, 225, 282
වැළිඳු 294

වෑ

වෑවළවිලැ 80

වි

වි(යැ) 10, 11, 12, 13, 15, 26, 30, 32, 33, 36, 38, 48, 60, 62, 63, 65, 68, 69, 70, 78, 82, 84, 85, 87, 88, 90, 92, 94, 101, 104, 112, 115, 116, 117, 119, 123, 125, 132, 134, 135, 137, 150, 163, 171, 176, 177, 178, 183, 186, 188, 192, 194, 195, 197, 198, 199, 205, 207, 209, 210, 211, 213, 229, 231, 232, 234, 236, 238, 240, 241, 246, 247, 249, 252, 253, 254, 268, 269, 271, 278, 284, 286, 287, 289, 294, 295, 301, 302, 303
විකත්ථනයෙහි 3
විකසිත 10, 99
විකාර 35
විකාලයෙහි 243
විකිණි 190
විකිණි-ගෙනැ 48, 92, 260
විකුණිති 92
විකොට 197
වික්ෂිප්ත 211
විබෙවුදු 243
විබෙව් 118, 119, 251
විගස 26, 77, 86, 135, 140, 143, 166, 206, 241, 255, 300
විගසැ 10, 12, 39, 40, 94, 117, 120, 123, 220
විචාරමින් 79
විචාරමින් 23, 165
විචෙයපදන 5
විජම් 266
විජයතුරා 13, 27, 26, 271
විජයත් 273

වැ

විජයත්පහයට 266, 278
විජයත්පහා 265, 278
විජයත්මහපා 231,278, 282
විජයත්රථ 5
විජයොත්තර 275
විජහන 128
විජහා-පී 199
විජිතයට 22, 126
විජිතයෙහි 65, 105
විජිතසෙන 143
විජිලියක් 171
විජුලියකලබක් 171
විජ්ජාචරණසම්පත්තීන් 99
විජ්ජාධරයෙක් 86
විඥාන 159, 160, 164, 168, 169
විඥානයෙම් 168, 169
විඥානයෙහි 160, 164, 168, 169
විතක්විසී 147
විතත 275
විතර 266
විතරහි දු 217
විතර්කයෙක් 19
විතර්කයෙන් 19
විදර්ශනා 141, 172
විදහන 26, 238
විදහමින් 236
විදහා 219
විදූ 132, 133, 136, 235
විදි 7
විදිතවිසෙස 129
විදින් 229
විදිම් 285
විදිවිරි 165
විදිසා 206
විදුනා 285, 290
විදුරුගල් 82
විද්ද 165, 290
විද්‍යමාන 160
විද්‍යා 208
විද්‍යාධර 122
විද්‍යාධරයෙක් 81
විද්‍යායෙහි 197
විධාන 105, 106, 109
විධි 230
විධියක් 204
විධුරපණ්ඩිත කල්හි 7 (7 කා. 229 පි.)
විනය 160, 249
විනයෙහි 113
විනා 39, 113, 120, 182, 252, 255
විනාශ 296
විනිවිද 166, 248
විනිස 267
විනිසට 267
විනිසමඩලෙහි 116
විනෙකුමුදුවන 49
විනෙජනන් 34, 156, 236, 257
විනෙජනයො 294
විනෙය 160, 249
වින්දූ 289, 292
වින්වත් 254
වින්හි 241
විඳැ 142
විඳිමින් 273, 275, 277
විඳිහි 141
විඳි 285
විඳුති 233
විඳුනා 30, 102, 104, 139, 240
විඳුමින් 35
විපක්ෂසේවායෙහි 3
විපරීත 113
විපාක 71, 106, 107, 141, 142
විපාකයක් 59
විපාකයෙන් 141
විපිළිසර 84, 99, 105, 106, 117, 141
විපිළිසරයක් 105
විපුල 102, 106, 159, 205
විප්‍රකාර 84
විප්‍රලාප 174
විභාග 142
විභීෂිකා 227
විමතිහි 98
විමනට 251, 271
විමනින් 117, 264
විමනෙකින් 301
විමන් 33, 173, 221, 230, 243, 244, 264, 271
විමන්හි 9, 244, 251, 270, 302
විමසා 93, 250
විමසනුයෙ 250
විමානයෙකැ 224
විමානයෙක් 224
විමාර්ජනක්ෂම 93
විමුක්ත 169
විමුක්තීනුදු 169
විය 16, 23, 130, 146, 150, 201, 233, 250, 259
වියටි 148, 189
වියත් 98
වියදම් 108, 260
වියන් 11, 15, 18, 194, 258

වි

විජයත්පහයට 266, 278
වියරු 165
වියල් 96
වියළෙන්නෙ 182
වියැ 21, 290
වියැටි 202, 260
වියැළි 145, 248
වියෙන් 185
වියෙහි 97
වියො 212, 258
විරත 137
විරාග 290, 299
විරාගයට 286
විරුද්ධ 98, 112, 183
විරුද්ධයක්හු 87
විරුවූ 87
විරුළු 269, 271
විරූප 233
විරූපක්ඛ 226, 269, 272
විරූළ්හ 226
විලකට 285
විලක් 124
විලස් 32
විලාසයෙන් 49
විලැ 80
විලිකුත් 267
විලික්යැ-ගිය 54
විලික්සිණ 267
විලින් 32
විලෙකැ 219
විලෙවුන් 9, 122, 269
විලොකන 224
විලොකනා 245
විල්තෙර 264, 265
විවට 190
විවත 12, 233, 293
විවර 18, 19, 44, 195, 199, 200, 232, 238, 244, 277
විවාමගුල් 46
විවික්ත 61, 192
විශාඛා 259
විශාඛාවන් 261
විශිෂ්ඨ 275
විශෙෂයක් 145
විශ්වකර්මයා 16, 273
විෂ 233
විෂමපුරුෂයන් 1
විෂමිශ්‍ර 6
විෂය 27, 251, 296
විෂයයෙහි 135
විෂවාත 232
විස 165
විසජකි 284
විසජන 152, 224, 277
විසජනු 157
විසජනුයෙක් 208
විසජනුවන් 148
විසජනෙන් 5
විසජනන්ට 152, 165, 251
විසජන්නාහු 292
විසජන්නෙම් 224
විසජම් 52, 157, 251, 292
විසජමින් 5
විසජම්හ 152
විසජයි 205
විසජවම් 224
විසජා 112, 126, 147, 152, 211
විසජිම් 252
විසජිහි 251
විසජු 95, 172, 208, 209, 210, 252
විසජුන් 58, 98, 168, 208, 251
විසජුන්හි 294
විසජුම් 148
විසජුහ 128
විසජුහැ 276
විසජුහු 152, 172, 210, 252, 293
විසඩි 9, 12, 23, 48
විසඳා 49, 108, 129, 236, 261
විසයෙහි 93
විසය්හජාතක 7 (3 කා. 92 පි.)
විසාඛා 258, 259
විසාඛාවනට 295
විසාඛාවන් 255, 262
විසාඛාවො 255, 261
විසාලා නුවර 154, 174, 178, 179, 183, 206
විසාලා නුවරට 183
විසාලා නුවර 153, 161, 166, 171, 173, 180
විසාලා මහනුවර 150, 156
විසාලා මහනුවර 150
විසැජු 148, 280, 283, 287, 294
විසැජුයෙ 147
විසැජුව 152
විසැජුහු 148
විසැජු 147
විසි 40, 44, 45, 59, 60, 86, 133, 146, 147, 148, 208, 210, 221, 255, 257, 259, 271
විසිතුරු 12, 15, 17, 25, 37, 44, 58, 59, 60, 87, 94, 122, 148, 163, 194, 211, 218, 238, 258, 262, 271, 276, 281

වි

විසිදහසක් 41, 42, 43, 46
විසිනුදු 62, 63
විසින් 1, 8, 16, 17, 20, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 37, 38, 46, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 68, 70, 74, 81, 82, 85, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 103, 105, 107, 110, 112, 113, 115, 125, 126, 133, 135, 137, 138, 140, 143, 145, 147, 148, 152, 153, 154, 155, 158, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 172, 179, 183, 190, 192, 193, 196, 198, 207, 210, 221, 223, 224, 232, 233, 234, 238, 239, 244, 245, 248, 249, 250, 255, 257, 259, 260, 262, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 285, 287, 292, 297, 302, 303, 304
විසිය 201
විසියටි 203
විසියැ 161, 297
විසිරැ 249
විසිවාදහසකට 143
විසී 84, 86, 153, 187, 203, 291
විසුහැ 304
විසෙණියැ 35
විස්කම් දෙව්පුත්හු 14, 246
විස්තර 1, 128, 190, 219, 276, 302, 304
විස්ම 43
විස්මයප්‍රාප්ත 279
විස්මිත 21, 133, 303
විස්වස් 40, 101, 113, 122, 132
විස්සම් දෙව්පුත්හු 194
විහාරයෙන් 36
විහි 81, 94, 165, 249, 262, 298
(නො) විහි 214
විහිජමී 248
විහිට 232, 246
විහිටැ 29
විහිදමින් 43
විහිද 235
විහිදූ 25, 29, 42, 116, 123, 133, 181, 188, 222, 223, 235, 237, 284
විහිදිනා 7
විහිදුති 235
විහිදුනවුන් 18
විහිදුනා 29
විහිදුව 86
විහිදුවමින් 31, 63, 207, 215, 218, 279
විහිදුවා-පි 302
විහිද්ද 86
විහිද්දී 267
විහිද්මී 110
විහිද්වන්නට 163
විහිද්වමී 85
විහිද්වම්හ 116
විහිද්වයි 116
විහිද්වා 196
විහිද්වීමි 125
විළි 228, 279, 288
විළුමින් 71
විළුම්සන් 20

වී

වී 10, 16, 19, 20, 22, 24, 28, 30, 33, 36, 38, 41, 43, 52, 56, 57, 58, 59, 66, 67, 69, 70, 72, 78, 80, 82, 87, 96, 99, 102, 104, 108, 110, 112, 120, 128, 129, 132, 133, 136, 140, 142, 147, 150, 155, 159, 160, 162, 163, 164, 165, 167, 169, 173, 177, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 197, 198, 199, 200, 202 203, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 218, 221, 223, 224, 233, 234, 238, 240, 243, 244, 246, 247, 248, 249, 251, 257, 259, 260, 261, 270, 271, 276, 278, 282, 284, 286, 288, 293, 294, 297, 301, 302
වීණාවක් 274
වීණාශබ්දයා ගෙ 286
වීතරාගයනට 171
වීතරාගයහැ 285
වීරිය 151
වීරියට 235
වීරියැ 22, 235
වීරීන් 222, 223
වීදූයි 223
වීමි 32, 76, 87, 171, 184, 210, 212, 228, 233, 288, 303
වීම් 45, 71, 131, 171, 224, 258
වීරමින් 31, 43, 276
වීයා 23
වීහි 176, 302

වු

වුලුඹුමින් 143
වුව 15, 39, 57, 62, 70, 75, 77, 87, 91, 92, 108, 109, 113, 151, 173, 179, 181, 208, 219, 232, 241, 248, 277, 292, 302
වුවත් 248

වු

වුවැ 70, 205
වුසු 48, 49, 203, 290
වුසුයෙහි 179
වුසුව 78
වුසුවන් 215
වුසුහ 84, 243
වුසුහැ 195, 290
වුසුහු 40, 49, 192, 202, 214, 243
වුහුට 21, 86, 156, 221, 249
වුහුටහ 212, 234
වුහුටු 11, 20, 122, 245
වුහුටුයෙ 125
වුහුටුහැ 244
වුහුටි 248, 256, 267
වුහුටියෙ 248
වුහුටිහු 10

වූ

වූ 13, 14, 21, 22, 23, 25, 27, 29, 33, 35, 36, 39, 44, 45, 47, 51, 54, 56, 57, 58, 60, 66, 67, 68, 70, 7, 5, 79, 80, 85, 86, 87, 92, 93, 94, 96, 98, 99, 102, 103, 106, 107, 108, 113, 118, 119, 122, 124, 126, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 153, 154, 155, 161 163, 166, 169, 170, 171, 174, 177, 184, 185, 186, 188, 195, 197, 206, 208, 211, 212, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 223, 224, 225, 227, 230, 236, 241, 242, 244, 245, 246, 248, 249, 251, 255, 257, 258, 259, 260, 262, 267, 268, 171, 274, 275, 276, 284, 286, 287, 290, 291, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 301, 302, 303
වූම්හ 154, 222, 291
වූම්හැ 176
වූයෙ 46, 54, 70, 97, 98, 116, 123, 125, 128, 136, 155, 174, 188, 202, 203, 216, 217, 218, 238, 244, 248, 250, 276, 288, 291, 293, 296
වූයෙන් 281
වූයෙහි 184
වූවක්හු 70
වූවන් 102, 222, 251
වූවහු 14
වූවාහ 155
වූවාහු 11, 45, 47, 116, 118, 153, 220, 225, 250, 271, 293
වූවො 298
වූසෙ 142, 186, 290
වූහ 45, 65, 137, 141, 145, 146, 153, 193, 197, 213, 219
වූහැ 10, 12, 211, 219, 257, 261
වූහු 13, 15, 16, 19, 35, 41, 43, 44, 45, 47, 65, 66, 81, 103, 106, 107, 137, 139, 145, 148, 150, 152, 153, 172, 177, 182, 185, 188, 189, 192, 193, 194, 198, 201, 202, 203, 211, 213, 220, 221, 227, 228, 236, 237, 248, 249, 250, 253, 255, 257, 259, 260, 261, 263, 279, 280, 281, 290
වූහූදැයි 30, 228

වෘ

වෘද්ධිප්‍රාප්ත 259

වෙ

වෙ 10, 14, 15, 20, 21, 53, 58, 67, 72, 99, 101, 102, 105, 109, 115, 121, 122, 125, 127, 131, 135, 137, 140, 142, 162, 163, 164, 166, 168, 169, 171, 173, 174, 181, 215, 227, 239, 242, 252, 267, 269, 271, 286, 293, 296, 304
වෙණ 26, 274, 284, 285, 287
වෙණක් 274, 275
වෙණපත් 284
වෙණැ 274
වෙණෙද 65, 189, 191, 194, 195
වෙණෙදක්හු 194, 207
වෙණෙදගම්වැස්සො 193
වෙණෙදනට 198
වෙණෙදන් 198
වෙණෙදහම් 103
වෙණෙදහු 192
වෙණෙදාම් 159
වෙණෙදුන් 6
වෙණෙදො 33, 198
වෙඩරු 107, 108, 109
වෙඩරුපිඩක් 241
වෙත 33, 219, 226
වෙතැ 203, 254, 281, 287
වෙති 27, 29, 72, 74, 84, 89, 102, 104, 105, 110, 126, 131, 134, 136, 137, 139, 140, 147, 150, 151, 161, 165, 166, 170, 183, 192, 206, 219, 224, 225, 233, 234, 237, 267, 270, 280, 288

වු

(නො) වෙති 14
වෙතී 44, 103, 104, 164
වෙත් 122, 140, 160, 267, 273, 280, 285
වෙත්වෙයි 91, 138, 192
වෙද 5, 79, 81, 134, 151, 208, 249
වෙදකම් 140
වෙදූයි 47, 74, 94, 127, 138
වෙදු 113
වෙඩෙිහො 280
වෙද්ද 159, 298
වෙද්දම් 140
වෙන 108, 168, 193, 226, 274
වෙන-වෙන 113
වෙනෙත් 143
වෙනෙහී 23, 25, 220
වෙබඩඅගක් 12
වෙම් 19, 37, 72, 73,104, 109, 113, 135, 168, 169, 174, 202, 276, 286, 298, 302, 303
වෙමින් 24, 128, 209, 210
වෙම් 21, 25, 134
වෙයට 235
වෙයැ 241
වෙයි 10, 15, 16, 44, 46, 51, 52, 54, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 68, 71, 75, 76, 77, 80, 81, 82, 83, 85, 88, 89, 92, 93, 96, 97, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 112, 113, 119, 121, 124, 127, 130, 132, ප133, 134, 135, 140, 141, 153, 154, 155, 158, 160, 162, 164, 167, 168, 169, 170, 171, 185, 176, 177, 180, 181, 183, 185, 190, 192, 195, 198, 204, 205, 206, 211, 216, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 231, 232, 233, 235, 236, 237, 241, 242, 243, 244, 249, 250, 256, 261, 268, 270, 273, 274, 278, 283, 287, 289, 293, 294, 297, 299
වෙර 63, 123, 173, 292, 293, 298
වෙරළුමිණි 217
වෙරැ 43, 61, 65, 84, 122, 141, 215, 296
වෙරින් 4
වෙලෙහි 41, 48, 108, 186, 190, 193, 215, 221, 235, 242, 248, 256
වෙලෙළ 98
වෙව (යි) 33, 108, 124, 139, 140, 159, 161, 162, 164, 179, 191, 224, 246, 279, 283, 284, 288, 301
වෙවුළති 281
වෙවුළත් 139
වෙවුළන 6
වෙවුළමින් 71, 114
වෙවුළා 138, 153, 166
වෙසඟපුනුපොහො 23
වෙසඟපුනුපොහොයැ 255
වෙසතුරු අත්බැවැ 29
වෙසතුරු අත්බැවින් 8
වෙසතුරුඤ් 44
වෙසවුණු 116, 240, 254, 269, 272, 275, 279, 288
වෙසින් 38, 181, 211, 232, 241, 268, 269
වෙසෙ 8, 100, 174, 212
වෙසෙති 34, 40, 50, 61, 70, 86, 95, 103, 112, 117, 120, 136, 148, 150, 151, 178, 200, 205, 255, 281, 282, 283, 285, 292
වෙසෙත් 261
වෙසෙද්ද 72, 148
වෙසෙමි 64, 102, 148, 173, 174, 186, 187, 190, 212
වෙසෙමින් 1, 22, 41, 78, 133, 192, 201, 202
වෙසෙස් 4, 161, 162
වෙසෙස්සෙ 152
වෙසෙහි 190
වෙස් 17, 27, 117, 121, 151, 231, 232, 233, 246, 302
වෙස්සන්තරජාතකාදියැ 7 (7 කා. 420පි.)
වෙහි 77, 135, 297
වෙහෙර 46, 48, 49, 112, 133, 137, 151, 152, 156, 171, 176, 178, 188, 189, 196, 201, 206, 239, 258, 261
වෙහෙරකට 191
වෙහෙරක් 112
වෙහෙරට 40, 156, 172, 189, 261
වෙහෙරමහන් 261
වෙහෙරැ 41, 49, 50, 136, 147, 150, 151, 195, 228, 234, 235, 236, 242, 255, 260, 262, 276, 282, 285, 304
වෙහෙරක් 39
වෙහෙසම් 165
වෙහෙසමි 251
වෙහෙසයි 251
වෙහෙසයෙක් 298
වෙහෙසී 67, 238
වෙළා 17
වෙළුම් 284
වෙළෙපැ 10

වෙ

වෙළෙවි 8, 16, 22, 24, 45, 81, 86, 134, 183, 204, 206, 249, 276

වේ

වෙගයෙන් 234, 247
වෙත්‍රවතී 84
වෙදනා 116, 159, 160, 164, 165, 234
වෙදනායෙහි 159, 164
වෙදමදයෙන් 83
වෙදයෙහි 105, 202, 205
වෙදිකා 274
වෙදිකායෙන් 274
වෙදියක 281, 282, 284
වෙපචිත්ති 263
වෙලා 23, 68, 241, 253
වෙලාමජාතක 7 (මනොරථපූරණී 9 නි.)
වෙලායෙහි 40
වෙලාව 230
වෙලෙ 34, 39, 45, 46, 120, 137, 186, 187, 284
වෙලෙකැ 18
වෙලෙහි 18
වෙශවිලාසධර 122
වෙහප්ඵල 299
වෙළුවන 39, 112, 143, 146, 147, 236, 239
වෙළුවෙනෙන් 143

වෛ

වෛශ්‍ය 297
වෛශ්‍යයො 91

වො

වොරජ 187
වොරජති 162
වොරජනන් 44
වොරජමින් 17, 49, 144, 215, 220
වොරජහි 162
වොරොජනා 31, 122
වොලො 301
වොලොගන්ති 102

ව්

ව්‍යක්ත 104
ව්‍යවස්ථා 72, 199, 223
ව්‍යවස්ථායෙක් 145
ව්‍යවහාර 35
ව්‍යාකරණ 59, 87
ව්‍යාකුල 248
ව්‍යායාම 240
ව්‍යායාමයෙක් 299
ව්‍යාවට 44, 288
ව්‍රතපද 178, 180
ව්‍රතපදයක් 178

ශ

ශක්ති 74
ශක්‍ර 248
ශක්‍රභවන 6
ශක්‍රභවනයක් 18
ශක්‍රයා ගෙ 248
ශක්‍රසුයාමාදි 224
ශතසහස්රී 299
ශත්‍රුමථන 64
ශබ්ද 110, 122, 136, 191, 227, 246, 249, 252
ශබ්දය 102
ශබ්දයහ 246
ශබ්දයා 286
ශබ්දයා ගෙ 286
ශබ්දයෙක් 252
ශබ්දයෙන් 25, 94 102, 111, 129, 142, 149, 172, 188, 196, 213, 229, 234, 239, 254, 263, 295
ශබ්දයෙහි 5, 289
ශරීර 287
ශරීරප්‍රභා 252
ශරීරය 177, 187
ශරීරයෙන් 24, 134, 225
ශරීරයෙහි 62, 63, 135, 166, 177, 184, 225, 296
ශරීරරශ්මි 256
ශරීරරශ්මීන් 285
ශල්‍ය 282
ශස්‍යඵල 80

ශා

ශාක්‍යපුත්‍රයෙමි 175, 179
ශාක්‍යභික්ෂු 50
ශාක්‍යභික්ෂුනුදු 229
ශාක්‍යභික්ෂූන් 216
ශාක්‍යරජදරුවන් 17
ශාක්‍යරජහු ගෙ 42
ශාක්‍යරජුන් 214
ශාඛා 12, 266
ශාඛාග්‍ර 12
ශාඛායෙහි 10

ශා

ශාඛාව 266
ශාශ්වත 296, 297
ශාශ්වතදිට්ඨ 296
ශාශ්වතය 298
ශාස්ත්‍ර 96

ශි

ශික්ෂිත 197
ශිල්ප 16, 78, 130, 131, 167, 202
ශිල්පයක් 16
ශිල්පයට 131, 133
ශිල්පයෙහි 125
ශිෂ්‍යපරිවාර 147
ශිෂ්‍යයනුදු 205
ශිෂ්‍යයන් 207, 208
ශිෂ්‍යයො 206

ශී

ශීලකථා 68
ශීලසමාධිප්‍රඥාලක්ෂණගුණධර්මයෙන් 8
ශීලාදිගුණයෙහි 8

ශෛ

ශෛක්ෂභූමි 168

ශු

ශුභවශයෙන් 5

ශූ

ශූද්‍ර 297
ශූද්‍රයො 91
ශූර 170
ශූරයම්හැ 170

ශොක

ශොක 94, 205, 282
ශොකයෙන් 83, 90, 91
ශොකශල්‍ය 282
ශොභා 10
ශොභායෙන් 20

ශ්

ශ්‍රම 99
ශ්‍රාවක 168
ශ්‍රාවකයෙක් 168
ශ්‍රීනන්දන 143
ශ්‍රීයෙන් 297

ස

සඅරමුණෙන් 276, 278
සඅරමුණෙහි 68
සඇඟින් 286
සක 13, 26, 27, 271, 275
සකක් 19, 220, 255, 275
සකස් 101, 126, 128, 290
සකාරණ 160
සකැ 300
සකුරු 107, 108, 109
සකුළුඣිය 149
සකොබ 238
සක් 275
සක්දෙව්මහරජ 273, 274
සක්දෙව්රජ 13, 21, 24, 26, 27, 32, 38, 162, 163, 246, 268, 270, 271, 276, 277, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 292, 294, 295
සක්දෙව්රජක් 294
සක්දෙව්රජ හට 268, 270, 274, 281, 287, 288, 295
සක්දෙව්රජහු 39, 50, 158, 207, 264, 265, 266, 270, 271, 277, 279, 280, 289, 290, 291, 295, 304
සක්දෙව්රජහු ගෙ 16, 17, 194, 278, 280, 284
සක්දෙව්රජහුද් 156
සක්දෙව්ජහු විසින් 280
සක්ක්ෂීර 276
සක්නිමෙක්හි 20
සක්පැනසුතින් 294
සක්මනින් 115
සක්මනෙන් 191
සක්මන් 36, 37, 48, 61, 115, 156, 192, 232, 257, 279
සක්මන්හි 257
සක්යුවළෙහි 289
සක්රුවන් 19
සක්ලකුණින් 37
සක්ලකුණෙන් 238, 262
සක්වළ 20, 26, 27, 29, 30, 31, 119, 156, 221, 222, 223, 225, 226, 230, 264, 271, 272, 273, 299
සක්වළගබ 221, 227
සක්වළගල් 11, 27, 29, 277, 297
සක්වළමුවවිටියෙහි 20
සක්වළැ 10, 11, 26, 30, 34, 219, 221, 222, 225, 226, 227, 243, 249, 2

ස

සක්වළින් 223, 299
සක්වළෙකැ 8
සක්වළෙක් 299
සක්විති 10, 15, 19, 22, 205, 289
සක්විතිරජ 10, 15, 289
සක්විතිරජය 220
සක්විතිරජහු 221
සක්විත්තන් 112
සක්සැපත් 289
සග 258
සගන්මි 68, 69
සගපුරට 63
සගමොක්සුව 188
සඞ්කපප්පජාතකාදියැ 5 (2 කා. 197 පි.)
සඞ්කිච්ච 142
සඞ්කිච්චජාතකාදියැ 6 (6 කා. 141 පි.)
සඞකිච්ච පණ්ඩිතයො 87
සඞ්ඛ 97
සඞ්ඛජාතක 5 (4 කා. 59 පි.)
සඞ්ගතික්‍රියායෙහි 102
සඞ්ග්‍රහ 5, 41, 133, 135, 137, 198, 254
සඞ්ග්‍රාම 236, 278
සඞ්ග්‍රාමයට 216
සඞ්ග්‍රාමයෙක් 16, 234
සඞ්ග්‍රාහකයා 287
සඞ්සභෙදකම් 52
සඞ්සදැසී 259
සඟකෙනෙකැයි 280
සඟනට 39, 41, 45, 48, 49, 87, 124, 125, 151, 189, 194, 215, 218, 219, 234, 235, 254, 258, 259, 260, 289
සඟරා 198, 291
සඟහු 34, 41, 124, 128, 148, 156, 174, 218, 219, 220, 225, 227, 231, 232, 236, 252, 261, 290
සඟපිරිස් 37, 48, 50, 124, 156, 171, 207, 211, 234, 239
සඟසරණ 270
සඟළ 35, 79, 93, 279
සඟළක් 93
සඟාවතින් 254
සඟුන් 34, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 89, 93, 95, 99, 110, 112, 115, 117, 120, 123, 124, 125, 135, 144, 151, 153, 154, 156, 170, 171, 193, 195, 201, 217, 218, 220, 222, 223, 224, 226, 227, 230, 233, 236, 237, 258, 267, 271, 293
සඟුරුවන් 189
සඟුරුවන්හි 235
සච්චක 50, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 163, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 303
සච්චකද් 163
සච්චකයා 156, 157, 163, 165, 166, 167
සච්චඞ්කිරජාතක 6 (1 කා. 277 පි.)
සච්චබද්ධ 195, 196
සච්චබද්දක 50, 189, 303
සච්චා 150
සඤ්ජයබෙලට්ඨිපුත්‍ර 147
සඤ්ජයබෙලට්ඨිපුත්‍රයා 118
සඤ්ජීවකජාතක 3 (1 කා. 428 පි.)
සඤ්ඤම 68
සටන් 126, 270, 271
සණකෙළිවුන්කෙළි 55, 155
සණපිළී 54, 155
සණවැහැරි 54, 155
සතකටක්දවස් 75
සතක්හු 1, 139
සතටදවසක් 41
සතටහැවිරිදි 78
සතනැ 184
සතන්හි 2, 31, 49
සතපා 171
සතපා-ගෙනැ 23
සතප්නට 266
සතඹ 179
සතර 11, 13, 17, 24, 28, 32, 33, 35, 37, 43, 52, 67, 79, 90, 91, 97, 104, 105, 108, 109, 110, 113, 132, 134, 137, 138, 143, 148, 150, 151, 152, 153, 176, 178, 180, 186, 187, 198, 203, 221, 232, 246, 248, 250, 254, 255, 260, 262, 264, 266, 268, 269, 270, 176, 287, 295, 296, 297, 299
සතර ඇඟිනැ 105
සතරඟුලක් 166
සතරඟුල් 192
සතරදවසෙකින් 76
සතරදිසා 186
සතරපයක් 33
සතරපසය 187
සතරමුණැ 194
සතරරියන් 299
සතරලක්ෂයක් 9
සතරවන 37, 299
සතරවරම් මහරජහු 9, 13, 33, 269
සතරවරම්මහරජුන් 269, 273
සතරසඟාවතින් 198, 254

ස

සතරෙක් 46
සතලයක් 37
සතලිස් 11, 14, 17, 19, 45, 59, 60, 70, 133
සතලිස්දහසක් 17
සතසතුමහදන් 29
සතළොස් 197
සති 258
සතිය 144
සතියකුදු 58
සතියක් 21, 31, 32, 143, ප234, 252, 255, 256
සතියැ 163, 287
සතිස් 172, 207, 208
සතුටු 18, 30, 41, 42, 47, 76, 125, 148, 192, 200, 205, 207, 226, 285, 293, 298, 300
සතුටි 14, 15, 24, 41, 65, 66, 67, 96, 99, 102, 103, 104, 109, 110, 226, 227, 267, 270
සතුටිම් 88
සතුනුදු 297
සතුන් 2, 4, 5, 6, 7, 8, 30, 34, 35, 36, 49, 58, 64, 107, 109, 110, 133, 135, 136, 138, 139, 140, 162, 214, 233, 240, 297
සතුරක්හු 110
සතුරන් 68, 217, 233, 292
සතුරහු 176
සතුරා 115, 167, 170, 236
සතුරැ 176
සතුරු 113, 115, 117
සතුරුවනින් 102
සතුරුවන් 24, 102, 217, 275
සතුරුවන්ගල් 217
සතුරුවන්ටඹ 279
සතුරුවන්මුවා 200, 264, 266, 273, 276, 279
සතුරො 120
සත් 9, 13, 14, 15, 16, 32, 37, 39, 46, 61, 64, 65, 67, 72, 73, 75, 76, 77, 81, 85, 86, 90, 102, 109, 110, 116, 141, 144, 145, 151, 158, 162, 163, 176, 178, 179, 180, 181, 183, 185, 188, 191, 204, 218, 220, 231, 240, 246, 258, 259, 260, 265, 268, 273, 278, 292
සත්කඩ 85
සත්කාර 10, 12, 15, 100, 129, 169, 170, 181, 195, 200, 212, 216, 234, 258, 270
සත්තුභස්තජාතකාදියැ 6 (3කා. 246 පි.)
සත්ත්වයනට 304
සත්ත්වයන් 3
සත්ත්වයෙක් 21
සත්දවසක් 6
සත්දවසින් 66
සත්දවසෙකින් 16, 19
සත්දහතළා 97, 217
සත්නට 3, 4, 6, 7, 10, 66, 160, 286
සත්පනස්කෙළසැටලක්ෂයක් 8
සත්පියවර 13
සත්බිහින්න 258, 259
සත්බුමුපායැ 65
සත්‍යක්‍රියා 140, 141
සත්යොදුන් 9
සත්රුවන් 275
සත්රුවන්මුවා 273
සතවාවන් 300
සත්වාවො 300
සත්වැඩ 36
සත්වැදෑරුම් 47
සත්සතියැ 32
සත්සත්බුමු 11
සත්සත්සිය 95
සත්සමාගමයෙහි 3
සත්සිය 278
සත්සියක් 95, 110, 148, 265, 278
සත්හු 10, 12, 19, 22, 28, 59, 98, 140, 160, 246, 288, 297, 300, 301, 302
සඨර 63
සඨරහු 52, 54, 57, 154, 159
සඨරුන් 125
සදත් 76
සදත්දහතළා 217
සදන 9, 17, 114
සදන්නට 18, 42
සදම්හ 76
සදව 120
සදවසක් 73
සදවසෙකින් 76
සදවා 70, 121, 200
සඬ 11, 16, 17, 18, 24, 25, 46, 48, 77, 78, 117, 120, 121, 161, 194, 200, 257, 258
සඬ-ගෙනැ 136
සදෙනා 118, 147
සදෙව්ලො 270
සදෙව්ලොවැ 145, 290, 295

ස

සදෙව්ලොවිහි 291
සදෙර 278
සදෙරට 68
සදෙරින් 276
සද්දරණ 32
සද්දවසක් 32
සද්ඣි 176
සධම් 1, 4, 6
සනත්කුමාර 268, 269
සනත්කුමාරාදි 227
සනහන 25
සනහමින් 5
සනහා 17
සනා 25, 45, 116, 131, 242
සනිටුහන් 215
සනිටිහන් 171
සනුවටැජරන් 126, 165
සත් 16, 71, 73, 221
සත්කිඳුරුද 46 (5 කා. 10 පි.)
සත්කුසිත 13, 26, 226
සත්ථවජාතක 2 (2 කා. 32 පි.)
සත්ථාගාරයෙහි 155
සන්ධිභෙදජාතකාදියැ 2 (3 කා. 105 පි.)
සන්නද්ධ 133, 215
සන්නිපාත 223, 225, 227
සන්නිපාතයෙක් 281
සන්මහඇමැත්තා 81, 20
සන්හින 138
සන්හිනැ 10, 193
සන්හිඳි 57, 140, 215
සන්හිඳිණ 113
සන්හිඳි 215
සන්හිඳුනා 26
සන්හිඳුවන 138, 169, 215, 250
සන්හිඳුවන්නට 116
සන්හිඳුවමි 62, 283
සන්හිඳුවමින් 4
සන්හිඳුවා (ද) 102, 103, 144, 250
සන්හිඳෙති 103
සන්හු 19
සන්හුන් 124, 148
සඳ 16, 77, 124, 125, 135, 138, 148, 164, 207, 212, 220, 224, 225, 229, 231, 237, 243, 244, 249, 261, 292, 297, 299, 300, 302
සඳක් 49, 83, 207, 220, 233, 263
සඳහස් 284
සඳනෙත් 182
සඳමඩල 76, 220, 224
සඳමඩලට 77
සඳමඩු 236
සඳරසින් 117
සඳවිමනට 77
සඳවිමන් 77
සඳහන් 62, 64, 114, 116, 123, 124, 125, 126, 128, 146, 192, 193, 240, 251, 164, 276, 278, 289, 300
සඳහා 1, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 23, 31, 32, 36, 45, 52, 53, 54, 61, 64, 66, 71, 74, 80, 83, 86, 88, 91, 102, 104, 106, 107, 114, 115, 117, 118, 119, 124, 132, 135, 137, 141, 146, 154, 155, 158, 160, 161, 162, 166, 167, 169, 170, 172, 174, 175, 183, 186, 187, 191, 192, 195, 215, 216, 220, 225, 234, 237, 240, 241, 246, 249, 250, 252, 253, 267, 270, 271, 282, 283, 288, 292, 303
සඳහිරු 182
සඳහු 304
සඳැ 14, 15, 18, 19, 21, 29, 32, 33, 34, 1, 47, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 60, 80, 87, 90, 91, 93, 94, 101, 109, 121, 125, 134, 146, 148, 175, 185, 223, 262, 274, 276, 278, 279, 280, 303
සඳු 77
සඳුන් 23, 170, 192, 218, 271
සඳුන්කඩෙන් 192
සඳුන්මුවා 200
සඳුන්සුණු 247
සඳුන්සුමුඟ 200
සඳුරසින් 117
සඳෙක් 224
සපක්හු 233, 249, 303
සපති 184
සපත් 82
සපදන්සැරි 44, 139
සපදන්සැරිවත් 44
සපන 141
සපනස් 221
සපයයි 130
සපා 81
සපිරෙ 133
සපු 217, 290, 295
සපුරමි 133
සපුරමින් 116
සපුරා 289
සපුව 128, 279
සපුවට 290

ස

සජ්වා 7
සජ්හු 165
සබඳ 22, 36, 40, 48, 118, 120, 123, 161, 186, 199, 200, 235, 261, 280
සබඳහ 132
සබඳනුදු 146
සබව 114
සබව් 134, 177
සබා 176, 177
සහය 68, 267
සහයට 267, 268, 290
සහයෙක් 266
සහයෙහි 267, 269, 287
සහායෙකැ 146
සභිය 50, 143, 147, 149, 158, 303
සභියපරිබ්‍රාජක 146, 148
සභියසුතින් 148
සම 11, 13, 15, 54, 57, 126, 150, 153, 175, 225, 242, 264, 266, 268
සමග 15, 19, 21, 30, 38, 45, 47, 48, 49, 67, 90, 91,99, 100, 125, 140, 144, 152, 170, 175, 184, 193, 195, 198, 202, 206, 208, 209, 210, 211, 215, 217, 219, 227, 230, 231, 232, 236, 242, 246, 251, 253, 257, 259, 272, 273, 275, 283, 286, 287, 292, 294, 301
සමන්කුමාරි 49
සමන්කුසුම්දම් 117
සමන්මල් 65
සමන්මල්වියන් 18
සමපනස් 284
සමය 154, 155
සමයාන්තර 146
සමයාන්තරයෙන් 153
සමයෙකැ 93
සමයෙක්හි 50, 95, 112, 126, 143, 158, 175, 178, 189, 255, 281, 288
සමයෙන් 51, 52
සමයෙම් 187
සමයෙහි 22, 229
සමයො 129
සමර්ථ 104, 105
සමවජමින් 31
සමවතක් 288
සමවතින් 145, 215, 236, 288, 289, 300
සමවත් 14, 22, 31, 32, 221, 222, 223, 236, 242, 279, 289, 295, 299, 302
සමවත්සුවෙන් 32
සමවන් 289
සමවන්නො (යැ) 288
සමවන්හ 232
සමවන්හැ 289
සමවන්හු 227
සමවැජැ 302
සමවැදැ 14, 43, 156, 188, 194, 221, 222, 223, 224, 236, 242, 279, 288, 301, 302
සමවැසි 80
සමහර 62, 252
සමහරක් 84, 86, 248, 253
සමහරයට 131
සමහරයෙහි 148, 228
සමාකුල 248
සමාගම 43, 215, 219, 236, 287
සමාගමය 222, 223
සමාගමයට 188, 219, 222, 243, 244, 245
සමාගමයෙහි 7, 8, 44, 223, 227, 238, 257
සමාදන් 58, 59, 88, 138, 178, 179, 201, 259, 270
සමාන 23
සමාපත්ති 188
සමාපත්තීන් 99, 147, 287
සමාහි 72, 133, 138, 200, 288
සමිද්ධිජාතකාදියැ 6 (2 කා. 42 පි.)
සමින් 13
සමීපයෙහි 245
සමු 21, 189
සමුඩු 81
සමුදසස් 190
සමුද්‍රයෙහි 243
සමුපෙත 104, 105, 169
සමෘද්ධ 98, 103, 198
සම් 183
සම්ගෙ 74, 76, 77
සම්ගෙකෙකැ 70
සම්ගෙට 77
සම්දරු 147
සම්දිට්හ 101
සම්දිට්හයෙහි 2
සම්පතට 110
සම්පතැ 106
සම්පතින් 122, 279, 282
සම්පතුදු 56
සම්පත් 17, 38, 46, 67, 83, 89, 97, 104, 106, 109, 116, 125, 190, 281, 282, 292
සම්පත්තීන් 99, 147, 287
සම්පන්න 70, 83, 192

ස

සම්පරිකර්ෂණ 54, 55, 155, 156
සම්ප්‍රාප්ත 123, 192
සම්ඵප්පලප 106
සම්භව 158
සම්භවජාතක 5 (5 කා. 222 පි.)
සම්භාර 104
සම්මත 13, 147, 153, 260
සම්මාසම්බුදු 144, 255, 257
සම්මාසම්බුදුනුදු 165
සම්මාසම්බුදුන් 93, 135, 143, 170, 187, 205, 246, 251, 258
සම්මාසම්බුදුහ 124, 257
සම්මාබුදුහු 144, 200, 255, 289
සම්මොදමානජාතක 3 (1 කා. 183 පි.)
සම්වත් 272
සයුරු 169
සයුරෙන් 169
සයොජුන් 206, 207
සය්හජාතකාදියැ 6 (3 කා. 24 පි.)
සර 144, 259, 284
සරක් 64
සරණ 29, 38, 52, 83, 87, 88, 89, 95, 96, 98, 99, 110, 128, 129, 148, 164, 193, 226, 233, 257, 263, 270
සරණගමන්හි 110
සරණසිලැ 112, 263
සරණැ 172, 201, 253
සරද 257
සරන්නට 36
සරභඞ්ග 16, 60, 66, 69, 158
සරභඞ්ගජාතක 6 (6 කා. 37 පි.)
සරභඞ්ලාදීන් 203
සරභම්ගජාතක 6 (4කා. 37 පි.)
සරමින් 50
සරයෙක් 122
සරයෙන් 12, 41, 189, 207
සරස් 7
සරහත 46
සරහනු 258
සරහවා-ගෙනැ 70
සරහා 48, 193, 198
සරා 9, 117, 147, 194, 218, 220
සරාග 299
සරාගයෙම් 285
සරාජික 93
සරාවලාගබක් 9
සරීරදරථ 110
සරීරය 115
සරීරයෙහි 115, 117, 231, 232
සරීරයෙහිද් 232
සරු 81
සරුකෙතැ 81
සරුප් 21
සරොගසත්ත්වයන් 4
සර්වකාම 291
සර්වඥ 173
සර්වඥපවරුණෙන් 125, 148, 251
සර්වඥප්‍රවාරණයෙන් 157, 158, 208
සර්වඥභාවයෙ 147
සර්වදර්ශී (යැ) 297
සර්වනන්ද 272
සර්වමිත්‍ර 144
සර්වසාධාරණ 139
සර්වාඞ්ගශොභනා 275
සලඅස්නෙක් 266
සලකා 41, 58, 60, 90
සලගල් 182
සලන්නට 28, 246
සලමින් 26, 238
සලයි 277
සලලාගාර 282
සලවට 17
සල-සලා 204
සලසා 15
සලා 26, 61
සලිලභාජන 275
සල් 218
සල්අත්ත 12
සල්අත්තැ 12
සල්රුක 286
සල්රුකෙක් 286
සල්රුක් 9
සල්ලාප 155
සල්වනය 12
සල්වනයට 12
සල්වනයෙක් 11
සල්වනයෙහි 22
සල්වනැ 12
සල්වෙනෙහි 25, 256
සල්හු 136, 276
සවඤ්ඤණට 251
සවඤ්ඤණහර 166
සවන 37
සවනක් 23, 24, 31, 42, 43, 49, 50, 124, 207, 215, 218, 225, 260
සවනග්සන 37
සවන්ඤණ 8
සවරෙකැ 295
සවරෙක්හි 116
සවසැ 25, 76, 113, 202, 203, 284

ස

සවස් 34, 108, 186, 187, 190, 193, 256
සවස්හි 143
සවි (යැ) 119, 154
සවු 37, 47, 55, 88, 89, 90, 93, 112, 151, 257
සවුපසෙබුදුන් 237
සවුබල 237
සවුබලය 40
සවුබව 93
සවුයෙමි 37, 94
සවුයෙම් 93
සව් 30, 182, 225, 268
සව්නෙ 31, 100, 147, 160, 174, 175, 182, 206, 212, 252, 256, 286, 294
සව්බරණ 73
සව්බරණින් 9, 15, 17, 24, 27, 42, 48, 49, 77, 79, 173, 200
සව්මහරජ 116, 264, 268, 290
සව්වනට 88
සව්වන් 55, 88, 90, 154, 158, 159, 160, 224
සව්වන් ගෙ 280
සව්වා 159
සව්වො 44, 160
සව්සජ 274
සව්සුදැ 18
සශබ්දයෙන් 120
සශොකසත්ත්වයන් 4
සසඟ 61, 131, 146
සසජාතකාදියැ 7 (3 කා. 40 පි.)
සසන්දි 286
සසර 144, 169
සසරවැසිකරණ 47
සසරැ 141, 182
සසරින් 133, 195
සසලන 289
සසින් 139, 140
සසියක් 262
සසිරි 276
සසුන් 6, 91, 99, 168, 172, 297
සස් 139, 140
සස්තෙපුල් 140
සස්න 54, 57, 144, 246
සස්නට 174
සස්නෙක් 154
සස්නෙන් 188
සස්නෙහි 129, 138, 144, 146, 148, 168, 169, 188, 205, 216, 217, 258, 261, 270, 280, 290, 291
සහ 208, 227, 247, 288
සහනයක් 184
සහන්නාහු 133
සහපිරිවරින් 11, 16, 37, 39, 41, 48, 87, 99, 143, 212, 244, 288
සහමුලින් 18
සහවුරුද්දක් 22
සහස් 28
සහස්රිබඹෙක්හි 299
(නො) සහා 66
සහිත 163
සළල 218, 256
සළා 79, 144, 225, 256
සළාවැටමෙක්හි 25
සළු 123, 166
සළුමහසැ 21
සළුයෙන් 91
සළුව 45, 91, 138
සංකොචනප්‍රසාරණ 224
සංඛපාලජාතක 7 (6 කා. 58 පි.)
සංඥා 58, 159, 160
සංඥායෙහි 159
සංඥාසංස්කාරයනුදු 164
සංයුක්තකයෙන් 252
සංයුත්සඟියැ 252
සංයොජනයෙන් 292
සංවාසයෙන් 150
සංවිධාන 66, 122
සංවිධානයට 103
සංවිධානයෙක් 105
සංවෙග 18, 25, 238, 279, 280
සංසයක් 208
සංසර්ග 249
සංසාර 212
සංසාරයා 208
සංස්කාර 159, 160
සංස්කාරයන් 159

සා

සා 28, 65, 285
සාකෙත 206
ශාක්‍යභික්ඛු 304
සාගරයා ගෙ 212
සාතාගිර 244
සාධන 40
සාරණ 292
සාධීනජාතක 5 (5 කා. 64 පි.)
සාධු (යැ) 153
සාධුකාර 25, 24, 57, 128, 148, 191, 208, 228, 244, 252, 276, 277

සා

සාධුජනයන් 147
සාධු-සාධු 253
සානුලක්ෂයක් 221
සාප 85
සාපිපාසා 10
සාමජාතකාදියැ 7 (7 කා. 80 පි.)
සාමඤ්ඤඵලසුතින් 128
සාමිචි 50, 100, 147, 157, 172, 207
සාර 26, 148, 221, 269, 271, 295
සාරදහසක් 62
සාරමසක් 148
සාරමසින් 261
සාරමස් 148
සාරයක් 126, 128, 147
සාරසිය 260
සාරාණීය 100, 151, 157
සාරාසඞ්ඛ්‍යකප්‍රසුවහස් 1
සාලරාජමූලයෙහි 296
සාලායෙහි 82, 95, 110
සාලිකෙඬ්ඩිරජාතක 2 (5 කා. 5 පි.)
සාලිස් 143, 221, 264
සාලිත්ථකජාතක 2 (1 කා. 355 පි.)
සාල් 93, 102
සාසඞ්ක 68
සාහන්නට 280
සාහමින් 39
සාහව 36
සාහා 156, 183, 215

සැ

සැක 86, 133, 166
සැබෙවින් 1, 52, 93, 190, 276
සැඟවෙන 184
සැඟවෙයි 208
සැට 8, 9, 20, 36, 40, 41, 69, 97, 218, 221, 246, 248, 260, 266, 272, 274, 275, 281, 282, 294
සැටගයෙකින් 40
සැටදහසක් 20, 122, 274
සැටදහස් 20
සැණ 9, 11, 14, 267, 269, 270
සැණකෙළි 117
සැණකෙළියක් 117
සැණකෙළියෙන් 121
සැණට 267
සැණයෙහි 260
සැණවෙස් 26, 117
සැඩ 79
සැඩලක්හු 71
සැක්ෂල් 70, 71, 72, 73, 74, 75, 85
සැක්ෂල්දරුවා 76
සැක්ෂල්නට 80
සැක්ෂල්හු 71, 84
සැක්ෂෙලෙකැ 71
සැක්ෂලෙක් 72, 76, 85
සැක්ෂලෙක්මි 71
සැතැම් 195
සැතැපී-ගෙනැ 108
සැතිනුදු 139
සැතින් 113, 114,□ 191, 234
සැතෙකින් 148
සැත් 65, 215
සැත්තෑ 257
සැත්දහස් 117
සැදැහැ 67, 68, 100, 104, 119, 236, 277
සැදැහැත්තන් 129
සැදැහැයෙන් 80, 81
සැදී 14, 15, 17, 42, 48, 79, 122, 124, 173, 207, 271, 272, 273
සැදී 9, 24, 49, 274
සැදු 64
සැදුණ 98
සැදුණු 25, 49, 122
සැදුම් 10, 12, 25, 31, 38, 44, 218, 264
සැදුහැ 15, 230
සැදුහු 76
සැදැහැති 4, 72, 91, 104
සැනැහැත්තන් 40
සැනෑවී 12
සැඳින් 192
සැප 66, 189, 191, 192, 206, 217
සැපතට 244
සැපත් 258, 259, 281, 282, 289
සැපිරු 138
සැබැවැ 57, 77, 90, 96, 181, 204
සැබැවින් 45
සැබැවෙක් 76
සැමියා 73, 204
සැමිවටනට 186
සැමිවටී 186
සැමිවැටියනට 103
සැරු 9, 143, 183, 255
සැරුයුත 237
සැරුයුත් 47, 113, 117, 151, 137, 277
සැරුවී (යැ) 95
සැරුහි 205, 215
සැරියුත් 39, 98
සැරිසරනුවට 36
සැරිසරන්නක්හු 123
සැරිසරන්නට 36

සැ

සැරිසරමින් 95, 136, 147, 151, 189, 206, 217
සැරිසැරූ 1, 50, 144, 303
සරලසුහු 262
සැලී (යැ) 13
සැලෙ 279
සැලෙයි 51, 279
සැවැ 8, 143, 145, 146, 172, 195, 202, 255, 291, 294, 299
සැවැත් 48, 112, 132, 136, 139, 151, 189, 193, 202, 203, 205, 206, 211, 212, 215, 243, 259, 260, 261, 282, 288
සැසැ 197
සැසැඟින් 123
සැසැඳිලි 168
සැහැදුවක් 289
සැදැමහණරජ 286
සැහැමහණරජහු 43
සැහැරජ 49, 215
සැහැරජහු 215
සැළ 10, 11, 21, 22, 24, 41, 144, 115, 153, 170, 184, 185, 194, 211, 231, 241, 294
සැළකුදු 240
සැළමුවවිට 69, 129
සැළැ 84, 195
සැළි 68

සෑ

සෑ 143, 212
සෑගිරියැ 172
සෑහෙන්නෙ 174
සෑහෙයි 214

සි

සිබණ්ඩි 287
සිගල් 187, 214
සිගාලජාතක 5 (2 කා. 7 පි.)
සිඟති 45
සිඟත් 21
සිඟනු 239
සිඟනුයෙම් 139
සිඟන්නට 44, 86, 139, 141, 151, 154, 191, 194, 235
සිඟන්නාහු 139
සිඟමින් 44, 75
සිඟයි 21
සිඟල්බත් 7
සිඟව 45
සිඟා 44, 45, 151, 236
සිඟා-ගෙනැ 22, 82, 86
සිට 55, 57, 58, 59, 60, 77, 90, 134, 144, 168, 179, 186, 209, 237, 244, 276
සිටක්හු 70
සිටහු විසින් 259
සිටාණන් 261
සිටාණො 234, 261
සිටැ 12, 13, 19, 20, 21, 29, 30, 32, 33, 36, 37, 38, 40, 41, 44, 45, 48, 61, 62, 63, 68, 78, 79, 82, 90, 108, 115, 122, 123, 124, 128, 132, 134, 146, 148, 152, 156, 158, 159, 160, 177, 180, 182, 187, 189, 191, 192, 197, 198, 200, 202, 207, 211, 212, 217, 221, 222, 223, 228, 238, 241, 245, 246, 252, 261, 268, 279, 280, 283, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 294, 295, 296, 299, 300
සිටි 13, 16, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 31, 32, 35, 38, 56, 79, 90, 93, 113, 119, 122, 123, 124, 135, 147, 151, 158, 176, 182, 183, 185, 187, 194, 201, 202, 216, 223, 228, 230, 236, 240, 244, 248, 256, 260, 261, 263, 276, 277, 283, 287, 288, 299
සිටිති 274
සිටිත් 274
සිටිත්වයි 260
සිටිනට 20, 43
සිටිනෙයි 57
සිටිමි 57
සිටිමින් 37
සිටිය 141, 237
සිටියට 77
සිටියත් 75
සිටියවුන් 12, 212
සිටියහ 10, 226
සිටියහැ 221, 226, 236
සිටියහු 240, 252
සිටියා 83, 134, 135, 243, 261
සිටියාහ 26, 77, 81, 131, 135
සිටියාහැ 12, 20, 115, 226, 227, 232, 276, 288
සිටියාහු 65, 138, 202, 276, 291
සිටියැ 35
සිටියි 279

සි

සිටියෙ 10, 21, 24, 26, 27, 29, 32, 67, 79, 88, 99, 105, 116, 133, 136, 144, 146, 160, 163, 174, 189, 193, 205, 212, 22, 223, 231, 233, 271, 284, 288, 301, 302
සිටියෙන් 123
සිටියෙමි 134, 135, 299
සිටියෙම් 134, 135
සිටියෙයිම් 231
සිටියෙහි 135
සිටියො 9, 13, 15, 20, 26, 75, 77, 121, 171, 188, 189, 215, 220, 221, 225, 236, 237, 279, 285
සිටිවයි 21, 232
සිටිවියටි 51
සිටිවියැ 19, 95
සිටිවී 68
සිටිහි 249
සිටිහිදැයි 80
සිටී 112, 176, 267, 270, 279
සිටුති 139
සිටුනට 221, 222
සිටුනා 140, 142, 222, 228, 283, 298
සිටුන් 49
සිටුවයි 232
සිටුවා 195
සිටුවූහ 237
සිට් 36, 48, 49, 52, 55, 56, 58, 59, 60, 72, 88, 89, 90, 91, 94, 106, 258, 259, 261
සිට්දරුවා 259
සිට්දරුවො 36
සිට්දූරියක් 35
සිට්දූව 256
සිට්දූ 49, 72
සිට්නට 69
සිට්නුදූ 50, 303
සිට්මහසල්කුලට 104
සිට්වයි 86, 134
සිට්වා 86
සිට්වූවන් 110
සිට්හි 135
සිට්හූ 23, 48, 50, 56, 72, 94
සිත 58, 182, 250, 286
සිතක් 29, 75, 173
සිතට 103, 184, 243, 251, 261, 292
සිතත් 34, 260
සිතනුයෙ 104, 105, 251
සිතනුවන් 293
සිතන්නට 104, 105
සිතන්නමො 169
සිතන්නා 94, 187
සිතන්නාට 282
සිතන්නෙ 104, 298
සිතමි 190, 191
සිතව 119
සිතයි 175
සිතා 34, 43, 59, 68, 71, 75, 79, 83, 87, 88, 96, 97, 98, 103, 104, 105, 109, 119, 120, 123, 124, 126, 128, 131, 132, 135, 137, 138, 142, 154, 160, 164, 165, 173, 175, 179, 185, 187, 190, 191, 192, 197, 200, 204, 215, 217, 223, 232, 249, 258, 262, 283, 288, 290, 298, 300, 302
සිතා-ගෙනැ 146, 167, 168, 187
සිතැ 83, 86, 250
සිතින් 24, 57, 58, 71, 80, 82, 109, 130, 136, 137, 141, 147, 165, 170, 171, 173, 205, 208, 212, 224, 226, 236, 284, 286, 302
සිතිවිලි 105, 241
සිතිහි 179
සිතී 19, 37, 58, 59, 60, 62, 102, 105, 114, 115, 119, 131, 147, 173, 175, 183, 185, 186, 200, 207, 208, 232, 233, 248, 250, 276, 302
සිතු 143, 255, 283
සිතුදු 201
සිතයෙන් 162
සිතුයෙමි 229
සිතුයෙහි 114, 303
සිතුරූ 162
සිතුව 91, 113
සිතුවත් 43
සිතුවො 43
සිතුහැ 255
සිතුහූ 33, 37, 113, 121, 126, 167, 184, 193, 223, 225, 234
සිතූ 31, 62, 114, 187, 21
සිතෙ 190, 191
සතෙක් 186
සිතෙයි 191
සිත් 34, 35, 43, 47, 51, 86, 106, 107, 109, 117, 118, 119, 120, 125, 132, 133, 141, 148, 162, 169, 175, 181, 182, 183, 184, 188, 220, 233, 238, 249, 250, 285, 286, 304
සිත්ලිය 12
සිත්හසර 19, 125
සිදක් 176

සි

සිදුරු 277
සිද්ධ 160
සිද්ධත් 16, 19, 27, 28, 29, 30, 31, 43, 44, 135, 204
සිද්හතු 97
සිනිඳු 23, 34, 45, 110, 226
සිඳු 21, 69, 88, 189, 240, 248
සිඳු-පියති 105
සිඳු-පියා 165
සිඳු-පිහු 167
සිඳු-බිඳු-පියා-ලා 167
සිඳිත් 128
සිඳී 134, 141, 177, 238
සිඳෙයි 185, 188, 270
සිපැ 170
සිපැ-ගත් 170
සිපැ-ගෙනැ 226
සිම්දියො 32
සිම්දුත් 30
සිම්දුමින් 27, 29
සිය 7, 23, 24, 33, 108, 110, 111, 122, 217, 229, 231, 255, 258, 259, 262, 266, 276
සියකුදු 93, 232
සියක් 73, 78, 94, 95, 100, 110, 122, 123, 127, 142, 172, 185, 219, 224, 245, 247, 262, 265, 266, 273, 278, 282, 297
සියදහසක් 78
සියනා 266
සියනැ 246
සියනුදු 120
සියන් 236
සියබසින් 1
සියරට 190
සියලු 12, 24, 26, 38, 40, 42, 78, 117, 124, 130, 144, 146, 158, 161, 171, 198, 199, 221, 225, 233, 242, 249, 250, 253, 254, 270, 302
සියල් 43, 63, 116, 120, 123, 163, 229, 238, 241
සියුතප්ඝධන් 227, 232
සියුමියුරු 81, 115, 250
සියුම් 63, 65, 199, 221, 302
සියුරග 17, 256
සියුරඟසෙනඟින් 247, 248
සියුරාසැකිකප්සුවහසක් 23, 31
සියුරාසැකිකප්සුවහස් 162
සියො 25, 165, 230, 238, 251, 262, 292
සිරි 102, 244, 286, 297
සිරිකාලකණ්ණිජාතකාදියැ 5 (3 කා. 185 පි.)
සිරිති 124
සිරිත් 16, 44
සිරිබැරි 286
සිරියක් 114
සිරියහන් 43, 45, 77, 276
සිරියහන්ගබ 102
සිරියහන්ගබට 9, 45, 73
සිරියහන්ගබැ 11
සිරියහන්හි 17
සිරියැ 67
සිරිර 82
සිරිරි 10, 12
සිරිරින් 43, 123, 225
සිරිරු 17, 20, 23, 32, 34, 44, 62, 63, 115, 116, 120, 124, 128, 163, 166, 182, 194, 229, 230, 134, 136, 138, 241, 256, 268, 280, 284, 293
සිරිරුහි 191
සිලාතලයෙහි 218
සිලැ 129, 233
සිලින් 5
සිල් 7, 28, 85, 116, 127, 205, 244, 247, 258, 259, 281, 290, 291
සිල්පොහොපිසමින් 7
සිල්වතැ 98, 105
සිල්වතුන් 106ද
සිල්වත් 67, 69, 81, 82, 127, 137, 273, 290
සිල්වත්නට 84, 110, 135
සිල්වත්හි 96
සිවි 92, 189
සිවිගෙ 11
සිවිගෙකෙක්හි 11
සිවිගෙහි 77
සිවිජාතක 7 (5 කා. 102 පි.)
සිවුදැගඳින් 15, 63, 194, 258
සිවුපස්හි 273
සිවුර 79, 220
සිවුරඟ 62, 136, 301
සිවුරඟවර 26
සිවුරඟසෙනඟ 104
සිවුරඟින් 28
සිවුරු 25, 28, 75, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 154, 166, 191, 201, 243, 246, 253, 258
සිවුරුගැබින් 29
සිවුරෙහි 28, 247
සිවුලොපලුන් විසින් 275
සිවුවෙ 10
සිවුසස් 38, 52, 88, 93, 169, 303

සි

සිව්පදගයක් 133
සිව්පැදිගයක් 212
සිව්පිරිසිඳු 98
සිව්මැලි 16, 73
සිව්වනක් 99
සිස් 93, 112, 147, 165, 194, 221, 241, 270, 289
සිස්සෙ 147
සිහ 181
සිහි 58, 59, 60, 87, 164, 232
සිහින 10
සිහිමැදුරැ 44
සිහිමැදුරෙ 21
සිහිමැදුරෙහි 61
සිහිල් 10, 16, 57, 58, 59, 110, 207
සිහිවැල් 103
සිළිමිණක් 215
සිළුමිණිසැ 21
සිංහ 186, 191, 262
සිංහනාද 103, 186, 187
සිංහනාදයෙක් 135
සිංහයනුද් 217
සිංහයාට 187
සිංහයො 10
සිංහරාජ 186
සිංහරාජයක්හු 245
සිංහශයාා 236
සිංහශයාායෙන් 262
සිංහස්වරයෙන් 246

සී

සී 187
සීතවනයෙහි 48
සීතෙල් 79
සීමන්ත 73
සීමා 200, 271
සීමායෙන් 64
සීලවජාතක 7 (1 කා. 273 පි.)
සීලවිමංසජාතක (තුන්වන) 2 (3 කා. 71 පි.)
සීලවිමංස ජාතකාදියැ (පස්වන) 2 (3 කා. 136 පි.)
සීලසංයමයෙක් 138
සීලාදි 187
සීලානිසංසජාතකාදියැ 3 (2 කා. 81 පි.)

සු

සුබිත 4
සුගතියැ 110, 125
සුගත්මහපහුල් 110, 133
සුගිමොක්මඟට 1
සුගිසපු 53
සුගිසපුව 81
සුචිත්ති (යැ) 263
සුචිරත 158
සුජාත 257
සුජාතජාතක 4 (3 කා. 109 පි)
සුජාතා 23, 24, 255, 274
සුජාතාජාතකාදියැ 2 (2 කා. 248 පි.)
සුජාතාවනට 24
සුත 211, 212, 227, 228, 229, 253, 278, 280
සුණු 247
සුතක් 172, 264
සුතනුජා. කාදියැ 1 (3 කා. 231 පි.)
සුතන් 35, 36
සුතින් 128, 172, 209, 210, 276, 302
සුත්තනිපාතයෙහි 148, 209
සුදම් 267, 269
සුදවස් 12, 145, 146
සුදවස්හි 295
සුදසුන් 273
සුදසුන්කුඹැ 274
සුදස්තගයෙහි 295
සුදස්සිතලයෙහි 295
සුදු 9, 11, 220, 223, 271
සුදුපියුමක් 9
සුදුපියුම් 9
සුදුපිළියෙන් 24
සුදුපිළී 67
සුදුබරණින් 271
සුදුවැලි 11
සුදුසු 13, 18, 65, 146, 248, 261
සුඬෝවුන් 8, 11, 14, 39, 40, 41, 45, 47
සුද්ධාවාස 224
සුද්ඬෝවාසයෙහි 221
සුධමා 274
සුදම් 266, 272, 282, 287, 290
සුධර්මා 266, 267, 274
සුධාභොජනජාතකාදියැ 2 (6 කා. 249 පි.)
සුනක්ඛත්ත 173, 174, 175, 176, 178, 180, 181, 183, 188
සුනක්ඛත්තය 174, 178, 180, 181, 183
සුනක්ඛත්තයා 174, 176, 178, 179, 183
සුනන්ඩ 143
සුනාපරන්ත 189, 190, 191, 194, 226

සු

සුනිර්මිත 226
සුනුවමින් 281
සුනු-සුනු (වැ) 92
සුන් 65, 167, 236, 246
සුන්දර 91
සුන්දරරාව 274
සුන්නාක්හු 184
සුන්නෙන් 42
සුන්වත් 38
සුන්-සුන් 28
සුන්හ 107, 109
සුපත්කපුටුකල්හි 7 (2 කා. 306 පි.)
සුපනස් 36, 49, 261
සුපර්ණයො 226
සුපිපි 25, 73
සුපිපියෙ 41
සුපිහිටි 25
සුපිහිටි 98
සුපිළිපන්නාහැ 252
සුපිළිපන්නාහු 174
සුප්පාරකජාතකාදියැ 6 (4 කා. 151 පි.)
සුභ 172
සිභකිණ්ණ 299
සුභගවනයෙහි 296
සුභද්‍රා 265
සුමන 257
සුමිත්ත 256
සුමුඟ 199, 200
සුමුඟක් 244
සුමුඟු 26, 267
සුමුඟෙකැ 199, 200
සුමෙධ 1
සුඹුයෙන් 165
සුඹුවා 112
සුඹුළියෙන් 242
සුඹුළුයෙන් 13
සුයාම 13, 226
සුයාමාදි 224
සුරවමිය 280
සුරවමියන් 17, 274
සුරවමියො 274, 280
සුරසුන්දරීන් 275
සුරාධූර්තයෙක් 54, 155
සුරාපානයෙහි 2
සුරාමද 238
සුරැකි 244
සුරියවච්චසා 285, 287
සුරියවච්චසාව 286
සුරියවච්චසාවන් 294
සුරුචිජාතකාදියැ 4 (5 කා. 37 පි.)
සුරූහ 44
සුලභ 99
සුලසින් 48
සුව 10, 13, 32, 39, 47, 99, 102, 103, 104, 142, 146, 156, 164, 184, 188, 241, 253, 285, 288, 295
සුවච 250
සුවචතායෙන් 250
සුවණ්ණමිගජාතක 2 (3 කා. 129 පි.)
සුවණ්ණහංසජාතක 3 (1 කා. 400 පි.)
සුවද 99
සුවදැයි 130
සුවන්මොනරකල්හි 7 (2 කා. 26 පි.)
සුවඳ 10, 25
සුවඳමලින් 25
සුවපත් 11, 233, 288
සුවපහස් 13
සුවයට 91, 171
සුවයෙන් 40, 78, 121, 125, 177, 249, 300
සුවයෙහි 154
සුවරුවන් 199
සුවහසක් 31, 269, 271, 272, 295
සුවසුදහසක් 53, 188, 236, 238, 242, 253, 273
සුවසූදහස් 98
සුවහස් 17, 25, 27, 28, 67, 141, 162, 183, 226, 227, 228, 269, 274, 275
සුවහස්නටද් 282
සුවහස්නුදු 120
සුවහස්හි 200, 255
සුවෙන් 21, 32
සුසන් 217
සුසංවිහිත 121, 244
සුසිර 275
සුසීමජාතකාදියැ 5 (2 කා. 35 පි.)
සුසීමජාතක 6 (3 කා. 280 පි.)
සුසුම් 63
සුසුරී 270
සුස්මමින් 301
සුස්වර 272
සුහුරු 259
සුහුරක්හු 279
සුළඟ 10, 32, 51, 110, 246, 285, 297
සුළඟක් 246, 267
සුළඟහු 28, 246
සුළඟින් 182, 247
සුළුදෙරක් 122

සූ

සූවිරොම 254
සූත්‍ර 172
සූර 76
සූවිසි 75, 275, 295, 299
සූසැට 23, 122
සූසැටදෙනකු 10

සෙ

සෙ 1, 5, 6, 7, 14, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 34, 38, 42, 45, 46, 54, 56, 75, 77, 78, 82, 83, 84, 88, 89, 91, 96, 98, 100, 103, 104, 105, 110, 113, 115, 119, 120, 123, 125, 126, 127, 130, 131, 144, 145, 146, 152, 153, 154, 161, 162, 170, 171, 173, 175, 176, 181, 185, 186, 190, 191, 199, 204, 207, 109, 210, 212, 218, 220, 223, 224, 225, 227, 232, 236, 237, 242, 243, 245, 248, 249, 250, 253, 258, 260, 261, 262, 266, 268, 271, 273, 276, 279, 280, 281, 283, 285, 286, 287, 288, 290, 292, 284, 297, 298, 301, 302, 203
සෙ-ඇතක්හු 55
සෙට 38, 68, 170, 189, 194, 280, 235, 242
සෙණ 27, 238, 249, 289,
සෙණක් 96
සෙත් 3, 4, 33, 64, 133, 139, 140, 170, 301, 302
සෙදගැමී 35, 36, 45
සෙදගැමියෙන් 288
සෙදූගැමි 211, 227, 228, 294, 295,
සෙනඟ 17, 27, 62, 136, 215, 227, 271, 272, 301
සෙනඟක් 4
සෙනඟට 29
සෙනඟින් 248
සෙනසුන් 48, 260
සෙනස්න 193
සෙනස්නක් 260
සෙනස්නට 261
සෙනස්නැ 39
සෙනෙහෙන් 47, 116, 211
සෙනෙවි 64
සෙනෙවියන් 275
සෙනෙවියො 245, 274
සෙනෙහෙයෙන් 237
සෙන්නට 14
සෙමි 15
සෙමින් 76
සෙමෙන් 91, 108
සෙය 187
සෙයට 225, 229
සෙයක් 19
සෙයිනැ 187
සෙයින් 4, 7, 9, 11, 12, 13, 15, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 36, 37, 41, 43, 46, 48, 49, 51, 54, 55, 57, 58, 64, 65, 66, 69, 70, 73, 76, 78, 79, 80, 81, 83, 87, 93, 94, 97, 98, 99, 101, 106, 108, 109, 111, 112, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 134, 140, 144, 145, 147, 148, 149, 151, 152, 155, 156, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 176, 179, 181, 184, 187, 188, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 207, 212, 213, 214, 218, 219, 220, 221, 222, 225, 226, 229, 221, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 243, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 253, 255, 256, 257, 259, 261, 263, 264, 265, 268, 269, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 285, 286, 291, 293, 294, 295, 297, 300, 301, 303, 304
සෙයෙකින් 241
සෙරෙති 37
සෙරෙයි 37
සෙරෙල 44
සෙල්ගල් 27
සෙල්මුවා 33
සෙල්වියන් 76
සෙල්වී 57, 234
සෙව 15
සෙවණ 47, 207
සෙවියෙ 68
සෙවුනා 66
සෙවුව 135
සෙවෙමි 178
සෙසෙත 27, 200
සෙසතින් 25, 207
සෙසත් 13, 24, 26, 45, 117, 220, 230, 274

සෙ

සෙසු 12, 13, 20, 29, 36, 48, 82, 84, 93, 96, 112, 126, 130, 137, 146, 148–151, 167, 202, 209, 210, 221, 230, 232, 235, 262, 268, 271, 277, 284, 294
සෙස්සනට 106, 107, 194, 197, 302
සෙස්සනුදු 168
සෙස්සන් 298
සෙස්සො 163
සෙළෙන් 245

සේ

සේතකෙතුජාතක 2 (3 කා. 165 පි.)
සේතව්‍යපුර 144
සේතව්‍යවන 144
සේතව්‍යා නුවර 206
සේනකපණ්ඩිතකල්හි 7 (3 කා. 246 පි.)
සේනා 244
සේනානී 23
සේනාපති 61, 63, 64, 182
සේනාපතිය 64
සේනාපතියක්හු 64
සේනාපතියෙක් 182
සේනාපතිහි 65
සේනිහ 122

සො

සොක්‍ෂ 236, 285
සොඩින් 55, 155, 238
සොඳුර 62, 132, 285
සොඳුරැ 97
සොබනා 285
සොබනෙ 108, 239
සොමි 16, 99
සොම්නසින් 21, 24, 212
සොම්නසෙක් 14
සොම්නස් 5, 10, 30, 102, 107, 125, 142, 148, 189, 205, 207, 208, 225, 226, 238, 264, 280, 285, 286, 300, 301
සොම්නස්මහ (යි) 14
සොම්නස්වා 12
සොම්නස්හැ 301
සොයති 184
සොයන 147, 165
සොයන්නා 93
සොයන්නාහු 206
සොයමින් 66
සොයම්හ 184
සොයව 184
සොයා 61, 75, 148, 184, 231, 242, 286
සොයා-ගෙනැ 32
සොර 130, 132, 133, 134, 135, 136, 138
සොරකම් 59
සොරකැමින් 241
සොරකු 130, 137
සොරක්හු 233
සොරහු 102, 103, 130, 133, 136, 142, 301
සොරු 136, 137
සොරුනුදු 50, 142, 303
සොරුන් 103, 240, 241, 242, 301
සොරෙකැ 133, 136, 137
සොරෙක් 130, 132
සොල්වනුවො 124
සොල්වන්නට 177, 187, 232, 233, 248
(නො) සොල්වා 4
සොවන් 35, 36, 38, 45, 48, 52, 88, 91, 93, 110, 112, 115, 128, 211, 213, 217, 219, 227, 229, 238, 242, 252, 259, 283, 287, 293, 294, 295
සොවන්ඵල 294
සොවන්ඵලයෙහි 219
සොවන්හු 229
සොසුළුවනට 285
(නො) සොස් 75
සොස්නෙන් 36
සොහොන 177
සොහොනට 176, 177, 178
සොහොනැ 176
සොහොන් 7, 75
සොහොන්වළැ 7
සොළොස් 16, 36, 70, 77, 79, 96, 101, 107, 109, 110, 121, 197, 198, 199, 201, 202, 203, 205, 207, 210, 211, 213, 235, 237, 242, 260, 295
සොළොස්දහසක් 211
සොළොස්වාදහසක් 144

සෝ

සෝක 73
සෝණජාතක 7 (6 කා. 127 පි.)
සෝණදණ්ඩ 99, 100
සෝණනන්දජාතකාදියැ 4 (6 කා. 184 පි.)
සෝතරෝග 233
සෝධනු 250
සෝධා 5, 250
සෝම 143
සෝමදත්තජාතක 4 (3 කා. 276 පි.)
සෝමනස්සජාතක 6 (5 කා. 134 පි.)

සෞ

සෞභාග්‍යප්‍රාප්ත 11

ස්

ස්තුතී 26, 148
ස්තොත්‍ර 174, 225, 252
ස්ත්‍රී 5, 132
ස්ත්‍රීලීලාවලොකනයෙහි 5
ස්ත්‍රීශබ්දයෙහි 5
ස්ත්‍රීසංසර්ග 249
ස්වප්නයක් 9
ස්වභාව 243
ස්වභාවය 168
ස්වර 286
ස්වර්ණශිවිකායෙකැ 77
ස්වසන්තානදමන 304
ස්වාගත 99
ස්වාමී 186
ස්වාමී (යැ) 186, 187
ස්වාමිය 72, 244
ස්වාමි 290
ස්වාමිහි 84
ස්වෙද 123, 134, 153, 163, 166
ස්වෙදබිඳුපොද 166

හ

හක 221
හකතන් 221
හකුරු 14, 59
හකුළුවා 35
හකුළුවා-ගෙනැ 302
හඟ 249
හඟනෙ 164
හඟනෙයිම් 228
හඟවම්හයි 151
හඟවා 35, 37, 97
හඟුළු 301
හට 10, 15, 20, 21, 22, 25, 29, 31, 34, 35, 36, 39, 41, 49, 50, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 72, 73, 78, 81, 82, 83, 85, 87, 88, 90, 91, 94, 98, 103, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 131, 133, 135, 136, 137, 138, 142, 146, 150, 153, 154, 155, 156, 161, 163, 164, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 180, 181, 183, 185, 186, 187, 190, 195, 197, 199, 201, 202, 203, 205, 206, 211, 212, 218, 219, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 249, 250, 253, 254, 257, 258, 260, 268, 270, 274, 280, 281, 282, 287, 288, 293, 294, 295, 296, 303
හඬ 18, 20, 27, 71, 76, 88, 120, 146, 152, 163, 173, 187, 191, 227, 238, 244, 246, 271, 277, 279, 289, 301
හඬක් 246
හඬති 301
හඬත් 51
හඬන 25
හඬනුවන් 17
හඬමින් 117
හඬයි 221
හඬා 29, 34, 51, 75
හඬින් 27, 136, 218, 284, 289, 301
හඬෙකුදු 123
හත 29
හතක් 25, 65
හතැ 18, 199, 256
හත් 19, 26, 112, 143, 144, 63, 256,
හත්හැ 256
හත්ථකආළවක 253
හත්ථිපාලසමාගමයෙහි 7 (5 කා. 163 පි.)
හදමස් 31
හදවත 94
හදවත් 63, 251
හදවතුදු 243
හදවත 47
හදහා 76, 90, 131, 176, 204
හන 45
හන් 49, 79, 184
හන්හ 45
හඳනා 75
හඳවා 9, 73
හඳිමි 178
හඳිමින් 45
හඳී 175
හඳුනති 124
හඳුනතියි 298
හඳුනතුදු 124
හඳුනමි 298
හමන 51

හ

හමඳමින් 151
හමාවයි 110
හමු 1, 68
හමුයෙහි 78
හඹා 134
හඹා-ගන්මි 134
හඹු 55, 73
හඹුදු 139
හර 37, 93, 165, 166, 197
හරනට 192
හරනා 9, 54, 155, 166, 284
හරවා 61
හරවා-පියව 86
හැසැ 109, 187
හරසරින් 216
හලකට 267
හලක් 265
හලට 235
හල් 109, 219, 221, 268
හවුරුදු 23, 93, 203, 204, 255, 259, 281
හවුරුද්ද 182
හවුරුද්දක් 172, 203, 204, 242, 248, 267
හසක් 196
හසර 67, 125, 132
හසුන් 6, 16, 40, 41, 46, 153
හස් 41, 199, 200
හස්ගණ 41
හස්ත 274
හස්තගත 298
හස්තගතයහැ 298
හස්තගතයෙමි 298
හස්ති 133
හස්න 115
හස්නකුදු 40
හස්නටද් 282
හස්රජකල්හි 7 (5 කා. 115 පි.)
හළ 46, 126, 192, 198
හළහොතිනැයි 157
හළු 116, 175, 147, 274
හළුකිස 182
හළුනිරයැ 293
හළුවැසි 28
හංසවතී 255, 257, 258
හංසවත් 143
හංසවාහන 255

හා

හා 5, 12, 13, 14, 16, 17, 21, 22, 25, 27, 30, 32, 36, 38, 40, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 75, 76, 79, 86, 87, 90, 91, 93, 95, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 109, 110, 113, 116, 118, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 131, 132, 136, 137, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 153, 155, 157, 161, 163, 164, 168, 170, 175, 177, 178, 180, 181, 184, 187, 189, 193, 195, 196, 198, 202, 203, 206, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 219, 225, 226, 227, 230, 231, 234, 235, 236, 237, 242, 246, 249, 251, 253, 255, 257, 258, 259, 261, 263, 264, 265, 269, 270, 271, 272, 273, 275, 279, 280, 281, 282, 283, 286, 287, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 299, 300, 301
හාත්පසින් 163, 200, 218, 273
හාත්පස්හි 11, 26, 186, 187, 256, 284,
හානියට 16
හාරිතාදි 227
හාවභාවයෙන් 32

හැ

හැකි 23, 97, 98, 133, 153, 159, 202, 203, 245, 248, 251
හැකිදැයි 159
හැකිසෙ 224
හැක්ක 9, 113, 131
හැක්කම්හ 139, 151
හැක්කෙ 58, 74, 75, 77, 84, 86, 114, 126, 128, 131, 165, 192, 197, 215, 229, 249, 289, 290
හැක්කෙන් 300
(නො) හැක්කෙමි 39, 192
හැක්කෙහි 302
හැක්කෙහිදැයි 186
හැඟෙන 147
හැඩි 74, 163, 187, 246
හැඬුවැ 29
හැඬුහැ 301
හැඬුහු 136
හැඬූ 246
හැදූහිමි 47
හැදූහුවාව 48

හැ

හැඳක් 262
හැඳැ 25, 44, 49, 66, 67,68, 70, 79, 122, 133, 137, 171, 179, 233, 269
හැඳැ-ගෙනැ 63
හැඳැවැ-ගෙනැ 19
හැඳිනැ 75, 81, 86, 133, 147, 191
හැඳෙකැ 46
හැඳෙකින් 94, 117
හැම 6, 10, 13, 15, 25, 26, 27, 29, 35, 40, 42, 43, 44, 45, 49, 54, 63, 64, 71, 72, 74, 77, 78, 84, 90, 91, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 110, 114, 121, 122, 124, 131, 132, 135, 136, 144, 145, 157, 160, 166, 167, 168, 169, 180, 182, 185, 187, 190, 192, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 206, 208, 209, 210, 211, 219, 220, 223, 226, 231, 232, 233, 235, 236, 237, 244, 246, 248, 251, 253, 255, 256, 257, 260, 266, 269, 284, 295, 297, 298, 300, 304
හැමයට 91
හැමයෙන් 221
හැමැඳැ 267
හැමියැ 10
හැඹු 260, 261
හැයි 109, 118
හැර 9, 29, 32, 44, 77, 94, 112, 183, 192, 199, 200, 211, 217, 219, 223, 231, 232, 233, 234, 242, 261, 282, 298
හැරැ-ගති 249
හැරැ-ගෙනැ 55, 73, 197
හැරැ-ගියා 7, 165, 193, 215
හැලෙයි 185, 302
හැවිරිදි 16, 70, 79, 158, 204, 210, 259, 260
හැවිරිද්ද 208
හැසි 38
හැසිරෙයි 130

හි

හික්මවති 154
හික්මවන 152
හික්මවමි 159
හික්මවමින් 146, 153
හික්මවයි 154
හික්මෙන්නාහු 44
හික්මෙන්නෙ 15
හිඟැ 114
හිඟි 69
හිඟින් 114
හිඟුල් 269
හිඟුල්ගල් 217
හිණ 94, 240, 249
හිණැ 68, 69, 141
හිණි 68, 144
හිණිගෙයි 148
හිණිමුලැ 69
හිණිහිසැ 68, 69
හිත 233
හිතකාම 98
හිතයට 91, 171
හිතාධ්‍යාශය 175
හිඳිකටුසිඳක් 176
හිකෙඩිඑයෙකින් 94
හිද්ම 185
හිද්මෙහි 185
හිනැ 177
හිනි 37, 100
හින්දි 278
හින්නීයැ 242
හිඳැ 14, 16, 20, 22, 26, 27, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 42, 46, 64, 66, 75, 79, 83, 86, 90, 91, 102, 118, 119, 128, 138, 139, 140, 147, 158, 163, 171, 172, 179, 185, 190, 199, 206, 207, 209, 218, 220, 228, 244, 246, 253, 256, 257, 266, 267, 268, 269, 274, 280, 286, 295, 300, 303
හිඳැටි 91
හිඳි 56
හිඳිති 98, 99, 268, 274
හිඳිත්වයි 260
හිඳිනා 15, 90
හිඳිමි 137
හිඳිමින් 37
හිඳී 269, 274, 302
හිඳුනට 115, 119, 156, 221, 266
හිඳුනා 35, 66, 74, 108, 137, 298
හිඳුනාහු 101, 225
හිඳුනෙ 115, 235
හිඳුම්හ 43
හිඳුව 91, 201, 245
හිඳුවයි 91, 219
හිඳුවා 15, 42, 63, 66, 75, 79, 189, 195, 219, 235, 258
හිඳුවා-ගෙනැ 19, 77
හිඳුවා-ලා 151, 218
හිඳුවූ 151

හි

හිමගල් 297
හිමන් 16, 35, 41
හිමවත 216
හිමවතට 217
හිමවත් 9, 84, 217, 246,
හිමවත්පර්වතය 217
හිමවත්හි 79
හිමවී 217
හිමවියෙන් 145
හිමවියෙහි 218, 221, 234
හිමවූ 198, 217, 243, 283
හිමවූයෙහි 66, 198
හිමව්වට 144, 244
හිමි 44, 47, 73, 74, 75, 77, 115, 132, 187, 293
හිමියක්හු 249
හිමියා 44, 46
හිමිඅතුරෙහි 271
හිඹැ 175
හිඹුල් 165
හියවුර 134
හිර 124
හිරක් 33, 218
හිරී 30, 76, 156, 229, 284, 291, 297, 299
හිරිමුඳුනෙහි 240
හිරිරසින් 28, 247
හිරිහිකොළගසටද් 298
හිරු 85, 86, 108, 176, 243, 300
හිරුණු 141
හිරෙත් 224
හිස 9, 44, 85, 92, 101, 162, 163, 176, 181, 185, 232, 262
හිසට 151
හිසැ 21, 43, 68, 86, 140, 148, 193, 260
හිසැ-ලා 204
හිසින් 24, 84, 293
හිස් 14, 17, 31, 33, 45, 69, 78, 86, 109, 121, 128, 162, 163, 165, 167, 168, 188, 195, 204, 208, 248, 277
හිස්මුල 69
හිංසා 130, 131, 135

හී

හී 27, 35, 74, 75, 145, 147, 165, 185, 233, 234, 237, 241, 245, 247, 281, 300
හී-ගිය 240
හීතණයෙන් 41
හීන 290, 291
හීනප්‍රණීතසත්ත්වයන් 299
හීනයා 181
හීනාධ්‍යාශය 181
හීයක් 4
හීසනක් 141

හු

හුණහ 73
හුණු 57, 87, 96, 117, 194, 247, 294, 300
හුණුසත්තෙන් 81
හුණුවක්හු 167
හුණුවාහු 241
හුණුහැ 69
හුණු-හුණුවත් 69
හුදකලහු 27, 160
හුදකලා 75, 243
හුසීලු 103
හුදීජනන් 1
හුදු 137, 286
හුදෙක් 187, 298
හුන 156, 171, 245
හුනස්නෙ 16
හුනස්නෙන් 14, 25, 34, 35, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 46, 47, 53, 56, 89, 93, 111, 119, 137, 148, 171, 185, 191, 212, 219, 231, 246
හුනස්නෙහි 303
හුන් 11, 15, 24, 29, 43, 47, 52, 56, 61, 63, 80, 101, 116, 117, 118, 132, 141, 143, 157, 171, 184, 186, 188, 195, 199, 220, 221, 245, 260, 266, 277, 288
හුන්නන් 252
හුන්නවුන් 157
හුන්නහු 31, 167
හුන්නා 50
හුන්නාහ 118, 124, 168, 184, 244
හුන්නාහැ 245
හුන්නාහු 17, 43, 212, 276, 277
හුන්නෙ 24, 50, 53, 56, 67, 86, 109, 111, 117, 119, 137, 138, 157, 166, 167, 178, 179, 184, 189, 203, 204, 211, 220, 277, 301
හුන්නෙමි 109
හුන්නෙම් 19
හුන්නෙහි 118, 136, 249
හුන්සෙ 109

හු

හුත්හ 100, 101, 119, 156, 157, 278
හුත්හැ 111, 172
හුත්හු 23, 27, 35, 37, 45, 100, 101, 156, 157, 167, 171, 209, 210, 215, 220, 225, 244, 253
හුයා-පී 12
හුවත්නෙ 170
හුවා 170, 171
හුවා-ගෙනැ 136

හූ

හූරත් 107, 109
හූරුමස් 176

හෘ

හෘදය 245
හෘදයයෙහි 228

හෙ

හෙ 10, 18, 29, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 70, 73, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 108, 110, 114, 116, 119, 120, 123, 126, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 140, 142, 146, 147, 151, 153, 161, 163, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 173, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 211, 214, 230, 232, 235, 236, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 249, 250, 252, 254, 264, 268, 269, 271, 281, 283, 284, 286, 288, 295, 299, 300, 301, 302, 303
හෙටු 104
හෙති 179, 233
හෙතී 45
හෙත් 38
හෙද 284
හෙද් 69
හෙන 139, 242, 292
හෙනසෙ 186
හෙත්නත් 179
හෙත්නාහු 139
හෙත්නෙ 297
හෙමි 74, 134, 204
හෙයි 23, 69, 113, 141, 166, 185, 250, 297
හෙයින් 121, 137, 164, 179
හෙරණපාණන් 142
හෙවා 86
හෙවැ 9, 16, 17, 35, 37, 45, 72, 96, 117, 238, 258, 262
හෙවුහු 9
හෙවූ 167
හෙළා 32, 113
හෙළා-පියව 68
හෙළා-පියා 27, 71, 144
හෙළා-පිහ 69
හෙළි 13, 177
හෙළී 28

හේ

හෙතුවින් 129, 231, 251, 294
හෙතුවෙකින් 129, 161, 251, 287
හෙමක 210
හෙමවත් 244

හො

හො 8, 14, 18, 22, 24, 25, 29, 33, 34, 37, 39, 40, 44, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 70, 71, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 89, 92, 95, 99, 109, 110, 112, 113, 116, 117, 121, 124, 126, 128, 130, 131, 132, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 146, 147, 151, 152, 153, 156, 161, 163, 164, 166, 167, 173, 175, 179, 181, 182, 184, 185, 188, 194, 199, 212, 215, 217, 220, 221, 223, 224, 229, 230, 231, 243, 246, 249, 250, 251, 258, 260, 261, 262, 268, 271, 273, 276, 277 278, 279, 280, 281, 282, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 293, 296, 297, 299, 300, 301, 302

හො

හොත 242
හොතැ 176
හොති 71, 238, 276
හොතිනැයි 157
හොතුවන් 132
හො-තෙරට 195
හො-තෙර 84
හො-තෙරෙහි 61
හොත් 9, 15, 18, 35, 58, 71, 72, 73, 80, 85, 103, 126, 129, 134, 141, 163, 177, 179, 181, 201, 214, 215, 260, 263, 266, 292
හොත්තාහු 220
හොත්තෙ 27, 72, 146, 176
හොත්තෙමි 72
හොත්තෙමි 72
හොත්හැ 220, 262
හොත්හු 17, 300
හො-දියෙන් 80
හොනා 262, 298
හොබනා 66, 245
හොබවමින් 61
හොබි 44, 61, 260
හො-මැදට 25
හො-මැද 25, 203
හොමින් 37
හොයක් 5
හොයට 85
හොයැ 85
හොයෙක් 195
හොවති 140
හොවා 15, 232, 242
හොවා-පායා 83
හොවිත්වයි 260
හොවී 46, 175

ළ

ළ 132
ළඟ 23, 78, 81, 240, 248
ළද 165
ළදරු 15, 16, 42, 43, 95, 115, 116, 123, 147, 202, 228, 229, 251, 268, 294
ළදරුයෙහි 104
ළදරුවක් 5
ළදරුහැයි 253
ළඤ්රී 43, 92, 97, 204
ළදබොළඳ 47
ළමැඩී 61
ළමැඩියෙහි 103
ළහිරි 199
ළහිරිරසින් 99
ළහිරුරස් 285
ළසඳ 259

ළැ

ළැවැ 74
ළැව් 41
ළැව්ගිනි 4, 7

ළි

ළිහිණි 217, 218
ළිහිණිගණයන් 218
ළිහිණිගණයො 12
ළිහිණියක්හු 197
ළිහිණියන් 95, 107, 109, 110
ළිහිණියෙක් 212
ළිහිණියො 191

ළු

ළුප්දොර 175, 176
ළුප්මුදුනට 24
ළුවක් 69, 139, 285

ළෙ

ළෙහි 7, 75, 195